

TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 31

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
Renâyetlerinde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm

İNCELEME - METİN - TIPKIBASIM

REMZÎ

HAZIRLAYANLAR: NESLİHAN KOÇ KESKİN - ÖZLEM BATĞI AKMAN

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm

Remzî

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadim

Remzî

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 31

Hazırlayanlar

Neslihan Koç Keskin (Doç. Dr.)
Özlem Batğı Akman (Dr. Öğr. Üyesi)

Editör

Hayati Develi (Prof. Dr.)

ISBN: 978-605-2249-58-1

Ankara, 2020

Yayın Sürecinde Emegi Geçenler

Abdullah Yıldırım (Dr.)

Tasarım ve Uygulama

Murat Acar

TÜBA Başkanı

Muzaffer Şeker (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu

Atilla Bir (Prof. Dr.)
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)
Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)
M. Fatih Andı (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Muhittin Macit (Prof. Dr.)
Mustafa Çiçekler (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Koordinatörleri ve Danışmanları

Turgay Anar (Doç. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu

Duygu Erol

Baskı

TDV Yayın Matbaacılık Ticaret İşletmesi
Ostim OSB Mahallesi, 1256. Cadde No: 11
Yenimahalle / Ankara

© Türkiye Bilimler Akademisi 2019
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Kullanılan görsellerin yayın izinleri ile ilgili
maddi-manevi sorumluluklar eseri hazırlayanlara aittir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

Piyade Sokak - No: 27 Çankaya - ANKARA
bilimklasikleri@tuba.gov.tr
0 312 442 29 03
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

Şifâhelerinde

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm

İNCELEME - METİN - TIPKIBASIM

Remzî

Hazırlayanlar

Neslihan Koç Keskin - Özlem Batğı Akman

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

Büyük gelecekle, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi “müzelik bir emtia”ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütölen “Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi”ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükranla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutlıyorum.

Recep Tayyip Erdoğan

T.C. Cumhurbaşkanı

Takdim

Sürdürülebilir kalkınma; “güçlü makroekonomik politikalar” ile “rekabeti odağına alan yapısal reformların” bir arada uygulanması ile mümkündür. Rekabette söz sahibi olabilmek ise; bilimsel ve teknolojik gelişmelerden en iyi şekilde faydalanmak, bu gelişmeleri içselleştirmek ve bir sonraki adımı da tasarlamakla mümkün oluyor. Bunu başarabilen ülkeler gelişmişlik konusunda rakiplerini geride bırakıyor ve küresel ekonomide daha fazla söz sahibi olmaya başlıyor.

Bilimsel ve teknolojik gelişme “yeni”, “daha iyi” ve “keşfedilmemiş” olanı arama çabasıdır. Fakat bu çaba, geçmişten asla kopuk değildir. Geçmiş mirasın çok daha iyi anlaşılması, geleceğin daha sağlam inşası için bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor. Türkiye tam da bu noktada, bulunduğu coğrafya ve sahip olduğu eşsiz tarihi ve kültürel birikimiyle ciddi bir karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Türk-İslâm medeniyetinin kadim bir üyesi olarak; insanlığın bilimsel, teknik ve kültürel gelişimine çok somut katkıları olan bir medeniyetin mirasçısıyız.

Türk-İslâm medeniyetine ait eserlerin gün ışığına çıkarılması; yeni kuşakların geçmişten feyz alarak daha güçlü bir motivasyonla yola devam etmesine katkı sağlayacaktır. Bu eserler ayrıca, bilim, Ar-Ge ve yenilikçilik konusundaki politikaları-

mız için de girdi sunarak, farklı bakış açılarından faydalanma imkanı verecektir. Bu kapsamda, Sayın Cumhurbaşkanımızın himayelerinde, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yürütülen “Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi”ni çok değerli ve benzersiz bir adım olarak görüyorum. Proje; matematik, astronomi, tarih, coğrafya, edebiyat ve felsefe gibi alanlarda saygıdeğer İslâm âlimleri tarafından hazırlanan eserleri bilim dünyasına kazandırmayı amaçlıyor.

Yüksek himayeleri için Sayın Cumhurbaşkanımıza şükranlarımı arz ediyorum. Başta TÜBA çalışanları olmak üzere, bu çok kıymetli proje için emeği geçen herkesi içtenlikle tebrik ediyorum. Eserlerin yazarlarını rahmet ve hayırla yâd ediyor, Projenin Milletimizin bilimsel ve topyekün kalkınması için yararlı olmasını diliyorum.

Mustafa Varank

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

Sunuş

Ülkelerin bilimsel ilerlemesi ve yenilikçilik performansı, topyekûn kalkınma ile uluslararası rekabette üstünlük sağlama bakımından stratejik öneme sahiptir. Toplumların geleceğinin güvenle inşası ve refahın toplumun tüm katmanlarına yayılması bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi ve yaygınlaştırılması, gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, bilimsel çalışma ve başarıların teşvik edilmesi ile mümkündür. Bu konular, dünyadaki bilim akademilerinde olduğu gibi milli akademimiz Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) amaç ve görevleri arasında yer almaktadır. Belirlenen hedeflere ulaşmak için sahip olduğumuz medeniyet birikimini iyi anlamak zorundayız.

Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki bilimsel performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır. Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, bilimsel ilerleme ve yenilikçi çalışmalar için gerekli cesaret, özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Ülkelerin ekonomik gelişmişlik ve kalkınma yarışında son iki yüzyıldır devam eden göreceli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir ekosistem ve kültürün oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk kurumunun katkı ve destek sağlamanın ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, ülkemizin millî bilimler akademisi olma sorumluluğu ile Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje kapsamında Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedefi doğrultusunda yayımlarımız devam etmektedir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projemiz, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir. Projemizin başlangıçtan beri Sayın Cumhurbaşkanımızca desteklenmesi ve 2018 yılı başından itibaren resmen Cumhurbaşkanlığı himayelerine alınmış olması, Akademimiz açısından büyük bir onur ve teşvik kaynağı olmuştur. Bilime ve projemize verdikleri çok değerli destek ve yüksek himayeleri için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bilimsel mirasımızı oluşturan eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum.

Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkirimiz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan Akademi üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum. Ayrıca, Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Projesi'nin hayata geçirilmesinde katkılarından ötürü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar'a minnettarız.

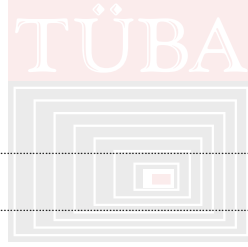
TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi kapsamında yayımlanan eserlerin milletimizin bilimsel ilerlemesi ve topyekûn kalkınması ile medeniyet ihyası/inşası süreci bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Muzaffer Şeker

TÜBA Başkanı

İçindekiler

Takdimler ve Sunuş

Önsöz 15

Kısaltmalar 19

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
GİRİŞ: TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES

Osmanlı Lâle Şükûfe-nâmeleri 21

BİRİNCİ BÖLÜM:

www.tuba.gov.tr

Remzî ve Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'i 33

İKİNCİ BÖLÜM:

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'de Lâle Yetiştirme Sanatı 37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'e Göre İstanbul Lâleleri 57

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'de Adı Geçen Lâle Yetiştiricileri 139

Değerlendirme 213

BEŞİNCİ BÖLÜM:

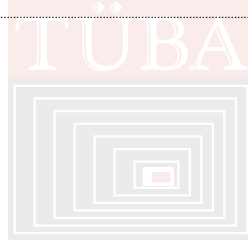
Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'in Çevri Yazı ve Tıpkıbasımlı Metinleri 217

Metin 221

Kaynaklar 431

Dizin 435

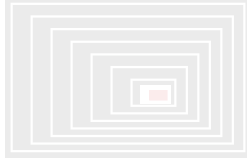
Tıpkıbasım 457

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

TÜ Orhan Şaik Gökyay ve
Münir Aktepe'nin aziz rúhlarına...

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

Önsöz

Şükûfe-nâmeler; Osmanlı çiçekleri, yetiştiricileri ve çiçek kültürü hakkında bilgi veren eserlerdir. İlk şükûfe-nâme Ali Çelebi'nin çiçek resimlerini de ihtivâ eden *Şükûfe-nâme*'sidir. Ali Çelebi'nin *Şükûfe-nâme*'si ve Ubeydî'nin çiçek yetiştiricileri tezkiresi olan *Netâyicü'l-ehhâr*'na göre, Osmanlı çiçek kültürünün temelleri XVI. yüzyılın başında atılmaya başlanmıştır. Osmanlıda zerrîn-kadeh, lâle, karanfil ve sümbül çiçeklerini yetiştirmeye duyulan ilgi XVII. yüzyılda hız kazanmış, XVIII. yüzyılda diğer çiçekleri geri planda bırakan lâle, Osmanlı sosyo-kültürel hayatında bir çiçekten öte anlamlar kazanmıştır. III. Ahmed ve Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın birlikte devlet yönetiminde oldukları 1718-1730 yılları arası bilindiği üzere Lâle Devri olarak adlandırılmış; Ahmet Refik, Dârülfünûn'dan arkadaşı olan Yahyâ Kemâl'in önerisi üzerine eserine bu adı vermiştir. Bu yüzyılda, Osmanlı toplumunun lâleye olan ilgisi artmaya başlayınca yedi lâle şükûfe-nâmesi kaleme alınmıştır.

Bu çalışmanın konusu olan Remzî'nin *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'inin bu şükûfe-nâmeler içinde özel bir yeri vardır. Lâle yetiştiriciliği ve İstanbul'da yetiştirilen lâleler hakkında yazılmış olan *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*, Sadrazam İbrâhîm

Paşa ve zamanının devlet ricâli arasında lâleye duyulan ilgiyi gözler önüne serer.

Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm ve *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* olmak üzere iki bölümden oluşan eserde *Gonce*; lâle yetiştirme sanatını konu edinirken *Defter*, 1138 İstanbul lâlesini kayıt altına alır. *Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'in bir kısmı Orhan Şâik Gök-yay tarafından, yer yer satır atlamaları yapılarak günümüz Türkçesiyle özetlenmiştir. Gök-yay, *Gonce*'yi münferit bir eser olarak düşünmüştür. Münir Aktepe, 1726 ve 1728 yıllarına ait lâle fiyatlarını gösteren iki narh defterini dört seri makale şeklinde yayımlamış ve bu makalelerinde *Defter*'i kaynak olarak kullanmıştır. Seyit Ali Kahraman'ın *Osmanlı Çiçek ve Çiçekçileri* adlı eserinde ise bir nüshadan hareketle *Defter*'deki lâle ve yetiştirici adlarının bir dizini verilmiştir. Dünya tarihinde lâleyi inceleyen *The Tulip* adlı önemli çalışmanın ilk bölümü "Doğunun Çiçeği" başlığında Türk ve Osmanlı tarihinde lâleye ayrılmasına rağmen sadece Mehmed Aşki'den lâle yetiştiricisi olarak bahsedilmiş ve *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'a atıfta bulunulmuştur. *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*, ilk defa bu çalışma ile bütünüyle ele alınmıştır.

Bu eser giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Osmanlı lâle şükûfe-nâmelerinden bahseden giriş bölümünde, lâle şükûfe-nâmeleri hakkında bilgi verilerek, Osmanlı lâle kültürünün bütünüyle gözler önüne serilmesi hedeflenmiştir.

Birinci bölümde, Remzî'nin hayatı ve bilinen tek eseri *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm* hakkında tanıtım bilgileri verilmiştir.

Remzî'nin Osmanlı lâle yetiştirme sanatını ayrıntılı anlattığı *Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*, yazarın başlıkları ve edebî üslûbu da korunarak ikinci bölümde günümüz Türkçesiyle tafsilatlı olarak özetlenmiş, tekrarlardan kaçınmak için yer yer bazı cümleler kısaltılmış ve birleştirilmiştir.

Üçüncü bölüm; *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'daki lâleleri konu edinmiştir. Bu bölümde *Defter*'deki lâlelerin yetiştirici adı,

zuhûr (açma), şuyû (duyulma/bilinme), tesmiye (adlandırma) tarihleri ve narh defterlerinden hareketle bazılarının fiyatları bir tablo hâlinde verilmiştir. İkinci bir tablo ise *Defter*'de adı geçen lâlelerin diğer lâle şükûfe-nâmelerinde yer alıp almadığını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Lâle adlandırmaları, lâle yetiştiriciliği terimleri, lâle değerlendirmeleri, lâle renkleri, tarihleri ve fiyatları ile ilgili pek çok ayrıntı bu bölümde yer almaktadır.

Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki lâle yetiştiricileri ise dördüncü bölümün konusunu teşkil eder. Bu bölümde yetiştiriciler tespit edilirken karşılaşılan problemler dile getirildikten sonra, *Defter*'deki yetiştiriciler ve yetiştirdikleri lâlelerin dökümlerini içeren bir tablo verilmiştir. Bu bölümde yer alan ikinci bir tablo ise tespit edilebildiği kadarıyla, yetiştiricilerin varsa *Defter*'den önce ve/veya sonra yetiştirdikleri lâleleri göstermektedir. Bu tabloda *Netâyicü'l-ehzâr* ve lâle şükûfe-nâmelerinden taramalar yapılarak yetiştiriciler ve lâlelerine dair istatistikî bilgiler paylaşılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümü ise *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'in çeviri yazılı ve tipkibasimli metinlerini ihtiva etmektedir. Yetiştirici ve lâle adları başta olmak üzere özel adlardan oluşan dizin de eserin sonunda yer almıştır.

Dr. Niyazi Ünver yazma tavsifleri hakkındaki bilgisini bizimle paylaştı. Farsça ifade ve mısraların tercümesinde Dr. Fatih Yerdemir ve Sara Behzad'ın, Arapça ifade ve mısraların tercümesinde ise İmran Davudoğlu'nun bilgilerine başvurduk. Ayten Akkese tashih konusunda, Emrah Aydemir ise dizin oluşturmada yardımcı oldu. Sevgili Ebru Karadaş, *Takvî-mü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ehzâr*'ı konu edinen ve tamamlanma aşamasındaki yüksek lisans tezinden faydalanmamızı sağladı.

Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, lâle görsellerinin bu projede yer almasına izin vererek, eserin kıymetini artırdı. Vakıf müdürü İdris Alhanlıoğlu'nun şahsında Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı'na; Prof. Dr. Ahmet Mer-

mer ve Prof. Dr. Yaşar Aydemir'e; Prof. Dr. Hayati Develi, Prof. Dr. Mustafa Çiçekler ve Doç. Dr. Ahmet Arslantürk ile Duygu Erol'un şahsında ise Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi'ni destekleyen TÜBA'ya saygıyla teşekkür ederiz.

Ailelerimiz sabırla bizlerin yanında oldular, onların manevî destekleri ile beş yılın sonunda bu eser gün ışığına çıktı. Bizler *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'i bilim âlemine tanıtırken farklı iki gururu tadıyoruz; bunlardan birincisi İstanbul lâlelerini bilimsel verilerle tanıtmak, ikincisi ise Osmanlı lâle yetiştiriciliğinin köklü bir geleneğe sahip olduğunu ortaya koymaktı. Her iki gurur vesilesi de bizleri çok heyecanlandırdı, şevkle ve zevkle projemizi nihayete erdirmemizi sağladılar.

Osmanlı çiçeklerine bir ömür adamak dileğiyle...

Neslihan Koç Keskin-Özlem Batğı Akman

Ankara 2020

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

Kısaltmalar

bk.	Bakınız
C.	Cilt
edt.	Editör
ET	Erişim Tarihi
H	Hamidiye Kitaplığı
haz.	Hazırlayan
İA	İslam Ansiklopedisi
M.	Millet Yazma Eser Kütüphanesi
S.	Sayı
s.	sayfa
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
vr.	Varak

GİRİŞ:

Osmanlı Lâle Şükûfe-nâmeleri

TÜBA

Osmanlı Devleti'nde lâle ve lâle yetiştiriciliğinin tarihî ile ilgili bilgi veren yazılı kaynaklar lâle/ler, hakkında yazılmış şükûfe-nâmelerdir. Bu eserlerin adları şu şekildedir: 1. Fennî'nin *Tuhfetü'l-ihvân*'ı (XVII. yüzyıl) 2. Remzî'nin *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'i (XVIII. yüzyıl) 3. Lâlezârî Mehmed'in *Mîzânü'l-ezhâr*'ı (XVIII. yüzyıl), 4. Mehmed Aşkî'nin *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'si ve 5. *Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ezhâr* (XVIII. yüzyıl), 6. Ahmed Kâmil Belgradî'nin *Risâle-i Esâmî-i Lâle*'si (XIX. yüzyıl), 7. Yazarı bilinmeyen *Ferah-engîz*'dir (XVIII. yüzyıl). Bu eserlerle birlikte, çiçek yetiştiricileri tezkiresi *Netâyicü'l-ezhâr* ve Ali Çelebi'nin farklı çiçek türlerinden bahsettiği *Şükûfe-nâme*'sinde erken dönem Osmanlı lâleleri ve yetiştiricilerinden bahsedilmiştir. Eski İstanbul lâleleri ve resimlerinin olduğu bir mecmua da yayımlanmıştır.¹

Bilinen en eski tarihli ve resimli şükûfe-nâme, Ali Çelebi'nin eseridir. Bu sebeple *Şükûfe-nâme*, diğer şükûfe-nâmeler içerisinde önemli bir yer teşkil eder. Eserin yazarı Ali Çelebi hakkında ise sınırlı bilgiye sahibiz. Ubeydî'nin 1110 (1698/1699) tarihinde yazdığı çiçek yetiştiricileri tezkiresi olan *Netâyicü'l-ezhâr*'da, Ali Çelebi'nin "Lâle Babası" diye tanındığını; "Şâhâne Süleymânî", "Şeh-levend", "Dürr-i Mecnûn" adlarında üç zerrini; "Gül-reng Kırlangıç", "Pesendide", "Nâz-perver", "Yenidünya", "Dibâ nâm-ı

.....

¹ Turhan Baytop, **İstanbul Lalesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998; Ekrem Hakkı Ayverdi, **18. Asırda Lale**, haz. Uğur Derman, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2006.

diğer Güllü Dibâ”, “Nev-zuhûr”, “Sincâbî”, “Unnâbî Kırlangıç”, “Turuncî”, “Çorbacı Müşâbihi”, “Kibrîtü Kırlangıç”, “Cihân-gîr”, “Hilâliyye”, “Fılandıra”, “Şive-kâr”, “Ankîdî”, “Açık Erguvânî”, “Süst-mâ’î nâm-ı diğer Summâkî nâm-ı diğer İnce Şîrîn” ve “Küçük Gül-reng” adlarında on dokuz tane Rûmî lâlesi olduğunu söyler, altı tane buhurundan dört tanesinin adını belirtir: “Al Kûpeli”, “Gümüş Servi”, “Beyaz Katmer Alevî” ve “Peyker”.²

Ali Çelebi, *Şükûfe-nâme*’sini 1677 yılında tamamlamıştır. Eserde, başta zerrîn-kadeh olmak üzere; lâle, sümbül ve gül türlerinden 29 çiçeğin özellikleri, çeşitli çiçek yetiştiriciliği terimleriyle anlatılmış, resimlerle birlikte çiçekler hakkında yazılan beyit ve manzumelere de yer verilmiştir. Yazar, eserinde “Çorbacı Ablağı”, “Cüce Ablağı” ve “Gül-reng Kırlangıç” adlı üç erken dönem Osmanlı lâlesinden de bahsetmiştir.

Ubeydî ise *Netâyıcı’l-ehzâr* adlı çiçek yetiştiricileri tezkiresini 1699 yılında kaleme almıştır. Beş nüshası olan *Netâyıcı’l-ehzâr*; geleneğe bağlı kalınarak bir mukaddime ile başlar. Ubeydî, mukaddimedede tevhîd ve Hz. Muhammed’e salavat getirdikten ve ehl-i beyte rahmet diledikten sonra kendisini fakîr, hakîr ve günahkâr sıfatlarıyla tavsif eder. Uzun zamandır çiçek yetiştiriciliği ile uğraştığını belirterek, eserini bir anlamda “çiçek yetiştiricilerini ve çiçeklerini unutulmak”tan kurtarmak için yazmıştır.

Ubeydî, eserini yazdığı 1699 yılına kadar, tohum sahibi, tohum ekicisi, İstanbul dışından tohum getirterek yetiştiren ve önceden ektiği çiçeklerin tohumlarına bir vesileyle sahip olan 202 çiçek yetiştiricisine yer verdiğini belirtmekle beraber-madde başlarındaki ikili adlar dikkate alındığında- eserde 205 çiçek yetiştiricisinin adı, yetiştirilen çiçekler ve meyve ağacı türleri ile kaydedildiği görülmektedir.³ Aşağıdaki tabloya göre Osmanlıda XVII. yüzyıl başlarında 481 Lâle-i Rûmî ve 149 Girid Lâlesi yetiştirilmiştir.

•••••

² Ali Çelebi ve çiçekleri için bkz. “Şükûfe-perest Bir Osmanlı: Ali Çelebi ve Şükûfe-nâmesi”, **Gazi Üniversitesi Türkiyat Uygulama ve Araştırma Merkezi Türkiyat Dergisi**, Bahar 2011, S.8, s.257-284.

³ Tablo ve ayrıntılı bilgi için bkz. Esra Kılıç, **Ubeydî’nin Netâyıcı’l-ehzâr Adlı Çiçek Yetiştiricileri Tezkiresi (İnceleme-Tenkitli Metin) (Yüksek Lisans Tezi)**, Danışman: Doç. Dr. Neslihan Koç Keskin, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.

Tablo 1. Netâyicü'l-ezhâr'da Yetiştiricisi Belli Olan Çiçek ve Meyve Ağacı Türleri ile Adetleri

Çiçek/Meyve Ağacı Adı	Adedi
Lâle-i Rûmî	481
Sâde Zerrîn	249
Girid Lâlesi	149
Karanfil	37
Vakt-i Buhûrî	14
Sâde Kehrübâ	11
Sâde Beyaz Sünbül	9
Sâde Mavi Sünbül	7
Gül	7
Zencefil-i Kâğithane	6
Ağustos Buhûru	6
Sîm	5
Kudüs	3
Nûr-bahş	2
Nar	2
Armut	2
İmâme-i Kadı	2
Behrâm Sîmi	1
Fındık	1
Katmer Binlik	1
Katmer Kehrübâ	1
Katmer Sîm	1
Kerre-nây	1
Kırmızı Katmer Sünbül	1
Polya	1
Sultanî	1
Çarh-ı Felek	1
Erik	1
Fûl	1
Kâğithane Tırfili	1
Kızılıcık	1
Limon	1
Sîm-tob	1
Toplam	1008

Bu iki eserden sonra kitabın konusunu oluşturan eserler dışındaki lâle şükûfe-nâmelerinin özelliklerinden kısaca bahsedilecektir.

Fennî'nin *Tuhfetü'l-ihvân*'ı

XVII. yüzyılda kaleme alınmış Fennî'nin *Tuhfetü'l-ihvân*'ı, özel olarak Girit lâlesini konu edinen orijinal bir edebî eserdir; bu sebeple şükûfe-nâmeler içinde önemli bir yeri vardır. *Tuhfe*'nin önemli bir diğer tarafı ise Girit lâlesinin nasıl ortaya çıktığı ile ilgili bir anlatıyı dillendirmiş olmasıdır.⁴

Asıl adı Mehmed olan Fennî Efendi İstanbul'da doğmuştur. Önce Cihangir şeyhi Hasan Efendi'ye intisap ederek Halvetî, daha sonra ise Bursa Mevlevihanesi Şeyhi Salih Dede'den terbiye görekerek Mevlevî olmuştur. Köprülü Ahmed Paşa'ya (ö. 1676) sunduğu bir kasideyle, Paşanın beğenisini kazanmış ve cizye kâtipliğine getirilmiştir. Paşa'nın vesilesiyle IV. Mehmed'in sohbetlerine katılmış, ona musahiplik yapmıştır. Fennî 1715 yılında vefat etmiştir.⁵

Tuhfetü'l-ihvân manzum ve mensur olarak düzenlenmiştir. Fennî Girit lâlesinin nasıl tanınmaya başladığını şu şekilde eserinde anlatır: Fâzıl Ahmed Paşa'nın çiçekler konusunda bilgisi tam olan Kethüdâsı Mahmûd Ağa, nâdir bulunan çiçekleri maddî karşılıklarını vererek satın alan bir kişidir. "Giritli" ve "Horasanî" namlarıyla bilinen bir derviş, adanın dağlarında dolaşırken bulduğu ortası siyah tohumlu, beyaz katmerli bir lâleyi Mahmud Ağa'ya hediye eder. Mahmud Ağa lâleyi İstanbul'a getirerek kendi bahçesine diker. Lâleyi gören İstanbullular onun güzelliğine hayran kalırlar. Bundan sonra bu lâle türü tanınmaya başlanmıştır. Girit adasında lâleler değer kazanmış ve bir lâle kökü zor işleri kolaylaştırır olmuştur.

•••••

⁴ Eser hakkındaki bilgiler şu yazıdan alınmıştır: Neslihan Koç Keskin-Halil İleriş Kutlu, "Fennî'nin *Tuhfetü'l-ihvân*'ına Göre Osmanlıda Girit Lâlesi Yetiştiriciliği", **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.202-232.

⁵ Fennî hakkındaki bilgiler <http://www.turkedebiyatuisimlersonzugu.com> [ET: 15.12.2018] adlı projenin sitesinden alınmıştır.

Girit lâlesini; zerrîn, lâle-i Rumî, sünbül, karanfil gibi çiçeklerle kıyaslayan Fennî, onun her sene çiçek açtığını ve bir ay suda kalsa bile solmadığını söyler. Ayrıca Girit lâlesi sarı, kırmızı, ebrî ve beyaz renklidir, ayrıca her rengin elli çeşit türü vardır. Fennî, devamında Girit lâlesi yetiştirenleri, lâlelerinin adlarını ve lâlelerin çeşitli özelliklerini belirtir.

Esere göre; başta Fennî olmak üzere “Girit Lâle”si yetiştiren isimler şunlardır: İbrâhim Hanzâde Mehmed Bey, Acemzâde Şeyh Mehmed Efendi, Defterdâr Mehmed Paşa, Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi, Rüşdî Ahmed Efendi, Habîb Beğ, Hasodabaşı Mehmed Ağa (Kapu ağası Mehmed Ağa), Kettânî Hacı Ahmed, Burunsuz Kethüdâsı Hasan Ağa, Hacı Ömer Efendi, Kaba Mahmûd Paşa ve Yıldızzâde Mehmed Efendi'dir. Bu isimler, Ubeydî'nin *Netâyicü'l-ezhâr*'ında adı geçen önemli çiçek yetiştiricileridir.

Tuhfe'de metin ve kıt'alar olmak üzere iki şekilde toplam 36 Girit Lâlesinin adı geçer: Bunlar alfabetik olarak şu şekildedir: “Acemzâde Sarısı, Ağazâde Ebrîsi, Al, Ankidî, Ayvâ Güli, Balıkçı Ebrîsi, Beyaz, Bî-mânend, Defterdâr Beg Sarısı, Ebrî-i Kebîr/Gevher-i Nigîn, Fass-ı Nigîn, Ferah-bahş, Gül-i Bî-hâr, Habîb Beg Kırmızısı, Hacı Ömer Beyâzı, Himmet Efendi Kubbelisi, Hüsn-i Hasan, Kavs-i Kuzah, Kıbrısî Sarı, Kırmızı, La'î-i Bedahşî, Mahmud Ağa Beyâzı, Mihr-i Münîr, Mülûkî/Nâdir, Pesendide, Rûy-ı Nigâr, Semen-sîmâ, Sipâhî, Siyâh u Sepîd, Sultânî Gül-gûn, Tâc-dâr, Tâc-dâr-ı Kerîm Çelebi, Tırfil Beyâzı, Tuhfe-i Mîr ve Ziyâ-bahş”.

Remzî'nin Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'i

Bu çalışmada incelenmiştir.

Lâlezârî Mehmed'in Mîzânü'l-ezhâr'ı

Lâlezârî Mehmed; Tefsirî Ahmed Efendi'nin (ö.1704) oğludur. Lâle yetiştirmedeki bilgisi sebebiyle 1725 yılında III. Ahmed tarafından Şükûfebaşılığa tayin edilmiştir. III. Ahmed ayrıca 2 Eylül 1727 tarihli bir ferman ile Lâlezârî Mehmed'i sürekli artan lâle fiyatlarının tanzimi için de

görevlendirmiştir. 1736 yılında vefat eden Lâlezârî Mehmed Efendi'nin oğlu da Lâlezârî Mehmed Tahir (ö.1789) olarak bilinen Osmanlı âlimidir.⁶

“Çiçeklerin Terazisi” anlamına gelen *Mîzânü'l-ehâr*; geniş kapsamlı olarak lâle ve ana hatlarıyla zerrîn yetiştiriciliğini konu edinen bir şükûfe-nâmedir. Köprülü Kütüphanesi'nde bulunan nüshanın istinsah tarihi 1733'tür. Bu bilgiye göre eser, 1733'te veya öncesinde yazılmış olmalıdır.

Mîzânü'l-ehâr; çiçek tenasübünün ön planda olduğu tevhîd, na't ve eserin sunulduğu III. Ahmed ile damadı İbrâhîm Paşa'ya övgü kısımları ile başlamıştır. Devamında yer alan sebeb-i te'lifte Lâlezârî Mehmed, lâlenin diğer çiçeklerden üstün olmasının sebebini şu şekilde açıklar: “Lafz-ı lâle cevâhir-i hurûf-ı lafz-ı Celâl ile mîzân-ı nazar-ı ibret ile sencîde olsa hem-vezn olduğu mütebeyyin olur.” Lâlezârî Mehmed, bu ifadeyle lâlenin “lâle لآل” kelimesinin harfleriyle “Allah ﷻ” lafzının yazılmasının önemine dikkat çeker. Lâlezârî, devamında birçok lâle türü olduğunu, lâlede aranan özellikleri, lâlenin diğer çiçeklerden hangi yönleriyle ayrıldığını ve lâlenin yetiştiriciliğinde dikkat edilmesi gerekenleri iki bölümde söz konusu ettiğini belirtir. Yazar, eserinin hâtimesinin ise zerrîn yetiştiriciliği ile ilgili olduğunu söyler.

Mîzânü'l-ehâr'ın birinci bölümünde lâlede bulunması gereken 20 özelliği ayrıntılarıyla anlatmıştır. Eserin ikinci bölümünde ise lâle toprağının özellikleri, soğanın dikimi, sulanması, açan lâlenin güneş, kar, yağmur ve kırığıdan korunması, soğanın saklanması gibi lâle yetiştiriciliğine dair pek çok ayrıntı söz konusu edilir. *Mîzânü'l-ehâr*'ın hâtime bölümü ise zerrîn çiçeği yetiştirme üzerinedir. Zerrîn yetiştirme hususunda dikkat edilmesi gereken 17 özellik burada sıralanır.

•••••

⁶ Münir Aktepe, “Mehmed Efendi Lâlezârî, Şeyh”, **İA**, C.VII, s.579; Tahsin Özcan, “Lâlezârî Mehmed Efendi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.28, s.456; İlyas Çelebi, “Lâlezârî”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.27, s.89-90.

Mehmed Aşkî'nin *Risâle-i Takvîm-i Lâle'si* ve *Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ezhâr*'ı

Tabib Mehmed Aşkî olarak tanınan Mehmed Aşkî hakkında biyografiye dayalı 18 ve 19. yy. kaynaklarında bilgi bulunamamıştır. *Risâle-i Takvîm-i Lâle* ve *Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ezhâr* adlı lâle şükûfe-nâmelerine göre III. Selim (1761-1808) dönemini idrâk etmiş ve 1802-1818 yılları arasında lâle yetiştirmiştir.

Mehmed Aşkî'nin lâlede bulunması gereken özellikler ve lâle yetiştiriciliğinden bahsettiği, İstanbul'da yetiştirilen 307 lâle ve yetiştiricisini kaydettiği eserin adı *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'dir. Eserde Allah'a hamd ve övgü kısımlarından sonra lâle aşağıdaki beyitlerle övülmüştür:

Olmasa mazhar eger ism-i Celâl'e lâle
Nâ'îl olmazdı bu hüsn ile cemâle lâle
Dest-i meşşâta-i kudretle bulup zîb-i cemâl
Döndi bir duhter-i pür-gunc-ı delâle lâle

Hayl-i uşşâk-sıfat dâğ-ı dil izhâr itmiş
Benzer âşık geçer ol ruhları ale lâle

Eserini III. Selim'e sunan Aşkî, "Ta'rifât-ı Sâgar" başlığı altında lâlenin kadehini bâdâmî, mutavassıt bâdâmî, kebîr bâdâmî, sagîr bâdâmî, tavîl bâdâmî ve kasîr bâdâmî olmak üzere altı; yapraklarını ise hançerî, neşterî ve sûzenî olmak üzere üç türe ayırmıştır. Yazar; "Muhassenât-ı Lâle" başlığında ise iyi bir lâlede olması gereken altı özellik sayar. Bunlar şu şekildedir: 1. Lâlenin yaprakları sert ve sağlam olmalıdır. 2. Lâle açıldığında tek renkli ve içi parlak olmalıdır. 3. Tîğları düz ve ince, altı yaprağı eşit olmalıdır. 4. Lâlenin yaprakları içine kıvrık olmalı, birbirine değmeli ve birbirini kavramalıdır. 5. Lâle yapraklarının içleri dışına nazaran ince olmalıdır. 6. Lâle, içindeki fitûlini örtmelidir.

Aşkî, son olarak "Uyûb-ı Lâle" başlığında ise lâlenin kusurlarından bahseder. Bunlar şu şekildedir: 1. Sapının gevşek, yapraklarının dağınık olması, 2. Yapraklarının mat ve gevşek olması, 3. Yapraklarının yırtmaçlı ve testereli olması, 4. Uç kısımlarının "hilâlî" olup, içindeki fitîlesinin görünmesi, 5. Yaprakların içlerinin dışından etlice olması, 6. Yaprakların

içe doğru kıvrık olmayıp birbirine kavuştuğu yerden kulaklanması ve kova gibi olmasıdır.⁷

Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ehzâr ise, *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'nin geliştirilmiş şeklidir. Bu eserde 594 lâle Mehmed Aşkî'nin olmak üzere 1722 lâle; yetiştiricisi ve çeşitli özellikleri ile yukarıdaki tabloda yer alan usûl ile kaydedilmiştir. *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'deki lâlerine ek olarak kendisinin 1802-1812 yılları arasında yetiştirdiği lâleler de ayrı bir başlıkta eserin sonuna eklenmiştir.

Millet Yazma Eser Kütüphanesi Biyoloji Yazmaları 167 nolu nüshanın zahriyesinde yer alan Ali Emiri tarafından yazılmış 1907 tarihli kayda göre; bu nüsha Tokatlı Hoca Tahsin Efendi'nin (1851-1915) kitapları arasında görülmüş ve müellif hattı olduğu anlaşılmıştır. Ondan alınıp istihzah edilmiştir. Tahsin Efendi'nin evinde çıkan yangından sonra “Bu nüsha mü'ellifinin hatt-ı destinden nakl sûretiyle yegâne bir yâdigâr kaldı.” şeklinde ifade edildiği üzere eser, yazarından bir yâdigâr olarak günümüze ulaşmıştır.

Zahriyede ayrıca Şeyh-i Şüküfeciyan Hasib Efendi'ye ait 17 Şubat 1811 tarihli ve Ali Paşa'nın kızı Rukiye Hanım'a ait 1874 tarihli temellük kayıtları da vardır. Hasib Efendi'nin lâle hakkındaki notları, eserin derkenârlarında yer almaktadır.

Eserin baş kısmı Mehmed Lâlezârî'nin *Mîzânü'l-ehzâr*'ı ve *Risâle-i Takvîm-i Lâle* ile çok benzemektedir. Tevhîd, na't ve dört halifeye övgü kısımlarından sonra *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'de lâle hakkında verilmiş üç beyit bu eserde de tekrar söz konusu etmiştir. *Takvîmü'l-kibâr*'da Osmanlı topraklarında ilk lâlenin Ebussuûd Efendi tarafından yetiştirildiği belirtilir. Lâleler; Aziz Mahmûd Hüdâyî öncesi lâleler, Aziz Mahmûd Hüdâyî dönemi lâleleri ve 1648-1730 yılları arasını kapsayan IV. Mehmed'den III. Ahmed sonuna kadar lâleler olmak üzere üçe ayrılır. Lâle kadehinin özellikleri, iç fitilin tarifi, iç kitabenin tarifi, endâmı, ayıpları, çiçeğinin muhafazası, sulanması, toprağı, ekimi, soğanının saklanması hakkında ayrıntılı bilgiler verilen *Tak-*

•••••

⁷ Eserin ayrıntılı muhtevası için bkz. Fatma Büyükkarcı-Yılmaz, “Risâle-i Takvîm-i Lâle”, **Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları Ağâh Sırrı Levend Hatıra Sayısı**, C.III, 2000, Harvard University, s.81-127.

vîmü'l-kibâr'da; son olarak buhurumeryem çiçeğinin yetiştirilmesinden de kısaca bahsedilir ve Rızâ Efendi'nin takrizi ile giriş bölümü tamamlanır.⁸ Giriş bölümünün sonunda Şeyh-i Şükûfeciyân Hasîb Efendi'nin adı da yer almıştır.

594 tanesi Mehmed Aşkı'ye ait olmak üzere 1664-1855 yılları arasında yetiştirilen 1722 lâle adına yer verilen *Takvîmü'l-kibâr*'da lâleler, Osmanlı Türkçesi alfabesine göre tertip edilmiş, yukarıdaki on özelliğe ayrıca lâlelerin zuhûr tarihleri de eklenmiştir.

Eserin sonunda, Sadrazam Hekim Ali Paşa'nın torunu Ali Rıza Bey'in (ö.1837) 1216/1801 tarihli 4 beyitten oluşan takrizi de yer alır.⁹

‘Aşkı du‘âcınun kalemi çeşme-i zülâl
Üşkûfezâr-ı ma‘rifeti ravza-i kemâl

Ahvâl-i lâleyi bileyüm dirse ehl-i dil
A‘lâyı evsatu ider anunla intikâl

Te’lif idince böyle güzîde risâleyi

Kıldum teberrüken anı takrîz-i bî-misâl

Târîh yazdı bülbül olup kilküm ey Rızâ

Takvîm-i Lâle oldu bilün gülşen-i kemâl 1216/1801

Ahmed Kâmil Belgradî'nin *Risâle-i Esâmî-i Lâle*'si¹⁰

Ahmed Kâmil Efendi, Belgrad'da doğmuştur. Bir dönem gümrük kâtipliği yapmış olan Mehmed Efendi'nin oğludur. Divan kâtibi (eserini yazdığı sırada), divîdâr, iç çuhâdâr, silahdâr kâtibi, reisülküttâb, cebeci kâtibi, maliye tezkirecisi, vali vb. görevlerde bulunmuştur. Bir dönem Midilli'ye sürgüne gönderilmiş, dönüşünde de reisülküttâb olarak görev yapmıştır.

•••••

⁸ Eser hakkındaki ayrıntılı bilgi, devam etmekte olan Ebru Karadaş'ın yüksek lisans tezinden alınmıştır.

⁹ Mehmet Arslan, “Ali Rıza Bey”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/riza-ali-riza-bey>, [ET: 09.04.2020]

¹⁰ Bu eser hakkındaki bilgiler şu yazıdan alınmıştır: Neslihan Koç Keskin ve Arş. Gör. Zeynep Dinçer Berdibek “Ahmed Kâmil Belgradî'nin “*Risâle-i Esâmî-i Lâle*”si”, **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.264-282.

Saîd Paşa'nın sadrazamlığı ile birlikte sadaret kethüdâsı olmuştur. Rebiülahir 1177'de (Ekim 1763) vefat etmiştir. Kaynaklarda söz konusu edilmeyen ve günümüze dek ulaşan tek eseri, *Risâle-i Esâmî-i Lâle*'sidir.¹¹

Eser; tevhîd, na't ve Hz. Muhammed'in âl ü ashâbına övgü kısımlarından sonra III. Ahmed ve I. Mahmûd'a övgü bölümü ile devam etmiş, lâleler ve lâle yetiştiriciliğine dair bazı bilgiler verildikten sonra, Aziz Mahmûd Hüdâyî ve yazarın kendisi ile ilgili anlatılar söz konusu edilmiştir. Bu anlatılardan sonra Osmanlı Türkçesi alfabesine göre 561 lâle ve zerrîn adı eserde kaydolmuştur.

Risâle-i Esâmî-i Lâle sanatlı nesir üslubuyla yazıldığı için, diğer şükûfe-nâmelere göre dili oldukça ağırdır. Tasavvufi bilgilerin yoğunlukta olduğu, mensur olarak yazılmış risalede, çok sayıda âyet ve hadis iktibasları ile araya serpiştirilmiş manzûme örnekleri de yer almıştır.

Belgradî; Sultan I. Ahmed döneminde yaşayan Aziz Mahmûd Hüdâyî'nin bir dervişi ile arasında geçen anlatı ile eserini zenginleştirmiştir. Anlatı şu şekildedir: "Hüdâyî, bir gün dervişinin inzivaya çekilmiş bir halde birkaç lâle soğanıyla meşgul olduğunu görerek onun bu işle meşgul olma sebebini sorar. Müridi, "*Bunlar asıl vatanlarından uzak kalmış 5 yadigar lâle soğandır. Sizin de inayetinizle bu soğanı yetiştirebilmek için 1 sene ilgi göstermem gerekir. Eğer ona uygun bir şekilde bakabilirsem soğandan çiçek yetişir. Böylece güzel çiçeğin amelinden ve zikrinden istifade edebilirim.*" der. Derviş sözlerinin devamında: "*Yetişen ve yeşeren fidandan yani eski bir soğan sandığına benzeyen yerden bir fidan çıkarsa ondan bir lâle peyda olur, ben de Şenn'in Tabeka ile evliliği gibi mutlu olurum.*" der. Aziz Mahmûd Hüdâyî de bunun üzerine: "*Oğul, bu niyazın İnşallah Allah'ın dergahında kabul edilir ve çiçeğin Bâbüccu Lâlesi' adıyla anılır ve ondan binlerce çeşit tohum elde eder, şâd olursun İnşallah.*" diyerek Fatiha sözü ile duasını bitirir."

Anekdotan sonra yazar, III. Ahmed ve I. Mahmûd dönemlerinde lâlenin önem kazanmasını, önemli lâle adlarını da vererek uzun uzun dile ge-

.....
¹¹ Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmanî**, haz. Nuri Akbayar, Kültür Bakanlığı-Tarih Vakfı Ortak Yayınları, İstanbul 1998, C.1, s.193; Mehmet Nail Tuman, **Tuhfe-i Nâilî-Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**, haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001, s.840; **Râmîz ve Âdâb-ı Zürefâsı**, İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks-Sözlük, haz. Sadık Erdem, AKM Yayınları, Ankara 1994, s.252-254.

tirmiştir. Belgradî'ye göre lâle dikilirken abdest alınarak, İhlas ve Fatıha surelerinin okunması gerekir.

Bir gün Sadrazamın kethüdâsı Abdullah Efendi'nin meclisine katılan Belgrâdî, orada bir ocağın içinde çok seçkin lâlelerin, göz alıcı çiçeklerin olduğunu görür. İçlerinden birisine bakarken: “*Henüz yeni açılan bir dürr-i yetîmdir ki şâma layık bir isim koymaya çalışıyoruz.*” yanıtını alır. “*Bu etkileyici eserin henüz adı yok.*” denildiğinde de Belgrâdî, acizane topladığı lâle ve zerrin adlarını bir gün lazım olur diye sakladığını ve onlardan esirgemediği bu adları kendilerine takdim etmek istediğini söyler. Bunun üzerine “*Allah seni hakikate ulaştırın.*” yanıtını alır ve 400'den fazla 500'den az olduğunu belirttiği çiçek adlarını takdim eder. Söz konusu zerrîn ve lâle sayısı 561'dir ve risalenin sonunda alfabetik olarak sıralanmıştır. Belgrâdî, ortalama bir sayı veririrken bu konuda pek de isabetli olamamıştır.

Ahmed Kâmil Belgradî, lâlenin “evlâd” gibi görüldüğünü, bu sebeple, ona ad vermenin çok önemli olduğunu üzerini önemle çizerek anlatır. Tüm bunların yanı sıra alfabetik olarak sıralanan 561 çiçek adı; önemli bir dikkatin ve birikimin ürünüdür. Bu yönüyle eser; lâle ve zerrîne dair küçük bir “ad verme sözlüğü” olarak düşünülebilir.

I. Mahmûd'un ad verdiği lâleler, *Ferah-engîz*'de listelenmiştir. *Risâle-i Esâmî-i Lâle*'de ise padişahın lâleye olan ilgisinin belirtilmesi iki eserin verdiği bilginin birbirini desteklediğini göstermektedir.

Ferah-engîz

Ferah-engîz, yazarı bilinmeyen bir lâle şükûfe-nâmesidir ve bilinen tek nüshası vardır. Millet Yazma Eser Kütüphanesi Biyoloji Bölümü Yazmalarına 173 numara ve “*Risâle-i Esâmî-i Lâle veya Ferah-engîz*” adıyla kayıtlı olan bu nüsha 1164 (1750/51) tarihli olup 20 varaktır.¹²

Ferah-engîz, kısa bir giriş ve bir beyitten sonra mürettep bir lâle adları listesi ile devam etmektedir. Lâle adları listesi bir kıt'a-i hâtıme ile tamamlanmış-

•••••

¹² Bu eser hakkındaki bilgiler şu yazıdan alıntılanmıştır: “18. Yüzyılda Yazılmış Bir Lâle Şükûfe-nâmesi: “*Ferah-engîz*””, **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s. 233-263.

tır. Esere üç ilâve yapılmıştır. Birincisinde “Şevketlü Efendimizün -Sultân Mahmûd Han-ı evvel hazretleridür- tesmiye buyurdıkları isimlerdür. (1165)” başlığıyla Sultan I. Mahmud’un (1696-1754) adlandırdığı 38; ikincisinde “Saâdetlü Ağa Efendimizün tesmiye buyurdıkları” başlığı ile 3 lâle adı kayıtlıdır. Eserin son ilâvesi ise “Kitâbun târîh-i tertibi olan 1164 senesinden sonra sâhib-kitâbun vaz u tesmiye iyledüğü esâmî” başlığı ile 380 lâle adını ihtivâ etmektedir.

Ferah-engîz’de 1 tanesi derkenârda olmak üzere toplamda 1586 adet çiçek adı kayıtlıdır, bunların 7’si zerrîn (belirtilenler) ve geri kalanların tamamı ise lâledir. Bazı çiçekler, yetiştiricisinin adı ile birlikte kaydedilmiştir. Sultan I. Mahmûd’un (1696-1754) adlandırdığı 38 lâlenin adları şunlardır:

Tablo 2. I. Mahmûd’un Ad Verdiği Lâleler

Şevketlü efendimizün (Sultan Mahmûd Hân-ı Evvel Hazretleridir) tesmiye buyurdıkları isimlerdir. [1165/1752]

Peyâm-ı Safâ, Penbe-i Nâz, Bezm-i Gülşen, Bâğ-ı ‘Aşk

Tîg-i Gül-Berg, Cilve-ger, Cemâl-i Sâkî, Hayret-efzâ

Hançer-i Ser-tîz, Rûh-ı Kudsî, Rûy-ı Maksûd, Rengînter

Serdâr-ı Ekrem, Sâkî-ruhsâr, Sâkî-i Çeşm, Seher-i Feyz

Şîve-efşân, Şeb-nem-i Feyz, Sun-ı Kadem, Subh-ı Yezdân

Gonce-rîz, Fazl-ı Kerem, Feyz-i Kerem, Fânûs-ı Şem’

Feyz-resân, Feyz-i Hayât, Kevkeb-i Münîr, Gül-reng-i Safâ

[fi 27 Cemâziyyü’levvel 1165/12 Nisan 1752]

Gül-i İşret, Lutf-ı Safâ, Müjde-keşân, Mihr-i Dirahşân

Mihr-i Şefkat, Murg-ı Dil, Mihr-i Tevfîk, Nakş-ı Hüsn

Neş’e-i Şevk, Nigâh-ı Arûs aded 38.

BİRİNCİ BÖLÜM:

Remzî ve Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'i

Remzî hakkında biyografiye dayalı kaynaklarda çok az bilgi yer almıştır. Bu bilgilere göre asıl adı Mehmed'dir ve İstanbul'da doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'i hıfzettiği için "Hâfız Mehmed Efendi" olarak tanınmıştır. Safâyî ve Sâlim tezkirelerinde Ahmed Rüşdî'yi üstad olarak gördüğü ve onun şüirlerini topladığı bilgisi yer almış, yine aynı kaynaklara göre Remzî 1746 yılında vefat etmiştir.¹³ Safâyî Tezkiresi'nde Remzî'nin aşağıdaki gazeli onun şairlik kabiliyetine örnek olarak verilmiştir:

Bir kalender-beççenün meftûnidur dil âh ider
Görse abdâlân-ı Hak sad na're-i Allâh ider
Kevkeb-i dürri n'ola reşk eylese mengüşma
Pâlehengin görse hurşîd-i felek eyvâh ider
Seyr idüp ebrûların ser-geştedir abdâl-ı çarh
Hüsüne keçkül-ı mâh n'ola eyva'llâh ider
Pençe-i mihri ider lertzende tâb-ı tal'ati
Pûye-gerd-i kıssa-h'ânîde kaçan hem-râh ider

.....
¹³ Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmâni**, haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, C.II, s.417; Mustafa Safâyî Efendi, **Tezkire-i Safâyî: Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'id-i'l-Eş'âr**, İnceleme-Metin-İndeks, AKM Yayınları, 2005, s.228-230; Râmiz, **Âdâb-ı Zürefâ**, haz. Sâdık Erdem, AKM Yayınları, Ankara 1994, s.140-141; Sâlim Efendi, **Tezkiretü'ş-Şu'arâ**, haz. Adnan İnce, AKM Yayınları, Ankara 2005, s.375-376; Tuman, Mehmed Nâ'îl, **Tuhfe-i Nâ'îli**, haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001, C.II, s.374.

Hâk-i râhın sîm ü zerle pür iderler dâmenün
 Kûçe-i şehri melâhatde ki şey'-lilâh ider
 Sûrun alsa destine ol dem kıyâmetler kopar
 Mürde-diller her taraftan sayha-i cângâh ider
 Her nigâhında hezâran kebs-i dil kurbân olur
 Çeşm-i hûn-rîzi nedem ki harf-i Bismi'llâh ider
 Aşk n'ola ey rind-i dil itdi seyâhat akl u hûş
 Reh-neverd-i aşkı Cibrîl olsa da güm-râh ider
 Ey nice dervîşler ol hüsrev-i iklim-i hüsn
 Pâdşâh-ı dehre istignâ-yı 'izz ü câh ider
 Kâkül-i müşgînine dil-bestedir fâgfür-ı Çîn
 İstese hakan-ı Türk'i bende-i dergâh ider
 Pâdşâh-meşreb gedâ-sûret ferîşte-menkabet
 Âdemiyet ol perî-sîmâ geh ü bî-gâh ider
 Öl diril bir şeb ol âbdâl ile haşr ol Remziyâ
 Gerdeni subh-ı kıyâmetden dili âgâh ider

Yazarın bilinen tek eseri, *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'dir. Bu eserinden kaynaklarda bahsedilmez. Eserin ilk bölümü *Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'de Remzî; asıl adının Mehmed, manevî babasının ise Rüşdî olduğunu belirtir. Remzî, Mehmed Rüşdî'nin çiçek meclislerinde bulunduğunu ve bu meclislerden aklında kalanlarla eserini yazdığını söyler. Bu bilgi tezkirelerdeki bilgi ile paraleldir [4b].

Eserin ikinci bölümü *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* a göre Remzî; lâle yetiştiricisi- dir ve 18 lâle yetiştirmiştir. *Netâyicü'l-ezhâr*'da ise "Remzî Çelebi" adlı tek bir çiçek yetiştiricisi kaydedilmiştir.¹⁴ Tezkire yazıldığı sırada hayatta olan ve "Pençe-i Mercân" adlı buhurumeryemi yetiştiren Remzî Çelebi ile *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* un yazarı olan Remzî'nin aynı kişi olabileceği akla gelmektedir. *Netâyic* dışında diğer lâle şükûfe-nâmelerinde adı geçmemektedir.

.....

¹⁴ Esra Kılıç, **Ubeydî'nin Netâyicü'l-ezhâr Adlı Çiçek Yetiştiricileri Tezkiresi (İnceleme-Tenkitledir Metin) (Yüksek Lisans Tezi)**, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s.23.

Remzî'nin daha önce de belirtildiği üzere bilinen tek eseri *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'dir. Yazar, eserini iki ana bölüm şeklinde planlamış; lâlenin önemi, lâle meclisleri, lâle yetiştirme sanatı, lâle yetiştiriciliği terimleri ve lâlede olmaması gereken 21 kusurdan bahsettiği ilk bölüme *Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm* (14 vr.) adını vermiştir. Remzî, lâle hakkında botanik bilgiler verdiği *Gonce*'de Osmanlı toplumunda oturmuş bir lâle kültürü olduğunun altını çizer, gerek başlıklarda gerekse metin içerisinde edebî gâye ile hareket eder. Hem *Gonce*'de hem de *Defter*'de birçok mısra, matla, müfred ve kıt'a yer almıştır.

Giriş mahiyetindeki bu bölümden sonra Remzî, *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* adlı lâle sözlüğünü (15vr.-65vr.) Osmanlı Türkçesi alfabesine göre tertip etmiştir. Remzî, *Gonce*'de lâleye dair söz konusu ettiği bilgileri, 1138 adet İstanbul lâlesini tavsif ederken uygulamalı olarak *Defter*'de vermiştir. Tıp-kıbasma esas olan nüshanın tertibi orijinaldir. Remzî çizdiği servi şekilleri ile eserine bir bahçe teması kazandırmak istemiştir.

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'in ne zaman yazıldığı konusunda eserde net bir bilgi yoktur fakat eserde yer alan birtakım ipuçlarından eserin hangi tarih aralıklarında kaleme alındığını söyleyebilmek mümkündür. Müellif hattı olduğunu düşündüğümüz Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye Kitapları 1129 no'lu nüshada, I. Abdülhamîd'in (1725-1789) 1778 tarihli vakıf kaydı vardır. Eserin, kütüphaneye kayıt tarihi ise 5 Mart 1914'tür.

Remzî, 1664 ile 1726 yılları arasında yetiştirilen lâleleri eserine kaydetmiştir. Eser yazıldığı sırada Sadrazam İbrâhîm Paşa hayattadır. Bu sebeple *Medh-i Lâlezâr-ı Kadîm*, Patrona Halil İsyanından -1730- önce tamamlanmış olmalıdır. *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'un sonunda yer alan “Yegâne” adlı lâlenin tavsifinde yer alan aşağıdaki ifadeye göre Feyzullah Efendi'nin Rumeli Kazaskerliği sırasında eserinin sonlarına gelmiştir [64b].

Bu ifadeden yola çıkarak eserin 1727 yılı veya daha sonrasında tamamladığını söylemek mümkün olacaktır. Eserin yazılış tarihi ile ilgili göz önünde bulundurulması gereken başka bir nokta ise eserdeki lâle sayısının miladî takvime göre 1138/1727'yi işaret etmesidir.

İKİNCİ BÖLÜM:

*Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'de
Lâle Yetiştirme Sanatı*

Remzî, daha önce de belirtildiği üzere lâle yetiştirme sanatını ayrıntıları ile anlattığı ilk bölüme *Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm* adını vermiştir. *Gonce*; geleneğe uygun olarak çiçek tenasübünün ön planda olduğu tevhîd ve na't ile başlar [1b]. Na't; “Gülşenî” ve “Rûşenî” tarikatlerinin çağrışımının yer aldığı aşağıdaki beyitle sona ermiş, lâlenin değersiz bir soğandan Allah'ın yaratma gücüyle farklı desenlerde ve renklerde çiçeğe dönüşmesi edebî bir dille anlatılmıştır:

“Gülşenî, onun ahlâkının kokusundan çok küçük bir miktar aldı. Rûşenî'nin çerağı, nûrunun ışığı ile yandı.”

Ib derkenârda ayrıca Hz. Muhammed'in göğsünün yarılması, lâlenin açılması ile ilişkilendirilerek söz konusu edilmiştir. Remzî, na'ttan sonra III. Ahmed ve Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın övgüsüne sözü getirmiştir. III. Ahmed ve İbrâhîm Paşa'nın Lâle Devri'nde sürdürdükleri barış politikalarını vurgulayan Remzî; Doğu'nun Kalendarî, Şii ve Râfîzilerin tehlikelerinden arındırıldığını her yerin Numân'ın lâle bahçelerine döndüğünü söylemiştir. Batı'da ise Rumeli, İnebolu, Mostar, Eflak, Boğdan, Bahçesaray, Tataristan ve İstanbul'un her köşesi mamurdur [2a]. Remzî, aşağıdaki kıt'ada III. Ahmed'in devletin her köşesini cennete ve Ka'beye çevirdiğini yukarıdaki ifadeleri destekleyecek şekilde söyler.

“Doğrusu bu ki her gönül Mısır’ında Ezher Câmi’i yapıldı.”

“Sultan, ululuğu ile bu dünyayı cennet kıldı.

Cihân Beyt-i Ma’mûr olup, her yeri makam-ı İbrâhim (Kâbe) etti.”

Yazar, padişah ve sadrazamının izledikleri bu politikayı “lâle bahçelerinden başka savaş alanı kalmayıp” ifadesiyle çok güzel bir şekilde anlatmıştır.

“Eğlence kadehinin gül yaprağı daima hurrem olsun.

Devletin baharı her zaman cennet gibidir.

Doğru düşüncesi Allah’ın yardımına mazhar olsun.

Devlet işlerinin düşüncesi, ona mahsus saltanat ve heybetin hayalidir.”

Gonçe’de geleneğe uygun olarak tevhid, na’t ve medhiye bölümlerinden sonra yazar, eserin asıl konusu olan “lâle”ye sözü getirir. Remzî’nin kullandığı Farsça başlıklar, Türkçeleştirilerek bu bölümde inceleme yapılmıştır [2b].

Dünya Çarşısındaki Dükkânların Çehresi

Yazar bu başlıkta “süs” ve “güzellik” üzerinde durur. Çiçekler bu özellikleriyle “zevk, şevk ve eğlence” ile alakalı olup feleğin çalgıcısı olan Zühre’ye mensuptur. Çiçekler, renk ve kokuları ile insan ruhuna ve Allah’ın nazar ettiği insan kalbine hitap ederler [2b]. Remzî, Nûr sûresi 44. âyetinden bir iktibasın yer aldığı bu başlıkta, çiçeklerin malihulya, hafakan, karasevda gibi birçok hastalığı ortadan kaldırdığının altını önemle çizer ve onların birçok faydası olduğunu dillendirir.

“Çemen meclisinde kadehin neş’esini bilen bilir” mısraıyla lâlenin şöhretini anlattığı yeni bir başlığa geçer.

Lâlenin Şöhretinin Sebebi

Genel olarak çiçeklerle ilgili bir giriş yapan yazar; lâlenin hangi özellikleri ile insanları etkilediğini anlatır. Osmanlı sosyal yapılanmasındaki insanla-

rın neden lâleye bu kadar ilgi duyduklarını lâlenin berg, fitil, kitâbe, nîze, rişte gibi organları ile kurulan teşbih unsurları çerçevesinde dile getirir. Remzî, Allah'ın yaratma kudretiyle farklı renkler ve şekillerde boy gösteren lâlenin; altı köşeli bir muska gibi, ona tutkun olan kalpleri etkileme gücü üzerinde durur.

Âlimler ve tabiat ehli “lâle” ve “Allah” lafızlarının aynı harflerden oluşması sebebiyle cân u gönülden lâleye müptela olmuşlardır. Devletin ileri gelenleri ve askerler; renkli yaprakları ve yapraklarının içindeki kılıca benzeyen nîzelerinin tesiri altında kalmışlardır. Önde gelen âlim ve şairler, kitaba sığmayacak şekil ve güzellikteki yaprak ve kitabelerini talep ederken, ilahî aşk ile gönülleri yaralı ve dağlanmış muhabbet ehli ise lâlenin içindeki dağlarının (siyahlık) heveskârı olmuştur. Lâlenin hayret verici derecede nâzik riştelere, harika şekillerdeki kitâbeleri ile havada duran altı fitili, Süreyyâ yıldız takımını kiskandırmakta, gökyüzünü kendisine gıpta ettirmektedir. Lâlenin altı yaprağının aynaya benzeyen gökyüzüne aksetmesi, gökyüzü gözlemcilerini, ayı ve güneşi hasrette bırakmıştır.

“Erguvan, yolunun toprağına dökülüp saçıldı.

Tazecik gül gelininin çemen çeyizi açıldı.

Yanağındaki beni görünce yaseminin yıldızı düştü.

Sabah rüzgârı nesterenin [yapraklarını] dökünce,

[Nesteren] altın [sarı renkli tohumları] saçtı.” [3a]

Çemen Meclisinin İlk Neş’esi

Bu başlıkta eski ve yeni şükûfe-perverlerin, vezirlerin, âlimlerin, şeyhlerin nâdir lâleler ve diğer çiçekler hakkındaki sohbet ve müzâkerelerinin XVIII. yüzyılda başlamadığının altı önemle çizilir. Remzî çiçeklere olan ilgiyi “zamân-ı saâdet”e dayandırır. Remzî’nin “zamân-ı saâdet” olarak belirttiği zaman, 4b’de adı geçen Sultan IV. Mehmed dönemi olabilir. Şeyhlerin kabul gören dualarıyla bu ilgi XVIII. yüzyıla kadar sürmüştür. Aşağıdaki matla da burada söylenenleri anlamca desteklemektedir.

“Lâleye sabah rüzgârının pîrinden [gelen] bu nefes şimdi değil.

[Lâle yetiştirmeye] olan istek ve heves şimdi değil.”

Remzî, III. Ahmed ve Sadrazam İbrâhîm Paşa dönemlerinde herkes gibi kendisinin de “müreffehü'l-bâl”de, yani rahatının yerinde olduğunu çiçek tenâsübünde söylemiştir. Yazar bu rahatlık hâlini “gözlerin görmediği ve kulakların işitmediği ve insânın kalbine bile doğmayan” anlamına gelen Arapça ifadeyle anlatmıştır [3b-4a].

Lâle Bahsinin İncelenmesi

“Bir kâsesinde bin neş'e olan bir meclistir bu” anlamına gelen bir mısra ile söze başlayan Remzî; lâlenin, güzellikte Cennet hûrîlerinden üstün olduğunu söyler. Yazar, Allah'ın takdiriyle lâlenin bütün türlerinde farklı bir güzellik olduğunu, dikkatle bakıldığında itibar edilmeyen “tahta lâleleri”nin bile diğer lâlelerden daha dayanıklı, renk ve nakışlarının ise daha güzel olduğunu belirtir [3b].

Sözü baş tahta lâlelerine getiren yazara göre; bazı insanların nazarında bu lâlelerin özelliklerinin itibarî görülmesi doğru değildir.

“Bu meclis İşrakîlerin meclisidir dedikodu olmaz.”¹⁵ mısramı burada paylaşan Remzî, aşağıdaki mısra ile de tahta lâlelerinin vassetmenin zorluğundan bahsetmiştir.

“Konuşan dil lâl [olmuş], ağza sessizlik mührü [vurulmuş].”

“[Lâlenin] güzellik kumaşı hoş olmalı.” diyen yazar, ayrıca bu başlıkta lâleyi güzellere benzetir, Remzî'ye göre onlarda güzellik ile ilgili birtakım kaideler aranıyorsa lâlede de aranmalıdır. Bunun yanı sıra lâlenin güzelliğine eksiklik getirecek ayıp ve eksiklikler de mevcuttur. Remzî, çeşitli arızalardan beri olan lâlede aranması gereken özelliklere geçmeden aşağıdaki kıt'ada bu başlığı manzum olarak özetler.

“Allah onları daha da güzelleştirsin ki [lâlenin] güzellik ve hoşluk şanına sahip olması [konusunda] dünya birleşsin.

.....

¹⁵ İşrakîlik, Şehâbeddîn Sühreverdî tarafından kurulan hakikatın sezgi ile bilinebileceğini savunan felsefi akımdır.

“[Lâle] güneşinin pençesi, ayın yakasını yırtar ve [lâlenin] eteğinde bir zerre ayıp tozu olmasın.”

“Güzelliğinin özelliklerinin defteri altın kalemle yazılmalı. Unvanında nokta [kadar] hata şüphe bulunmasın.” [4a]

Sözün Neticeye Bağlanmasındaki Nükte

Remzî, bu başlıkta çok önemli bilgilere yer verir. Osmanlı çiçek kültürünün temellerinin XVII. yüzyılda IV. Mehmed zamanında atıldığı bu başlıktan anlaşılmaktadır. Yazar, çiçek meclisleri düzenleyen önemli çiçek yetiştiricilerinin adlarını anar. Bunlardan ilki IV. Mehmed’in çiçekçi başısı Solakzâde Halil Çelebi’dir (ö. 1697). İkincisi Defterdârzâde Beğ Efendi’dir. İbrâhîm Paşazâde Mehmed Beğ (ö.1690) üçüncü Kazasker Ârif Efendi (1699’da hayatta), Zekî Ali Efendi (ö.1700), Eyyûbi Velî Efendi (1699’da hayatta), IV. Murad zamanı çiçek yetiştiricilerinden Dâvud Paşazâde Süleymân Beğ (ö.1684) ve Yıldızzâde Mehmed Efendi’dir (ö.1699).

Yazar manevi babası ve üstâdı olarak tanıttığı Rüşdî Efendi’nin bu şekilde çiçek müzakerelerine katılmış, sohbetlerinin sofrasından kııntılar toplamış, konuşulanlar bu şekilde kulağında ve ezberinde kalmıştır. Bu konuşmalardan tat alan yazar her çemendeki yeşil yaprağa gönül vermiş, her goncadan bir zerre koklamıştır. “Bardak içindekini sızdırır.” sözü gereğince bunlar Remzî’nin muhayyilesinde sûret bulup şekillenmiştir.

Remzî eserini yazma sebebini de bu başlıkta açıklar. Yazar, Sadrazam İbrâhîm Paşa; ağzında şeker çiğniyormuşçasına zevk alsın diye bu eseri kaleme almıştır. [4b]

Eski Çiçek Yetiştiricilerine Göre Bir Lâlenin Kusurları

Remzî, güzellikte Hz. Yûsuf’a benzettiği lâlenin güzelliğini azaltan 21 kusurdan bahsetmiştir. Bunlar şu şekildedir:

1. İç yapraklarının eksikliği: Az olursa kusur kabul edilmez. Lâlenin diğer özellikleri tam ise bu lâle beğenilir. En çok itibar gören lâle, içi dışından güzel olan lâledir.

2. İç yapraklarının yassı/geniş olması: İç yapraklarının yassı olması kusurdur. İç yaprakları, dış yapraklarından dar olmalıdır.
3. Yapraklarının birbirinden kopuk ve ayrık olması: Yapraklarının beraber olmayıp, kitâbe kısmının aralıklı olması, yaprakların birbirini örtmemesidir.
4. Bazı yapraklarının buruşması: Lâlede kırağı gibi soğuk hava şartlarının etkisiyle oluşan geçici bir kusurdur. Düzelmese fenadır.
5. Tığlarının karışması, kıvrılması ve donması: Önceden belirtildiği üzere yaprakları ayrılmayıp kitâbe kısmını örttükten sonra tığları açılmayıp meydana çıkmadan birbirine karşılaşarak donup kalmasıdır.
6. Tığlarının büküm büküm ve burmalı olması: Âdet üzere açılıp meydana çıkmasına rağmen buhurumeryem gibi tığlarının büküm büküm ve mengeneli olmasıdır.
7. Üst/dış yapraklarının çengel biçiminde olması: Üst yapraklarının tığ çıkardığı yerden, arkaya meylederek çengel şeklinde olmasıdır.
8. Yaprakları gevşek olması: Kendiliğinden gevşek mizaçlı ve çabuk etki altında kalmak büyük bir kusurdur.
9. Yapraklarının damarlı ve milli olması: Lâlenin iç ve dış yapraklarında bulunan ve “mil” olarak tabir edilen kötü bir kusurdur. Gizli ve az olursa çok önemli görülmezken, hiç olmazsa lâle kusursuz olur.
10. İç yapraklarının üzerindeki üst/dış yaprakların ayrı olması: “Kulak” olarak tabir edilen çirkin bir hal ve korkutucu bir kusurdur. Dış yaprakları birbirine yapışık olmayıp, iç yapraklarının üzerinde yüksek durur. Büyük bir kusur kabul edilir.
11. Yapraklarının yırtık olması: “Yırtık” tabir olunan bu durumun azı kabul edilebilir, olmasa güzel olur.
12. Lâlenin ortasının düz ve uzun olup kadeh göstermemesi: Keşide tığlarının kitâbe kısmını ayırıp kadeh göstermeyip yapraklarının boylamasına uzun olmasıdır.
13. Beyaz, yeşil ve kibrit renginde olanların kırmızılıkları, zih/

şerit göstermeleri, bulaşıklığı ve noktaları: Lâlelerin her birinin renginin saf ve koyu olması beğenilir ve övülürken; kızarmaları, kirli ve sisli olmaları -“bulaşık” denir- kusur kabul edilir [5a]. Bu başlıkta şu mısraa yer verilir. “Onun güzellik nüshasında şüphe noktası olmaya.”

14. Fazla dipli ve etekli olması: Güzel olan dipsizliğinin “Pabuççu Lâlesi” kadar olmasıdır. Fazla etekli olmak kusurdur.
15. Fazla dipsiz, kitabesiz ve hokkasız olmak: Kitâbe lâlenin sapı üzerindeki hokka çevirdiği yerin adıdır. Bu genel terim ile birlikte Remzî, kendisinin “kitâbeli” ve “kitâbesiz” olmak üzere iki farklı terim kullandığını da burada belirtir.
16. Karınsız ve cılız olmak: Karınsız, cılız olmak; zarif ve sağlam olmamak. Buna “hilâlî geldi” denilir, “Eyyûb Ser-cfrâz’ı gibi.
17. Küp karınlı/karnı büyük olanların diplerinin beyaz yerine sarı olması: Turuncular, allar ve kibrîtiler müstesnadır. Âlî-şân da bunlardandır.
18. Gül renkli, mor ve kırmızı olanların diplerinin beyaz değil sarı olması: Turuncular, allar ve kibrîtiler müstesnadır, Âlî-şân bunlardandır.
19. Yeşil saplarının dik duramayıp lâlenin başını tutamaması; nâzik bir şekilde eğilmesi, lâlenin güzel özelliklerindedir.
20. Lâlenin kısa boylu olması: Boyunun yeterli uzunlukta olmaması kusurdur.
21. Sapların kalın olması: Yeşil saplarının fazla kalın olması, güzelliğine engeldir ve kusurunu gösterir.

Lâlenin Tenasübü ve Güzellik Kaftanının Nizamı

Remzî bu başlıkta lâlenin birbirine bağlı 12 önemli özelliği üzerinde duracağını söyler ve bu özelliklere sahip lâlenin “ser-firâz” olacağını belirtir.

Yaprakların Sayfalarındaki Sırların Beyanı

Bu alt başlıkta altı taç yaprağın aldığı şekil ve renge göre lâlenin adlandırılması “yedi kısım” a ayrılarak anlatılmıştır [5b]. Yazar birinci kısma geçmeden aşağıdaki mısraı burada verir: “Her yaprağı ilk vasfına bir kitapır.”

Birinci Kısım: Burada yaprakların aldığı şekle göre çiçek yetiştiriciliği terimlerinden bahsedilir. Bu şekillere göre lâlenin türünün tespit edildiği belirtilir. Bu terimler şunlardır: **Bâdâmî:** Badem şeklinde olan yaprak. Hokka çevirmede eşsizdir. Diğer güzellikleri de üzerinde toplarsa en iyisi olur. **Bâdâmî ve Hançerî Arası:** Badem ve hançer şekilleri arasında olan yaprak. Daha önce bahsedilen kusurlardan sâlim ise lâle meclisinin şerefini artırır. **Hançerî:** Hançer şeklinde olan yaprak. Hançerî, başka bir şekilde, diken gibi hokka çevirerek kendisini gösterir ve güzelliğini tamamlar. Remzî, hançerî yaprakları olan lâle ile şemşîr-bâz yani kılıçlarla oynayan gösteri sanatçısı arasında aşağıdaki mısradaki ilişki kurar: “Çemen erbâbı şemşîr-bâzlığın ne olduğunu gördü.”

Engüştî: Parmak gibi dar olan yapraktır. Nâzik ve dar bir zarf ile hokkalanır ve tam istenildiği gibi olur. Aralıklar ise ayıplı görülür.

Pehnâ: Yassı/geniş olan yaprak. Enli yaprakları olan bu lâlelerin çoğu tahta lâlesidir.

İkinci Kısım: Remzî bu alt başlıkta “bârik/ince” terimi üzerinde durur. Meşhur Rişte-i Nâz ve kuzu çiçeklerinde olduğu gibi bâdâmî ve hançerî şekilli yapraklar birbirini çepeçevre sarmıştır. Lâle karınlanıp, kitâbe ve hokka gösterip, tığlarının yukarı doğru çıktığı yerden bârik olmalıdır. Yoksa kitâbesi güzelliğini gösteremeyip hemen sapından yukarı doğru bütünüyle bârik olursa “hilâli” olur, kusur kabul edilir. Bazı pehnâların/ yaprakları geniş olanlar da uçlarında bâriki/incesi olur.

Üçüncü Kısım: Yapraklarının beraber olmasıdır. Eksiklikleri üç derecede tespit edilir. İlki lâlenin altı yaprağının beraber olmasıdır. Lâlenin diğer güzellikleri de varsa, alâdır. Bununla beraber iç yapraklarında üstünlük gözlemlenmelidir. İkincisi cüz’i eksiklik olmasıdır, diğer özellikleri mükemmel ise zararı yoktur. Üçüncüsü ise büyük bir eksiklik olmasıdır, diğer güzellikleri var olsa da kusurludur.

Dördüncü Kısım: Yapraklarının güzellik gereklerinden biri de sertliğin orta kararda olmasıdır. Sertliği ise kuvvet ve keskinlik üzere olmamalı, yaprakları birbirine bitişik olmalıdır. Fazla sertlikten dolayı lâle yaprakları aralıklı olup, “kulak” tabir edilen kusur ortaya çıkar. Ortalama sertlikte olan lâle yaprağının tahtada ve şişede sağlam ve uzun süre dayanıklı kalması, zatınının şerefine delildir [6a].

Beşinci Kısım: Yaprakların ince olması da lâlenin güzellik gereklerindenidir. Lâlenin yaprakları nar tanesi, eritilmiş la'l taşı ve âbâdî kâğıt gibi şeffaf ve parlak olmalı ve bir tarafından diğer bir tarafı görülmelidir fakat soğuk havaya karşı kendisini bırakmayıp dirençli de olmalıdır. Lâlede aranan diğer özellikler tam ve kusurlar yoksa bu özellik bakılması gereken bir teferruat olup, bazılarına mahsustur.

Altıncı Kısım: Yapraklarının güzellik gereklerinden biri de hemvâr/düz olmaktır. Lâlenin yaprakları düz olmalı; meyilli, damarlı, delikli ve yırtık olmamalıdır. Tığların kenarlarındaki dendâneleri/dişe benzeyen sivri uçlar ve kornetleri/sivri kısımlar içi boş kalem ve buhurumeryem çiçeği gibi bükülmüş olmalı, dış tarafında meyilli olup çengel etmemelidir. Ayrıca diğer kusurlar da bulunmamalıdır. Bazı lâlelerin kendisine mahsus özellikleri görülmüştür. Hemvâr olmayıp, bu özellikleri ile diğerlerinden imtiyazlı olan lâleler de vardır. Remzî, bu kısmın sonunda lâlede aranması gereken özelliklerin, çiçek yetiştiricilerin ret ve kabullerine bağlı olduğunu önemle belirtir ve şu mısraı verir: “O anda çemen meclisinde görülmesi gerekir.”

Yedinci Kısım: Bu son özellik yaprakların neşterî/sivri olmasıdır. Bu, bârîkliğin en üst zirvesidir. “Gâyetü'l-gâye bârîk” şeklinde de adlandırılan bu özellik, burada aranan diğer şartlar sağlanıyorsa, lâlenin güzelliğine güzellik katar. Lâlenin altı taç yaprağının uçları, güneş ışıkları ve ibrişim ipi gibi bir arada olup iğne deliğinden geçmeli, çengellememelidir. Çengellemek; yaprak uçlarının çengel şekline dönüşmesidir. Remzî, lâlenin yapraklarının uçlarını Firdevsî'nin Şehnâme'sindeki Key'in mızrağına benzetir ve aşağıdaki mısra ile bu bölümü bitirir [6b]: “Güneş okları, gönül potasında asılıdır.”

İkinci Güzel Vasıf: Tığlarının Ucu Bahsi

Tığ, lâlenin içindeki erkeklik organıdır. Fitil/başçık ve nîze/sapçıktan oluşur. Her ikisi birlikte “rişte” olarak adlandırılır. Remzî bu başlıkta lâlenin tığlarının uzunluğunu, çiçeğin gövdesine göre oranlarla ifade eder ve oranları da kıymetlerine göre değerlendirir. Hem oran hem de kıymetler terimsel ifadelerdir. Bunlar eserdeki sıraya göre şöyledir:

Erbâ-ı Ahmâsî Tığ (Beşte dört): Ehassu'l-hâs'dır (hasların en hası), nadirdir ve benzeri yoktur.

Sülâse-i Erbâî Tığ (Dörtte üç): Hâsü'l-hâs'dır (hasların hasıdır), baş tahta lâlelerinin seçkinidir.

Sülüsânî Tığ (Üçte iki): Havâssdandır (haslar), baş tahta lâlesidir.

Nısfî Tığ (Yarı yarıya): E'âlî'dendir, (itibarlı), ikinci tahta lâlesidir.

Nısfına Karîb Tığ (Yarıya yakın): Evâsıttır (ortalama), birçok insanda bulunur, üçüncü tahta lâlesidir.

Sülüsî Tığ (Üçte bir): Evâsıta karîb (ortalamaya yakın), seçkin tahta lâleleridir.

Rub'î Tığ (Dörtte bir): Edânî (bayağı), çoğu tahta lâlesidir. Başka yönlerden bunlarda da çeşitli dereceler vardır.

Humsî Tığ (Beşte bir): Esfelü'l-edânîdir (bayağaların bayağısı), itibardan düşmüş lâlelerdir, pazar güzelidir.

Üçüncü Renkli Vasıf: Renklerinin Bahsi

Remzî, dünya üzerindeki yedi kıtada pek çok farklı rengin olduğunu fakat bazı renklerin diğer çiçeklerde olmayıp sadece lâleye mahsus olduğunu belirterek bu bahse başlamıştır. Lâlenin renkleri sayısızdır. Renklerinin saflığı, farklılığı, karışık ve bulaşık olması, nakışları ve güzellikleri lâlelerin birbirlerine olan üstünlük mertebesini belirlemektedir. Aksi takdirde lâlenin türünü belirlemek zordur. Bu durumu Remzî, şu mısra ile de ifade eder: “Güzellik kumaşının cinsini bilmek zor idi.”

Yazarın bu başlıkta bazı renk ve desen terimlerinden de bahsettiği görülmektedir. Renk terimleri alfabetik olarak şu şekildedir:

âlâyiş: Saf olmayan, kirli olan renk.

âmiziş: Renklerin birbiriyle uyuşması.

câ-be-câ nukat: Lâlenin desenlerinin yer yer noktalı olması.

cedvelî: Desenlerin cedvel gibi düz çizgi şeklinde olması.

celî: Desenlerin belirgin olması.

dönmek: Lâlenin asıl renginden başka bir renge dönmesi.

dü-reng: Lâlenin iki renkli olması.

ebrî: Lâlenin iki veya daha çok renkli olması. Âlî-şân'a kadar yeşil ve sarı renkler birbiriyle uyumlu kabul edilmezdi.

hemze ve med: Lâlenin yapraklarında görülen hemze (ء) ve med'e (~) benzeyen desenler.

hurde: Yaprakların üzerindeki küçük desenler.

menşûr: Desenlerin yapraklara dağılmış olması.

mevce: Lâlenin dalgaya benzeyen desenlerinin olması.

mücellâ ve şeffâf: Kirli, mat ve sisli olmayan renk.

nakış: Lâle yapraklarının üzerindeki desenler.

nezâfet: Saf olup, kirli olmayan renk.

pür-nokta: Lâlenin desenlerinin noktaya benzer şekiller ile dolu olması.

safvet: Rengin saf olması, bulanık olmamasıdır.

yek-reng: Lâlenin tek renkli olması.

zih getirmeden sâlim olmak: Lâlenin yapraklarında şerit gibi çizgilerin olmamasıdır [7a-7b]. Remzî aşağıdaki mısra ile bu başlığı sonlandırır: "Letâfet defterinin başına adı yazılmıştır."

Dördüncü Vasıf: Lâle Dibinin Özelliği ve Kumaşının Renkleri

Remzî bu başlıkta lâlenin, dibinde olan renklerden bahseder. Başlıkta yer alan "kumaş" kelimesinin tenasübünden faydalanan yazar; bisât/döşeme,

harîr/ipek, nakış, na't/döşeme, perniyân/kumaş türü, peşmîn/yünlü elbise ve pâ-y-endâz/döşeme, örtü kelimelerini kullanarak lâlenin bu kısmını kumaşa benzetir. Dip renkleri beyaz, beyaza yakın, nebâtî/yeşil, nebâtî kibrîtî/yeşil ile kahverengi arasında ve sarı renklerde olmakla birlikte; bunların saflığı, kirli olması, kendi rengi değiştiğinde alt kısmının renginin ne şekilde dalgalandığı gibi özelliklerinin de kaydedilmesi gereklidir. Lâlenin içinin ve dışının aynı renkte olup olmadığı, dibinin beyaz ve nebâtîliğinin yukarıya doğru nasıl geçtiği, bu geçişlerin her yaprakta eşit olup olmadığı gibi özelliklerin de belirlenmesi gerekir. Bu başlık da aşağıdaki mısra ile sona ermiştir [7b]: “Üstübeç beyaz renkte olduğu için övgüye layıktır.”

Beşinci Husus: Lâlenin Kitabesine Dair İzah

Lâlenin kitâbesi dibinde oluşan şekillerdir. Remzî, “lâle” ile “Allah” kelimelerinin aynı harflerle yazılmasına gönderme yaparak bu alt başlığa giriş yapar. İlahî kudretin tezgâhında vurulan damgayı taşıyan ve “kâlâ” kumaşına benzeyen lâlenin; kitabesine dair unvanının açıklanması ve şekillerinin cetvelini içeren harflerin yazılması mümkün değildir. Onun vasıfları, yamalı gönül defterinin sayfalarında yazılıdır. Remzî, burada “fihrist-i dibâce-i gülîstân-ı evsâf” ifadesini özellikle kullanır. “Kâlâ” ile tenâsüplü olarak “dibâce” kelimesi, bu ifade, “kumaş toplarının başında yer alan yıldızlı başlık” anlamına gelmektedir. Remzî ayrıca dibâcenin “ön söz” anlamıyla ise Sadî-i Şîrâzî'nin *Gülîstân* adlı eserine telmihte de bulunur. Yazar altı yapraklı lâleyi, bahar sultanını nazardan koruyan altıgen şeklindeki bir “bâzû-bend” ve altı yönün boynuna takılan bir gerdanlık olarak düşünür. Remzî, lâlenin bahar mevsiminde açılmasını şu mısraında dile getirerek kitâbe türlerini söz konusu eder: “Rüzgârın bereketini müjdeleyen bir muskadır.” Bu başlıkta söz konusu edilen kitâbe türleri alfabetik olarak şunlardır:

Bî-kitâbe: Kitâbesiz

Bülend ve Bâlâ Kitâbeli: Yüksek kitâbeli

Büzürg ve Dırâz Kitâbeli: Büyük ve uzun kitâbeli

Celî Kitâbeli: Açık kitâbeli

Çifte Kitâbeli: İki kitâbeli

Hafî Kitâbeli: Gizli kitabeli

Hurde ve Kütâh Kitâbeli: Ufak ve kısa kitâbeli

Hurde-bâlâ Kitâbeli: Ufak ve yüksek kitâbeli

Kitâbeli: Tek kitâbeli

Lüb-i Fıstık Kitâbeli: Fıstıkiçi kitâbeli

Mihrâb Kitâbeli: Mihrap şeklinde kitâbeli

Müdevver Kitâbeli: Kapı kemeri gibi yuvarlak kitâbeli

Nîm-kitâbeli: Yarım kitâbeli

Servi Kitâbeli: Servi şeklinde kitâbeli

Yek-reng ve Dü-reng Kitâbeli: Tek ve çift renk kitâbeli

Bu terimlerle birlikte kitâbelerde başka özellikler de söz konusudur: Kitâbelerin renkleri, noktaları, çifte kitâbeli olanların kendi aralarında değerlendirilmesi ve orijinal taraflarının belirlenmesi; lâle tek renkle açıldığında ise karışık ve bulaşık rengini değiştirerek, kitâbesini gösterip silmesi gereklidir. Kitâbenin özellikleri Hüsrev-i Dihlevî'nin (ö. 1325) ve Nizâmî-i Gencevî'nin (ö.1214) hamseleri ile Ali Çelebi'nin (ö.1550) *Hümâyûn-nâme*'sinin minyatürleri gibi hadden çoktur. Remzî, lâlenin her bahar yeniden açması ile bahar/nevruz sultanının hazinesine ait ve kudret mührü ile damgalanmış tahvil tezkiresini (çeşitli yerlerden hazineye gelen paraların belgesi) ilişkilendirir ve bu tezkire hakkında ise şöyle söyler: "Lâle bahçesini tebrik etmek için ayrılmış bir harçtır."

Aşağıdaki kıt'ayla yazar başka bir başlığa geçer:

"Çemen ordusunun komutanı lâledir.
Güneş ile şanlı Sadrazamın yolunun toprağındadır.
Tığlarıyla bu kitabeyle güzellik kıyafeti,
Gül sultanından ona damgalı kılıç kaftandır." [8a]

Altıncı Güzel Vasıf: Dip Tutması ve Dip Çekmesinin Gönülleri Cezbeden Hâli¹⁶

Altıncı özellik iki başlıktan oluşur. Remzî, ilk başlıkta lâlenin dip şekline bürünmesini “dip tutmak” tabiriyle açıklar. Lâle dibinin ince olması önemlidir. “Dip çekmek” ise lâlenin taç yapraklarının, daire oluşturacak şekilde kitâbe kısmını sararak birbirine bağlamasıdır. Remzî, burada lâlenin dip inceliğinin nasıl olması gerektiği konusunda iki örnek verir. Buna göre lâlenin dibi, ayakkabıcıların kullandığı ucunda kalın bir iğne bulunan ve ahşaptan tutma yeri olan âletin sapı gibi olmalı, tığlar ise iğnesine benzemelidir. Yine çam ağacının şekline benzeyen dip, çok büyük ve üçgen şeklinde de olmamalıdır. Taç yapraklar dip kısmında birbirinden ayrılmamalı, çözükle durmamalıdır. Özellikle Âli-şân’ın sorguç gibi kendine özgü dip çekmesi vardır. Remzî lâlenin dibini anlatırken “Kalem özelliğini anlatırken lâl oldu ve dil de koptu.” diyerek bu başlığı sonlandırır [8b].

Yedinci Vasıf: Fitilin Güzelliğinin Anlatılması

Lâlenin içindeki fitiller, lâlenin kâlâyâ benzeyen kumaşının süsüdür. Remzî, bu başlıkta fitiller ile ilgili birtakım edebî benzetmelerde bulunur. Fitiller, eğlence gecesinin çırası olup onu aydınlatmaktadır ve gece yapılan sohbeti dostluklarıyla süslemektedir. Yazar, fitilleri siyah rengi sebebiyle Abbâsî aleme ve mızrağa benzetmiştir. Şu mısradan sonra yazar fitillerin pek çok özelliği hâvî olduğunu söyler: “Açıklanması ve anlatılması, dedi-kodunun izahındadır.”

Fitillerin; renkleri (renklerin karışması ve bulaşması), hafî/saklı, hurde/ufak, bâlâ/uzun, kûtâh/kısa, cesîm/iri, kavî/kuvvetli ve zayıf olmaları gibi değişebilen pek çok özelliği söz konusudur. Fitilin boyu ise tohumun boyu ile ölçülür ve tarif edilir [9a].

.....

¹⁶ İki başlık birleştirilmiştir.

Sekinci Vasıf: Fitîlin Riştesinin Özelliği

Rişte/iplik fitîlin alt kısmıdır. Kitabın içindeki şîrâze gibi lâlenin güzellik mecmuasını bağlar. Benzer şekilde rişte, lâlenin vasıflarını ihtiva eden defteri bir arada tutan rabıttır. Beyaz renkli olanları kâfurdan yapılan mum gibi, daire şeklindeki gece eğlencesinin meclisini süsler. Remzî, riştenin lâle türlerini belirlemede mümeyyiz (iyiyi ve kötüyü ayıran) görevini üstlendiğini, parmakla gösterilecek bu durumunun ise birbiriyle konuşan çiçek yetiştiricilerini dilsiz kıldığını ve hayrette bıraktığını belirtir. Riştenin kendine özgü renkleri vardır. Fitîller, rengârenk veya tek renkli olabilir. Bazıları fitîli ile aynı renkte, bazılarının fitîle yakın kısmı fitîlinden biraz renkli fakat alt ve üstü taraflar renk bakımından uyumlu değildir. Riştelelerin bir kısmı fitîlinden farklı renkte, bir kısmı ise dip renginde olabilir. Fitîlde ayrıca dırâz/uzun, kütâh/kısa, nahif/ince ve kavî/kalın gibi özellikler söz konusudur. Allah'ın yaratma gücüyle bazılarında renkli noktalar gizlidir. Remzî rişte hakkında şu kıt'ayı söyler:

Riştenin Vasfı Hakkındadır

“Putâ benzeyen maşûkların başlarındaki saçların sevdâsıyla kamuşa dönmüş.
Ârif olana, gönlünün sırrının nüktesi, ipliğin başını verir.
İstikâmet ile muhabbet kapısında ayakta duran,
Cânânın meclisinin haremindeki eğlenceye girer.” [9a]

Dokuzuncu Vasıf: Tohum-hânesinin Güzelliği

Lâlenin ortası da tohumlarının bulunduğu yer “tohm-hâne” olarak adlandırılmıştır. Remzî, lâlenin tohumhânesinde şaşkınlık verici pek çok sırdan örnekler olduğunu söyler. Bunu çeşitli benzetmelerle ifade eder: Bahar mevsiminde altı yaprağı ile açılan lâle, Hz. Süleymân'ın yüzüğü ve altı köşeli bir muskaya benzer. Fitîleler ile birlikte tohumhâne; Seb'a-i Muallaka gibi bir nâdîde mecmuadır ve yedi gezegen ile Ülker takımyıldızını kışkandıracak güzelliktedir. [9b] Lâle ayrıca, riştelere, fitîlelere ve tohumhânesiyle fiskiyesi olan bir havuz gibidir. Lâlenin tohumhânesi, gayba ait sırların bulunduğu bir hazine ve kimsenin bilmediği ilahî bir tılsımdır.

Rişteler ve fitiller, simsiyah kıyafetler içinde Habeşistanlı bekçilere benzer. Onlar, elindeki asâlarıyla, bu hazinenin başında hizmet etmek için ayakta beklemekte, kıyafetleri ve eşyalarıyla da her zaman seferberlerdir.

“Gül mevsimi zamanı, lâle bahçesi ve çimenlikleri gezme vaktidir.”

Remzî, söz konusu ettiği teşbih ve istiarelerin, ceylanların göbeğindeki misk gibi, lâlenin güzelliğini anlatmada elzem olduğunu burada tekrar yineler ve şu mısraı dillendirir:

“Şanın anlatılması, gül meclisine misk saçar.”

Onuncu Vasıf: Lâlenin Endâmı Bahsi

Remzî, buraya kadar söz konusu ettiği lâlenin “dip tutma”, “tûğ keşide etme”, yaprakları, renkleri vb. dış görünüşe dair özelliklerinin hepsini, bir lâlenin endâmını teşkil eden esaslar olduğunu söyler. Yazar, lâlenin endâmının, baş tahta lâleleriyle mukayese edilerek de anlatıldığını, hattatların “Karahisârî Vâdisi”, “Yakût Semti” ve “Şeyh Yoludur” şeklindeki ifadeleri gibi, bunun da “filân endâmında” ve “falan yolında” şeklinde belirtildiğini söyler. Kendine has endâmı olan lâleler nâdir bulunur, ünlü çiçek yetiştiricileri uygun gördükleri takdirde bu lâleler “Meclislerin şişesinin başında ve kibarların eğlence meclisindedir.” başlığında ele alınmıştır. Ayrıca ilgili derkenârda, “Endamın Edâsı ve Güzelliği Meselesi” başlığı altında lâlenin endâmına dair edebî ifadeler ile birlikte bir matla, bir müfred ve bir mısra yer almıştır. Bunlardan birisi şu şekildedir: “O gönül alıcının cilve satan endâmı, feleğin meclisinde Behrâm’ı raksa getirsin.” [9b]

On Birinci Vasıf: Hâllerinin Gül bahçesi

Remzî, bu başlıkta lâleleri açış şekillerine göre dört grupta değerlendirir. Bu dört grup başlık mahiyetinde aşağıdaki mısradan sonra anlatılmıştır: “Açılma keyfiyetinin özelliğidir.”

1. Fenâ/alçak olup iyi açılan lâle: Bu şekilde bazı arızalara sahip olup iyi açılan lâleler üzerindeki hüsn-i terbiye/iyi yetiştirilme,

kuvvet-i hâk/verimli toprak, lutf-ı tab-ı hevâ/lâle yetiştirmeye uygun hava şartları ve ifrât-ı feyz-nümâ/yağmur olmak üzere dört önemli unsurdan bahseden yazar, öncelikle bir kıt'ada bu anlatıklarını dile getirmiştir. Bu dört unsurla lâleler güzel açmakla beraber, yine de kötü mizaçlarından izler taşırlar.

2. İyi olup iyi açılan lâle: Bunlar “baş tahta lâleleri”dir. Bu lâlelerde yukarıdaki dört unsurun etkisi olursa, onlar yetiştikleri bahçeleri süslerler ve bu bahçeler yüce bir cennete döner [10a].
3. İyi olup kötü açılan lâle: Remzî iyi olan lâlenin kötü açmasında iki sebep olduğunu belirtir. Bunlardan birisi adı geçen dört unsur sebebiyle lâlenin solmasıdır. İkincisi ise yetiştirme kusuru, toprağın yeteri kadar iyi olmaması, hava şartlarının olumsuz etkisidir. [10b]
4. Kötü olup fenâ açan lâle: Remzî bu tür lâlelerin “kaba” lâleler olup beğenilmediklerini söyler. Bu lâleler Çerâğân şenliklerinde kullanılır.

Remzî bu başlıkta dört veya beş yapraklı olan lâlelerin yıldızların tesiriyle bu şekilde eksik yapraklı açtığını belirttikten sonra zamanla düzgün açılmadığı takdirde eksik yapraklı lâlelere ad verilmediğini dile getirir. Yaprakları dışında lâlenin diğer organları da değerlendirmeye tâbi tutulmaktadır [11a]. “Gül yüzlüler meclisinin güzelliğine güzellik katandır.” Mısraından sonra yazar on birinci başlıkta ayrıca dört alt başlığa daha yer verir. Bunlardan ilki “Perde Örtüsü: Terbiyenin Güzelliği”dir. Remzî, lâleyi çadırlardaki hûrîlere benzetir ve lâlelerin kafeste saklanması ve üzerinin örtülmesi gerektiğinden bahseder. “Sâyebân” adı verilen örtü ile lâlelerin üzerinin örtülmesinin, lâlelerin birbirlerini etkilememesi, çiçeğin ve soğanın güneş ışıklarından, yağmurdan, kırağı ve dumandan korunması gibi sebepleri vardır. Lâle yapraklarının çiğ taneleri üzerinde iken sabah güneşinden ve çok yağın yağmurdan korunması gerekir. Lâle için kuşluk vakti güneş faydalıdır [11a].

Yazar; önceki seneden soğanı zayıf olan, killi veya verimsiz topraklarda yetişen, çiçeği ince gelsin diye derine dikilen, vaktinden önce açan, vaktinden önce dikilen, yağmur sebebiyle veya otlu ve ağaçlı bahçelerde güneşin terbiyesinden uzağa düşmüş lohusa tohuma kalan lâleleri de bu alt başlıkta söz konusu eder [11b].

İkincisi “Toprak Bahsi ve Terbiyenin Vasfı”dır. Remzî, çiçek yetiştiricilerinin lâle yetiştirmede kullandıkları “nebtiyye” adı verilen kıvılcıkla yakın siyah renkli bir topraktan bahseder. Bu toprak, dağ eteklerinin üzerinde ot biten yüzey kısmından alınır. Söz konusu toprak, harman zamanı buğdayın yığılması gibi bahçelerin güneşli ve açık yerlerine konulur. Yaz aylarında, sıcak günlerde altı üstüne getirilir, kış mevsiminde kar ve yağmur ile temizlenerek bir yıl bekletilir. Lâle yetiştirilecek toprağın hamlıktan kurtulması için üzerinde otlar bitene kadar beklenmesi, lâle tahtalarına bu şekilde konulması gereklidir. Remzî, toprağın bu şekilde terbiye edilmesini şu beyitle tekrar dillendirir: “Saf amber, terbiye cevherinden hisse almadığı takdirde beğenilmez.”

Genelde lâlenin zayıf olmasının ve düzgün açmamasının sebebi “kötü ve zayıf terbiye ile ham topraktır.”

Remzî bir eleştiride bulunur ve zamanında artık bu bahse fazla önem verilmediğini söyleyerek, terbiye edilmemiş toprakta rutubet olacağını, toprağın kötü kokacağını belirtir ve bu bahsi bitirir [11b-12a].

Üçüncü alt başlık “Havanın Güzelliğinin Vasfı ve Havadar Yer”dir. Remzî, toprağı terbiye etmenin lâle yetiştiricisinin iradesinde, hava şartlarının ise Allah’ın takdirinde olduğunu belirterek konuya giriş yapar, bir mısra ile de bunun altını çizer: “Ne güzel! Baharın tasarruf sahibi, bereket mürşidi, bir nefeste yeryüzünün ölümlerine hayat verdi.”

Allah, bütün bitkilerin ihtiyacı olan uygun havayı, Simurg kuşunun buluta benzeyen kanatlarıyla yeryüzüne estirmektedir. Remzî, bahar mevsiminin başında veya ortasında açan lâle için doğu ve kuzeyden esen rüzgârın faydalı olacağını söyler. Sıcak havalara dayanıklı olmayan lâle, soğuk havalara gülden daha dayanıklıdır. Remzî lâle için en uygun yerin, topraktan yükselen buhardan sâlim olan, doğu veya kuzeye bakan yüksek yerler olduğunu belirtir. Yazar “hava” kelimesinin “istek, heves” anlamlarını da çağrıştıracak şekilde eserinde kullanır:

“Başta yârin saçının hevesi eksik değil.

Havadar yerdir onun için rüzgâr eksik değil.”

Remzî, yetiştiricilerin, lâlelerini havadar yerlerde yetiştirmeye özen gösterdiklerini burada belirterek, *Defter*’de sıkça adından bahsettiği Süleymân

Ağa'nın evinin bahçesinde istediği gibi lâle yetiştiremediğini, Kuzguncuk'taki bahçeyi bu sebeple tercih ettiğini de dile getirir [12b].

Son başlık ise “Çiçek Yetiştiricilerinin İlmî Ehliyeti Bahsi”dir. Bu başlıkta yazar iyi bir yetiştiricide bulunması gereken özelliklerden bahseder. Yukarıda şartlara ek olarak lâle yetiştiricilerinde şevk ve heves, Allah vergisi bir istidat, beden gücü ve maddî imkân yeterliliği olmalı, her yetiştirici üstatlar ile müzakere etmeli ve dostlara danışarak harekete geçmelidir. Aynı anlama karşılık gelen bir beyti de tam bu hususta paylaşan yazar “Terbiyenin güzeli, gayret ve tam dikkat, [lâle soğanının topraktan] alınması ve dikilmesi, [lâle yetiştiriciliği] fenninin tamamıdır.” der.

Remzî, burada bazı ehil çiçek yetiştiricilerinin sahip oldukları farklı bilgilere değinmediğini de söyler. Onlar zaten lâleleri ile bu ehliyetlerini göstermişlerdir. “Çiçek yetiştiricileri zümresinin hatırdaki kalanlarıdır.” mısrai ile Remzî, son başlığa geçer [13a].

On İkinci Vasıf: Yaprakları

Remzî, son başlığı lâlenin yeşil yapraklarına ayırmıştır. Lâleyi, bahar sultanının serdarı olarak düşünen yazar, yeşil yapraklarını ise devlet haremine serilen kâlâ kumaşına, gâşiyeye (atın sırtına serilen örtü), meşşâtaya (gelini süsleyen görevli) ve yeşil bir çadira benzetmiştir. Yeşil yaprakları, bir mecmuanın varakları ile de ilişkilendiren yazar, çiçek yetiştiricilerinin yeşil yapraklara dair her tür özelliği hatırlarında tuttuklarını, ezberlediklerini de belirtir [13a].

Remzî bu fasılda, Sadrazam İbrahim Paşa'nın Beşiktaş Sahilsarayında tertip ettiği Çerâğân şenliklerinden bahsetmiş ve lâlelerin özelliklerini ihtiva eden bir defter tuttuğunu belirterek sözlerine son vermiştir [13b].

Remzî'nin kendine hitaben yazdığı aşağıdaki aslı Farsça olan kıt'a *Gonçe*'nin sonunda yer alır:

Osmanlı bağlarının bülbülüyüm.
Bu sahranın seyyahıyım.
Yeme, içme kaydından kurtulmuşum
Bir vakit (ben de) bu bağda dolandım.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'e Göre İstanbul Lâleleri

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'in ikinci bölümü İstanbul'da yetiştirilen lâleler ve yetiştiricilerinin kaydedildiği *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* başlığını taşır. Bu bölümde 1138 lâle adı kayıtlıdır. Lâlezârî Mehmed'e ait *Murabbâ* adlı lâlenin üzeri çizildiği için söz konusu lâle bu sayıya dâhil edilmemiştir. Remzî, Osmanlı Türkçesi alfabesi sırasına uygun olarak lâle sözlüğünü tertip etmiştir. M nüshasında “Harfü'l-elif, Harfü'l-bâ...” başlığında lâleler ayrılırken, H nüshasında bu başlıklar nadiren yazılmış ve çoğunlukla yerleri boş bırakılmıştır. Lâle adı ve zuhûr tarihi, altın yıldızla çizilen cetveli varağın içinde, lâle yetiştiricileri ise cetvelin dışına lâle adının hizasına denk gelecek şekilde varağın sağ ve sol kenarında verilmiştir. Sadece Feyzullâh Efendi'nin “Yegâne” ve “Yek-dâne”si bir tavsifte verilmiştir.

Remzî'nin lâlelerle ilgili bazı notları, yetiştirici adlarının altına yazdığı da görülmektedir. Örneğin Kapudan Mustafâ Paşa'nın Mevhibe'si hakkındaki “Turuncî-i Ra'nâ” diye zabtolundu.” şeklindeki not yetiştirici adının altına yazılmıştır.

Sayfa içinde adları listelenen lâleler ile ilgili açıklamalar eserde iki şekilde yapılmıştır: İlk yöntemde Remzî, lâle açıklamasını sayfa içinde hemen lâlenin altında vermiştir. İkincisinde ise her sayfada sağlı sollu yer alan servi şekillerinin üst, orta ve alt kısımlarına lâle tavsiflerini yazmıştır. Yazar kırmızı mürekkeple mısra şeklinde çiçek başlığını verip devamında tavsifleri yapmıştır. Yazarın zaman zaman daha sonra kullanacağı notları

derkenâra yazdığı da görülmektedir. 57b'nin derkenârında yer alan “Bu Nâzenîn su'âl oluna.” şeklindeki ifade bu notlara örnek verilebilir.

Defter'in sağ ve sol varak derkenârlarında servi şekillerinin çizilmiş olduğu, metin içerisinde adı ve yetiştiricisi verilen lâlelerin tavsiflerinin bu şekillerin içerisine yazıldığı belirtilmişti. Remzî'nin eserinin adına uygun olarak, kenarlara yerleştirdiği bu servi şekilleriyle *Defter*'ine bir lâle bahçesi görüntüsü vermek istediği düşünülebilir. Eser, tertibi açısından orijinallik gösterir. Servi şekillerin içerisine genellikle iki veya üç lâle tavsifi yazılmıştır. Metin içerisinde “sahîfe-i yemîn ve sahîfe-i yesâr” şeklinde ifadelerle, okuyucu tavsiflere yönlendirilmiştir.

Servi şekilleri içerisinde tavsifleri yazılan lâleler önemli lâle yetiştiricilerine ve devlet adamlarına aittir. Bu şekiller H nüshasına özgü olup M nüshasında bu şekiller yoktur. Yazar bazen de servi şekillerinin etrafına tavsifleri yazmış, cümleleri numaralandırarak göstermiş, metin içerisinde ise lâle tavsifinin yerine “etrâf-ı serv, pâye-i serv” gibi ifadelerle işaret etmiştir.

Lâle adları ve tavsifleri genellikle aynı varak içerisinde yer alırken birkaç lâlede arka sayfaya kaymalar olduğu tespit edilmiştir.

Yekdâne-i Dîger (İmam Sâlih) ve Sarı Fitilli (Lâlezârî Hacı İsmâîl) adlı aynı lâleler peşpeşe iki defa yazılmıştır. Bu lâlelerin benzerlikten dolayı aynı adı paylaşan farklı lâleler olduğu düşünülmüştür. Eserde Sâgar-nûş'un ilk adı olan Mihr-i Ziyâ da madde başı olarak gösterilmiş fakat lâlenin ikinci adlandırması olan Sâgar-nûş tablolarında kullanılmıştır.

Eserin genel tertip özelliklerinden sonra lâleye dair ayrıntılar örneklerle ve alt başlıklarla burada söz konusu edilmiştir.

Lâleler

Eserdeki sıraya göre lâleler; yetiştiricileri, tarihleri (zuhur, şüyu ve tesmiye) ve fiyatları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu tablo hazırlanırken *Netâyi-cü'l-ezhâr*, *Ferah-engîz*, *Risâle-i Esâmî-i Lâle* ve *Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ezhâr*'dan yararlanılmıştır. Lâlelerin fiyatlarına ise Münir Aktepe'nin yayınladığı narh defterlerinden hareketle ulaşılmıştır. Tabloda verilen bilgiler alt başlıklarda söz konusu edildiği için burada tekrar ele alınmamıştır.

İkinci tablo ise *Defter*'deki lâlelerin *Netâyicü'l-ehâr* ve *Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâni'l-ehâr*'da kayıtlı olup olmadığını göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Tabloda görüleceği üzere *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'daki çok az lâlenin adı diğer şükûfe-nâmelerde geçmektedir. Bu da *Defter*'in ne denli özgün olduğunu delilleri ile gözler önüne sermektedir. Tablonunun, yetiştiriciler ve çiçeklerine göre yorumlanması *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'daki Yetiştiriciler adlı dördüncü bölümünde yer almaktadır.

Tablo 1. Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleler, Yetiştiricileri, Lâlelerin (Zuhûr, Şüyû, Tesmiye ve Tahrir) Tarihleri ve Fiyatları (17 Zilkade 1138/17 Temmuz 1726-Muharrem 1140/Ağustos-Eylül 1728)

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
1	Âsaf-perver	14b	Sadrazam İbrâhîm Paşa	1138		
2	Âsaf-pesend	14b	Kapudan Mustafâ Paşa			
3	Âteş-tâb	14b	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
4	Âteş-tâb	14b	Ramazân Kapudanzâde			
5	Âteş-tâb	14b	Kara Mollâ			
6	Âteş-i Sûzân	14b	Peçli Hâci Mehmed			
7	Âteşin-ruhsâr	14b	Uşşâkizâde Osmân Efendi			
8	Açık La'îf Ala Karîb	14b	Eyyübî Yûsuf Efendi	1137		
9	Açık Erguvânî	14b	Keresteci Ali Çelebi			
10	Erguvânî	14b	Küçük Hâci Ahmed	1135		
11	Erguvânî	15a	Lâlezârî Mehmed ¹⁷			
12	Ârâyîş	15a	Lâlezârî Mehmed			
13	Âşûb-ı Cihân	15a	Üsküdarî Hamâmçı Mehmed Çavuş			
14	Âşûb-ı Çemen	15a	Râsih Mehmed Ağa-yı Hisârî	1138		
15	Âşûfte	15a	Remzî			
16	Âşûfte	15a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
17	Âftâb	15a	İshâkzâde Efendi			
18	Al-ı İbrâhim Beğ	15a	Eyyübî İbn-i Amm Dâvud Paşazâde Beğ		5 akçe	8 akçe

.....

¹⁷ *Defter*'de "Şeyh" olarak yazılmıştır. Mehmed Lâlezârî, III. Ahmed Dönemi çiçek yetiştiricilerinin şeyhidir.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
19	Al-ı Boşnak	15a	Kâsımpaşalı Mahmûd		1 akçe	
20	Al-ı Tezkireci	15a	Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi			
21	Al-tohm	15a	Yümnî Efendi			
22	Al-ı Cedîd ¹⁸	15a	Uşşâkizâde Osmân Efendi		60 akçe	2 kuruş
23	Al-ı Cedîd	15b	Antakiyyelizâde			
24	Al-ı Sâlih	15b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
25	Al Tırnaklı	15b	Eyyübî Yûsuf Efendi		9 akçe	
26	Al-ı Ömer	15b	Kanlıcalı Müezzîn Ömer			
27	Al-ı Kavukcu	15b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
28	Al Kırlangıç	15b	Uzun Süleymân Çelebi			
29	Al-ı Kebîr ¹⁹	15b	Kethüdâzâde Efendi		30 akçe	60 akçe
30	Al-ı Kebîr ²⁰	15b	Dihkânizâde Mustafâ Efendi		20 akçe	30 akçe
31	Al-ı Mücellâ	15b	Feyzullâh Efendi			
32	Al-ı Mergûb	15b	Lâlezârî Mehmed			
33	Al-ı Dîğeri Yûsuf ²¹	15b	Eyyübî Yûsuf Efendi	1137	9 akçe	
34	Ebr-i Bahâr	16a	Lâlezârî Mehmed			

.....

¹⁸ Narh defterlerinde “Al-ı Cedîd-i Osmânî (1726)” ve “Al-ı Cedîd (1728)” olarak kaydedilmiştir. Münir Aktepe, “Damad İbrahim Paşa Devrinde Lale”, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Tarih Dergisi**, 1953, C.4, S.7, s.119; Münir Aktepe, “İbrahim Paşa Devrinde Laleye Dair Bir Vesika”, **Türkiyat Mecmuası**, İstanbul 1954, S.9, s.122.

¹⁹ “Al-ı Kethüdâzâde”, 1954, S.9, s.122.

²⁰ “Al-ı Dihkânî”, 1954, S.9, s.123.

²¹ Bu lâlenin adı, derkenârda “Al-ı Dîğeri/Cedîd-i Yûsuf”, M nüshasında “Al-ı Dîğeri”, narh defterinde ise “Al-ı Yûsufî” olarak kaydedilmiştir. Münir Aktepe, Damat İbrahim Paşa Devrinde Lâle”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, İstanbul 1954, C.6, S.9, s.26. Bu durum lâlenin birden farklı adla anıldığını göstermektedir. Lâle ile ilgili mısradaki “Al-ı Dîğeri-i Yûsuf” adlandırmasının geçmesi sebebiyle H nüshası dikkate alındı.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
35	Ebr-i Münclîf	16a	Keresteci Ali Çelebi			
36	Ebruvân	16a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî		5 akçe	
37	Ahmedî	16a	Rûganizâde Ahmed Ağa			
38	Ahmedî	16a	Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi			
39	Erikdibi	16a	Kethüdâzâde Efendi		2 akçe	
40	İşâret	16a	Şeyhüislâm İshâk Efendi	1137		
41	İ'câz	16a				
42	A'lâ-güvez	16a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
43	A'lâ-yı Ağazâde	16a	Aksarâyî Hazînedâr Mustafâ Ağa			
44	Altun Sarısı	16a	Eyyûbî		6 akçe	
45	Elmâs-pâre	16a	Subaşı		5 akçe	
46	Elmâs-pâre	16b	Uşşâkizâde Osmân Efendi			
47	Elmâs-pâre-i Bî-nazar	16b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
48	Elmâs-pâre-i Kitâbeli	16b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		30 akçe	
49	Elmâs-pâre	16b	Kethüdâzâde Efendi		5 akçe	15 akçe
50	Elmâs-pâre	16b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
51	Elmâs-peyker	16b	Birâderzâde Mustafâ Efendi			
52	Elmâs-tırâş	16b	Kara Mollâ			
53	Elmâsî ²²	16b	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi		2 akçe	
54	Elmâsî-i Sagîr	16b	Lâlezârî Mehmed			
55	Elmâsî-i Kebîr	16b	Kethüdâzâde Efendi			
56	Enâr Çiçeği ²³	17a	Kethüdâzâde Efendi			60 akçe

²² “Elmâs-pâre-i Tanbûrî”, 1954, C.6, S.9, s.35.

²³ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 20 akçe olan bir “Nar Çiçeği” vardır. Münir Aktepe, “Damat İbrahim Paşa Devrinde Lâle”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, İstanbul 1953, C.5, S.8, s.97.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
57	Enâr Çiçeği	17a	Eyyûbî Dede			
58	İnce Mor	17a	Şeyhülislâm İshâk Efendi			
59	İnce Kırmızı	17a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
60	İnce Ferîd	17a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
61	İn'âm-ı Hudâ	17a	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî			
62	Ankîdî	17a	Keresteci Ali Çelebi			
63	Enîs	17a	Üsküdarî Kerestecizâde			
64	Enîsü'l-uşşâk	17a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
65	Evreng-zîb	17a	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi			
66	Uzun Gül-gûnî	17a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
67	Ayvâ Güli	17a	Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi			
68	Ayvâ Güli	17a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
69	Bârîk	17b	Birâderzâde Mustafâ Efendi			
70	Bâlâ-pervâz	17b	Sipâh Mehmed Ağa	1137	20 akçe	
71	Bâlâter	17b	Kapudan Mustafâ Paşa			
72	Bâlâ-şân	17b	İshâkzâde Efendi			
73	Bâlâ-kadd	17b	Lâlezârî Mehmed			
74	Bâlâ-nişîn ²⁴	17b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
75	Bâlâ-nişîn	17b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	1135		
76	Bâlâ-nümâ	17b	Şeyh Seyyid Abdüssamed Efendi	1137		
77	Baht-âver	17b	Üsküdarî Mehmed Ali			
78	Bahşâyîş-i İllâhî	17b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
79	Bahş-ı Hudâ	18a	Üsküdarî Garîk Mehmed Efendi Mahmûd Efendizâde	1136	1 kuruş	
80	Bahşende	18a	Subaşı			
81	Bahşende	18a	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi			

.....

²⁴ Narh Defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 1,5 kuruş olan bir "Bâlâ-nişîn" vardır. 1953, C.4, S.7, s.114.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
82	Bedahşî	18a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
83	Bedr-i Rahşende	18a	İshâkzâde Efendi		3 kuruş	25 kuruş
84	Bedr-i Münîr	18a	Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi			
85	Pertev-efgen	18a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî		1 kuruş	5 kuruş
86	Pertev-endâz	18a	Lâlezârî Mehmed			
87	Bercîs	18a	Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi			
88	Perr-i Zâğ	18a	Beşiktaşî Karga Mehmed Çelebi			
89	Perr-i Pirstû	18a	Kâsımpaşalı Bozacı Abdî			
90	Bezm-ârâ	18b	Lâlezârî Mehmed	1136		
91	Bezm-efrûz	18b	Lâlezârî Mehmed			10 kuruş
92	Bezm-efzâ	18b	Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi	1138		
93	Bezedi Tohmı	18b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
94	Pesendîde	18b	Keresteci Ali Çelebi			
95	Pesend-i Morî	18b	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			
96	Pesendîde	18b	Feyzullâh Efendi			
97	Pesendîde	18b	Birâderzâde Mustafâ Efendi			
98	Pesendîde ²⁵	18b	Eyyûbî Basdırmacı		15 akçe	
99	Besîm	18b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
100	Beşâret	18b	Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî	1137		
101	Beşîr-i Seher	18b	Kethüdâ-yı Şeyhülislâm	1138		
102	Bikr	19a	Kapudan Mustafâ Paşa	1137		
103	Bülend-i Elmâsî	19a	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi			
104	Bülend-i Mor	19a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
105	Bülend-i Mor	19a	Kethüdâzâde Efendi			
106	Pençe-i Âftâb	19a	Subaşı			
107	Pençe-i Tâb	19a	Birâder-i Nahîfî			

•••••

²⁵ "Pesendîde-i Bastırmacı", 1953, C.5, S.8, s.103.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
108	Pençe-i Hurşîd	19a	Yümnî Efendi	1137		
109	Pençe-i Selmânî ²⁶	19a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		30 kuruş	100 kuruş
110	Pençe-i La'fîn	19a	Hâcî Mûsâ			
111	Pençe-i Mercân	19a	Kapudan Mustafâ Paşa			
112	Pinyâl	19a	Yûsuf Efendizâde Hâcî Ahmed Ağa			
113	Benefş	19b	Fethiyeli Aziz Efendi			
114	Benefş	19b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
115	Bukalemun	19b	Üsküdarî Toygar Baba			
116	Büyük Al ²⁷	19b	Eyyûbî İbn-i Amm Dâvud Paşazâde Beğ			
117	Büyük Al	19b	Lâlezârî Mehmed			
118	Bahâ-pîrâ ²⁸	19b	Aksarâyî İmâmzâde İsmâil Efendi ²⁹			
119	Bahâ-pîrâ	19b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
120	Behcet-ârâ	19b	Lâlezârî Mehmed			
121	Behcet-âmîz	19b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
122	Behcet-efrûz	19b	Üsküdarî Kayışbıçakzâde			
123	Behcet-efrûz	19b	Ali Paşazâde İbrâhîm Beğ			
124	Behcet-efgen	19b	Şeyhülislâm İshâk Efendi			
125	Behcet-efzâ	20a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî		15 akçe	2 kuruş
126	Behcet-nümâ	20a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
127	Behzâd	20a	Özili Memiş Efendi			
128	Behişt-ârâ	20a	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi	1109		
129	Behişt-ârâ	20a	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi			

²⁶ “Pençe-i Berber”, 1953, C.4, S.7, s.94.

²⁷ Narf defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 20 akçe olan bir “Büyük Al” kaydedilmiştir. 1953, C.5, S.8, s.97.

²⁸ “Bahâ-pîrâ-yı İsmâil”, 1953, C.4, S.7, s.94.

²⁹ *Defter*'de Aksarâyî İmâmzâde narh defterinde ise Aksarâyî İsmâil Efendi olarak kaydedilmiştir. 1954, C.9, s.118.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
130	Beyâz-ı İmâm	20a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
131	Beyâz-ı Pervîzzâde ³⁰	20a	Pervîzzâde Abdülkerîm			
132	Beyâz-ı Diğer-i Pervîz	20a	Pervîzzâde Abdülkerîm			
133	Beyâz-ı Sagîr	20a	Lâlezârî Mehmed			
134	Beyâz-ı Abdî	20a	Kâsımpaşalı Bozacı Abdî			
135	Beyâz-ı Kalaycı	20a	Eyyübî Kalaycı Hüseyin Beşe		30 akçe	
136	Beyâz-ı Mehemedî	20b	Beşiktaşî Memiş Efendi	1138		
137	Beyâz-ı Nev-tohm	20b	Kolozlîzâde	1137		
138	Pîrâye-i Gülşen	20b	Kolozlîzâde			
139	Pîrâye-i Sâlihî	20b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
140	Beyzâ-ı Ziyâ	20b	Yümnî Efendi			
141	Bî-adîl	20b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
142	Bî-nazîr	20b	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ			
143	Bıyıklı ³¹	20b	Eyyübî Velî Efendi		1 akçe	4 akçe
144	Peyk-i Bahâr	20b	Eyyübî			
145	Peyker-i Nâz	20b	Hâcı Mûsâ	1136		
146	Bî-misl	20b	Kethüdâzâde Efendi			
147	Bî-misl	20b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
148	Bî-hemtâ	21a	Kapudan Mustafâ Paşa	1137		
149	Bî-hemtâ	21a	Lâlezârî Mehmed			
150	Tâb-âver	21a	Subaşı		2,5 kuruş	10 kuruş
151	Tâb-efzâ	21a	İshâkzâde Efendi			
152	Tâb-efgen	21a	Feyzullâh Efendi			
153	Tâbân	21a	Kapudan Mustafâ Paşa			

.....

³⁰ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 4 kuruş olan bir “Beyâz-ı Pervîz” vardır. 1953, C.4, S.7, s.106.

³¹ “Bıyıklı Velî”, 1954, S.9, s.124.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
154	Tâb-endâz	21a	Lâlezârî Mehmed			
155	Tâb-bahş	21a	Solakzâde Ahmed Ağa			
156	Tâb-dâr	21a	İshâkzâde Efendi			
157	Tâb-dâr	21a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
158	Tâbiş-dâr	21b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
159	Tâbende	21b	Feyzullâh Efendi			
160	Tâc-ı Edhemî ³²	21b	İbrâhîm Efendi			
161	Tâc-ı Bahâr	21b	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
162	Tuhfe-i Selmânî	21b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
163	Tuhfetü'l-uşşâk ³³	21b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		15 akçe	20 akçe
164	Tohm-ı Benefş	21b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		20 akçe	60 akçe
165	Tohm-ı Cedîd	21b	Fındıklılı Kazzâz			
166	Tohm-ı Cedîd	21b	Subaşı			
167	Tohm-ı Cedîd	21b	Şeyh-i Hirka			
168	Tohm-ı Cedîd	21b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
169	Tohm-ı Cedîd	21b	Küçük Hâcî Ahmed			
170	Tohm-ı Cedîd	22a	Eyyûbî Yûsuf Efendi	1137		
171	Tohm-ı Cedîd-i Güvez	22a	Tophânelizâde Osmân Efendi	1137		
172	Tohm-ı Cedîd-i Diğer	22a	Tophânelizâde Osmân Efendi	1137		
173	Tohm-ı Hurşîd	22a	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
174	Tohm-ı Hitâyî	22a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
175	Tohm-ı Diğer	22a	Eyyûbî Yûsuf Efendi	1137		
176	Tohm-ı Şîrîn	22a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş		10 akçe	
177	Tohm-ı Yenidünyâ	22a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			

.....

³² Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 3 akçe olan bir “Edhemî” kaydedilmiştir. 1954, C.6, S.9, s.34.

³³ “Tuhfe”, 1953, C.5, S.8, s.102; 1954, S.9, s.123.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
178	Turfanda	22a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
179	Turuncî-i İmâm	22a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
180	Turuncî-i Ali ³⁴	22a	Mutek-i Eyyûbî Velî Efendi ³⁵			60 akçe
181	Turuncî-i Bâlâ	22b	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi		2,5 kuruş	20 kuruş
182	Turuncî	22b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
183	Turuncî-i Cedîd	22b	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi		30 akçe	
184	Turuncî-i Hattât	22b	Kariyyeli Bekir Ağa			
185	Turuncî-i Zîbâ	22b	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)			
186	Turuncî-i Süleymânî	22b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
187	Turuncî-i Siyeh Fitîlli	22b	Hâcî Mûsâ	1136		
188	Turuncî-i Siyeh Fitîlli ve Kitâbeli	22b	Hâcî Mûsâ	1137		
189	Turuncî-i Şehen-şâhî	22b	Sinân Paşazâde Saîdî Süleymân Beğ			
190	Turuncî-i Cedîd	22b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
191	Turuncî-i Müferrih ³⁶	22b	Lâlezârî Mehmed		15 kuruş	
192	Turuncî-i Sağır	23a	Lâlezârî Mehmed	1135		
193	Turuncî-i Latîf ³⁷	23a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		15 kuruş	60 kuruş
194	Turuncî-i Müstesnâ	23a	Hâcî Mûsâ	1137		

³⁴ “Eyyûbî Turuncî”, 1954, S.9, s.122.

³⁵ “Velî Efendi İtbâr”, 1954, S.9, s.122.

³⁶ Narh Defterinde Mehmed ‘Aşki’nin yetiştirdiği “Turuncî-i Şeyh” adlı lâlenin kıymeti 15 kuruş olarak belirtilmiştir. *Defter*’dekinin bu iki lâleden hangisi olduğu tespit edilememiştir. 1953, C.4, S.7, s.99.

³⁷ “Turuncî-i Berber”, 1953, C.4, S.7, s.99.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
195	Turuncî-i Fitîli Mor	23a	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi		5 akçe	
196	Turuncî-i Vâlâ	23a	Solakzâde Ahmed Ağa			
197	Turuncî-i Vasat	23a	Dihkânî-zâde Mustafâ Efendi	1091	30 akçe	2 kuruş
198	Tekne Mori	23a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
199	Temkîn	23a				
200	Tenhâ-hırâm	23a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
201	Tüvânâ	23a	Kolozlızâde	1137		
202	Tütiyâ-yı Çeşm	23a	Eyyûbî Berber Abdullâh Çelebi		1,5 kuruş	
203	Tozkoparan ³⁸	23b	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi ³⁹		3 akçe	
204	Tevfik	23b	Kapudan Mustafâ Paşa			
205	Tîr-endâz	23b	Ali Paşazâde İbrâhîm Beğ			
206	Tîg-i Sürh ⁴⁰	23b	Kâdî-i Mısır Hasan Beğ			
207	Tîg-i Sürh	23b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
208	Su'bân ⁴¹	23b	Hâcı Mûsâ	1135 1136		
209	Câzib	23b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		15 akçe	30 akçe
210	Câm-ı Cem	23b	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ			
211	Câm-ı Neşât	23b	Paşacıkzâde			
212	Cân-bahş	23b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			

•••••

³⁸ “Tozkoporan-ı Tanburî”, 1954, C.6, S.9, s.34.

³⁹ *Defter*'de “Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi adlı lâle yetiştiricinin adı sıkça geçmektedir fakat sadece bir defa “Tanbûr” kaydedilmiştir. *Netâyicü'l-ehzâr*'da bu lâlenin yetiştiricisi “Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi” olarak belirtildiği için adı geçen lâle yetiştiricisinin adı tamamlandı.

⁴⁰ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 60 akçe olan bir “Tîg-i Sürh” vardır. 1953, C.4, S.7, s.123.

⁴¹ Su'bân'dan sonra 23b derkenârda tavsifi yer alan “**Cihân-pesend**” ve yetiştiricisi 25a'da metin içinde kaydedilmiştir. Bu sebeple tabloda 238. sırada yer almıştır.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
213	Çerâğ-ı Gülşen	24a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî		15 akçe	9 akçe
214	Çerâğ-ı Gülşen Yolında	24a	Lâlezârî Mehmed			
215	Çeleng	24a	Remzî			
216	Cilve-bahş	24a	Uşşâkizâde Osmân Efendi			
217	Cilve-bahş	24a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
218	Cilve-dâr	24a	Kara Mollâ			
219	Cilve-rîz ⁴²	24a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
220	Cilve-rîz	24a	Lâlezârî Mehmed	1136		40 kuruş
221	Cilve-nümâ	24a	Feyzullâh Efendi	1137		
222	Celîs	24a	Üsküdarî Kerestecizâde			
223	Çemen-ârâ	24a	İmâm Mahmûd Efendi		30 akçe	60 akçe
224	Çemen-efrûz	24a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
225	Çemen-efrûz	24b	Hâcî Mûsâ			
226	Çemen-efrûz	24b	Lâlezârî Mehmed	1136		
227	Çemen-pîrâ	24b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
228	Çemen-tâb	24b	Aksarâyî Hazînedâr Mustafâ Ağa	1136		
229	Çemen-zîb ⁴³	24b	Dâmâdzâde Ahmed Efendi			
230	Çemen-zîb	24b	Fındıklılı Bekir Ağa			
231	Çemen-zîb	24b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
232	Çemen-zîb	24b	Şeyh Seyyid Abdüssamed Efendi			
233	Çevgân-ı Şâhî ⁴⁴	24b	Azize Kadın			

.....

⁴² Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 10 kuruş olan “Cilve-rîz” vardır. 1953, C.4, S.7, s.105.

⁴³ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 10 akçe olan bir “Çemen-zîb” vardır. 1953, C.5, S.8, s.104.

⁴⁴ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 3 akçe olan bir “Çevgâni” vardır. 1954, C.6, S.9, s.34.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
234	Cihân-ârâ	24b	Kapudan Mustafâ Paşa	1136		50 kuruş
235	Cihân-ârâ	24b	İshâkzâde Efendi			
236	Cihân-efrûz	24b-25a	Lâlezârî Mehmed	1136		
237	Cihân Bezedi	25a	Eyyübî Müezzîn Pîrî Çelebi		30 akçe	1,5 kuruş
238	Cihân-pesend	23b-25a	Lâlezârî Mehmed			
239	Cihân-nisâb	25a	Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi			
240	Cihân-nisâb	25a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
241	Cihân-zîb	25a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
242	Cihân-sûz	25a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
243	Cihân-ziyâ	25a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
244	Cihân-fürûğ	25a	Lâlezârî Mehmed	1137		
245	Cihân-gîr	25a	Keresteci Ali Çelebi			
246	Cihân-gîr Müşâbihî	25a	Azize Kadın			
247	Çemen-ziyâ	25a	Beşiktaşî Çiçekçi Mehmed Çelebi	1138		
248	Cihân Bezedi Tohmı	25a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
249	Hâlet-efzâ	25b	Kapudan Mustafâ Paşa			
250	Hâlet-fezâ	25b	Remzî			
251	Hâlet-bahş	25b	Kapudan Mustafâ Paşa			
252	Habîbü'r-rûh	25b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî	1138		
253	Hüsn-efzûn	25b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
254	Hesnâ	25b	Kapudan Mustafâ Paşa			
255	Hüsn-dâr	25b	Remzî			
256	Hasîb	25b	Kara Mollâ	1136		
257	Hüseynî	25b	Tophâne Şeyhi Hüseyin Efendi			
258	Hûr-endâm	25b	Kapudan Mustafâ Paşa	1137		
259	Hûr-endâm	25b	Üsküdarî Hâşim Çelebi İbn-i Abdülhalîm	1138		
260	Hûr-peyker	25b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî		3 kuruş	6 kuruş

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
261	Hayât-efzâ	26a	Lâlezârî Mehmed			
262	Hayât-efzâ	26a	Eyyübî Dökmeciler İmâmı			
263	Hayât-âver	26a	Miskî İbrâhim Çelebi			
264	Hayât-bahş	26a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
265	Hayât-bahş	26a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
266	Hayâtü'l-kulûb	26a	Uzun Süleymân Çelebi			
267	Hayret-efzâ	26a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
268	Hâkisterî	26a	Peçli Hâcî Mehmed			
269	Hâkisterî	26a	Mehmed Efendi Müezzîn-i Toklı			
270	Hân mân	26a	Eyyübî Ali Hâce			
271	Hâver-i Gülşen	26b	Dâmâdzâde Ahmed Efendi			
272	Huceste	26b	Lâlezârî Mehmed			
273	Hudâ-dâd	26b	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi			
274	Hudâ-dâd	26b	Eyyübî Tanbûrizâde Mustafâ Çelebi			
275	Hadeng-i Nâz	26b	Defterdâr İzzet Beğ			
276	Hurrem	26b	Lâlezârî Mehmed			
277	Hurşid	26b	Yûsuf Efendizâde Hâcî Ahmed Ağa			
278	Hurşid-nümâ	26b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
279	Hoş-âmed	26b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
280	Hoş-endâm	26b	Uşşâkizâde Osmân Efendi			
281	Hoş-âyende	26b	Uşşâkizâde Osmân Efendi			
282	Hoş-âyende	26b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
283	Hoş-büy-ı Sâlihî	27a	Findıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
284	Hoş-bû	27a	Kâsım paşalı Serrâc Hâcî Mustafâ	1137	20 akçe	2 kuruş
285	Hoşter	27a	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)	1136		
286	Hoş-reng	27a	Fethiyeli Aziz Efendi			
287	Hoş-reng	27a	Kethüdâzâde Efendi			

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
288	Hoş-kâm	27a	Remzî			
289	Hoş-nümâ	27a	Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi			
290	Hoş-nümâ	27a	Fezullâh Efendi			
291	Hıtâyî	27a	Eyyûbî Velî Efendi			
292	Hülâsatü'l-ezhâr ⁴⁵	27a	Kâsımpaşalı Hâcî Mollâ			
293	Hülâsatü'l-ezhâr ⁴⁶	27a	Lâlezârî Mehmed			15 kuruş
294	Hançer-i Gülgün	27a	Kahramânzâde			
295	Hançer-i La'lîn	27b	Kapudan Mustafâ Paşa			
296	Hançer-i Yâkût ⁴⁷	27b	Lâlezârî Mehmed			
297	Havâss-pesend	27b	Lâlezârî Mehmed	1138		
298	Dâd-ı Hakk	27b	Kapudan Mustafâ Paşa			
299	Dâd-ı Hudâ	27b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
300	Dâd-ı Hudâ	27b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	1134		
301	Dürr-i Şehvâr ⁴⁸	27b	Yûsuf Efendizâde Hâcî Ahmed Ağa			
302	Dürr-i Şâhvâr	27b	Eyyûbî Yûsuf Efendi			
303	Dürr-i Aden	27b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		40 akçe	2 kuruş
304	Dervîş-pesend	27b	Eyyûbî Basdırmacı		9 akçe	
305	Dürre	27b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		10 akçe	
306	Dürre-i Beyzâ	28a				
307	Dürr-i Yektâ	28a	Beşiktaşî Şeyh Fahreddîn			

•••••

⁴⁵ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 8 kuruş olan “Hulâsa” adlı bir lâle kaydedilmiştir. 1953, C.4, S.7, s.107.

⁴⁶ “Hülâsa”, 1954, S.9, s.119.

⁴⁷ *Defter*'de iki kez tavsifi yer alan bu lâlenin yetiştiricisi belirtilmemiştir. 1726 tarihli narh defterinde 1 kuruş kıymetinde Kapudan Mustafâ Paşa'nın ve 1728 tarihli narh defterinde ise 5 kuruş kıymetinde Subaşı'nın yetiştirdikleri Hançer-i Yâkût'lar kaydedilmiştir. 1953, C.4, S.7, s.117; 1954, S.9, s.120.

⁴⁸ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 40 akçe olan bir “Dürr-i Şehvâr” kaydedilmiştir. 1953, C.4, S.7, s.126.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
308	Dürr-i Yektâ	28a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
309	Düstûr-ı Mükerrrem	28a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
310	Deşne-i Nâz	28a	Lâlezârî Mehmed			
311	Dil-ârâ	28a	Fethiyeli Aziz Efendi			
312	Dil-ârâ	28a	Eyyûbî Velî Efendi			
313	Dil-ârâm ⁴⁹	28a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
314	Dil-ârâm	28a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
315	Dil-âmîz	28a	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
316	Dil-efrûz	28a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
317	Dil-âvîz Müşâbihî	28a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
318	Dil-âvîz-i Şarâbî	28b	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			
319	Dil-perver	28b	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
320	Dil-pezir	28b	Kapudan Mustafâ Paşa			
321	Dil-pezir	28b	Hâci Mûsâ			
322	Dil-pezir	28b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	1138		
323	Dil-beste	28b	Kapudan Mustafâ Paşa	1137		
324	Dil-beste	28b	Feyzullâh Efendi			
325	Dil-beste	28b	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi			
326	Dil-pesend	28b	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			
327	Dil-pesend	28b	Üsküdarî Mehmed Ali	1135		
328	Dil-cû	28b	Eyyûbî Şerîfezâde Es-seyyid Abdülbâkî Efendi			
329	Dil-cû	29a	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
330	Dil-cû	29a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
331	Dil-hâh	29a	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ		60 akçe	2 kuruş

.....

⁴⁹ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 5 akçe olan bir “Dil-ârâm” kaydedilmiştir. 1954, C.6, S.9, s.32.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
332	Dil-dâr ⁵⁰	29a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi		40 akçe	
333	Dil-dûz	29a	Eyyûbî Dede			
334	Dil-dûz	29a	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ			
335	Dil-rübâ	29a	Kapudan Mustafâ Paşa			
336	Dil-rübâ	29a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
337	Dil-rübâ	29a	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
338	Dil-rübâ	29a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
339	Dil-rübâ	29a	Râsih Mehmed Ağa-yı Hisârî			
340	Dil-rübâ	29a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
341	Dil-rübûd	29a	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi			
342	Dil-sûz ⁵¹	29b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			60 akçe
343	Dil-sûz	29b	Hattât Bekir Ağa			
344	Dil-sitân	29b	Topkapılı Mollâ Mustafâ	1136		
345	Dil-şâd ⁵²	29b	Birâderzâde Mustafâ Efendi			
346	Dil-şâd	29b	Kariyyeli Hâcı İsmâil Lâlezârî	1137		
347	Dil-şâd	29b	Üsküdarî Garîk Mehmed Efendi Mahmûd Efendizâde			
348	Dil-şikâr	29b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi		2 akçe	
349	Dil-keş	29b	Kâsımpaşalı Bozacı Abdî			
350	Dil-gîr	29b	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ			
351	Dil-nişîn	29b	Sadrazam İbrâhîm Paşa	1137		
352	Dil-firîb	29b	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			
353	Dil-nişîn	29b	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ			
354	Dil-nişîn	29b	Kaddî İbrâhîm Efendi			
355	Dil-nüvâz	30a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			

⁵⁰ “Dil-dâr-ı Sâlihî”, 1953, C.4, S.7, s.125.

⁵¹ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 20 akçe olan bir “Dil-sûz” vardır. 1953, C.5, S.8, s.94.

⁵² Narh defterinde yetiştiricileri belirtilmeyen ve kıymetleri 20’şer akçe olan “Dil-şâd-ı Mez-bûr” ve “Dil-şâd” adlı iki lâle vardır. 1953, C.5, S.8, s.95-96.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
356	Dil-nüvâz	30a	Kariyyeli Hâci İsmâil Lâlezârî			
357	Dil-güşâ ⁵³	30a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		20 akçe	60 akçe
358	Dûd-ı Dil ⁵⁴	30a	İmâm-ı Sultânî-i Sâni Abdullâh Efendi	1138 ⁵⁵	20 akçe	
359	Dil-güşâ	30a	Eyyübî Yûsuf Efendi		20 akçe	
360	Dü-peyker	30a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
361	Zevk-âver	30a	Kolozlîzâde	1137		
362	Zevk-bahş ⁵⁶	30a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			25 kuruş
363	Zevk-bahş	30a	Kariyyeli Hâci İsmâil Lâlezârî			
364	Zehebî	30a	Eyyübî Yûsuf Efendi			
365	Zî-şân ⁵⁷	30a	Şeyhülişlâm İshâk Efendi	1134		
366	Zî-şân	30a	Pervîzâde Abdülkerîm			
367	Zî-şân Müşâbihi	30a	Lâlezârî Mehmed			
368	Ruh-ı Dilber	30b	Üsküdarî ⁵⁸ Mehmed Ali		20 akçe	30 akçe
369	Ruhsâr	30b	Sâlih Efendi			
370	Rahşân	30b	Kapudan Mustafâ Paşa	1135 1136		
371	Rahşende	30b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
372	Rahşende	30b	Kariyyeli Hâci İsmâil Lâlezârî			
373	Rişte-i Cân	30b	Lâlezârî Mehmed	1136		
374	Rişte-i Nâz	30b	Lâlezârî Mehmed	1137		
375	Reşk-efzâ	30b	Lâlezârî Mehmed			

●●●●●●●●●●

⁵³ “Dil-güşâd”, 1954, S.9, s.122.

⁵⁴ “Dûd-ı Dil-i İmâm”, 1953, C.5, S.8, s.91.

⁵⁵ *Takvîmü'l-kibâr*'da 1075 tarihi verilmiştir.

⁵⁶ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 10 kuruş olan bir “Zevk-bahş” vardır. 1953, C.4, S.7, s.104.

⁵⁷ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve 4 kuruş kıymetinde olan bir “Zi-şân” vardır. 1953, C.4, S.7, s.106.

⁵⁸ Yetiştirici adı *Defter*'de sadece “Mehmed Ali”, narh defterinde ise “Üsküdarî Mehmed Ali” olarak kaydedilmiştir. 1954, S.9, s.122.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
376	Reşk-âver	30b	Tavil Mustafâ Efendi			
377	Reşk-âver	30b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
378	Reşk-i Cihân	30b	Remzî			
379	Reşk-i Gülşen	31a	Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî	1135 1136	1,5 kuruş	50 kuruş
380	Ra'nâ	31a	Fethiyeli Aziz Efendi			
381	Ra'nâ Al	31a	İshâkzâde Efendi			
382	Rummânî	31a	Lâlezârî Mehmed			
383	Rengâreng	31a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
384	Rengîn	31a	Lâlezârî Mehmed			
385	Revân-bahş	31a	Hattât Bekir Ağa			
386	Revnâk-efrûz	31a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
387	Revnâk-efzâ	31a	Lâlezârî Mehmed			
388	Revnâk-bahş	31a	Kapudan Mustafâ Paşa			
389	Revnâk-ı Bahâr	31a	Lâlezârî Mehmed	1132		
390	Revnâk-ı Gülşen	31a	Eyyûbî Tanbûrizâde Mustafâ Çelebi		60 akçe	5 kuruş
391	Revnâk-ı Meclis	31b	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
392	Rûhü'l-kulûb	31b	Eyyûbî Velî Efendi		1 akçe	
393	Rûh-ı Âşinâ	31b	Lâlezârî Mehmed	1138		
394	Rûh-efzâ	31b	Miskî İbrâhim Çelebi			
395	Rûh-efzâ	31b	Feyzullâh Efendi			
396	Rûh-bahş	31b	Eyyûbî Velî Efendi			
397	Rûh-bahş	31b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
398	Rûh-bahş	31b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
399	Rûh-perver ⁵⁹	31b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			15 kuruş
400	Rûh-perver	31b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî		20 akçe	

.....

⁵⁹ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve 2,5 kuruş kıymetinde olan bir "Rûh-perver" vardır. 1953, C.4, S.7, s.109.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
401	Rûy-ı Hûbân	31b	Birâder-i Nahîfî			
402	Rûy-ı Dil	31b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
403	Rûy-ı Arûs	32a	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi ⁶⁰	1109		
404	Rûy-ı Arûs	32a	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
405	Rûy-ı Arûs	32a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
406	Rûy-ı Nigâr ⁶¹	32a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			9 akçe
407	Rûy-ı Nigâr	32a	Lâlezârî Mehmed			
408	Rûy-ı Nigâr Müşâbihi	32a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
409	Zübdetü'l-ezhâr	32a	Kapudan Mustafâ Paşa			
410	Zer-efşân	32a	Lâlezârî Mehmed		30 akçe	
411	Zer-âver	32a	Fındıklılı Kazzâz			
412	Zer-pâş	32a	Lâlezârî Mehmed			
413	Zer-pûş	32b	Dişkânîzâde Mustafâ Efendi		60 akçe	2 kuruş
414	Zer-peyker	32b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi ⁶²		6 akçe	30 akçe
415	Zer-tâb	32b	İshâkzâde Efendi			
416	Zerrîn-alem	32b	Lâlezârî Mehmed	1138		
417	Zülfe-dâr	32b	Lâlezârî Mehmed	1137		
418	Zümürüd-fâm	32b	Sadrazam İbrâhîm Paşa	1137		
419	Zemîn ü Zemân	32b	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
420	Zihli Beyâz	32b	Lâlezârî Mehmed			
421	Zîbâ	32b	Pervîzzâde Abdülkerîm			
422	Zîb-ârâ	32b	Memiş Ağa		9 akçe	

•••••

⁶⁰ *Netâyicü'l-ezhâr*'da yetiştirici adı bu şekilde kayıtlıdır. Bkz. s.206.

⁶¹ Narh Defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 5 akçe olan bir "Rûy-ı Nigâr" vardır. 1954, C.6, S.9, s.30.

⁶² *Defter*'de yetiştiricisi belirtilmemiştir. Narh defterinden yetiştirici adı alındı.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
423	Zîb-âver ⁶³	32b	Saçlı İmâmzâde			
424	Zîb-âver	32b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	1135		
425	Zîb-âver	33a	Şeyhülislâm İshâk Efendi			
426	Zîb-âver-i Sâlihî	33a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
427	Zîb-i Cihân	33a	Remzî			
428	Zîb-i Gülşen	33a	Beşiktaşî Kadifeci İbrâhîm	1138		
429	Zîbende	33a	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			
430	Zînet-efzâ	33a	Lâlezârî Mehmed		20 akçe	
431	Zînet-i Gülşen	33a	Feyzullâh Efendi	1137		
432	Zîver	33a	Peçli Hâcî Mehmed			
433	Zîver-bahş	33a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi		30 akçe	1 kuruş
434	Zîver-i Behişt	33a	Dâmâdzâde Ahmed Efendi			
435	Zîver-i Gülşen	33a	Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî	1135 1136		
436	Zîver-yâb ⁶⁴	33b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi	1135	1 kuruş	2,5 kuruş
437	Sâgar-ı Sâni	33b	Paşacıkzâde			
438	Sâgar-ı Rengin	33b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	1138		
439	Sâgar-ı Sîm	33b	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi ⁶⁵		2,5 kuruş	15 kuruş
440	Sâgar-ı Şâdî	33b	Kapudan Mustafâ Paşa			
441	Sâgar-şinâs	33b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî		20 akçe	30 akçe
442	Sâgar-ı Sahbâ	33b	Kâsımpaşalı Hâcî Mollâ			
443	Sâgar-ı Garrâ	33b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
444	Sâgar-ı Gülşen	33b	Hâcî Mûsâ			
445	Sâgar-ı Gülşen	33b	Kazzâz İbrâhîm Çelebi			

⁶³ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 9 akçe olan bir “Zîb-âver” vardır. 1954, C.6, S.9, s.26.

⁶⁴ “Zîver-yâb-ı Sâlihî”, 1953, C.4, S.7, s.119.

⁶⁵ *Defter*’de “Çelebi Efendi” şeklinde, narh defterinde ise “Yirmisekiz Çelebi Mehmed” olarak kaydedilmiştir. 1954, S.9, s.118.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
446	Sâgar-ı Gülşen	33b	Hâcî Abdullâh Müezzîn-i Fenâyî			
447	Sâgar-ı Gülşen	34a	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı) ⁶⁶	1135		100 kuruş
448	Sâgar-ı Gül-gün	34a	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)	1138		
449	Sâgar-ı La'lîn	34a	Lâlezârî Mehmed	1132	15 kuruş	50 kuruş
450	Sâgar-ı Leb-rîz	34a	Râsih Mehmed Ağa-yı Hisârî	1137		
451	Sâgar-ı Müstesnâ	34a	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî	1138		
452	Sâgar-ı Musaffâ	34a	Lâlezârî Mehmed	1137		
453	Sâgar-ı Musaffâ	34a	Eyyübî Kara Mustafâ			
454	Sâgar-ı Neşât	34a	Hâcî Mûsâ	1136		
455	Sâgar-nişîn	34a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
456	Sâgar-nümâ	34a	Kâsımpaşalı Hâcî Mollâ		1,5 kuruş	6 kuruş
457	Sâgar-nümâ Müşâbihî	34a	Kâsımpaşalı Hâcî Mollâ			
458	Sâgar-nûş	34a	Lâlezârî Mehmed	1137		
459	Sâgar-ı Rengîn	34a	Remzî			
460	Sâlâr-ı Gülşen	34b	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ			
461	Sâmî-şân	34b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	1134		
462	Sütûde	34b	Feyzullâh Efendi			
463	Sehâbî	34b	Kazasker Ârif Efendi			
464	Sîrâc	34b				
465	Sîrâc-ı Gülşen	34b	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî		20 akçe	60 akçe
466	Ser-efrâz	34b	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			

•••••

⁶⁶ *Defter*'de sadece İbrâhîm Ağa şeklinde kaydedilirken, narh defterinde "III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı" şeklinde ek bilgi verilmiştir. Bu bilgi tabloya eklendi. 1954, S.9, s.118.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
467	Ser-efrâz	34b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
468	Ser-efrâz-ı Cedîd	34b	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi			
469	Ser-âmed	34b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî		15 akçe	20 akçe
470	Ser-bâz ⁶⁷	34b	Beşiktaşî Zâimzâde Hâcî İbrâhîm	1137	20 akçe	8 kuruş
471	Ser-efrâz-ı Turuncî	34b	Çivicizâde Ahmed Efendi			
472	Ser-bülend	35a	Kaddî İbrâhîm Efendi			
473	Ser-bülend	35a	Kethüdâzâde Efendi			
474	Ser-tîz	35a	Subaşı		30 akçe	60 akçe
475	Ser-tîz Müşâbihi	35a	Subaşı			
476	Sürh-pûş	35a	Tâcir Hâcî Mustafâ			
477	Sürh-pûş	35a	Çorbacı Ali Ağa			
478	Sürh-gûn	35a	Küçük Hâcî Ahmed			
479	Ser-keş	35a	Lâlezârî Mehmed			
480	Server ⁶⁸	35a	Lâlezârî Mehmed	1134	1 kuruş	5 kuruş
481	Sürûr-engîz	35a	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)			
482	Sürûr-bahş	35a	Üsküdarî Moralizâde Mehmed Ağa			
483	Sürûr-ı Dil	35a	Üsküdarî Moralizâde Mehmed Ağa ⁶⁹		10 akçe	
484	Serv-i Nâz	35b	Lâlezârî Mehmed			
485	Süst-mâî	35b	Keresteci Ali Çelebi			
486	Süst-mâî	35b	Kâdi-i Mısır Hasan Beğ			
487	Süst-mâî	35b	Pervîzzâde Abdülkerîm			

⁶⁷ “Ser-bâz-ı Cihân”, 1954, S.9, s.120.

⁶⁸ H'de “Server” okunması için harekelenmiştir, narh defterinde “Sürûr-ı Şeyh” şeklinde okunmuştur. 1953, C.4, S.7, s.117; 1954, S.9, s.112.

⁶⁹ Yetiştirici adı *Netayicî 'l-ezhâr'* dan alınmıştır.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
488	Sa'âdet-bağ	35b	Reis-i Kethüdâ Ahmed Efendi			
489	Sa'âdet-i Selmân	35b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
490	Sa'dî	35b	Üsküdarî Garîk Mehmed Efendi Mahmûd Efendizâde			
491	Sultân-ı Cihân	35b	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
492	Sultân-ı Cihân	35b	Uzun Süleymân Çelebi			
493	Sultân-ı Cihân	35b	Eyyübî Velî Efendi			
494	Sultân-ı Cihân Müşâbihi	35b	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
495	Sultân-ı Cihân Müşâbihi	35b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
496	Selmân-ı Pâk	35b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		10 akçe	2 kuruş
497	Sincâbî	35b	Keresteci Ali Çelebi			
498	Sincâbî	35b	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
499	Sincâbî	35b	Mustafâ Hâce			
500	Sincâbî	35b	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
501	Sincâbî	35b	Eyyübî Yûsuf Efendi			
502	Sincâbî Kırlangıç	35b	Azize Kadın			
503	Süsenî	35b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
504	Süveydâ-yı Selmânî	35b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		10 akçe	
505	Se-reng	35b	İshâkzâde Efendi			
506	Sehmü's-sa'âde	35b	Reis-i Kethüdâ Ahmed Efendi			
507	Sehm-i Sa'âdet	36b	Osmân Beğ Tâbi-i Tophânelizâde			
508	Sîm-endâm	36b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
509	Sîm-i Derûn	36b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi		3 akçe	
510	Sîmîn-beden ⁷⁰	36b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		30 akçe	

.....

⁷⁰ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 30 akçe olan bir "Sîmîn-beden" vardır. 1953, C.5, S.8, s.87.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
511	Simîn-beden	36b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi ⁷¹			
512	Sî-murg	36b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
513	Şâdî-bahş	36b	Antakiyyelizâde			
514	Şâdî-pîrâ	36b	Lâlezârî Mehmed	1132		
515	Şâh-ı Hûbân	36b	Tophânelizâde Osmân Efendi	1137		
516	Şâh-ı Şükûfe	36b	Küçük Hâcî Ahmed			
517	Şâyeste	36b	Osmân Beğ Tâbi-i Tophânelizâde			
518	Şeb-ârâ	37a	Lâlezârî Mehmed			
519	Şeb-tâb	37a	Remzî			
520	Şeb-çerâğ	37a	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
521	Şeref-efrûz	37a				
522	Şeb-reng	37a	Mismârî Ahmed	1109		
523	Şarâbî	37a	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
524	Şerhatü'l-uşşâk	37a	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî			
525	Şeref	37a	Üsküdarî İsmâîl			
526	Şeref-bahş	37a	Antakiyyelizâde			
527	Şeref-i Gülşen	37a	Sadrazam İbrâhîm Paşa	1137		
528	Şeb-reng	37a				
529	Şermende	37a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
530	Şeş-târ	37a	Remzî			
531	Şu'â-efgen	37b	Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî	1138		
532	Şu'le	37b	Kapudan Mustafâ Paşa	1135		
533	Şu'le-bâr	37b	Lâlezârî Mehmed			
534	Şu'le-bâz	37b	Hâcî Mûsâ			
535	Şu'le-pâş	37b	Abdî			
536	Şu'le-dâr	37b				
537	Şu'le-rîz	37b	Lâlezârî Mehmed		10 kuruş	30 kuruş
538	Şu'le-ger	37b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			

⁷¹ Defter'de Süleymân Ağa'nın yetiştirdiği "Simîn-beden" hakkında bilgi verilirken, Kâvükçü'nun da aynı adlı bir lâlesi olduğu belirtilir.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
539	Şu'le-güster	37b	Şeyhülislâm İshâk Efendi			
540	Şafak-pûş	37b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		40 akçe	
541	Şafak-rîz	37b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
542	Şafak-nümâ	38a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
543	Şems-perver	38a	Yûsuf Efendizâde Hâcî Ahmed Ağa			
544	Şems-i Cihân	38a	Tavil Mustafâ Efendi			
545	Şem'-i Gülşen	38a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
546	Şûr-efgen	38a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî		1,5 kuruş	10 kuruş
547	Şûrîde	38a	Feyzullâh Efendi			
548	Şevk-ârâ	38a	Şeyhülislâm İshâk Efendi			
549	Şevk-efrûz	38a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî		2,5 kuruş	15 kuruş
550	Şevk-efzâ	38a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		60 akçe	2 kuruş
551	Şevk-efzâ Gibi	38a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
552	Şevk-efgen	38a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
553	Şevk-âmîz	38a	Defterdâr İzzet Beğ	1136		
554	Şevk-engîz	38b	Defterdâr İzzet Beğ ⁷²			100 kuruş
555	Şevk-engîz	38b	Dâmâdzâde Ahmed Efendi			
556	Şevk-âver	38b	Dâmâdzâde Ahmed Efendi			
557	Şevk-bahş	38b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		15 kuruş	50 kuruş
558	Şevk-bahş Müşâbihi	38b	Kâsımpaşalı Hâcî Mollâ			
559	Şevk-i Sâni	38b	Feyzullâh Efendi			
560	Şevk-rîz	38b	Lâlezârî Mehmed	1137		
561	Şevk-yâb	38b	Kara Mollâ			
562	Şevk Yolında Tohm	38b	Hâmidzâde Ataulâh Efendi			

.....

⁷² Narh defterinde yetiştiricinin mesleği defterdarlık olarak belirtilmiştir. 1954, S.9, s.118.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
563	Şeh-per-i Şeydâ ⁷³	38b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
564	Şeh-per-i Hümâ ⁷⁴	38b	Ali Çelebi Tâbi-i Çelebi Efendi ⁷⁵			25 kuruş
565	Şeh-pesend	39a	Kapudan Mustafâ Paşa			100 kuruş
566	Şeh-levend	39a	Subaşı		20 akçe	30 akçe
567	Şeh-nâz	39a	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
568	Şeh-nâz	39a	Eyyübî Şerîfezâde Es-seyyid Abdülbâkî Efendi			
569	Şeh-nâz	39a	Eyyübî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
570	Şehen-şâhî	39a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî		10 akçe	20 akçe
571	Şîrîn ⁷⁶	39a	Elvânzâde			
572	Şîrîn	39a	Yorganî el-Hâc Alîzâde Mehmed Çelebi			
573	Şîrîn-kâr	39a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		15 akçe	30 akçe
574	Şîve-engîz	39a	Lâlezârî Mehmed		20 kuruş	80 kuruş
575	Şîve-pâş	39a	Hâcî Mûsâ			
576	Şîve-pâş	39a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
577	Şîve-i Selmânî	39b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
578	Şîve-kâr ⁷⁷	39b	Keresteci Ali Çelebi			
579	Şîve-kâr	39b	Subaşı			30 akçe
580	Şîve-kâr	39b	Ramazân Kapudanzâde			

⁷³ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve 10 kuruş kıymetinde bir “Şeh-per” vardır. 1953, C.4, S.7, s.103.

⁷⁴ “Şeh-per-i Ali”, 1954, S.9, s.119.

⁷⁵ “Yirmisekiz Ali’si”, 1954, S.9, s.119.

⁷⁶ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 1 akçe olan bir “Şîrîn” vardır. 1954, C.6, S.9, s. 37.

⁷⁷ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 15 akçe olan bir “Şîve-kâr” vardır. 1953, C.5, S.8, s.101.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
581	Sâhib-kırân	39b	Uşşâkizâde Osmân Efendi ⁷⁸	1136	40 kuruş	150 kuruş
582	Subh-ı Bahâr	39b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa ⁷⁹		10 kuruş	30 kuruş
583	Subh-ı Sâdık	39b	Lâlezârî Mehmed			
584	Subh-ı Neşât	39b	Lâlezârî Mehmed	1138		
585	Subh-ı Neşât	39b	Beşiktaşî Şeyh Fahreddîn			
586	Sadr-perver	39b	Sadrâzam İbrâhîm Paşa	1137		
587	Sadr-nişîn ⁸⁰	40a	Kâsımpaşalı Hâcî Mollâ			
588	Sadr-nişîn	40a	Kara Mollâ	1137		15 kuruş
589	Sadriyye	40a	Hâmidzâde Ataulâh Efendi		6 akçe	
590	Sagîr-i Güvez	40a	Lâlezârî Mehmed			
591	Safâ-âver	40a	Tavîl Mustafâ Efendi ⁸¹			30 akçe
592	Safâ-bahş	40a	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			
593	Safâ-bahş	40a	Tavîl Mustafâ Efendi			
594	Safâ-perver	40a	Beşiktaşî Çiçekçi Mehmed Çelebi		20 akçe	
595	Saff-şiken	40a				
596	Sâmânî	40a	Sinân Paşazâde Saîdî Süleymân Beğ			
597	Sun'-ı İlâhî	40a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
598	Sun'-ı İlâhî	40a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
599	Sun'-ı Hakk	40b	Mustafâ Bostanî (Hasköy'de)		2,5 kuruş	
600	Sun'-ı Hudâ	40b	Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi			

⁷⁸ *Defter*'de "Hocazâde Osman Efendi", narh defterinde ise "Uşşâkizâde Osman Efendi" olarak kaydedilmiştir. 1954, S.9, s.118.

⁷⁹ *Defter*'de "Süleymân Ağa", narh defterinde ise "Sandal Bedestanı Kethudâsı Süleymân Ağa" olarak kaydedilmiştir. 1953, C.4, S.7, s.102.

⁸⁰ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 60 akçe olan bir "Sadr-nişîn" vardır. 1953, C.4, S.7, s.124.

⁸¹ Narh defterinde Topal Mustafâ Efendi olarak okunmuştur. 1954, S.9, s.122.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
601	Sahbâ-reng	40b	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ		9 akçe	
602	Solakzâde-pesend	40b	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi			
603	Sarı Fitilli	40b	Kariyyeli Hâcı İsmâil Lâlezârî			
604	Sarı Fitilli	40b	Kariyyeli Hâcı İsmâil Lâlezârî			
605	Ziyâ-bahş	40b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		1,5 kuruş	
606	Ziyâ-pâş	40b	Lâlezârî Mehmed			
607	Ziyâ-pertev	40b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
608	Ziyâ-nümâ	40b	Lâlezârî Mehmed			
609	Ziyâ-yı Mîr	41a	Ahmed Paşazâde Vefâi Mehmed Beğ			
610	Ziyâ Yolında Al	41a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		20 akçe	50 akçe
611	Tâvûs-ı Gülşen	41a	Ahmed Paşazâde Vefâi Mehmed Beğ			
612	Taşgelin	41a	Subaşı			
613	Tarâvet-nümâ	41a	Lâlezârî Mehmed			
614	Tarab-rîz	41a	Kapudan Mustafâ Paşa	1137		
615	Tarab-zâ	41a	Feyzullâh Efendi			
616	Tulû'-ı Şems	41a	Kariyyeli Hâcı İsmâil Lâlezârî			
617	Tannâz	41a	Kapudan Mustafâ Paşa	1136		
618	Zarâfetnümâ	41a	Lâlezârî Mehmed			
619	Zarîf	41b	Lâlezârî Mehmed			
620	Âlü'l-âl	41b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		30 akçe	
621	Âlî-tebâr	41b	Lâlezârî Mehmed		15 kuruş	40 kuruş
622	Âlî-zât	41b	Kara Mollâ		60 akçe	2 kuruş
623	Âlî-şân	41b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		15 kuruş	40 kuruş
624	Âlî-kadr ⁸²	41b	Eyyübî Yûsuf Efendi			20 kuruş

.....

⁸² Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve 10 kuruş kıymetinde olan bir "Âli-kadr" vardır. 1953, C.4, S.7, s.112.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
625	Âlî-kadr	41b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
626	Âlî-meniş	41b	Kapudan Mustafâ Paşa			20 kuruş
627	Âlem-ârâ	41b				
628	Âlem-ârâ	41b	Kethüdâ-yı Şeyhülislâm			
629	Âlem-bahâ	41b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		60 akçe	2 kuruş
630	Âlem-pesend	42a	Dâvudpaşalı Peyk Mehmed Çelebi		40 akçe	
631	Âlem-tâb	42a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
632	Âlem-tâb	42a	Kara Mollâ			
633	Âlem-zîb ⁸³	42a	Kara Osmân Paşa			
634	Âlem-zîb	42a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
635	Âlem-sûz	42a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
636	Âlem-ziyâ	42a	Hâcı Mûsâ			
637	Âlem-ziyâ	42a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
638	Âlem-turâz	42a	Lâlezârî Mehmed			
639	Âlem-firîb	42a	Lâlezârî Mehmed		3 kuruş	25 kuruş
640	Âlem-gîr	42a	Birâderzâde Mustafâ Efendi		30 akçe	80 kuruş
641	Âlem-nümâ	42a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî		15 akçe	30 akçe
642	İbret-nümâ	42a	Beşiktaşî Yınk Müezzin Ali Çelebi			
643	Osmânî Kırlangıç	42a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
644	Adîmü'l-akrân ⁸⁴	42a	Tophânelizâde Osmân Efendi			30 kuruş
645	Adîmü'n-nazîr	42b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
646	İzâr-ı Dilber	42b	Osmân Efendi			

.....

⁸³ Narh Defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve 10 kuruş kıymetinde olan bir “Âlem-zîb” vardır. 1953, C.4, S.7, s.102.

⁸⁴ Narh Defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 30 akçe olan bir “Adîm” vardır. 1953, C.5, S.8, s.87.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
647	İzâr-reng	42b	Eyyûbî Yûsuf Efendi			
648	İzâr ⁸⁵	42b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi		60 akçe	2 kuruş
649	İzârî	42b	Azize Kadın			
650	İzâr-ı Yâr	42b	Kapudan Mustafâ Paşa			
651	İzâr-ı Yûsufî	42b	Eyyûbî Yûsuf Efendi		20 akçe	80 akçe
652	Arak-ı Cebîn	42b	Ahmed Paşazâde Vefâi Mehmed Beğ			
653	Arûs ⁸⁶	43a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
654	Arûs	43a	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî			
655	Arûs-ı Çemen	43a	Lâlezârî Mehmed			
656	Arûs-ı Selmânî	43a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
657	Arûs-ı Gülşen	43a	Hakkâk İbrâhîm Efendi ⁸⁷		20 akçe	
658	İzzet-perver	43a	İzzet Ali Beğ Efendi			
659	İzzet-me'âb	43a	Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî			
660	İşve-bâz	43a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		15 kuruş	40 kuruş
661	İşve-bâz-ı Sâlihî	43a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
662	İşve-tırâz	43b	Remzî			
663	İşve-nümâ	43b	Hâcî Mûsâ			
664	Akîk	43b	Kapudan Mustafâ Paşa			
665	İlâve-i Bahâr ⁸⁸	43b	Lâlezârî Mehmed	1136	10 kuruş	
666	Alev-tâb	43b	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			
667	Unnâbî ⁸⁹	43b	Keresteci Ali Çelebi			

•••••

⁸⁵ “İzâr-ı Kavukçı”, 1953, C.4, S.7, s.122; 1954, S.9, s.122.

⁸⁶ Narh defterine yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 10 akçe olan bir “Arûs” vardır. 1954, C.6, S.9, s.23.

⁸⁷ Yetiştirici adı *Takvîmü'l-kibâr*'dan alınmıştır.

⁸⁸ “İlâve”, 1953, C.4, S.7, s.105.

⁸⁹ Narh defterine yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 60 akçe olan “Unnâbî” vardır. 1953, C.4, S.7, s.124.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
668	Unnâbî	43b	Hâcî Mûsâ			
669	Unnâbî	43b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			2 kuruş
670	Unnâbî	43b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	1138		
671	İnâdiyye	43b	Kethüdâzâde Efendi			
672	Anberî	43b	Büyükbâbûccı Çorbacı Mehmed Ağa	1104		
673	Ayn-ı Hayât	43b	Kethüdâ Mehmed Paşa			
674	Ayn-ı Zülâl	44a	Lâlezârî Mehmed	1138		
675	Garrâ	44a	Lâlezârî Mehmed			
676	Gurre-i Kibrîtî	44a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
677	Gam-zidâ	44a	Lâlezârî Mehmed			
678	Gonce-nümâ	44a	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi		3 akçe	5 akçe
679	Fâyık	44a	Kapudan Mustafâ Paşa	1137		
680	Fâyıku'l-akrân	44a	Tophânelizâde Osmân Efendi		20 akçe	
681	Fâhir	44a	Yorganî el-Hâc Alîzâde Mehmed Çelebi			
682	Ferah-efrûz	44a	Tâbi-i Ördek Süleymân			
683	Ferah-efzâ	44b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		15 kuruş	
684	Ferah-engîz ⁹⁰	44b	Fındıklılı Hüseyin Çelebi			
685	Ferah-engîz	44b	Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî	1135 ⁹¹		30 kuruş
686	Ferah-âver	44b	Eyyübî Dede		30 akçe	
687	Ferah-bahş	44b	Eyyübî Yûsuf Efendi			
688	Ferah-perver	44b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		60 akçe	2 kuruş
689	Ferah-pîrâ	44b	Şeyhüslâm İshâk Efendi			

.....

⁹⁰ Narh defterine yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 2,5 kuruş olan bir "Ferah-engîz" kaydedilmiştir. 1953, C.4, S.7, s.108.

⁹¹ Zuhûr tarihi *Takvîmü'l-kibâr*'da kaydedilmiştir.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
690	Ferah-ı Dil	44b	Yûsuf Efendi		20 akçe	3 kuruş
691	Ferah-ı Nâz	44b	Hâcı Mûsâ			
692	Ferah-ı Nâz	44b	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)			
693	Ferah-nümâ	44b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	1137	30 akçe	60 akçe
694	Ferah-rîz	45a	Lâlezârî Mehmed			
695	Ferah-şâd	45a	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ		9 akçe	
696	Ferah-ı Şâdî	45a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		9 akçe	
697	Ferruh	45a	Fethiyeli Aziz Efendi			
698	Ferruh	45a	Fethiyeli Azîz Efendi			
699	Fürüzende	45a	Subaşı		20 akçe	
700	Fürüzende Alı	45a	Kariyyeli Hâcı İsmâil Lâlezârî		6 akçe	
701	Fürûğ	45a	Subaşı			
702	Ferîd	45a	Lâlezârî Mehmed			
703	Ferîd-i Cihân ⁹²	45a	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	1105	6 akçe	20 akçe
704	Ferîdü'd-dehr	45a	Yıldızzâde Mehmed Efendi			
705	Ferîd-i Süleymânî	45a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
706	Ferîd Müşâbihi	45b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
707	Ferîde	45b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
708	Fişne	45b	Kazasker Ârif Efendi			
709	Fişn-âb	45b	Ramazân Kapudanzâde			
710	Fişne-reng	45b	Eyyübî Yûsuf Efendi	1137		
711	Fişne-reng	45b	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi			

.....

⁹² "Ferîd-i Üsküdarî", 1954, S.9, s.123.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
712	Fişne-reng	45b	Lâlezârî Mehmed			
713	Filandırâ	45b	Keresteci Ali Çelebi			
714	Feyz-i Eser	45b	Feyzullâh Efendi			
715	Feyz-i ilâhî	45b	Antakiyyelizâde			
716	Feyz-i İmâm	45b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
717	Feyz-i Bârî	45b	Kariyyeli Hâci İsmâil Lâlezârî			
718	Feyz-i Sâni ⁹³	46a	Subaşı			
719	Feyz-i Sâni	46a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
720	Feyz-i Hakk	46a	Şeyhüislâm İshâk Efendi			
721	Feyz-i Hakk Müşâbihi	46a	Şeyhüislâm İshâk Efendi			
722	Feyz-i Hudâ	46a	Uşşâkizâde Osmân Efendi		15 kuruş	30 kuruş
723	Feyz-i Hudâ Müşâbihi	46a	Uşşâkizâde Osmân Efendi			
724	Feyz-resân	46a	Kapudan Mustafâ Paşa			
725	Feyz-i Seher	46a	Kapudan Mustafâ Paşa	1136		
726	Feyz-i Seher	46a	Remzî			
727	Feyz-i Süleymânî	46a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		60 akçe	2 kuruş
728	Feyz-i Gül-reng	46a	Feyzullâh Efendi			
729	Feyz-i Gül-reng	46a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	1136		
730	Feyz-i Kerîm	46b	Pertevzâde			
731	Feyz-i Mücellâ	46b				
732	Feyz-i Mîr	46b	Ahmed Paşazâde Vefâi Mehmed Beğ			
733	Feyz-i Nev	46b	Şeyhüislâm İshâk Efendi			
734	Feyz-i Nesîm	46b	Remzî			
735	Feyz-i Nesîm	46b	Lâlezârî Mehmed	1137		
736	Feyz-i Neşât	46b	Remzî	1138		
737	Feyz-yâb	46b	Feyzullâh Efendi			

.....

⁹³ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 15 akçe olan bir “Feyz-i Sâni” vardır. 1953, C.5, S.8, s.104.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
738	Feyz-i Yezdân	46b	Kapudan Mustafâ Paşa			
739	Kabâ-ferîd	46b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
740	Katmer Lâle	47a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
741	Kırmızı-ı Ağazâde	47a	İstanbul Ağasızâde			
742	Kızıl Kırlangıç	47a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
743	Kızıl-Behmen	47a	Peçli Hâci Mehmed			
744	Kit'a-i Şeyh	47a	Lâlezârî Mehmed	1138		
745	Kavs-i Kuzah	47a	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi			
746	Kavs-i İlâhî	47a	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi			
747	Kâm-bahş	47a	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi			
748	Kâm-rân	47a	Lâlezârî Mehmed	1138		
749	Kâm-yâb	47a	Beşiktaşî Memiş Efendi	1138		
750	Kibrîtü Kırlangıç	47b	Keresteci Ali Çelebi			
751	Kibrîtü	47b	Eyyûbî Kalaycı Hüseyin Beşe			1 kuruş
752	Kibrîtü	47b	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
753	Kibrîtü	47b	Şeyh Seyyid Abdüssamed Efendi			
754	Kibrîtü	47b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
755	Kibrîtü	47b	Kariyyeli Hâci İsmâil Lâlezârî		6 akçe	
756	Kibrîtü	47b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
757	Kibrîtü	47b	Pervîzzâde Abdülkerîm			
758	Kibrîtü	47b	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi			
759	Kibrîtü	47b	Lâlezârî Mehmed			
760	Kibrîtüzâde	47b	Eyyûbî Yûsuf Efendi		5 akçe	
761	Kibrît-i Ahmer	48a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
762	Kebîr-i Elmâsî	48a	Lâlezârî Mehmed			
763	Kebîr-i Hitâyî	48a	Osmân Efendi			

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
764	Kebîr-i Şarâbî	48a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
765	Kitâbeli	48a	Karanfilî Mustafâ Çelebi			
766	Kirişme-i Nâz	48a	Hâcî Abdullâh Müezzîn-i Fenâyî			
767	Güzîde-Kırlangıç	48a	Beşiktaşî Cafer Begzâde Abdullâh Kapudan			
768	Güzîde	48a	İmâm-ı Sultânî-i Sâni Abdullâh Efendi			
769	Güzîde	48a	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)			
770	Gül-endâm	48a	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
771	Gül-efşân	48a	Lâlezârî Mehmed	1136		
772	Gül-pûş	48a	Eyyûbî Velî Efendi			
773	Gül-i Bih	48b	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
774	Gül-pîrehan	48b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
775	Gül-peyker	48b	Azize Kadın			
776	Gül-beyâz	48b	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
777	Gül-çehre	48b	Sadrazam İbrâhîm Paşa	1137		
778	Gül-çîn	48b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
779	Gül-i Handân	48b	Lâlezârî Mehmed			
780	Gül-hîz	48b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
781	Gül-ruh	48b	Lâlezârî Mehmed			
782	Gül-ruhsâr	48b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	1136	2,5 kuruş	40 kuruş
783	Gül-i Rummânî	48b	Remzî			
784	Gül-reng-i A'lâ	49a	Osmân Efendi			
785	Gül-reng-i Ahmedî	49a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	1135-1136		
786	Gül-reng-i Al	49a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
787	Gül-reng-i İmâm ⁹⁴	49a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi	1137	2,5 kuruş	2 kuruş
788	Gül-reng-i Hammâmî	49a	Hâcı Mûsâ	1137		
789	Gül-reng-i Hâcı İbrâhîm	49a	Beşiktaşî Zaîmzâde Hâcı İbrâhîm			
790	Gül-reng-i Süleymânî	49a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
791	Gül-reng-i Âfî-şân	49a	Kariyyeli Hâcı İsmâil Lâlezârî			
792	Gül-reng-i Azîz	49a	Fethiyeli Aziz Efendi			
793	Gül-reng-i Feyz	49a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
794	Gül-reng Kırlangıç	49a	Keresteci Ali Çelebi			
795	Gül-reng-i Hâcı Mollâ	49a	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ			
796	Gül-reng-i Mehmedî	49b	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
797	Gül-reng-i Müsellem	49b	Eyyûbî Şeyh Osmân			
798	Gül-reng	49b	Mehmed Kapudan Kenân Hâcezâde	1138		
799	Gül-rûy	49b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
800	Gül-rîz	49b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed ⁹⁵	1136	30 kuruş	100 kuruş
801	Gül-i Zîbâ	49b	Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi ⁹⁶			
802	Gül-i Zîbâ	49b	Birâderzâde Mustafâ Efendi			
803	Gül-i Şâdî	49b	Lâlezârî Mehmed			
804	Gülşen-ârâ	49b	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi		1,5 kuruş	15 kuruş

.....

⁹⁴ “Gül-reng-i Sâlihî”, 1953, C.4, S.7, s.110; 1954, S.9, s.121.

⁹⁵ “Topkapılı Berber Ahmed”, 1954, S.9, s.118

⁹⁶ *Defter*'de “Beşiktaşî Kafesdâr İbrâhîm Çelebi” olarak kaydedilmiştir fakat *Netâyıcı'l-eshâr*'da bu lâlenin yetiştiricisi “Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi” olarak gösterilmiştir. Bu sebeple, *Defter*'de bundan başka üç lâlesi olan “Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi” olarak yetiştirici adı değiştirildi.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
805	Gülşen-efrûz	49b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa ⁹⁷		15 kuruş	
806	Gülşen-bahâ	49b	Kapudan Mustafâ Paşa	1137		
807	Gülşen-perver	49b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
808	Gülşen-pîrâ	50a	Fındıklılı Câbî Hasan Efendi		9 akçe	
809	Gülşen-tâb	50a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
810	Gülşen-tâb	50a	Hâci İsmâil Lâlezârî			
811	Gülşen-tâb	50a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	1136		
812	Gülşen-çerâğ	50a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
813	Gülşen-zîb	50a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
814	Gülşen-zîb	50a	Üsküdarî Kerestecizâde	1120		
815	Gülşen-zîb	50a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
816	Gülşen-zîver	50a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi		10 kuruş	60 kuruş
817	Gülşen-sûz	50a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		40 akçe	2 kuruş
818	Gülşen-sûz Müşâbihi	50a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
819	Gülşen-ziyâ	50b	Eyyübî Yûsuf Efendi		1,5 kuruş	3 kuruş
820	Gülşen-tırâz	50b	Şeyhülislâm İshâk Efendi			
821	Gül-izâr	50b	Osmân Efendi			
822	Gül-gonce	50b	Sadrazam İbrâhîm Paşa	1137		
823	Gül-fâm	50b	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
824	Gül-fâm	50b	Eyyübî Tanbûrizâde Mustafâ Çelebi			
825	Gül-gûnî	50b	Kethüdâzâde Efendi			
826	Gül-gûnî	50b	Miskî İbrâhîm Çelebi			
827	Gül-gûnî	50b	Beşiktaşî Memiş Efendi	1137		

.....

⁹⁷ “Bedestan Kethüdâsı Süleymân Ağa”, 1953, C.4, S.7, s.101

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
828	Gül-gûn-ı Hasanî	50b	Fındıklılı Câbî Hasan Efendi	1109		
829	Gül-i Mey-nûş	50b	Beşiktaşî Yıncık Müezzîn Ali Çelebi			
830	Gül-i Mey-nûş	50b	Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi			
831	Gül-mîh-i Âftâb	51a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
832	Gül-nâr	51a	Ramazân Kapudanzâde	1138		
833	Gül-i Neşât	51a	Râsih Mehmed Ağa-yı Hisârî			
834	Gül-nûş	51a	Eyyübî Şerîfezâde Es-seyyid Abdülbâkî Efendi			
835	Kimnonî	51a	Acemzâde Şeyh Mehmed Efendi			
836	Güvezî Dipli	51a	Lâlezârî Mehmed			
837	Güvezî Tohm	51a	Tophânelizâde Osmân Efendi			
838	Gevher-tâb	51a	Osmân Çelebi Birâder-i Hammâmî	1138		
839	Letâfet-efzâ	51a	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ			
840	Lutf-ı Hakk	51a	Hâcî Mûsâ	1136		
841	La'-i Bedahş	51b	Reis-i Kethüdâ Ahmed Efendi			
842	La'-i pûş	51b	Kazzâz İbrâhîm Çelebi		20 akçe	60 akçe
843	La'-i peyker	51b	Üsküdarî Toygar Baba	1109		
844	La'-i Ruhsâr	51b	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
845	La'-i reng	51b	Lâlezârî Mehmed			
846	La'în-ten	51b	Aksarâyî Hazînedâr Mustafâ Ağa			
847	La'în-kabâ	51b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
848	Lem'a	51b	Subaşı			
849	Lü'lü	51b	Beşiktaşî Memiş Efendi			
850	Leylâkî	51b	Keresteci Ali Çelebi			
851	Leylâkî ⁹⁸	51b	Şeyhülislâm İshâk Efendi		2,5 kuruş	40 kuruş
852	Leylâkî-i Güşâde	52a	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi	1136		

.....

⁹⁸ "Leylâkî-i İshâk Efendi", 1953, C.4, S.7, s.110; 1954, C.11, s.119.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
853	Leylâkî	52a	Solakzâde Ahmed Ağa			
854	Leylâkî-i Sagîr	52a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	1132		
855	Leylâkî-i Dîger	52a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	1130		
856	Leylâkî ⁹⁹	52a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		60 akçe	2 kuruş
857	Leylâkî	52a	Lâlezârî Mehmed			
858	Leylâkî	52a	Hâcî Mûsâ			
859	Leylâkî ¹⁰⁰	52a	Pervîzzâde Abdülkerîm		2 akçe	
860	Leylâkî	52a	Birâderzâde Mustafâ Efendi			
861	Leylâkî	52a	Yedikulleli Zerger Mehmed Çelebi	1075		
862	Leylâkî-i Kebîr	52a	Kethüdâzâde Efendi			
863	Leylâkî-i Dil-keş	52a	Ortaköyli Berber Abdî	1137		
864	Leylâkî-i Gûşâde	52b	Kolozlîzâde			
865	Mâye-i Nâz	52b				
866	Meclis-ârâ ¹⁰¹	52b				
867	Meclis-ârâ	52b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			60 akçe
868	Mücellâ	52b	Dâmâdzâde Ahmed Efendi			
869	Mecnûn	52b	Yûsuf Efendîzâde Hâcî Ahmed Ağa			
870	Mücevher	52b	Lâlezârî Mehmed	1138		
871	Mahbûb	52b	Çûkâdâr-ı Derûn Mustafâ Ağa Tâbi-i Kapudan Mustafâ Paşa	1138		
872	Mahbûbü'l-kulûb	52b	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi		1 akçe	
873	Muhteşem	52b	Dihkânî-zâde Mustafâ Efendi			

⁹⁹ “Leylâkî-i Berber”, 1953, C.4, S.7, s.121.

¹⁰⁰ “Leylâkî-i Pervîz”, 1954, C.6, S.9, s.35.

¹⁰¹ Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 20 akçe olan bir “Meclis-ârâ” vardır. 1953, C.5, S.8, s.99. Sadece *Netâyıcı'ul-ezhâr*'da bu adla anılan iki lâle vardır. Bu lâleler Eyyûbî Veli Efendi ve Karanfîli Mustafâ Çelebi'ye aittir.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
874	Mehemmedî Beyâz	52b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
875	Mehemmedî Güvez	53a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		30 akçe	1 kuruş
876	Muhâlif-reng	53a	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî			
877	Mir'ât-ı Cihân	53a	Aksarâyî İmâmzâde İsmâîl Efendi		20 akçe	30 akçe
878	Mir'ât-ı Halîm	53a	Üsküdarî Hâşim Çelebi İbn-i Abdülhalîm		20 akçe	30 akçe
879	Mir'ât-ı Rûh	53a	Aksarâyî İmâmzâde İsmâîl Efendi		15 akçe	
880	Mir'ât-ı Selmânî	53a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		20 kuruş	
881	Mir'ât-ı Mücellâ	53a	Feyzullâh Efendi		10 akçe	
882	Mir'ât-ı Musaffâ	53a	Lâlezârî Mehmed			
883	Mercân-pâre ¹⁰²	53a	Boşnakzâde Hâcî Sâlih Efendi			
884	Mercân-pâre	53a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
885	Mercân-pâre-i Sagîr	53b	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi			
886	Mercân-peyker	53b	Kâsımpaşalı Şalgam Ahmed			
887	Mergûb	53b	Beşiktaşî Memiş Efendi			
888	Mervârîd	53b	İshâkzâde Efendi			
889	Müjgân-ı Gül-ruh	53b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
890	Müzeyyen	53b	Lâlezârî Mehmed			
891	Mestâne	53b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa		15 akçe	
892	Müstesnâ	53b	Kapudan Mustafâ Paşa			
893	Müstesnâ-i Mülûkî	53b	Eyyûbî Velî Efendi			
894	Müsellem-i Âlem	53b	Beşiktaşî Yırık Müezzin Ali Çelebi			

.....

¹⁰² Narh defterine yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 2 akçe olan bir "Mercân-pâre" vardır. 1954, C.6, S.9, s.35.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
895	Müsellem Güvez	53b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
896	Mesned-nişîn	53b	Şeyhülislâm İshâk Efendi			15 kuruş
897	Müşâbih-i Zî-şân	54a	Lâlezârî Mehmed			
898	Müşâbih-i Bâbüccî	54a	Lâlezârî Mehmed	1138	9 akçe	
899	Müşâbih-i Feyz	54a	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ			
900	Müşâbih-i Kızıl Kırlangıç	54a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
901	Müşâbih-i Yenidünyâ	54a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
902	Müşîrâne	54a	Kapudan Mustafâ Paşa			80 kuruş
903	Musaffâ	54a	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ	1136		
904	Matbû'	54a	Kapudan Mustafâ Paşa			
905	Mutarrâ	54a	Yûsuf Efendizâde Ali Ağa			
906	Mutarrâz	54a	Şeyhülislâm İshâk Efendi			
907	Matla'ü'l-envâr	54a	Hâcî Mûsâ			
908	Matlûb	54a	Yûsuf Efendizâde Ali Ağa			
909	Mu'teber ¹⁰³	54b	Feyzullâh Efendi			
910	Mu'teber	54b	Tavîl Mustafâ Efendi			
911	Mu'tenâ	54b	Kapudan Mustafâ Paşa			6 kuruş
912	Mu'tenâ	54b	Aksarâyî Hazînedâr Mustafâ Ağa			
913	Mu'ciz	54b	Kapudan Mustafâ Paşa			
914	Mu'attar	54b	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ			
915	Mu'azzam	54b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
916	Mu'allâ	54b	Kapudan Mustafâ Paşa			
917	Mu'allâ	54b	Şeyhülislâm İshâk Efendi			

.....

¹⁰³ Narh defterine yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 1,5 kuruş olan bir "Mu'teber" kaydedilmiştir. 1953, C.4, S.7, s.114.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
918	Mufahham	54b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
919	Müferrih	54b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
920	Müferrih-likâ	54b	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			
921	Müfred	55a	Lâlezârî Mehmed	1138		
922	Makbûl	55a	Hâcî Mûsâ			
923	Mükerrem	55a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
924	Meknûn	55a	Uzun Süleymân Çelebi			
925	Mollâ Çelebi	55a	Vusûfî Mehmed Efendi			
926	Melek-peyker	55a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî		60 akçe	1,5 kuruş
927	Mülûkâne	55a	Eyyûbî Kalaycı Hüseyin Beşe		20 akçe	60 akçe
928	Mülûkî ¹⁰⁴	55a	Yorganî el-Hâc Alîzâde Mehmed Çelebi			
929	Mülûkî	55a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			20 akçe
930	Mümtâz	55a	Beşiktaşî Zaîmzâde Hâcî İbrâhîm	1138		
931	Mümtâz-ı Al	55a	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
932	Mümtâz-ı Cihân	55b	Kağıdemîni Sâbık İbrâhîm Efendi			
933	Mümtâz-ı Âlem	55b	Mismârî Ahmed			
934	Memdûh	55b	Lâlezârî Abdullâh Çelebi		80 akçe	
935	Mümeyyizü'l-ezhâr	55b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
936	Müntehâ Beyâz	55b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	1130		
937	Müntehâ Gül-reng	55b	Binbaşî Hâcî Ahmed			
938	Müntehâ Gül-reng	55b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
939	Manzûr	55b	Lâlezârî Mehmed	1138		
940	Münevver	55b	Kadrî Ağa			

¹⁰⁴ Narh defterine yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 15 akçe olan bir "Mülûkî" kaydedilmiştir. 1953, C.5, S.8, s.102.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
941	Münevver	55b	Lâlezârî Mehmed			
942	Münîr	55b	Lâlezârî Mehmed	1138		
943	Mevc-i Sürûr	55b	Eyyûbî Şerîfezâde Es-seyyid Abdülbâkî Efendi			
944	Mor ¹⁰⁵	56a	Eyyûbî Basdırmacı		5 akçe	
945	Mor-ı Cedîd	56a	Şeyhüslâm İshâk Efendi			
946	Mor-ı Hammâmî	56a	Hâcî Mûsâ			
947	Mor-ı Berber	56a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		20 akçe	
948	Mor Dönek	56a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
949	Mor-ı Sâlih	56a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi		20 akçe	
950	Mor-ı Osmânî	56a	Osmân Çelebi Birâder-i Hammâmî	1138		
951	Mor-ı Kebîr	56a	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
952	Mor-ı Mahmûdî	56a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
953	Mor-ı Yüsufî	56a	Eyyûbî Yüsuf Efendi		60 akçe	3 kuruş
954	Mevhibe	56a	Kapudan Mustafâ Paşa			
955	Meh-pâre	56b	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
956	Meh-tâb	56b	Kapudan Mustafâ Paşa			
957	Meh-tâb	56b	İshâkzâde Efendi			
958	Mihr-efzâ	56b	Beşiktaşî Memiş Efendi	1135		
959	Mihr-engîz	56b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî		1 kuruş	5 kuruş
960	Mihrbân	56b	Lâlezârî Mehmed	1138		
961	Mihr-i Dirahşân	56b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
962	Mühr-i Süleymânî	56b	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			

•••••

¹⁰⁵ "Mor-ı Pastırmacı", 1954, C.6, S.9, s.31.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
963	Mühr-i Süleymânî	56b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
964	Mühr-i Süleymânî	56b	Lâlezârî Mehmed	1137		
965	Meh-i Nev	56b	Boşnakzâde Hâcı Sâlih Efendi			
966	Meh-i Nev	57a	Boşnakzâde Hâcı Sâlih Efendi	1137		
967	Mîrû'l-ezhâr	57a	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi			
968	Mîr-i Ezhâr	57a	Eyyübî Yûsuf Efendi			
969	Mey-fâm	57a	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
970	Mey-gün	57a	Kazasker Ârif Efendi	1092		
971	Mînâ-derûn	57a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
972	Mînâ-kâr	57a	Feyzullâh Efendi			
973	Mîhr-tâb ¹⁰⁶	67a				
974	Nâdire	57a	Keresteci Ali Çelebi			
975	Nâdîde	57a	Beşiktaşî Kafesizâde İbrâhîm Çelebi			
976	Nâz-âlûd	57a	Yûsuf Efendizâde Hâcı Ahmed Ağa			
977	Nâz-perver ¹⁰⁷	57b	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi			
978	Nâz-âlûd	57b	Yümnî Efendi			
979	Nâz-perver	57b	Keresteci Ali Çelebi			
980	Nâz-perver	57b	Lâlezârî Abdullâh Çelebi		5 akçe	
981	Nâz-bû	57b	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ		20 akçe	30 akçe
982	Nâz-dâr	57b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		30 akçe	
983	Nâz-dâr Yolında Al	57b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		30 akçe	
984	Nâzikter	57b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
985	Nâz-güster	57b	Tophânelizâde Osmân Efendi	1136		

.....

¹⁰⁶ Bu lâle sadece M'de yer almıştır, diğer şükûfe-nâmelerde bu adla bir lâle kayıtlı değildir.

¹⁰⁷ Narh defterine yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 20 akçe olan bir "Nâz-perver" kaydedilmiştir. 1953, C.5, S.8, s.90.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
986	Nâzende-i Al	57b	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi		30 akçe	
987	Nâzende ¹⁰⁸	57b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			40 akçe
988	Nâzende	57b	Lâlezârî Mehmed	1138		
989	Nâzenîn	57b	Lâlezârî Abdullâh Çelebi			
990	Nahl-i Nâz	58a		1138		
991	Nâz u Niyâz	58a	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî	1138		
992	Nâz u Niyâz	58a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
993	Nâfe-rîz	58a	Remzî			
994	Nâvek-i Zerrîn	58a	Muhzır-ı Muhâsebe			
995	Nâvek-i Müşğîn	58a	Beşiktaşî Kadifeci İbrâhîm	1138		
996	Nâhid	58a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		20 akçe	60 akçe
997	Nâ-yâb	58a	Fethiyeli Aziz Efendi			
998	Nâ-yâb	58a	Lâlezârî Mehmed			
999	Netîce	58a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	1132		
1000	Necmü's-sa'âde	58a	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
1001	Necm-i Sa'âdet	58a	Osmân Beğ Tâbi-i Tophânelizâde	1136		
1002	Necm-i Seher	58b	Dihkânî		15 akçe	9 akçe
1003	Necîb	58b	Kara Mollâ		20 akçe	30 akçe
1004	Nuhbetü'l-ezhâr	58b	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ			
1005	Nüzhet-ârâ	58b	Kethüdâ-yı Şeyhülislâm	1138		
1006	Nüzhet-efzâ	58b	Lâlezârî Mehmed	1137		
1007	Nüzhet-i Çemen	58b	Mollâ Hâcî Mustafâ Der Bâb-ı Top-[hâne]	1136		
1008	Nüzhet-nümâ	58b	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî	1138		
1009	Nesîm-i Seher	58b				
1010	Nesîm-i Sabâ	58b	Lâlezârî Mehmed			
1011	Nesîb	58b	Kara Mollâ			
1012	Neşât	58b	Remzî			

.....

¹⁰⁸ "Al-ı Nâzende" 1954, S.11, s.122.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
1013	Neşât-ârâ	58b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		5 akçe	3 kuruş
1014	Neşât-âver	59a	Elçi İbrâhîm Paşa		1 kuruş	5 kuruş
1015	Neşât-efzâ	59a	Yûsuf Efendizâde Hâcî Ahmed Ağa			
1016	Neşât-efgen	59a	Eyyûbî Yûsuf Efendi		60 akçe	2 kuruş
1017	Neşât-bahş	59a	Hattât Bekir Ağa ¹⁰⁹		1 kuruş	2 kuruş
1018	Neşât-pîrâ	59a	Şeyhülislâm İshâk Efendi	1137		
1019	Neş'e-efgen	59a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			3 kuruş
1020	Neş'e-bahş	59a	Küçük Hâcî Ahmed			5 kuruş
1021	Neş'e-perver	59a	Lâlezârî Abdullâh Çelebi	1136		
1022	Neş'e-i Bahâr	59a	Hâcî Mûsâ			
1023	Neş'e-pîrâ	59a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
1024	Neş'e-pîrâ	59b	Yağlıkçı Hâcî Halîl			
1025	Neş'e-dâr	59b	Lâlezârî Mehmed	1137	40 akçe	
1026	Neş'e-rîz	59b	Çizmecizâde			
1027	Nişter-i Zerrîn	59b	Tavil Mustafâ Efendi		10 akçe	
1028	Nişter-i Selmânî	59b	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed			
1029	Nişter-i La'în	59b	Fezullâh Efendi			
1030	Nişter-i Nâz	59b	Lâlezârî Mehmed			
1031	Nazîf	59b	Kolozlîzâde	1137		
1032	Numûne-i Feyz	59b	Kapudan Mustafâ Paşa			
1033	Nevvâr	59b	Lâlezârî Mehmed			
1034	Nev-âmede	59b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	1137	20 akçe	30 akçe
1035	Nev-peydâ	59b	Eyyûbî Müezzîn Pîrî Çelebi	1136		

.....

¹⁰⁹ Narh defterine "Eğrikapılı" olarak kaydedilmiştir. Hattat Bekir Ağa, Eğrikapılı olmalıdır. 1954, S.11, s.121.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
1036	Nev-tohm-ı Tophânelizâde	60a	Tophânelizâde Osmân Efendi	1137		
1037	Nev-tohm-ı Al-ı Boşnak	60a	İbrâhîm Efendizâde			
1038	Nev-dîde	60a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
1039	Nûr-efzâ	60a	Kanlıcalı Müezzîn Ömer		20 akçe	30 akçe
1040	Nûr-efşân	60a	Lâlezârî Mehmed	1135	20 akçe	
1041	Nûr-efgen	60a	Kanlıcalı Müezzîn Ömer			
1042	Nûr-pâş	60a	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
1043	Nûr-bahş	60a	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî			
1044	Nûr-bahş	60a	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
1045	Nûr-ı Bahâr	60a	Eyyûbî Velî Efendi			
1046	Nûr-ı Behişt	60a	Üsküdarî İsmâil ¹¹⁰		20 akçe	2,5 kuruş
1047	Nûr-ı Cebîn	60b	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ			
1048	Nûr-ı Çemen	60b	Lâlezârî Mehmed			
1049	Nûr-ı Cinân	60b	Eyyûbî Velî Efendi			
1050	Nûr-ı Cihân	60b	Eyyûbî Velî Efendi			
1051	Nûr-ı Zîbâ	60b	Seyyid Yahyâ Efendi			
1052	Nûr-ı Sepîd	60b	Lâlezârî Mehmed			
1053	Nûr-ü'l-ayn	60b	Keresteci Ali Çelebi			
1054	Nûr-ü'l-ayn	60b	Uşşâkîzâde Osmân Efendi			
1055	Nûr-ü'l-ayn	60b	İshâkzâde Efendi			
1056	Nûr-ü'l-uyûn	60b	İzzet Ali Beğ Efendi	1135		
1057	Nûr-ü'l-kulûb	60b	Eyyûbî Velî Efendi			
1058	Nûr-ı Mücessem	60b	Seyyid Yahyâ Efendi		60 akçe	
1059	Nûr-ı Mahmûdî	61a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
1060	Nev-res	61a	Tavîl Mustafâ Efendi			

.....

¹¹⁰ "Üsküdarî Çolak İsmâil", 1954, S.9, s.122.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
1061	Nev-res	61a	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)			
1062	Nev-reste	61a	Dâvudpaşalı Peyk Mehmed Çelebi	1136		5 kuruş
1063	Nûş-hand	61a	Hâcı Mûsâ	1136		
1064	Nûş-hand	61a	Kariyyeli Hâcı İsmâîl Lâlezârî			
1065	Nev-zuhûr	61a	Keresteci Ali Çelebi			
1066	Nev-zuhûr	61a	Defterdâr İzzet Beğ	1132		
1067	Nev-arûs	61a	Kürdzâde Ahmed Beg			
1068	Nev-arûs	61a	Hâcı Mûsâ			
1069	Nev-neş'e	61a	Lâlezârî Mehmed			
1070	Neyyir-i Gülşen	61b	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi ¹¹¹	1137	2,5 kuruş	80 kuruş
1071	Nîze-i Âteşîn	61b	Tâbi-i Dâmâd-ı Debbâğzâde			
1072	Nîze-iErguvânî ¹¹²	61b	Hamâmî-i Hisâr			
1073	Nîze-i Elmâs	61b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			
1074	Nîze-i Elmâs	61b	Birâderzâde Mustafâ Efendi			
1075	Nîze-i Elmâs	61b	Kariyyeli Hâcı İsmâîl Lâlezârî			
1076	Nîze-i Elmâs-gûn	61b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyi			
1077	Nîze-i Elmâsî	61b	Lâlezârî Mehmed			
1078	Nîze-bâz	61b	Müezzîn Bâli Ağa			
1079	Nîze-i Sâni	61b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
1080	Nîze-iHaşhâşî ¹¹³	61b	Hâcı Mûsâ		1,5 kuruş	10 kuruş
1081	Nîze-dâr	61b	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa			

¹¹¹ *Defter*'de "Çelebi Efendi", 1140 tarihli narh defterinde ise "Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi" olarak kaydedilmiştir. 1954, S.11, s.118.

¹¹² Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 10 akçe olan bir "Nîze-i Erguvânî" vardır. *Takvîmü'l-kibâ'*'da ise aynı adlı lâle, Çelebiler'e ait gösterilmiştir. 1954, C.6, S.9, s.25.

¹¹³ "Haşhâş", 1954, S.11, s.120.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
1082	Nîze-dâr	62a	Kariyyeli Hâci İsmâil Lâlezârî			
1083	Nîze-dâr	62a	Kanlıcalı Müezzîn Ömer			
1084	Nîze-i Rummânî	62a	Ahmed Paşazâde ¹¹⁴ Vefâî Mehmed Beğ	1129 ¹⁵	50 kuruş	200 kuruş
1085	Nîze-i Rengîn	62a	Kapudan Mustafâ Paşa			
1086	Nîze-i Rengîn ¹¹⁶	62a	Eyyûbî İbn-i Amm Dâvud Paşazâde Beğ		10 akçe	15 akçe
1087	Nîze-i Rengîn	62a	Râsih Mehmed Ağa-yı Hisârî			
1088	Nîze-i Sürh	62a	Beşiktaşî Memiş Efendi	1136		
1089	Nîze-i Selmânî	62a	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed		1,5 kuruş	15 kuruş
1090	Nîze-i Summâkî	62a	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî		5 akçe	
1091	Nîze-i Sîm ¹¹⁷	62a	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi		15 akçe	30 akçe
1092	Nîze-i Sîmîn	62a	Hâci Mûsâ			
1093	Nîze-i Şarâbî	62b	Kahramânzâde			
1094	Nîze-i Sadriyye	62b	Hâmidzâde Ataulâh Efendi			
1095	Nîze-i Sadriyye Müşâbihi	62b	Hâmidzâde Ataulâh Efendi			
1096	Ney-sîmâ	62b	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
1097	Nîze-i Sâlihî	62b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
1098	Nîze-i Fettân	62b	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)			
1099	Nîze-i Gül-reng	62b	Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi		30 akçe	5 kuruş
1100	Nîze-i Gül-gûn	62b				

¹¹⁴ *Defter*'de Vefâî Mehmed Beğ olarak kaydedilen bu lâlenin yetiştiricisi narh defterinde "Ahmed Paşazâde" olarak kaydedilmiştir. 1954, S.11, s.118.

¹¹⁵ *Takvîmü'l-kibâr*'da kaydedilmiştir.

¹¹⁶ *Defter*'de bu lâle Sinân lâlesi olarak kaydedilmiştir. Lâlenin adı değişmiş ve "Nîze-i Rengîn" olmuş olmalıdır. 1954, C.6, S.9, s.24; 1954, S.11, s.123

¹¹⁷ "Nîze-i Tanburî", 1954, S.11, s.122

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
1101	Nîze-i La'î'n	62b	Ahmed Paşazâde Vefâi Mehmed Beğ	1129 ¹¹⁸	1 kuruş	3 kuruş
1102	Nîze-i La'î'n-i Yûsuf ¹¹⁹	62b	Eyyûbî Yûsuf Efendi		20 akçe	60 akçe
1103	Nîze-i Mahmûd	62b	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî			
1104	Nîze-i Mollâ	63a	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ		8 akçe	7 akçe
1105	Nîze-nümâ	63a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
1106	Nîze-i Yâkût ¹²⁰	63a	Subaşı		20 akçe	
1107	Nîze-i Yâkût ¹²¹	63a	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi		20 akçe	30 akçe
1108	Vâlâ	63a	Dâmâdzâde Ahmed Efendi			
1119	Vâlâ-şân	63a	Lâlezârî Mehmed		30 kuruş	100 kuruş
1110	Vecnetül-azrâ	63a	Peçli Hâcı Mehmed	1132		
1111	Vahîd	63a	Birâderzâde Mustafâ Efendi		20 kuruş	60 kuruş
1112	Vahîd-i Cedîd	63a	Üsküdarî			
1113	Velvele-ârâ ¹²²	63a	Uşşâkîzâde Osmân Efendi		5 akçe	
1114	Hâven-i Sîm	63b	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi			
1115	Hilâliyye	63b	Keresteci Ali Çelebi			
1116	Hümâyûn	63b	Evlîyâzâde			
1117	Hem-dem	63b	Lâlezârî Mehmed			
1118	Hem-ser	63b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			5 kuruş
1119	Hemvâr	63b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			

••••••••••

¹¹⁸ *Takvîmü'l-kibâr*' da kaydedilmiştir.

¹¹⁹ “Nîze-i Yûsuf”, 1954, S.11, s.122

¹²⁰ “Yâkût-reng-i Subaşı”1954, S.9, s.122.

¹²¹ “Nîze-i Yâkût-ı Tanburî”, 1953, C.5, S.8, s.97; “Nîze-i Tanburî”, 1954, S.11, s.122.

¹²² Narh defterinde yetiştiricisi belirtilmeyen ve kıymeti 5 akçe olan bir “Velvele-ârâ” vardır. 1954, C.6, S.9, s.32.

No	Lâle Adı	Varak No	Yetiştiricisi	Tarihi	1726 Fiyatı	1728 Fiyatı
1120	Lâhûr	63b	Peçli Hâcî Mehmed			
1121	Lâ-nazîr	63b	Lâlezârî Mehmed			
1122	Yâkût-ı Ahmer	64a	Kâsımpaşalı Hâcî Mollâ			
1123	Yâkût-ı Hamrâ	64a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi			
1124	Yâkût-berg	64a	Aksarâyî Hazînedâr Mustafâ Ağa			
1125	Yâkût-reng	64a	Lâlezârî Mehmed			
1126	Yâkût-fâm	64a	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi	1136		
1127	Yâkûtî	64a	Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi			
1128	Yâkûtî	64a	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş			
1129	Yâkûtî	64a	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi			
1130	Yed-i Beyzâ	64a	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi		30 akçe	3 kuruş
1131	Yeşil Melek	64a	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi			
1132	Yegâne-i Gülşen	64a	Lâlezârî Mehmed	1135		
1133	Yek-dâne ¹²³	64a	Feyzullâh Efendi	1134		
1134	Yegâne	64a	Feyzullâh Efendi	1134		
1135	Yek-dâne ¹²⁴	64b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi	1134		3 kuruş
1136	Yek-dâne-i Dîger	64b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi	1135		
1137	Yek-dâne-i Dîger	64b	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi			
1138	Yenidünya	64b	Keresteci Ali Çelebi			

.....

¹²³ Narh defterine yetiştiricisi belirtilmeyen ve 1,5 kuruş kıymetinde olan bir “Yek-dâne” vardır. 1953, C.4, S.7, s.112

¹²⁴ “Yek-dâne-i Sâlihî”, 1954, S.11, s.122

Tablo 2. Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâlelerin
Diğer Şükûfe-nâmeler ile Karşılaştırılması¹²⁵

No	Lâle Adı	Yetiştiricisi	NE	RTL	TKMME
1	Âteş-tâb	Ramazân Kapudanzâde	+	-	-
2	Âteşin-ruhsâr	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
3	Açık Erguvânî	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
4	Ârâyîş	Lâlezârî Mehmed	-	-	+ ¹²⁶
5	Âşûb-ı Cihân	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş	+	-	-
6	Al-ı Tezkireci	Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi	+	-	-
7	Al-ı Kavukcu	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	+	-	-
8	Al Kırlangıç	Uzun Süleymân Çelebi	+	-	-
9	Ahmedî ¹²⁷	Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi	+	-	-
10	Elmâs-pâre	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
11	Elmâsî	Eyyübî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	+	-	-
12	Ankîdî	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
13	Evreng-zîb	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
14	Bâlâ-nişîn	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	+ ¹²⁸	-	-
15	Bedahşî	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	+	-	-
16	Pertev-efgen	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	-	-	+
17	Pertev-endâz	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
18	Perr-i Zâğ	Beşiktaşî Karga Mehmed Çelebi	+	-	-
19	Pesendîde	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
20	Pesend-i Morî	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	+ ¹²⁹	-	-
21	Bülend-i Elmâsî	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
22	Bukalemun	Üsküdarî Toygar Baba	+	-	-
23	Behîşt-ârâ	Gülcibaşîzâde Mehmed Efendi	+	-	-
24	Bıyıklı	Eyyübî Vefî Efendi	+	-	-

••••••••••

¹²⁵ Karşılaştırma yapılırken lâle ve yetiştirici adının birlikte kaydedilmesine dikkat edilmiştir. Her ikisi birlikte olanlar + ile olmayanlar ise - ile gösterilmiştir. Yetiştiricisi belirtilmeyen lâle adları, diğer eserlerde geçiyorsa tabloda + olarak işaretlenmiş, çiçek adlarında görülen farklılıklar ve yetiştiricilerdeki belirsizlikler dipnot ile belirtilmiştir.

¹²⁶ *Takvîmü'l-kibâr*'da "Ârâyîş-i Gülşen" adlı bir lâlesi kayıtlıdır.

¹²⁷ *Netâyicü'l-ehzâr*'da 1684 yılında vefat eden ve "Ahmedî" adlı bir lâlesi olan "Ahmed Efendi" kayıtlıdır. s.79.

¹²⁸ *Netâyicü'l-ehzâr*'da "Bâlâ-nişîn-i Cedid" olarak kaydedilmiştir. s.175.

¹²⁹ *Netâyicü'l-ehzâr*'da "Ali Ağa Pesend-i Morî" olarak kaydedilmiştir. s.204

No	Lâle Adı	Yetiştiricisi	NE	RTL	TKMME
25	Tohm-ı Şîrîn	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş	+	-	-
26	Turuncı-i Vasat	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi ¹³⁰	-	-	+
27	Tekne Mori	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş	+	-	-
28	Tozkoparan	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	+	-	-
29	Cilve-bahş	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
30	Cihân-gîr Müşâbihi	Azize Kadın	+	-	-
31	Hûsn-efzûn	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	+	-	-
32	Hüseyinî	Tophâne Şeyhi Hüseyin Efendi	+	-	-
33	Hayâtü'l-kulûb	Uzun Süleymân Çelebi	+	-	-
34	Hân mân	Eyyûbî Ali Hâce	+	-	-
35	Hudâ-dâd	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
36	Hudâ-dâd	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	+	-	-
37	Hoş-âmed	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	+	+	-
38	Hoş-endâm	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	+	-
39	Hoş-âyende	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	+	-
40	Hoş-âyende	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	-	+	+
41	Hoş-reng	Fethiyeli Aziz Efendi	+	-	-
42	Hoş-nümâ	Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi	+	-	-
43	Hitâyî	Eyyûbî Velî Efendi	+	-	-
44	Hülâsatü'l-ezhâr	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
45	Hançer-i Yâkût	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
46	Dâd-ı Hudâ	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
47	Dil-âvîz-i Şarâbî	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	+	-	-
48	Dil-pesend	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	+	-	-
49	Dil-cû	Eyyûbî Şerîfezâde Es-seyyid Abdülbâkî Efendi	+	-	-
50	Dil-cû	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	+	-	-
51	Dil-rübâ	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	+	-	-
52	Dil-firîb	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	+	-	-
53	Dil-nişîn	Kaddî İbrâhîm Efendi	+	-	-
54	Dûd-ı Dil	İmâm-ı Sultânî-i Sâni Abdullâh Efendi	-	-	+
55	Dü-peyker	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş	+	-	-

••••••••••

¹³⁰ *Takvîmü'l-kibâr*'da yetiştirici adı "Dihkânî Mustafâ Efendi" olarak kaydedilmiştir.

No	Lâle Adı	Yetiştiricisi	NE	RTL	TKMME
56	Rişte-i Nâz	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
57	Rûhü'l-kulûb	Eyyûbî Vefî Efendi	+	-	-
58	Rûy-ı Arûs	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
59	Rûy-ı Nigâr	Üsküdarî Hamâmıcı Mehmed Çavuş	+	-	-
60	Zer-efşân	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
61	Zerrîn-alem	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
62	Zîbende	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	+	-	-
63	Zînet-efzâ	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
64	Sâgar-ı Sîm	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi	-	-	+
65	Sâgar-ı Gülşen	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)	-	-	+
66	Sâgar-ı La'îlîn	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
67	Sehâbî	Kazasker Ârif Efendi	+	-	-
68	Ser-efrâz	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	+	-	-
69	Sürh-puş	Tâcir Hâcı Mustafâ	+	-	-
70	Sürh-puş	Çorbacı Ali Ağa	+	-	-
71	Süst-mâî	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
72	Sultân-ı Cihân	Üsküdarî Hamâmıcı Mehmed Çavuş	+	-	-
73	Sultân-ı Cihân	Uzun Süleymân Çelebi	+	-	-
74	Sultân-ı Cihân Müşâbihî	Üsküdarî Hamâmıcı Mehmed Çavuş	+	-	-
75	Sincâbî	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
76	Sincâbî	Mustafâ Hâce	+ ¹³¹	-	-
77	Sincâbî	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi	+	-	-
78	Sincâbî Kırlangıç	Azize Kadın	+	-	-
79	Sûsenî	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	+	-	-
80	Sîm-i Derûn	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	+	-	-
81	Şeb-çerâğ	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi	+	-	-
82	Şeb-reng	Mismârî Ahmed	+	-	-
83	Şarâbî	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi	+	-	-
84	Şeh-nâz	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi	+	-	-

••••••••••

¹³¹ *Netâyicü'l-ehzâr*'da "Büyük Sincâbî" olarak kaydedilmiştir.

No	Lâle Adı	Yetiştiricisi	NE	RTL	TKMME
85	Şeh-nâz	Eyyûbî Şerîfezâde Es-seyyid Abdülbâkî Efendi	+	-	-
86	Şeh-nâz	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	+	-	-
87	Şîrîn	Yorganî el-Hâc Alîzâde Mehmed Çelebi	+	-	-
88	Şîve-kâr	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
89	Şîve-kâr	Ramazân Kapudanzâde	+	-	-
90	Sâhib-kırân	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	-	-	+
91	Subh-ı Bahâr	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	-	-	+
92	Sadr-nişîn	Kara Mollâ	-	-	+
93	Safâ-bahş	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	+	-	-
94	Saff-şiken	Çelebiler	-	-	+
95	Solakzâde-pesend	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
96	Zarâfet-nümâ	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
97	Osmânî Kırlangıç	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
98	Adîmü'n-nazîr	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
99	Arûs-ı Çemen	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
100	Alev-tâb	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	+	-	-
101	Unnâbî	Keresteci Ali Çelebi	+ ¹³²	-	-
102	Ferah-engîz	Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî	-	+	+
103	Ferruh	Fethiyeli Aziz Efendi	+	-	-
104	Ferîd-i Cihân	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
105	Fişne	Kazasker Ârif Efendi	+	-	-
106	Fılandıra	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
107	Feyz-i Hudâ	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
108	Kızıl Kırlangıç	Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş	+	-	-
109	Kit'a-i Şeyh	Lâlezârî Mehmed	-	+	+
110	Kavs-i İlâhî	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
111	Kibrîtî Kırlangıç	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
112	Kibrîtî	Eyyûbî Kalaycı Hüseyin Beşe	+ ¹³³	-	-
113	Kitâbeli	Karanfilî Mustafâ Çelebi	+	-	-
114	Güzîde-Kırlangıç	Beşiktaşî Cafebegzâde Abdullâh Kapudan	+	-	-

••••••••••

¹³² .Netâyici'l-*ezhâr*'da "Unnâbî Kırlangıç" olarak kaydedilmiştir.

¹³³ .Netâyici'l-*ezhâr*'da "Kibrîtî Kırlangıç" olarak kayıtlıdır.

No	Lâle Adı	Yetiştiricisi	NE	RTL	TKMME
115	Gül-endâm	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	+	-	-
116	Gül-pûş	Eyyûbî Vefî Efendi	+	-	-
117	Gül-i Bih	Üsküdarî Hamâmıcı Mehmed Çavuş	+	-	-
118	Gül-peyker	Azize Kadın	+	-	-
119	Gül-beyâz	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi	+	-	-
120	Gül-reng Kırlangıç	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
121	Gül-reng-i Mehmedî	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi	+	-	-
122	Gül-reng-i Müselleme	Eyyûbî Şeyh Osmân	+	-	-
123	Gül-reng	Mehmed Kapudan Kenân Hâcezâde	+	-	-
124	Gül-rûy	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	+	-	-
125	Gül-i Zibâ	Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi	+	-	-
126	Gülşen-efrûz	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	-	+	+
127	Gülşen-zîb	Üsküdarî Hamâmıcı Mehmed Çavuş	+	-	-
128	Gül-izâr	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
129	Gül-fâm	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi	+	-	-
130	Gül-fâm	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	+	-	-
131	Gül-gün-ı Hasanî	Fındıklılı Câbî Hasan Efendi	+	-	-
132	Gül-i Mey-nûş	Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi	+	-	-
133	Gül-mîh-i Âftâb	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
134	Gül-nâr	Ramazân Kapudanzâde	+	-	-
135	Kimnonî	Acemzâde Şeyh Mehmed Efendi	+	-	-
136	La'l-peyker	Üsküdarî Toygar Baba	+	-	-
137	La'l-i Ruhsâr	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi	+	-	-
138	Mâye-i Nâz	Yedikuleli Hattât Esseyid Abdulhalîm Efendi ¹³⁴	-	-	+
139	Mücevher	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
140	Mercân-pâre	Boşnakzâde Hâcî Sâlih Efendi	+	-	-
141	Mercân-pâre-i Sagır	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
142	Mercân-peyker	Kâsımpaşalı Şalgam Ahmed	+	-	-

•••••

¹³⁴ Yetiştirici, *Takvîmü'l-kibâr*'ın tüm nüshalarında bu şekilde belirtilmiştir.

No	Lâle Adı	Yetiştiricisi	NE	RTL	TKMME
143	Müşâbih-i Kızıl Kırlangıç	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	+	-	-
144	Müşâbih-i Yenidünyâ	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	+	-	-
145	Müferrih-likâ	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	+	-	-
146	Meknûn	Uzun Süleymân Çelebi	+	-	-
147	Mülûkî	Yorganî el-Hâc Alîzâde Mehmed Çelebi	+	-	-
148	Mülûkî	Üsküdarî Hamâmçı Mehmed Çavuş	+	-	-
149	Mümtâz-ı Âlem	Mismârî Ahmed	+	-	-
150	Meh-i Nev	Boşnakzâde Hâcî Sâlih Efendi	+	-	-
151	Mîrû'l-ezhâr	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
152	Mey-fâm	Gülcibaşîzâde Mehmed Efendi	+	-	-
153	Mey-gûn	Kazasker Ârif Efendi	+	-	-
154	Nâdîde	Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi	+	-	-
155	Nâz-perver	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	+	-	-
156	Nâz-perver	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
157	Nâ-yâb	Fethiyeli Aziz Efendi	+	-	-
158	Necmü's-sa'âde	Gülcibaşîzâde Mehmed Efendi	+	-	-
159	Nevvâr	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
160	Nûr-ı Bahâr	Eyyübî Vefî Efendi	+	-	-
161	Nûr-ı Cinân	Eyyübî Vefî Efendi	+	-	-
162	Nûr-ı Cihân	Eyyübî Vefî Efendi	+	-	-
163	Nûrî'l-kulûb	Eyyübî Vefî Efendi	+	-	-
164	Nev-zuhûr	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
165	Nîze-i Elmâsî	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
166	Nîze-i Rummânî	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ	-	+	+
167	Nîze-i Gül-gûn	Çelebiler	-	-	+
168	Nîze-i La'lîn	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ	-	-	+
169	Vâlâ-şân	Lâlezârî Mehmed	-	-	+
170	Vahîd	Birâderzâde Mustafâ Efendi	-	-	+
171	Hilâliyye	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-
172	Yâkûtî	Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi	+	-	-
173	Yâkûtî	Üsküdarî Hamâmçı Mehmed Çavuş	+	-	-
174	Yâkûtî	Gülcibaşîzâde Mehmed Efendi	+	-	-
175	Yeşil Melek	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	+	-	-
176	Yenidünya	Keresteci Ali Çelebi	+	-	-

Lâle Adları ve Adlandırma

Defter'deki lâle adlarının geneli Farsça tamlama şeklindedir. Lâle adlarında şu özellikler söz konusudur:

Yetiştirici Adlarıyla Kurulan Adlar: Âsaf-pesend, Âsaf-perver, Al-ı Sâlih, Ahmedî, Beyâz-ı Abdî, Turuncî-i Süleymânî, Hüseyinî, Solakzâde-pesend, Osmânî Kırlangıç, İzâr-ı Yûsufî, İşve-bâz-ı Sâlihî, Ferîd-i Süleymânî, Gül-reng-i Hâcî İbrâhîm, Mor-ı Berber, Mor-ı Sâlih, Nev-tohm-ı Tophânelizâde, Nûr-ı Mahmûdî vb.

Renkleri İhtivâ Eden Adlar: Altun Sarısı, Beyzâ-ı Ziyâ, Bülend-i Mor, La'l-pâre, Mercân-pâre, Tohm-ı Cedîd-i Güvez, Turuncî-i Ali, Tekne Moru, Zihli Beyâz, Sürh-pûş, Süst-mâ'î, Sarı Fitilli, Unnâbî, Anberî, Kibrîtî, Gurre-i Kibrîtî, Fişne-reng, Kimnonî, Müntehâ Gül-reng, Mor vb.

Lâle ile Kadeh Arasında Şekil Benzerliği Kuran Adlar: Sâgar-ı Sâni, Sâgar-ı Rengin, Sâgar-ı Sim, Sâgar-ı Şadî, Sâgar-şinâs, Sâgar-ı Sahbâ, Sâgar-ı Lalîn, Sâgar-ı Musaffâ, Sâgar-ı Müstesnâ, Sâgar-ı Neşât, Sâgar-ı Garrâ, Sâgar-ı Gülşen, Sâgar-ı Gül-gûn, Sâgar-ı Leb-rîz, Sâgar-nişîn, Sâgar-nümâ, Sâgar-nümâ Müşâbihî vb.

Parlaklık İfade Eden Kelimelerden Oluşan Adlar: Alev-tâb, Bedr-i Rahşende, Pertev-endâz, Pençe-i Âftâb, Tâb-efzâ, Hurşîd-nümâ, Rahşân, Rahşende, Sirâc, Şeb-çerâğ, Şu'le, Şu'le-pâş, Şems-i Cihân, Şem'-i Gülşen, Ziyâ-nümâ, Alev-tâb, Mirât-ı Cihân vb.

Lâlenin Allah Vergisi Bir Çiçek Olduğunu Vurgulayan Adlar: Bahş-ı Hudâ, Bahşâyîş-i İlahî, Dâd-ı Hakk, Dâd-ı Hudâ, Sun'-ı İlahî, Sun'-ı Hakk, Feyz-i İlahî, Feyz-i Bârî, Feyz-i Hakk, Feyz-i Hudâ, Feyz-i Yezdân, Kavsi-İlahî, Lutf-ı Hakk vb.

Bahçe ve Bahar Teması Taşıyan Adlar: Peyk-i Bahâr, Tâc-ı Bahâr, Çerâğ-ı Gülşen, Çemen-ârâ, Hülâsatü'l-ezhâr, Revnak-ı Bahâr, Revnak-ı Gülşen, Zînet-i Gülşen, Sâlâr-ı Gülşen, Şeref-i Gülşen, Subh-ı Bahâr vb.

Lâlenin İnsan Üzerindeki Etkisini Anlatan Adlar: Hâlet-efzâ, Habîbü'r-rûh, Hayât-bahş, Dil-cû, Dil-rübâ, Dil-sûz, Dil-sitân, Dil-güşâ, Zevk-bahş, Rûh-efzâ, Rûh-bahş, Rûh-perver, Sürûr-bahş, Sa'âdet-bahş, Şeref-bahş, Şevk-efzâ, Şevk-bahş, Safâ-bahş, Ferah-engîz vb.

Lâlenin Güzelliğini, Yüceliğini ve Kıymetini Vurgulayan Adlar:

Âlî-tebâr, Âlî-zât, Âlî-şân, Bahâ-pîrâ, Bâlâter, Behcet-efrûz, Bî-nazîr, Bî-misl, Cihân Bezedi, Pîrâye-i Gülşen, Cihân-ârâ, Hüsn-efzûn, Ra'nâ, Zübdetü'l-ezhâr, Zîb-âver, Zîb-i Cihân, Mümtâz-ı Cihân, Nâdîde, Nâdire vb.

Lâle-Değerli Taş/Mücevher Benzetmesi Kuran Adlar:

Elmâs-pâre, Hançer-i Yâkût, Dürr-i Şehvâr, Zer-peyker, Zer-tâb, Zümür-rüd-fâm, La'l-peyker, Lü'lü, Nîze-i Yâkût vb.

Lâle-Maşûk Benzetmesi Kullanılarak Oluşturulan Adlar:

Ruh-ı Dilber, Ruhsâr, Rûy-ı Hûbân, Rûy-ı Arûs, Rûy-ı Nigâr, Şâh-ı Hûbân, İzâr-ı Dilber, Arûs, İzâr-ı Yâr, Mahbûb vb.

Hayvan Adlarından Oluşan Adlar: Ankıdî, Bukalemun, Perr-i Zâğ, Hâkisterî, Sincâbî, Sincâbî Kırlangıç, Tâvûs-ı Gülşen vb.

Başka Çiçek Adlarını İhtivâ Eden Adlar: Ayvâ Güli, Erguvân, Enâr Çiçeği, Tohm-ı Benefş, Sûsenî, Gül-endâm, Gül-i Rummânî, Leylâkî vb.

Mitolojik Çağrışım ve Telmih İhtiva Eden Adlar: Behzâd, Tâc-ı Edhemî, Câm-ı Cem, İzâr-ı Yûsufî, Kızıl-Behmen, Mühr-i Süleymânî, Sî-murg, Şeh-per-i Hü mâ, Yed-i Beyzâ vb.

Yukarıdaki sınıflandırmaya dâhil olmayan münferit pekçok lâle adı da mevcuttur. Defter'deki lâle adlandırmalarıyla ilgili bilgileri tavsiflerdeki satır aralarından öğrenilmektedir. Bunlardan biri adı değişen lâlelerdir. Remzî, "ism-i evveli" ifadesiyle diğer lâlenin önceki adlandırmasını belirtir. Örneğin Reşk-efzâ'nın ism-i evveli Nûr-feşân, Müşîrâne'nin Âsaf, Nüzhet-ârâ'nın ise Âlem-ârâ'dır. Cihân-fürûğ örneği burada önemlidir. Lâle gittikçe güzelleştiği için adı değişmiştir.

"İsm-i evveli **Zülfe-dâr** ve **Şîve-pâş** olup, gurre-i garrâ-yı hüsnî terakkîde olmağla, ismi tebdîl olundu." [25a]

Lâleler birden fazla ad ile farklı çiçek yetiştiricileri tarafından adlandırılmaktadır. Yazar "nâm-ı diğer" ifadesiyle lâlelerin diğer adlarını belirtir: Elmâs-pâre-i Kitâbeli (Koyu Elmâsî), Tanbûrî (Sipâhî), Turuncî-i Müferrih (Sâhib-zamân), Çemen-efrûz (Çemen-ârâ), Cihân-fürûğ (Zülfe-dâr, Şîve-pâş), Süst-mâ'î (Küçük Gül-reng, Summâkî), Anberî (Solakzâde),

Ferah-bahş (Ferah-ı Dil), Leylâkî-i Sagîr (Küçük Mor), Müsellem Güvez (Dönek Güvez), Mülûkî (Aşçı Şaban) vb.

Lâle adları hem tohum sahipleri hem de diğer yetiştiriciler tarafından verilmektedir. Ârif Efendi, Kethüdâ Ahmed Efendi, Remzî ve Tezkireci Efendi lâlelere ad veren kişiler arasındadır.

Lâlelerin Zuhûr, Şuyû, Tesmiye ve Tahrîr Tarihleri

Remzî, lâlelerin zuhûr (açma), bazen şuyû (duyulma, tanınma), bazen tesmiye (adlandırma) bazen de tahrîr (kaydedilme) tarihlerini kaydetmeye özen göstermiştir. Genellikle yıl olarak verilen bu tarihler bazen de ay, gün ve yıl olarak gösterilmiştir. Bu tarihlere şu örnekler verilebilir:

Revnağ-ı Bahâr: 2 Muharrem 1132/15 Kasım 1719

Sâgar-ı La'îlîn: 3 Cemâziye'l-âhir 1132/13 Mart 1720

Leylâkî-i Sagîr: 27 Cemâziye'l-âhir 1132/6 Mayıs 1720

Zîb-i Gülşen: 25 Şabân 1138/28 Nisan 1726

Sâgar-ı Rengîn: Selh-i Şabân 1138/2 Mayıs 1726

Bazen de Raşşân (1135-1136) ve Zîver-i Gülşen'de (1135-1136) olduğu gibi zuhûr, şuyû, tesmiye veya tahrîr olmak üzere birden fazla tarih verilmiştir. Reşk-i Gülşen (1135-1136), Gül-reng-i Ahmedî (1135-1136) ve Su'bân (1135-1136) adlı lâlelerde ise açıklama yapılmadan iki tarih verilmiştir.

Defter'deki en eski tarihli lâle 1075/1664 yılında yetiştirilen Leylâkî'dir. Onu 1092/1681 tarihiyle Mey-gûn takip etmektedir. Yukarıdaki bilgiler ve aşağıdaki tablo incelendiğinde, Remzî'nin 1664 ile 1726 yılları arasında yetiştirilen lâleleri eserinde kaydettiğini söylemek mümkündür. Gerek bu tarihler gerekse *Defter*'deki düzensizlikler yazarın eserini uzun vadede yazdığını göstermektedir.

Tabloya göre Remzî 1725 yılına ait 60, 1726 yılına ait 43 ve 1724 yılına ait 35 lâlenin tarihini kaydetmiştir.

Tablo 3. Lâlelerin Zuhûr, Şuyû, Tesmiye ve Tahrir Tarihleri¹³⁵

Lâle Tarihi (Zuhûr, Şuyû, Tesmiye ve Tahrîr)	Lâle Adları	Toplam Sayı
1075/1664	Leylâkî	1
1092/1681	Mey-gûn	1
1104/1692	Anberî	1
1105/1693	Ferîd-i Cihân	1
1109/1697	Behişt-ârâ Gül-gûn-ı Hasanî La'l-peyker Rûy-ı Arûs Şeb-reng	5
1120/1708	Gülşen-zîb	1
1130/1718	Leylâkî-i Dîger Müntehâ Beyâz	2
1132/1720	Leylâkî-i Sagîr Netîce Nev-zuhûr Revnak-ı Bahâr Sâgar-ı La'îfîn Şâdî-pîrâ Vecnetü'l-azrâ	7
1134/1722	Dâd-ı Hudâ Sâmî-şân Server Yek-dâne Yek-dâne Zî-şân	6
1135/1723	Bâlâ-nişîn Dil-pesend Erguvânî Mihr-efzâ Nûr-efşân Nûrû'l-uyûn Sâgar-ı Gülşen Şu'le Turuncî-i Sagîr Yegâne-i Gülşen Yek-dâne-i Dîger Zîb-âver Ziver-yâb	13

.....

¹³⁵ Diğer lâle şükûfe-nâmelerinden tespit edilen tarihler bu tabloda yer almamıştır.

Lâle Tarihi (Zuhûr, Şuyû, Tesmiye ve Tahrîr)	Lâle Adları	Toplam Sayı
1136/1724	Bahş-ı Hudâ Bezm-ârâ Cihân-ârâ Cihân-efrûz Cilve-rîz Çemen-efrûz Çemen-tâb Dil-sitân Feyz-i Gül-reng Feyz-i Seher Gül-efşân Gül-rîz Gül-ruhsâr Gülşen-tâb Hasîb Hoşter İlâve-i Bahâr Leylâkî-i Güşâde Lutf-ı Hakk Musaffâ Nâz-güster Necm-i Sa'âdet Neş'e-perver Nev-peydâ Nev-reste Nîze-i Sürh Nûş-hand Nüzhet-i Çemen Peyker-i Nâz Rişte-i Cân Sâgar-ı Neşât Sâhib-kirân Şevk-âmîz Tannâz Turuncî-i Siyeh Fitîli Yâkût-fâm	36

Lâle Tarihi (Zuhûr, Şuyû, Tesmiye ve Tahrîr)	Lâle Adları	Toplam Sayı
1137/1725	Açık La'î Ala Karîb Al-ı Diğer-i Yûsufî Bâlâ-nümâ Bâlâ-pervâz Beşâret Beyâz-ı Nev-tohm Bî-hemtâ Bîkr Cihân-fürûğ Cilve-nümâ Dil-beste Dil-nişîn Dil-sitân Dil-şâd Fâyık Ferah-nümâ Feyz-i Nesîm Fişne-reng Gül-çehre Gül-gonce Gül-gûnî Gül-reng-i Hammâmî Gülşen-bahâ Gülşen-efrûz Hoş-bû Hûr-endâm İşâret Leylâkî-i Dil-keş Meh-i Nev Mihr-i Ziyâ Mûhr-i Süleymânî Nazîf Neş'e-dâr Neşât-pîrâ Nev-âmede Nev-tohm-ı Tophânelizâde Neyyir-i Gülşen Nûzhet-efzâ Pençe-i Hurşîd Rîşte-i Nâz Sadr-nişîn Sadr-perver Sâgar-ı Leb-rîz Sâgar-ı Musaffâ Sâgar-nûş Ser-bâz Şâh-ı Hübân Şeref-i Gülşen Şevk-rîz Tarab-rîz Tohm-ı Cedîd Tohm-ı Cedîd-i Diğer Tohm-ı Cedîd-i Güvez Tohm-ı Diğer Turuncî-i Müstesnâ Turuncî-i Siyeh Fitilli ve Kitâbeli Tûvânâ Zevk-âver Zinet-i Gülşen Zülfe-dâr Zümürüd-fâm	61

Lâle Tarihi (Zuhûr, Şuyû, Tesmiye ve Tahrîr)	Lâle Adları	Toplam Sayı
1138/1726	Âsaf-perver Âşûb-ı Çemen Ayn-ı Zülâl Beşîr-i Seher Beyâz-ı Mehemmedî Bezm-efzâ Çemen-ziyâ Dil-pezîr Dûd-ı Dil Feyz-i Neşât Gevher-tâb Gül-nâr Gül-reng Habîbü'r-rûh Havâss-pesend Hûr-endâm Kâm-rân Kâm-yâb Kit'a-i Şeyh Mahbûb Manzûr Mihrbân Mor-ı Osmânî Mücevher Müfred Mümtâz Münîr Müşâbih-i Bâbüccî Nahl-i Nâz Nâvek-i Müşgîn Nâz u Niyâz Nâzende Nüzhet-ârâ Nüzhet-nümâ Rûh-ı Âşinâ Sâgar-ı Gül-gûn Sâgar-ı Müstesnâ Sâgar-ı Rengin Subh-ı Neşât Şu'â-efgen Unnâbî Zerrîn-alem Zîb-i Gülşen	43

Lâle Tavsifleri

Remzî, *Defter*'deki birçok lâlenin tavsifini vermiştir. Bu tavsiflerden bazıları kendisine ait değildir. Yazar, “erbâb-ı şükûfe”, “be-kavl-i şükûfe-perverân”, “be-kavl-i Süleymân Ağa” ve “be-kavl-i Şeyh” gibi ifadelerle bu durumu belirtir.

Lâle ilk açıldığında tavsifi yazılmamakta, lâlenin yıllar içinde değişip değişmediği gözlemlenmektedir. Bâlâ-nümâ'daki aşağıdaki ifade bu durumun çipek yetiştiricileri arasında bir gelenek olduğunu göstermektedir:

“1137 senesinde müşâhade ve tesmiyye olundu, lâkin ‘âdet-i şükûfe-perverân siyâkı üzere temkîn bulunmağla evsâfi yazılmadı.” [17b]

Remzî, lâlenin bir kez görülmesinin yeterli olmadığını tekrar görülmesi gerektiğini “yine görüle” ifadesiyle belirtmiştir. Dil-perver bunlardan biridir:

“Yek-rengi açık la‘lîdür. Sâ‘ir evsâfi Revnak-ı Gülşenî gibidür. Bunun rîsteleri lâjiverdîdür. Yine görüle.” [28b]

Elçi İbrâhîm Paşa'nın Neşât-âver'inin tavsifi beş yıl sonra yeniden yazılmıştır. Lâlenin fiziki özelliği değiştiği için tavsifinin yeniden yazılmasına ihtiyaç duyulmuştur:

“Neşât-âver, temkîn bulup beş seneden sonra yine müşâhade olundukda ba‘zı evsâfi tahvîl idüp yine yazıldı.” [59a]

Remzî, bazı lâlelerinin tavsifini yazmaya fırsat bulamamıştır. Bezm-efzâ bunlardan biridir. Yazar bu durumu şu mısra ile belirtmiştir:

Tulû‘-ı behceti subh-ı bahâra kaldı yine [18b]

Benzer şekilde yazar, Bî-hemtâ'nın açtığını duymuş fakat lâleyi göremediği için evsafını yazamamıştır:

“1137 senesinde ser-levha-i vâlâda zuhûrî şuyû‘ bulup, müşâhade-i hüsnine ruhsat bulunmadı, rûy-ı ‘arûs-ı behceti hayfâ yazılmadı.” [21a]

Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Gül-çehre adlı lâlesini birçok kişi görmek istemiş Remzî'ye sıra gelmemiştir:

“Sa’âdetlü sâhib-devlet efendimüz hazretlerinin **Gül-çehre** nâm eserlerinin kesret-i müştâkîn ve züvvâr-ı vedîde-dûz-ı intizâr olanların târ u pûd-ı rişte-i enzârından evsâf-ı hüsn-i dil-pezîrleri tahririne lemhatü'l-basar birer ruhsat nezzâreye zafer bulunmayup ve'l-hâsıl müşâhade olunmayup;

Ol mihr-i hüsn-i maşrık-ı behcet görülmedi [48b]

Lâlenin evsafının ayrıntılı yazılması için tek ve iki renkle açılması gereklidir. Tîr-endâz'ın evsafının sâbit olması için tek renkle açılması beklenmiştir. Benzer şekilde Subân'ın da tek rengi görülmüştür. Fazla geçkin lâlelerin de tavsifi yazılmamaktadır, Cülve-nümâ bunlardan biridir.

Tavsiflerdeki Lâle Yetiştiriciliği Terimleri

Remzî, *Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'de alt başlıklarla anlattığı terimleri *Defter*'de kullanarak lâleleri tavsif etmiştir. Terimler kırmızı mürekkeple yazılarak gösterilmiş, bazen de sonradan tamamlanacağı düşünülerek terim açıklamaları boş bırakılmış veya “mim” harfi konulmuştur.

Tavsiflere örnek olması açısından ilk lâleden örnek seçilmiştir. Âsaf-perver, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın lâlesidir.

“Yek-rengi ziyâde safvet üzere leylâkî, dü-rengi beyâz-ı sahîh ile âmîziş it-dükde, hâlet-efzâ vü neşât-ârâ olup bergleri bârîk ü berâber ve mücellâdur. Tiğları zîr-i miyânından keşîde vü rûh-efzâdur. Fitilleri *bâlâter ez-siyâhî-reng dâğır ne-bâşed*¹³⁶ mefhûmî üzere çeşm-i âhuvân gibi siyâh ve tohm-hânesinden ‘ömr-i a’dâ gibi kütâhdur. Sefîd rişterleri pâyîn-i billûrîn üzere nurun ‘alâ-nûr oldukda, mânend-i târ-ı sîmîn beyâz-ı sahîh ve mücellâ ve kitâbe âlâyışinden derûn u bîrûnî ‘ârî vü müberrâdur. Endâm-ı nâzik ü dil-ârâsı, kemâl-i i’tidâl ü nezâketde yegâne vü ser-şîşe-i hüsn ü letâfetde bî-bahâne olup...” [14b]

.....

¹³⁶ “Siyah renkten daha üstün bir renk yoktur.”

Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'da geçen terimler alfabetik olarak şunlardır:

Baş tutmak: Lâlenin sapı üzerinde eğilmeden durması.

Berg: Lâlenin taç yaprağı.

Bün: Lâlenin kökü

Dü-reng: İki renk

Endâm: Lâlenin sap ve çiçeği birlikte olmak üzere boyu.

Fitîl: Lâlenin erkeklik organlarının baş kısmı.

Hilâlîf: Lâlenin yaprak uçlarının hilâl şeklini alması.

Hokka/hokka-sâhten/delv çevirme: Lâlenin gövdesinin hokka şeklini alması. Burada iki terim daha kullanılır. İlki dip tutma (giriften-i bün) ikincisi ise dip çekme (keşiden-i bün)dür. Remzî, ayakkabıcıların kullandığı aleti örnekleyerek lâlenin dibinin bu şekilde dip tutması gerektiğini belirtir. Yukarı doğru incilmesi ise dip çekme olarak ifade edilir.

Kitâbe: Kitâbe lâlenin sapı üzerindeki hokka çevirdiği yerdir.

Kitâbe silmek: Kitâbe desenlerinin korunamaması.

Pâyîn: Lâlenin tablası.

Rişte: Lâlenin içindeki erkeklik organlarının sap kısmı.

Sâk: Lâlenin sapı.

Sislenmek: Lâle renklerinin bulanması.

Tîğ: Lâlenin erkeklik organı, rişte ve fitîl ile birlikte.

Tîğ keşîde etmek: Lâlenin ortasındaki tîğlerin birbirine karışmadan dümdüz ortaya çıkması.

Tohm-hâne: Tohumların bulunduğu bölüm.

Yek-reng: Tek renk.

Zih getirmek: Lâle yapraklarının üzerinde şerit şeklinde çizgilerin olması.

Lâle Hakkında Yazılmış Mısırâ, Matla/Müfred ve Kıt'alar

Remzî, anlatımı edebîleştirmek için lâle tavsifi başlıklarında ve sonunda arûz vezniyle yazılmış mısra, matla, müfred ve kıt'alara yer vermiştir. Başlık olarak kırmızı mürekkeple yazılmış mısralar servi şeklinde, nâdir olarak da metin içindedir. Bazen sadece kelime değişiklikleri ile mısraların bir başka lâleye uydurulduğu da görülmektedir. H ve M nüshalarındaki mısralar değişebilmektedir. Mısralar, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi genellikle “vasf”, “evsâf” ve “beyân” kelimeleri ile başlamıştır:

Vasf-ı rengîn-kumâş-ı **Ziver-bahş** [33a]

Evsâf-ı hüsn-i şüh-ı **Tohm-ı Cedîd-i Yûsuf** [22a]

Mısralarda, matla ve müfredlerde lâlenin övüldüğü ifadeler de yer almış, bazı mısralarda ise yetiştirici ve lâle adı birlikte anılmıştır:

Kulakdan ‘âşık oldı gûş idüp teşrîfîni güller [14b]

Yek-reng-i bezm-i hüsn-i letâfetdür ol perî [22a]

Mesned-nişîn-i sadr-ı gül ü lâlezârdur [24b]

Bârake’llâh revnak u ârâyîş-i **Al-ı Cedîd** [15b]

Ahsene’llâh nüzhet-efzâ-yı cihândur **Dil-sitân** [29b]

Bâreke’llâh mesned-ârâ-yı ferahdur **Dil-nişîn**

Bezm-i bâğa şîşe-pîrâ-yı ferahdur **Dil-nişîn** [29b]

Letâfetden görünmez âftâb-ı hüsn-i rahşânı

Çemen sadrın şeref-yâb eylemiş seyr eyle **Zî-şân**'ı [30a]

Lâle ile birlikte lâle yetiştiricisinin adı da mısırâ, matla ve müfredlerde geçmiştir:

Zihî hasen dil-ârâ-yı **Turuncî-i Solak-zâde** [23a]

Vaşf-ı **Turuncî-i** be-nâm-ı ‘**Alî** [22a]

Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın lâleleri de öncelikle mısırâ ile tavsif edilmiştir.

Âsaf-perver, “Tohm-ı leylâkî-i sâhib-devlet” ve Dil-nişîn “Tohm-ı nev-bâ-ve-i sâhib-devlet” mısralarıyla vasfedilmiştir. Mısra, matla/müfred ve kıt’aların bazıları tarih hüviyeti de göstermektedir. Bâlâ-nişîn, Rişte-i Cân ve Cihâne-efrûz ile ilgili olanlar bu niteliktedir.

Sadr-ı bezm-i gülşene verdi şeref **Bâlâ-nişîn** 1135 [17b]

Açıldı mû kadar bir ince nâzik lâle rûh-efzây 1136 [20b]

Târîh Der Hakk-ı **Cihân-efrûz**

Bir nev-eseri Şeyh’ün gülzâre idüp teşrif

Tâb-ı ruhu bahş itdi mihre şeref-i nev-rûz

Hüsünde bulup bir ân Remzî didiler târîh

Bu hüsn-i letâfetle açıldı **Cihân-efrûz** 1136 [25a]

Lâlelerin birbirleriyle mukayese edildiği de görülmektedir. Aşağıdaki kıt’a mukayeselerin güzel örneklerinden biridir.

Kıt’a: Der Hakk-ı **‘İlâve-i Bahâr** güfte-şod

Bahş ider şad **Sinân** u **Ser-tîz**’i

Cünbüş ü nâz u **Şive-engîz**’i

Seyr idenler **Turunc-i Şeyh**’i

Ele almaz **Turunc-ı Pervîz**’i [43b]

www.tuba.gov.tr

Lâle Renkleri

Yazar, lâlenin rengini anlatmak için özel bir çaba sarfeder. Remzî, lâlelerin renklerini organlarına göre belirtmiştir. Bunlar; berg, fitl, kitâbe, bün, rişte ve pâyîndir. Renklerle ilgili bazı sıfatlar da eserde yer alır. Bu sıfatlardan bazıları şu şekildedir: Açık, celî, hâlis, güşâde, hürde, keskin, muşa’şa, mülevven, müzeyyen, reng-âmîz, sâf, safvet, sahih, süst, şedîd, şeffâf, tahrîrli, ziyâde vb. *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*’da söz konusu edilen renkler aşağıdaki tabloda listelenmiştir:

Tablo 4. Lâlenin Organlarına Göre Renkleri

Organ Adı	Renkler
Berg	Ablak
	Ahşâm güneşi
	Aselî
	Âteşî
	Al
	Ala karîb/mâil gül-reng
	Ala mâil gül-gûnî
	Ala mâil güvez
	Ala mâil turuncu
	Ankîdî
	Ankîdîye mâil sürh-ser
	Ayvâ Güli
	Bâdincânî
	Bedahşî lâciverdî
	Benefşî
	Beyâz
	Beyâza karîb nebâtî
	Çürük fişne
	Çürük fişneye karîb benefş
	Dâne-i enâr rengi
	Elmâsî
	Erguvânî
	Erguvânî ve bâdincânî beyinde
	Fındıkî
	Fındıkî'ye karîb kırmızı
	Fistikî
	Fişne-reng
	Gül
	Gül-gûnî
	Gülpenbe
	Güvez kırmızı
	Güvezî
	Güvezî Yolında Gül-reng
	Hâşhâşî
	Hâşhâşî ve leylâkî arasında
	Istakozî Al
	Istakozî ile Ankîdî beyinde
	Kırmızı
	Kibrîtî
	Külehî-reng
	La'î
	La'î gül-reng
	La'lîn
	Leylâkî
	Leylâkî mor
	Leylâkîye karîb elmâsî
	Leylâkîye mâil güvezî
Limonî	
Lisânü's-sevr	
Londrine gül	
Nâr çiçeği	
Nebâtî	
Neftî	
Sarı	
Sarıya Karîb Turuncu	
Sürh	
Şeftali çiçeği	
Turuncu	
Turuncuya mâil unnâbî	
Tûtî yeşili	
Unnâbî	
Unnâbîye karîb şûh kırmızı	
Yâkût	
Yâkûtî kırmızı	

Organ Adı	Renkler
Fitil	<p>Ala mâil sarı Anber-bûyî Benefş Benefşe moru Fındıkî Kahverengi Karanfil-i Huşk Kibrîtî Kimyonî Lâjiverdîye karîb sincâbî Leylâkî Limonî sarı Mısır moru Mor benefşe Nebâtîye karîb açık Kibrîtî Nefîye karîb siyâh Mor Safırâ-i fâkî* Sarı Sincâbî Siyâh Siyâha karîb mor</p>
Kitâbe	<p>Açık mavi Bâdâmî Bedahşî lajiverdî Benefşe/benefşî Benefşî lajiverdî Beyâz Fındıkî Lajîverd Mâî Mora Karîb Lajiverdî Nefî Nîm nefî Nîm mâî Pâzehrî Sarı Siyâh Siyâha karîb mor Siyâha karîb benefşe moru Siyâha karîb mâî Şarâbî Zeytûnî</p>
Bün	<p>Altun Sarısı Beyâz Beyâza karîb nebâtî Kibrîtî Nebâtî Sarı Sarıya karîb nebâtî Sefîd</p>

Organ Adı	Renkler
Rişte	Altun Sarısı Benefşî Beyâz Erguvânî Kibrîtî Mor Nebâtî Nîlî Nûr-ı Sepîd Sarıya karîb nebâtî Sepîd Sincâbî Siyâh
Pâyîn	Altun Sarısı Beyâz Beyâza mâil nebâtî Kemhâ-yı Nebâtî Kibrîtî Lâjiverdî Nebâtî Sarî Sarıya karîb nebâtî Sefîd Zerdî

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES

Lâle Karşılaştırmaları

Remzî; lâle tavsiflerinde lâlenin benzediği diğer lâleleri de belirtir. Bunu yaparken “vâdisinde”, “yolında”, “yollu”, “müşâhebeti” “tavrında” ve “etvârında” gibi karşılaştırma kelimeleri kullanır. Karşılaştırmada adı geçen lâlelerden bazıları şunlardır: Adîm, Âlem-zîb, Bâbûccı, Bahâ-pîrâ, Bedahşî, Cihân Bezedi, Ferah-efzâ, Feyz, Gül-reng-i Feyz, Gülşen-ârâ, Gülşen-efrûz, Gülşen-sûz, La’l-i Ruhsâr, Mülûkâne, Mülûkî, Nîze-i Gülgûn, Rûh-perver, Sâgar-ı Gülşen, Sâhib-kırân, Şeh-per, Şîrîn, Şûr-efgen, Tâb-âver, Tuhfe, Vahîd ve Zî-şân. Bunlarla birlikte Ciğerdelen, Küçükaçan ve Zer-târî adlı lâleler de karşılaştırma için kullanılmış fakat *Defter*’de tavsifleri yer almamıştır.

Remzî ayrıca Ferîd ve Bâbûccı’yı da bütün özellikleri ile şu şekilde karşılaştırmıştır:

“**Ferîd**ü’-d-dehr ile **Bâbûccı** lâlesinün imtiyâzı beyânındadır: **Ferîd**’ün fitîli, benefşe morı tohmından kûtâh, Bâbûccı’nun fitîli siyâha karîb mor

ve tohmından ber-terdür. **Ferîd**'de dip, hâricden beyâza karîb nebâtî, **Bâbüccî**'da dip beyâzdur. **Ferîd**'de ve **Bâbüccî**'da kitâbeler fark olunmaz. Her biri çifte ve mâ'îdür. Fe-emmâ, **Bâbüccî**'nun kitâbeleri celîdür. **Ferîd**, döndükde nebâtîye karîb beyâzla döner. **Bâbüccî** döndükde, beyâzla döner ve **Ferîd**'ün yek-renginde içleri nâkısdur döndükde tamâm olur. **Bâbüccî**'nun tîğları üç berg bîrûnî nîminden ve üç berg enderûnları, bâlâ-yı nîminden keşîde olur. **Ferîd**'de dahî nev'an bu hâlet vardır ancak **Bâbüccî**'nun tîğları ser-tîz ve imtiyâzı nümâyândur." [45a]

Lâlelerin Kusurları

Remzî, *Gonçe*'de söz konusu ettiği kusurların hangi lâlelerde olduğunu belirtir. Kusurlu lâleler ve kusurları şunlardır: Nîze-i Haşhâşî ve Zarâfet-nümâ'nın yapraklarında şikâfları/yırtıkları vardır. Al-tohm'un iç yaprakları eksiktir. Bahâ-pîra, Sâmi-şân, Feyz-i Eser ve Gülşen-sûz'un renkleri sislenmiştir. Turuncî-i Fitîli Mor, Şâh-ı Şükûfe, Mihr-i Dıraşşân ve Hâven-i Sîm çengeller. Reşk-efzâ ve Sâgar-ı Sîm zih getirir. Zinet-efzâ ve Tohm-ı Benefîş'in sapında humret/kırmızılık vardır. Sürh-gün ve Şu'le-pâş'ın rengi bulanmıştır.

Lâle Seyri, Bahçeleri ve Şenlikleri

Lâlenin vazoya konularak seyredildiği *Defter*'de verilen orijinal bilgilerdendir. Süleymân Ağa'nın Aflâ-güvez'i 1136 senesinde Kara Mollâ'nın bahçesinde vazoya konularak seyredilmiştir. Eserde, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Kariyye'deki lâle bahçesinden, Kapudan Mustafâ Paşa'nın Topkapı civarındaki bahçesinden, ayrıca Tophânelizâde, Kara Molla ve Hattat Abdî Çelebi'nin bahçelerinden bahsedilmiştir.

Lâle şenlikleri, lâlelerin açılmaya başladığı Nisan-Mayıs aylarında, Topkapı Sarayı, Beşiktaş'taki Sahilsaray (Çırağan), Vefa Bahçeleri, Ferah-âbâd ve Mermerlik Bahçesi'nde önceden fermanla hazırlıkları tamamlanarak düzenlenmiştir. Bu eğlencelerde lâlelerin hizasınca dizilen mumlar, lâlelerin üzerinden geçen kandil dizileri, fenerler, fişekler ve aynalarla lâleyi ön plana çıkaran ışık gösterileri yapılır. Söz konusu eğlencelerde,

ışık gösterileriyle göze ve sazlı sözlü fasıllarla da kulağa hitap edilmektedir. Farsça kökenli “çerâğ” kelimesinin çoğul şekli “Çerâğan”, lâle şenlikleri için özel ad olarak kullanılmıştır.¹³⁷ Çerâğan iki defa *Gonçe*'de söz konusu edilmiş, ilkinde tahta lâlerinin Çerâğan'da kullanıldığı belirtilmiştir. İkinci olarak ise *Defter*'de Çerâğan'dan bahsedilmiş, Gül-gonçe'nin tavsifinde Beşiktaş için “Dârü's-sürûr-ı Çerâğan” ifadesi kullanılmıştır. Yazar ayrıca *Gonçe* tamamlanırken Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın bu Çerâğan geleneğine işaret etmiştir.

Lâlenin Âkıbeti

Remzî, lâlenin hangi yetiştiricilerin elinden geçtiği konusunda da bilgi verir. Gülşen-pîrâ önce Hasan Efendi tarafından yetiştirilmiş, sonra Eyüplü Ömer'de şöhret bulmuştur. Zerger Mehmed Çelebi'nin Leylâkî'si Balat'ta Haraççıbaşzâde'ye, Süleyman Ağa'nın Müntehâ Beyâz'ı ise Hacı Mûsâ'ya geçmiştir. Osmân Efendi'nin vefatından sonra Nâhid adlı lâlesi Attâr Mustafa Çelebi'ye geçmiş, o ise lâlenin adını Mâdih şeklinde değiştirmiştir. Süleymân Ağa'nın Sâmi-şân'ı vefatından sonra Üsküdar'da Alizâde Efendi'de görülmüştür. Tiğ-i Sürh ise Hasan Beğ'in vefatından sonra Eyyübî Basdırmacı'ya geçmiştir.

www.tuba.gov.tr

Lâle Fiyatları

Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'da adı geçen lâlelerin bazılarının fiyatlarına, 1726 ve 1727 yıllarında yayımlanan narh defterlerinden ulaşılmış ve bu fiyatlar Tablo 1'de listelenmişti. Bu iki narhın önemi sadece lâle fiyatlarını vermesidir. Osmanlıda narh; mal ve hizmet fiyatlarında devletçe konulan üst sınırdır. ifade eder.¹³⁸ Yiyecek, içecek, giyecek, hizmet alımı gibi birçok konuda genelde kadınlar tarafından düzenlenen narh listelerinin, savaş ve kıtlık gibi

•••••

¹³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Neslihan Koç Keskin, **Osmanlı Lâle Şenlikleri Çerâğan**, SFN Yayınları, Ankara 2014.

¹³⁸ Mübahat Kütükoğlu, Narh, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.32, 2006, s.390-391; Müctebâ İlgürel, “1704-1707 Tarihleri Arasında Balıkesir'e Ait Narh Düzenlemeleri”, **Osmanlı Araştırmaları**, C.XXIII, 2003, s.11-21.

olağanüstü durumlarda paranın ayarına göre yinelendiği belirtilmiştir.¹³⁹ Tabloda görüleceği üzere fiyatlardaki yükseliş sebebiyle Lâle Devri'nin ortalarında bu iki lâle narhının yayımlandığını düşünmek mümkündür. Yetiştiriciler bölümünde ayrıntılı belirtildiği üzere tabloda adı geçen isimler ünlü lâle yetiştiricileridir. [Bkz. Dördüncü Bölüm, Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâle Yetiştiricileri]

Aşağıdaki tabloya göre 1726 ve 1728 yıllarında en yüksek lâle fiyatı Nîze-i Rummânî'ye aittir. Ahmed Paşazâde Vefâi Mehmed Beğ'in Nîze-i Rummânî'si 1726 yılında 50 kuruş iken 1728 yılında 4 kat fiyatı artarak 200 kuruş olmuştur. Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed'in Pençe-i Selmânî'sinin fiyatı ise 30 kuruştan 100 kuruşa çıkmıştır. Listedeki birçok lâlede bu şekilde artış gözlemlenmektedir. Bu lâleler içerisinde en çok artışı ise Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî'nin Reşk-i Gülşen'inde olmuştur. Bu lâle 1,5 kuruş'tan 50 kuruşa çıkarak neredeyse 50 kat değer kazanmıştır.

Tablo 5. Narh Defterlerine Göre 1726 ve 1727 Yıllarında Lâlelerin Fiyatları¹⁴⁰

No	Lâle Adı	Yetiştirici Adı	17 Zilkade 1138 17 Temmuz 1726 Fiyatı	Muharrem 1140 Ağustos-Eylül 1728 Fiyatı
1	Al-ı İbrâhim Beğ	Eyyûbî İbn-i Amm Dâvud Paşazâde Beğ	5 akçe	8 akçe
2	Al-ı Cedîd	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	60 akçe	2 kuruş/240 akçe
3	Al-ı Kebîr	Kethüdâzâde Efendi	30 akçe	60 akçe
4	Al-ı Kebîr	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi	20 akçe	30 akçe
5	Elmâs-pâre	Kethüdâzâde Efendi	5 akçe	15 akçe
6	Bedr-i Rahşende	İshâkîzâde Efendi	3 kuruş	25 kuruş

¹³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mübahat Kütükoğlu, **Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1640 Tarihli Narh Defteri**, Enderun Yayınları, İstanbul 1983.

¹⁴⁰ 1 kuruş=120 akçe olarak hesaplanmıştır.

No	Lâle Adı	Yetiştirici Adı	17 Zilkade 1138 17 Temmuz 1726 Fiyatı	Muharrem 1140 Ağustos-Eylül 1728 Fiyatı
7	Pertev-efgen	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	1 kuruş	5 kuruş
8	Pençe-i Selmânî	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	30 kuruş	100 kuruş
9	Behcet-efzâ	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	15 akçe	2 kuruş/240 akçe
10	Bıyıklı	Eyyübî Velî Efendi	1 akçe	4 akçe
11	Tâb-âver	Subaşı	2,5 kuruş	10 kuruş
12	Tuhfetü'l-uşşâk	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	15 akçe	20 akçe
13	Tohm-ı Benefş	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	20 akçe	60 akçe
14	Turuncî-i Bâlâ	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi	2,5 kuruş	20 kuruş
15	Turuncî-i Latîf	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	15 kuruş	60 kuruş
16	Turuncî-i Vasat	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi	30 akçe	2 kuruş/240 akçe
17	Câzib	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	15 akçe	30 akçe
18	Cihân Bezedi	Eyyübî Müezzîn Pîrî Çelebi	30 akçe	1,5 kuruş/160 akçe
19	Çerâğ-ı Gülşen	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî	15 akçe	9 akçe
20	Çemen-ârâ	İmâm Mahmûd Efendi	30 akçe	60 akçe
21	Hûr-peyker	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî	3 kuruş	6 kuruş
22	Hoş-bû	Kâsımpaşalı Serrâc Hâcî Mustafâ	20 akçe	2 kuruş/240 akçe
23	Dürr-i Aden	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	40 akçe	2 kuruş/240 akçe
24	Dil-hâh	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ	60 akçe	2 kuruş/240 akçe
25	Dil-güşâ	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	20 akçe	60 akçe
26	Ruh-ı Dilber	Üsküdarî Mehmed Ali	20 akçe	30 akçe
27	Reşk-i Gülşen	Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî	1,5 kuruş	50 kuruş
28	Revnak-ı Gülşen	Eyyübî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	60 akçe	5 kuruş/600 kuruş

No	Lâle Adı	Yetiştirici Adı	17 Zilkade 1138 17 Temmuz 1726 Fiyatı	Muharrem 1140 Ağustos-Eylül 1728 Fiyatı
29	Zer-pûş	Dihkânî-zâde Mustafâ Efendi	60 akçe	2 kuruş
30	Zer-peyker	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi	6 akçe	30 akçe
31	Zîver-bahş	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	30 akçe	1 kuruş
32	Zîver-yâb	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi	1 kuruş	2,5 kuruş
33	Sâgar-ı Sîm	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi	2,5 kuruş	15 kuruş
34	Sâgar-şinâs	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	20 akçe	30 akçe
35	Sâgar-ı La'îlîn	Lâlezârî Mehmed	15 kuruş	50 kuruş
36	Sâgar-nümâ	Kâsımpaşalı Hâci Mollâ	1,5 kuruş	6 kuruş
37	Sirâc-ı Gülşen	Kariyyeli Hâci İsmâîl Lâlezârî	20 akçe	60 akçe
38	Ser-âmed	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	15 akçe	20 akçe
39	Ser-bâz	Beşiktaşî Zâimzâde Hâci İbrâhîm	20 akçe	8 kuruş
40	Ser-tîz	Subaşı	30 akçe	60 akçe
41	Server	Lâlezârî Mehmed	1 kuruş	5 kuruş
42	Selmân-ı Pâk	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	10 akçe	2 kuruş/240 akçe
43	Şu'le-rîz	Lâlezârî Mehmed	10 kuruş	30 kuruş
44	Şûr-efgen	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	1,5 kuruş	10 kuruş
45	Şevk-efrûz	Kariyyeli Hâci İsmâîl Lâlezârî	2,5 kuruş	15 kuruş
46	Şevk-efzâ	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	60 akçe	2 kuruş/240 akçe
47	Şevk-bahş	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	15 kuruş	50 kuruş
48	Şeh-levend	Subaşı	20 akçe	30 akçe
49	Şehen-şâhî	Kariyyeli Hâci İsmâîl Lâlezârî	10 akçe	20 akçe
50	Şîrîn-kâr	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	15 akçe	30 akçe

No	Lâle Adı	Yetiştirici Adı	17 Zilkade 1138 17 Temmuz 1726 Fiyatı	Muharrem 1140 Ağustos-Eylül 1728 Fiyatı
51	Şive-engiz	Lâlezârî Mehmed	20 kuruş	80 kuruş
52	Sâhib-kırân	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	40 kuruş	150 kuruş
53	Subh-ı Bahâr	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	10 kuruş	30 kuruş
54	Ziyâ Yolında Al	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	20 akçe	50 akçe
55	Âli-tebâr	Lâlezârî Mehmed	15 kuruş	40 kuruş
56	Âli-zât	Kara Mollâ	60 akçe	2 kuruş
57	Âli-şân	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	15 kuruş	40 kuruş
58	Âlem-bahâ	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	60 akçe	2 kuruş
59	Âlem-firîb	Lâlezârî Mehmed	3 kuruş	25 kuruş
60	Âlem-gîr	Birâderzâde Mustafâ Efendi	30 akçe	80 kuruş
61	Âlem-nümâ	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	15 akçe	30 akçe
62	İzâr	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	60 akçe	2 kuruş/240 kuruş
63	İzâr-ı Yûsufî	Eyyûbî Yûsuf Efendi	20 akçe	80 akçe
64	İşve-bâz	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	15 kuruş	40 kuruş
65	Gonce-nümâ	Gülcibaşîzâde Mehmed Efendi	3 akçe	5 akçe
66	Ferah-perver	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	60 akçe	2 kuruş
67	Ferah-ı Dil	Yûsuf Efendi	20 akçe	3 kuruş
68	Ferah-nümâ	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	30 akçe	60 akçe
69	Ferîd-i Cihân	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	6 akçe	20 akçe
70	Feyz-i Hudâ	Uşşâkîzâde Osmân Efendi	15 kuruş	30 kuruş
71	Feyz-i Süleymânî	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	60 akçe	2 kuruş/240 akçe
72	Gül-ruhsâr	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	2,5 kuruş	40 kuruş
73	Gül-reng-i İmâm	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi	2,5 kuruş	2 kuruş

No	Lâle Adı	Yetiştirici Adı	17 Zilkade 1138 17 Temmuz 1726 Fiyatı	Muharrem 1140 Ağustos-Eylül 1728 Fiyatı
74	Gül-rîz	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	30 kuruş	100 kuruş
75	Gülşen-ârâ	Üsküdarî İmâmezâde Yeşilli Mehmed Çelebi	1,5 kuruş	15 kuruş
76	Gülşen-zîver	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	10 kuruş	60 kuruş
77	Gülşen-sûz	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	40 akçe	2 kuruş
78	Gülşen-ziyâ	Eyyûbî Yûsuf Efendi	1,5 kuruş	3 kuruş
79	La'l-pûş	Kazzâz İbrâhîm Çelebi	20 akçe	60 akçe
80	Leylâkî	Şeyhülislâm İshâk Efendi	2,5 kuruş	40 kuruş
81	Leylâkî	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	60 akçe	2 kuruş
82	Mehemmedî Güvez	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	30 akçe	1 kuruş
83	Mir'ât-ı Cihân	Aksarâyî İmâmezâde İsmâil Efendi	20 akçe	30 akçe
84	Mir'ât-ı Halîm	Üsküdarî Hâşim Çelebi İbn-i Abdülhalîm	20 akçe	30 akçe
85	Melek-peyker	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî	60 akçe	1,5 kuruş
86	Mülûkâne	Eyyûbî Kalaycı Hüseyin Beşe	20 akçe	60 akçe
87	Mor-ı Yûsufî	Eyyûbî Yûsuf Efendi	60 akçe	3 kuruş
88	Mihr-engîz	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	1 kuruş	5 kuruş
89	Nâz-bû	Kâsimpaşalı Hâcî Mollâ	20 akçe	30 akçe
90	Nâhid	Uşşâkizâde Osmân Efendi	20 akçe	60 akçe
91	Necm-i Seher	Dihkânî	15 akçe	9 akçe
92	Necîb	Kara Mollâ	20 akçe	30 akçe
93	Neşât-ârâ	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	5 akçe	3 kuruş
94	Neşât-âver	Elçi İbrâhîm Paşa	1 kuruş	5 kuruş
95	Neşât-efgen	Eyyûbî Yûsuf	60 akçe	2 kuruş
96	Neşât-bahş	Hattât Bekir Ağa	1 kuruş	2 kuruş

No	Lâle Adı	Yetiştirici Adı	17 Zilkade 1138 17 Temmuz 1726 Fiyatı	Muharrem 1140 Ağustos-Eylül 1728 Fiyatı
97	Nev-âmede	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	20 akçe	30 akçe
98	Nûr-efzâ	Kanlıcalı Müezzîn Ömer	20 akçe	30 akçe
99	Nûr-ı Behişt	Üsküdarî İsmâîl	20 akçe	2,5 kuruş
100	Neyyir-i Gülşen	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi	2,5 kuruş	80 kuruş
101	Nîze-i Haşhâşî	Hâcî Mûsâ	1,5 kuruş	10 kuruş
102	Nîze-i Rummânî	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ	50 kuruş	200 kuruş
103	Nîze-i Rengin	Eyyûbî İbn-i Amm Dâvud Paşazâde Beğ	10 akçe	15 akçe
104	Nîze-i Selmânî	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	1,5 kuruş	15 kuruş
105	Nîze-i Sîm	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	15 akçe	30 akçe
106	Nîze-i Gül-reng	Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi	30 akçe	5 kuruş/600 akçe
107	Nîze-i La'îlîn	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ	1 kuruş	3 kuruş
108	Nîze-i La'îlîn-i Yûsufî	Eyyûbî Yûsuf Efendi	20 akçe	60 akçe
109	Nîze-i Mollâ	Kâsimpaşalı Hâcî Mollâ	8 akçe	7 akçe
110	Nîze-i Yâkût	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	20 akçe	30 akçe
111	Vâlâ-şân	Lâlezârî Mehmed	30 kuruş	100 kuruş
112	Vahîd	Birâderzâde Mustafâ Efendi	20 kuruş	60 kuruş
113	Yed-i Beyzâ	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	30 akçe	3 kuruş/360 akçe

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

*Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'de
Adı Geçen Lâle Yetiştiricileri*

Remzî, çiçek yetiştiricilerinin geleneğine uyararak lâlelerin en iyi şekilde açılmasını beklemesi ve birçok lâle yetiştiricisinin bilgisine danışması sebepleriyle, *Gonçe*'deki özeni *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'da gösterememiştir. Lâle yetiştiricilerinin tespitinde birçok problem ile karşılaşmıştır. Bunlardan en önemlisi lâle yetiştiricisine ait ad, unvan ve meslek bilgilerinin her defasında farklı şekilde yazılmış olmasıdır.

Yetiştirici bilgilerinde birliği sağlamak için öncelikle Münir Aktepe tarafından yayımlanan narh defterlerinden yetiştiriciler kontrol edilmiş, bu eserde yetiştiricilere dair birçok ayrıntı tespit edilmiştir. Örneğin *Defter*'de adı Vefâî Mehmed Beğ olarak kaydedilen yetiştiricinin "Ahmed Paşazâde" olarak da tanındığı narh defterinde ek bilgi olarak verilmiştir. *Defter*'de Süleymân Ağa olarak kaydedilen lâle yetiştiricisinin İşve-bâz, Ferah-efzâ, Subh-ı Bahâr adlı lâlelerinin Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa'ya ait olduğu narh defterlerinden hareketle tespit edilmiş, bu sebeple eserdeki Süleymân Ağa'lar, Sandal Bedestanı Süleymân Ağa olarak değiştirilmiştir.

Defter'de, İbrâhîm Ağa olarak kaydedilen yetiştiricinin, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı olduğu narh defterlerinden anlaşılmıştır. Benzer şekilde Berber Ahmed olarak eserde kaydedilen ve birçok lâlesi olan yetiştiricinin Topkapılı olduğu narh defterlerinde verilen ek bilgilerdendir.

Narh defterleri ile birlikte *Netâyicü'l-ezhâr*, *Risâle-i Takvîm-i Lâle*, *Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ezhâr*'dan gerek yetiştirici gerekse lâle adı kontrolleri yapılmıştır. *Defter*'de Kavukçu İbrâhîm Efendi için “Kavukcu Sâkin-i Tarsus” ve “İmâm Tarsusi” adlandırmaları kullanılmıştır. *Netâyicü'l-ezhâr*'da Kavukçu'ya ait gösterilen lâle adları ile *Defter*'deki lâlelerin uyuşması dikkate alınarak İmam-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi olarak meslek ve yetiştirici adı birleştirilmiştir. *Defter*'de İmâm Sâlih olarak belirtilen yetiştiricinin Fındıklılı olduğu bilgisi *Netâyicü'l-ezhâr*'dan alınmıştır. Yetiştirdiği lâle adlarına bakılarak Abdülkerîm'in ile Pervîzzâde Abdülkerîm'in aynı yetiştiriciler olduğuna karar verilmiştir. Remzî bazen kendi adını yazmış bazen de kendisi için “li-nâmıkîhî”, “li-müsevidihî” şeklinde ifadeler kullanmış, birliği sağlamak adına yetiştirici adına “Remzî” yazılmıştır.

Bazı lâle yetiştiricileri ile ilgili problemler ise çözüm yolu bulunamadığı için sadece tespit edilebilmiştir. Bunlar şu şekildedir: Şûle-pâş'ın yetiştiricisi olan Abdî'nin Bozacı ve Berber Abdî'lerden hangisi olduğu bulunamamıştır. Eserde, Eyyûbî ve Üsküdarî şekillerinde kaydedilen iki yetiştirici vardır. Eyüplü ve Üsküdarlı pek çok çiçek yetiştiricisi olması sebebiyle hangisinin kastedildiği belirlenememiştir. Hamâmî-i Hisâr, Şeyh-i Hırka ve Muhzır-ı Muhâsebe şeklinde meslek bilgisi ile kaydedilen lâle yetiştiricilerinin asıl adlarına ulaşamamış; İbrâhîm Efendi'nin Cağalazâde, Kavukcu ve Altıbarmak İbrâhîm Efendiler'den, hangisi olduğu bulunamamıştır. Benzer bir durum da Osman ve Sâlih Efendiler için söz konusudur. *Defterdâr İzzet Beğ* ile İzzet Ali Beğ'in aynı lâle yetiştiricileri olabileceği akla gelmekteyse de narh defterlerinde ve şükûfe-nâmelerde bir ortaklık tespit edilemediği için bu isimler ayrı yetiştiriciler olarak gösterilmiştir. Benzer şekilde Memiş Ağa; Beşiktaşî ve Özili Memiş Efendiler farklı bir yetiştirici olarak listelenmiş, Kethüdâzâde'nin hangi kethüdânın oğlu olduğu tespit edilememiştir.

Bu belirtilenler dikkate alınca *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'da 173 lâle yetiştiricisinin kayıtlı olduğu söylemek mümkündür.

Lâle Yetiştiricileri ve Yetiştirdikleri Lâle Sayıları

Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'da kaydedilen 1138 lâleden 16'sının yetiştiricisi belli değildir. Yetiştiricisi belirlenemeyen lâlelerin adları şu şekildedir: İcâz, Tem-

kîn, Dürre-i Beyzâ, Sirâc, Şeref-efrûz, Şeb-reng, Şu'le-dâr, Saff-şiken, Âlem-ârâ, Feyz-i Mücellâ, Mâye-i Nâz, Meclis-ârâ, Mihr-tâb, Nahl-i Nâz, Nesîm-i Seher, Nîze-i Gül-gûn. Azize Kadın haricindeki bütün yetiştiriciler erkektir.

Yetiştiricisi belirtilmeyen lâleler dışındaki yetiştirici adları, yetiştirdikleri lâlelerin adları ve sayıları aşağıdaki tabloda alfabetik olarak gösterilmiştir.

Tablo I. Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâle Yetiştiricileri ve Yetiştirdikleri Lâle Sayıları

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
1	Abdî	Şu'le-pâş	1
2	Acemzâde Şeyh Mehmed Efendi (1699'da hayatta)	Kimnonî	1
3	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ	Arak-ı Cebîn Dil-hâh Feyz-i Mîr Letâfet-efzâ Mu'attar Musaffâ Müşâbih-i Feyz Nîze-i La'lîn Nîze-i Rummânî Nuhbetü'l-ezhâr Nûr-ı Cebîn Sâlâr-ı Gülşen Tâvûs-ı Gülşen Ziyâ-yı Mîr	14
4	Aksarâyî Hazînedâr Mustafâ Ağa	A'lâ-yı Ağazâde Çemen-tâb La'lîn-ten Mu'tenâ Yâkût-berg	5
5	Aksarâyî İmâmzâde İsmâîl Efendi	Bahâ-pîrâ Mir'ât-ı Cihân Mir'ât-ı Rûh	3
6	Ali Çelebi Tâbi-i Çelebi Efendi	Şeh-per-i Hü mâ	1
7	Ali Paşazâde İbrâhîm Beğ	Behcet-efrûz Tîr-endâz	2
8	Antakiyyelizâde	Al-ı Cedîd Feyz-i İllâhî Şâdî-bahş Şeref-bahş	4

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
9	Azize Kadın (1699'da hayatta)	Cihân-gîr Müşâbihi Çevgân-ı Şâhî Gül-peyker İzârî Sincâbî Kırlangıç	5
10	Beşiktaşî Cafer Begzâde Abdullâh Kapudan (1699'da hayatta)	Güzîde Kırlangıç	1
11	Beşiktaşî Çiçekçi Mehmed Çelebi	Çemen-ziyâ Safâ-perver	2
12	Beşiktaşî Kadıfecî İbrâhîm	Nâvek-i Müşgîn Zib-i Gülşen	2
13	Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi (1699'da hayatta)	Gül-i Zibâ Gül-i Mey-nûş Hoş-nümâ Nâdîde	4
14	Beşiktaşî Karga Mehmed Çelebi (ö. 1695)	Perr-i Zâğ	1
15	Beşiktaşî Memiş Efendi	Beyâz-ı Mehemedî Gül-gûnî Kâm-yâb Lü'lü Mergûb Mihr-efzâ Nîze-i Sürh	7
16	Beşiktaşî Şeyh Fahreddîn	Dürr-i Yektâ Subh-ı Neşât	2
17	Beşiktaşî Yırık Müezzin Ali Çelebi (ö. 1685)	Dil-âvîz-i Şarâbî Dil-firîb Dil-pesend Gül-i Mey-nûş İbret-nümâ Müferrih-likâ Müsellem-i Âlem Nâz-perver Pesend-i Morî Safâ-bahş Ser-efrâz Alev-tâb Zibende	13

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
18	Beşiktaşî Za'îmzâde Hâcî İbrâhîm	Gül-reng-i Hâcî İbrâhîm Mümtâz Ser-bâz	3
19	Binbaşı Hâcî Ahmed	Müntehâ Gül-reng	1
20	Birâder-i Nahîfî	Pençe-i Tâb Rûy-ı Hûbân	2
21	Birâderzâde Mustafâ Efendi (ö.1728)	Âlem-gîr Bârik Dil-şâd Elmâs-peyker Gül-i Zîbâ Leylâkî Nîze-i Elmâs Pesendîde Vahîd	9
22	Boşnakzâde Hâcî Sâlih Efendi (1699'da hayatta)	Meh-i Nev Meh-i Nev Mercân-pâre	3
23	Büyükbâbüccî Çorbacı Mehmed Ağa	Anberî	1
24	Çivicizâde Ahmed Efendi (1699'da hayatta)	Ser-efrâz-ı Turuncî	1
25	Çizmecizâde	Neş'e-rîz	1
26	Çorbacı Ali Ağa (1699'da hayatta)	Sürh-puş	1
27	Çûkâdâr-ı Derûn Mustafâ Ağa Tâbi-i Kapudan Mustafâ Paşa	Mahbûb	1
28	Dâmâdzâde Efendi Ahmed Efendi (ö.1741)	Çemen-zîb Hâver-i Gülşen Mücellâ Şevk-âver Şevk-engîz Vâlâ Zîver-i Behîşt	7
29	Dâvudpaşalı Peyk Mehmed Çelebi	Âlem-pesend Nev-reste	2
30	Defterdâr İzzet Beğ	Hadeng-i Nâz Nev-zuhûr Şevk-âmîz Şevk-engîz	4
31	Dihkânî	Necm-i Seher	1

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
32	Dihkânîzâde Mustafâ Efendi	Al-ı Kebîr Bahşende Dil-beste Dil-rübûd Fişne-reng Kâm-bahş Kibrîti Muhteşem Ser-efrâz-ı Cedîd Turuncî-i Bâlâ Turuncî-i Cedîd Turuncî-i Fitîli Mor Turuncî-i Vasat Zer-pûş	14
33	Elçi İbrâhîm Paşa	Neşât-âver	1
34	Elvânzâde	Şîrin	1
35	Evlîyâzâde	Hümâyûn	1
36	Eyyûbî	Altun Sarısı Peyk-i Bahâr	2
37	Eyyûbî Ali Hâce	Hân mân	1
38	Eyyûbî Basdırmacı	Dervîş-pesend Mor Pesendîde	3
39	Eyyûbî Berber Abdullâh Çelebi (1699'da hayatta)	Tûtiyâ-yı Çeşm	1
40	Eyyûbî Dede	Dil-dûz Enâr Çiçeği Ferah-âver	3
41	Eyyûbî Dökmeciler İmâmı	Hayât-efzâ	1
42	Eyyûbî Kalaycı Hüseyin Beşe ¹⁴¹ (ö. 1694)	Beyâz-ı Kalaycı Kibrîti Mülûkâne	3
43	Eyyûbî İbn-i Amm Dâvud Paşazâde Beğ	Al-ı İbrâhîm Beğ Büyük Al Nîze-i Rengîn	3
44	Eyyûbî Kara Mustafâ	Sâgar-ı Musaffâ	1

•••••

¹⁴¹ Yetiştirici adı *Defter*'de "Eyyûbî Hüseyin Beşe" ve "Kalaycı Hüseyin" olarak iki farklı şekilde yazılmış. *Netâyiciü'l-ezhâr*'da ise "Eyyûbî Kalaycı Hüseyin" olarak kaydedilmiştir. Bu sebeple "Eyyûbî Hüseyin Beşe" ve "Kalaycı Hüseyin" aym yetiştirici olarak bu tabloda gösterilmiştir.

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
45	Eyyûbî Müezzîn Pîrî Çelebi	Cihân Bezedi Nev-peydâ	2
46	Eyyûbî Şerîfezâde Es-seyyid Abdûlbâkî Efendi	Dil-cû Gül-nûş Mevc-i Sürûr Şeh-nâz	4
47	Eyyûbî Şeyh Osmân (1699'da hayatta)	Gül-reng-i Müsellem	1
48	Eyyûbî Tanbûrizâde Mustafâ Çelebi (1699'da hayatta)	Dil-âmîz Dil-cû Dil-perver Dil-rübâ Elmâsî Gül-endâm Gül-fâm Hâven-i Sîm Hudâ-dâd Mahbûbü'l-kulûb Meh-pâre Mümtâz-ı Al Ney-sîmâ Nîze-i Sîm Nîze-i Yâkût Nûr-bahş Revnağ-ı Gülşen Şeh-nâz Tâc-ı Bahâr Tohm-ı Hurşîd Tozkoparan Zemîn ü Zemân	22
49	Eyyûbî Vefî Efendi (1699'da hayatta)	Bıyıklı Dil-ârâ Gül-pûş Hitâyî Müstesnâ-i Mülûkî Nûr-ı Bahâr Nûr-ı Cihân Nûr-ı Cinân Nûrû'l-kulûb Rûh-bahş Rûhü'l-kulûb Sultân-ı Cihân	12

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
50	Eyyûbî Yûsuf Efendi	Açık La'î Ala Karîb Al Tirnaklı Al-ı Dîger-i Yûsufî Âlî-kadr Dil-güşâ Dürr-i Şâhvâr Ferah-bahş Fişne-reng Gülşen-ziyâ İzâr-ı Yûsufî İzâr-reng Kibrîtizâde Mîr-i Ezhâr Mor-ı Yûsufî Neşât-efgen Nîze-i La'îl-i Yûsufî Sincâbî Tohm-ı Cedîd Tohm-ı Dîger Zehebî	20
51	Fethiyeli Azîz Efendi (ö. 1698)	Benefş Dil-ârâ Ferruh Gül-reng-i Azîz Hoş-reng Nâ-yâb Ra'nâ	7
52	Feyzullâh Efendi (ö. 1761)	Al-ı Mücellâ Cilve-nümâ Dil-beste Feyz-i Eser Feyz-i Gül-reng Feyz-yâb Hoş-nümâ Mînâ-kâr Mir'ât-ı Mücellâ Mu'teber Nişter-i La'îl Pesendîde Rûh-efzâ Sütûde Şevk-i Sâni Şûrîde Tâb-efgen Tâbende Tarab-zâ Yek-dâne Yegâne Zînet-i Gülşen	22

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
53	Fındıklılı Bekir Ağa	Çemen-zîb	1
54	Fındıklılı Câbî Hasan Efendi (1699'da hayatta)	Gül-gûn-ı Hasanî Gülşen-pîrâ	2
55	Fındıklılı Hüseyin Çelebi	Ferah-engîz	1
56	Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi (1699'da hayatta)	Al-ı Sâlih Âlî-kadr Bahâ-pîrâ Behcet-âmîz Benefş Beyâz-ı İmâm Cilve-rîz Dil-ârâm Dil-dâr Dil-nüvâz Dil-rübâ Dürr-i Yektâ Elmâs-pâre Ferîde Fez-i İmâm Gül-hîz Gül-reng-i İmâm Gülşen-tâb Hem-ser Hemvâr Hoş-bûy-ı Sâlihî İşve-bâz-ı Sâlihî Kibrîtî Mor-ı Sâlih Mufahham Nîze-i Sâlihî Nîze-i Sâni Nûr-pâş Pîrâye-i Sâlihî Rûh-bahş Sun'-ı İlâhî Şeh-per-i Şeydâ Tenhâ-hırâm Turuncî-i İmâm Yek-dâne Yek-dâne-i Dîger Yek-dâne-i Dîger Zer-peyker Zevk-bahş Zîb-âver-i Sâlihî Zîver-yâb	41

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
57	Fındıklılı Kazzâz	Tohm-ı Cedîd Zer-âver	2
58	Gülcibaşızâde Mehmed Efendi (1699'da hayatta)	Âteş-tâb Behişt-ârâ Gonce-nümâ Gül-beyâz Gül-fâm Gül-reng-i Mehemmedî La'l-i Ruhsâr Mey-fâm Necmü's-sa'âde Revnağ-ı Meclis Rûy-ı Arûs Sincâbî Şarâbî Şeb-çerâğ Şeh-nâz Yâkûtî	16
59	Hâcı Abdullâh Müezzîn-i Fenâyî	Kirişme-i Nâz Sâgar-ı Gülşen	2
60	Hâcı Mûsâ	Âlem-ziyâ Çemen-efrûz Dil-pezir Ferah-ı Nâz Gül-reng-i Hammâmî İşve-nümâ Leylâkî Lutf-ı Hakk Makbûl Matla'u'l-envâr Mor-ı Hammâmî Neş'e-i Bahâr Nev-arûs Nîze-i Haşhâşî Nîze-i Sîmîn Nûş-hand Pençe-i La'lîn Peyker-i Nâz Sâgar-ı Gülşen Sâgar-ı Neşât Su'bân Şive-pâş Şu'le-bâz Turuncî-i Müstesnâ Turuncî-i Siyeh Fitîlli Turuncî-i Siyeh Fitîlli ve Kitâbeli Unnâbî	27
61	Hakkâk İbrâhîm Efendi	Arûs-ı Gülşen	1
62	Hamâmî-i Hisâr	Nîze-i Erguvânî	1
63	Hâmîdzâde Ataulâh Efendi	Nîze-i Sadriyye Nîze-i Sadriyye Müşâbihî Sadriyye Şevk Yolında Tohm	4

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
64	Hattât Bekir Ağa (1699'da hayatta)	Dil-sûz Neşât-bahş Revân-bahş	3
65	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)	Ferah-ı Nâz Güzide Hoşter Nev-res Nîze-i Fettân Sâgar-ı Gül-gün Sâgar-ı Gülşen Sürûr-engîz Turuncî-i Zîbâ	9
66	İbrâhîm Efendi	Tâc-ı Edhemî	1
67	İbrâhîm Efendizâde	Nev-tohm-ı Al-ı Boşnak	1
68	İmâm Mahmûd Efendi	Çemen-ârâ	1
69	İmâm-ı Sultânî-i Sâni Abdullâh Efendi	Dûd-ı Dil Güzide	2
70	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi (1699'da hayatta)	Al-ı Kavukçu Arûs Bâlâ-nişîn Bedahşî Bülend-i Mor Çemen-pîrâ Dil-pezir Dil-şikâr Düstûr-ı Mükerrerem Gül-reng-i Al Gül-rûy Gülşen-zîver Hoş-âyende Hüsn-efzûn İzâr Müşâbih-i Yenidünyâ Nâzende-i Al Nîze-nümâ Rûy-ı Arûs Sâgar-ı Rengîn Ser-efrâz Sîm-i Derûn Sîmîn-beden Sûsenî Tohm-ı Cedîd Unnâbî Yâkût-ı Hamrâ Yed-i Beyzâ Zîver-bahş	29

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
71	İshâkzâde Efendi	Âftâb Bâlâ-şân Bedr-i Rahşende Cihân-ârâ Meh-tâb Mervârîd Nûrû'l-ayn Ra'nâ Al Se-reng Tâb-dâr Tâb-efzâ Zer-tâb	12
72	İstanbul Ağasızâde	Kırmızı-ı Ağazâde	1
73	İzzet Ali Beğ Efendi	İzzet-perver Nûrû'l-uyûn	2
74	Kaddî İbrâhîm Efendi (1699'da hayatta)	Dil-nişîn Ser-bülend	2
75	Kâdî-i Mısır Hasan Beğ	Süst-mâ'î Tîg-i Sürh	2
76	Kadrî Ağa (ö. 1691)	Münevver	1
77	Kağdemîni Sâbık İbrâhîm Efendi	Mümtâz-ı Cihân	1
78	Kahramânzâde	Hançer-i Gül-gûn Nîze-i Şarâbî	2
79	Kanlıcalı Müezzîn Ömer	Al-ı Ömer Nîze-dâr Nûr-efgen Nûr-efzâ	4

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
80	Kapudan Mustafâ Paşa (ö. I Ekim 1730)	Akîk Âlî-meniş Âsaf-pesend Bâlâter Bî-hemtâ Bikr Cihân-ârâ Dâd-ı Hakk Dil-beste Dil-pezîr Dil-rübâ Fâyık Feyz-i Seher Feyz-i Yezdân Feyz-resân Gülşen-bahâ Hâlet-bahş Hâlet-efzâ Hançer-i La'îlîn Hesnâ Hür-endâm İzâr-ı Yâr Matbû' Meh-tâb Mevhibe Mu'allâ Mu'ciz Mu'tenâ Müstesnâ Müşîrâne Nîze-i Rengîn Numûne-i Feyz Peñçe-i Mercân Raşşân Revnak-bahş Sâgar-ı Şâdî Şeh-pesend Şu'le Tâbân Tannâz Tarab-rîz Tevfîk Zübdetü'l-ezhâr	43
81	Kara Mollâ	Âlem-tâb Âlî-zât Âteş-tâb Cilve-dâr Elmâs-tırâş Hasîb Necîb Nesîb Sadr-nişîn Şevk-yâb	10

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
82	Kara Osmân Paşa	Âlem-zîb	1
83	Karanfilî Mustafâ Çelebi (ö. 1693)	Kitâbeli	1
84	Kariyyeli Bekir Ağa	Turuncî-i Hattât	1
85	Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî	Arûs Behcet-nümâ Çerâğ-ı Gülşen Dil-nüvâz Dil-şâd Feyz-i Bârî Fürûzende Alı Gül-reng-i Âlf-şân Gülşen-tâb Habîbü'r-rûh Hayât-bahş Hayret-efzâ Hûr-peyker Hurşîd-nümâ İn'âm-ı Hudâ Kibrîtî Melek-peyker Muhâlif-reng Mühr-i Süleymânî Mümeyyizü'l-ezhâr Nâz u Niyâz Nîze-dâr Nîze-i Elmâs Nûr-bahş Nûş-hand Nüzhet-nümâ Rahşende Rûh-perver Sâgar-ı Garrâ Sâgar-ı Müstesnâ Sarı Fitilli Sarı Fitilli Sirâc-ı Gülşen Sun'-ı İlâhî Şehen-şâhî Şerhatü'l-uşşâk Şevk-efgen Şevk-efrûz Şive-pâş Tâb-dâr Tulû'-ı Şems Turuncî Turuncî-i Cedîd Unnâbî Zevk-bahş	45

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
86	Kâsimpaşalı Bozacı Abdî	Beyâz-ı Abdî Dil-keş Perr-i Piristû	3
87	Kâsimpaşalı Hâci Mollâ	Bî-nazîr Câm-ı Cem Dil-dûz Dil-gîr Dil-nişîn Ferah-şâd Gül-reng-i Hâci Mollâ Hülâsatü'l-ezhâr Nâz-bû Nîze-i Mollâ Sadr-nişîn Sâgar-ı Şahbâ Sâgar-nümâ Sâgar-nümâ Müşâbihi Şahbâ-reng Şevk-bahş Müşâbihi Yâkût-ı Ahmer	17
88	Kâsimpaşalı Boşnak Mahmûd (ö. 1682)	Al-ı Boşnak	1
89	Kâsimpaşalı Serrâc Hâci Mustafâ	Hoş-bû	1
90	Kâsimpaşalı Şalgam Ahmed (1699'da hayatta)	Mercân-peyker	1
91	Kazasker Ârif Efendi (1699'da hayatta)	Fişne Mey-gûn Sehâbî	3
92	Kazzâz İbrâhîm Çelebi	Sâgar-ı Gülşen La'l-pûş	2
93	Keresteci Ali Çelebi (ö.1679)	Açık Erguvânî Ankîdî Cihân-gîr Ebr-i Müncelî Filandıra Gül-reng Kırlangıç Hilâliyye Kibrîtî Kırlangıç Leylâkî Nâdire Nâz-perver Nev-zuhûr Nürü'l-ayn Pesendîde Sincâbî Süst-mâî Şive-kâr Unnâbî Yenidünya	19
94	Kethüdâ Mehmed Paşa	Ayn-ı Hayât	1

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
95	Kethüdâ-yı Şeyhülislâm	Âlem-ârâ Beşir-i Seher Nüzhet-ârâ	3
96	Kethüdâzâde Efendi	Al-ı Kebîr Bî-misl Bülend-i Mor Elmâsî-i Kebîr Elmâs-pâre Enâr Çiçeği Erikdibi Gül-gûnî Hoş-reng Înâdiyye Leylâkî-i Kebîr Ser-bülend	12
97	Kolozlîzâde	Beyâz-ı Nev-tohm Leylâkî-i Güşâde Nazîf Pîrâye-i Gülşen Tüvânâ Zevk-âver	6
98	Küçük Hâcî Ahmed	Erguvânî Neş'e-bahş Sürh-gün Şâh-ı Şükûfe Tohm-ı Cedîd	5
99	Kürdzâde Ahmed Beg (1699'da hayatta)	Nev-arûs	1
100	Lâlezârî Abdullâh Çelebi	Memdûh Nâzenîn Nâz-perver Neş'e-perver	4

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
101	Lâlezârî Mehmed	Âlem-firîb Âlem-tırâz Al-ı Mergûb Âlî-tebâr Ârâyîş Arûs-ı Çemen Ayn-ı Zülâl Bâlâ-kadd Behcet-ârâ Beyâz-ı Sagîr Bezm-ârâ Bezm-efrûz Bî-hemtâ Büyük Al Cihân-efrûz Cihân-fürûğ Cihân-pesend Cilve-rîz Çemen-efrûz Çerâğ-ı Gülşen Yolında Deşne-i Nâz Ebr-i Bahâr Elmâsî-i Sagîr Erguvânî Ferah-rîz Ferîd Feyz-i Nesîm Fişne-reng Gam-zidâ Garrâ Gül-efşân Gül-i Handân Gül-i Şâdî Gül-ruh Güvezî Dipli Haçer-i Yâkût Havâss-pesend Hayât-efzâ Hem-dem Huceste Hülâsatü'l-ezhâr Hurrem İlâve-i Bahâr Kâm-rân Kebîr-i Elmâsî Kit'a-i Şeyh Kibrîtî La'l-reng	116

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
101 (Devam)	Lâlezârî Mehmed (Devam)	Lâ-nazîr Leylâkî Manzûr Mihrbân Mir'ât-ı Musaffâ Mücevher Müfred Mühr-i Süleymânî Münevver Münîr Müşâbih-i Bâbüccî Müşâbih-i Zî-şân Müzeyyen Nâ-yâb Nâzende Nesîm-i Sabâ Neş'e-dâr Nev-neş'e Nevvâr Nişter-i Nâz Nîze-i Elmâsî Nûr-efşân Nûr-ı Çemen Nûr-ı Sepîd Nûzhet-efzâ Pertev-endâz Rengîn Reşk-efzâ Revnâk-efzâ Revnak-ı Bahâr Rişte-i Cân Rişte-i Nâz Rûh-ı Âşînâ Rummânî Rûy-ı Nigâr Sâgar-ı La'lîn Sâgar-ı Musaffâ Sâgar-nûş Sagîr-i Güvez Ser-keş Server Serv-i Nâz Subh-ı Neşât Subh-ı Sâdik Şâdî-pîrâ Şeb-ârâ	116 (Devam)

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
101 (Devam)	Lâlezârî Mehmed (Devam)	Şevk-rîz Şive-engîz Şu'le-bâr Şu'le-rîz Tâb-endâz Tarâvet-nümâ Turuncî-i Müferrih Turuncî-i Sagîr Vâlâ-şân Yâkût-reng Yegâne-i Gülşen Zarîf Zarâfetnümâ Zer-efşân Zer-pâş Zerrîn-alem Zihli Beyâz Zînet-efzâ Zî-şân Müşâbihi Ziyâ-nümâ Ziyâ-pâş Zülfe-dâr	116 (Devam)
102	Mehmed Efendi Müezzîn-i Toklı	Hâkisterî	1
103	Mehmed Kapudan Kenân Hâcezâde	Gül-reng	1
104	Memîş Ağa (1699'da hayatta)	Zîb-ârâ	1
105	Miskî İbrâhim Çelebi	Gül-gûnî Hayât-âver Rûh-efzâ	3
106	Mismârî Ahmed (ö. 1698)	Mümtâz-ı Âlem Şeb-reng	2
107	Muhzır-ı Muhâsebe	Nâvek-i Zerrîn	1
108	Mollâ Hâcî Mustafâ Der Bâb-ı Tophâne	Nüzhet-i Çemen	1
109	Mustafâ Bostanî Hasköy'de	Sun'-ı Hakk	1
110	Mustafâ Hâce	Sincâbî	1
111	Mutek-i Eyyûbî Velî Efendi	Turuncî-i Ali	1
112	Müezzîn Bâlf Ağa	Nîze-bâz	1
113	Ortaköyli Berber Abdî	Leylâkî-i Dil-keş	1

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
114	Osmân Efendi	Gül-izâr Gül-reng-i A'lâ İzâr-ı Dilber Kebîr-i Hıtâyî Nâzende	5
115	Osmân Beğ Tâbi-i Tophânelizâde	Necm-i Sa'âdet Sehm-i Sa'âdet Şâyeste	3
116	Osmân Çelebi Birâder-i Hammâmî	Gevher-tâb Mor-ı Osmânî	2
117	Özili Memiş Efendi	Behzâd	1
118	Paşacıkzâde	Câm-ı Neşât Sâgar-ı Sâni	2
119	Peçli Hâcı Mehmed	Âteş-i Sûzân Hâkisterî Kızıl-Behmen Lâhûr Vecnetü'l-azrâ Zîver	6
120	Pertevzâde	Feyz-i Kerîm	1
121	Pervîzzâde Abdülkerîm	Beyâz-ı Diğer-i Pervîz Beyâz-ı Pervîzzâde Kibrîtî Leylâkî Süst-mâ'î Zîbâ Zî-şân	7
122	Ramazân Kapudanzâde (1699'da hayatta)	Âteş-tâb Fışn-âb Gül-nâr Şîve-kâr	4
123	Râsih Mehmed Ağa-yı Hisârî	Âşûb-ı Çemen Dil-rübâ Gül-i Neşât Nîze-i Rengîn Sâgar-ı Leb-rîz	5
124	Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi	Ahmedî Bedr-i Münîr Bercîs Bezm-efzâ La'l-i Bedahş Nîze-i Gül-reng Sa'âdet-bahş Sehmü's-sa'âde	8

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
125	Remzî (1699'da hayatta)	Âşüfte Çeleng Feyz-i Nesîm Feyz-i Neşât Feyz-i Seher Gül-i Rummânî Hâlet-fezâ Hoş-kâm Hüsn-dâr İşve-tırâz Nâfe-rîz Neşât Reşk-i Cihân Sâgar-ı Rengîn Şeb-tâb Şeş-târ Zîb-i Cihân	17
126	Rûganîzâde Ahmed Ağa	Ahmedî	1
127	Saçlı İmâmzâde	Zîb-âver	1
128	Sadrazam İbrâhîm Paşa (ö.1 Ekim 1730)	Âsaf-perver Dil-nişîn Gül-çehre Gül-gonce Sadr-perver Şeref-i Gülşen Zümür-rüd-fâm	7
129	Sâlih Efendi	Ruhsâr	1
130	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	A'lâ-güvez Âlem-tâb Âlü'l-âl Ayvâ Güli Bâlâ-nişîn Bezedi Tohmı Cân-bahş Câzib Cihân Bezedi Tohmı Cihân-nisâb Cihân-zîb Çemen-zîb Dürre Dürr-i Aden Elmâs-pâre-i Kitâbeli Elmâs-pâre-i Bî-nazar Ferah-efzâ Ferah-perver	67

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
130 (Devam)	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağâ (Devam)	Ferah-şâdî	67 (Devam)
		Ferîd Müşâbihi	
		Ferîd-i Süleymânî	
		Feyz-i Sâni	
		Feyz-i Süleymânî	
		Gurre-i Kibrîti	
		Gül-pîrehan	
		Gül-reng-i Süleymânî	
		Gülşen-çerâğ	
		Gülşen-efrûz	
		Gülşen-sûz	
		Gülşen-sûz Müşâbihi	
		Gülşen-zîb	
		Hoş-âmed	
		İnce Ferîd	
		İşve-bâz	
		Kabâ-ferîd	
		Kebîr-i Şarâbî	
		Kibrîti	
		La'îlîn-kabâ	
		Leylâkî-i Diğer	
		Leylâkî-i Sağır	
		Meclis-ârâ	
		Mehemmedî Beyâz	
		Mehemmedî Güvez	
		Mercân-pâre	
		Mestâne	
		Mor Dönek	
		Mor-ı Kebîr	
		Mühr-i Süleymânî	
		Müjgân-ı Gül-ruh	
		Müntehâ Beyâz	
		Müntehâ Gül-reng	
		Müsellem Güvez	
		Nîze-dâr	
		Nîze-i Elmâs	
		Rengâreng	
		Revnâk-efrûz	
		Sâmî-şân	
		Sîmîn-beden	
		Sî-murg	
		Subh-ı Bahâr	
		Şafak-pûş	
		Şermende	
		Şevk-efzâ	
		Şevk-efzâ Gibi	
		Şîrîn-kâr	
		Tîg-i Sürh	
		Turuncî-i Süleymânî	

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
131	Seyyid Yahyâ Efendi	Nûr-ı Zîbâ Nûr-ı Mücessem	2
132	Sinân Paşazâde Saîdî Süleymân Beğ (1699'da hayatta)	Sâmânî Turuncî-i Şehen-şâhî	2
133	Sipâh Mehmed Ağa	Bâlâ-pervâz	1
134	Solakzâde Ahmed Ağa	Leylâkî Tâb-bahş Turuncî-i Vâlâ	3
135	Subaşı	Bahşende Elmâs-pâre Feyz-i Sâni Fürûğ Fürüzende Lem'a Nîze-i Yâkût Pençe-i Âftâb Ser-tîz Ser-tîz Müşâbihi Şeh-levend Şîve-kâr Tâb-âver Taşgelin Tohm-ı Cedîd	15
136	Şeyh Necmî Süleymân Efendi	Ferhunde	1
137	Şeyh Seyyid Abdüssamed Efendi	Bâlâ-nümâ Çemen-zîb Kibrîtî	3
138	Şeyh-i Hırka	Tohm-ı Cedîd	1
139	Şeyhülislâm İshâk Efendi (ö.1734)	Behcet-efgen Ferah-pîrâ Feyz-i Hakk Feyz-i Hakk Müşâbihi Feyz-i Nev Gülşen-trâz İnce Mor İşâret Leylâkî Mesned-nişîn Mor-ı Cedîd Mu'allâ Mutarraz Neşât-pîrâ Şevk-ârâ Şu'le-güster Zîb-âver Zî-şân	18
140	Tâbi-i Dâmâd-ı Debbâğzâde	Nîze-i Âteşîn	1
141	Tâbi-i Ördek Süleymân	Ferah-efrûz	1

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
142	Tâcir Hâcî Mustafâ	Sürh-pûş	1
143	Tavîl Mustafâ Efendi	Mu'teber Nev-res Nişter-i Zerrîn Reşk-âver Safâ-âver Safâ-bahş Şems-i Cihân	7
144	Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi (ö.1689)	Al-ı Tezkireci Ayvâ Güli Cihân-nisâb Sun'-ı Hudâ Yâkûtî	5
145	Tophâne Şeyhi Hüseyin Efendi	Hüseyinî	1
146	Tophânelizâde Osmân Efendi	Adîmü'l-akrân Fâyiku'l-akrân Güvezî Tohm Nâz-güster Nev-tohm-ı Tophânelizâde Şâh-ı Hûbân Tohm-ı Cedîd-i Dîger Tohm-ı Cedîd-i Güvez	8
147	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	Âlî-şân Arûs-ı Selmânî Besîm Cilve-bahş Dil-rübâ Feyz-i Gül-reng Gül-reng-i Ahmedî Gül-rîz Gül-ruhsâr Gülşen-tâb Hayât-bahş İnce Kırmızı Kibrît-i Ahmer Leylâkî Mir'ât-ı Selmânî Mor-ı Berber Neşât-ârâ Nişter-i Selmânî Nîze-i Selmânî Pençe-i Selmânî Rûh-bahş Rûy-ı Dil Sa'âdet-i Selmân Selmân-ı Pâk Süveydâ-yı Selmânî Şafak-rîz Şem'-i Gülşen Şive-i Selmânî Tuhfe-i Selmânî Turuncî-i Latîf Ziyâ-pertev	31
148	Topkapılı Mollâ Mustafâ	Dil-sitân	1

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
149	Uşşâkizâde Osmân Efendi (ö.1711)	Adîmü'n-nazîr Âlem-bahâ Al-ı Cedîd Âteşîn-ruhsâr Bahşâyîş-i İlâhî Bî-adîl Cilve-bahş Dâd-ı Hudâ Dil-âvîz Müşâbihi Dil-cû Dil-efrûz Dil-güşâ Dil-rübâ Dil-sûz Elmâs-pâre Enîsü'l-'uşşâk Ferah-nümâ Feyz-i Hudâ Feyz-i Hudâ Müşâbihi Gül-izâr Gül-mîh-i Âftâb Gül-reng-i Feyz Hoş-âyende Hoş-endâm Katmer Lâle Mihr-i Dirahşân Mînâ-derûn Müferrih Müşâbih-i Kızıl Kırlangiç Nâhid Nâz-dâr Nâz-dâr Yolında Al Nâzende Nûrû'l-ayn Osmânî Kırlangiç Rahşende Rûh-perver Sâhib-kırân Sîm-endâm Sultân-ı Cihân Müşâbihi Şevk-bahş Tohm-ı Benefş Tohm-ı Hitâyî Tohm-ı Yenidünyâ Tuhfetü'l-'uşşâk Turfanda Uzun Gülgûnî Velvele-ârâ Ziyâ Yolında Al Ziyâ-bahş	50

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
150	Uzun Süleymân Çelebi (1699'da hayatta)	Al Kırlangıç Hayâtü'l-kulûb Meknûn Sultân-ı Cihân	4
151	Üsküdarî	Vahîd-i Cedîd	1
152	Üsküdarî Garîk Mehmed Efendi Mahmûd Efendizâde	Bahş-ı Hudâ Dil-şâd Sa'dî	3
153	Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî	İzzet-me'âb Beşâret Ferah-engîz Reşk-i Gülşen Şu'â-efgen Zîver-i Gülşen	6
154	Üsküdarî Hamâmî Mehmed Çavuş (ö. 1689)	Âşûb-ı Cihân Çemen-efrûz Dü-peyker Gül-i Bih Gülşen-zîb Kızıl Kırlangıç Kibrîtî Mülûkî Rûy-ı Nigâr Rûy-ı Nigâr Müşâbihi Sincâbî Sultân-ı Cihân Sultân-ı Cihân Müşabihi Tekne Mori Tohm-ı Şîrîn Yâkûtî	16
155	Üsküdarî Hâşim Çelebi İbn-i Abdülhalîm	Hûr-endâm Mir'ât-ı Halîm	2
156	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi (1699'da hayatta)	Behişt-ârâ Bülend-i Elmâsî Evreng-zîb Ferîd-i Cihân Gülşen-ârâ Hudâ-dâd Kavs-i İlâhî Mercân-pâre-i Sagîr Mîrû'l-ezhâr Rûy-ı Arûs Solakzâde-pesend Yeşil Melek	12

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
157	Üsküdarî İsmâil	Nûr-ı Behişt Şeref	2
158	Üsküdarî Kayışbıçakzâde	Behcet-efrûz	1
159	Üsküdarî Kerestecizâde	Celîs Enîs Gülşen-zîb	3
160	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	Âlem-nümâ Âlem-sûz Âlem-zîb Âlem-ziyâ Âşüfte Behcet-efzâ Bî-misl Cihân-sûz Cihân-ziyâ Dâd-ı Hudâ Dil-ârâm Ebruvân Gül-çîn Gülşen-perver Mihr-engîz Mor-ı Mahmûdî Mu'azzam Mükerrem Nâz u Niyâz Nâzikter Neş'e-efgen Neş'e-pîrâ Netîce Nev-âmede Nev-dîde Nîze-i Elmâs-gûn Nîze-i Mahmûd Nîze-i Summâkî Nûr-ı Mahmûdî Pertev-efgen Reşk-âver Sâgar-nişîn Sâgar-şinâs Ser-âmed Şafak-nümâ Şu'le-ger Şûr-efgen Tâbiş-dâr Zib-âver	39

No	Lâle Yetiştiricisinin Adı	Lâleleri	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
161	Üsküdarî Mehmed Ali	Baht-âver Dil-pesend Ruh-ı Dilber	3
162	Üsküdarî Moralizâde Mehmed Ağa	Sürûr-bahş Sürûr-ı Dil	2
163	Üsküdarî Toygar Baba (1699'da hayatta)	Bukalemun La'l-peyker	2
164	Vusûlî Mehmed Efendi (ö. 1590)	Mollâ Çelebi	1
165	Yağlıkçı Hâcî Hafîl	Neş'e-pîrâ	1
166	Yedikulleli Zerger Mehmed Çelebi	Leylâkî	1
167	Yıldizzâde Mehmed Efendi	Ferîdü'd-dehr	1
168	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi (ö. 1699)	Kavs-i Kuzah Leylâkî-i Gûşâde Neyyir-i Gülşen Sâgar-ı Sîm Yâkut-fâm	5
169	Yorganî el-Hâc 'Alizâde Mehmed Çelebi	Fâhir Mülûkî Şîrîn	3
170	Yûsuf Efendi	Ferah-ı Dil	1
171	Yûsuf Efendi-zâde Hâcî Ahmed Ağa	Dürr-i Şehvâr Hurşîd Mecnûn Nâz-âlûd Neşât-efzâ Pinyâl Şems-perver	7
172	Yûsuf Efendi-zâde Ali Ağa	Matlûb Mutarrâ	2
173	Yümnî Efendi	Al-tohm Beyzâ-ı Ziyâ Nâz-âlûd Pençe-i Hurşîd	4

Yukarıdaki tablodan hareketle, aşağıdaki özet tabloda 10'dan fazla lâle yetiştiren yetiştiriciler ve lâle sayıları gösterilmiştir. Özet tabloya göre *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'da en çok lâleyi çiçekçilerin şeyhi ilan edilen Lâlezârî Mehmed yetiştirmiştir. Eserde “Şeyh” olarak kaydedilen Lâlezârî Mehmed, girişte ayrıntılı belirtildiği üzere lâleyi konu edinen *Mîzânü'l-ehâr*'ı kaleme almıştır.

Lâle yetiştirmede, Lâlezârî Mehmed'yi Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa, Lâlezârî Uşşâkîzâde Osmân ve Hâcî İsmâîl takip etmektedir. 67 lâle yetiştiren Süleymân Ağa'nın meslek bilgisi, narh defterinde “Sandal Bedestanı Kethüdâsı” olarak verilmiştir. Bu bilgiye ek olarak, *Takvîmü'l-ki-bâr*'da “Bostancı Süleymân Ağa” olarak adı ve mesleğinin kaydedildiği görülmektedir. Remzî, ayrıca *Gonce*'de onun Kuzguncuk'ta bir bahçesi olduğunu ve yine *Defter*'de lâlelerini kaydettiği bir defterinin olduğunu da belirtmiştir.

50 adet lâle yetiştiren Uşşâkîzâde Osmân Efendi'nin babası Abdullâh Efendi de kendisi gibi lâle yetiştiricisidir, *Defter*'de babasının 4 lâlesi kaydolmuştur.¹⁴² Kaptan Mustafa Paşa, Şeyhüslâm Feyzullah Efendi¹⁴³, Şeyhüslâm İshâk Efendi¹⁴⁴ ve oğlu *Defter*'de 10'dan çok lâle yetiştiren isimler sıralamasına girmişlerdir. Kaymak Mustafa Paşa ve Atlamacı Mustafa Paşa olarak da bilinen Kaptan Mustafa Paşa, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın damatlarından biridir. Onun lâle bahçesinde lâle yetiştirdiği Abdî tarihinde kayıtlıdır.¹⁴⁵ Çerâğân şenliklerinin de davetlisi olan Mustafa Paşa, Patrona Halil İsyanı neticesinde vefat etmiştir.

Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi ve Aziz Mahmûd Hüdâyî, Kaptan Mustafa Paşa'dan sonra çok lâle yetiştiren isimler arasındadır. *Netâyi-cü'l-ehâr*'da sadece bir lâlesi kayıtlı olan Sâlih Efendi'nin yetiştirdiği lâle

•••••

¹⁴² Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmânî**, haz. Nuri Akbayar, Kültür Bakanlığı-Tarih Vakfı Ortak Yayınları, İstanbul 1998 C. III, s.423.

¹⁴³ Mehmed İpşirli, “Damadzâde Feyzullah Efendi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, 1993, C.12, s.525-526.

¹⁴⁴ Muhammed Nur Doğan, “İshak Efendi, Ebûishakzâde”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, 2000, C.22, s.530-531.

¹⁴⁵ Faik Reşat Unat, **1730 Patrona İhtilâli Hakkında Bir Eser Abdî Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s.29.

sayısını 41'e çıkardığı görülmektedir. Aziz Mahmûd Hüdâyî'nin 39 lâlesi vardır. Giriş'te ayrıntılı olarak söz konusu edildiği üzere şükûfe-nâmelerde onun lâle tohumlarına nefes etmesi anlatılara söz konusu olmuştur. Lâleye yüklenen tasavvufî anlam, Aziz Mahmûd Hüdâyî'den hareketle rivayet edilmiştir. *Defter*'e göre 12 lâle yetiştiren Eyyübî Velî Efendi hem dinî kimliği hem de çiçek yetiştiriciliği ile *Netâyicü'l-ehâr*'da önem atfedilen isimlerdendir. Velî Efendi, lâle de olduğu kadar zerrîn-kadeh yetiştirmede de mâhirdir.

Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed, İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi, Hâcî Mûsâ, Eyyübî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi, Eyyübî Yûsuf Efendi, Kâsımpaşalı Hâcî Mollâ, Gülcibaşızâde Mehmed Efendi, Üsküdarî Hamâmçı Mehmed Çavuş ve Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi *Defter*'de adı sıkça söz konusu edilen yetiştiricileridir.

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'in yazarı Remzî; 18 lâleye, *Şükûfe-nâme* yazarı ve "lâle babası" olarak tanınan Ali Çelebi ise 19 lâleye sahiptir.

Tablo 2. *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'da 10'dan Fazla Lâle Yetiştiren Yetiştiriciler ve Lâle Sayıları

Lâle Yetiştiricisinin Adı	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
Lâlezârî Mehmed	116
Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	67
Uşşâkîzâde Osmân Efendi	50
Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî	45
Kapudan Mustafâ Paşa	43
Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi	41
Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	39
Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	31
İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	29
Hâcî Mûsâ	27
Eyyübî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	22
Feyzullâh Efendi	22
Eyyübî Yûsuf	20
Keresteci Ali Çelebi	19
Remzî	17

Lâle Yetiştiricisinin Adı	Yetiştirdiği Lâle Sayısı
Şeyhüslâm İshâk Efendi	18
Kâsimpaşalı Hâcî Mollâ	17
Gülcibaşzâde Mehmed Efendi	16
Üsküdarî Hamâmçı Mehmed Çavuş	16
Subaşı	15
Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ	14
Dihkânî-zâde Mustafâ Efendi	14
Beşiktaşî Yırık Ali Çelebi	13
Eyyübî Vefî Efendi	12
İshâkzâde Efendi	12
Kethüdâzâde Efendi	12
Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	12
Kara Mollâ	10

Özet tabloda adları geçmeyen bazı önemli lâle yetiştiricilerinden de bahsetmek gerekir. *Defter*'e göre III. Ahmed'in damadı Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın 7 lâle yetiştirdiği görülmektedir. Tarihi kaynaklarda onun bu yönüyle ilgili bilgi yoktur.¹⁴⁶ Sadrazam İbrâhîm Paşa ayrıca III. Ahmed için Beşiktaş'taki sahil sarayında birçok Çerâğân/lâle şenlikleri düzenlemiştir.¹⁴⁷

Defter'de Reis-i Kethüdâ olarak kaydolun Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın kethüdâsı Ahmed Efendi hem Çerâğân adı verilen lâle şenliklerine ev sahipliği yapmış hem de 8 lâle yetiştirmiştir. Şeyhüslâm Feyzullah Efendi'nin babası ve "Dâmâdzâde" olarak bilinen Şeyhüslâm Ahmed Efendi'nin 8 lâlesi eserde kayıtlıdır.¹⁴⁸

Defter'de Çelebiler olarak kaydedilen Fransa Sefaretnâmesinin yazarı Yir-

.....

¹⁴⁶ Râşid Mehmed Efendi ve Çelebizâde İsmâil Âsım Efendi, **Târîh-i Râşid ve Zeyli**, haz. Abdulkadir Özcan, Yunus Uğur, Baki Çakır, Ahmet Zeki İzgöer], Klasik Yayınları, İstanbul 2013, C.II-III.

¹⁴⁷ "Tuhfe-i Çerâğân" da bu şenlikler anlatılmaktadır: Bkz. Neslihan Koç Keskin, **Osmanlı Lâle Şenlikleri Çerâğân**, SFN Yayınları, Ankara 2014; Metin Hakverdioğlu, **Nevşehirli Damat İbrahim Paşa İçin Yazılan Lale Devri Kasideleri**, Sage Matbaacılık, Ankara 2012, s.796-799.

¹⁴⁸ Mehmet İpşirli, "Damadzâde Ahmed Efendi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.8, s.449-450.

misekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin 3 lâle yetiştirdiği görülürken Avusturya Elçisi İbrâhîm Paşa bir lâle yetiştirmiştir.

Lâle Yetiştiricilerinin Meslekleri ve Birbirleriyle İlişkileri

Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'da birçok lâle yetiştiricisinin mesleği belirtilmiştir. Bu isimlerden çiçek yetiştiricilerinin “Şeyh”i Lâlezârî Mehmed, Hâcî İsmâîl ve Abdullah Efendi Lâlezârîdir. Ubeydî, *Netâyicü'l-ehzâr*'da “çiçek yetiştiricisi” anlamına gelen “şükûfe-perver” terimini tercih etmiş, “Lâlezârî” terimini kullanmamıştır. *Netâyic*'de ayrıca Keresteci Ali Çelebi'den “lâle babası” olarak bahsedildiği görülmektedir. Bu durum “Lâlezârî”liğin XVIII. yüzyıl başlarında çiçek yetiştiriciliğinin özel bir kolu olduğunu göstermektedir.

Eserde geçen diğer meslek adları şu şekildedir: Basdırmacı, berber, bin-başı, bostancı, bozacı, câbî (vakıf görevlisi), çavuş, çukadâr, defterdâr, elçi, hakkâk (oymacı), hamâmcı, hattât, hazînedâr, hisar ağası, imâm, kadı, kavukçu, kadifeci, kafesdâr, kağıdemîni, kalaycı, kaptan, kavukçu, kazas-ker, kazzâz, keresteci, Kethüdâ, muhzır-ı muhasebe, müezzin, mismârî (çivici), peyk (ulak), sadrazam, serrâc (saraç), subaşı, şeyh, şeyhülislâm, tâcir, tezkireci, yağlıkçı, yorgancı ve zerger (kuyumcu). Adı geçen meslekler, lâle yetiştiriciliğinin Osmanlı toplumunun her tabakasına yayıldığını göstermektedir.

Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'da yetiştiricilerin birbiriyle olan ilişkisi de dikkat çekicidir. Babalardan sonra oğulların da lâle yetiştirdiği görülmektedir. Bu ilişkiye en güzel örnekler; Şeyhülislâm İshâk Efendi, Keresteci Ali Çelebi ve Dihkânî'nin; İshâkzâde, Kerestecizâde ve Dihkânîzâde Mustafâ Efendi olarak *Defter*'de adı geçen oğullarıdır. Gülşen-i Zîver adlı lâlede verilen bilgiye göre Kavukçu'nun oğlu yine pek çok lâlesi olan Hâcî Mollâ'dır. Yusuf Efendi'nin iki oğlu yine kendisi gibi lâle yetiştirmişlerdir. Kardeşlerin de lâle yetiştirdikleri görülmektedir. “Birâder-i Hamâmî” ve “Birâder-i Nahîfî” çiçek yetiştiricisi kardeşlerdir.

“Kethüdâ” ve “tâbi”lerin lâle yetiştirmeye rağbetleri *Defter*'de dikkati çeken başka bir husustur. Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi 8 lâle yetiştirirken, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın kethüdâsı Mehmed Paşa 1, oğlu Genc Meh-

med Paşa'nın kethüdâsı İbrâhîm Ağa ise *Defter*'e göre 9 lâle yetiştirmiştir. Kethüdâ-yı Şeyhülislâm, eserde adı geçen Şeyhülislâm İshâk Efendi'nin kethüdâsı olmalıdır. Eserde 12 lâle yetiştirmiş olduğu zikredilen ve Kethüdâzâde Efendi olarak kaydedilen lâle yetiştiricisinin ise hangi kethüdâmn oğlu olduğu tespit edilememiştir. Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin tâbii Ali Çelebi, Tophânelizâde Osmân Efendi'nin tâbii Osmân Bey lâle yetiştiren tâbilere örnek verilebilir.

Lâle Yetiştiricilerinin Memleketleri

Remzî çiçek yetiştiricilerinin nereli olduğunu belirtmeye özen göstermiştir. Genele bakıldığında çiçek yetiştiricilerinin daha çok İstanbul'un semtlerinden olduğu görülmektedir. Memleket bağlamında *Defter*'de geçen yer adları şu şekildedir: Aksaray, Antakya, Beşiktaş, Davudpaşa, Dökmeciler, Eğrikapı, Eyüp, Fethiye, Fındıklı, Hasköy, Kanlıca, Kariye, Kasımpaşa, Ortaköy, Özi, Peç, Tarsus, Taşova, Toklu, Tophâne, Topkapı, Toklu, Üsküdar, Vefâ ve Yedikule. İstanbul'un semtlerinden Beşiktaş, Eyüp ve Üsküdar'ın lâle yetiştiriciliğinde ayrı bir önemi vardır.

Aziz Mahmûd Hüdâyî Üsküdar'da, Eyüplü Veli Efendi Eyüp'te ve Sadrazam İbrâhîm Paşa Beşiktaş'taki lâle yetiştiriciliğine öncülük etmişlerdir. Sadrazam İbrâhîm Paşa Beşiktaş'taki sahilsarayının bahçesinde hem lâle yetiştirmiş hem de lâle şenliklerini tertip etmiştir. Ahmed Refik Altınay, XVIII. yüzyılda, Beşiktaş sahillerinde İbrâhîm Paşa'nın gösterişli sarayının dışında yalnız dört-beş köşkün olduğunu söyler.¹⁴⁹ 1600'lü yıllarda buranın adı Kazancıoğlu Bahçeleridir.¹⁵⁰ Bu bahçelerde daha sonra Kaya Sultan'ın sahilhanesi kurulmuş,¹⁵¹ sahilhane ise Çırâğân Sarayı olmuştur.¹⁵²

149 Ahmet Refik Altınay, **Lale Devri** (1718-1730), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2012, s.23.

150 Çelik Gülersoy, **Çırağan Sarayları**, İstanbul 1992, s.12.

151 M. Tayyib Gökbilgin, "Çırağan Sarayı", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.III, s.390-392.

152 Gülersoy, **Çırağan Sarayları**, s.15.

Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'dan Önce ve Sonra Lâle Yetiştiricileri

Yetiştiricilerin *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* yazılmadan önce ve yazıldıktan sonra yetiştirdikleri lâleleri tespit etmek amacıyla hem yetiştirici adları hem de lâleler *Netâyicü'l-ehzâr* ve diğer lâle şükûfe-nâmelerinden karşılaştırmalı olarak kontrol edilmiştir.

Aşağıda verilen ayrıntılı tabloya göre Ubeydi'nin 1699 yılında kaleme aldığı *Netâyicü'l-ehzâr* ile *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'daki 42 yetiştirici adı ortaktır. Bu isimler şu şekildedir: Acemzâde Şeyh Mehmed Efendi, Azize Kadın, Beşiktaşî Cafer Begzâde Abdullâh Kapudan, Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi, Beşiktaşî Karga Mehmed Çelebi, Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi, Boşnakzâde Hâcî Sâlih Efendi, Büyükbâbüccî Çorbacı Mehmed Ağa, Çivicizâde Ahmed Efendi, Çorbacı Ali Ağa, Eyyûbî Berber Abdullâh Çelebi, Eyyûbî Kalaycı Hüseyin Beşe, Eyyûbî Şeyh Osmân, Eyyûbî Tanburîzâde Mustafâ Çelebi, Eyyûbî Velî Efendi, Fethiyeli Aziz Efendi, Fındıklılı Câbî Hasan Efendi, Fındıklılı İmâm Mehmed Sâlih Efendi, Gülcibaşızâde Mehmed Efendi, İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi, Kaddî İbrâhîm Efendi, Kadri Ağa, Karanfilî Mustafâ Çelebi, Kâsımpaşalı Boşnak Mahmûd, Kâsımpaşalı Şalgam Ahmed, Kazasker Ârif Efendi, Keresteci Ali Çelebi, Kürdzâde Ahmed Beg, Mehmed Kapudan Kenân Hâcezâde, Mismârî Ahmed, Mustafâ Hâce, Ramazân Kapudanzâde, Sinân Paşazâde Saîdî Süleymân Beğ, Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi, Uşşâkizâde Osmân Efendi, Uzun Süleymân Çelebi, Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş, Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi, Üsküdarî Toygar Baba, Vusûlî Mehmed Efendi, Yıldızzâde Mehmed Efendi ve Yümnî Efendi.

Tablo incelendiğinde, yukarıda listelenen ortak isimlerden Azize Hatun, Beşiktaşî Yırık Ali Çelebi, Boşnakzâde Hâcî Sâlih, Eyyûbî Tanburîzâde Mustafâ Çelebi, Fındıklılı Mehmed Sâlih Efendi, Kavukçu İbrâhîm Efendi, Saîdî Süleymân Bey ve Uşşâkizâde Osmân'ın lâle yetiştirmede hız kazandıkları görülmektedir. Bununla birlikte Eyyûbî Velî, Karanfilî Mustafâ Çelebi, Kâsımpaşalı Boşnak Mahmûd Efendi ve Memikzâde Tezkirecisi Mehmed Efendi, Keresteci Ali Çelebi ve Üsküdarî Hamâmcı Mehmed'in *Netâyicü'l-ehzâr*'da yer alan birçok lâlesi de *Defter*'de kaydedilmiştir. Bu lâleler unutulmuş veya Remzî'nin bilgisi dışında olabilir.

Defter'teki çok az lâle yetiştiricisinin adı diğer lâle şükûfe-nâmelerinde geçmektedir. Bu isimler ise Abdullah Efendi, Berber Hacı Mehmed, Beşiktaşî İbrâhîm Ağa, Bostanî Mustafâ, Çelebiler, Dihkânîzâde Mustafâ Efendi, Hâcı Mûsâ, Hakkâk İbrâhîm Efendi, Kara Mollâ, Lâlezârî Mehmed, Sandal Bedestanı Kethüdası Süleymân Ağa, Vefâlî Mustafa Bey ve Vefâlî Mahmûd Çavuşzâde'dir. Bu durumun yetiştiricinin vefatı, lâle adlarının unutulmuş olması veya şükûfe-nâme yazarının bilinçli tercihi olması gibi sebepleri olabilir. Şeyh Lâlezârî Mehmed'in eserlerinde Ali Çelebi, Ubeydî ve Remzî'den bahsetmemesi dikkati çekmektedir.

Tablo 3. Yetiştiriciler ve Lâlelerinin *Netâyicü'l-ezhâr* (NE), *Risâle-i Takvîm-i Lâle* (RTL) ve *Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ezhâr* (TKMME), *Ferah-engîz* (F) ile Karşılaştırılması

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
1	Abdî	Şu'le-pâş	–	–
2	Acemzâde Şeyh Mehmed Efendi	Kimnonî	– ¹⁵⁵	–
3	Ahmed Paşazâde Vefâî Mehmed Beğ	Arak-ı Cebîn	–	–
		Dil-hâh	–	–
		Feyz-i Mîr	–	–
		Letâfet-efzâ	–	–
		Mu'attar	–	–
		Musaffâ	–	–
		Müşâbih-i Feyz	–	–

•••••

¹⁵³ *Netâyicü'l-ezhâr*'daki lâlelerin karşılaştırması için şu tez esas alınmıştır: Esra Kılıç, **Ubeydî'nin Netâyicü'l-ezhâr Adlı Çiçek Yetiştiricileri Tezkiresi (İnceleme Tenkitli Metin)**, GÜSBE 2015, s.161.

¹⁵⁴ *Risâle-i Esâmî-i Lâle*'de lâle ve zerrînkadeh çiçeklerine ad verme önerileri yer aldığı için karşılaştırma dışında tutulmuştur. Karşılaştırmada diğer şükûfe-nâmelerde adı geçenler “+” ile geçmeyen lâleler ise “-” ile gösterilmiş, aynı yetiştiriciye ait farklı lâlelerin adları da dipnot ile belirtilmiştir.

¹⁵⁵ Ubeydî henüz çiçeğinin olmadığını belirtmiştir.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Nîze-i La'î'n	-	+ ¹⁵⁶
		Nîze-i Rummânî	-	+ ¹⁵⁷
		Nuhbetü'l-ezhâr	-	-
		Nûr-ı Cebîn	-	-
		Sâlâr-ı Gülşen	-	-
		Tâvûs-ı Gülşen	-	-
		Ziyâ-yı Mîr	-	-
4	Aksarâyî Hazînedâr Mustafâ Ağa	A'lâ-yı Ağazâde	-	-
		Çemen-tâb	-	-
		La'î'n-ten	-	-
		Mu'tenâ	-	-
		Yâkût-berg	-	-
5	Aksarâyî İmâmzâde İsmâil Efendi	Bahâ-pîrâ	-	-
		Mir'ât-ı Cihân	-	-
		Mir'ât-ı Rûh	-	-
6	Ali Çelebi Tâbi-i Çelebi Efendi	Şeh-per-i Hümâ	-	-
7	Ali Paşazâde İbrâhîm Beğ	Behcet-efrûz	-	-
		Tîr-endâz	-	-
8	Antakiyyelizâde	Al-ı Cedîd	-	-
		Feyz-i İlâhî	-	-
		Şâdî-bahş	-	-
		Şeref-bahş	-	-
9	Azîze Kadın ¹⁵⁸	Cihân-gîr Müşâbihi	+	-
		Çevgân-ı Şâhî	-	-

••••••••••

¹⁵⁶ *Takvîmü'l-kibâr*'daki lâlelerin dökümü için yazımı devam etmekte olan şu tezden faydalanılmıştır: Ebru Karadaş, **Mehmed Aşki'nin Takvîmü'l-Kibâr Min Mi'yârü'l-Ezhâr**'ı (İnceleme, Tenkitli Metin, Dizin)

¹⁵⁷ *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'deki lâlelerin karşılaştırması için bu makale esas alınmıştır: Fatma Büyükkarcı-Yılmaz, **Risâle-i Takvîm-i Lâle**, Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları Ağâh Sırrı Levend Hatıra Sayısı, C.III, 2000, Harvard Univesity, s.81-127.

¹⁵⁸ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Azîzî Hatun" olarak kaydedilmiştir.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Gül-peyker	+	-
		İzârî	-	-
		Sincâbî Kırlangıç	+	-
10	Beşiktaşî Cafer Begzâde Abdullâh Kapudan	Güzîde-Kırlangıç	+	-
11	Beşiktaşî Çiçekçi Mehmed Çelebi	Çemen-ziyâ	-	-
		Safâ-perver	-	-
12	Beşiktaşî Kadifeci İbrâhîm	Nâvek-i Müşgîn	-	-
		Zîb-i Gülşen	-	-
13	Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi	Gül-i Mey-nûş	-	-
		Gül-i Zîbâ	+	-
		Hoş-nümâ	+	-
		Nâdîde	+	-
14	Beşiktaşî Karga Mehmed Çelebi	Per-i Zâğ	+	-
15	Beşiktaşî Memiş Efendi	Beyâz-ı Mehemedî	-	-
		Gül-günî	-	-
		Kâm-yâb	-	-
		Lû'lü	-	-
		Mergûb	-	-
		Mihr-efzâ	-	-
		Nîze-i Sürh	-	-
16	Beşiktaşî Şeyh Fahreddîn	Dürr-i Yektâ	-	-
		Subh-ı Neşât	-	-
17	Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi	Dil-âvîz-i Şarâbî	-	-
		Dil-firîb	+	-
		Dil-pesend	+	-
		Gül-i Mey-nûş	-	-
		İbret-nümâ	-	-
		Müferrih-likâ	+	-
		Müsellem-i Âlem	-	-

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Nâz-perver	+	-
		Pesend-i Morî	+	-
		Alev-tâb	+	-
		Safâ-bahş	+	-
		Ser-efrâz	-	-
		Zîbende	+	-
18	Beşiktaşî Za'imzâde Hâcî İbrâhîm	Gül-reng-i Hâcî İbrâhîm	-	-
		Mümtâz	-	-
		Ser-bâz	-	-
19	Binbaşı Hâcî Ahmed	Müntehâ Gül-reng	-	-
20	Birâder-i Nahîfî	Pençe-i Tâb	-	-
		Rûy-ı Hûbân	-	-
21	Birâderzâde Mustafa Efendi	Âlem-gîr	-	-
		Bârîk	-	-
		Dil-şâd	-	-
		Elmâs-peyker	-	-
		Gül-i Zibâ	-	-
		Leylâkî	-	-
		Nîze-i Elmâs	-	-
		Pesendîde	-	-
		Vahîd	-	-
22	Boşnakzâde Hâcî Sâlih Efendi	Meh-i Nev	-	-
		Meh-i Nev	-	-
		Mercân-pâre	+	-
23	Büyükbâbüccî Çorbacı Mehmed Ağa¹⁵⁹	Anberî	+	-
24	Çizmecizâde	Neş'e-rîz	-	-
25	Çivicizâde Ahmed Çelebi¹⁶⁰	Ser-efrâz	+	-

¹⁵⁹ Yetiştirici adı *Defter*'de "Büyükbâbüccî Mehmed Ağa", *Netâyicü'l-ezhâr*'da ise "Çorbacı Mehmed Ağa" olarak kaydedilmiştir.

¹⁶⁰ Yetiştirici adı *Defter*'de "Çivicizâde", *Netâyicü'l-ezhâr*'da ise "Çivicizâde Ahmed Çelebi" olarak kaydedilmiştir.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
26	Çorbacı Ali Ağa	Sürh-pûş	+	-
27	Çûkâdâr-ı Derûn Mustafâ Ağa Tâbi-i Kapudan Mustafâ Paşa	Mahbûb	-	+ ¹⁶¹
28	Dâmâdzâde Ahmed Efendi	Çemen-zîb	-	-
		Hâver-i Gülşen	-	-
		Mücellâ	-	-
		Şevk-âver	-	-
		Şevk-engîz	-	-
		Vâlâ	-	-
		Zîver-i Behişt	-	-
29	Dâvudpaşalı Peyk Mehmed Çelebi	Âlem-pesend	-	-
		Nev-reste	-	-
30	Defterdâr İzzet Beğ	Hadeng-i Nâz	-	-
		Nev-zuhûr	-	-
		Şevk-âmîz	-	-
		Şevk-engîz	-	-
31	Dihkânî	Necm-i Seher	-	-
32	Dihkânî-zâde Mustafâ Efendi	Al-ı Kebîr	-	-
		Bahşende	-	-
		Dil-beste	-	-
		Dil-rübûd	-	-
		Fişne-reng	-	-
		Kâm-bahş	-	-
		Kibrîtî	-	-
		Muhteşem	-	-
		Ser-efrâz-ı Cedîd	-	-
		Turuncî-i Bâlâ	-	-
		Turuncî-i Cedîd	-	-
		Turuncî-i Fitîli Mor	-	-

••••••••••

¹⁶¹ *Takwîmü'l-kibâr*' da lâle adı "Mahbûb-ı Zamân", yetiştirici ise "Taşovalı Mustafa Çukadâr-ı Sadr-ı Esbak İbrâhîm Paşa" olarak kaydedilmiştir.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Turuncî-i Vasat	–	+ ¹⁶²
		Zer-pûş	–	–
33	Elçi İbrâhîm Paşa	Neşât-âver	–	–
34	Elvânzâde	Şîrîn	–	–
35	Evliyâzâde	Hümâyûn	–	–
36	Eyyûbî	Altun Sarısı	–	–
		Peyk-i Bahâr	–	–
37	Eyyûbî Ali Hâce	Hân mân	–	–
38	Eyyûbî Basdırmacı	Dervîş-pesend	–	–
		Mor	–	–
		Pesendîde	–	–
		Tûtiyâ-yı Çeşm ¹⁶³	–	–
40	Eyyûbî Dede	Dil-dûz	–	–
		Enâr Çiçeği	–	–
		Ferah-âver	–	–
41	Eyyûbî Dökmeciler İmâmı	Hayât-efzâ	–	–
42	Eyyûbî Kalaycı Hüseyin Beşe	Beyâz-ı Kalaycı	–	–
		Kibrîtû	+ ¹⁶⁴	–
		Mülûkâne	– ¹⁶⁵	–
43	Eyyûbî İbn-i Amm Dâvud Paşazâde Beğ	Al-ı İbrâhim Beğ	–	–
		Büyük Al	–	–
		Nîze-i Rengîn	–	–
44	Eyyûbî Kara Mustafâ	Sâgar-ı Musaffâ	–	–
45	Eyyûbî Müezzîn Pîri Çelebi	Cihân Bezedi	–	–
		Nev-peydâ	–	–
46	Eyyûbî Şerîfezâde Es-seyyid Abdûlbâkî Efendi	Dil-cû	–	–

••••••••••

¹⁶² *Takvîmü'l-kibâr*'da “Büyük Turuncî” adlı bir lâlesi de kayıttır.

¹⁶³ *Netâyicü'l-ezhâr*'da “Gül-reng-i Müsellem-i Abdî” adlı bir lâlesi daha kayıttır.

¹⁶⁴ *Netâyicü'l-ezhâr*'da çiçeğin adı “Kibrîtî Kırlangç”tır.

¹⁶⁵ *Netâyicü'l-ezhâr*'da “Ser-efrâz-ı Eyyûbî” adlı bir lâlesi daha kayıttır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Gül-nûş	-	-
		Mevc-i Sürûr	-	-
		Şeh-nâz	-	-
47	Eyyûbî Şeyh Osmân	Gül-reng-i Müsellem	+	-
48	Eyyûbî Tanbûrîzâde Mustafâ Çelebi	Dil-âmîz	-	-
		Dil-cû	+	-
		Dil-perver	-	-
		Dil-rübâ	+	-
		Elmâsî	+	-
		Gül-endâm	+	-
		Gül-fâm	+	-
		Hâven-i Sîm	-	-
		Hudâ-dâd	+	-
		Mahbûbü'l-kulûb	-	-
		Meh-pâre	-	-
		Mümtâz-ı Al	-	-
		Ney-sîmâ	-	-
		Nîze-i Sîm	-	-
		Nîze-i Yâkût	-	-
		Nûr-bahş	-	-
		Revnağ-ı Gülşen	-	-
		Şeh-nâz	+	-
		Tâc-ı Bahâr	-	-
		Tohm-ı Hurşîd	-	-
		Tozkoparan	+	-
		Zemîn ü Zemân	- ¹⁶⁶	-
49	Eyyûbî Velî Efendi	Bıyıklı	+	-
		Dil-ârâ	-	-
		Gül-pûş	+	-

••••••••••

¹⁶⁶ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Tohm-ı Klavuzî" adlı bir lâlesi daha kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Hıtâyî	+	-
		Müstesnâ-i Mülûkî	+ ¹⁶⁷	-
		Nûr-ı Bahâr	+	-
		Nûr-ı Cihân	+	-
		Nûr-ı Cinân	+	-
		Nûr-ül-kulûb	+	-
		Sultân-ı Cihân	- ¹⁶⁸	-
50	Eyyübî Yûsuf Efendi	Açık La'îf Ala Karîb	-	-
		Al Tırnaklı	-	-
		Al-ı Diğer Yûsufî	-	-
		Âlî-kadr	-	-
		Dil-güşâ	-	-
		Dürr-i Şâhvâr	-	-
		Ferah-bahş	-	-
		Fişne-reng	-	-
		Gülşen-ziyâ	-	-
		İzâr-ı Yûsufî	-	-
		İzâr-reng	-	-
		Kibrîtüzâde	-	-
		Mîr-i Ezhâr	-	-
		Mor-ı Yûsufî	-	-
		Neşât-efgen	-	-
		Sincâbî	-	-
		Tohm-ı Cedîd	-	-
		Tohm-ı Diğer	-	-
		Zehebî	-	-
51	Fethiyeli Azîz Efendi	Benefş	-	-
		Dil-ârâ	-	-

¹⁶⁷ *Netâyicü'l-ezhâr*'da adı "Müstesnâ" olan bir lâlesi vardır.

¹⁶⁸ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Ablak, Al Kabak, Beyâz Kırlangıç, Fişne Kabağı, Gülşen-zib, Hayâtü'l-kulûb, Hilâliyye, Meclis-ârâ, Meneviş, Mîhr-i Mâh, Mülûkî, Nûr-bahş, Nûr-ı Âlem, Nûr-ı Behişt, Nûr-ı Gülşen, Nûr-ı Gülzâr, Nûr-ül-uyûn, Siyâhî, Sultânî Kabak, Sürh-pûş, Şarâbî, Tevere, Yâkütî, Ziyâ-pûş" adlı lâleleri de kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Ferruh	+	-
		Feyz-i İmâm	-	-
		Gül-reng-i Azîz	-	-
		Hoş-reng	+	-
		Nâ-yâb	+	-
		Ra'nâ	+ ¹⁶⁹	-
52	Feyzullâh Efendi(ö.1761)	Al-ı Mücellâ	-	-
		Cilve-nümâ	-	-
		Dil-beste	-	-
		Feyz-i Eser	-	-
		Feyz-i Gül-reng	-	-
		Feyz-yâb	-	-
		Hoş-nümâ	-	-
		Mînâ-kâr	-	-
		Mir'ât-ı Mücellâ	-	-
		Mu'teber	-	-
		Nîşter-i La'lin	-	-
		Pesendîde	-	-
		Rûh-efzâ	-	-
		Sütûde	-	-
		Şevk-i Sâni	-	-
		Şûrîde	-	-
		Tâb-efgen	-	-
		Tâbende	-	-
		Tarab-zâ	-	-
		Yek-dâne	-	-
		Yegâne	-	-
		Zînet-i Gülşen	-	-
53	Fındıklılı Bekir Ağa	Çemen-zîb	-	-

.....

¹⁶⁹ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Azîz-i Mihr, Cihân-ârâ, Dil-guşâ, Fâ'ik, Ferah-dâd, Ferhunde, Fiş-ne-reng-i Azîz, Gül-gûn-ı Azîz, Haşhâşi, Hoş-endâm, Huceste, Kumrîgögsi, La'l-fâm, La'l-i Nâb, Meneviş, Mir-i Gül-reng, Pâkendi, Râmî-pesend, Ruh-ı Dil-dâr, Sâlih-pesend, Ser-â-med, Ser-endâz, Sürür-bahş, Ubeydi-pesend, Uşşâk-pesend, Zibâ" adlı lâleri de kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Mor-ı Sâlih	-	-
		Mufahham	-	-
		Nîze-i Sâlihî	-	-
		Nîze-i Sâni	-	-
		Nûr-pâş	-	-
		Pîrâye-i Sâlihî	-	-
		Rûh-bahş	-	-
		Sun'-ı İlâhî	-	-
		Şeh-per-i Şeydâ	-	-
		Tenhâ-hırâm	-	-
		Turuncî-i İmâm	-	-
		Yek-dâne	-	-
		Yek-dâne-i Diğer	-	-
		Yek-dâne-i Diğer	-	-
		Zer-peyker	-	-
		Zevk-bahş	-	-
		Zîb-âver-i Sâlihî	-	-
		Zîver-yâb	-	-
57	Fındıklılı Kazzâz	Tohm-ı Cedîd	-	-
		Zer-âver	-	-
58	Gülcibaşzâde Mehmed Efendi	Âteş-tâb	-	-
		Behişt-ârâ	+	-
		Gonce-nümâ	+	-
		Gül-beyâz	+	-
		Gül-fâm	+	-
		Gül-reng-i Mehemedî	+	-
		La'l-i Ruhsâr	+	-
		Mey-fâm	+	-
		Necmü's-sa'âde	+	-
		Revnağ-ı Meclis	-	-
		Rûy-ı 'Arûs	-	-
		Sincâbî	+	-

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Şarâbî	+	-
		Şeb-çerâğ	+	-
		Şeh-nâz	+	-
		Yâkûtî	+	-
59	Hâcî Abdullâh Müezzîn-i Fenâyî	Kirişme-i Nâz	-	-
		Sâgar-ı Gülşen	-	-
		Âlem-ziyâ	-	-
		Çemen-efrûz	-	-
		Dil-pezîr	-	-
		Ferah-ı Nâz	-	-
		Gül-reng-i	-	-
		Hammâmî	-	-
		İşve-nümâ	-	-
		Leylâkî	-	-
		Lutf-ı Hakk	-	-
		Makbûl	-	-
		Matla'û'l-envâr	-	-
		Mor-ı Hammâmî	-	-
		Neş'e-i Bahâr	-	-
		Nev-arûs	-	-
		Nîze-i Haşhâşî	-	-
		Nîze-i Sîmîn	-	-
		Nûş-hand	-	-
		Pençe-i La'fîn	-	-
		Peyker-i Nâz	-	-
		Sâgar-ı Gülşen	-	-
		Sâgar-ı Neşât	-	-
		Su'bân	-	-
		Şîve-pâş	-	-
		Şu'le-bâz	-	-
		Turuncî-i Müstesnâ	-	-
		Turuncî-i Siyeh Fitilli	-	-

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Turuncî-i Siyeh Fitilli ve Kitâbeli	–	–
		'Unnâbî ¹⁷³	–	–
61	Hakkâk İbrâhîm Efendi ¹⁷⁴	Arûs-ı Gülşen ¹⁷⁵	–	–
62	Hamâmî-i Hisâr	Nîze-i Erguvânî	–	–
63	Hâmidzâde Atullâh Efendi	Nîze-i Sadriyye	–	–
		Nîze-i Sadriyye Müşâbihi	–	–
		Sadriyye	–	–
		Şevk Yolında Tohm	–	–
64	Hattât Bekir Ağa	Dil-sûz	–	–
		Neşât-bahş	–	–
		Revân-bahş	–	–
65	İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâsı)	Ferah-ı Nâz	–	–
		Güzide	–	–
		Hoşter	–	–
		Nev-res	–	–
		Nîze-i Fettân	–	–
		Sâgar-ı Gül-gün	–	–
		Sâgar-ı Gülşen	–	+ ¹⁷⁶
		Sürûr-engîz	–	–
		Turuncî-i Zibâ	–	–
66	İbrâhîm Efendi	Tâc-ı Edhemî	–	–

••••••••••

¹⁷³ Çok az yetiştirici adının belirtildiği *Ferah-engîz*'de "tohm-ı Hâcî Mûsâ" şeklindeki ifadeyle "Âvîze-i Gülşen, La'l-pâre, Mey-i Zer-kâr, Mihr-eşer, Sâkî-i Çemen" adlı lâleler kaydedilmiştir ayrıca yetiştiricinin zerrinleri de vardır.

¹⁷⁴ *Takvîmü'l-kibâr* ve *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'de "Hakkâk Çelebi Kasımpaşa'da" şeklinde yetiştirici adı belirtilmiştir.

¹⁷⁵ *Ferah-engîz* ve *Takvîmü'l-kibâr*'daki diğer lâleleri şunlardır: "Aks-i Ruhsâre, Felek-mertebe, Feyz-resân, Fûrûğ-ı Hurşîd, Gamze-i Hübân, Arûs-ı Gülşen, Cevher-i Yâkût, Dûde-i Nâz, Dürr-i Latîf, Gamze-i Arûs, Mâye-i İftihâr, Murg-ı Çemen, Müjgân-ı Arûs."

¹⁷⁶ *Takvîmü'l-kibâr*'da kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
67	İbrâhîm Efendi-zâde	Nev-tohm-ı Al-ı Boşnak	-	-
68	İmâm Mahmûd Efendi	Çemen-ârâ	-	-
69	İmâm-ı Sultânî-i Sâni Abdullâh Efendi	Dûd-ı Dil	-	+ ¹⁷⁷
		Güzîde	-	-
70	İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi	Al-ı Kavukcu	+ ¹⁷⁸	-
		Arûs	-	-
		Bâlâ-nişîn	+ ¹⁷⁹	-
		Bedahşî	+	-
		Bülend-i Mor	-	-
		Çemen-pîrâ	-	-
		Dil-pezîr	-	-
		Dil-şikâr	-	-
		Düstûr-ı Mükerrrem	-	-
		Gül-reng-i Al	+ ¹⁸⁰	-
		Gül-rûy	+	-
		Gülşen-zîver	-	-
		Hoş-âyende	-	-
		Hüsn-efzûn	+	-
		İzâr	-	-
		Müşâbih-i Yenidünyâ	+	-
		Nâzende-i Al	-	-
		Nîze-nümâ	-	-
		Rûy-ı Arûs	-	-
		Sâgar-ı Rengîn	-	-

177 *Takvîmü'l-kibâr*'da kayıtlıdır.

178 *Netâyicü'l-ezhâr*'da adı "Al" olan bir lâlesi kaydedilmiştir.

179 *Netâyicü'l-ezhâr*'da adı "Bâlâ-nişîn-i Cedîd" olan bir lâlesi kaydedilmiştir.

180 *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Gül-reng-i Mezbûrî" adlı bir lâlesi kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Ser-efrâz	+	-
		Sîm-i Derûn	+	-
		Sîmîn-beden	-	-
		Sûsenî	+	-
		Tohm-ı Cedîd	-	-
		Unnâbî	-	-
		Yâkût-ı Hamrâ	-	-
		Yed-i Beyzâ	-	-
		Zîver-bahş ¹⁸¹	-	-
71	İshâkzâde Efendi	Âftâb	-	-
		Bâlâ-şân	-	-
		Bedr-i Rahşende	-	-
		Cihân-ârâ	-	-
		Meh-tâb	-	-
		Mervârîd	-	-
		Nûrû'l-ayn	-	-
		Ra'nâ Al	-	-
		Se-reng	-	-
		Tâb-dâr	-	-
		Tâb-efzâ	-	-
		Zer-tâb	-	-
72	İstanbul Ağasızâde	Kırmızı-ı Ağazâde	-	-
73	İzzet Ali Beğ Efendi	İzzet-perver	-	-
		Nûrû'l-uyûn	-	-
74	Kaddî İbrâhîm Efendi	Dil-nişîn	+	-
		Ser-bülend	+ ¹⁸²	-
75	Kâdî-i Mısır Hasan Beğ	Süst-mâî	-	-
		Tîg-i Sûrh	-	-

.....

¹⁸¹ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Güvez", *Takvîmü'l-kibâr*'da "Gül-i İrem, Sâgar-ı Yâkut, Vahid-i Müsellem" adlı lâleleri de kayıtlıdır.

¹⁸² *Netâyicü'l-ezhâr*'da adı "Serbülend-i Kaddî" olarak kaydedilmiştir. Ayrıca "Âdem-zîb ve Kaddî La'lin" adlarında lâleleri de vardır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
76	Kadrî Ağa	Münevver ¹⁸³	+	-
77	Kağıd-emînî Sâbık İbrâhîm Efendi	Mümtâz-ı Cihân	-	-
78	Kahramânzâde	Hañcer-i Gül-gûn	-	-
		Nîze-i Şarâbî	-	-
		Kahramânzâde	-	-
79	Kanlıcalı Müezzîn Ömer	Al-ı Ömer	-	-
		Nîze-dâr	-	-
		Nûr-efgen	-	-
		Nûr-efzâ	-	-
80	Kapudan Mustafâ Paşa (ö. 1730)	Akîk	-	-
		Âfî-meniş	-	-
		Âsaf-pesend	-	-
		Bâlâter	-	-
		Bî-hemtâ	-	-
		Bîkr	-	-
		Cihân-ârâ	-	-
		Dâd-ı Hakk	-	-
		Dil-beste	-	-
		Dil-pezir	-	-
		Dil-rübâ	-	-
		Fâyık	-	-
		Feyz-i Seher	-	-
		Feyz-i Yezdân	-	-
		Feyz-resân	-	-
		Gülşen-bahâ	-	-
		Hâlet-bağş	-	-
		Hâlet-efzâ	-	-
		Hañcer-i La'fîn	-	-
		Hesnâ	-	-

•••••

¹⁸³ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Gül-penbe, Bodur ve Gül-gûnî Kırmızı" adlı lâleri de kaydedilmiştir.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Hûr-endâm	–	–
		İzâr-ı Yâr	–	–
		Matbû'	–	–
		Meh-tâb	–	–
		Mevhibe	–	–
		Mu'allâ	–	–
		Mu'ciz	–	–
		Mu'tenâ	–	–
		Müstesnâ	–	–
		Müşîrâne	–	–
		Nîze-i Rengîn	–	–
		Numûne-i Feyz	–	–
		Pençe-i Mercân	–	–
		Rahşân	–	–
		Revnağ-bahş	–	–
		Sâgar-ı Şâdî	–	–
		Şeh-pesend	–	–
		Şu'le	–	–
		Tâbân	–	–
		Tannâz	–	–
		Tarab-rîz	–	–
		Tevfik	–	–
		Zübdetü'l-ezhâr ¹⁸⁴	–	–
81	Kara Mollâ	Âlem-tâb	–	–
		Âlî-zât	–	–
		Âteş-tâb	–	–
		Cilve-dâr	–	–
		Elmâs-tırâş	–	–

••••••••••

¹⁸⁴ *Takwîmü'l-kibâr*'da şu lâleri de kayıtlıdır: “Âteş-i Şevk, Ceñde-i Elmâs, Feyz-i Seher, Feyz-i Yezdân, İhsân-ı Vedûd, Kerem-i Celil, Kerem-i Gülzâr, Kudret-i Yezdân, Ma'den-i Elmâs, Müccesem-i Turuncî, Nükte-i Esrâr, Reşk-i Elmâs, Reşk-i Yâkût, Sâgar-ı Cem, Velvele-ârâ, Yâkût-ı Behişt ve Zer-i Yâkût”

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Hasîb	–	–
		Necîb	–	–
		Nesîb	–	–
		Sadr-nişîn	–	+ ¹⁸⁵
		Şevk-yâb	–	–
82	Kara Osmân Paşa	Âlem-zîb	–	–
83	Karanfilî Mustafâ Çelebi	Kitâbeli	+ ¹⁸⁶	–
84	Kariyyeli Bekir Ağa	Turuncî-i Hattât	–	–
85	Kariyyeli Hâcî İsmâil Lâlezârî	Arûs	–	–
		Behcet-nümâ	–	–
		Çerâğ-ı Gülşen	–	–
		Dil-nüvâz	–	–
		Dil-şâd	–	–
		Feyz-i Bârî	–	–
		Fürûzende Alı	–	–
		Gül-reng-i Âlî-şân	–	–
		Habîbü'r-rûh	–	–
		Hayât-bahş	–	–
		Hayret-efzâ	–	–
		Hûr-peyker	–	–
		Hurşid-nümâ	–	–
		În'âm-ı Hudâ	–	–
		Kibrîtî	–	–
		Melek-peyker	–	–
		Muhâlif-reng	–	–
		Mühr-i Süleymânî	–	–
		Mümeyyizü'l-ezhâr	–	–
		Nâz u Niyâz	–	–
		Nîze-dâr	–	–
		Nîze-i Elmâs	–	–

••••••••••

¹⁸⁵ *Takwîmü'l-kibâr*'da kayıtlıdır.

¹⁸⁶ *Netâyicü'l-ezhâr*'da “Gül-endâm, Meclis-ârâ ve Zü'l-fikârî” adlı lâleri de kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Nûr-bahş	–	–
		Nûş-hand	–	–
		Nüzhet-nümâ	–	–
		Rahşende	–	–
		Rûh-perver	–	–
		Sâgar-ı Garrâ	–	–
		Sâgar-ı Müstesnâ	–	–
		Sarı Fitilli	–	–
		Sarı Fitilli	–	–
		Sirâc-ı Gülşen	–	–
		Sun'-ı İlâhî	–	–
		Şehen-şâhî	–	–
		Şerhatü'l-uşşâk	–	–
		Şevk-efgen	–	–
		Şevk-efrûz	–	–
		Şive-pâş	–	–
		Tâb-dâr	–	–
		Tulû'-ı Şems	–	–
		Turuncî	–	–
		Turuncî-i Cedîd	–	–
		Unnâbî	–	–
		Zevk-bahş	–	–
86	Kâsımpaşalı Bozacı Abdî	Beyâz-ı Abdî	–	–
		Dil-keş	–	–
		Perr-i Piristû	–	–
87	Kâsımpaşalı Hâcı Mollâ	Bî-nazîr	–	–
		Câm-ı Cem	–	–
		Dil-dûz	–	–
		Dil-gîr	–	–
		Dil-nişîn	–	–
		Ferah-şâd	–	–
		Gül-reng-i Hâcı Mollâ	–	–

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Hülâsatü'l-ezhâr	-	-
		Nâz-bû	-	-
		Nîze-i Mollâ	-	-
		Sadr-nişîn	-	-
		Sâgar-ı Sahbâ	-	-
		Sâgar-nümâ	-	-
		Sâgar-nümâ Müşâbihi	-	-
		Sahbâ-reng	-	-
		Şevk-bahş Müşâbihi	-	-
		Yâkût-ı Ahmer	-	-
88	Kâsimpaşalı Boşnak Mahmûd	Al-ı Boşnak	- ¹⁸⁷	-
89	Kâsimpaşalı Serrâc Hâcî Mustafâ	Hoş-bû	-	-
90	Kâsimpaşalı Şalgam Ahmed	Mercân-peyker	+	-
91	Kazasker Ârif Efendi	Fişne	+	-
		Mey-gûn	+	-
		Sehâbî	+	-
92	Kazzâz İbrâhîm Çelebi	La'l-pûş	-	-
		Sâgar-ı Gülşen	-	-
93	Keresteci Ali Çelebi	Açık Erguvânî	+	-
		Ankîdî	+	-
		Cihân-gîr	+	-
		Filandıra	+	-
		Gül-reng Kırlangıç	+	-
		Hilâliyye	+	-
		Kibrîtî Kırlangıç	+	-
		Leylâkî	-	-
		Nâdire	-	-
		Nâz-perver	+	-

••••••••••

¹⁸⁷ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Kebîr-i Al, Meh-i Nev, Sagîr-i Al ve Siyeh" adlı lâleri de kayıttır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Nev-zuhûr	+	-
		Nûrû'l-ayn	-	-
		Pesendîde	+	-
		Sincâbî	-	-
		Süst-mâî	-	-
		Şive-kâr	-	-
		Unnâbî	-	-
		Yenidünya	- ¹⁸⁸	-
94	Kethüdâ Mehmed Paşa	Ayn-ı Hayât	-	-
95	Kethüdâ-yı Şeyhülslâm	Âlem-ârâ	-	-
		Beşîr-i Seher	-	-
		Nüzhet-ârâ	-	-
96	Kethüdâzâde Efendi	Al-ı Kebîr	-	-
		Bî-misl	-	-
		Bülend-i Mor	-	-
		Elmâsî-i Kebîr	-	-
		Elmâs-pâre	-	-
		Enâr Çiçeği	-	-
		Erikdibi	-	-
		Gül-günî	-	-
		Hoş-reng	-	-
		Înâdiyye	-	-
		Leylâkî-i Kebîr	-	-
		Ser-bülend	-	-
97	Kolozlızâde	Beyâz-ı Nev-tohm	-	-
		Leylâkî-i Güşâde	-	-
		Nazîf	-	-
		Pîrâye-i Gülşen	-	-
		Tûvânâ	-	-
		Zevk-âver	-	-

••••••••••

¹⁸⁸ Netâyicü'l-ezhâr'da Çorbacı Müşâbihî, Dibâ/Kirli Dibâ ve Turuncî" adlı lâleri de kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
98	Küçük Hacı Ahmed	Erguvânî	–	–
		Neş'e-bahş	–	–
		Sürh-gûn	–	–
		Şâh-ı Şükûfe	–	–
		Tohm-ı Cedîd	–	–
99	Kürdzâde Ahmed Beg	Nev-arûs	+ ¹⁸⁹	–
100	Lâlezârî Abdullâh Çelebi	Memdûh	–	–
		Nâzenîn	–	–
		Nâz-perver	–	–
		Neş'e-perver	–	–
101	Lâlezârî Mehmed	Âlem-firîb	–	–
		Âlem-tirâz	–	–
		Al-ı Mergûb	–	–
		Âlî-tebâr	–	–
		Ârâyış	–	– ¹⁹⁰
		Arûs-ı Çemen	–	–
		Ayn-ı Zülâl	–	–
		Bâlâ-kadd	–	–
		Behcet-ârâ	–	–
		Beyâz-ı Sagır	–	–
		Bezm-ârâ	–	–
		Bezm-efrûz	–	–
		Bî-hemtâ	–	–
		Büyük Al	–	–
		Cihân-efrûz	–	–
		Cihân-fürûğ	–	–
		Cihân-pesend	–	–
		Cilve-rîz	–	–
		Çemen-efrûz	–	–

•••••

¹⁸⁹ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Kürd Gurâmı" adlı bir lâlesi de kayıttır.

¹⁹⁰ *Takvîmü'l-kibâr*'da "Arâyış-i Gülşen" adlı lâlesi kayıttır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Çerâğ-ı Gülşen Yolında	-	-
		Deşne-i Nâz	-	-
		Ebr-i Bahâr	-	-
		Elmâsî-i Sagîr	-	-
		Erguvânî	-	-
		Ferah-rîz	-	-
		Ferîd	-	-
		Feyz-i Nesîm	-	-
		Fişne-reng	-	-
		Gam-zidâ	-	-
		Gurre-i Kibrîtî	-	-
		Gül-efşân	-	-
		Gül-i Handân	-	-
		Gül-i Şâdî	-	-
		Gül-ruh	-	-
		Güvezî Dipli	-	-
		Hançer-i Yâkût	-	-
		Havâss-pesend	-	-
		Hayât-efzâ	-	-
		Hem-dem	-	-
		Huceste	-	-
		Hülâsatü'l-ezhâr	-	-
		Hurrem	-	-
		İlâve-i Bahâr	-	-
		Kâm-rân	-	-
		Kebîr-i Elmâsî	-	-
		Kit'a-i Şeyh	-	+
		Kibrîtî	-	-
		La'l-reng	-	-
		Lâ-nazîr	-	-
		Leylâkî	-	-
		Manzûr	-	-

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Mihrbân	–	–
		Mihr-i Ziyâ	–	–
		Mir'ât-ı Musaffâ	–	–
		Mücevher	–	–
		Müfred	–	–
		Mühr-i Süleymânî	–	–
		Münevver	–	–
		Münîr	–	–
		Müşâbih-i Bâbüccî	–	–
		Müşâbih-i Zî-şân	–	–
		Müzeyyen	–	–
		Nâ-yâb	–	–
		Nâzende	–	–
		Nesîm-i Sabâ	–	–
		Neş'e-dâr	–	–
		Nev-neş'e	–	–
		Nevvâr	–	–
		Nîşter-i Nâz	–	–
		Nîze-i Elmâsî	–	–
		Nûr-efşân	–	–
		Nûr-ı Çemen	–	–
		Nûr-ı Sepîd	–	–
		Nüzhet-efzâ	–	–
		Pertev-endâz	–	–
		Rengîn	–	–
		Reşk-efzâ	–	–
		Revnağ-efzâ	–	–
		Revnağ-ı Bahâr	–	–
		Rişte-i Cân	–	–
		Rişte-i Nâz	–	–
		Rûh-ı Âşinâ	–	–
		Rummânî	–	–
		Rûy-ı Nigâr	–	–

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Sâgar-ı La'îlîn	–	–
		Sâgar-ı Musaffâ	–	–
		Sâgar-nûş	–	–
		Sagîr-i Güvez	–	–
		Ser-keş	–	–
		Server	–	–
		Serv-i Nâz	–	–
		Subh-ı Neşât	–	–
		Subh-ı Sâdık	–	–
		Şâdî-pîrâ	–	–
		Şeb-ârâ	–	–
		Şevk-rîz	–	–
		Şive-engîz	–	–
		Şu'le-bâr	–	–
		Şu'le-rîz	–	–
		Tâb-endâz	–	–
		Tarâvet-nümâ	–	–
		Turuncî-i Müfferih	–	–
		Turuncî-i Sagîr	–	–
		Vâlâ-şân	–	–
		Yâkût-reng	–	–
		Yegâne-i Gülşen	–	–
		Zarîf	–	–
		Zarâfetnümâ	–	–
		Zer-efşân	–	–
		Zer-pâş	–	–
		Zerrîn-alem	–	–
		Zihli Beyâz	–	–
		Zînet-efzâ	–	–
		Zî-şân Müşâbihi	–	–
		Ziyâ-nümâ	–	–
		Ziyâ-pâş	–	–

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Zülfe-dâr	– ¹⁹¹	–
102	Mehmed Efendi Müezzîn-i Toklı	Hâkisterî	–	–
103	Mehmed Kapudan Kenân Hâcezâde	Gül-reng	+	–
104	Memîş Ağa	Zîb-ârâ	–	–
105	Miskî İbrâhim Çelebi	Gül-gûnî	–	–
		Hayât-âver	–	–
		Rûh-efzâ	–	–
106	Mismârî Ahmed	Mümtâz-ı Âlem	+	–
		Şeb-reng	+	–
107	Mollâ Hacı Mustafâ Der Bâb-ı Tophâne	Nüzhet-i Çemen	–	–
108	Muhzır-ı Muhâsebe	Nâvek-i Zerrîn	–	–
109	Mustafâ Bostanî Hasköy'de	Sun'-ı Hakk	–	– ¹⁹²
110	Mustafâ Hâce	Sincâbî	+ ¹⁹³	–
111	Mutek-i Eyyûbî Velî Efendi	Turuncî-i Ali	–	–
112	Müezzîn Bâfî Ağa	Nîze-bâz	–	–
113	Ortaköylü Berber Abdî	Leylâkî-i Dil-keş	–	–
114	Osmân Efendi	Gül-izâr	–	–
		Gül-reng-i A'lâ	–	–
		İzâr-ı Dilber	–	–
		Kebîr-i Hitâyî	–	–
		Nâzende	–	–
115	Osmân Beğ Tâbi-i Tophânelizâde	Necm-i Sa'âdet	–	–
		Sehm-i Sa'âdet	–	–
		Şâyeste	–	–

¹⁹¹ *Takvîmü'l-kibâr*'da “Al-ı Cedîd, Ferah-âver, Perr-i Hü mâ, Şeyh-pesend ve Kit'a-i Yâkût” adlı lâleleri de kaydedilmiştir.

¹⁹² *Takvîmü'l-kibâr*'da “Âh-ı Üftâde, Dil-zâr-ı Aşk, Hüsn-i rebî, Peyâm-ı Safâ, Şevk-âver, Zarîf-i Turuncî, Zer-ender-zer ve Zer-dûz” adlı lâleleri de kayıtlıdır.

¹⁹³ *Netâyicü'l-ezhâr*'da lâlelerin adı “Büyük Sincâbî” olarak kaydedilmiştir.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
116	Osmân Çelebi Birâder-i Hammâmî	Gevher-tâb	-	-
		Mor-ı Osmânî	-	-
117	Özili Memiş Efendi	Behzâd	-	-
118	Paşacıkzâde	Câm-ı Neşât	-	-
		Sâgar-ı Sânî	-	-
119	Peçli Hâcı Mehmed	Âteş-i Sûzân	-	-
		Hâkisterî	-	-
		Kızıl-Behmen	-	-
		Lâhûr	-	-
		Vecnetü'l-azrâ	-	-
		Zîver	-	-
120	Pertevzâde	Feyz-i Kerîm	-	-
121	Pervîzzâde Abdülkerîm	Beyâz-ı Diğer-i Pervîz	-	-
		Beyâz-ı Pervîzzâde	-	-
		Kibrîtî	-	-
		Leylâkî	-	-
		Süst-mâî	-	-
		Zîbâ	-	-
122	Ramazân Kapudanzâde	Zî-şân	-	-
		Âteş-tâb	+	-
		Fişn-âb	-	-
		Gül-nâr	+	-
123	Râsîh Mehmed Ağa-yı Hisârî	Şive-kâr	+	-
		Âşûb-ı Çemen	-	-
		Dil-rübâ	-	-
		Gül-i Neşât	-	-
		Nîze-i Rengîn	-	-
124	Reîs-i Kethüdâ Ahmed Efendi	Sâgar-ı Leb-rîz	-	-
		Ahmedî	+	-
		Bedr-i Münîr	-	-
		Bercîs	-	-
		Bezm-efzâ	-	-

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		La'l-i Bedaş	–	–
		Nîze-i Gül-reng	–	–
		Sa'âdet-baş	–	–
		Sehmü's-sa'âde	–	–
125	Remzî	Âşüfte	–	–
		Çeleng	–	–
		Feyz-i Nesîm	–	–
		Feyz-i Neşât	–	–
		Feyz-i Seher	–	–
		Gül-i Rummânî	–	–
		Hâlet-fezâ	–	–
		Hoş-kâm	–	–
		Hüsn-dâr	–	–
		İşve-trâz	–	–
		Nâfe-rîz	–	–
		Neşât	–	–
		Reşk-i Cihân	–	–
		Sâgar-ı Rengin	–	–
		Şeb-tâb	–	–
		Şeş-târ	–	–
		Zîb-i Cihân	–	–
126	Rûganîzâde Ahmed Ağa	Ahmedî	–	–
127	Saçlı İmâmzâde	Zîb-âver	–	–
128	Sadrâzam İbrâhîm Paşa	Âsaf-perver	–	–
		Dil-nişîn	–	–
		Gül-çehre	–	–
		Gül-gonce	–	–
		Sadr-perver	–	–
		Şeref-i Gülşen	–	–
		Zümür-rûd-fâm	–	–
129	Sâlih Efendi	Ruhsâr	–	–
130	Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân Ağa	A'lâ-güvez	–	–

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Âlem-tâb	–	–
		Âlü'l-âl	–	–
		Ayvâ Güli	–	–
		Bâlâ-nişîn	–	–
		Bezedi Tohmı	–	–
		Cân-bahş	–	–
		Câzib	–	–
		Cihân	–	–
		Bezedi Tohmı	–	–
		Cihân-nisâb	–	–
		Cihân-zîb	–	–
		Çemen-zîb	–	–
		Dürre	–	–
		Dürr-i Aden	–	–
		Elmâs-pâre-i Bî-nazar	–	–
		Ferah-efzâ	–	–
		Ferah-perver	–	–
		Ferah-ı Şâdî	–	–
		Ferîd Müşâbihi	–	–
		Ferîd-i Süleymânî	–	–
		Feyz-i Sâni	–	–
		Feyz-i Süleymânî	–	–
		Gurre-i Kibrîti	–	–
		Gül-pîrehan	–	–
		Gül-reng-i Süleymânî	–	–
		Gülşen-çerâğ	–	–
		Gülşen-efrûz	–	–
		Gülşen-sûz	–	–
		Gülşen-sûz Müşâbihi	–	–
		Gülşen-zîb	–	–
		Hoş-âmed	–	–

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		İnce Ferîd	–	–
		İşve-bâz	–	–
		Kabâ-ferîd	–	–
		Kebîr-i Şarâbî	–	–
		Kibrîtî	–	–
		La'îlîn-kabâ	–	–
		Leylâkî-i Dîger	–	–
		Leylâkî-i Sagîr	–	–
		Meclis-ârâ	–	–
		Mehemmedî Beyâz	–	–
		Mehemmedî Güvez	–	–
		Mercân-pâre	–	–
		Mestâne	–	–
		Mor Dönek	–	–
		Mor-ı Kebîr	–	–
		Mühr-i Süleymânî	–	–
		Müjgân-ı Gül-ruh	–	–
		Müntehâ Beyâz	–	–
		Müntehâ Gül-reng	–	–
		Müsellem Güvez	–	–
		Nîze-dâr	–	–
		Nîze-i Elmâs	–	–
		Rengâreng	–	–
		Revnâk-efrûz	–	–
		Sâmî-şân	–	–
		Sîmîn-beden	–	–
		Sî-murg	–	–
		Subh-ı Bahâr	–	+ ¹⁹⁴
		Şafak-pûş	–	–
		Şermende	–	–

●●●●●●●●●●

¹⁹⁴ *Takvîmü'l-kibâr*'da kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Şevk-efzâ	–	–
		Şevk-efzâ Gibi	–	–
		Şîrin-kâr	–	–
		Tîg-i Sürh	–	–
		Turuncî-i Süleymânî	–	–
131	Seyyid Yahyâ Efendi	Nûr-ı Zibâ	–	–
		Nûr-ı Mücessem	–	–
132	Sinân Paşazâde Saîdî Süleymân Beğ	Sâmânî	–	–
		Turuncî-i Şehen-şâhî	_195	–
133	Sipâh Mehmed Ağa	Bâlâ-pervâz	–	–
134	Solakzâde Ahmed Ağa	Leylâkî	–	–
		Tâb-bahş	–	–
		Turuncî-i Vâlâ	–	–
135	Subaşı	Bahşende	–	–
		Elmâs-pâre	–	–
		Feyz-i Sâni	–	–
		Fürûğ	–	–
		Fürûzende	–	–
		Lem'a	–	–
		Nîze-i Yâkût	–	–
		Pençe-i Âftâb	–	–
		Ser-tîz	–	–
		Ser-tîz Müşâbihi	–	–
		Şeh-levend	–	–
		Şîve-kâr	–	–
		Tâb-âver	–	–

••••••••••

¹⁹⁵ *Netâyicü'l-ezhâr*'da “Âsaf-peşend, Gül-endâm, Gül-i Ra'nâ, Ke's-i Zuhâl, Kîsve-i Hakânî, Kîsve-i Mevlânâ, Kîsve-i Mülûkî, La'li Süleymânî, Mîr-i Mü'eddib, Mîr-i Nihâd, Musanna', Müferrîh-likâ, Müsellem Süleymânî, Nişâbüri, Nişâbüri, Sa'îd-bahş, Sekû-dâr, Sincâbi-güşî, Sürh-i Müsellem, Sürh-i Mülûkî, Şehen-şâhî, Şeh-nâz-ı Mezbûr” adlı lâleleri de kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Taşgelin	–	–
		Tohm-ı Cedîd	–	–
136	Şeyh Necmî Süleymân Efendi	Ferhunde	–	–
137	Şeyh Seyyid Abdüssamed Efendi	Bâlâ-nümâ	–	–
		Çemen-zîb	–	–
		Kibrîtî	–	–
138	Şeyh-i Hırka	Tohm-ı Cedîd	–	–
139	Şeyhülislâm İshâk Efendi	Behcet-efgen	–	–
		Ferah-pîrâ	–	–
		Feyz-i Hakk	–	–
		Feyz-i Hakk Müşâbihi	–	–
		Feyz-i Nev	–	–
		Gülşen-tirâz	–	–
		İnce Mor	–	–
		İşâret	–	–
		Leylâkî	–	–
		Mesned-nişîn	–	–
		Mor-ı Cedîd	–	–
		Mu'allâ	–	–
		Mutarraz	–	–
		Neşât-pîrâ	–	–
		Şevk-ârâ	–	–
		Şu'le-güster	–	–
		Zîb-âver	–	–
		Zî-şân	–	–
140	Tâbi-i Dâmâd-ı Debbâğzâde	Nîze-i Âteşîn	–	–
141	Tâbi-i Ördek Süleymân	Ferah-efrûz	–	–
142	Tâcir Hâcî Mustafâ	Sürh-pûş	–	–
143	Tavil Mustafâ Efendi	Mu'teber	–	–
		Nev-res	–	–
		Nişter-i Zerrîn	–	–
		Reşk-âver	–	–

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Safâ-âver	-	-
		Safâ-bahş	-	-
		Şems-i Cihân	-	-
144	Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi	Al-ı Tezkireci	+ ¹⁹⁶	-
		Ayvâ Güli	-	-
		Cihân-nisâb	-	-
		Sun'-ı Hudâ	-	-
		Yâkûti	+ ¹⁹⁷	-
145	Tophâne Şeyhi Hüseyin Efendi	Hüseyinî	-	-
146	Tophânelizâde Osmân Efendi	Adimü'l-akrân	-	-
		Fâyıku'l-akrân	-	-
		Güvezî Tohm	-	-
		Nâzikter	-	-
		Nev-tohm-ı	-	-
		Tophânelizâde	-	-
		Şâh-ı Hübân	-	-
		Tohm-ı Cedîd-i Diğer	-	-
		Tohm-ı Cedîd-i Güvez	-	-
147	Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed	Âfî-şân	-	-
		Arûs-ı Selmânî	-	-
		Besîm	-	-
		Cilve-bahş	-	-
		Dil-rübâ	-	-
		Feyz-i Gül-reng	-	-
		Gül-reng-i Ahmedî	-	-

¹⁹⁶ *Netâyicü'l-ezhâr*'da lâlenin adı "Al" dir.

¹⁹⁷ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Al-ı Girid, Âteş-tâb, Beyaz Fıtlı Siyâh, Cihân-tâb, Dibâ, Kebîr-i Şarâbî, Kızıl Kabak, Leylâki, Mehemedî Gül-reng, Mor, Sultânî, Sürh-pûş, Turfanda Elmâsî ve Yeşil" adlı lâleleri de vardır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Gül-rîz	-	-
		Gül-ruhsâr	-	-
		Gülşen-tâb	-	-
		Hayât-bahş	-	-
		İnce Kırmızı	-	-
		Kibrît-i Ahmer	-	-
		Leylâkî	-	-
		Mir'ât-ı Selmânî	-	-
		Mor-ı Berber	-	-
		Neşât-ârâ	-	-
		Nîşter-i Selmânî	-	-
		Nîze-i Selmânî	-	-
		Pençe-i Selmânî	-	-
		Rûh-bahş	-	-
		Rûy-ı Dil	-	-
		Sa'âdet-i Selmân	-	-
		Selmân-ı Pâk	-	-
		Süveydâ-yı Selmânî	-	-
		Şafak-rîz	-	-
		Şem'-i Gülşen	-	-
		Şive-i Selmânî	-	-
		Tuhfe-i Selmânî	-	-
		Turuncî-i Latîf	-	-
		Ziyâ-pertev	-	-
148	Topkapılı Mollâ Mustafâ	Dil-sitân	-	-
149	Uşşâkizâde Osmân Efendi	Adîmü'n-nazîr	+	-
		Âlem-bahâ	-	-
		Al-ı Cedîd	-	-
		Âteşîn-ruhsâr	+	-
		Bahşâyîş-i İlâhî	-	-
		Bî-adîl	-	-
		Cilve-bahş	+	-
		Dâd-ı Hudâ	+	-

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Dil-âvîz Müşâbihi	-	-
		Dil-cû	-	-
		Dil-efrûz	-	-
		Dil-güşâ	-	-
		Dil-rübâ	-	-
		Dil-sûz	-	-
		Elmâs-pâre	+	-
		Enîsü'l-'uşşâk	-	-
		Ferah-nümâ	-	-
		Feyz-i Hudâ	-	-
		Feyz-i Hudâ Müşâbihi	+	-
		Gül-mîh-i Âftâb	+	-
		Gül-reng-i Feyz	-	-
		Hoş-âyende	-	-
		Hoş-endâm	-	-
		Katmer Lâle	+	-
		Mîhr-i Dirahşân	+	-
		Mînâ-derûn	-	-
		Müferrih	-	-
		Müşâbih-i Kızıl Kırlangıç	+	-
		Nâhid	-	-
		Nâz-dâr	-	-
		Nâz-dâr Yolında Al	-	-
		Nâzende	-	-
		Nûrû'l-ayn	-	-
		Osmânî Kırlangıç	+	-
		Rahşende	-	-
		Rûh-perver	-	-
		Sâhib-kırân	-	-
		Sîm-endâm	-	-
		Sultân-ı Cihân Müşâbihi	+	-

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Şevk-bahş	–	–
		Tohm-ı Benefş	–	–
		Tohm-ı Hitâyî	–	–
		Tohm-ı Yenidünyâ	–	–
		Tuhfetü'l-uşşâk	–	–
		Turfanda	–	–
		Uzun Gül-günî	–	–
		Velvele-ârâ	–	–
		Ziyâ Yolında Al	–	–
		Ziyâ-bahş	– ¹⁹⁸	–
150	Uzun Süleymân Çelebi (1699'da hayatta)	Al Kırlangıç	+	–
		Hayâtü'l-kulûb	+	–
		Meknûn	+	–
		Sultân-ı Cihân	+	–
151	Üsküdarî	Vahîd-i Cedîd	–	–
152	Üsküdarî Garîk Mehmed Efendi Mahmûd Efendizâde	Bahş-ı Hudâ	–	–
		Dil-şâd	–	–
		Sa'dî	–	–
153	Üsküdarî Hacı Ömer Câbî	Beşâret	–	–
		Ferah-engîz	–	+ ¹⁹⁹
		İzzet-me'âb	–	–
		Reşk-i Gülşen	–	–
		Şu'â-efgen	–	–
		Zîver-i Gülşen	–	–
154	Üsküdarî Hamâmçı Mehmed Çavuş	Âşûb-ı Cihân	–	–
		Çemen-efrûz	–	–
		Dü-peyker	–	–

••••••••••

¹⁹⁸ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Müşâbih-i Dil-âvîz" adlı bir lâlesi daha kayıtlıdır.

¹⁹⁹ *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'de kayıtlıdır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Gül-i Bih	-	-
		Gülşen-zîb	-	-
		Kızıl Kırlangıç	+	-
		Kibrîtî	-	-
		Mülûkî	+	-
		Rûy-ı Nigâr	+	-
		Rûy-ı Nigâr-ı Müşâbihi	-	-
		Sincâbî	-	-
		Sultân-ı Cihân	+	-
		Sultân-ı Cihân Müşâbihi	+	-
		Tekne Morı	-	-
		Tohm-ı Şîrîn	+	-
		Yâkûtî	+ ²⁰⁰	-
155	Üsküdarî Hâşim Çelebi İbn-i Abdülhalîm	Hûr-endâm	-	-
		Mir'ât-ı Halîm	-	-
156	Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi	Behişt-ârâ	-	-
		Bülend-i Elmâsî	-	-
		Evrenç-zîb	+	-
		Ferîd-i Cihân	-	-
		Gülşen-ârâ	-	-
		Hudâ-dâd	-	-
		Kavs-i İllâhî	+	-
		Mercân-pâre-i Sagîr	+ ²⁰¹	-
		Mîrû'l-ezhâr	-	-
		Rûy-ı Arûs	-	-

.....

²⁰⁰ *Netâyicü'l-ezhâr*'da "Al-ı Şîrîn, Baş Sultânî, Cihân-gîr, Gül-reng-i Mezbûr, Kızıl Kabak, Meygûn, Mor-ı Kebîr, Mor-ı Sagîr, Nev-cevân ve Nûrû'l-ayn" adlı lâleleri de kayıtlıdır.

²⁰¹ *Netâyicü'l-ezhâr*'da lâlenin adı "Sagîr-i Mercân-pâre"dir.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Solakzâde-pesend	–	–
		Yeşil Melek	–	–
157	Üsküdarî İsmâîl	Nûr-ı Behişt Şeref	–	–
158	Üsküdarî Kayışbıçakzâde	Behcet-efrûz	–	–
159	Üsküdarî Kerestecizâde	Celîs	–	–
		Enîs	–	–
		Gülşen-zîb	–	–
160	Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî	Âlem-nümâ	–	–
		Âlem-sûz	–	–
		Âlem-zîb	–	–
		Âlem-ziyâ	–	–
		Âşüfte	–	–
		Behcet-efzâ	–	–
		Bî-misl	–	–
		Cihân-sûz	–	–
		Cihân-ziyâ	–	–
		Dâd-ı Hudâ	–	–
		Dil-ârâm	–	–
		Ebruvân	–	–
		Gül-çîn	–	–
		Gülşen-perver	–	–
		Mihr-engîz	–	–
		Mor-ı Mahmûdî	–	–
		Mu'azzam	–	–
		Mükerrem	–	–
		Nâz u Niyâz	–	–
		Nâzikter	–	–
		Neş'e-efgen	–	–
		Neş'e-pîrâ	–	–
		Netîce	–	–
		Nev-âmede	–	–
		Nev-dîde	–	–

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Nîze-i Elmâs-gün	-	-
		Nîze-i Mahmûd	-	-
		Nîze-i Summâkî	-	-
		Nûr-ı Mahmûdî	-	-
		Pertev-efgen	-	-
		Reşk-âver	-	-
		Sâgar-nişîn	-	-
		Sâgar-şinâs	-	-
		Ser-âmed	-	-
		Şafak-nümâ	-	-
		Şu'le-ger	-	-
		Şûr-efgen	-	-
		Tâbiş-dâr	-	-
		Zîb-âver	-	-
161	Üsküdarî Mehmed Ali	Baht-âver	-	- ²⁰²
		Dil-pesend	-	-
		Ruh-ı Dilber	-	-
162	Üsküdarî Moralızâde Mehmed Ağa	Sürûr-bahş	-	-
		Sürûr-ı Dil	-	-
163	Üsküdarî Toygar Baba	Bukalemun	+	-
		La'l-peyker	+ ²⁰³	-
164	Vusûlî Mehmed Efendi	Mollâ Çelebi	+	-
165	Yağlıkçı Hâcî Halîl	Neş'e-pîrâ	-	-
166	Yedikulleli Zerger Mehmed Çelebi	Leylâkî	-	-
167	Yıldızzâde Mehmed Efendi	Ferîdü'd-dehr	- ²⁰⁴	-
168	Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi ²⁰⁵	Kavs-i Kuzah	-	-

••••••••••

²⁰² *Takvîmü'l-kibâr*'da "Şâh-ı Gülşen" adlı bir lâlesi kayıttır.

²⁰³ *Netâyiciü'l-ezhâr*'da "Ser-efrâz ve Şeh-i Ezhâr" adlı lâleleri de kayıttır.

²⁰⁴ *Netâyiciü'l-ezhâr*'da "Ayva Güli-i Yıldızzâde ve Hûn-rîz" adlı lâleleri de kayıttır.

²⁰⁵ *Takvîmü'l-kibâr* ve *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'de "Çelebiler" olarak yetiştirici adı kaydedilen pek çok lâle vardır.

No	Lâle Yetiştiricisi Adı	Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki Lâleleri	NE ¹⁵³	NE RTL TKMME F ¹⁵⁴
		Leylâkî-i Güşâde	–	–
		Neyyir-i Gülşen	–	–
		Sâgar-ı Sîm	–	+ ²⁰⁶
		Yâkut-fâm	–	–
169	Yorganî el-Hâc Alîzâde Mehmed Çelebi	Fâhir	–	–
		Mülûkî	–	–
		Şîrîn	–	–
170	Yûsuf Efendi²⁰⁷	Ferah-ı Dil	–	–
171	Yûsuf Efendi-zâde Hâcî Ahmed Ağa	Dürr-i Şehvâr	–	–
		Hurşîd	–	–
		Mecnûn	–	–
		Nâz-âlûd	–	–
		Neşât-efzâ	–	–
		Pinyâl	–	–
		Şems-perver	–	–
172	Yûsuf Efendi-zâde Ali Ağa	Matlûb	–	–
		Mutarrâ	–	–
173	Yümnî Efendi	Al-tohm	–	–
		Beyzâ-ı Ziyâ	–	–
		Nâz-âlûd	–	–
		Pençe-i Hurşîd ²⁰⁸	–	–

••••••••••

²⁰⁶ *Takvîmü'l-kibâr*'da kayıtlıdır.

²⁰⁷ *Netâyicü'l-ezhâr*'da “Piş-kadem Yûsuf Efendi (ö.1653)”, “Koca Yûsuf Efendi (ö.1664)” ve “Koca Yûsuf Efendi (ö.1693)” adlı çiçek yetiştiricileri vardır fakat adı geçen çiçek yetiştiricilerinin bu adla lâleleri yoktur.

²⁰⁸ *Netâyicü'l-ezhâr*'da Girit Lâleleri şu şekilde listelenmiştir: “Büyük Altun Tob, İtrî Kıbrıs, Küçük Altun Tob, Küçük Turfanda, Nebâtî, Tâc-dâr, Tohumu ve Unnâbî Ebrîlî”.

Değerlendirme

Şükûfe-nâmeler, Osmanlı lâle yetiştiriciliği ile ilgili bilgi veren yazılı kaynaklardandır. Bilinen ilk şükûfe-nâme Ali Çelebi'nin eseridir. *Şükûfe-nâme* adını taşıyan bu eser 1667 yılında yazılmıştır. Ali Çelebi, *Şükûfe-nâme*'sinde yirmiden fazla zerrîn-kadeh türü hakkında bilgi verirken; sadece üç lâle ve yetiştiricisinden bahsetmiştir. Bunlar Cüce Hüseyin Çelebi'nin (ö.1061/1650) "Cüce Ablağı", Çorbacı Mehmed Ağa'nın (ö.1077/1666) "Çorbacı Ablağı" ve kendisinin "Gül-reng Kırlangıç" adlı lâlesidir. Ali Çelebi'den sonra 1699 yılında yazdığı *Netâyicü'l-ehâr* adlı çiçek yetiştiricileri tezkiresinde Ubeydî, 481 Rûmî lâle ve 149 Girit lâlesini kaydetmiştir. İki eser arasında geçen 20 yıllık sürede lâle yetiştiriciliğinin hız kazandığı görülmektedir ki bu çok önemli bir bilgidir. Ubeydî, eserin satır aralarında lâlelerin yetiştiriciler arasında kıskançlığa sebebiyet verdiğini de belirtmiştir. Esere göre Balıkcı Safer, lâle soğanlarını kimseye vermek istememiş, Mahmûd Ağa'nın "Mahmûd Ağa Tohumlusu" adlı lâlesi kıskançlıktan nazara gelmiş, kurumuştur. Hatta bir başka lâle yetiştiricisi kimse görmesin diye elbisesinin etek kısmı ile lâlesini saklamıştır. Hatta bu lâleye "etek örten/giyen" anlamına gelen "Dâmen-pûş" adı verilmiştir.

Lâle Devri'nde lâleye yetiştirmeye duyulan ilginin daha da artmasıyla birlikte lâle yetiştirmenin usullerini anlatan ve lâle adlarını kayıt altına alan şükûfe-nâmeler yazılmıştır. Bu eserlerden birisi olan Remzî'nin *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'i bu çalışmanın konusunu teşkil etmektedir. Remzî'nin şâir kimliği kaynaklarda söz konusu edilirken, lâle yetiştiriciliği ve çalışmamıza esas olan eserinden bahsedilmemiştir. Remzî'nin eserinin ilk bölümü

Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'dir. Yazar bu bölümde lâle yetiştiriciliğine dair zengin bir bilgi birikimini Osmanlıdan günümüze taşır.

Eserinden de anlaşıldığına göre bir lâle yetiştiricisi olan Remzî, lâle yetiştirme sanatını manevî babası olarak nitelendirdiği Rüşdî'nin de aralarında bulunduğu çiçek müzakerelerinden öğrenmiştir. Remzî'ye göre lâleye duyulan ilgi XVIII. yüzyıldan daha önce IV. Mehmed zamanında başlamıştır. Bu bilgi ile Ubeydî'nin *Netâyicü'l-ezhâr*'ındaki lâle sayısının artışı paralellik gösterir.

Gonce'de lâle yetiştirmenin sistemleşmiş ve terimleri olan bir bilim olduğu; lâlezâriilerin, lâleleri pek çok farklı açıdan değerlendirdiği görülmektedir. Ubeydî'nin *Netâyicü'l-ezhâr*'ında bu şekilde lâle yetiştiriciliği terimleri söz konusu edilmemiş, "lâlezârilik" de bir meslek olarak anılmamıştır.

Remzî; *Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'de, lâleye tasavvufî bir anlam yükleyerek "lâle لاله" kelimesinin harfleriyle "Allah الله" lafzının yazılabileceğini söyler. Birçok lâle adında esmâ-i hüsnâdaki Allah'ın adları geçmektedir. Mehmed Aşkî de *Risâle-i Takvîm-i Lâle*'sinde;

Olmasa mazhar eger ism-i Celâle lâle

Nâ'il olmazdı bu hüsn ile cemâle lâle

beytiyle bu ilgiye dikkat çeker.

Remzî, eserin ikinci kısmı olan *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'da ise tohumu "baba", tohumdan yetişen lâleyi "evlat" şeklinde değerlendirir. Başka bir lâle şükûfe-nâmesi yazarı Ahmed Kâmil Belgradî, *Risâle-i Esâmî-i Lâle*'sinde lâle yetiştirmeyi benzer şekilde "evlat yetiştirmek" ile ilişkilendirir. Bu kadar önem verilen lâlenin toprağa dikilmesinde; abdest alınması, iyi niyette bulunulması, İhlas ve Fatiha surelerinin okunması gerektiği yine aynı yazar tarafından söz konusu edilmiştir.

Lâle; şükûfenâme yazarları tarafından hem yukarıdaki ilgiler hem de Aziz Mahmûd Hüdâyî'nin lâle yetiştirmesi ve anlatılara konu olan lâlelere nefes etmesi vesileleriyle kutsal kabul edilmiştir. Osmanlı lâle yetiştiriciliğinin kronolojik sınıflandırılmasında Aziz Mahmûd Hüdâyî'nin yaşadığı dönem önemlidir. *Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ezhâr*'ın mukaddimesinde lâleler üç bölüme anlatılır: Aziz Mahmûd Hüdâyî öncesi lâleler, Aziz Mahmûd Hü-

dâyî dönemi lâleler, 1648-1730 yılları arasını kapsayan IV. Mehmed'den III. Ahmed'in tahttan çekilmesinin sonuna kadar süredeki lâleler.

Sadrazam İbrâhîm Paşa adına kaleme alınan *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'in ikinci bölümü ise ilk lâle sözlüğü olan *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* başlığını taşır. 1138 İstanbul lâlesinin kayıtlı olduğu eserde Remzî; Lâle Devri ortalarında, kendisi de lâle yetiştiren Sadrazam İbrâhîm Paşa başta olmak üzere Osmanlı devlet ricâli ve hemen hemen her meslekten insanların lâleye duydukları ilgiyi gözler önüne serer. Ali Çelebi, Ubeydî ve Fennî'den eserinde bahsetmeyen Remzî, *Netâyicü'l-ezhâr*'dan sonra lâleye duyulan ilginin hemen hemen üç katına çıktığını bu bölüm ile göstermektedir. *Netâyicü'l-ezhâr*'daki 42 çiçek yetiştiricisi *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* ile ortakır. *Netâyicü'l-ezhâr*'dan sonra 25 yıllık bir süre içerisinde 128 yeni yetiştiricinin ortaya çıktığı görülmektedir. *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'a göre en çok lâleyi “Şeyh” olarak anılan Mehmed Lâlezârî yetiştirmiştir.

Lâleye duyulan ilginin artması lâle fiyatlarının da artmasına sebep olmuş, 1726 ve 1728 yılları arasında iki narh listesi yayımlanmıştır. Bu listelere bakıldığında önemli lâlezârîlerin yetiştirdikleri lâlelerin fiyatlarının yüksek olduğu ve fiyatların iki yıl sonra arttığı görülmektedir. Bu durum lâlezârîliğin saray destekli bir meslek olması ile açıklanabilir. Lâlezârîlerin lâleleri haricindeki lâlelerde görülen fiyat artışı ise lâlenin bir yatırım aracı olarak görülmesi ile açıklanabilir. Bu fiyatlar, Osmanlı'nın lâleye olan ilgisinin Hollanda'da görülen lâle çılgınlığından farklı bir boyutta olduğunu göstermektedir. 1638 yılında Hollanda'da görülen lâle çılgınlığı, ekonomik anlamda zararlara sebep olurken, Osmanlı Devleti'nde lâle ile sembolleşen yaşam algısına karşı duyulan hoşnutsuzluk 1730 yılında Patrona Halil İsyanı ile devlet yönetiminin değişmesine sebebiyet vermiştir.

Remzî, *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'in kenarlarına çizdiği lâle şekilleri ile bir “İstanbul bahçesi teması” ortaya koymaya çalışmıştır. Lâlelerin tavsiflerinin hemen yazılamaması sebebiyle yazar pek çok derkenâr kullanmıştır. Derkenârlara yazılan küçük notlar yazarın eserini sürekli geliştirmek istediğini ortaya koymaktadır.

Netâyicü'l-ezhâr'da lâlenin Rûmî, Girid, Kıbrıs ve Kâğıthane türleri belirtilmesine rağmen *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'da böyle bir tür ayırımına gidilmemiştir. Remzî, *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'de mısra, matla, müfred

ve çeşitli nazım şekillerinde manzumelere yer vererek anlatımı edebîleştirerek istemiştir. Ali Çelebi'nin *Şükûfe-nâme*'sinde ve *Netâyicü'l-ezhâr*'da bu geleneğin izleri vardır.

Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'de Sadrazam İbrahim Paşa'nın Beşiktaş'taki sahilsarayında düzenlettiği "Çerâğân" adı verilen lâle şenliklerinden de bahsedilir. Bu şenlikler hakkındaki ayrıntılı bilgi aynı yüzyılda yazılmış ve Sadrazam'a sunulmuş *Tuhfe-i Çerâğân*'da yer almaktadır.

Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'da adı geçen lâle adlarından birçoğu 18. yüzyıl klasik Türk şiirinde lâle adlarıyla yazılmış manzumelerde geçmektedir. Sadrazam İbrahim Paşa'nın edebî muhitini yansıtan Fâiz ve Şâkir Efendi Mecmuası'ndaki kasidelerde lâle adları kırmızı mürekkeple çizilerek gösterilmiştir. *Defter* bu bağlamda Klasik Türk şiirine kaynaklık etmektedir.

Bu çalışmada ayrıca Ayverdi Lâle Mecmuası'ndaki lâle görsellerinden de istifade edilerek *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'daki lâle tavsiflerinin görsellerle uyum içinde olduğu gösterilmiştir. Eseri, bu kitap ile farklı ilgi alanlarından okuyucular ve disiplinlerden araştırmacıların dikkatlerine sunarken yeni çalışmalara da kaynaklık edeceğine inanmaktayız.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

BEŞİNCİ BÖLÜM:

*Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'in
Çevri Yazı ve Tıpkıbasımlı Metinleri*

**Nüshaların Özellikleri ve Karşılaştırmalı
Metin Oluştururken İzlenen Yol**

Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm'in karşılaştırmalı metni hazırlanırken Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye Kitapları 1192 nolu (H) ve Millet Yazma Eser Kütüphanesi 157 nolu (M) nüshalar karşılaştırılmıştır. Tıpkıbasıma esas olan nüsha, yazara ait pek çok derkenâr notunu ihtivâ etmesi sebebiyle müellif hattı olduğuna karar verilen H nüshasıdır.

Millet Yazma Eser Kütüphanesi 164 no'lu nüshada *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* ve aynı kütüphaneki 172 no'lu nüshada ise *Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm* yer almaktadır. Bunlar da H nüshasından istinsah edilmiştir.

H ve M nüshalarının özellikleri şu şekildedir:

H: 207x150-155x90 mm ölçülerinde ve 64 varaktır. Dikdörtgen formda koyu kahverengi meşin cildi vardır. Her iki cilt kapağının merkezine oval, salbekli ve kenarlı dendânlı şemse yerleştirilmiştir. Üzerine tığ ile süsleme yapılmıştır. Şemsenin içerisinde dallar üzerinde hatâî ve yaprak motiflerinden düzenlenmiş süsleme vardır. Şemseye bağlı olan salbekler içerisinde sap kısmı merkeze yönelmiş hatâî motifler vardır. Serlevha ve mihrâbiye yaldız zemin üzerine şükûfe tarzı renkli çiçek boyama ile süslenmiştir. Mihrâbiye kenarları dendânlı olup tığ ile tamamlanmıştır. Eser başındaki bismelenin iki tarafında halkâr tarzı süsleme mevcuttur. Söz başları ve

keşideler kırmızı mürekkeple belirtilmiş, yazı alanı yıldız cetveller ile çevrilmiştir. Yazı türü nesihtir, her varakta 23 satır bulunmaktadır.

Tuğra mührünün olduğu 1a'da Ali Behcet tarafından yazılmış olan I. Abdülhamîd (1725-1789)'in 1778 tarihli vakıf kaydı vardır. Eserin zahriyesinde Sultan Abdülhamid'in tuğrasının bulunduğu mühürde şu ibare bulunmaktadır: "El-hamdü li'llâhi'llezi hedânâ li-hâzâ ve mâ künnâ li-nehtediye lev lâ en hedânallâh" ["Hamd, bizi buna eriştiren Allah'a mahsustur. Eğer Allah'ın bizi eriştirmesi olmasaydı, biz hidayete ermiş olamazdık." (Araf, 7/43)] Mührün altında bulunan tuğrada ise "Abdü'l-Ḥamîd Ḥân bin Aḥmed el-Muzaffer Dâ'imen" yazılıdır. Vakıf kaydı ise şu şekildedir:

"Vaḳafe es-sultânü'l-edîb ve'l-hâkânü'l-'ârifü'l-lebib, münşî'ü'l-mekârimi ve'l-ḥasenâti ve nâzımu ḳasâ'idi'l-izâb ve'l-mizâb es-sultân ibnü's-sultân es-sultân 'Abdü'l-ḥamîd Ḥân İbnü's-sultân Aḥmed Ḥân Lâ zâle dîvânu 'adlihi münteẓımu's-suṭur ve resâ'ilü âsârihi mütenâsibete'l-i'câz ve's-sudûr Ve ene'd-dâ'î li-devletiḥi Es-Seyyid 'Alî Behcet el-müfettiş bi-Evkâfi'l-Haremeyni's-Şerîfeyn. Ğafera lehû. [Mühür]: Ümîdvâr ez-Feyz-i İllâhî Es-Seyyid Behcet 'Alî"

Eser, 18 Mart 1914 tarihinde Süleymaniye kütüphanesine kaydolmuştur. Bununla ilgili aynı varakta; eserin satır adedi, yazı türü, kütüphane kayıt numarası ve "Bu kitâb altmış dört yaprak olup birden kırk sekize kadar sekiz yaprak ve elli doḳuzuncu yaprak şirâzesiz söküktür. Fî 7 Mart Sene 1330/ 18 Mart 1914" ibareleri yer alır.

M: 207x150-155x90 mm ölçülerinde ve 75 varaktır. Açık kahverengi meşin kaplı, miklepli mukavvâ bir cilt içindedir. Saman renkli kâğıda yazılmıştır. Söz başları ve keşideler kırmızı mürekkeple belirtilmiştir. Değişik satır sayılıdır. Yazı türü nesihtir.

Karşılaştırmalı metin hazırlanırken aşağıdaki hususlar belirlenip uygulanmıştır:

1. H nüshasında birçok lâle tavsifi derkenâra çizilen servi ağacı şeklinin içine yazılmıştır. Bu şekilde olan tavsifler [varak no] şeklinde gösterilmiştir. M'de servi şekilleri yoktur. Yer yer derkenârlar görülmektedir.

2. Lâle adları bold ile yazılmıştır.
3. H ve M nüshalarında lâle tavsiflerinde kimi açıklamalar boş bırakılmıştır. Metinde boş bırakılan bu yerler [...] ile gösterilmiştir.
4. Eksik/fazla heceler vezin problemi olarak dipnotta gösterilmiş, pek çok yerde görülen zihaf kusurları dikkate alınmamıştır.
5. H ve M nüshaları karşılaştırılırken; M'de müstensih tarafından yazıldığı düşünülen yetiştirici, lâle, tarih ve mısra/matla/müfredlerde görülen farklar/ek bilgiler dipnot ile gösterilmiştir.
6. Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsına uyulmuştur.
7. Farsça eklerin yazımında İsmail Ünver'in "Çevri yazıda Yazım-birliği Üzerine" adlı makalesindeki tekliflere uyulmuştur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

Metin

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

[1b]

ĞONCE-İ LĀLEZĀR-I BĀĞ-I ƘADĪM

Şad-āferīn bu çār-bāğ-ı lālezār-ı 'ālem-i 'anāşırı ruṭūbet-i pāyīz ve zemistān ile reyyān ve feyz-nümā-yı nūzhet-efzā ile faşl-ı rebī'e şöhret ü şān viren şāhen-şeh-i yegāne ve bāğbān-ı besātīn-i kevn ü mekāna kim nigār-ḥāne-i hej-deh hezār 'ālemi çifte gül gibi raqam-zede-i kilik-i Ƙudreti olan dü ḥarf-i *kāf ü nūn*dan şüret-nümā ve mekteb-i gülşeni peydā itdükde şāḥāyif-i mecmū'a-i leyl ü nehārda nüşḥa-i bahāristānı inşā vü imlā ve bezm-i çemende sāğar-ı leb-rīz-i lāleyi hüveydā kıldı. Ve hezār-āferīn ol mühendis-i Ƙaşr-ı müseddes-revāq-ı nüh-ṭāq-ı zebercedī ve mi'mār-ı kār-ḥāne-i kübrā-yı vücūd-ı insānī ve 'arş-ı mu'allā-yı Ƙalb-i Muḥammedī'ye kim ol bülbül-i ḥoş-nevā-yı bāğ-ı risāletin zāt-ı kibriyāsına mir'āt ve mazḥar-ı tām ve ol mu'allim-i debistān-ı fiṭratı *senūƘri ūke fe-lā tensā*¹ ḥiṭābıyla ikrām ve gülşen-i yek-reng-i tevḥīd olan gencīne-i Ƙalb-i münevverin, cevāhir-i vāridāt-ı esrār-ı gaybiyye ile mālāmāl idüp ol ḥ'āce-i *Levlāk*²ün çār-bāğ-ı mezāhib-i şerī'ati füşhat-serāy-ı rub'-ı meskūnı şādāb u ḥurrem ve firdevs-i dārü'l-mülk-i İstanbul'ı lālezār-ı Nu'mānī-i bāğ-ı İrem itmişdür.

.....

¹ "Sana Kur'ân'ı okutacağız; sen hiç unutmayacaksın." [el-A'lâ 87/6]

² "Levlâke levlāk. Le-mā ḥalaqtü'l-eflāk." (Sen olmasaydın sen olmasaydın ben âlemleri yaratmazdım.) Hadīs-i Şerif

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Büy-i hulkından anuñ bir şemme aldı Gülşenî

Pertev-i nûrından uyardı çerâğın Rüşenî

Ve şad-hezâr taḥsîn ü sipâs ve sitâyiş ü âferîn ol Hudâvend-i cihân ü cân-â-ferîn ve ol muşavvir-i *lehü'l-esmâ'ü'l-ḥüsnâ*³ olan şabbâğ-ı kârgâh-ı bedî'î fiḫrat cellet 'azametühü ḫazretlerine kim bir ḫamm-ı teng-ḫavşala-ı piyâzdan kâlâ-yı şeş-pâre-i evrâk-ı reng-â-reng-i lâleyi nuḫûş-ı 'acîbe ve elvân-ı ğarîbe ile reng-âmîz ve sâḫa-i gülistânı nümüne-i şubḫ-ı rustâḫîz [2a] itmekle şadr-ı çemen-şuffe-i şahrâ ve nişîmen-i ğabrâya gösterânide olan kâlîçe-i nuḫûş-ı ḫadrâ ezḫâr-ı mütenevvi'a-i ğünâğün ile bir ḫaşr-ı rûḫânî vü bâzâr-ı şâdmânî olup, herkesüñ tûmâr-ı süsen ü şahîfe-i berg-i semen gibi defter-i a'mâli yedinde ve benefşe vü zanbaḫ-mişâl a'lâ vü ednânuñ ser-nüvişt-i fiḫratlarında *yevmе tebyeddu vücuhun ve tesveddu vücuhun*⁴ mefhûm-ı şerîfi müşâ-

.....

³ “O, yaratan, var eden, şekil veren Allah'tır. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanlar O'nun şanını yüceltmektedirler. O, galiptir, hikmet sahibidir.” [el-Haşr 59/24] âyetinden bir bölüm.

[İb Derkenâr] Maṭlab-ı İnşirâh-ı Şadr-ı Resûl

⁴ Ol meccâlis-i 'âlemi zalâm-ı küfrden mu'arrâ iden şem'î fûrüzende-i bezmgâh-ı *kâbe kavseyün* se-sâle iken şandûk-ı ma'rifetu'llâh olan sîne-i muṭahharaların lâleveş inşirâh u tenvîr ve behre-i vesâvis olan şey'-i siyâh-ı ḫün-âlûdî iḫrâc ü tathîr ve ol mışbâḫ-ı şufle-rîz-i şabâḫ-ı kıyâmetüñ mişkât-ı nûr-ı nübüvvet olan ḫazîne-i dil-i münevverin memhûr itdüklerinde ser-cümle eṭfâl-i çemen ceyb ü ğirîbân-deride ḫaççere-i ser-pençe-i ḫâra düşüp, Mısrâ':

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Çâk oldu lâle sîne-i gül pâre pâredür

Kıṭ'a:

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

- 1 Şerḫ oldu şadr u âyine-i ḫalb-i enveri
Tâ cümleden kerîm ola ḫulk-ı cemîlesi
- 2 İtdi cemâli meclis-i kevneyni ğarḫ-ı nûr
Şem'ün ziyâsı artar alnsa fitilesi
- 3 Tathîr idüp Medîne'yi küfr ü şikâḫdan
Teşrîf idince eyledi cennet ḫazîlesi
- 4 Ḥâk-i kudümi şanki bitürdi mihr-i ğiyâḫ
İtdi uḫuvvet Evs ile Ḥazrec ḫabileşi
- 5 Bezm-i na'îmi merḫadine yüz süren bulur
Bir ravzadur ki cennetüñ oldu vesîlesi

“Nice yüzlerin ağardığı, nice yüzlerin de karardığı ğünü düşünün. İmdi, yüzleri kararanlara: İnanmanızdan sonra kâfir mi oldunuz? Öyle ise inkâr etmiş olmanız yüzünden tadın azabı! denilir.” [Âli İmrân 3/106] âyetinden bir bölüm.

hede olup her bir kenâre-i şahra-i şammâda şad Bâğ-ı İrem nümüdâr ve ğubâr-ı reh-güzâr-ı lâlezârî kühlü'l-cevâhir-i dîde-i a'yân ve ulü'l-ebşâr itdi. Ve hezârân-hezâr tahsîn ü âferîn ol mâlikü'l-mülk-i kişver-sitân-ı ceberût u lâhût olan sultân-ı 'arş u ferşe kim harem-serây-ı tevfiķ ü 'işmet ve sürâdikât-i bârgâh-ı 'azamet ü viķâye-i şamedânîsinde sâye-perverde-i şecere-i îmân u sa'âdet ve mazhar-ı mecd ü 'inâyet olan ümmet-i Aħmed ve millet-i İbrâhîm'e ħâlîyâ rub'-ı meskûnda serdâr-ı 'asâkir-i zafer-girdâr-ı eşiddâ'u 'ale'l-küffâr⁵ ve kâfile-sâlâr-ı şerî'at ve mesned-nişîn-i serîr-i ħilâfet olup cihâniyâna pertev-i ħurşîd-i 'inâyet ve zıll-ı rahmeti olan bir pād-şâh-ı İskender-serîr ve bir vezîr-i Âşaf-naẓîrûñ ħüsn-i sülûk-i tedbîr ve re'y-i şâ'ib-i dil-peẓîrleri ile şarķen ser-cümle besâtîn-i feraĥ-âbâd-ı eyâlet-i Anaṭolî ve memâlik-i 'Arab ü İrân-zemîn-i 'Acem, âb-ı şemşîr-i ma'deletleri ile reyyân ve ğibṭa-fermâ-yı çemenistân-ı ravza-i rıdvan ve ħuld-ı berîn ve qarârġâh-ı Kalendarân-ı bâġî ve me'vâ-yı Şî'a vü teberryâi olan bilâd-ı Ravâfiz-ı bed-âyîn, ħâlîyen çâr-bâġ-ı çehâr-yâr-ı güzîn ve lâlezâr-ı mezheb-i Nu'mânî olmuşdur. Ve ġarben ser-ĥadd-i memâlik-i Rumîli ve İnebolî ve Bosnasarây ve Mostar ve Eflak ve Boġdan ve Bâġçesarây ve Tûrân-zemîn-i Tatar ve bu gülşen-serây-ı firdevs-i dârü'l-ĥilâfe İstanbul ki *irame zâti'l-îmâd. Elletî lem yuĥlak mişluhâ fi'l-bilâd*⁶ şâmında fi'l-meşel vâķî'i beyândur, ħâlîyen 'adl ü dâd ü şevket ü devletleriyle diyâr-ı 'abdü'l-mü'min gibi ma'mûr u âbâdan olup Mışrâ':

(*mef'ülü mef'ülün mef'ülü mef'ülün*) a.gov.tr

Her kûşesi gül-geşt ü her cânibi rûkn-âbâd

ve'l-ĥâşıl zamân-ı sa'âdetlerinde 'âlem ü âdem ma'mûr u mesrûr ve şahrâ-yı cihân sâĥa-i sûr olduğundan ġayrı Âşaf-ı Bermekiyü'ş-şiyemlerinüñ ĥod zamân zamân⁷ [2b] ĥarâb u yebâb olmuş gönülleri cihân cihân ta'mîr itmesiyle,

•••••

⁵ "Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rûkûya varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler. Onların nişanları yüzlerindeki secde izidir. Bu, onların Tevrat'taki vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, ekicilerin de hoşuna gider. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelenendirir. Allah onlardan inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük mükâfat vâdetmiştir." [el-Feth 48/29] âyetinden bir bölüm.

⁶ "Direkleri (yüksek binaları) olan, ülkelerde benzeri yaratılmamış İrem şehrine" [el-Fecr 89/7-8].

⁷ [2a Derkenâr] Tarîĥ-i Vilâdet-i Pād-şâh-ı 'Âlem-penâh

MıŖrâ‘:

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Yapıldı hağ bu kim her MıŖr-ı dilde Câmi‘-i Ezher

Ƙıı‘a:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Ƙıldı ferr ü Ŗüküh-ı devlet ile

Bu ribâı-ı fenâyı dâr-ı na‘ım

Beyt-i Ma‘mür olup cihân itdi

Her yeri bir Mağâm-ı İbrâhım

Binâ‘en ‘aleyh serv-kadân-ı hıyâbân-tırâz-ı gülistân-ı devletleri olup celâdet ü Ŗalâbet ile hün-riz olan ağâyân-ı Feridün-‘unvânları, ser-cümle bezm-i Ŗafâda teŖne-riz ve Ŗadr-ı a‘zam-ı ‘âlî-Ŗâmı dest-i direm-pâŖ u zer-feŖân ile gül-riz ü ferağ-engiz olmağla, fe-li‘llâhi‘l-hamd, bahâristân-ı ‘âlemde lâle bâğçelerinden mâ‘adâ bir ma‘reke-ârâ mağal kalmayup, hemânâ giribân-ı gül, nâhün-ı hârdan girifte ve dâmen-deridedür. Yoğsa kim her dem bahâr-ı riyâz-ı devletlerinde gonce-i dil, dil-i gonceveŖ açılmada ve hâk-i pây-ı sa‘âdet ve keff-i mekremetlerinden hemvâre sım ü zer evrâğ-ı gül-i nesrîn ve Ŗüküfe-i bådâm gibi dökilüp Ŗaçılmada.

Ƙıı‘a:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Gül-berg-i câm-ı ŖiŖeti hurrem ola müdâm

Her dem bahâr-ı devleti cennet-miŖâlidür

Tevfik-i Hağğ‘a mağhar ola re‘y-i Ŗâ‘ibi

Fikr-i umür-ı devleti Ŗevket-hayâlidür⁸

.....

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Cihânda **Ŗâh-zâde Ahmed** ola Ŗâh-ı milk-ârâ 1084/1673

Vilâdet-i Ŗerifelerinde üstâdum Rüşdî Efendi‘nün güftesidir:

Ağmedü‘Ŗ-ŖâliŖ [1115/1703 M]

Cülüs-ı Hümâyün-ı Ŗevket-mağrûnlarında min ‘indi‘llâh olan târihdür:

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Hümâyün oldu haıttı päd-Ŗâhuñ [1115/1703 M]

Lihye-i Ŗerifelerine olan tariğ-i fağirdür. Bu ifadeden sonrası Ŗekli boş bırakılmıştır.

⁸ Remzi bu mısrânda geğen “Ŗevket” kelimesi ile ünlü Fars Ŗâiri Ŗevket-i Buhârî‘yi de (ö. 1695) kastetmiştir.

Rüy-ı Dükkân-ı Çâr-süy-ı Cihân

Ecnâs-ı emtî'a-i fâhire-i hayât-ı dünyâdan ârâyiş-dih-i kârbân-sarây-ı bâzâr-ı cihân olan zînetdür ve zînet envâ'ından ziyâde müstahsen ve cevâhir-i âb-dâr, baħr-i aħdar-ı çemen olup nümüne-i behişt-i berîn olan şükûfedür ki kevâkib-i seb'adan Zühre mensübâtından olmağla bi'l-hâşşa zevk u şevk ü neşât ve şafâ vü 'îş ü 'işrete müte'allik olup feraħı nümâyândur. Ve envâ'-ı şüküfenüñ reng ü bûyundan be-her hâl rûh-ı insânî temettü' ve nazargâh-ı Hudâ olan kulüb-i mü'minîn teferrüh ve ulü'l-elbâba: Âyet: *İnne fı zâlike le-ıbraten li-ulı'l-ebşârı*⁹ terğîbi üzere mecmû'a-i bahâristân-ı bedî'-i fıtrat ve le'tâ'if-i nigâristân-ı hikmet olmağla mütâla'asında cihân cihân menâfî-i şürî ve ticâret-i ma'nevî hâşıl olduğundan mâ'adâ zâhirde daħı nice havâşş-ı keşîreyi şâmil ve emrâz-ı muhtelif vü hafakân ve sevdâ vü mâlihülyâyı dâfî ve'l-hâşıl dil ü câna be-her hâl seyr ü temâşâsından envâ'-ı sürür u şafâ hâşıl ve gencîne-i dile ecnâs-ı tefârîk ve nuķud-ı neşât-ı keşîre vâşıl olduğı re'yu'l-ayn-ı müşâheddür ki;

Mısrâ':

[*mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Bezm-i çemende neş'e-i câmı gören bilür

Sebeb-i Şân u Şöhret-i Lâle

Bu cümleden biri lâle-i ra'nâ-kâledür ki kârgâh-ı kudretde perdâhte bir kumâşî güzel şükûfe olup elvân-ı 'acîbe ve eçvâr-ı ğarîbede cilve-nümâ vü hâlet-efzâ ve bir müseddes vefk ile cezb-i kulüb-i müştâķin idüp teşhîr-i kulûbe mâlik olduğundan kaç'-ı nazar-ı keffeteyn-i terâzû-yı dîde-i ulü'l-e-bşârda sencîde olunduğda cevâhir-i ħurûf-ı Lafzatu'llâh ile hem-seng olmağın ħarf-âşnâ-yı mekteb-i 'ırfân olan ehl-i kalem ve erbâb-ı tabî'at ez-dil ü cân şifte ve rengîn-şukka vü elviyeleri ve nîze vü tığları münâsebeti ile aşhâb-ı seyf ü 'ilm ve ricâl-i devlet firifte ve ârâyiş-i kitâbeleri ve kitâba şıgmaz le'tâyif-i muħayyel ve nikât-i ğarîbe vü mecmû'a-i evrâķları şöhreti ile fuħül-i 'ulemâ vü zurefâ ħarîdârı ve sine-i mecrüh u zaħm-dâr ve dil-i

.....

⁹ "Allah, gece ile gündüzi birbirine çeviriyor. Şüphesiz bunda basiret sahipleri için mutlak bir ibret vardır." [cn-Nür 24/44] âyetinden bir bölüm.

dâgdârı takrîbi ile derdmendân-ı mahabbet ü ‘uşşâk-ı İlâhî heveskârı ve elvân-ı ğarîbede nâzikterîn riştelere ve eṭrâfında eṣkâl-i ‘acîbede rengîn-kitâbelerle ber-hevâ müzeyyen olan ŧeş-pâre fiṭṭleri, ṭa‘ne-zen-i ‘ıkd-ı Pervîn-i kılâde-nümün ve ğıḃṭa-fermâ-yı burüc-ı sipihr-i bûkalemün olup pençe-zen-i ğirîbân-ı hıl‘at-i ħurşid olan berglerinüñ ħarekât-ı pesendide-i zür-âverleri ħod âyîne-i dil-i gerdüna ‘aks itmekle raşad-bâzân-ı burüc-ı semâviyyeyi ħayretde ve mihr ü mâhı çeşm ü ğuş-ı ħasretde ħodı.

Ḳıṭ‘a:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Erguvân ħâk-i rehinde dökilüp ŧaçıldı
Nev-‘arūs-ı ğülün açıldı cihâz-ı çemeni
Ġoricek ħâl-i ruḃın yıldızı düşdi semenün
Zer-feşân oldı döküp bād-ı ŧabâ nestereni

[3b]

Neş‘e-i Evvelîn-i Bezm-i Çemen

Neş‘e-dârân-ı mecâlis-i ŧüküfe-perverân-ı selef ve sâġar-keşân-ı bezmgâh-ı ħalefden ħafî vü püşide degüldür ki mesbûku‘z-zıkr lâle-i nâdire vü ŧüküfe-i sâ‘irenün cihân cihân müzâkere vü ŧohbetleri ve çemen çemen ‘aḡd-ı meclis ü cem‘iyyetleri ve vüzerâ vü vükelâ vü kibâr u ‘ulemâ vü meşâyiḡ-ı kirâmuñ raġbet ü ülfetleri hemân ŧimdi olma degüldür. Belki eslâf-ı selâṭîn-i cihâniyân ve kayâsıra-i kâhire-i ‘Oşmâniyân’uñ *ṭayyibe’llâhu serâhum* zamân-ı sa‘âdetlerinden berü cārî olup vaḡtlerinde bulunan meşâhîr-i e‘izze-i meşâyiḡ-i kirâmuñ nümüne-i cennet olmaġla nazâr-ı ħaḡîḡat ve du‘â-yı raġbet-i müstecâbeleri râḃıtasıyla âsâr-ı müteberrikeleridür ki ħâliyen nev-be-nev peydâ ve ânen fe-ânen ŧeref-efzâ-yı ser-levḡa-i zuhür ve mâye-i ibtihâc-i sürür olmaġdadur.

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Lâleye pîr-i ŧabâdan bu nefes ŧimdi degül
Ezelîdür bu hevâ vü bu heves ŧimdi degül

Ancaḡ ṭâ‘ir-i baht-ı hümayün-ı ħuceste-fâl-i pâdişâhî kuvvetde hüma-per-vâz ve zîr-i sâye-i ŧeh-bâl-i ‘anḡâ-ŧüküh-ı¹⁰ devletlerinde cihân-ı ‘âlemde ve

.....

¹⁰ Anlam gereġi “anḡâ-ŧüküh” ŧeklinde okunmuştur.

‘âlem-i şadr-nişîn-i gül-pister-i erîke-i nâz olup, sâye-bân-ı lâlezâr-ı ma‘deletlerinde müreffehü’l-bâl olan bendelerün ser-levha-i riyâz-ı âmâlinde ve ser-şîşe-i ikbâlinde hâlâ cilve-berâzende-i zühür ve perî-hûâne-i şîşe-i çeşm-i taşavvurlarına mâye-i nûr u cilâ-yı sürûr olan levha-pîrâ-yı nâzikân, çemen-i meclis-ârâ-yı bâğ ve serv ü semenler *mâlâ ‘aynün râet ve üzünün semî‘at ve lâ hâṭara ‘alâ kalbi beşerin*¹¹ kabîlindendir.

Zikr-i Tahkîk-i Mebḥas-i Lâle

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]

Ne meclisdür bu kim bir kâseden biñ neş‘e peydâdur

Pes bu cennetü’l-‘azrâdan rengin ü aḥsen ve elṭaf ü müstahsen olan;

Mışrâ‘:

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Dilber-i gönce-leb ü lâle-ruḥ-ı fettânüñ

Egerçi cümlesi şıbgatu’llâh olup her birinde bir ḥâlet-i âḥar ü ḥüsn-i dîger bulunup im‘ân nazarıyla bakılsa i‘tibâr olunmayan tahta lâlelerinde sebât ü metânet ve ârâyiş ü istikâmet ve nuḳûş-ı ‘acîbe vü elvân-ı garîbe ziyâdedür. [4a.] Ve ‘inde’l-ba‘z ṭabâyi‘-i muḥtelif ve nigâh-ı kec-bînân münḥarif olmağ-la, baştahta lâlelerine olan teveccüh ü ikbâl bir emr-i i‘tibârîdür dirler. Lâkin bu ma‘nâ-yı ba‘îd maṭrûd u ḳavl-i merdüddur ve ḥıkd ü ḥasedden nâşîdür, yâḥûd ‘adem-i fehm ü zekâ ve ḡlzet-i ṭabî‘atdendir. Zirâ cemî‘-i eşyâda kıymet-i ḥüsn ü behâ mütefâvit ve birbirinden behcet ü leṭâfet müterakkî vü mütezâyid olup, nâdire-bînân-ı mû-şikâfânüñ fehm ü ferâset ve zihn ü kiyâset ve ḥüsn-i ṭabî‘atlerine maḥmûl ü müfevvez bir ma‘nâ-yı zevḳîdür ki;

Mışrâ‘:

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]

Bu meclis meclis-i İşrâkıyândur güft ü gû olmaz

fehṽası üzere ta‘rif ü beyânında;

.....

¹¹ “Allah Teâlâ, ‘Ben sâlih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiçbir insanın hatır ve hayal edemediği nimetler hazırladım’ buyurdu.” Hadisinden bir bölüm.

Mışrâ‘:

[*mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün*]

Zebân-ı nâṭıka lâl ü dehân mühr-i sükût

olup ifrâṭ-ı hüsn ü ṭal‘ati müşâhedesinde nâzırıne cihân bir ‘âlem-i dīger olur. Ol maḥalde ki;

Mışrâ‘:

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Esbâb-ı hüsnî hüb ola ammâ be-şarṭ-ı ân

tevriyesi nümâyân ola. Pes hübânda ḳavâ‘id-i esbâb-ı hüsn, a‘dâd u beyân olunduğu gibi bunda daḥı cārīdür ve cevher-i hüsnine naḳışa vü şikesteğī vü ḥalel-pezīr-i leṭâfet olan ‘avārız-ı ‘uyüb daḥı vâḳi‘ ü sārīdür. Mādâm ki ol nâzenīnân-ı ḳāşırâtü‘ṭ-ṭarfīñ dāmân-ı libâs-ı hüsnî zıkrî vâbeste-i ḳayd-ı beyân olan âlâyiş-i ‘avārız-ı ‘uyübdan müberrâ olup ve lâzime-i şīve vü nezâket ve esbâb-ı sıyâb-ı hüsn ü leṭâfet olan ḳılâde-i muḥassenât ile gerden-i evşâfi ve ârâyiş-i eṭrâfi muḥallâ olmaya, ser-şīşe-i şüküfe ḥâne-i kibârdan dūr ve ser-levḥa-i i‘tibârdan mehcürdur.

Ḳıṭ‘a:

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

1 Aḥsene’llâh zihī hüsn ü leṭâfet ki cihân

İttifâḳ eyleyeler behcet-i zī-şânında

2 Çâk ide pençe-i mihrinde girībân-ı mehi

Zerre bir ‘ayb-ı gubâr olmaya dāmânında

3 Zer ḳalemle yazıla defter-i vaşf-ı hüsnî

Noḳta-i şekk-i ḥaṭâ olmaya ‘unvânında

Nükte-i İrtibâṭ-ı Sevḳ-i Suḥan

Bu muḳaddimeyi beyân şadedinde mevzû‘-ı baḥşe müte‘allıḳ olup pīş-taḥta-i şīne ve şadef-i dilde meknûn olan yek-çend le‘âlî‘-i menşür-ı zīnet-fezâ-yı rişte-i sūtūr [4b] ve keşide-i pīşgâh-ı ‘izz-i ḥuzürdur ki Ḥudâvendigâr-ı sâbiḳ Sulṭân Meḥemmed Ḥân Ğâzî nevvera’llâhü merḳadehü

hazretlerinin zamân-ı salţanat ve âvân-ı ma‘deletlerinde Çiçekçibaşı olan **Şolak-zâde Çelebi** ve **Tezkireci Efendi** ve **Defterdâr-zâde Beg Efendi** ve **Serdâr İbrâhîm Paşa-zâde Beg Efendi** ve **‘Arif Efendi** ve **Zekî ‘Alî Efendi** ve **Eyyübî Velî Efendi** ve **Dâvûd Paşa-zâde Beg** ve **Yıldız-zâde Çelebi** ve sâ‘ir ser-meclis-i şükûfe-perverân olanların haddi ve haşrı olmayup reşk-endâz-ı na‘îm-i tannâz olan şükûfezâr-ı maḥabbet ve büstân-serây-ı ülfetlerinde bu ḥaķîr-i ḳalîlû’l-biḳâ‘a:

Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Kemterin bende-i dergâh Meḥammed Remzî

peder-i ma‘nevî ve üstâdum efşahu’ş-şu‘arâ **Rüşdî Efendi** taķrîbi ile rîze-çîn-i simât-ı şoḥbetleri olduğum ecilden, zamân zamân çiçek müzâkereleri hûşumda ve hengâme-i muḥâvereleri gûşumda ḳalıp ve şoḥbet mü’essir olmağla her çemenden bir berg-i sebze dil-dâde ve her goncadan bir şemme istifâde vü ḥâtır-nişânım olup *küllü inā‘ın yeteraşşehu bi-mâ fi-hî*¹² medlûli üzere şebistân-ı hayâlde şüret-i ma‘nâ cilve-ger olmağla, **lâle vaşfında** fezleke-i mevzû‘-ı baḥş olan maḥaller ve zikr olunan ‘ayb ü hünlerdür ki düsturu’l-‘amel olmağ degil hemân pesendide-i mezâḳḳ-ı ṭab‘-ı şekker-ḥây-ı şîrîn-kârları olmağ ümmîdi ile ma‘raz-ı destgâh-ı ‘inâyet-i dârü-gîr ve pişgâh-ı ‘âlem-maşîr-i devletlerine inha vü ihdâ ḳılındı.

Mısrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Me‘mül odur ki ḥüsn-i nazâr bî-dirîğ ola

‘Uyüb-ı Lâle Be-Zu‘m-ı Hünerverân-ı Selef

Lâle-i dil-ârânun kûçe-i Mısr-ı melâḥat ve Yüsufistân-ı leṭâfetde revâc-ı i‘tibârını kâsid idüp ḥalel-pezîr-i kâlâ-yı ḥüsn ü bahâsı olan yigirmibir ‘aded ‘avârîz-ı uyûbuñ beyânındadır:

İç berglerinin noḳşanı: Cüz’î ve nâķış olursa lâ be’s bihî. Sâ‘ir ḥüs-

.....

¹² “Her kap, içindekini sızdırır.”

niyyâtı mükemmel ve ârâyiş-i nezâketle ecmel ise pesendîdedür. Ziyâde mu'teber olan budur ki içleri taşrasına galebe göstere. **Bergleri pehnâ olmak:** Ve iç bergleri yaşşı olmak dağı 'aybdur. Müstaşsen olan içleri bîrûnından ince olmağdur. **Berglerinüñ [5a] infikâki ve infişâli:** Bergleri birbirin peyveste mülâbis ve ber-hem-zede-i âğüş olmayup, kitâbe mağalli aralıkli olmağ, örtmemek.

Ba'zı bergleri teşennüc göstermek: 'İlet-i fesâd-ı mizâcından bir 'ârza-i sârîdür. Kırağıdan ve âfet-i hevâdan bozulduğı gibi, terk itmezse fenâdur.

Tığları piçide vü münce mid olmak: Siyâğ-ı sâbık üzere infişâli olmayup bergleri gird-â-gird kitâbe mağallin püşide itdükdün şoñra, tığların güşâde vü 'uryân itmeyüp birbirine piçide vü münce mid olmağ.

Tığları piçânî ve burmalı olmak: Siyâğ-ı ma'rûf üzere tığların 'uryân ü küşâde idüp lâkin buhûr-ı meryem gibi piçânî ve mengeneli olmağ.

Üst bergleri çengâli olmak: Üst berglerinüñ tığ keşide itdigi mağalden uçları, ardına meyyâl olup çengâl etmek.

Bergleri süst olmak: İstirhâ-yı zâtî olup süst-mizâc ve seri'u'l-infi'âl olmağ şeyn-i 'azîmdür.

Berglerinüñ regleri ve mîlleri olmak: Derûn u bîrûnunda mîl ta'bîr olunur bir 'ârza-i mezmûmedür. Hafî ve cüz'î olursa, fe-bi-hâ. Eger olmazsa, kıl 'aybsız olur.

İç berglerinüñ üzerinde üst berglerinüñ infişâli: Kulak ta'bîr olunur bir hâlet-i fâhiş ve bir keyfiyyet-i kabîha-i muvañhişdür ki üst bergleri mümâss olmayup iç berglerinüñ üzerine yüksek durur şeyn-i 'azîmdür.

Berglerinüñ şikâfları: Yırtık ta'bîr olunur bir hâletdür meger cüz'î ola, olmasa ra'nâdur.

Lâlenüñ miyânı hemvâr [u] dırâz olup kadeh göstermemek: Keşide-i tığlarından kitâbe mağallin ayırup kadeh göstermeyüp bergleri tülânî dırâz olmağ.

Beyâz nebâtî kibritî olanlaruñ humretî ve zih göstermeleri ve âlâyişi ve nuğatı: Bunlaruñ her birinüñ rengine kemâl mertebe şafveti ve şiddet-i levni müstaşsen ve memdûh iken, kızarmaları şermendeğî-i

kuşūr-ı hüsninden olup ve kirli ve sisli olmaları ve ālāyişi ki **bulaşık** ta'bīr iderler; şafvet ü cilā-yı hüsn ü tarāvetine cümlesi mānī'dür ve 'uyüb-ı [5b] zāhiredendür ve ba'zı sürh noktalardan dağı sālīm olursa;

Mışrā':

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Olmaya nüşha-i hüsninde anuñ nokta-i şek

Ziyāde dipli ve dāmānī olmak: Müstaḥsen olan budur ki dipsizliği **Bābüccī Lālesi** kadar ola. Ziyāde etekli olmak 'aybdur.

Ziyāde dipsiz ve kitābe ve ḥoḳḳasız olmak: Ba'zı sivri dipliler gibi **aşl-ı kitābe** ta'bīri sāk üzere bergleri dip tutup kitābe bulup ḥoḳḳa çevirdiği maḥallūñ ismidür. Bizim iştılāḥ u isti'mālimizde 'örf olup ma'nā-yı aḥer murād idüp bu lāle kitābelidür; kitābesizdür dediğimiz zıkr-i maḥall irāde-i ḥāl қаbilindendür.

Bī-şikem olup lāğarī olmak: Karınsız olup zarf-ı zarāfetden ḥālī ve lāğarī ve libās-ı cesāmetden hüsnī 'ārī olmak ki **ḥilālī geldi** dirler, **Eyyüb Ser-efrāz**'ı gibi.

Ḥum-şikem olup ziyāde karınlı olmak: Ki **küpkarınlı** dirler.

Gül-reng, mor, kırmızı olanların dipleri beyāz olmayup şarı olmak: Fe-emmā, **turunciler** ve **allar** ve **kibrītiler** müsteşnādur. 'Ālī-şān bu dağı müsteşnālardandır.

Yeşil sākları metānet üzere olmayup baş tutmamak: Lākin nāzikā-ne temāyüli olmak, şīve-i hüsnīyyātındandır. Hüsnī beyānında gelür.

Ḳadd ü kāmēti olmayup kaşır olmak: 'Alā ḥaddihi ḳadd ü kāmēti olmamak, naḳīşa-i hüsn ü kuşūr-ı endāze kālā-yı tenāsübündedür, 'aybdur.

Sākları kalın olmak: Yeşil sākları, ḥaddinden ziyāde kalın olmak dağı nezāket-i hüsnine mānī' ve 'aybını şāyī'dür.

Nizām-ı Ḥil'at-i Hüsn ve Tenāsüb-i Lāle

Eşer-i zālīk, dībāce-i nüşha-i hüsninden birbirinden berter olanları mümeyyiz ü mübeyyin ve merātīb-i derecāt-ı 'izz ü şānlarını müteżammın olup

ārāyiş-i gūşvāre-i sāmī'a-i bīve-i Zāl-i dehr ve şöhret-şī'ār-ı şehir ü diyār olmağa şāyeste olanların evşāf-ı kavā'id-i hüsniyyātından beyne'l-ahālī ādāb-ı münāzara üzere mevzū'ı bahş olunan on iki müşkil maḥallidür ki birbirine rābıta-i imtiyāzdur.

Mışrā':

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün*]

Envā'ı hüsni şāmil olan ser-firāzdur.

Beyān-ı Remz-i Nikāt-ı Şaḥife-i Bergeş¹³

Sāgar-ı leb-riz-i pür-neşāt-ı lālenüñ muraḳka'ı şeş-pāre-i berginde olan nuḳuş-ı hefte-reng-i

[6a] aḳsāmı, meclis-i 'ālū'l-'āl-i gülşende vāḳıf-ı rumüz-ı keyfiyyet ü hem-meşreb ve nergis ü gül gibi çeşm ü gūş-ı edeb olan yārāna işrāb olup;

Mışrā':

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün*]

Her bergi vaşf-ı evveline bir kitābdur

Ḳısm-ı Evvel: Berglerinüñ peyker ü resm-i hey'eti ne şekilde bulunursa, zabt olup, ecnāsından temyiz olunur. **Bādāmī, bādāmī vü ḥaṇçerī beyninde, ḥaṇçerī, engüşti, pehnā.** Ekserī **bādāmī**ler ḥoḳka çevirmekde bī-hemtādur. Sā'ir muḥassenātı cāmī' olursa, **a'le'l-e'ālī** olur. **Bādāmī ve ḥaṇçerī beyninde** bulnan daḥı 'avārız-ı 'uyūbdan sālīm ise şeref-efzā-yı bezmgāh-ı pākāndur. **Ḥaṇçerī** daḥı semt-i āḥer ve şīve-i ser-tiz-i dīgerle ḥoḳka çevirüp tenāsüb-i endām ile cilve-nümā ve ārāyiş-i hüsniñ tekmiñ itdükte;

Mışrā':

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Gördi erbāb-ı çemen şeşşir-bāzī n'idigin

Engüşti teng yoldur **Rişte-i Nāz** ve ba'zı ḳuzı çiçekleri gibi. Bir nāzik

.....

¹³ M 5b derkenārda "Vaşf-ı evvel: Evşāf-ı hüsni beyānında müzākere ve bahş olunan on iki maḥallüñ biri bergleridür yedi kısma taḳsım olunmuşdur." şeklinde bir ibāre vardır.

teng zarfıle zarifâne hoşkalanursa, fe-ni'me'l-maṭlūb ve eger aralıklar ise ma'ṣūbdur. **Pehnā**, yaşşı bergli olanlardur ki ekşeriyā tahta lāleleridür. **Ḳısm-ı Sānī: Bārīk** ta'bīr olunduğı ma'nādur ki berglerinüñ lāzime-i beyānında vāқи'dür. Müşārün bi'l-benān olan bārīk oldur ki **bādāmī** yāhūd **hançeri** olduğu hālde nāzikāne bergler birbirin gird-ā-gird ü peyvestedür. Āğuş u kitābe ve hoşka çevirüp ve andan tığların keşide ve bālāya ser-endāz olduğu maḥallden bārīk olmaḫ lāzımdur. Yoḫsa kitābe şivesin göstermeyüp hemān sāḫından yukarı hemvār [u] yek-pāre bārīk olsa **hilālī** ve ma'ṣūb olur ve hem **bādāmī** ve **hançeri**nüñ bārīki olduğu gibi ba'zı **pehnānuñ** daḫı uçlarında incelikleri olur.

Ḳısm-ı Sālīs: Berglerinüñ berāber olmasıdır ve noḫşānlarıdır ki üç mertebede zabṭ olunur. Biri şeş bergi berāber olmaḫ; Sā'ir ḫüsnıyyātu olduğu hālde a'lādur. Ma'ahāzā ki iç berglerinde ğalebe müşāhede olma ve biri cüz'ī nāḫış; sā'ir ḫüsnıyyātu mükemmel ise lā be's bihi ve biri noḫşān-ı fāḫış; Sā'ir ḫüsnıyyātu olsa da ma'ṣūbdur.

Ḳısm-ı Rābi': Berglerinüñ lāzime-i ḫüsninden biri daḫı i'tidāl-i ḫuşūnetdür. Fe-emma ḫuşūneti şalābet ü ḫiddet üzere olmayıp bergleri birbirini mülābis ola. Zīrā ziyāde ḫuşūnetinden aralıklı olup **kulak** ta'bīr olunan 'ayb ile ma'ṣūb olmayup **[6b]** i'tidāl üzere ḫuşūneti, metānet ü istikāmet ve tahta ve şışede devām ü sebāt ü istikrār, şeref-i zātına delālet eyleye.

Ḳısm-ı Ḥāmīs: Berglerinüñ lāzime-i ḫüsninden olup raḫīḫ olmaḫ ziyāde elṭaf ü müstahsen olan bir ḫāletdür ki dāne-i enār, la'l-i müzāb, kāğıd-ı ābādī gibi kemāl-i şafvet ü leṭāfetinden cismi maḫz-ı nūr olup, bir cānibinden bir cānibi müşāhede olunup yine bu leṭāfetle süst-endām ü seri'ü'l-infi'āl olmayıp germī-i hevāya taḫammül eyleye. Sā'ir ḫüsnıyyātu cāmi' ve 'avārız-ı 'uyūbdan sālīm olduğu hālde eḫaşş-ı ḫavāşşdandır. Bu ḫālet-i zā'ide ba'zılarına maḫşūşdur.

Ḳısm-ı Sādīs: Berglerinüñ lāzime-i ḫüsn ü leṭāfetinden biri daḫı **hemvār** olmaḫdır ki meşelā düz olup meyilli ve ṭamarlı ve raḫnedār olup şikāfları olmaya ve berglerinüñ ve tığlarınuñ kenārlarında dendāneleri ve ḫornitileri ve ba'zı mücevvef ḫalem gibi ve buḫūr-ı meryem gibi piçide olup ve bīrūn taraflarına meyyāl olup çengāl etmeleri olmayup bi'l-cümle 'avārız-ı

emrâz-ı ‘uyübdan sâlim ola.¹⁴ Ammâ kiminüñ kendiye maḥşûş ḥâlât-ı ğarîbe ve ḥarekât-ı ‘acîbe müşâheddür ki bi’ṭ-ṭab‘ hemvâr olmadan maṭbû‘ u müstaḥsen ve ol ‘alâmâtla birbirinden imtiyâzı rûşen ü mübeyyendür. Bu taḳdîrce, envâ‘-ı ḥüsninden ma‘düddür. Kiminüñ dūr-bîn-i ḥayâlinde ḥüsn-i diğeri ve kiminüñ âyîne-i zamîrinde mevce-i cevher görinüp ‘ayb u hünerleri mû-şikâfân-ı şükûfe-perverânüñ re‘y-i şâ‘ib ve ḥaml-i şahîḥ ve redd ü ḳabüllerine müfevvez bir ma‘nâ-yı zevḳîdür ki ol cām-ı bî-ğışşı;

Mışrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Bezm-i çemende görmege muhtâcdur hemân

Ḳısm-ı Sâbi‘: Bergler nîşterî olmak ki bārîk rütbesinin zirve-i a‘lâsıdır. Ğayetü’l-ğâye bārîk didükleridür ve ifrâṭ-ı ḥüsnî beyânındadır. Merâsim-i şurût-ı mezbûrîn mükemmel müşâhede vü müṭâla‘a olunduğdan soñra bu ḥâlet bulunursa, ziyâde berglerinüñ nezâket ü şivesindendür. Be-şart-ı ân ki şeş berginüñ uçları târ-ı şu‘â‘-ı ḥurşîd ve rişte-i ibrişîm gibi ferâhem olup;

Mışrâ‘-ı Firdevsî:

[mef‘ülü mefâ‘ilün mefâ‘ilü fe‘ül]¹⁵

Mânend-i sinân-ı Giv der-ceng-i Peşen¹⁶

Çeşm-i süzenden güzerân eyleye. Ma‘ahâzâ ki **çengâlemek** ‘aybından müberrâ olursa;

Mışrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Mihri ḥadengi püte-i dilde ḥalîdedür

.....

¹⁴ Bu terim ile ilgili M‘de 6b derkenârda şu ifade yer almıştır: “Baḥş-i nükte-i lafz-ı Hemvâr: Hemvâr ta‘bîr-i lâle evşâfında böyledür. Lâkin zerrîn ıstılahında ma‘nâ-yı âḫar murâddur zerrînüñ ibtidâ açâ başı fenâ bulmadan cümle başların tamâm güşâde iden zerrîne **hemvâr** dirler. Ziyâde memdühdür ḥilâfî ma‘yübdur. Bu daḫı püşide olmaya ki zerrînüñ berglerinüñ ince ve güşâde ve Süleymânî olması memdühdür yoḫsa meydânları düz olmayıp kıvrıcık olup katîfe gibi ḥâvli ve ḥurde şekilli ve kenârları errelî olmak cümle ḥüsnîyyâtındandır. Hemân ‘akreblenirse yâḫüd **ṭavışḳulağı** olursa ma‘yübdur.”

¹⁵ Bu mısra Ferruhî ve Firdevsî arasında geçen bir müşâareden alınmıştır. Firdevsî’nin Ferruhî’ye cevabıdır. www.hamkhone.ir

¹⁶ “Peşn (Peşeng) savaşında Giv’in mızrağı gibi.” Giv, Şehnâme’de kahramanlığı anlatılan Fars hükümdarıdır. Peşen ise hem Efrasiyap’ın babası hem de Peşen savaşının yapıldığı ünlü meydanın adıdır.

[7a] Vaşf-ı Garrâ-yı Dûvüm: Mebhâş-i Nevk-i Tîğes

Lâzime-i mübâhase-i hüsünden biri de **tîğ**lardır ki derecât-ı hüsün ü leţâfetinüñ merâtib-i imtiyâzı ve birbirinden tefâvüt-i şeref-i izz ü nâzı pest ü berter olduğu ne hâlde ise nişâne-i miqdârı, miqyâs-ı nîl gibi endâze-i tîğinuñ keşide olduğu maḥallinden nümâyândur ki **erbâ'-ı aḥmâsî tîğ** olduğda **ehaşşu'l-hâş**dur. Sâ'ir hüsniyyâtı olduğda nâdir ü nâ-yâbdur. **Selâse-i erbâ'î tîğ** olduğda **hâşu'l-hâş**dur, **baştahta lâlelerinüñ güzideleridür**. **Sülüsânî tîğ** olduğda, **havâşş**dandur, **baştahta lâle-sidür**. **Nışfî tîğ** olduğda **e'âlîdendür**, **ikinci tahta lâlesidür**. **Nışfına qarîb tîğ** olduğda, **evâsıt lâlelerindendür**, nâsda olan münteḥabât-dandur ve **üçüncü tahta lâleleridür**. **Sülüsî tîğ** olduğda **evâsıtta qarîb güzide lâlelerdür**. **Rub'î tîğ** olduğda **edânî** ta'bîr olunur, ekşeriyâ tahta lâleleridür anlarda daḥı merâtib vardur, Sâ'ir vücûh ile. **Ḥumsî tîğ** olduğda **esfelü'l-edânî**dür ve i'tibârdan sâķıt olan lâlelerdür ki şâhid-i bâzârîdür.

Vaşf-ı Reng'in-i Siyyüm: Mebhâş-i Reng ü Elvân

Ḥikmet-i bâliğa-i Rabbânî'dür ki müzeyyen olalı bu kaşr-ı gerdün bu bâğ-ı heft-kişver-i rub'-ı meskûn, bu elvân-ı muḥtelife-i günâgün Sâ'ir şüküfede olmayup ancaķ lâleye maḥşûş olup ve ecnâs-ı mütenevvi'ası daḥı ḥadden bîrûn olup, hemân nîme-rengleri ile temyîz ü teşḥîş olunup ve renglerinüñ daḥı şafvet ü tağayyür ve âmîzişi ü âlâyişi ve nuķuş-ı 'acîbeleri ve hüsün ü leţâfeti birbirinden ra'nâ vü müsteşnâ olup rütbe-i izz ü şânları ve revnaķ u 'unvânları yine kendi 'alâmetleri ve birbirine muḥâlefetleri ile istidlâl olunur. Yoḥsa kim;

Mışrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Cins-i kumâş-ı hüsniñi bilmek muḥâl idi

Şafvet her ne rengde ise memdûḥ olan renginde şâfî olmaķ türegî ve bulanıklığı olmamaķdır. **Mücellâ** ve **şeffâf** olmaķ ve âlâyişi ve donuķ ve sisli olmamaķdır. **Nezâfet**, pâk olup kirlî olmamaķdır. **[7b] Zih getürmeden sâlim olmaķ**; bu daḥı âdâb-ı hüsünden ve renginüñ

evşâfindandır ki ne renglerle taḥvîl iderse zabt olup anuñla ecnâsı istidlâl olunur. **Yek-rengi** ve **dü-rengi** ve **âmizişi** döndükde keyfiyyet-i ḥüsni nicedür, müṭâla'a olunur ve yek-reng olanlardan ise yine ne rengle ve ne ḥâlet ile âmiziş ederse zabt olunur ve ba'zıları döndükde, rengi koyulanup ve nuḳûş-ı ğarîbelerle ḥâlet-efzâ oldukça 'âdetâ ne elvân ile münakkaş olursa zabt olunur ve sâ'irinden imtiyâz olunur. Nakşları **hurde** midür, **celî** midür, **menşür** midür, **cedvelî** midür ve **hemze ve medd gibi** ve **pür-nokta** midür, **câbecâ nuḳât** midür, **mevce gibi** ve **ebrî** midür? Ve 'Âlî-şân zuhûrına gelince nebâtî ve şarı ile âmiziş ve taḥvîl iden lâleye i'tibâr olunmaz idi. Sâ'ir ḥüsniyyâtı mükemmel ve ârâyiş-i libas-ı ḥüsni ecemel olmağla cümleye sebkat ve ferah-pîrâ-yı behcet olup;

Mışrâ':

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Ser-levḥa-i leṭâfete nâmi nüviştedür

Çarumîn Vaşf: Bün ü Reng-i Kumâş-ı Pâyin¹⁷

Bu daḥı lâzime-i şiyâb-ı ḥüsni ü leṭâfet olup, nezâfet-i libas-ı şî'ârî beyanında: Tavîlü'z-zeyl ḥâlât-ı ğarîbeyi şâmil bir hikâye iken ḥarîr-i çîni-i pür-nuḳûş evşâfî ve perniyân-ı ta'bîrât-ı eṭrâfî bisâṭ-ı 'işret-i şebâne gibi tayy olunup ḥarâbe-ḥâne-i dilde bulunan ruḳ'a-i pâre-i peşmîn ve naṭ-ı rengîndür ki icmâlen pây-endâz-ı pîşgâh-ı 'izz-i ḥuzûr kılmıdı. Nazar olıduğda lalenüñ dipleri **beyâz**, **beyâza ḳarîb**, **nebâtî**, **nebâtî kibritî**, **şarı** bunlardan ne renge ise renginde şafvet üzere midür, kirli midür ve kendi rengi taḥvîl itdükdde zeylinüñ rengi daḥı ne kumâş üzere temevvüc ider ve âftâb-ı ḥüsni ne burca taḥvîl iderse zabt olunur. Zîrâ kendi yek-reng olduğı ḥâlde reng-i zeyli ḳable'l-vuḳû' sene-i âtiyede olacağı ḥâlât-ı taḥvîl ü âmiziş-i delâlet ü îhâm ider ve yine müṭâla'a olıduğda, zikr olınan elvân derûn u bîrûnında bir renge midür, ṭarafeynüñ her biri âḫar renglerde midür [8a] ve renkleri ṭaşrasından maḥsûs midür ve yine dipleri beyâz ve nebâtî ne ise renkleri bâlâsına ne mertebe şu'ud itmışdür ve her berginde

.....

¹⁷ M 7b derkenârda bu başlğın yanına "Vaşf-ı Râbî': Derûn u Bîrûnında Diblerinüñ Rengi" yazılmıştır.

bu hâletler müsâvî midür yoħsa iç berglerinde olan zîver ü ârâyişleri başka midür müşâhede olunup;

Mışrâ‘:

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Sefîdâcı beyâz olduħda zeyli medħe şâyândur

Havâşş-ı Pencüm: Şerħ-i Kitâbe-i Lâle¹⁸

Tamğâ-zede-i kârgâh-ı ĩudret olan kâlâ-yı lâlenüñ kitâbesinüñ ĩaşıye-i ‘unvân ve fihrist-i dîbâce-i gülistân evşâfı bir kitâba şıgmaz ve ĩurûf-ı zâyî-çe-i eşkâli bir imlâya gelmez iken şaħâyif-i muraħķa‘-pâre-i defter-i dilde nüvişte olmağm, ber-vefķ-i müseddes-i bâzû-bend-i şâh-ı bahâr ve kılade-i gerden-i şeş-cihât-ı rûzigâr olmaķ dâ‘iyyesiyle;

Mışrâ‘:

[mef‘ülü fa‘ilâtü mefâ‘ilü fa‘ilün]

Bir nüsha-i teberrük-i feyz-i nesîmdür
Çifte kitâbeli, kitâbeli, nîm-kitâbeli, ĩafî kitâbeli, bî-kitâbe, celî kitabeli, bülend ü bâlâ, ĩurde ve kütâh, büzürg ü dırâz, yek-reng ve dü-reng, lübb-i fıstıķ, kimi serv ve kimi miħrâb gibi ĩurde-bâlâ ve müdevver kemer-i bâb gibi envâ‘-ı rûsûmât-ı peykeri ve şekl ü şemâ‘îli ve elvân-ı ĩarîbe-i ĩünâğün ve noĩtaları ve çifte kitâbeli olanlaruñ aralarında olan taħrîrâtü ve ĩâlât-ı ‘acîbeleri ve lâlenüñ yek-renginde ve âmîziş ü tîregî ve taħvîlinde kitâbe gösterüp yine silmeleri, fi‘l-cümle, kitâbe aħvâli ĩamse-i ĩüsrev ü Nizâmî ve Temşîlât-ı ĩümâyün-nâme ĩadar bir dâstâna taħammüli olup be-her taķdîr nevrûz-ı sulţânide ĩazîne-i ĩudret mühri ile memhûr şâh-ı bahârdan bir taħvîl tezķiresidür ki;

Mışrâ‘:

[mef‘ülü fa‘ilâtü mefâ‘ilü fa‘ilün]

Ta‘yîn-i ĩarc-ı tehniye-i lâlezârdur

.....

¹⁸ Diğerk başlıklar göz önünde bulundurulunca tamlamalar arasındaki “vav” kaldırılmıştır.

Kıt'a:

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Lâledür leşker-i ceys-i çemenüñ serdârı

Mihr ile hâk-i reh-i Âşaf-ı 'âlî-şandur

Tîğlarla bu kitâbeyle libâs-ı behcet

Şâh-ı gülden aña memhür kılıç kaftândur

Vaşf-ı Hüsn-i Şeşüm: Giriften-i Bün¹⁹

[8b] Bu dip tutma ahvâli dağı bir kâ'ide-i qarâr-dâdedür ki evzâ'-ı harekât ü şive-i refâr-ı pesendidesini müş'ir olup bir göcnenüñ mânend-i hurşîd maşrıq-ı le'âfetden ibtidâ-yı tülû'ında şöret-şî'âr-ı âfâk u velvele-endâz-ı nüh-tâk olup âvâze-i tañtana-i şân ü şöretiyle tās-ı sipihr ve kâse-i şimâh-ı Zâl-i zamâne ne mertebe pür-tanîn ü eşamm ve kâmet-i ser-endâz u ser-bülend-i dil-ârâsı kârzâr-ı sâha-i gülşende hüsn-i gülü-süz-ı behcet ü le'âfetle 'alem olmasın delâlet itmede dip inceliği ve dip çekmesi seyfi-şârim ve burhân-ı kâti'dur.

Hâlet-i Dil-keş-i Keşide-i Bün

Dip çekme keyfiyeti budur ki bergler kitâbe mağallin dâ'ire-i e'trâfiyla nâzikâne beste ve pîrâmen-i dâmânımı biribirine peyveste idüp ve dip inceliği, sivrice dipli hoşka gibi olup mişâl-i şihhat-i ta'rîf ve haqq-ı ta'bîr-i meşhûr budur ki lâlenüñ dip çekmesi ve dip inceliği ve dâ'ire-i peykeri, kabza-i nîze-i keş-düz gibi ve tîğları nîzesi gibi gerekdür ki kürrre-i şanevberiyü'ş-şekli **Şehen-şâhî** hey'etinde olmaya ve müşelleşü'ş-şekl dağı olmaya ve inifşâli ve infikâki olmaya. Fe-emmâ, 'Âlî-şân'uñ dip çekmesi müsteşnâdur ki şorguç dibi gibi kendiye mahşûş bir keşidesi vardır.

Mışrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilâtün]

Vaşfında hâme oldı lâl ü zeban bürîde

.....

¹⁹ M 8a derkenârda bu başlığın yanına "Vaşf-ı Sâdis: Dip tutmak ve dip çekmek beyânındadır." yazılmıştır.

Vaşf-ı Heftüm: Beyân-ı Hüsni Fıtıl²⁰

Fıtıller dağı ârâyiş-i kâlâ-yı şî'ârından olup, çerâğ-ı şebistân-ı 'işreti cem'iyetleriyle rûşen ve bezmgâh-ı şohbet-i şebânesi, encümen-i ülfetleriyle müzeyyen olup, serdâr-ı leşker-i çemen olan lâle-i dil-ârânun elbise-i fâhire-i le'tâfetin teşhîş ü temyîz ve beyân-ı hüsni eşnâsında mücâb olmayan ser-keşân-ı ezharîyânun meclis-i muhâvereleri hengâme-gîr olduğda sū-be-sū rengin harbe ve 'Abbâsî 'alemlerle dervâze-i hüsni hıfz u hîrâset ve cüst ü cûda olmalarıyla;

Mışrâ':

[mef'ülü fa'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Şerh-i beyânı hâşiye-i güft ü gûdadur

Rengleri [9a] hafî, hurde, bülend, bālâ, kütâh, cesîm, kavî, za'îf buldukları hâlât ü keyfiyyetleri karar-dâde olmayup, tahtül ü türegi ve âmî-zisinde ve za'f u kuvvetinde geliş hâline göre hareketleri ve hâletleri tağayyür üzere olup ve kıdd ü kâmetleri tohumun kıddi ile ta'rif ü kıyâs olunur.

Türkiye Bilimler Akademisi Heştümün Vaşf: Riştehâ-yı Fıtıl²¹

Pâye-i fıtıl olan riştelere dağı şîrâze-bend-i mecmû'a-i hüsni ve râbîta-i cerîde-i evşâfından olup, elvân-ı gâribe ile rengin ve sefid olanları, mânend-i sem'-i kâfûrî, dâ'iren-mâ-dâr bezmgâh-ı şebistân-ı 'işretin tezyîn ve envâ'-ı lâlede tebyîn-i cins için mümeyyiz ta'yîn olup, müşârün bi'l-benân olmağla engüşt-i işâretleriyle pür-güyân-ı şükûfe-perverânı bî-zebân ve engüşt-ber-dehân eyler. Rengleri elvân-ı gâribe ile bulunup reng-âmîzi ve yek-rengi olur. Ba'zı fıtîli ile hem-reng, ba'zı fıtîle qarîb maḥalli fıtîli ile nev'an rengin, zîr ü bālâsı hemvâr bir rengde degil ba'zı fıtîline muğâyir rengde ve ba'zı dip renginde olup zeyline tâbî'dür. Ba'zı dirâz, kütâh, naḥîf ve kavî olup ve elvân-ı gâribede ba'zılarında rengin noḡtalar hüveydâdur, bi-ḡudreti'llâhi Te'âlâ.

.....

²⁰ M 8b derkenârda bu başlığın yanına "Vaşf-ı Sâbi': Fıtıllerinün hüsni virmesi beyânında olan isti'ârât" yazılmıştır.

²¹ M 9a derkenârda bu başlığın yanına "Vaşf-ı Sâmin: Rişte yeri beyânında olan teşbihât u rumûzâtur." yazılmıştır.

Der Vaşf-ı Rişte Nüvişte Şod

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Nâle dönmiş yine sevdâ-be-ser-i zülf-i bütân
 'Ârife nükte-i râz-ı dili ser-rişte virür
 İstikâmetle olan bâb-ı maḥabbetde muḫîm
 Bezmgâh-ı ḥarem-i meclis-i cānâne girer

Nühümîn Vaşf: Ḥüsn-i Ḥâne-i Toḥm²²

Bunda temşilât-ı esrâr-ı 'acîbe müşâhede olup meşelâ şeref-i şems bahâr-
 da ve evsat-ı nehârda açılduḡda, nüshâ-i lâle mühr-i Süleymânî gibi bir
 vefḡ-ı müseddes olup yâḥûd murakka'-pâre-i şahîfe-i ḥüsninüñ merkez-i
 dâ'ire-i pergârında ḡuṭb-ḡânesinde vâkî' menşe'-i pâkân olan maḡal
 ki toḡm-ḡânesidür, fitûlelerle Seb'a-i mu'allâḡa-mânend bir mecmû'a-i
 nâdîde ve leṭâfetde reşk-âver-i seb'a-i seyyâre ve 'ıḡd-ı Pervîn-i [9b] çarḡ-ı
 berîn olup ve yâḥûd rişte ve fitûleler ve toḡm-ḡânesiyle min ḡayşî'l-mecmû'
 peyker-i kâlbed-i lâle bir ḡavz u fişḡıyyelerle fevvâre-mişâl olup ve fi'l-
 ḡaḡîka bir ḡazîne-i ḡaybiyye ve bir ṡısm-ı ne-ḡüşûde-i ḡarîbe-i İlâhiyyedür
 ki eṡrâfında olan riştelerle fitûleler, şebâne libâs ü 'aşâlarla Ḥabeşî pâsbânlar
 meşâbesinde maḡâm-ı ḡüdmekte ḡıyâm ve ḡıfz u ḡirâsetde müdmâm tecem-
 mülât-ı esbâb-ı sefer ber-i ser olup;

Mışrâ':

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Zamân-ı devr-i gül ü lâlezâr u ḡeşt-i çemen

Vaḡt-i ânıdur diyü sür'at-i ḡerdiş-i devr-i piyâle-i lâleyi îḡâm idüp, niçe teş-
 bîḡât ü isti'ârâtı mütezammın ve mübeyyin olup ve nâf-ı müşḡîn-i âḡuvân
 gibi lâzime-i ḡüsn ü behcetinden olmaḡla;

Mışrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Feyz-i beyânı bezm-i güle müşḡ-bârdur

.....

²² M 9a derkenârda bu başḡın yanına "Vaşf-ı Tâsî': Toḡm-ḡânesi beyânında olan temşilât-ı ḡafıyye." yazılmıştır.

Bahş-i Endām-ı Lāle: Vaşf-ı Dehüm²³

Ārāyiş ü levāzim-ı hüsinden olup kitābe bulup dip tıtmada ve tîğ keşide itmede ve bergleri bārīk ü berāber olmasında ve metānet ü huşūnetinde, yek-rengī ve dü-rengī ahvālinde ve āmiziş ü tīre-gī ve elvānında ve Sā'ir evzā'ında ve'l-hāşıl bu mecmū'ından hāşıl olup libās-ı zāhirisinden olan hey'et-i maḥşūşa ve tenāsüb-i peyker-i dil-pezīrine **endām** ta'bīr iderler. Nazar olunduğda elbette ma'rūf u meşhūr olan **baštahta lālelerinden** ba'zılarına müşābeheti bulunur. Ekşer eṭvārında münāsebeti olanlara nisbet olup **filān endamında** ve **filān yolında** dirler. Ḥaṭṭātlaruñ Ḳarahişārī Vādīsi, Yākūt Semti, Şeyḫ Yolıdur didükleri gibi. Ve nādir vāki' olur ki bir nev-bāve-i lālezār-ı leṭāfet yokdur, 'uyubundan müberrā olup ve bi'l-cümle hüsniyyāt ile müzeyyen olduğu hālde bir şīve-i dil-keşle hüveydā ve kendiye maḥşūş bir vādī ve endām-ı dil-ārām ile peydā ola, ol maḥalde erbāb-ı dāniş ü biniş olan şükūfe-perverān-ı be-nām ve mümeyyiz ü ser-meclis olan e'izze-i kirām istiḥsān buyurdukları hālde;

Mışrā':

[mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün]

Ser-şīşe-i mecālis ü bezm-i kibārdur

[9b Derkenār] Maṭlab-ı Hüsn ü Şīve-i Endām

Endām-ı lālenüñ mecmū'a-i nüşā-i hüsinden netīce-pezīr-i zevkī olan hūlāşa-i fehvā-yı rüh-ı kelām budur ki bir hüsni dil-pezīrle dil-ārām ve bir endām-ı şevḳ-efzā-yı bī-naẓīr ile pesendīde-ḥırām olur ki ifrāt-ı hüsni ü ṭarāvetle ser-cümle perīveşāndan mümtāz u müselleme ve ser-efrāz-ı 'ālem olup, taḥayyülāt-ı deḳāyık-ı hüsinden Pervīn-i ḥurşīd tīre vü çeşm-i cihāniyān ḥīre ola. Şöyle kim;

Beyt:

[fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün]

Ol dil-ārāmuñ olup cilve-fürüş endāmı

Bezm-i gerdūnda raḳşa getüre Behrām'ı

.....

²³ M'de 9b derkenārda bu başlığın yanına "Vaşf-ı Āşir: ...lāle beyānındadır." yazılmıştır. Sayfa kesilmesi sonucu derkenārdeki bu ifadenin bir kısmı okunamamıştır.

ve muhayyir-i ‘uqûl olan hüsni-gülû-süz-i ‘âlem-efrûzı şöyle olur ki Sâ’ir nâzenînânuñ müşâhede-i hüsni-imkân kalmayup;

Beıt:

[mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün]

İzhâr idince tal’atin ol âftâb-ı ‘aşr

‘Uşşâkı cümle kendüsine haşr ider hemân

Bâ-huşûş ol serv-i ser-endâz-ı bâğ-ı ‘işvenüñ her çend ser-keş olsa da be-her hâl mütâba‘atı rûzgâr ile bir tûrfa temâyüli olmağ cümle şîve-i muhassenâ-tından olup;

[fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün]

Ser-fürü-perde-i teslîmdür ol şüh-i cihân

[10a] Vaşf-ı İhdâ ‘Aşere: Gülşen-i Hâli²⁴

Bu dağı evşâf-ı hüsni-müte‘allik olup, âlâyiş-i ‘ayb u hüneri mütezammın bir ma’nâdur ki birkaç vechle temyîz ü ta’rîf olunur. Biri, fenâ olup iyi açılan lâle ve biri iyi olup hem iyi açılan lâle ve biri iyi olup alçağ açılan lâle ve biri alçağ olup fenâ açan lâleleriñ:

Mışrâ‘:

[fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün]

Vaşf-ı keyfiyyet-i güşâyîşidür

Alçağ Olup İyi Açılan Lâle

Hüsni-Terbiyye, Kuvvet-i Hâk, Luţf-ı Tab‘-ı Hevâ, İfrâţ-i Feyz-nümâ

[fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün]

Hüsni-behçetle lâle dil-keş olup

İtdiren dilleri girîbân-çâk

.....

²⁴ M’de 9b derkenârda bu başlığın yanına “**Vaşf-ı ...‘Aşer:** ... beyânındadır.” yazılmıştır. Sayfa kesilmesi sonucu derkenârdaki bu ifadenin bir kısmı okunamamıştır.

Hüsn-i terbiyye feyz-i nâmiyedür
Luṭf-ı ṭab'-ı hevâ vü kuvvet-i ḥâk

Aşlında zâtı ba'zı 'avâriız-ı 'uyüb ile ḥalel-peziir ve şâhid-i ḥüsni şermende vü dil-giir olmağla, rütbe-i a'lâ ve ser-levḥa-i vâlâdan dün olan lâleleriñ gâhice ser-firâz u ser-endâz olup furûğ-ı ṭal'atlarınuñ âteş-efrûz-ı tennür-i maḥabbet olması ve ba'zı mertebe iy[i] açılması, âsâr-ı ḥavâşş-ı şoḥbet-i nîkândan olup bu zîkr olunan çâr-yârüñ zür-bâzû-yı himmet ü imdâd u ittifaḫ u mu'avenetleriyleüdür. Fe-emmâ yine nâ'ire-i fesâd-ı tıynetinden dâmânında bir şerer ve pişânında bir eşer hüveydâdur.

Kendi A'lâ ve İy[i] Açan Lâle

Zâtında ra'nâ vü dil-ârâ **baştahta lâleleri** ki zîkr olunan 'avâriız-ı 'uyüb-dan mu'arrâ ve ârâyiş-i cevâhir-i ḥüsniyyât ile müzeyyen ü mücellâ olup beḳâ-yı ḥüsni-i 'âlem-efrûzı olanlar, bâlâda zîkr olunan ḥüsni-i terbiyye ve kuvvet-i cevher-i ḥâk ve luṭf-ı ṭab'-ı hevâ ve te'sîr-i feyz-nümâyâ mazḥar oldukları ḥâlde olan gülşen-i ḥâli;

Mışrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Zînet-fezâ-yı ravza-i ḥuld-ı berîn olur

İy[i] Olup Alçağ Açılan Lâle

İki dürlüdü: Biri, âyîne-i cevher-i zâtı nür-ı leṭâfetle mücellâ ve endâm-ı nâzik-i dil-ârâsı

[10b] libâs-ı şîve vü nezâket ve envâ'-ı cevâhir-i nezâfetle muḥallâ iken ârâyiş-i nizâm-ı ḥüsniye ḥalel-peziir-i güşâyiş ve burḳa'-ı nümâyiş olup şaḫâyif-i mecmû'a-i leṭâfetin pejmürde vü fesh ve ümem-i sâlife gibi mesh iden çâr-mevâddur ki;

Mışrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Nâm-ı bülend-i ṭal'ati nâ-çâr pest olur

Ꞙuŝür-ı Terbiye, Fesâd-ı Hâmî-i Hâk, Tağayyürât-i Hevâ, ‘A-dem-i Te’ŝir-i Feyz-nümâ

Bu vaşf olup şermende ve perde-nişin-i zîr-i haclet olan pâk-nijâd-ı sûtüde-nihâd bu ‘avâriz-ı mezbûrînüñ ta‘alluqları sebebi ile nizâmında açılmayup ser-endâz-ı çemen-şuffe-i ‘izz ü nâz olmayup keşide-i tîğları atılmazsa da yabana atılmaz. İcmâl-i defter-i beyân-ı hüşnine bir bergi kâfî ve nüşha-i mücerreb ŝâfidür ve bir ŝaqqı dağı **Gülşen-ârâ** ve gayrîler gibi gâhîce iyi gelüp ekŝeri nâ-şâyeste-reftârla hareket ve ‘uşşâkı tal‘at-i dil-firî-b-i güzeŝtesine hasret iden lâlelerüñ ağvâli luft-ı hevâ ve feyz-nümâ ve hüşn-i terbiyye ve cevher-i iksir-‘ayâr-ı hâke muķârin olup ve kendi zâtında kemâl-i ŝihhatde ve müste‘idd-i iktisâb-ı feyz bulunduķca, gâhîce bir iy[i] gelüp ve ekşer-i kuvâ-yı erba‘a-i mezbûrînüñ muvâfaķatları bulunmayup şikeste-hâtır-ı havâdiŝ-i rûzgâr-ı ğaddâr olup ve fi’l-aşl ‘avâriz-ı ‘uyübdan zâtında ba‘zı âşâr-ı ‘illet müstetir olmağla bozulmaķ ‘âdeti olanlar;

Mışrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Zînet-fezâ-yı hâşiye-i lâlezârdur

Alçak Olup Fenâ Açan Lâle

Bu dağı kıvâm-ı kuvveti ve nizâm-ı şöhreti hâlinde ķaba gelen lâleler olup bu cümleden dün u maţrüd ve muhâlif ü merdüddur. Ammâ *eş-şey‘u yun-keŝefü bi-zıddihî*²⁵ mülâhazasıyla terk olunmayup târikî-i ŝebde ŝoĝbet-i ŝebâneye şâyeste hâtt-ı ber-âverde ve şeb-güşâ nâzikân gibi ârâyiş-i Çerâĝân olan **tahta lâleleridür** ki;

Mışrâ‘:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Rûy-ı dükkân u şâhid-i bazâriyândur

Bir gülşen-i hâlî dağı olup ķatmer açılan ve bir sâķ üzere birķaç şüküfe izhâr u nümü-dâr iden lâlelerüñ ve **ķâr-berg** ve **penç-berg** açılanlaruñ

.....

²⁵ “Bir şey, zıddıyla inkiŝâf eder, bilinir.”

aḥvāli, piyāzlarınuñ za'f u kuvvetine ve te'sīrāt-ı kevākibe ḥaml olup ve toḥm-āverānuñ reh-ber-i büzūr [I la] ve nev-zuhūr kızı çiçeklerinüñ gülşen-i ḥālī ḥiddet-i pür-zūr-ı ser-i cūş-ı ṭabī'atlarından olup, yek-rengi görölüp nizāmında açılmadıķca, şebāt-ı ḥüsnine ḥaml-i şaḥīḥ ve ḥük-m-i şarīḥ olunmayup, şāyeste-i ism olmaz. Lākin keşīden-i bün ve bārīkī-i berg-i derūm ve ḥüsniyyāt-ı sā'iri, şeref [ü] 'izz ü şānma burhān-ı bāhire ve edille-i zāhire olduķda

[mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün]

Mesned-nişin-i encümen-i nāzikāndur

Revnaķ-fezā-yı bezmgeḥ-i gül-ruhāndur

Püşiş-i Perde: Ḥüsn-i Terbiyye

Bu daḥı gülşen-i ḥālīne taķviyet viren ḥüsn-i terbiyyedendür ki ol ṭāvus-ı rengin-ķabā-yı ḥoş-ḥırām-ı lāle ki *ḥürun maķsūrātün fi'l-ḥyām*²⁶ evşāf-ı şerīfine müşebbeh ve mā-şadaķ vāķi' olmuşdur. Cevher-furūşān-ı şükü-fe-perverānuñ tedbīr-i kafes ve sāyebān itmeleri menāfi'-i keşīreyi müş'ir ve ḥikmete dā'ir bir ma'nādur ki sāyebān u kafesün zir-i ser-ā-perde-i istirāhatinde perverde vü āsüde olup;

Mışrā':

[fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün]

Sīnesi ellenmemiş bendine yād el degmemiş

Ve gün görmemiş erike-nişin-i minā-serāy-ı 'izz ü nāz ve fart-ı ḥüsn ü behcetle ser-firāz-ı 'ālem bir nice kız naķışlu ve şāḥīn aķışlu şeh-levend-i bülend-pervāzānuñ encümen-ārā-yı ḥüsn-i mu'āşeret ve birbiriyle hem-āgüş u zānū-zede-i teslīmiyyet ve mānend-i serv ü semen germiyyet-i ülfet ve tebessüm-rīz ü nüş-ḥand-i leṭāfet olduķları ḥālde yine birbirlerinin nāz u niyāz ü tebessüm-i şoḥbet ve pertev-i āftāb-ı ṭal'atlerinden iktisāb-ı ḥarāret-i ğarīziyye ve isticlāb-ı ruṭubet-i aşlıyye itdükleri ḥālde ḥoş-ḥāl ü müreffehü'l-bāl olmaları ve ḥarāret-i şemsden ve āfāt-ı sā'ireden maşūn olup fi'l-cümle ifnā-yı ruṭubet itmedüklerinden, şüküfe ve piyāzınuñ beķā-

.....

²⁶ "Otağlar içinde sahiplerine tahsis edilmiş huriler vardır." [er-Rahmān 55/72]

yı hüsn ü kuvveti ve zamân zamân germiyyet-i bâzâr-ı şân u şöhretleri karar-dâde ve memdûd olması *ke's-şemsi fi vasa'î'n-nehâr*²⁷ rüşendür. Hüşûsâ, ma'âza'llâh, ba'zî âfât-ı semâviyye muhâtaralarında ve kırağı ve tuman istilâsında ve şeb-nem üzerinde iken şehirlerde şemse göstermeyüp şiyânet olunmak ve keşret-i emtârda şükûfesi maḥallinde setr olunmak evlâdur; ammâ ki ve bî-gâh [I lb] kesb-i hevâ ve şems-i duḥâ ile behre-yâb itmege muhtâcdur. Lâkin aşlında sene-i evvelden za'f üzere ğars olunan yâhûd kilsek ya ḥâm ḥâklerde tağayyür ü inḥirâf-ı mizâc iden yâhûd şükûfesi ince gelsün diyü 'amîḫ dikilen yâhûd vaḫtsiz çıkup ya vaḫtinden evvel dikilüp istilâ-yı bârândan ya otlu, ağaçlı bāğçelerde güneş terbiyyesinden dūr olan, loḫûsâ olan toḫma kâlanlara be-her taḫdîr za'f u ruḫûbeti ğâlib olup terbiyye-i şemse muhtâc olanlara 'ale'd-devâm perde maḫz-ı zarar ve şıḫ şıḫ şulanursa, helâki emr-i muḫarrerdür.

Mebḥaş-i Ḥâk ve Vaşf-ı Terbiyye

Üstâdân-ı mücerrebân-ı selef ki himmetde keşti-i baḫr-i muḫîḫ-i çemenüñ ḫulunu ve fenn-i felâḫatüñ kâr-dân-ı zû-fününlarıdır ve ḫükemâ-yı felâḫat-nüvisânüñ ziyâde istihşân itdükleri kızıla mâ'îl siyâḫ ḫumsal toprak ki iştlâḫlarında **nebtıyye** dirler, tağ eteklerinüñ üzerinde ot biten yerlerinden ve yerlerüñ yüzünden alup ve bāğçelerinüñ güneşli, güşâde yerlerinde ḫırmen-i buğdayı çeçi gibi yığdırup ve eyyâm-ı ḫârrede birkaç kerre altın üstüne çevirdüp terbiyye-i şems ile perverde ve faşl-ı şitâda berf ü bârân ile taşfiye ve bu ḫâl üzerine bir sene meḫş ve üzerinde otlar bitüp kesb-i isti'dâd-ı leḫâfet itmedükce ḫâmlıḫ ḫavfından ihtirâz idüp çiçek taḫtalarına ḫomazlar idi. Ma'ahâzâ bu zî-ḫaymet lâle ve şükûfelere dest-res bulmamışlar iken bu ihtümâmı iltizâm iderler idi.

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Cevher-i terbiyye ile olmaduḫça behre-yâb

Nâ-pesend olur egerçi 'anber-i ḫâm olsa da

Ekşeriyyâ şükûfe za'f üzere gelüp ve nizâmında açılmayup püsîde olmasına sebeb;

●●●●●●●●

²⁷ "Gün ortasında güneş gibidir."

Mışrâ‘:

[*mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün*]

Zâ‘f u fesâd-ı terbiye hâmi-i hâkdür

Lâkin bu diğķat ve cidd ü ihtimâm, Şimdi mer‘î vü iltizâm olunmayup, ba‘zi cevher-i arz olan yerlerüñ yüzünden ve kuvvetli kesmeli tamarlarından alınmağla, [12a] zararı çendân nümâyân degüldür ammâ be-her hâl buhâr u ‘ufûneti ziyâde olmağla ifsâd idüp, tetricle semm-i muvaķķat gibi mazarratı sarîdür ve huzm-ı ihtiyâ‘-ı hüşmend kâridur.

Vaşf-ı Luţf-ı Hevâ ve Cây-ı Refî‘

Egerçi cümleñüñ muhtârı olup fi’l-cümle i’tibâr ve iksir-‘ayâr olan cevher-i hâki peydâ vü terbiyye mümkindür. Lâkin luţf-ı hevâya dest-res, bir emr-i ‘asîr ü düşvâr olup, bir nâzende-i bi-ķarâr u nâ-pây-dârdur ki Şive-i hareket ü evzâ’î nâdir berâber ve luţf u ķahrı nâ-merbût olup ancak müsevvede-i nüşha-i mücerreb, efsün u teşhîri ta‘vîz-i bâzû-bend-i etfâl-i bahâr ve kılâde-i gerden-i bîve-Zâl-i rûzgâr olup;

Mışrâ‘:

[*mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün*]

Feyz-i nesîm-i merķamet-i Kird-gâr’dur

[*mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün*]

Zihî Şâhib-taşarruf mürŐid-i feyz-i bahârî kim

Zemînüñ mürdegânın bir nefesde eyledi ihyâ

EŞer-i zâlik; bu ne ârâyiş-i ķudret ola Sübhâna’llâh. Egerçi ser-çeşme-i feyz-ı Bârî hemvâre cereyândan ve ifâza-i cüd-i nefehât-i nesîm itmekde Sî-murg-ı ebr-i hevâ etrâf-ı ‘âleme her dem tayerânda olup nebâtâtuñ cümlesi âb u hevâdan müstefîz iken bi-ķikmeti’llâhi te‘âlâ ve taķaddes, her birine bir yüzden ser-mâye-bağŞ-i feyz-i tecellî olmağla, isti‘dâd-ı mizâcına göre fuŐul-i erba‘adan ba‘zıları Őayf u Őitâ ve pâyîzde ve ekşer-i faşl-ı rebî‘de Şeref-yâb-ı zuhûr olup bahârda Şüküfte olanlar daĥı müte‘âķb olup reng ü bû ve evşâf u Şekl ü Őemâyil ve behcet ü nuķûŐ u hâŐiyyetleri bir olmadıĥı gibi zamânları daĥı bir olmayup mâ naĥ nü fîhimüz olan lâle ser-leşker-i ceys-i çemen olup ‘asker-i Tatar-zemistâna inhizâm virüldükde, hareket-i

pür-cüşî faşl-ı şitâya der-pey ü müte‘âkıb olmağla âvân-ı şeref-zuhûri ekşerriyyâ evvel-i bahâruñ evâhirinde ve evsaţ-ı bahâruñ evâ‘ilinde vâkı‘ olup müddet-i direngî-i kararî dahı bād-ı şarkî ve şimālînün imtidād ü imdādına göre olmağın ve gül gibi lâlenün ve piyâzımuñ harâret-i şemse ve harr-ı hevâya taħammüli olmayup ve gülden ziyâde bürüdet-i hevâya taħammüli oldığından [12b] hikemiyyât-ı Felaţun-ı ‘aqlî mefhûmı üzere istifâde vü tırâşide olınan reşehât-ı cevâhir-i me‘ânî budur ki harâreti ğâlib ve hevâ ve bürüdete tâlîbdür. Pes lâzım geldi ki ‘ufûnet ü şıķlet-i buħâr-ı arzdan sâlim şarkî ve şimâlî ve mürtefi‘ bir maħall-i feraħ-efzâda terbiyye olına ki mizâc-ı nesîm imtizâcına muvâfıķdur. Egerçi şiddet-i ğaleyân-ı hevâda muħâfazasında ba‘zı ‘usret ü tekellüfâtı ve âsîb-i şitâda cüz‘î maħzûrâtı var ise de iķtidârî olanlara şıyâneti yeşîr ve celb-i menfa‘ati keşîrdür.

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Serde sevdâ-yı hevâ-yı zülf-i yâr eksik degül

Mürtefi‘ yerdür anuñçün rûzgâr eksik degül

Bu kavli mü’ekked ve bu da‘vâyı mü’eyyeddür ki şöhet-şî‘âr-ı şehri ü diyâr olan toħm şâhiblerinin eşerleri, hevâdâr bāğçelerde neşv ü nemâ bulup ve keşîf yerlerde bu âna dek bir ‘âlem-ârâ lâle berâzende-i şeref-zuhûr u tâbende-i sâħa-i sürûr olmayup bu leţâfet üzere şükûfe seyr olunmayup Süleymân Ağa’nuñ müsteşnâ toħmları Kuzguncuķ nâm maħallde peydâ vü neşv ü nemâ bulup hânesi bāğçesinde geregi gibi niżâmında çiçek açmayup ve hûsn-i terbiyye ile şükûfte olanlarıñ dahı kemer-bend-i miyânında nühüfte olan bizâ‘a vü ser-mâyesi ve naķd-i vaķt-i hûsn ü pîrâyesi maşrûf-i lâzime-i bahâriyye olan berg ü sâz-ı ‘işret ve hâşılı harcına kifâyet itmeyüp kuzıdan ve ķandîl itmeden ‘ârî ve fi’l-cümle mazarrat-ı şıķlet-i hevâ sârîdür.

Mebħaş-i Ehliyyet-i Fenn-i Şükûfe-perveri

Sâlik-i şâh-râh-ı gülistân-ı felâhat olanlardan meydân-ı hünerveride şandâlî-nişîn ü zûr-bâzû-yı şükûfe-perveride müşârün bi’l-benân-ı rüy-ı zemîn olmak dest-ġirî-i ‘inâyet-i Bârî ile ‘aded-i enâmil gibi ‘aşere-i kâmilenün imdādına muħtâcdur. Heves ü şevķ-i rûħânî istî‘dâd-ı vehbî, ‘arşa-i hevâdâr, hâk-i cevher-dâr, kuvvet-i mâliyye ve bedeniyye, müzâkere-i üstâdân, mu‘âvenet-i dostân, dâniş-i deķâyıķ-ı toħm-feşânî [13a]

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Hüsn-i terbiyye sa‘y ü diqqat-i tām

Vaqt-i ihrāc ve ğars fenn-i tamām

ba‘zı şüküfe-perverān-ı ‘aşr, fūnūn-ı şettāya mālīk olup ehliyyetleri ziyāde olmağla sebep-i şöhet ve medār-ı ma‘āşları olmağ ecliyçün yek-çend şurūt-ı zamīme vü iltizām itdükleri ma‘nā-yı müfid-i düsturu’l-‘amel, esrār-ı mektümelerinden ve āsar-ı ma‘lūmelerinden olmağla, işā‘at ü ifşā olunmayup;

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Hātır-nişān-ı zümre-i ezhāriyāndur²⁸

Vaşf-ı İsnā ‘Aşere Şod: Evrākeş²⁹

Serdār-ı ‘alem-efrāz-ı şāh-ı bahārī ve ceyš-i çemen ü sipeh-dār-ı şaff-ārā-yı ‘asākīr-i serv ü semen olan;

Mısrā‘:

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Āfet-i ğonçe-leb ü lāle-ruḥ-ı fettānuñ

yeşil evrākı dahı kālā-fürüş-ı ḥarem-serāy-ı devlet ü ğāşiyē-ber-düş-ı mevki-b-i ‘azīmeti ve meşşāta-i ‘arāyiş-i perī-ḥāne-i nigāristān-ı hüsn ü leṭāfeti ve ḥiyābān-ṭrāz-ı gülistān-ı behceti olmağla, envā‘ u ecnāsımı delālet ü tem-yizde ḥod her bergi bir kitāb-ı ḥikmet ve bir mecmū‘a-i ‘ibret olup fihrist-i işārāt-ı nikāt ve telmīḥ ve rumūzāt-ı fenn-i teşriḥ ve peyker-i ğünāğünında müṭālā‘a olman ḥarekāt-ı maṭbū‘-ı ‘acībe-i pesendīde ve etvār-ı ğarībe-i nādīdeleri ḥarf-āşnā-yı bahāristān-ı ma‘ārif olan ezhāriyānuñ varağ varağ ezberlerinde ve ser-nāme-i cerīde-i ḥātır u defterlerinde nüvişte olduğı müstağnin ‘ani’l-beyāndur. Eşer-i zālīk; şevketli, ‘ināyetli ḥalīfe-i rūy-ı zemīn ḥazretleri, ‘adet-i ḥasene-i ḥusrevān-ı selef üzere teferrüc-künān-ı sāye-endāz-ı ‘āṭfet ü iclāl olduıkları sāhil-ḥāne-i Beşiktaşī’de vāki‘ maḥarr-ı

.....

²⁸ Bu ifade M’de mısra olarak gösterilmiştir. Arüz vezniyle yazıldığı için mısra olarak kabul edilmiştir.

²⁹ M 12b derkenārda bu başlığın yanına **Vaşf-ı İsnā ‘Aşer**: Lālenüñ yeşil evrāka müte‘allik leṭā‘if-i teşbihāt-i güyen-ġāh” yazılmıştır.

sa‘âdetlerinde olan lâlezâra hareket-i hümâyûnları eşnâsında, fi‘l-meşel, hükemâ-yı eslâfdan Fişâgores-i Tevhîdî nâm hakîmüñ izhâr-ı hikmet ü kuvvet-i kerâmet ile Süleymân Nebî ‘aleyhi’s-selâm ‘askerine muqâbil ‘asker gösterdiği gibi, Felaṭun-ı lāle daḡı istikbāl ṭarîkıyla ve tebrîk-i Çerâğân dā‘iyyesiyle bir ḡamm piyâzdan ‘asâkir-i firāvân [13b] ile: El-Āyet: *lem yetmiş hünne insün kablehüm ve lā cännün*³⁰ evşâfiyla mevşûf nâzenân-ı perverîşânı elbise-i fâhire-i reng-â-reng ile ḡuzûr-ı hümâyûnda olan Ağâyân gibi nümû-dâr ve bu yeşil evrâkı ḡod dervâze-i ḡusninde ṭaraf ṭaraf zâbîṭân u bostânîler gibi ḡol ḡol dolaşup sū-be-sū ziyâfet-ḡâne-i sūr gibi ârâyiş-i bisâṭ-ı ‘işret ve ḡalka ḡalka encümen-ârâ-yı şoḡbet ü sürûr-ı semen gibi ülfet ü ünsiyetlerinde: El-Āyet: *ve‘l-teffeti’s-sâku bi’s-sâkı*³¹ ḡâlâtın hüveydâ vü bedîdâr itdigin Hindî-i keç-pâ-yı siyeh-ḡabâ-yı ḡâme-i **Remzî**, dūr-bîn-i mütâla‘a ile müşâhede itmegin, evşâf u eşkâl ü elbise-i ḡünâ-ḡün-ı ḡarîbeleri ve hey‘et-i zîbâ-yı maḡşûşa ve ḡarekât-ı ‘işve-nümün-ı ‘acîbeleri ile der-ḡâṭır u ezber ve ḡurûf-ı teheccî üzere ‘ale‘l-esâmî bir defter idüp sūdde-i vâlâ ve ‘atebe-i ‘ulyâlarına iḡdâ vü inhâ olundu.³²

Li-nâmıḡıḡı

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Bülbül-i çâr-bâğ-ı ravza-i Rûm

Bâd-peymâ-yı ĩn der ü deştem

Fâriğ ez-ḡayd-ı dâne vü ḡırmen

Rûzḡarî der ĩn çemen geştem³³

³⁰ “Bunlara onlardan önce ne bir insan ne bir cin dokunmuştur.” [Rahmân 55/72]

³¹ “Ve bacak bacağı dolaşır.” [el-Kıyâme 75/29]

³² M‘de ayrıca şu mısra yer almıştır:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Hemvâre bâb-ı ḡülşen-i devlet ḡüşâd ola

³³ “Osmanlı bağlarının bülbülüyüm. Bu sahranın seyahiyim. Yeme, içme kaydından kurtulmuşum. Bir vakit (ben de) bu bağda dolandım.”

[14b] DEFTER-İ LÂLEZÂR-I İSTANBUL

Āşaf-perver: 1138.

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Tohm-ı Leylâki-i şâhib-devlet

[14b Derkenâr] Mısrâ':

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Ziver-i hüsn-i şeref-güster-i Āşaf-perver

‘Înâyetli, ‘âţfeti, Şadr-ı A‘zam-ı vâlâ-himem hazretlerinin Ķa‘riyye nâm maħallde vâkıf lâlezâr-ı feraħ-efzâlarında sene 1138 şa‘bân-ı şerîfnde ser-zede olan tohm-larından nev-bâve-i bâğ u bahar-ı leţâfet bir eşer-i celîlü'l-ķadrün evşâf-ı cemîl-i şeref-güsterîdür ki;

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ķulaķdan ‘âşık oldu güş idüp teşrîfini güller

Yek-rengi ziyâde şafvet üzere leylâķî, dü-rengi beyâz-ı şaħîl ile âmîziş itdükte, hâlet-efzâ vü neşâţ-ârâ olup, bergleri bārîk ü berâber ve mü-cellâdur. Tığları zîr-i miyânından keşîde vü rûĶ-efzâdur. Fitîlleri *bâlâter ez-siyâhî-reng dîĶer ne-bâşed*³⁴ mefhûmı üzere çeşm-i âhuvân gibi siyâh ve tohm-hânesinden ‘ömr-i a‘dâ gibi kütâhdur. Sefîd rişterleri pâyîn-i billürîn

.....

³⁴ “Siyah renkten daha üstün bir renk yoktur.”

üzere nûrun ‘alâ-nûr olduĝda, mânend-i târ-ı sîmîn beyâz-ı şahîh ve mücel-lâ ve kitâbe âlâyişinden derûn u bîrûnı ‘arî vü müberrâdur. Endâm-ı nâzik ü dil-ârâsı, kemâl-i i’tidâl ü nezâketde yegâne vü ser-şîşe-i hüsn ü leţâfetde bî-bahâne olup;

Mışrâ’:³⁵

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Eyledi nâz ile ser-levĥa-i vâlâda ĥırâm

Âşaf-pesend: Ğapudan Paşa. Rengi ziyâde beyâz ile mülevven açık la‘lî, bergleri berâber ü bârîk ve bādāmîye ħarîb ve bî-kitâbedür. Fitûl ĥurde şarı ve toĥmile berâber [...]

Âteş-tâb: Gülcibaşı-zâde.

Âteş-tâb: Ramazân Ğapudan-zâde.

Âteş-tâb: Ğara Mollâ.

Âteş-i Sûzân: Peçli Ğâcî.³⁶

Âteşin-ruĥsâr: ‘Osmân Efendi.

Açık La‘lî Ala Ğarîb: Sene 1137. Yûsuf-ı Eyyübî. İnce vü pâkîze lâledür ki sene-i mezbûrda müşâhede olundu.

Mışrâ’:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Ser-levĥa-i maĥiyet-i sînemdedür yeri

Açık Erguvânî: Kerâsteci ‘Alî Çelebi.

Erguvânî: Küçük Ğâcî Aĥmed. 1135.

[15a Derkenâr] Vasf-ı Erguvânî Küçük Ğâcî Aĥmed

Mışrâ’:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Erguvânî Küçük Ğâcî Aĥmed

●●●●●●●●

³⁵ H’de “mışrâ” işareti konulmuş fakat mısra yazılmamıştır. Mısra M’den alınmıştır.

³⁶ Peçli Ğâcî H] Peçli Ğâcî Meĥammed M

Rengi (ر), bergleri bādāmī, kitābeleri renginden koyu ve hafī, iç bergleri bī-kitābe, hāric bergleri nīk **Sinān** gibi bālāda hüveydādur. Bün beyāz, uç iç berglerinüñ dip beyāzlığı bālāya şu‘ūd itmışdür. Fitİlleri mor ve tohmından berterdür. Rişteleri sepīd, tıǵları nışfindan keşīde, dipsiz müstahsen lāledür.

[15a]

Erguvānī: Şeyh.

Ārāyiş: Şeyh.

[15a Derkenār] Vaf-ı Ārāyiş-i Şeyh.

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı evzā‘ u hüsni-Ārāyiş

Dü-rengi güvezi vü nebātī ile mülevven ü müzeyyendür. Firāş-ı pāyini kemhā-yı nebātī ve eṭrāfi lājiverdī taḥrīr ile bütün kitābe olup, tıǵları bālā-yı miyānından keşīde, bergleri bādāmī, fitİlleri mor ve tohmından berter, rişteleri zīri nebātī ve bālāsınuñ fitİle karīb maḥalli fitİli ile rengin ve endāmı **Nize-i Gül-gün** endāmına karīb ve hüsni ü behcetü cihān-firībdür.

Āşüb-ı Cihān: Üsküdarī Meḥammed Çāvüş.

Āşüb-ı Çemen: 1138. Rāsiḥ Meḥammed Aǵa-yı Hişārī. Dü-rengi beyāz-ı şahīḥ ile mülevven gül-reng, bergleri ḥançeri vü bārīk ve berāber ḥükminde tıǵları zīr-i miyānından keşīde, bün bārīk ve birününden sefid ve derününden nebātī, kitābeleri şeş berginde rüşen, fitİlleri ḥurde kibrīti ve tohmile berāber, pāyeleri mor, sefid-endām ve keşīde-i bün **Şür-efgen** eṭvārındadır. Fe-emmā tıǵlarınuñ uçları birününe meyyāl olması sūhteliğinden midür, görüle.

Āşüfte: Remzi.

Āşüfte: Üsküdarī Maḥmūd. Rengi, gül-reng-i şahīḥ ü şeḫāf, fitİlleri siyāh, bergleri berāber tıǵları [...] bī-kitābedür.

Āftāb: İshāḫ-zāde Efendi. Rengi kibrīti, bergleri bādāmī, berāber ve mevzün, kitābeleri şeş-berginde rengin bādāmī ve şarıdur. Fitİlleri daḥı şarıdur. Rişteleri [...] tıǵları [...]. Bu daḥı **Zer-tār**’ları gibidür.

Al-1 İbrâhîm Beg: İbn-i ‘Amm Dāvūdpaşa-zāde Eyyübî.

Al-1 Boşnak: Maḥmūd Kāsımpaşalı.

Al-1 Tezkireci: Memik-zāde Tezkirecisi.

Al-toḥm: Yümnî Efendi. Rengi şarı ile taḥvîl ider. İç bergleri cüz’î nâkış olup, leṭâfet üzere ser-endâzdur.

Al-1 Cedîd: ‘Uşşâkî-zāde.³⁷

[15b]

[15b Derkenâr] Mışrâ‘:

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bârake’llâh revnaḫ u ârâyiş-i **Al-1 Cedîd**

Bergleri bârîk ve ḥaṇçerî ve berâber hûkminde iç bergleri taşrasından ince, tîğları zîr-i miyânından keşîde, rengi ziyâde aldur ve nebâtî ile dönmişdür. Fitîlleri şedîd şarı ve toḥm-ḥânesinden cüz’î efvündur. Rişteleri daḫı şarıdır. Pâyîn şarı ve kendi renginde kitâbe ‘alâmeti vardır.

Al-1 Cedîd: Antakıyyeli-zāde³⁸

Al-1 Şâlih: İmâm.

Al Tırnaklı: Yüsf Eyyübî. İncedür.

Al-1 ‘Ömer: Mü’ezzîn-i Kañlıca.

Al-1 Kavuçkı: İbrâhîm Çelebi.

Al Kırlangıç: Uzun Süleymân Çelebi.

Al-1 Kebîr: Kedḫudâ-zāde. Yek-rengi açık al, bün beyâz bergleri berâber, fitîlleri mor, dü-rengi ayva güli ve beyâz ile döner bî-kitâbedür rişteleri [...]

Al-1 Kebîr: Dihkânî-zāde

Al-1 Mücellâ: Feyzu’llâh Efendi.

Al-1 Mergüb: Şeyḫ.

³⁷ 15a’da sayfa kesilmesi nedeniyle okunamayan bir derkenâr vardır. Diğer nüshalarda bu derkenâr yer almamıştır.

³⁸ 15b derkenârda “Al-1 Cedîd ‘İmâm-zāde’de yazıldı.” şeklinde bir ifade yer almıştır. Bu ifadedeki “İmâm-zāde” iki “Al-1 Cedîd”in yetiştiricisinden birisi olmalıdır.

İbrâhîm Beg Alı

Al-ı Dîger-i Yūsufi:³⁹ 1137. Eyyübî. Sene-i mezbûrda görülen toğmlarından bir gönçe-i ferhunde ve bir cevher-i rahşende olup, ser-pençe-i hayâlde ve şîşe-i çeşm-i mişâlde kalan âsâr-ı hüsni'dür kim;

Mışrâ':

[*mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Lü'lü'-i vaşfi silk-i beyāna keşidedür

[15b Derkenār]

[*fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün*]

Peyker-i Al-ı Dîger-i Yūsuf

1137 senesinde zühür eden **Al**'dur ki bergleri bārīk ü beraber, tığları şülüşānī tığ keşide, bī-minnet fitilleri şarı ve toğm-hānesiyle berāber mā hüve'l-vāķī' bī-meşel ü bī-bahānedür.

[16a]

Ebr-i Bahār: Şeyh

Ebr-i Müncelī: Kerāsteci.⁴⁰

Ebruvān: Maḥmūd-ı Üsküdarī.

Aḥmedī: Rūgānī-zāde Aḥmed Ağa. **Bābūccı** etvārına qarīb, ḥarekātta evşāf-ı pesendide ile şüküfte bir lāledür ki zabt olunmuş idi Anṭākıyyeli-zāde civārındaki ḥānelerinde.

Aḥmedī: Kedḥudā-yı Re'īs.

Erikdibi: Kedḥudā-zāde.

İşāret: Ḥazret-i Şeyhü'l-islām. 1137 senesinde büstān-sarāy-ı leṭāfetlerinde neşv [ü] nemā bulan âsâr-ı ezhārlarından şeref-māye-i izz ü şān olup, müşārünbi'l-benān olmağla ve işāret buyurmaları ile bā'ış-i tesmiye olunmuşdur ve evşāf-ı hüsni icmālen kenār-ı şahīfeye taḥrīr olundu.

[16a Derkenār] Mışrâ':

[*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

Müşārün bi'l-benān oldu **İşāret**

•••••

³⁹ 15b derkenārda bu lālenin yanına "Al-ı Cedīd/Dîger" yazılmıştır.

⁴⁰ Kerāsteci H] Kerāsteci 'Alī Çelebi M

Yek-rengi şahīḥ kırmızı, bergleri bārīk ü berāber ve bādāmī, tıġları zīr-i miyānından keşīde, sülūsānına qarīb, kitābeleri koyu lājiverdī ve bīrūnından maḥsūs fitūlleri mor, toḥmı ile berāber bün beyāz, endāmı **Sāġar-ı Gülşen**'e qarībdür.

İ'cāz.

A'lā-güvez: Süleymān Aġa.

[16a Derkenār] Vaşf-ı A'lā Güvez

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Hüsn-i dil-keş-i **A'lā Güvez**

Bergleri ġāyetü'l-ġāye bārīk ü beraber [ü] ser-tüz, tıġları sülāse-i erbā'ī tıġdur. Bi'l-ittifāḥ fitūlleri benefşe mor ve toḥmından berter, rişteleri pāyī-ni sefid ve bālāsı fitili ile hem-reng, bün beyāz kitābeleri şeş berginde nīm-taḥrīrli, koyu benefş olup, ziyāde leṭāfet üzere seyr olundu; der Bāġçe-i Qara Mollā der şīşe.⁴¹ Sene 1136

A'lā-yı Aġa-zāde: Muştafā Aġa.

Altun Şarısı:⁴²

Elmās-pāre: Subaşı.

[16a Derkenār]

[mef'ülün fe'ilātün mef'ülün fe'ilün]

Beyān-ı zīver-i **Elmās-pāre**-i Subaşı

Yek-rengi leylākī, dü-rengi kendi rengi ve beyāz ü la'lī-i süst ile dönüp içlerin yetiştirür, bergleri bādāmī vü bārīk içleri nāḫışcadur. Fitūlleri siyāh, toḥm-ḥānesinden kemtercedür, pāyīn dip dōşemesi beyāz dur tıġları [...] kitābe aḫvāli [...]

••••••••••

⁴¹ M'de tavsif şu şekildedir:

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Vaşf-ı ārayış-i **A'lā-güvezi**

Süleymān Aġa merḥūmuñ mecālis-i lālezār-ı 'ālemi pür-şevḫ ü ḥurūş iden āşār-ı müteberri-kelerinden 'ālem- qarīb-i işve-ṭırāz ve bir serv-i çemen-ārā-yı ser-endāz-ı leṭāfetdür kim; Mışrā':

[mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün]

Resmi fezā-yı şīne-i zāda keşīdedür

⁴² Bu lālenin yetiştiricisi M'de "Eyyübī" olarak gösterilmiştir.

[16b]

Elmās-pāre: ‘Osmān Efendi.

Elmās-pāre-i Bî-Nazar: Süleymān Ağa. Bu açık elmāsīdür. Fitūli gāyet siyāhdur ve bu **Kitābeli**’den eyüdü. Be-ķavli şāhibihī.

Elmās-pāre-i Kitābeli: Süleymān Ağa. Süleymān Ağa’nuñ **Ķoyu Elmāsī** diyü zabı itdigi budur. Dü-rengi güvez ve beyāz ile döner. Bün beyāz fitūlleri mor, tohm eviyle berāber kitābeleri lisānū’ş-sevr çiçeği renginde taħrīrli ve taşrasından maħsūsdur.

Elmās-pāre: Kedħudā-zāde.

Elmās-pāre: İmām Şālih.

Elmās-peyker: Birāder-zāde.

Elmās-tırāş: Ķara Mollā.

Elmāsī: Ŧanbūrī-zāde.

Elmāsī-i Şagīr: Şeyh.

Elmāsī-i Kebīr: Kedħudā-zāde.

Enār Çiçeği: Kedħudā-zāde. Yek-rengi ‘unnābiye ĳarīb kırmızı nev’indendür. Bergleri bādāmī, içleri bir miķdār nāķışdur ve pehnā-verdür. Bün nebātī, fitūlleri siyāha ĳarīb mor, kitābeleri mā’ī, Ŧıĳları bālā-yı miyānından keşīde.

[17a]

Enār Çiçeği: Dede Eyyübī.

İnce Mor: Şeyhū’l-islām.⁴³

İnce Ķırmızı: Berber Hācı Aħmed.

İnce Ferīd: Süleymān Ağa.

İn‘ām-ı Hudā: Hācı İsmā‘īl.

•••••

⁴³ 17a’da derkenārda “İnce Mor: İshāķ Efendi’nuñ daħı vardır.” ifadesi yazılmıştır, bu ifadeyle lāle yetiştiricisi Şeyhūsīslām İshak Efendi kastedilmiştir. Lāle adı ve yetiştiricisi 17a metinde kayıtlıdır.

Ankıdı: Kerāsteci ‘Alī Çelebi.

Enīs: Kerāsteci-zāde Üsküdarī. Yek-rengi elmāsī, fitīli siyāh, kitābeleri üç berginde lājiverdīdür.

Enīsü’l-‘uşşāk: ‘Osmān Efendi.

Evreng-zīb: İmām-zāde Üsküdarī.

Uzun Gülgünī: ‘Osmān Efendi.

Ayvā Güli: Tezkireci.

Ayvā Güli: Süleymān Ağa. **Bezedi Toħmı**’ndan.

[17b]

Süleymān Ağa’nuñ Bezedi toħmından gelen **Ayvā güli** lālesi bī-kitābedür ve fitīli mordur.

Bārīk: Birāder-zāde.

Bālā-pervāz: Sipāh Meħemmed Ağa. 1137 senesinde müşāhede ve tesmiye olundu, lākin tekrār görölmege muħtāc olmağla evsāfi yazılmadı.

Bālāter: Kāpudan Paşa.

Bālā-şān: İshāk-zāde Efendi. **Zī-şān**’a müşābehete vardır.

Bālā-kādd: Şeyh.

Bālā-nişīn: Kāvukcı.

Bālā-nişīn: 1135. Süleymān Ağa.

[17b Derkenār] **Mışra’:**

[fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün]

Şadr-ı bezm-i güleşene virdi şeref **Bālā-nişīn** 1135

Ba’de vefātihi Üsküdar’da ‘Alī-zāde Efendi’de görölmege ve Topħāneli-zāde Çelebi’nuñ hānesinde tesmiye olundu. Yek-rengi koyu güvezi, bün beyāz ve kitābe nīm çifte açık mā’i, fitīlleri gāyet siyāh ve toħmından kütāh, rişterleri nebātiye mā’ıl beyāz, tığları şülüşānī tığ, endām [u] etvār-ı pesendīdesi, dibi ve yolu **Gül-reng-i Feyz** vādīsindedür.

Bâlâ-nümâ: Şeyh Seyyid ‘Abdü’ş-şamed Efendi.⁴⁴ 1137 senesinde müşâhede ve tesmiye olundu, lâkin ‘âdet-i şükûfe-perverân siyâkı üzere temkîn bulunmağla evşâfî yazılmadı.

Baht-âver: Mehemmed ‘Alî. Rengi, gül-reng, fitîli siyâh.

Bahşâyiş-i İlahî: ‘Osmân Efendi.

[17b Derkenâr]

[*mef’ülü mefâ’ilün mef’ülü mefâ’ilün*]

Gencîne-i ferahdur **Bahşâyiş-i İlahî**

Yek-rengi ‘adem-i renginden açık güvezdür. Dâmân-ı bîrûnı, taşra câni-binden dibi beyâz enderûnı nebâtî gösterir. Kitâbeleri mâ’î tahtîrîli, taşra berglerinde celî ve iç berglerinde hafî görünür. Fitîlleri şarıdır. Rişteleri [...] bergleri [...] tığları [...]

[18a]

Bahş-ı Hudâ: Garîk Mehmed Efendi Maḥmūd Efendi-zâde. 1136 senesinde le’âlî-i evşâfî zîver-i rişte-i sûtür olup, kenâr-ı şahîfeye şerh olundu.

[*fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün*]

Şîve-i ‘işve-rîz-i **Bahş-ı Hudâ**

Dü-rengi turuncîye mâ’îl al ve kibrîtî ile mülevvendür. Bergleri hançerî, içleri cüz’î nâkış, tığları zîr-i miyânından keşîde, fitîlleri siyâh ve hurde ve toḥmından kütâh, rişteleri bâlâsında kırmızı nokta, esfeli kibrîtî, kitâbeleri bâlâsında hafî lâjiverdî, bün derûn u bîrûnından dip kibrîtî, endâm u eṭvârında **Gülşen-süz** vâdîsinde bi’l-ittifâk ve ‘alâ rivâyetin endâmda **Şeh-per** diplidür ve **Rûh-perver** yolındadır.

Bahşende: Subaşı.

Bahşende: Dihkânî-zâde. Mor fitîlli, kitâbeleri nîm-lâjiverdî, bergleri pehn[â], rengi açık la’lî, şeffâf tahta lâlesidür.

Bedaḥşî: Kavukçı.

.....

⁴⁴ Şeyh Seyyid ‘Abdü’ş-şamed Efendi H] Nebîre-i Himmet Efendi Şeyh Seyyid ‘Abdü’ş-şamed Efendi M

Bedr-i Raḥşende: İshāk-zāde.

Bedr-i Münir: Re'īs Efendi.

Pertev-efgen: Üsküdarī Maḥmūd.

[18a Derkenār] Zabt-ı evvelde nākış-ı cüz'îdür.

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Neyyir-i ʔal'at-i **Pertev-efgen**

Yek-rengi açık güvez, bün beyāz, bergleri ḥançerī ve bārīk ü berāber, fitüleri mor, toḥmından kütāhca, kitābeleri şeş berginde açık benefşdür. Rişterleri açık erğuvānī ve benefşī ve yine kitābelerinüñ resm-i hey'eti ve peyker-i şekli müdevverle bādāmī beyinde, tıḡları [...]

Pertev-endāz: Şeyḥ.

Bercis: Aḥmed Efendi.⁴⁵

Perr-i Zāg: Karga Meḥammed Çelebi Beşiktaşī.

Perr-i Piristū: Bozacı 'Abdī.

[18b]

Bezm-ārā: Şeyḥ. 1136 senesinde cilve-pirā-yı bezmgāh-ı şuhūd [u] nüzhet-ārā-yı kargāh-ı vücūd olduğda meşşāṭā-i ḥaclegāh-ı 'arāyis-i ma'ānī olan ḥāme-i Mānī-eşer, peyker-i ḥüsn ü leṭāfetin ve endām u şive vü nezāketin icmālen kenār-ı şahıfeye tesvīd itdigi hüveydādur.

[18b Derkenār]

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Şive-i neş'e-baḥş-ı **Bezm-ārā**

Yek-rengi güşāde la'lī, kitābeleri hemvār-ı **Bedaḥşī**, lājiverdī bün-i derün u bīrün sepīd-i şahīḥ, bergleri ḥançerī vü bārīk ve berāber ü şeffāf, tıḡları şülüşānī tıḡdür. Fitüleri siyāha ḫarīb mor, toḥmından berterdür. Rişterleri fitül ile rengīn, endāmı **Bābüccı** yolındadır.

Bezm-efrüz: Şeyḥ

.....

⁴⁵ Aḥmed Efendi H] Kedḫudā-yı Re'īs Aḥmed Efendi M

[18b Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Neş'e-i pür-hurûş-ı **Bezm-efrûz**

Rengi koyu la'lî, bün derûn u bîrûn sepîd, kitâbeleri hemvâre nîm-lâjiverdî, tûlânîce fitûleleri siyâh, tohm-hânesiyle berâber rişteleri sepiddür.

Bezm-efzâ: Aḥmed Efendi Kedḥudâ-yı Re'îs. 1138 senesinde pîrâye-i 'arûs-ı çemen ve ârâyiş-i haclegâh-ı serv ü semen olan tohmıdır ki taḥrîr-i evşâfına zafer bulunmayup;

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Ṭulû'-ı behceti şubḥ-ı bahâra kaldı yine

Bezede Tohmı: Süleymân Ağa.

Pesendide: Kerâsteci 'Alî Çelebi.

Pesend-i Mori: Beşiktaşî Yırık.

Pesendide: Feyzu'llâh Efendi.

Pesendide: Birâder-zâde. Süleymân Ağa'nuñ **Mestâne**'si gibidür.

Pesendide: Başdurmacı.⁴⁶

Besim: Berber El-Hâcc Aḥmed.

[18b Derkenâr] Mışrâ':

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Baḥş-i ḥüsn ü libâs-ı nâz-ı **Besim**

Ḥurde[-i] ḥüsn-i leṭâfet olup, **Küçükaçan** tohmıdır ki budur. Rengi koyu la'lî ve yek-rengdür. Fitûleleri ḥurde ve mışr mori ve tohmından berter, rişteleri sepîd, bün beyâz, derûn u bîrûnda kitâbeleri şeş berginde berâber benefîşî, bergleri bādāmî vü berâber ü bārîk olup, tûğları zîr-i miyânından keşidedür ki sene 1137 bahârında ârâyiş-i libâs-ı ḥüsnî müşâhede olunup;

Mışrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Lü'lü'-i vaşî zîver-i silk-i sûtürdur

.....

⁴⁶ Başdurmacı H] Çendermeci M

بزم افزای احمد افندی

فرع انکیز

Beşâret: Sene-i zühûrî 1137. Hâcî ‘Ömer.⁴⁷

Beşîr-i Seher: Sene-i zühûrî 1138. Kedhüdâ-yı Şeyhü'l-islâm.

[19a Derkenâr]: Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Vaşf-ı ruhsâre-i **Beşîr-i Seher**

Rengi ziyâde beyâz ve açık leylâkî ile mülevven bî-kitâbedür. Fitîleleri açık sarı ve tohum-hânesiyle berâber, rişteleri gâyet sefîd, bergleri hançerî vü bārîk ü berâber ve tîğları nişfindan keşîde, gâyetde maḥbû‘u’l-endâm [u] nâzikterîn-i dil-ârâmdur ki;

Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Açılup virdi bu şeb meclis-i Pervîn’e nîzâm

[19a]

Bikr: Kapudan Paşa. 1137 senesinde cilve-bahşâ-yı haclegâh-ı çemen, neş‘e-i bezmgâh-ı serv ü semen olup, pertev-efrûz-ı zuḥûr olduḡda, meşşâta-i cādü-fenn-i kilik-i ma‘ânî, üslûb-ı mergûb-ı şükûfe-perverân üzere ârâyiş-i evşâf-ı hüsünin gül-güne-ta‘birât ile rengin ve kenâr-ı şahîfeye tezyîn olundu.

[19a Derkenâr]

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı lü‘lü-nişâr-ı hüsni-i **Bikr**

Dü-rengi haşhâşî ve beyâz-ı şahîh ile televvün ider. Tîğları zir-i miyâ-mından keşîde, bergleri bārîk ü berâber, bî-kitâbedür. Bün beyâz-ı şahîh, fitîlleri siyâh, rişteleri beyâz-ı şahîh endâm [...] ‘**Âlem-zîb** endâmında olup, cilve-berendâz-ı ser-şîşe-i leḡâfetdür.

Bülend-i Elmâsî: İmâm-zâde Üsküdarî.

Bülend-i Mor: Kavuçkıcı.

.....

⁴⁷ Hâcî ‘Ömer H] Hâcî ‘Ömer Câbî M

Bülend-i Mor: Kedhūdā-zāde.

Pençe-i Āftāb: Subaşı.

Pençe-i Tāb: Birāder-i Naḥīfī.

Pençe-i Ḥurşid: 1137 Sene-i zuhūr. Yümnī Efendi.

Pençe-i Selmānī:⁴⁸ Berber El-Ḥācc Aḥmed.

[19a Derkenār]

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Ḥüsn-i pür-zür-ı **Pençe-i Selmān**

Yek-rengi ra'nā gül-rengdür. Bün beyāz, fitilleri şarı toḥmından bālāter, bergleri bārīk ü berāber, tıḡları zir-i miyānından keşide, dü-rengi güvez ve beyāz ile döner ve sebz bergleri nāvdānī olup kitābe [...]

Pençe-i La'līn: Ḥacı Mūsā.

Pençe-i Mercān: Ḳapudan Paşa. Rengi sürḡ-i şahīḡ, fitileleri siyāh, bergleri bārīk ü berāber [...]

Pinyāl: Yūsuf Efendi-zāde Aḥmed Aḡa.

[19b] TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Benefş: 'Azīz Efendi Fethiyyeli.

Benefş: Meḥemmed Şālīḡ Efendi.

Būḡalemün: Üsküdarī Toyḡar Baba.

Büyük Al: Dāvūd Paşa-zāde Eyyübī.⁴⁹

[19b Derkenār]

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Peyker-i nāzenīn-i **Büyük Al**

Eyyübī Dāvūdpaşa-zāde'nün baḡıyye-i āşārından ma'düddür. Dü-rengi açık gül-günī ve açık nebātī ile mülevven, bergleri ḡāyetü'l-ḡāye bārīk ü

.....

⁴⁸ **Pençe-i Selmānī** H] Pençe-i Süleymānī M

⁴⁹ Dāvūd Paşa-zāde Eyyübī H] Dāvūd Paşah Eyyübī-zāde M

berâber, bün açık nebâtî, fitîlleri koyu kibrîtî, tohumundan bâlâter, rişteleri beyâz u bî-kitâbedür ve tîğları şülüşî kitâbe çevirüp şülüşânî tîğdur. Mine'l-mecmû' şâhib-i vâdî vü bî-nazîrdür.⁵⁰

Mışrâ':

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Bir âftâb-ı mäh-ruh-ı bî-bahânedür

Büyük Al: Şeyh.

Bahâ-pîrâ: İmâm-zâde Aksarâyî.

[19b Derkenâr]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Hüsn-i zî-kıymet-i **Bahâ-pîrâ**

Rengi güveziye mâ'il gül-reng, beyâz-ı şahîh ile mülevven, bergleri bārîk ü berâber ve ser-tîz ve uçları **Şîrin** gibi ağarmış, bün ince, tîğları şülüşânî tîğ ve şülüşî kitâbe-hânesin peyveste der-âgüş itmişdür ve kitâbeleri lâjiverdî sislenmiş, fitîlleri mor, tohumile berâber, rişteleriniñ dāmânı sepîd, bâlâsı fitîli ile hem-rengdür. Endām; **Bahâ-pîrâ**, **Nize-i Gül-gün** endāmındadır.

Bahâ-pîrâ: Şâlih İmâm.

Behcet-ārâ:⁵¹ Şeyh.

Behcet-āmîz: İmâm Şâlih.⁵²

Behcet-efrüz: Üsküdarî Kayışbiçak-zâde.⁵³

Behcet-efrüz: 'Alî Paşa-zâde İbrâhîm Beg.⁵⁴

Behcet-efgen: Şeyhü'l-islâm.⁵⁵

[20a]

.....

⁵⁰ M'de mîsrâ olarak gösterilmesine rağmen H'de gösterilmemiştir.

⁵¹ **Behcet-ārâ** H] Behcet-edâ M

⁵² İmâm Şâlih H] İmâm-zâde Üsküdarî M

⁵³ Üsküdarî Kayışbiçak-zâde H] İbrâhîm Beg 'Alî Paşa-zâde M

⁵⁴ 'Alî Paşa-zâde İbrâhîm Beg H] Şeyhü'l-islâm M

⁵⁵ Şeyhü'l-islâm H] Maḥmūd-ı Üsküdarî M

Pençe

Behcet-efzâ: Üsküdarî Maḥmūd.

Behcet-nümâ: Hâcî İsmâ'îl.⁵⁶

Behzâd: Memiş Efendi.⁵⁷

Behişt-ârâ: 1109. Gülcibaşı-zâde.

Behişt-ârâ: İmâm-zâde Üsküdarî.

Beyâz-ı İmâm: İmâm Şâlih.

Beyâz-ı Pervîz-zâde: 'Abdü'l-kerîm.

Beyâz-ı Diğer-i Pervîz: 'Abdü'l-kerîm.

Beyâz-ı Şağîr: Şeyh.

Beyâz-ı 'Abdî: Kâsımpaşalı.

Beyâz-ı Kâlaycı: Eyyübî Hüseyin Beşe.

[20b]

Beyâz-ı Meḥemmedî: Sene-i zabtı vü tesmiye 1138. Memiş Efendi Beşiktaşî.⁵⁸

Beyâz-ı Nev-toḥm: Sene-i zühürü 1137. Kâlozlı-zâde.

Pîrâye-i Gülşen: Kâlozlı-zâde.

Pîrâye-i Şâlihî: İmâm.

Beyzâ-ı Ziyâ: Yümnî Efendi. Rengi koyu kırmızı, kitâbeleri lâjiverdî, fitileleri mor, bergleri ḥançerî vü bādâmî beyninde, tığları miyânından keşîde olup [...]

Bî-'adîl: 'Osmân Efendi. 'Osmân Efendi'nün fevtinden sonra Ḥaṭṭât 'Abdî Çelebi'nün bâğçesinde tesmiye olundu. Vaşfı kenâr-ı şaḥîfededür.

[20b Derkenâr] Mısrâ':

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı rengîn-kumâş-ı Bî-'adîl

.....

⁵⁶ Hâcî İsmâ'îl H] Ka'riyyeli Hâcî İsmâ'îl M

⁵⁷ Memiş Efendi H] Memiş Efendi Özili M

⁵⁸ Memiş Efendi Beşiktaşî H] Süleymân Ağa M

بہا پیرای اسمعیل

Bahâ-pîrâ-yi İsmâîl

Rengi güvezî, bergleri bādāmî vü bārîk ü berāber, tūğları şülüsānî tūğdur. Kitābeleri şeş berginde ‘ale’s-seviyye açık neftīdür. Kitābelerinüñ bālāsı fındkî, pāyîn dip döşemesi sarı, fitülleri ‘anber-büyî toğmından cüz’î berter, rişteleri şarıdır ve min haysî’l-mecmū‘ pākîze vü maṭbū‘ ve dil-ārā vü gönce-i nā-yāb-ı hayret-efzādur. Bu lāle 1135 senesinde **Bî-‘adîl** olmağ üzere yazıldı lākin Gülcî-zāde’nün **La’l-i Ruḥsār**’ına müşābeheti vardır. Temyîz olına.

Bî-naẓîr: Hācı Mollā.

Bıyıklı: Velî Efendi.

Peyk-i Bahār: Eyyübî.

Peyker-i Nāz: Hācı Mūsā. 1136 senesinde miyānî-i hāme-i siyeh-cāme, libās-ı hüsñ ü peykerin nigār-hāne-i ma’nāya nigāşte ve mānend-i direfş-i Gāvyanî nām-ı bülendin efrāşte idüp kenār-ı şahîfeye peyvestedür.

[20b Derkenār]

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Tal‘at-i şıve-sāz-ı **Peyker-i Nāz** Dü-rengi ala mā‘îl güvezî ve beyāz ile mülevven, kitābeleri hurde lājiverdî, bîrününden maḥsūs bergleri bādāmî bārîk ü berāber, fitülleri benefşîye mā‘îl, rişteleri [...] endāmı **Şür-efgen** vādisindeğür. 1136 senesinde tenāsüb-i cem‘iyyet-i hüsni müşāhede olmuğ;

Mışrā‘:

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Virdi tāb-ı ruḥı ārāyış-i **Pervîn**’e niżām

Bî-mişl: Kedḥudā-zāde.

Bî-mişl: Maḥmūd-ı Üsküdarî.

[21a]

Bî-hemtā: Kıpudan Paşa. 1137 senesinde ser-levḥa-i vālāda zuhūrı şuyū‘ bulup, müşāhede-i hüsniñe ruḥşat bulunmadı, rüy-ı ‘arūs-ı behceti hayfā yazılmadı.

Bî-hemtā: Şeyḥ.

Tāb-āver: Subaşı.

[21a Derkenār] Mısrā':

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Revnaq-ı dil-rübā-yı **Tāb-āver**

Yek-rengi koyu ayvā güli, dü-rengi beyāz u şirīn güvez ile döner, tığları bālā-yı miyānından keşīde, bergleri bārīk ü berāber, fitüleri şarı, pāyīn beyāz, kitābeleri şeş-berginde lisānü's-sevr çiçegi renginde taḥnīrāt iledür. Beyāz kitābeleri vardır.

Tāb-efzā: İshāq-zāde. Yek-rengi güvez olmak üzere ḥaber virdiler, bergleri bādāmī vü bārīk ve mevzūn.

Tāb-efgen: Feyzū'llāh Efendi.

Tābān: Kıpudan Paşa. Rengi koyu gül-reng, bün şarı, fitüleri siyāh, bergleri bārīk ü berāber [...]

Tāb-endāz: Şeyḥ.

Tāb-baḥş: Solak-zāde.

[21a Derkenār]

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ziver-i evşāf-ı ḥüsn-i **Tāb-baḥş**

Yek-rengi 'Adīm gibi açık güvezdür. Pāyīn beyāz, fitüleri siyāh, kitābeleri üç berginde ḥafī lājiverdī ve bergleri bārīk, bün **Bābuccı** gibidür. Rişteleri [...]

Tāb-dār: İshāq-zāde.

[21a Derkenār]

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Vaşf-ı ḥüsn-i dil-rübūd-ı **Tāb-dār**

Rengi sürḥ-i mercānī ve 'Adīm gibi bir barmaḫ miqdārı beyāz ve derūnınuñ beyāzı daḫı bīrūnı gibidür. Bergleri bādāmī vü mevzūn ve berāber, iç berglerinüñ nāzikliği, taşra berglerine gālibdür. Fitüleri kibrītī ve üzerlerinde külāh gibi ḡayr-i ma'ḥūd birer fitüleri daḫı vardır. Tığları [...]

Tâb-dâr: Hâcî İsmâ'îl.

[21b]

Tâbiş-dâr: Üsküdarî Maḥmûd. Rengi al-ı şaḥîḥ, kitâbeleri üç berginde ḥafî, fitîl şarı, bün beyâz, bergleri iç bergleri, bîrûnından incedür ve bârîk ü berâberdür.

Tâbende: Feyzu'llâh Efendi.

Tâc-ı Edhemî: İbrâhîm Efendi.

Tâc-ı Bahâr: Tanbûrî-zâde.

Tuḥfe-i Selmânî:⁵⁹ El-Ḥâcc Berber Aḥmed.

Tuḥfetü'l-‘uṣṣâk: ‘Oṣmân Efendi.

[21b Derkenâr] Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Ziver-i ḥüsn-i **Tuḥfetü'l-‘uṣṣâk**

Yek-rengi kırmızı nev‘inden ‘unnâbiye qarîb, **Rûḥ-perver**’den güşâdedür. Bün beyâza qarîb nebâtîdür. Fitîlleri mor, kitâbeleri şeş berginde siyâha qarîb mor bādāmîdür. Bergleri berâber ü bādāmîye qarîbdür ve kitâbelerî-nüñ rengi taşradan maḥsûs degildür. Rişteleri [...]

Toḥm-ı Benefş: ‘Oṣmân Efendi.

[21b Derkenâr]

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı revnaḫ-fezâ-yı **Toḥm-ı Benefş**

Yek-rengi koyu benefş, pâyîn beyâz, fitîlleri siyâh, kitâbeleri şeş berginde lâjiverdî ve eṭrâfında beyâz nişâneleri, bergleri içleri ol kadar bârîk degildir. Endâmda **Mülûkî**’ye qarîbdür. Döndükde gâh kendi rengi ve gâh beyâz ile ablaḫ taḥvîl ider. Sâḫları ḥumrete mâ‘îldür. Rişteleri [...]

Toḥm-ı Cedîd: Kazzâz Fındıklılı.

.....

⁵⁹ **Tuḥfe-i Selmânî** H] Tuḥfe-i Süleymânî M

Toħm-ı Cedīd: Subaşı.

Toħm-ı Cedīd: Şeyh-i Hırka.

Toħm-ı Cedīd: Kavuçcı. Murabbâ'yı dönük.⁶⁰

Toħm-ı Cedīd: Küçük Hacı Ahmed.

[22a]

Toħm-ı Cedīd: 1137. Yūsuf Efendi Eyyübî.

[22a Derkenār] Mısrâ':

[*mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün*]

Evşâf-ı hüsn-i şüh-ı **Toħm-ı Cedīd-i** Yūsuf

1137 senesinde zühür idüp, ziver-i hüsn ile ârâste ve nigâh-ı i'tibâra şâyestedür ki rengi koyu güvezi ve ziyâde beyâzla taħvîl itmîş idi. Bergleri bârîk ü berâber ve ser-endâz, tıgları şülüşânî tıgdür. Fitilleri benefşe morı, rişteleri sefid ve fitili ile reng-âmîz, bün **Ferah-efzâ** dibi gibidür.

Toħm-ı Cedīd-i Güvez: Sene-i zühürü 1137. Topħâneli-zâde.

Toħm-ı Cedīd-i Diğer: Sene-i zühürü 1137. Topħâneli-zâde.

Toħm-ı Hurşid: Tanburi-zâde.

Toħm-ı Hıttâyi: 'Osmân Efendi.

Toħm-ı Diğer: 1137. Yūsuf-ı Eyyübî.

Toħm-ı Şirîn: Hammâmcı Çāvüş.

Toħm-ı Yeñidünyâ: 'Osmân Efendi.

[21b Derkenār]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Vaşf-ı hüsn-i **Yeñidünyâ Toħmı**

Yek-rengi koyu gül-günî, bün sefid, fitilleri siyâh, bergleri bârîk ü berâber, kitâbeleri her berginde rengin, lajiverdî ziyâde şafvetinden taşradan maşsüs daħı döndüğü yokdur.

.....

⁶⁰ H'de Kavuçcı'nın altında bu ifade yer almıştır.

Mısrâ‘:

[*mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün*]

Yek-reng-i bezm-i hüsn ü le‘âfetdür ol perî

Turfanda: ‘Osmân Efendi.

Turuncî-i İmâm: Şâlih Efendi.

Turuncî-i ‘Alî:⁶¹ Mu‘tek-i Velî Efendi Eyyübî.⁶²

[22a Derkenâr]

[*fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün*]

Vaşf-ı **Turuncî-i** be-nâm-ı ‘**Alî**

Rengi koyu turuncîdür. Bün şarı, fitileleri benefşe morı, kitâbesi nîm-neftî, bergleri bādāmî ve bārîk ü berāber, dü-rengi şarı ile döner, dipsizliği ra’nâdur. Döndükde koyu nebâtî ve al ve gül-günî ve turuncî ile döner. Tığları miyânından keşîde lâkin bir mîkdâr çengâl ider. Meşhûr-ı cihân Eyyübî Çiçekci Velî Efendi’nün mu‘teki ‘Alî’de ser-zede-i zühûr olmuşdur.

Mısrâ‘:

El-‘abdu ve mâ yemlikuhü kâne’l-mevlâhu⁶³

[22b]

Turuncî-i Bâlâ: Dihkânî-zâde.

[22b Derkenâr] Mısrâ‘:

[*fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün*]

Vaşf-ı hüsn-i **Turuncî-i Bâlâ**

Yek-rengi rengin turuncî, bün şarı, kitâbeleri açık zeytünî vü bādāmî, fitileleri şarı ve tohum-hânesinden kütâhdur. Bergleri gâyet bārîk, cüz’î nâkışdur. Tığları nişfindan keşîde, dü-rengi ala qarîb turuncî ve keskin şarı ile döner.

Turuncî: Hâcî İsmâ‘îl Ka‘riyyeli.

•••••

⁶¹ **Turuncî-i ‘Alî** H] Turuncî-i Eyyübî M

⁶² **Mu‘tek-i Velî Efendi Eyyübî** H] ‘Alî M

⁶³ “Kul ve mal varlığı sahibine aittir.”

Turuncî-i Cedîd: Dihkânî-zâde.

Turuncî-i Haḥḩāt: Ka'riyyeli Bekir Ağa.⁶⁴

Turuncî-i Zîbâ: İbrâhîm Ağa.

Turuncî-i Süleymânî: Süleymân Ağa.

[22b Derkenâr]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı Turuncî-i Süleymânî

Yek-rengi açık turuncî, bün kibrîṭî, fitîlleri siyâh, rişteleri şarı, kitâbeleri şeş berginden eṭrâfi nefûî tahrîrli bādāmî, celî yeşildür. Bergleri berâber, dü-rengi koyulanup nebâṭî ile döner.

Turuncî-i Siyeh Fitîlli: Hâcî Mûsâ. 1136 senesinde ba'de't-temkîn evşâf-ı hûsn-i dil-firûzî tahrîr ve icmâlen kenâr-ı şaḩîfede nüviştedür.

[22b Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı Siyeh Fitîlli Turuncî

Dü-rengi nebâṭiye mâ'il şarı ile televvün ider vücûh ile **Müsteṣnâ Turuncî**'den ayrılmışdur. Bu ğayn vâdidedür. Fitîlleri siyâh, tığları nişfindan keşîde ve iç bergleri ğâyet ince ve bîrûnından berter olup iyi kitâbedür. **Gülşen-ârâ** diplidür ve bî-kitâbedür. Rişteleri [...]

Turuncî-i Siyeh Fitîlli ve Kitâbeli:⁶⁵ Hâcî Mûsâ. Sene-i zuhûrî 1137. Yek-rengi ankıdıye mâ'il şaḩîḩ turuncîdür. Dü-rengi koyu lîmonî şarı ile taḩvîl ider. Kitâbeleri bādāmî vü lâjiverdî ve bîrûnından maḩsûs, fitîleler siyâh, bergleri bādāmî ve cüz'î nâkış şeyn virmez. Tığları şülüşânî tığ ve delv çevirmede bostân-ı hûsnine ṭarâvet virüp bî-naẓîr ü maṭbû'dur.

Turuncî-i Şehen-şâhî: Sa'îdî Süleymân Beg Sinân Paşa-zâde. Bir lâledür ki bi-ḩudretî'llâhî Te'alâ açılmasına ḩarîb ḩible ṭarafına ber-ḩâ'ide secde ider ba'dehü açılır.

.....

⁶⁴ Ka'riyyeli Bekir Ağa M | Bekir Ağa H

⁶⁵ **Turuncî-i Siyeh Fitîlli ve Kitâbeli** H | Turuncî-i Sîm Fitîlli ve Kitâbeli M

Turuncî-i Cedîd: El-Hâcc İsmâ'îl.⁶⁶

Turuncî-i Müferrih: Şeyh.

[23a]

Şeyh'ün **Turuncî-i Müferrih** nâm tohmını İshâk Efendi'nün **Şâhib-zamân** ta'rîf itdigi lâledür.

Turuncî-i Şağîr: Şeyh. 1135 senesinde zühür eden âsarındandır. Evşâf-ı ârâyîş-i kâlâ-yı hüsnî kenâr-ı şahîfeye nüviştedür.

[23a Derkenâr]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Vaşf-ı hüsn-i **Turuncî-i Şağîr**

Bergleri bādāmî, büleñ ü berâber ziyâde ser-tîz ü mücellâ, tîğları miyâ-nından keşîde, fitûleler ziyâde nebâtî, rişteler altun şarısı şafrâ-i fâkî' mefhûmî üzere üç birün berglerinde şarî nîm kitâbeler maşûsdur. Rengi şahîh turuncîdür.

Turuncî-i Latîf: Berber Hâcî Aḥmed.

Turuncî-i Müsteşnâ: Hâcî Mûsâ. Ba'de't-temkîn evşâf u ârâyîş-i dil-pezirî 1137 senesinde taḥrîr ve kenâr-ı şahîfede nüviştedür.

[23a Derkenâr] Evşâf-ı ruḥ-ı Turuncî-i Müsteşnâ: Dü-rengi açîk kibritî ile âmîziş ider. Bî-kitâbedür. Sülüşânî tîğdür. Bergleri bādāmî, bārîk ü berâber ve evzâ' u eṭvârî **Vahîd** endâmında ve nezâketindedür. Fitûleleri ala mâ'îl şarıdır. Rişteleri [...] tîğları henüz der-niyâm-ı âsâyîş-i kârzâr-ı ceşş-i çemen olmağla müşâhede-i yârâna tevakkûf olundu.

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Lâle-ruḥlar sell-i seyf olmuş çemende nâzdan

Gösterür şemşîr-i istiğnâsını açmazdan

Turuncî[-i] Fitîli Mor: Dihkânî-zâde. Yek-rengi hâliş turuncî, bün şarî fitûleleri siyâh ve tohm-hânesinden kûtâh, bergleri ḥançerî, bün ḥoḳkavâr, tîğları nişfindan keşîde, dü-rengi şarî ile döner ve bir miqdâr çengâller.

.....

⁶⁶ M'de şu şekilde ek bilgi verilmiştir. "Kendi **Cedîd Turuncî** tesmiye itdi."

ترنجی شیخ

Turuncî-i Şeyh

Turuncî-i Vâlâ:⁶⁷ Şolak-zâde.⁶⁸

[23a Derkenâr] Mısrâ':

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Cihân-ı hüsn ü leţâfet **Turuncî-i Vâlâ**

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Zihî hüsn-i dil-ârâ-yı **Turuncî-i** Şolak-zâde

Yek-rengi kırmızıya mâ'îl koyu turuncîdür. Bün nebâtî, fitileleri mor, tohm-hânesiyle berâber kitâbeleri pâyînde nefîdür. Bergleri hançerî vü bârîk ü beraber, dü-rengi döndükde rengi koyulanup kırmızı olup ve nebâtî ile döner. Tığları [...] rişteleri [...],endâm-ı dil-ârâsı ve kavâ'id-i hüsn-i ra'nâsı fi'l-cümle **Şâhib-kırân** yoludur.

Turuncî-i Vasat: Dihkânî-zâde.⁶⁹ Rengi turuncî-i şâf, bün şarı, fitileleri şarı, bergleri hançerî vü bârîk, dip tutmada hoĸkavâr püşîde, dü-rengi şarı ile döner. Tığları [...] bunuñ farkı fitîli şarı olduĸudur.⁷⁰

Tekne Mori: Mehemmed Çāvüş-ı Üsküdarî.

Temkîn.

Tenhâ-hıram: Şâlih Efendi İmâm.

Tüvânâ: Kozozlı-zâde. Sene-i zühür 1137. Rengi güvezi döndükde beyâz ile taĸvîl ider. Bî-kitâbedür. Fitileleri mor ve tohmından berter, rişteleri ziyâde beyâz, bergleri hançerî ve berâber, tığları miyânından keşîde.

Tütüyâ-yı Çeşm: Berber 'Abdu'llâh-ı Eyyübî.⁷¹

[23b]

Tozĸoparan: Tanbürî.

Tevfîk: ĸapudan Paşa.

⁶⁷ 23a derkenârda bu lâlenin adı "**Turuncî-i Şolak-zâde**" olarak da kaydedilmiştir.

⁶⁸ Şolak-zâde H] -M

⁶⁹ Dihkânî-zâde H] -M

⁷⁰ M'de şu şekilde ek bir bilgi vardır: "**Fitîli Mor Turuncîsi**'nden Sâ'ir evşâfi birdür."

⁷¹ Berber 'Abdu'llâh Eyyübî H] Berber 'Abdu'llâh Çelebi Eyyübî M

Tîr-endâz: İbrâhîm Beg ‘Alî Paşa-zâde. Dü-rengi şarı ile al, bergleri bârîk ü berâber ve nişter-zen tîğları zîr-i miyânından keşîde, şâyed şülüşânî ola, fitîleleri kibritî, tohm-hânesinden kütâh, lâkin yek-rengi görölmege muhtâcdur ki şâbit ola.

Tîg-ı Sürh: Hasan Beg Kâdî-i Mısr. Merķûm Hasan Beg’ün tohmından ser-zede vü zuhûr ve ba’de vefâtihî Eyyübî Başdırmacı’da şöret ü şüyû’ buldı.

Tîg-ı Sürh: Süleymân Ağa. Güvezdür ve dip beyâzdur.

Su‘bân: Hâcı Mūsâ. 1135/1136 senesinde ser-levha-i vâlâda cilve-rîz ve ejder-nümâ-yı sihr-engîz olup, hâme-i bürîde-zebân-ı hüsni beyânında gerçi kâşırdu, icmâlen nüvişte olınan rumûz-ı gâmızı kenâr-ı şâhîfeye nüviştedür.

[23b Derkenâr] Mısrâ’:

[mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün]

Şode âteş-feşân **Su‘bân-ı Mūsâ**⁷²

Dü-rengi koyu nebâtî ile âmîziş idüp şarıya qarîb turuncîdür. Bergleri hançerî, ziyâde bârîk ü berâber, tîğları şülüşî kitâbe bulup şülüşânî keşidedür. Fitîleler şarı ve tohmile berâber ve rişter nebâtî vü bî-kitâbedür. Endâm u leţâfetde, dil-ârâm u ser-bülend ve şîve vü nezâketde bî-bahânedür ve **Turuncî-i ‘Oşmânî** vâdîsinde olup, haķķâ ki şöret-şî‘âr-ı âfâķ [u] vel-vele-ârâ-yı kıbâb-ı kaşırına tıbâķ olmağa şâyestedür. Lâkin henüz yek-rengi görölmedi.

[23b Derkenâr] **Cihân-pesend:** Şeyh.⁷³

[fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün]

Vaşf-ı ârâyiş-i **Cihân-pesend**

Dü-rengi gül-penbe vü beyâz-ı şâhîh iledür, fitîleler şarı tohmile berâber, rişter kibritî bergleri bādāmî, kitâbeleri bülend ü büzürg şarı ve kitâbenüñ bālâsında pâzehrî ‘alāmâtı nümâyân, bün sefid.

.....

⁷² “Mūsâ’nın ateş saçan esasına dönüşüverdi.”

⁷³ 23b derkenârda tavsifi yer alan “**Cihân-pesend**” ve yetiştiricisi 25a’da metin içinde kaydedilmiştir.

Mışrâ‘:

[*mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün*]

İtmiş keşide tıgları nısfına qarîb

Câzib: Süleymân Ağa.

Câm-ı Cem: Hâcı Mollâ.

Câm-ı Neşât: Paşacıq-zâde.

Cân-bağş: Süleymân Ağa.

[24a]

Çerâğ-ı Gülşen: Hâcı İsmâ‘îl.

Çerâğ-ı Gülşen Yolında: Şeyh.

Çeleng: Remzî.

Cilve-bağş: ‘Osmân Efendi.

Cilve-bağş: Berber Hâcı Ahmed.

Cilve-dâr: Kara Mollâ.

Cilve-riz: İmâm Şâlih.

Cilve-riz: Şeyh. 1136 senesinde ser-levha-i vâlâ-yı lâlezârda cilve-riz-i zuhûr olduqda evşâf-ı hüsn ü leţâfeti kenâr-ı şahîfede nüviştedir.

[24a Derkenâr] Cilve-riz-i Şeyh

Mışrâ‘:

[*fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün*]

Şive-i endâm ü hüsn-i **Cilve-riz**

Yek-rengi haşhâşîye qarîb koyu güvezi, gâyet leţâfet üzere ve mücellâdur. Rengi, fişne-reng ile reng-âmizdür. Bün beyâz-ı şahîh, kitâbeleri şeş ber-ginde hâliş lâjiverdî vü bülend ve celî vü şanevberî ve taşradan maşsûs bergleri bādāmî vü gâyetü’l-gâye bārîk ü berâber ve ser-tîz, fitîl koyu mor ve tohmından kûtâh ve gâh berâber bulundı. Rişterleri hemvâre sepîd, tıgları mışfından ziyâde şülüşânî mertebe keşidedür, endâmda **Tâb-âver** diplidür.

Cilve-nümâ: Feyzu’llâh Efendi. 1137 senesinde sâğar-ı feyz-âşâr-ı keyfiyet-i hüsnî meclis-i gülşende görölüp ziyâde geçgin olmağla taħrir-i endâm u evşâf-ı behcetine ruşşat ve imkân bulunmadı. Turuncî ile dönmiş idi.

Celīs: Kerāsteci-zāde Üsküdarī. Fitīli siyāh, bī-kitābedür.

Çemen-ārā.

[24a Derkenār] **Çemen-efrüz:** Hammāmī.

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Zihī germiyyet-i hüsn-i **Çemen-efrüz-ı** Hammāmī

Rengi la'līye mā'il hālīs güvezi, bergleri hançeri, uçları bārīk ü berāber, tığ-ları nīminden keşide, pāyīn beyāz-ı şahīh, kitābe benefş ü bādāmī, fitīlleri leylākīye mā'il ve tohmından bālā, rişteleri nişfi mor, esfeli beyāz, derün u bīrūnı mücellā, benefş diblidür.

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Mısrā': **Vahīd** ü **Ālem-ārā** gibidür baş tutması anuñ

[24b]

Çemen-efrüz: Hācı Mūsā.

Çemen-efrüz: Şeyh. 1136 şenesinde **Çemen-ārā** nāmıyla evşāf-ı kavā'id-i hüsnīyātı tahrīr olman lāledür ki hālā ismi **Çemen-efrüz** ve letā'if-i rumūzāt-ı şīve vü harekātı icmālen kenār-ı şahīfede nüviştüdür.

[24b Derkenār] Çemen-efrüz-ı Şeyh, ism-i evveli **Çemen-ārā** idi.

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Vaşf-ı pākīze-i **Çemen-efrüz**

Dü-rengi ergüvānī ve açık nebātī ile reng-āmīz, bergleri hançeri vü berāber ve iç bergleri bārīk, tıgları miyānından keşide, kitābeleri çifte nefi vü lāji-verdī, fitīleleri koyu mor tohmile berāber, rişteleri zīrī nebātī ve bālāsı fitīli gibi siyāh, bün **Gülşen-süz** diplidür. [24b Derkenār] koyu la'lī vü nebātī ile taḥvīli daḥı görüldi ve bergleri bādāmī-rengdür ve bīrūnında şülüşānī tıgdur ve bīrūnından sākına qarīb pāzehrī, ḥurde kitābeleri maḥsūdur. Endām nāzik ve tenāsüb-i dil-keşī dül-güşā olup;

Mısrā':

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Ol serv-i bāğ-ı hüsn ü behā nev-resīdedür

Çemen-pîrâ: İbrâhîm Efendi İmâm-ı Tarsûs.

Çemen-tâb: Muştafâ Ağa. Aksarâyî 1136.

Çemen-zîb: Dâmâd-zâde Efendi.

Çemen-zîb: Bekir Ağa Fındıklılı.

Çemen-zîb: Süleymân Ağa.

Çemen-zîb: ‘Abdü’ş-Şamed Seyyid Şeyh Efendi.

Çevgân-ı Şâhî: ‘Azîze Kadın.

Cihân-ârâ: Kapudan Paşa. 1136 senesinde nüzhet-ârâ-yı cilvegâh-ı zuhûr olup, evşâf-ı hüsn-i ‘âlem-gîri kenâr-ı şahîfeye sebt olundu.

[24b Derkenâr] Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Revnağ-ı tal‘at-i **Cihân-ârâ**

Dü-rengi güvezi vü leylâkî ve beyâz-ı şahîh ile mülevven, bergleri hançeri vü bârik ü berâber tîğları zir-i miyânından keşide, bün nebâtî, kitâbeleri çifte tülânî ve lâjiverdî ve bîrûmından mahsûs, bâlâ-yı kitâbesi mâ‘î esfelî açık zeytûnî, fîteleleri siyâh, tohumundan berter, rişterleri nebâtî ve bergleri **Bâbüccî Lâlesi**’nden bârik olup ve kitâbelerde fark-ı ‘azîmi zâhirdür ki, kitâbelerininüzî zeytûnî, bâlâsı lâjiverdîdür.

Mısrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Mesned-nişîn-i şadr-ı gül ü lâlezârdur

Cihân-ârâ: İshâk-zâde.

Cihân-efrüz: Şeyh. 1136.

[25a]

[25a Derkenâr] **Cihân-efrüz:** 1136 senesinde behcet-ârâ-yı ser-levha-i zuhûr ve mâye’ü’l-iftihâr-ı i‘tinâ vü gurûr olup, deķâyık-ı evşâf-ı hüsnî hurde-bînân-ı daķikü’n-nazar ma‘rifetleriyle görölüp yazıldı.

Mısrâ‘:

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Pertev-i ʃal‘at-i **Cihān-efrūz**

Yek-rengi la‘lī’ye ʃarīb al ve mücellādur⁷⁴ ve bergleri bārīk ü beraber, bün nebātī, ʃülüşānī tūgdür, kitābeleri lājiverdī vü üç iç berglerinde bādāmī ve bīrūn berglerinde kūtāhdur ve bīrūnından maḥsūs fitīleri siyāh, toḥm-hānesiyle berāberdür, rişterleri nebātī, bālāsı fitīli ile hem-reng, endām u vādīsinde nezāket ü istikāmetde ve hoḳḳa çevirmede **Gülşen-efrūz** ve dip tıtmada **Ferah-efzā** gibidür.

Tārīḥ Der Hāḳḳ-ı **Cihān-efrūz**

[mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün]

Bir nev-eşeri Şeyḥ’ūñ gülzāre idüp teşrīf
Tāb-ı ruḥı baḥş itdi mihre şeref-i nev-rūz
Hüsünde bulup bir ān Remzī didiler tārīḥ
Bu hüsni letāfetle açıldı **Cihān-efrūz**

Cihān Bezedi: Mü‘ezzin Pīrī Çelebi-i Eyyübī. Yek-rengi koyu elmāsīdür. Bün sefīd, fitīleleri siyāh, kitābeleri bādāmī vü nebātīdür ve ekşeriyā kitābelerin silmek ‘ādetidür. Bergleri berāber, tıḡları bālā-yı miyānından keşīde, bün dibinüñ beyāzlıḡı taşrasından maḥsūsdur.

Cihān-pesend: Şeyḥ.

Cihān-nişāb: Tezkireci.

Cihān-nişāb.

Cihān-zīb: Süleymān Aḡa. Açık elmāsīdür. Fitīli mor ve kitābesi vardur.

Cihān-süz: Maḥmūd-ı Üsküdarī.

Cihān-ziyā: Maḥmūd-ı Üsküdarī.

Cihān-fürūḡ: Şeyḥ. 1137 senesinde sāḡar-keşīde-i bezmgāh-ı şuhūd olup, neş’e-i şahbā-ḥurūş-ı keyfiyyet-i letāfeti kenār-ı şahīfede rindān-ı şüküfe-perverāna işrāb olunduḡı hüveydādur.

.....

⁷⁴ 25a’da derkenārda “**Cihān-efrūz:** Yek-rengdür āmizişi ‘unnābiye ʃarīb rengledür.” ifadesi yer alır, M’de lāle tavsifinin ikinci cümlesidir.

[25a Derkenâr]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Âftâb-ı ruḥ-ı **Cihân-fürûğ**

Fitîleleri kıoyu mor, toḥm-hânesiyle berâber, bergleri bādāmî vü berâber ve bārîk, tîğları şülüṣânî tîğ ve bî-kitâbedür ve rengi güvezi ve beyâz-ı şaḥîḥ ile mülevven, endâmında ve dip çevirmede **Vahîd** endâmındadır ve nezâket ü leṭâfet üzeredir. İsm-i evveli **Zülfe-dâr** ve **Şive-pâş** olup, ğurre-i ğarrâ-yı hüsnî teraḳḳide olmağla, ismi tebdîl olundu.

Cihân-gîr: Kerâsteci 'Alî Çelebi.**Cihân-gîr Müşâbihi:** 'Azîze Kadın.**Çemen-ziyâ:**⁷⁵**Cihân Bezedi Toḥmı:** Süleymân Ağa.⁷⁶

[25b]

Hâlet-efzâ: Kapudan Paşa.**Hâlet-fezâ:** Remzî.**Hâlet-baḥş:** Kapudan Paşa.**Habîbü'r-rûḥ:** Hâcî İsmâ'îl Lâlezârî.⁷⁷ Sene-i zuhûr 1138.

[25b Derkenâr] Mıṣrâ':

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Şeref-i tal'at-i **Habîbü'r-rûḥ**

Dü-rengi gül-günîye mâ'îl açık la'î ve beyâz ile mülevvendür, fitîleleri kibriü, toḥm-hânesiyle berâber, riştelere nebâtî, bergleri bādāmî vü bārîk ü berâbere qarîbdür, tîğları zîr-i miyânından keşîde ve bî-kitâbedür.

Hüsn-efzûn: Kavuçkı.**Hesnâ:** Kapudan Paşa.

●●●●●●●●

⁷⁵ Beşiktaşî Çiçekçi Meḥmed Çelebi. Sene 1138 M] -H⁷⁶ Bu lâle adı H'de kayıtlı değildir. M'den alınmıştır.⁷⁷ M'de şu şekilde ek bilgi mevcuttur: "Müsemmä-yı Hâcî Aḥmed-i Şâfî"

Hâlet-efzâ

Hüs-n-dâr: Remzî.

Hasîb: Kâra Mollâ. 1136 senesinde evşâf-ı hüs-n-i dil-âvîzi raqam-zede-i silk-i tahrîr olundu, kenâr-ı şahîfede nüviştedür.

[25b Derkenâr]

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı vâlâ-güher-i hüs-n-i **Hasîb**

Yek-rengi la‘îlî, bün nebâtî, fitûleler siyâh ve bülend ve tohm-hânesinden bālâ, rişterleri hemvâre nebâtî, bergleri hançerî vü berâber ü bârîk, tîğları şülüşânî tîğ keşîde ve şülüşî kitâbe çevirüp, lâjiverdî mora qarîb bîrûnından mahsûs “Dip tutmada **Şahîb-kırân** diplidür.” didiler erbâb-ı şükûfe. Endâm u etvârî kendiye mahşûş vâdîde mümtâzdur. 1136 senesinde hânesinde evşâfî yazıldı.

Hüseynî: Tophâne Şeyhî Hüseyn Efendi.

Hür-endâm: Kapudan Paşa. Sene-i zühûrî 1137. Beyâz dur.

Hür-endâm: Sene-i zühûrî 1138. ‘Abdü’l-hâlim-i Üsküdarî.

Hür-peyker: Hâcî İsmâ‘îl.

[26a]

Hayât-efzâ: Şeyh.

[25b Derkenâr]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Vaşf-ı ârâyiş-i **Hayât-efzâ**

Rengi şahîlî al, bergleri bârîk ü berâber ve şîrîn, tîğları miyânından keşîde, fitûl şarî, tohm-hânesinden bâlâter, rişterleri nebâtî, bün derûn u bîrûnından nebâtî, bî-kitâbedür, feyz-i bahâr-ı luft-ı Hudâ’dan şüküftedür.

Hayât-efzâ: Dökmeciler İmâmı Eyyübî.

Hayât-âver: Miskî İbrâhîm Çelebi.

Hayât-bahş: Berber El-Hâcc Aḥmed.

Hüseyinî

Ḥayât-baḥş: Ḥâcî İsmâ‘îl.⁷⁸

Ḥayâtü'l-ḳulûb: Uzun Süleymân Çelebi.

Ḥayret-efzâ: Ḥâcî İsmâ‘îl Қа‘riyyeli.

Ḥâkisterî: Peçli.

Ḥâkisterî: Meḥemmed Efendi Mü‘ezzîn-i Tıḳlı

Ḥân mân: ‘Alî Ḥ‘âce Eyyübî.

[26b]

Ḥâver-i Gülşen: Dâmâd-zâde Efendi.

Ḥuceste: Şeyḫ.

[26b Derkenâr] Mıṣrâ‘:

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün*]

Libâs-ı ḥüsn-fîrûz-ı **Ḥuceste**

Rengi koyu kırmızı, fitûleleri siyâh ve toḥmından berter, riştelereñ bālâsı nebâtî, pâyini beyâz, kitâbeleri lâjiverdî, servî-şekl, dipleri beyâz, tıḡları mıṣfına ḳarîb, bergleri bârîk ü berâber.

Ḥudâ-dâd: İmâm-zâde Üsküdarî.

Ḥudâ-dâd: Tānbürî-zâde.

Ḥadeng-i Nâz: ‘İzzet Beg.⁷⁹

Ḥurrem: Şeyḫ.

Ḥurşîd: Aḫmed Ağa Yūsuf Efendi-zâde.

Ḥurşîd-nümâ: Ḥâcî İsmâ‘îl.

[26b Derkenâr]

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Pertev-i behcet-i **Ḥurşîd-nümâ**

⁷⁸ Ḥâcî İsmâ‘îl H] Қа‘riyyeli Ḥâcî İsmâ‘îl M

⁷⁹ Bu lâle adı ve yetiştiricisi M‘de şu şekildedir: “**Ḥadeng-i ‘İzzet:** ‘Alî Beg.”

Rengi leylākī ve güvezi ve beyāzla mülevven, bergleri hançerī ve berāber ü bārīk, tıǵları bālā-yı miyānuñdan keşīde, fitīlleri açk mor, tohmile berāber, rişteleri benefşe-reng, kitābeleri lājiverdī, bün beyāz.

Hoş-āmed: Süleymān Aǵa. Güvez yolında gül-reng, fitīli mor, kitābesi mā'ī, **Bābūccı** kitābelidür.⁸⁰

Hoş-endām: 'Oşmān Efendi.

Hoş-āyende: 'Oşmān Efendi.

Hoş-āyende: Kavuçkı.

[27a Derkenār]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Vaşf-ı ārāyiş-i **Hoş-āyende**

Yek-rengi açk kırmızı, bün beyāz, fitīlleri mor, rişteleri nebātī, kitābeleri koyu mā'dür ve iç berglerinün içi nebātī üzerine hafī, taşra berglerinde celīdür. Tıǵları bālā-yı miyānuñdan keşīde.⁸¹

[27a]

Hoş-büy-ı Sālihī: İmām Şālih.

Hoş-bü: Serrāc Hācı Muştafā Kāsımpaşalı. Ankıdı ve şarı ile dönmiş bir lāledür. Sene-i zuhūrī 1137, be-dest-i Hāfiz.

Hoşter: 1136, İbrāhīm Aǵa. **Feyz**'e qarībdür. Be-ķavlihi.

Hoş-reng: 'Aziz Fethiyyeli.

Hoş-reng: Kedhudā-zāde.

Hoş-kām: Remzi.

[27a Derkenār]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Vaşf-ı ārāyiş-i hüsn-i **Hoş-kām**

.....

⁸⁰ Bu lālenin tavsifi M'de Kedhudâzâde'nin **Hoş-reng**'ine yazılmıştır.

⁸¹ 26b derkenârda yer alan "**Hançer-i Yākūt**" un tavsifi, 27b derkenârda tekrarlanmıştır. Lāle adının 27b'de geçmesi sebebiyle lālenin tavsifi bu varakta yer almıştır.

Dü-rengi beyâz-ı şaḥîḥ ile mülevven, Londrine gül rengidür. Fitûleleri mışrî mor, toḥm ḳaddiyle berâber, rişteler beyâz-ı şaḥîḥ, bergleri bârîk ü berâber ve ḥançerî, derûn u bîrûnında bergleri müsâvidür. Tîğları miyânından keşîde, bî-bün ve sefid-bün ve bî-kitâbedür. Ziyâde ḥüsn-dâr ve metânetde ‘alem-dâr olup keşîde-i bün ve endâmda aḥsen ve **Mülûkâne**’den müstaḥsendür.

Ḥoş-nümâ: Ḳafes-zâde İbrâḥîm Çelebi.

Ḥoş-nümâ: Feyzullâh Efendi. Rengi kırmızı ve şarı ile mülevven.

Ḥıṭâyî: Velî Efendi.

Ḥulâşatü'l-ezhâr: Ḥacı Mollâ.

Ḥulâşatü'l-ezhâr: Şeyḥ.

[27a Derkenâr]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Vaşf-ı ârâyîş-i **Ḥulâşa-i Şeyḥ**

Yek-rengi ayvâ güli, bergleri bârîk ü berâber, tîğları zîr-i miyânından keşîde, fitûller sis getürmiş, üzerlerinde siyâhdur ve toḥm ḳaddinden kûtâh, rişteleri beyâz, bālâsı rengin, kitâbeleri ḥafî mâ‘î çiftedür ve üç berginde kitâbe gibi noḳtalar bîrunından maḥsûsdur.

Ḥançer-i Gül-gün: Ḳahramân-zâde.

[27b]

Ḥançer-i La‘lîn: Ḳapudan Paşa.

[27b Derkenâr] Mışrâ‘:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Cevher-i ḥüsn-i **Ḥançer-i La‘lîn**

Yek-rengi la‘lî, bün nebâtî, fitûleler siyâh ve bülend ve toḥm-ḥânesinden bālâ, rişteleri hemvâre nebâtî, bergleri ḥançerî vü berâber ve bârîk, tîğları şülüşânî tîğ keşîde ve şülüşânî kitâbe girdîde, kitâbeleri lâjiverdî mora ḳarîb ve bîrunından maḥsûsdur. Giriften-i bünde, ‘Oşmân Efendi’nün **Şâhib-ḳırân**’ı diplidür. Endâmda etvâr-ı pesendîdesi kendüye maḥşûş vâdîde müşâhede olundu.

Ḥançer-i Yākūt: (◌)*[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]***Ḥüsni ser-tiz-i Ḥançer-i yākūt**

Yek-rengi la'fī, bergleri bārīk ü berāber ve ḥançerī, kitābesi bādāmī ve lājiverdī ve bīrūnından maḥsūsdur. İç berglerinüñ kitābesi tūlānī ve taşra cānibine ve sākna qarīb maḥalli beyāzdur.⁸²

Ḥavāşş-pesend: Sene-i zuhūr 1138. Şeyh.

[27b Derkenār]*[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]***Vaşf-ı arāyiş-i Ḥavāşş-pesend**

Dü-rengi beyāz ve güvezī ile televvün ider. Fitilleri mor, toḥmından bālā, ser-rişteleri beyāz-ı şahīḥ, bī-kitābedür. Bergleri bādāmī vü bārīk ve berāber ḥükminde tūğları berter zir-i miyānından keşīde, bī-bün ve **Şu'le-riz** endāmındadır.

Mışrā':

[mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün]

Ol serv-i ḥoş-ḥıram daḥı nev-residedür.⁸³

Dād-ı Ḥaḫk: Ḳapudan Paşa.

Dād-ı Ḥudā: 'Oşmān Efendi.

Dād-ı Ḥudā: 1134, Maḥmūd-ı Üsküdarī. Yek-rengi ayvā güli, fitileleri açık mor ve toḥm ḳaddiyle berāber, tūğları nişfindan keşīde, rişteleri beyāz, bergleri bārīk ü berāber ve ser-tiz, bī-kitābe, bün beyāz-ı şahīḥ, derūn u bīrūn ve şülüş-i elfī miḳdārı beyāzlığı bālāya şu'ud itmişdür. **Bezedi** metānetindedür.

.....

⁸² Lâlenin 26b derkenârdaki tavsifi ise şu şekildedir:

[fe'ilātün mef'ülün fe'ilün]

Vaşf-ı ser-tiz-i **Ḥançer-i Yākūt**

Yek rengi la'fī, bergleri bārīk ü berāber [ve] ḥançerī, kitābesi tūlānīdür ve taşra cānibine ve sākā qarīb maḥalli beyāzdur. Fitileleri [...] toḥm ḳadinden kütāhdur, cābecā berglerinde şikāf ider rişteleri [...]

⁸³ 27b derkenârda **Fî Ḥarfî'd-dāl** yazılmıştır.

Dürr-i Şehvâr: Yûsuf Efendi-zâde.

Dürr-i Şâhvâr: Yûsuf-ı Eyyübî.

Dürr-i ‘Aden: Süleymân Ağa. Bergleri berâber ü hânçerî, fitîlleri şarı.

Dervîş-pesend:⁸⁴

Dürre: Süleymân Ağa. Rengi beyâz-ı şahîh, fitîlleri şarı, bergleri berâber ü hânçerî, endâmı nezâket üzeredir.

[28a]

Dürre-i Beyzâ.

Dürr-i Yektâ: Şeyh Fahrê’d-dîn.

Dürr-i Yektâ: İmâm Şâlih.

Düstür-ı Mükerrrem: Kavukcı sâkin-i Tarşuş.

Deşne-i Nâz: Şeyh. Rengi turuncîdür. **Aşgar Turuncî** diyü zabt olmandur.

Dil-ârâ: ‘Azîz Efendi Fethiyyeli.

Dil-ârâ: Şeyh Velî Eyyübî.

Dil-ârâm: Mehemmed Şâlih Efendi.

Dil-ârâm: Maḥmūd-ı Üsküdarî.

Dil-âmîz: Tanbūrî-zâde.

Dil-efrüz: ‘Oşmân Efendi. Yek-rengi **Tuhfe**’si renginden açık, koyu aldur. Pâyîn şarı, fitîl mor ve şagîr ve bādâmî ve toḥm-hânesinden bālâ, kitâbe pād-zehrî, bergleri bārîk ü berâber ve mücellâ, bî-bün, rişteleri fitîli ile hem-reng, tîğları şülüşânından ziyâde tîğdur. Şülâşe-i erbâ’ına qarîb.

Dil-âvîz Müşâbihi: ‘Oşmân Efendi.

[28b]

Dil-âvîz-i Şarâbî: Beşiktaşî Yırık.

.....

⁸⁴ Bu lâlenin yetiştiricisi M’de “Başdırmacı Eyyübî” olarak belirtilmiştir.

Dil-perver: Tanbūrī-zāde. Yek-rengi açık la'lidür. Sā'ir evşafı **Revnağ-ı Gülşeni** gibidür. Bunuñ rişteleri lājiverdīdür. Yine görüle.

Dil-pezir: Kapudan Paşa.

Dil-pezir: Hācı Mūsā.

Dil-pezir: İmām-ı Tarsūs. Müsem mā-yı Fā'iz 1138.⁸⁵

Dil-beste: Sene-i zühür 1137. Kapudan Paşa.

Dil-beste: Feyzu'llāh Mollā.

Dil-beste: Dihkānī-zāde.

Dil-pesend: Beşiktaşī Yırık.

Dil-pesend: 1135. Meḥammed 'Alī.

[28b Derkenār]

[fe'ilātün mef'ilün fe'ilün]

Toḥm-ı **Dil-pesend**-i Meḥmed 'Alī

Dü-rengi leylākīye mā'ıl güvez ve beyāz ile mülevvendür. Bergleri ḥançerī vü berāber ve bārik, tıgları şülüşānī tıgdur ve şülāse-i aḥmāsī kitābedür. Endām **Ferah-efzā** vādīsindedür. Kitābeleri tülānī ve çifte, bün nefū ve bālāsı lājiverdī, fitileleri mor, toḥmile berāber, rişteleri siyāhdur.

Dil-cü: Şerīfe-zāde.

[29a]

Dil-cü: Tanbūrī-zāde.

Dil-cü: 'Oşmān Efendi. Ba'de vefātihī, Sinān Paşa-zāde Bāğçesi'nde sābit oldı. Sa'īdī Süleymān Beg'ün tarafına geçen ekilmiş toḥmlarından şeref-māye-i zühür oldı.

Dil-ḥ'āh: Meḥammed Beg.⁸⁶

⁸⁵ M'de şu şekilde ek bilgi verilmiştir. "Müsem mā-yı Fā'iz 1138"

⁸⁶ Meḥammed Beg H] Meḥammed Vefā'ī Beg M

[28 Derkenâr] Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı endām u şive-i **Dil-h‘āh**

Yek-rengi koyu gül-reng, bün derūn u bīrūn beyāz-ı şahīh, fitīleleri benefşe morı, tohm- hānesinden kūtāh, rişteleri fitīli qarīb maħalli nev‘an fitīli ile mülevven, pāyini beyāz kitābeleri nīm ve mā‘īye qarīb ve hafī, bergleri bārīk ü berāber tıġları nişfından ziyāde şülüsānına qarībdir. Endām-ı dil-keşi **Ferah-efzā**‘ya ġāyetde şebīhdür.

Dil-dār: İmām Şālih.**Dil-düz:** Eyyübī Dede.**Dil-düz:** Hācı Mollā.**Dil-rübā:** Kıpudan Paşa.**Dil-rübā:** ‘Uşşākī-zāde.⁸⁷**Dil-rübā:** Tanbūrī-zāde.**Dil-rübā:** İmām Şālih.

Dil-rübā: Rāsīh Meħemmed Aġa-yı Hīsār.⁸⁸ Dü-rengi güvez ve beyāz ile taħvīl ider. Bün ince, **Gülşen-efrüz** endāmında, bergleri bārīk ü berāber, fitīlleri [...] mor, kitābeleri lājiverdī, tıġları [...] derūn u bīrūnı [...]

[29a Derkenâr] **Dil-rübā:** El-Hācc Berber Aħmed.⁸⁹

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Vaşf-ı naqş-ı hūsn ü ān-ı **Dil-rübā**

Topkapulu Berber El-Hācc Ahmed’ün eşerlerinden olup, rengi, fitīleleri hürde ve açık kibritī ve tohmından berter, rişteleri sefidür, bī-kitābedür.

⁸⁷ M‘de **Dil-rübā**‘nın yetiştiricisi Osmān Efendi olarak kaydedilmiştir. H‘de yetiştiricisi ‘Uşşākī-zāde olarak belirtilen bu lālenin yetiştiricisi Uşşākızāde Osmān Efendi olmalıdır. Bu sebeple tek lāle olarak gösterildi.

⁸⁸ Meħemmed Aġa-yı Hīsār H] Rāsīh Meħemmed Aġa-yı Hīsārī M

⁸⁹ Yetiştirici adı tavsiften adı alındı.

Bergleri ziyāde bārīk ü berāber ve bādāmī, tıǵları şülüşānī mertebe tıǵdur. Endām-ı dil-ārāsı yine **Feyz**'i gibidür.

Dil-rübūd: Dihkānī-zāde.

[29a Derkenār]

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Ṭal'at-i **Dil-rübūd**-ı Dihkānī

Rengi açık güvezī, bün sefid, bergleri bārīk ü berāber, fitüleri mor hürde, rişterleri sepīd ve **Sinān** gibi kitābesinüñ bālāsında hafī taḥrīr 'alāmeti hüveydādur. Müşāhede olnan ḥaylī ince dipli idi. Tıǵları [...]

[29b]

Dil-süz: 'Oşmān Efendi. Dü-rengi leylākī ve güvezī ile döner. Pāyīn beyāz, fitüleri siyāha qarīb ve toḥm-ḥānesiyle berāber, kitābeleri bādāmī benefşī, bergleri ḥançerī vü bārīk ve berāber, rişterleri beyāz, bālāsı fitüli ile rengin.

Dil-süz: Bekir Ağa Ḥattāt

Dil-sitān: 1136. Mollā Muştafā Topkapulı. 1136 senesinde cilve-berāzen-de-i şāḥa-i zuhūr olup, evşaf-ı ḥüsn-i cihān-giri kenār-ı şāḥifededür.⁹⁰

[29b Derkenār]

[fā'ilātün fā'ilātün fā'iatün fā'ilün] tuba.gov.tr

Aḥsene'llāh nüzhet-efzā-yı cihāndur **Dil-sitān**

Yek-rengi ḥaşḥāşī vü bādincānī beyninde bir ra'nā renge açdı. Üst bergleri koyu, iç bergleri açıkdur ve bergleri bādāmī vü bārīk ü berāber, tıǵları şülüşānından ziyāde keşidedür. Bī-minnet kitābeleri bālāsında mā'ī taḥrīrlı ve pād-zehriye mā'il nebātīdur ve bīrūnından maḥşūs fitüleri mişr morı, toḥm-ḥānesiyle beraber, giriften-i bün; dip tıtmada **Gülşen-ārā**'dan ra'nādur.

Dil-şād: Birāder-zāde. Yek-rengi açık anķidī, pāyīn nebātī, fitüleri mor, kitābeleri açık nefū ve taşradan maḥşūsdur. Taşra berglerinde tām, iç berglerinde nīm, bergleri bārīk ve ekşerī berāber, tıǵları miyānından keşide.

.....

⁹⁰ Bu ifāde lāle tavsifinin sonunda M'de şu şekilde yer alır: "1136 senesinde cilve-berāzen-de-i şāḥa-i zuhūr olup evşaf-ı ḥüsn-i cihān-giri, lü'lü-nişār ve reh-güzār-ı lālezārdur."

دلسوز

Dil-sûz

Dil-şād: Hācı İsmā'īl Ka'riyyeli. Yek-rengi al gül-günī ve nebātī ve beyāz ile mülevvendür. Ba'dehū beyāz olur. Bergleri hañcerī ve bārīk ü berāber, fitīli kibritī, tohmından cüz'ī kütāh, tıǵları şülüşānī tıǵ ve şülüşī bergdür.

[29b Derkenār] **Dil-şād:** Üsküdarī Ğarīķ Maħmūd Efendi-zāde'nün **Dil-şād**'ı vardır.⁹¹

Dil-şikār: Kavuçkı.

Dil-keş: Bozacı 'Abdī Kāsımpaşalı.

Dil-gır: Hācı Mollā.

Dil-nişin:

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Tohm-ı nev-bāve-i şāhib-devlet

Şa'dr-ı a'zam-ı vālā-himem hażretlerinün bu eşer-i celilü'l-kadr-i mu'teberlerinün mecmū'a-i ārayış-i hüsn-i süreyyā-nizām u tenāsüb-i dil-pezir-i āşifte-hurām-ı evşāfi kenār-ı şaħıfede nüviştedür.

[29b Derkenār]

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Bāreke'llāh mesned-ārā-yı feraħdur **Dil-nişin**⁹²

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Oldı iķlīm-i çemende vālī

Eşer-i gülşen-i Şadr-ı 'Ālī

Sene 1137. Faşl-ı rebī'ci hurrem ve nev-bahār-ı ferruķ-ı huçeste-demde ve Ka'riyye-nām maħalde vāķi' olan lālezār-ı feraħ-fezālarında 'işve-berāzende-i zuhūr olan eşer-i mu'teberlerindendür ki dü-rengi hālīş güvezi ve beyāz-ı şaħıh ile televvün ider. Tıǵları zir-i miyānından keşide, bergleri bārīk ü berāber, fitileleri şarı, rişterleri beyāz, bī-kitābedür, endām-ı dil-ārāmı **Şive-engiz** vādisinde cilve-ger olup, bün dip döşemesi şaf sepīd ve

⁹¹ Bu lālenin zuhūr tarihi M'de 1137 olarak gösterilmiştir.

⁹² M'de ayrıca şu mısra verilmiştir:

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Bezm-i bāġa şīşe-pirā-yı feraħdur **Dil-nişin**

Sâ'ir levâzım-ı hüsn ü letâfet ve şîve vü nezâket olan tenâsübi dil-pezîr ü bî-nazîrdür.

Dil-firîb: Yırık-ı Beşiktaşî.

Dil-nişîn: Kâsımpaşalı Hacı Mollâ.

[29b Derkenâr] **Dil-nişîn:** Kaddî İbrâhîm Efendi'nün tohmudur.

[30a]

Dil-nüvâz: Mehemmed Şâlih Efendi. Yek-rengi ayvâ güli, bün beyâz-ı şahîh, fitîlleri mor, tohm-hânesinden kütâh, bergleri bârîk ü berâber, tîğları zîr-i dâmânından keşîde, şülüşi hoqqadur, dü-rengi beyâz u la'lî ve gâhî elmâsî ile döner. Yek-rengi şahîb-i tohmudan mesmû'dur.

Dil-nüvâz: Hacı İsmâ'îl Ka'riyyeli.

Dil-güşâ: 'Osmân Efendi

[29b Derkenâr]

[müstef'ilün müstef'ilün müftef'ilün müstef'ilün]

Ârâyış-i zîbende-i hüsn ü bahâ-yı **Dil-güşâ**
Dü-rengi beyâz, koyu güvezi ve leylâkî ile döner. Pâyin beyâz ve eteklidir. Fitîlleri mor, tohm-hânesinden kütâh, kitâbeleri bādāmî, celî, benefşe morı ve bîrûnından mahsûsdur, bergleri hañçerî, uçları bârîk ü berâber, yek-rengi, tîğları [...], rişteleri [...], endâmı [...] zâbı olunmamış.

Düd-ı Dil: 1138. 'Abdu'llâh Efendi İmâm-ı Sulţân[î]-i Şânî.

Dil-güşâ: Yûsuf-ı Eyyübî.

[30a Derkenâr] **Dü-peyker:** Mehemmed Çävüş-ı Üsküdarî.⁹³

Zevk-âver: Sene-i zühûrî 1137. Kolozlı-zâde.

Zevk-bahş: İmâm Şâlih. Yek-rengi ayvâ güli, dü-rengi kırmızı ve beyâz ile mülevven, bergleri hañçerî ve ser-tîz ü bârîk ve cüz'î nâkış, **Hilâlî** yolında görüldü. Tîğları zîr-i miyânından keşîde, şâyed ki ziyâde ola, fitîleleri mor ve tohmile berâber, kitâbeleri tûlânî lâjiverdî, rişteleri fitîli ile yek-reng, bün ince, bir miqdâr miyânından şikemîdür.

.....

⁹³ 30a derkenârda **Fî Harfîz-zâl** yazılmıştır.

Zevk-bahş

Zevk-bağış: Hâcî İsmâ'îl.

Zehabi: Yūsuf-ı Eyyübî. Tezkireci Ahmed Efendi'de görüldü.

Zî-şân: Şeyhü'l-islâm.

[30a Derkenâr] Mısrâ':

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Eşer-i gülşen-i Şeyhü'l-islâm

Müşârun ileyh hazretlerinüñ gülistân-ı kerâmetlerinde enfâs-ı kudsiy-
yelerinden feyz-yâb olup 1134 senesinüñ nev-bahâr-ı hüceste-âşârında
ser-zede olup, Bermekiyü'l-'aşr ve Âşaf-ı dehr hazretlerinüñ maşrıq-ı
tab'-ı mihr-perverlerinden bi'l-bedâhe tulû' idüp, tesmiye buyurdukları
gönçe-i dil-pezi'dür;

[mef'ilün mef'ilün mef'ilün mef'ilün]

Le'tâfetden görünmez âftâb-ı hüsn-i rahşânı

Çemen şadın şeref-yâb eylemiş seyr eyle **Zî-şânı**

Zî-şân: Perviz-zâde.

[30a Derkenâr]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı hüsn ü harekât-ı **Zî-şân**

İbtidâ Şâfiyye Sultân-zâde'de⁹⁴ zühür iden lâledür ki 'Arif Efendi tesmiye
itmiş idi ki⁹⁵ dü-rengi koyu gül-pembe ve beyâz ile mülevvendür. Yek-rengi
şeffâfdur. Bergleri hançeri vü bārık ve tūr-endâz u ser-tîz, cüz'î nâkışdur.
Bün nebâtiye mâ'îl, şülüşânî tığdur. Zîr-i miyânından keşide olması evlâ
bi't-tarîk, fitîli gâyet siyâh, tohm-hânesiyle berâber, rişeleri beyâz, kitâbe-
leri hafî lâjiverdî endâm le'tâfet üzere **Tâb-âver** yolında olduğı;

Mısrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mef'ilü fâ'ilün]

Evşâf-ı hüsnî defter-i dilde nüviştedür

⁹⁴ Şâfiyye Sultân-zâde'de H] Şâfiyye Sultân-zâde Beg'de M

⁹⁵ 30a derkenârda ayrıca "'Arif Efendi **Şevk-engiz** tesmiye itmiş idi lâkin ba'zı erbâb-ı şüküfe, Perviz-zâde'nün tohmı olduğına zâhib olup, ittifâkları bulunmağla, mezbûruñ tohmı olduğü şâbit olup, ismi tebdîl olundu. İbtidâ zühüründe rengi açık ankidüdür." şeklinde ek bilgi vardır.

Zi-şân

Zî-şân Müşâbihi: Şeyh.

[30b]

Ruĥ-ı Dilber: Meĥammed ‘Alî. Rengi iştâkozî aldur.

Ruĥsâr: Şâlih Efendi.

Raĥşân: 1135. [30b Derkenâr Tahriiri 1136]. Ķapudan Paşa.

[30b Derkenâr] Beyt:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bihterin-‘işve-berâzende-i gülzâr-ı cihân

Pertev-i ĥüsn-i dil-firüz ile oldı **Raĥşân**

Rengi gül-günî, bergleri bârik ü berâber, tîĝları şülüşânî keşide, fitîlleri şarı, toĥm-ĥanesiyle berâber, bün beyâz-ı ŝaĥîĥ, evzâ‘ u eĥvârî **‘İşve-bâz** endâmında maĥbû‘ u temâşâdur. Kitâbeleri aĥvâlî henüz bir gonce-i nâ-şüküfte ve bir dürr-i nâ-süfte olmaĝla ser-beste ħalmagın;

Mışrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Vaşf-ı beyânî ziver-i güş-ı ümîddür

Raĥşende: ‘Oşmân Efendi.

Raĥşende: Ĥâcî İsmâ‘îl.

Rişte-i Cân: Şeyh. 1136 senesinde pertev-endâz-ı sâĥa-i zuĥûr ve çeşm-i müŝtâķîne mâye-i nûr olup, evşâf-ı ĥüsn-i ‘âlem-gîrini nâdire-bînân-ı şükûfe-perverân-ı ĥadîdü’l-başar mütâla‘alarıyla taĥrîr ü temyîz ve kenâr-ı ŝaĥîfeye yazıldı.

[30b Derkenâr]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Târ-ı mecmû‘a-i dil **Rişte-i Cân**

Dü-rengi ziyâde beyâzla mülevven, güşâde gül-reng, bergleri ĝâyetü’l-ĝâye bârik ü berâber ve ser-endâz u nişter-dâr, tîĝları rub‘î kitâbe çevirüp, şülüŝe-i erbâ‘î tîĝ keşide, bî-kitâbedür. Fitîleleri şarı, rişteleri beyâz, nezâket ü letâfetde eĥvârî kendüye maĥŝûŝ olup fevĥinde degil, bu mertebede bir ince lâle müşâhede olunmamıŝdur.

Tārīḥ:

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Açıldı mü kadar bir ince nāzik lāle rūḥ-efzāy 1136

Rişte-i Nāz: Şeyḥ. Sene-i zuhūrî 1137. Bî-kitābedür. Fütüleler mor toḥmından berter, dü-rengi açık güvezi ve beyāz-ı şaḥīḥ ile mülevven, bergleri bādāmî ve berāber ü bārīk, şülüṣānî tığ keşide, hoşka çevirmekde **Latîf Turuncî** gibidür.

Reşk-efzā: Şeyḥ. İsm-i evveli **Nūr-feşān** idi. Yek-rengi beyāz-ı şaḥīḥ, ḥazānına qarīb, zih götürür, berglerinin dāmānında sākına muttaşıl, dā'î-ren mādār sürḥ noktalar peydā olur. Fütüleler siyāh, toḥmile berāber qarīb, rişteler beyāz-ı şaḥīḥ, bî-kitābedür. Bergleri berāber ü bārīk ve bādāmî, tıḡları nişfindan keşide.

Reşk-āver: Muştafā Efendi Tavîl.

Reşk-āver: Maḥmūd-ı Üsküdarî.

Reşk-i Cihān: Remzî.

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Vaşf-ı 'ālem-şeref-i **Reşk-i Cihān**

Rengi yek-reng ve şeffāf koyu la'lî, bergleri bādāmî **[30b Derkenār]** vü berāber ve bārīk ḥükminde, sākına qarīb şeş berginde devre-i kitābeler bāb gibi, beyāz kitābe taḥrîr gibi lājiverdî küçük kitābeleri muḥîṭ olup, fütüleleri ḥurde mor ve toḥmından berter, rişteleri sepîd-i şaḥīḥ, tıḡları bālā-yı miyānından keşide ve keşide-i bün ve endāmda **Feyz-i Neşāt** etvārındadır.⁹⁶

[31a]

Reşk-i Gülşen: Hācî 'Ömer Cābî. 1135/1136 senesinde pîrāye-i sāḥa-i zuḥūr ve nüzhet-efzā-yı bezmgāh-ı sürür olup evşāfî kenāre-i şaḥīfeye nüviştedür.

[31a Derkenār]

.....

⁹⁶ M'de şu şekilde bir ek bilgi mevcuttur: "Sā'ir ḥüsni pîrāye-baḡş-ı encümen-i lālezārdur."

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı ārāyiş-i **Reşk-i Gülşen**

Dü-rengi güvezi ve beyâz-ı şahîh ile mülevvendür. Bergleri berâber ü bārîk, tîğları sülüşâna qarîb keşide, kitâbeleri hafice vü kütâh ve lâjiverdîdür. Fitüleri siyâh, rişteleri fitüli ile mülevven, giriften-i bün; dip tutmada ser-âmed ve şür-efgen, reh-i evzâ'ında nezâket ve metânet üzeredür ki;

Mısrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilün]

Bir şüh-ı serv-i ser-keş-i bâğ-ı zemânedür

Ra'nâ: 'Azîz Fethiyyeli.

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Ziver-i evşâf-ı **Ra'nâ**-ı 'Azîz

Yek-rengi leylâkiye mâ'îl güvezi, dü-rengi beyâz-ı şahîh ile [3 la Derkenâr] televvün ider. Bergleri bādāmî, bārîk ü berâber, tîğları bālâ-yı miyānuñdan keşide, kitâbeleri yek-renginde müşahhaş olup döndükde lâjiverdî ve şeş berginde hafidür. Fitüleri mor benefş, tohm-hânesinden bālâ, rişteleri beyâz, endāmı leţâfet üzere bün sefidür.

Ra'nâ Al: İshâk-zâde.

Rummâni: Şeyh.

Reng-â-reng: Süleymân Ağa. Koyu güvezdür. Kitâbeleri mâ'î, rengi üç rengle televvün, fitüli mor, büyük lâledür.

Rengin: Şeyh.

Revân-bahş: Bekir Ağa Hattât.

Revnaķ-efrüz: Süleymân Ağa. Koyu güvez, beyâz ile döner. Fitüli mor kitâbeleri mâ'îdür.

Revnaķ-efzâ: Şeyh.

Revnaķ-bahş: Kapudan Paşa.

Revnaķ-ı Bahâr: Şeyh. Fî 2 Muħarrem 1132.

Revnaķ-ı Gülşen: Tanbürî-zâde.

Revnak-bahş

[3 Ia Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Zînet-efzâ-yı **Revnağ-ı Gülşen**

Dü-rengi koyu kırmızı renginde âmîziş itmişdür, fitüleler mor, tohm-hânesinden bālâ, bergleri hemvâr u hançerî, tığları şülâse-i erbâ'î keşide, pâyîn döşeme beyâz-ı şâhîh ve beyâz üzere lâjiverdî tahrîrli, kitâbeleri hayret-efzâ ve taşradan mahsûs u servî-şekl ve ucı bādâmîdür. Rişteleri nebâtî, endâmı cüz'î **Bâbüccı**'dan diplidür. [3 Ia Derkenâr] **Dil-perver**'üñ yek-rengi, açık la'fidür.^{97 98}

[3 Ib]

Revnağ-ı Meclis: Gülcibaşı-zâde.**Rûhu'l-kulüb:** Velî Efendi.**Rûh-ı Âşinâ:** Şeyh. 1138.

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Vaşf-ı hüsün ü behcet-i **Rûh-âşinâ**

Dü-rengi açık güvezi ve nebâtî ile mülevven, bergleri hançerî vü bārîk, iç bergleri nâkış, fitülleri benefşe mori ve tohmından kütâh, rişteleri sefid, tığları zir-i miyânından keşide, kitâbeleri rengi nefî ve hafî cüz'î nümâyân endâm rûh-perverdür.

Rûh-efzâ:⁹⁹ Miskî İbrâhîm Çelebi'nüñ.**Rûh-efzâ:** Feyzu'llâh Efendi.**Rûh-bağış:** Velî Efendi.**Rûh-bağış:** Hâcî Aşmed Berber.

[3 Ib Derkenâr]

[fe'ilâtün fe'ilatün fe'ilün]

Rûh-bağış-ı Hâcî Aşmed Berber

●●●●●●●●

⁹⁷ Benzer bir karşılaştırma cümlesi **Dil-perver**'de de kurulmuştur.⁹⁸ M'de şu şekilde bir ek bilgi vardır: "Sâ'ir evşâfi birbirine muvâfîkdür."⁹⁹ M'de aşağıdaki mısra yer almıştır.

Yek-rengi koyu leylākī, döndükde koyulanup ziyāde beyāzla televvün idüp, fitili mor, tohmından bālā, rişteleri rengin ve nili-rengdür. Tıǵları müstahsen ve bergleri [...]

Rūh-baḥş: İmām Şālih.

Rūh-perver: ‘Osmān Efendi.

[3 Ib Derkenār]

[mefā’ilün mefā’ilün fe’ülün]

Libās-ı cān-fezā-yı **Rūh-perver**¹⁰⁰

Yek-rengi kırmızı envā’ından ‘unnābī, dü-rengi nebātī ve renginün koyusu ile döner. Bergleri ḥaṇçerī vü bārīk, taşraları içlerinden dırāz ve efzün, kitābeleri siyāha qarīb nefū ve bīrūnī berglerinde celīdür. Pāyīn dip rengi şarıdır.

Rūh-perver: Hācı İsmā’il.¹⁰¹

[3 Ib Derkenār]

[fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün]

Rūh-perver-i Hācı İsmā’il

Rengi **Sirāc**’muñ renginden gül-reng, bergleri ḥaṇçerī vü bādāmī beyninde ve berāber, tıǵları bālā-yı miyānından keşīde, kitābeleri çifte vü lājiverdī ve beyne-hümāsında miḥrāb gibi tūlānī, fitilleri ḥurde mor, rişteleri fitili ile reng-āmīzdür.

Rūy-ı Hübān: Birāder-i Naḥīfī.

Rūy-ı Dil: El-Ḥācc Aḥmed Berber. **Ferah-efzā** gibidir.

[32a]

Rūy-ı ‘Arūs: 1109. İmām-zāde Üsküdarī.

Rūy-ı ‘Arūs: Gülcibaşı-zāde.

.....

¹⁰⁰ [mefā’ilün mefā’ilün fe’ülün]

Zihī pür-feyz-i cām-ı **Rūh-perver**

¹⁰¹ Hācı İsmā’il H] Ka’riyyeli Hācı İsmā’il M

Rûy-ı 'Arûs: Kavuçkıcı. Yek-rengi açık nâr çiçeği, bün beyâz, fitîleleri sarı, kitâbeleri hafî mâ'î, bîrûnından maḥsûs, bergleri nâķış, tîğları bālâ-yı miyânından keşîde, rişteleri [...]

Rûy-ı Nigâr: Hammâmıcı Çāvûş.

Rûy-ı Nigâr: Şeyh.

Rûy-ı Nigâr Müşâbihi: Hammâmıcı Çāvûş.

Zübdetü'l-ezhâr: Kıpudan Paşa.

[32a Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı endâm-ı **Zübdetü'l-ezhâr**

Rengi koyu gül-günî, bergleri berâber ü efzûn, tîğları zîr-i miyânından keşîde, pâyîn beyâz dur ve beyâzlığı keşîr olup bir barmağ kadar nümâyândur. Fitîlleri sarı, endâm **Gül-reng-i Feyz** yolına karîb libâsdadır 'işve-rîz ve sûtüde-hîrâmdur.

Zer-efşân: Şeyh.

Zer-âver: Kazzâz Fındıklılı.

Zer-pâş: Şeyh.

[32b]

Zer-pûş: Dihkânî-zâde.

Zer-peyker.¹⁰²

Zer-tâb: İshâķ-zâde.

Zerrîn-‘alem: Şeyh 1138. Koyu kibritîdür.

[32b Derkenâr] Vaşf-ı zerrîn-‘alem

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Açdı ceyš-i çemenüñ şukķa-i **Zerrîn-‘alem**'i

.....

¹⁰² Bu lâlenin yetiştiricisi M'de İshâķ-zâde olarak gösterilmiştir. M'de daha önceki varaklarda görülen kaymalar sebebiyle H nüshası dikkate alınmıştır.

Rengi şâf koyu kibrîti, bergleri bādāmî, tığları şülüşānî keşîde, kitâbeleri güşâde pāzehrî ve iç berglerinde ziyâdedür. Fitûleleri kendi renginden güşâde ve bülend ü bālâ, rişteleri fitûlleri renginden koyu, giriften-i bün ve endam; **Kalaycı Kibrîti** diplidür.

Zülfe-dâr: Şeyh. 1137 senesinde ikinci güşâyişinde evşâf-ı şî'arı ve etrâf-ı dışârı kim harekât-ı şîve-i hüsninden 'ibâretdür, ıştılâh-ı şükûfe-perverân üzere tahtır olınup, zâhr-ı şahîfede işâret olundu. İsm-i evveli **İcâz-nümâ** ve **Cihân-dâr** idi.¹⁰³

[32a Derkenâr]

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Evşâf-ı hüsn-i nâzikî-i **Zülfe-dâr**-ı Şeyh

Bergleri gâyetü'l-gâye bārîk ü berâber olup, hattâ derûnı bîrûnına gâlib, tığları şülâşe-i erbâ'î keşîde, bün nebâtî, kitâbe renginden rengîn, fitûleleri sarı, tülânî, tohmile berâber, riştelere rengîn, endâmı **Gül-riz** evşâfındadır.

Zümürüd-fâm:

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Tohm-ı nâdîde-i Şadr-ı 'Alî

1137 senesinde talî'a-pirüz-ı ceşş-i çemen ve pertev-efrüz-ı şebistân-ı serv ü semen olduğda, üslûb-ı mergub-ı şükûfe-perverân mu'tadları üzere mecmû'a-i ârâyiş-i tenâsüb-i endâmı ve sâwir levâzım-ı hüsnî görülüp mânend-i encümen-i Pervîn kenâr-ı şahîfeye tezyîn olundu.

[32b Derkenâr] Zümürüd-fâm vaşfidur.

Mışrâ':

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Zihî neşât-ı çemen nüzhet-i **Zümürüd-fâm**

Yek-rengi tütî yeşilidür. Bergleri bādāmî vü berâber, tığları şülâşe-i erbâ'î keşîdedür. Kitâbeleri şeş berginde bülend ve şahîh beyâz ve bîrûnından müşâhede olınup, peydâ vü hüveydâdur. Fitûleleri bir dağı görülmege

.....

¹⁰³ Bu ifade H 32a derkenârda yer almış, sayfanın kesilmesinden dolayı okunamamıştır, ifade M'den alınmıştır.

muhtâcdur. Bün, gâyetü'l-gâye beyâz-ı şahîh, **Feyz Müşâbihi**'ne qarîb, bālâsına şu'udı vardur. Endām, **Dil-ārām** ve çavr-ı hareket-i dil-ārâları **Vahîd**, reftârında cilve-nümâdur.

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

İtdi gülzârı yine bâğ-ı İrem
Eşer-i gülşen-i Şadr-ı A'zam

Zemîn ü Zemân: Tanbūrî-zâde.

Zihli beyâz: Şeyh.

Zîbâ: Pervîz-zâde.

Zîb-ārâ: Memiş Ağa. Dü-rengi benefşî ve beyâz ile mülevvendür. Bergleri hançerî vü bārîk ve berâber ü bülend [32b **Derkenâr**] şülâşe-i erbâ'î tîğdur. Kitâbeleri lâjiverdî vü servî ve hemvâre şeş berginde peyveste ve bîrûnından maḥsûsdur, fitîleleri siyâh, toḥmile berâber, rişteleri fitîli ile yek-reng, sâkı sürḥile rengîn, kızıla mâ'ıldür. Endām ve bün, **Gülşen-efrûz** diplidür. Baş dutışı **Pâbüccî**'dan ra'nâ ve tîğldur.

Zîb-âver: Şaçlı İmâm-zâde.

Zîb-âver: Maḥmûd-ı Üsküdarî. Yek-rengi ince mor bün beyâz bergler hançerî vü bārîk ve berâber, tîğları nişfından keşîde, fitîleleri mor kitâbeleri lâjiverdî 1135 senesinde zâbt olundu.

[33a]

Zîb-âver: Şeyhü'l-islâm.

[33a **Derkenâr**] Mışrâ':

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Zînet-i gülşen-i dil **Zîb-âver**

Dü-rengi nebâtî vü turuncî ile döner. Bergleri bādāmî vü rahnedâr, kitâbeleri çifte vü lâjiverdî, fitîleleri mordur ve 'Oşmân Efendi'nün **Nürü'l-'ayn**'ma müşâbihdür.

Zîb-âver-i Şâlihî: İmâm.

Zîb-i Cihân: Remzî.

Zīb-i Gülşen: Fī 25 Şa‘bān 1138. Beşiktaşī Kaṭīfeci İbrāhīm. Beşiktaş’da, Maçka Mahallesi’nde sākin Kaṭīfeci İbrāhīm Çelebi’nün toḥmlarındandır.

[33a Derkenār] Mısrā‘:

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Zīb-i Gülşen-fezā-yı İbrāhīm

Rengi istaḳozī ile anḳidī beynindedür. Fitīleleri leylākī ve toḥmından berter, rişteleri sefīd, bün sefīd, derūn u bīrūnından şeş berginde benefş, şanevberī bülend, kitābeleri bī-hemtā ve bīrūnından nümāyān, bergleri bādāmī vü berāber ve bārīk ve uçları nebātī, tıḡları nişfindan ziyādece tıḡdur. Lākin keşīde-i bünde ve endāmda ve huşūnet ü metānetde müsteşnā vü dil-ārādur. Bir daḡı görölmege muhtācdur.

Zībende: Yırık-ı Beşiktaşī.

Zīnet-efzā: Şeyḡ.

[33b Derkenār] Mısrā‘:

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Vaşf-ı ārāyiş-i meh-ṭal‘at-i **Zīnet-efzā**

Rengi açık la‘lī, kitābeleri şeş berginde bādāmī ve koyu pāzehrī ve bīrūnından nümāyāndur. Fitīleleri ḡurde siyāh ve toḡm ḳaddinden berter, rişteleri sefīd, bergleri ḡançerī vü bārīk ve nāḳışca, tıḡları nişfindan keşīde ve bīrūnından bün nebātī ve yeşil, sākında **Mülūkī** ḳadar ḡumret vardır.

Zīnet-i Gülşen: Sene-i zuḡūrī 1137.¹⁰⁴ Feyzu’llāh Efendi.

Zīver: Merḡūm Peçli Ḥācī Meḡammed.¹⁰⁵

Zīver-baḡş: Ḳavuçcī.

[32a Derkenār]

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı rengīn-ḳumāş-ı **Zīver-baḡş**

••••••••••

¹⁰⁴ M’de tarih olarak 1136 verilmiştir.

¹⁰⁵ Ḥācī Meḡammed H] Merḡūm Peçli M

Yek-rengi fişne rengi, bün sefid, bî-kitâbedür. Fitülleri mor, tohmile berâber, bergleri hançerî vü bārîk, iç bergleri cüz'î nâkışdur. Rişteleri beyâz, tığları zîr-i miyâmından keşîde ve pây-e-i i'tibâra resîdedür.

Zîver-i Behişt: Dāmād-zāde Efendi.

Zîver-i Gülşen: Hâcî 'Ömer. 1135-1136 senesinde zühûr u şüyû' buldı. Yek-rengi açık leylākî, bergleri bārîk ü berâber, tığları nısfı tığ keşîde, kitâbeleri çifte vü celî [33a Derkenâr] ve lâjiverdî vü bādāmî ve bülend ve taşrasından mahsûs u mümâyândur. Fitûleleri siyâha qarîb ve mor ve tohm-hânesiyle beraber. Giriften-i bün; dip tutmada ve endâmda **Tuhfe** ve **Cihân Bezedi**'ye qarîbdür, be-ķavli Ķara Mollâ. Fe-emmâ be-ķavli faķîr: 1135 Sene-i evvelde hûsni mütezâ'if ve teraķķisi nümâyân, kitâbeleri bülend olmağla **Bâbüccî Lâlesi**'nden müm tâz u müsteşnâdur, diyü zabt olundu. Sene 1136. Rişteleri aķcıl ve nev'an fitûli ile hem-reng.

[33b]

Zîver-yâb: 1135. İmâm Şâlih.

[33b Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı hûsn ü bahâ-yı **Zîver-yâb**

Dü-rengi nebâtî ve açık güvez ile mülevven, bün derûn u bîrûnından nebâtî, fitûleler şarı ve tohm-hânesinden bālâter, rişteleri daħı şarıdur, kitâbeleri nîm-mâ'î, hâric bergleri celî ve bîrûn berglerinde hafî, bergleri bārîk ü berâber, endâmı **Vahid**'e qarîbdür. Tığları şülüşânî tığ keşidedür. Fe-emmâ henüz yek-rengi görölmege muhtâcdur ki rif'at-i derece-i i'tibârı burc-ı şerefde ne mertebede olduğı temyîz ve beķâ-yı hûsni şâbit ola.

Sâğar-ı Şanî: Paşacıķ-zāde.

Sâğar-ı Rengîn: 1138. İbrâhîm Efendi.¹⁰⁶

[33b Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Neşve-i hûsn-i **Sâğar-ı Rengîn**

.....

¹⁰⁶ İbrâhîm Efendi H] İmâm İbrâhîm Efendi M

Rengi koyu la'lî vü yâķütî kırmızıdır ve mücellâdur. Bergleri bülend, ĥançerî vü bārîk ü berâber, tîĝları bîrûn bergleri zîr-i miyânından, iç bergleri bālâ-yı nîminden keşîde, bün beyâz, kitâbeleri şeş berginde siyâha karîb mâ'î tûlânî servî gibi bülend, fitîlleri fındıķı ve toĥmile berâber, rişterleri sepîd, endâm ve keşîde-i bün ve metânetde bî-miśl ü bî-hemtâdur ve emşâline rüçĥânı hüveydâdur. Fî selĥ-i Şa'bân sene 1138.

Sâĝar-ı Sîm: Çelebi Efendi. Rengi beyâz, fitîleleri siyâh, toĥmiyla berâber, bergleri berâber ü bārîk ve ba'zı berglerinüñ kenârında ĥafî câbecâ zih 'alâmeti görünür. Tîĝları zîr-i miyânından keşîde, bün ve endâm **Bâbüccı** refârındadır.

Sâĝar-ı Şadî: Ķapudan Paşa.

[33b Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Neş'e-i feyz-i **Sâĝar-ı Şadî**

Bergleri bārîk ü berâber, fitîleleri mor ve toĥm-ĥânesinden berter ü bālâ, tîĝları bālâ-yı miyânından keşîde, rişterleri nebâtî, bün nebâtî vü şarı, endâm metânet üzere olup **Şahib-ķırân** yolındadır. Rengi ve kitâbe aĥvâlî zabı olunmadı. İnşâ'allâhü'l-Mevlâ, görüle.

Sâĝar-şinâs: Maĥmûd-ı Üsküdarî.

Sâĝar-ı Şahbâ: Ķacı Mollâ. Yek-rengi **Ķızıl Ķırlangıç**'dan güşâde, taşra tarafından bün daĥı sâķma varınca kendi renginde, pâyîn-i enderûnı şandıur. Fitîlleri benefşe morı, bergleri bārîk ü bülend olup, cüz'î içleri nâķışdur. Döndükde kendi renginden koyuca süst ile döner.

Sâĝar-ı Ķarrâ: Ķacı İsmâ'il Lâlezârî.

Sâĝar-ı Gülşen: Ķacı Mûsâ.

Sâĝar-ı Gülşen: Ķazzâz.

Sâĝar-ı Gülşen: Ķacı 'Abdu'llâh Mü'ezzîn-i Fenâyî.

[34a]

Sâĝar-ı Gülşen: 1135. İbrâĥîm Aĝa.

[34a Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Neş'e-i hüsn-i **Sâgar-ı Gülşen**

Yek-rengi koyu kırmızı, yine kendi bulanmışıdır. Bergleri bādāmī vü berāber ü bārīk ve ser-tīz, şülüşānī tīg ve şülüşī kitābe-hānesin peyveste der-āgūs itmişdür, bi'l-ittifāk kitābeleri şeş berginde hemvāre benefşī lājiverdī, fitüleri mısr morı ve tohm-hānesinden berter, rişteleri şarı.

Sâgar-ı Gül-gün: Sene-i zühür 1138. İbrāhīm Ağa Beşiktaşī. Ala mā'il gül-rengdür.

Sâgar-ı La'līn: Fī 3 Cemāziye'l-āhır sene 1132. Şeyh.

[34a Derkenār]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Neş'e-pirā-yı **Sâgar-ı La'līn**

Yek-rengi açık la'līn, bergleri bārīk ü berāber, tıgları zīr-i miyānından keşīde, bün bīrūnından dip beyāz derūnından, dip ve kitābe nebātī, kitābeleri hāric berglerinde hafī fındıkī taħrīrlı, nümāyān ve maḥsūs, fitüleri siyāh ve tohm-hānesinden kütāhdur. Endām u vādīde ve dip tıtmada **Bābüccı** ve **Gülşen-efrüz** ref'tārında ve metānet üzeredür. Ammā delv çevirmede **Şür-engiz** gibi kendiye maḥşüş eṭvār-ı pesendīdesi olup ve müşelleşü's-şekldür.

Sâgar-ı Leb-riz: Sene-i zühür 1137. Rāsīh Ağa-yı Hışārī.¹⁰⁷ Bī-kitābedür. Rengi beyāz ile taḥvīl itmiş gül-reng, bergleri bārīk ü berāber, fitüleri şarı ve tohmından berter, tıgları bālā-yı miyānından keşīde, **Müşābih-i Feyz** yolındadır.

Sâgar-ı Müsteşnā: Hācı İsmā'il-i Lālezārī. 1138 senesinde 'işve-pirā-yı sāha-i zühür olup, evşāfi zahr-ı varaḳadadır.

[34b Derkenār] Mısrā':

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Neş'e-pirā-yı **Sâgar-ı Müsteşnā**¹⁰⁸

¹⁰⁷ Rāsīh Ağa-yı Hışārī H] Rāsīh Meḥemmed Ağa-yı Hışārī M

¹⁰⁸ Mısrāda hece fazlahğından kaynaklanan vezin problemi vardır.

Rengi koyu la'lı, bergleri bādāmī vü bārīk, cüz'î nākış, tığları şülüşānī tığ keşide, bi'l-ittifāk pāyīn-i bīrūnından açık nebātī, fitileler açık mor ve tohm-hānesinden bālāter, riştelere fitili ile mülevven, keşide-i bün ve dip ahvāli **Sāgar-ı Gülşen** tarzında olup kitābeleri mā'ī ve bīrūnından mahsūsdur.

Sāgar-ı Muşaffā: Sene-i zühūrī 1137. Şeyh.

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

İtdi rengin şikeste mercānuñ

Şafveti **Sāgar-ı Muşaffā**'nuñ

[34a Derkenār] Rengi kırmızı envā'ından güveze qarīb, tığları nīminden kaç' idüp bergleri hançerī vü bārīk, cüz'î nākış, kitābeleri içleri nebātī vü lājiverdī ve şeş berginde berāber nümāyān, fitilleri mor, tohmile berāber, riştelere fitili ile rengin, endām **Sāgar-nümā** endāmı vādīsindedür.

Sāgar-ı Muşaffā: Kara Muştafā Eyyübī.¹⁰⁹ [34a Derkenār] Rengi kırmızıdır ve sāgar-simādur. Lākin fitileleri başkadur.

Sāgar-ı Neşāt: Hācī Mūsā. 1136 senesinde sāgar-nümā-yı bezm-gāh-ı zühūr ve feraḥ-peymā-yı sürūr olduḡda ārayış-i kālā-yı hūsniyyatı raḡam-zede-i silk-i taḡrīr ve kenār-ı şahīfede kā'ide-i şükufe-perverān üzere ta'bīr olundu.

[34b Derkenār] **Mısrā:**

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Şüret-nümā vü āyine-i **Sāgar-ı Neşāt**

Yek-rengi la'lı, bergleri mücellā vü berāber ü bārīk, bün derūn u bīrūnında dip beyāz, tığları şülüşānī tığ keşide vü şülüşi kitābe maḡallin pūşide idüp kitābeleri lājiverdī, iç berglerinde bālā ve nev'an maḡsūs, fitilleri ḡurde ve siyāh, tohmından kūtāh, riştelere bālāsı fitili ile rengin, esfeli beyāz olup, giriften-i bün; dip tutmada **Gülşen-efrüz** endāmında maḡbū' u müsteşnādur.

Sāgar-nişin: Üsküdarī Maḡmūd.

.....

¹⁰⁹ Kara Muştafā Eyyübī H] -M

Sâgar-nümâ: Hâcî Mollâ. Yek-rengi koyu kırmızıdır ki **Nür-ı Cinân**'dan bir miqdâr açıktır. Bergleri bārîk ü berâber ve derûn [u] bîrûnı mücellâ, fitîlleri benefşe mori ve tohm-hânesinden berterdür. Kitâbelerünüñ dipleri nefî ve bālâsı mor ve taşradan maşsûs.

Sâgar-nümâ Müşâbihi: Hâcî Mollâ.

Sâgar-nüş: Sene-i zühûr u şöhreti 1137. Şeyh.

[34a Derkenâr]

[fe'îlâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı şîrîn-libâs-ı **Sâgar-nüş**

Yek-rengdür ve rengi 'unnâbiye qarîb koyu güvezî, bün gâyet ince ve nebâtîrek, bergleri ince, bādāmî vü hañçerî gibi ve bārîkter ve ziyâde berâber ve şülâse-i erbâ'î tîğ ve derûmında dip döşemesi şarı, nebâtîrek ve şeş berginde birbirine peyveste lâjiverdî, nîm-müdevver, kitâbeleri zîbâdur. Fitîlleri benefşî ve tohmından berter, rişteleri sepîd, endâmı '**Âlem-firîb**'e qarîb.

Sâgar-ı Rengîn:¹¹⁰

[34b] TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Sâlâr-ı Gülşen: Mehemmed Beg.¹¹¹

Sâmî-şân: Süleymân Ağa.

[34b Derkenâr]

[fe'îlâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı vâlâ-nijâd-ı **Sâmî-şân**

Dü-rengi leylākî vü beyâz-ı şahîh ve güvezle mülevven, bergleri ziyâde bārîk ü berâber ve hañçerî vü bülend, tîğları şülâse-i erbâ'î tîğ, kitâbeleri sislenmiş lâjiverdî vü bülend, pâyîn-i derûn u bîrûn beyâzdur. Fitîlleri mor tohm-hânesinden kütâhdur, rişteleri [...] tîğları [...] endâm **Ferah-efzâ**

.....

¹¹⁰ M'de yetiştiricisi "Li-muharririhî" olarak kaydedilen bir Sâgar-ı Rengîn daha vardır. Buraya eklendi.

¹¹¹ Mehemmed Beg H] Vefâ'î Mehemmed Beg M]

eṭvārındadır. 1134 senesinde Üsküdār'da 'Alī-zāde Efendi'de zühūr etdi, ba'de vefātihī.

Sütüde: Feyzu'llāh Efendi. Rengi bādincānī vü beyāzla mülevven, fitīlleri mor ve toḥm ḳaddiyle berāber, tıḡları zīr-i miyānından keşīde, kitābeleri şeş berginde lājiverdī, rişteleri [...]

Sehābī: 'Arif Efendi.

Sirāc.

Sirāc-ı Gülşen: Hācı İsmā'īl.¹¹² Yek-rengi haşhāşī, pāyīn beyāz, kitābeleri şeş berginde mā'ī bādāmī, fitīlleri siyāh, bergleri ḥançerī vü berāber dōndükde beyāz u maṭbū' güvezle dōner. Rişteleri [...]

Ser-efrāz: Beşiktaşī Yırık.

Ser-efrāz: Kavuçkı.

Ser-efrāz-ı Cedīd: Dihkānī-zāde.

Ser-āmed: Üsküdarī Maḥmūd.

Ser-bāz: El-Hācc İbrāhīm Beşiktaşī. 1137 senesinde pertev-endāz-ı sāḫa-i zühūr olduḳda, iştīlāḫ-ı şüküfe-perverān ve **rustāyi** ta'bīr ile evşāfi kenār-ı şahīfede nüviştedür. Der cānib-i yesār.

[35a Derkenār] Vaşf-ı **Ser-bāz:** Etrāf-ı servi muḥīṭdür.

Mısrā':

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Şıfat-ı ṭal'at-i zūr-āver-i ḥüsn-i **Ser-bāz**¹¹³

Dü-rengi açık la'lī ve beyāz ile mülevven, bergleri bādāmī vü bülend ve bārīk ü berāber, tıḡları şülüşānī tıḡ keşīdedür, fitīleleri findıķī ve ḥurde ve toḥm ile berāber, rişteleri beyāz-ı şahīḫ, bī-kitābedür. Evzā'-ı ḫarekātu **Gülşen-efrüz**'dan ra'nādur.

•••••

¹¹² Hācı İsmā'īl H] El-Hācc İsmā'īl M

¹¹³ M'de mısırām aşıḡdaki şekli yer almıştır:

Mısrā':

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Ḥüsn-i pūr-zūr-ı ṭal'at-i **Ser-bāz**

Ser-efrâz-ı Turuncî: [34b Derkenâr] Çivi-zâde Efendi'nün kıddise sırrahü [...] ¹¹⁴

[35a]

Ser-bülend: Kaddî İbrâhîm Efendi.

Ser-bülend: Kedhüdâ-zâde. ¹¹⁵

Ser-tîz: Subaşı.

[35a Derkenâr] Mısrâ':

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı şemşîr-i zebân-ı **Ser-tîz**

Rengi ankıdıye mâ'îl sürh-serdür. Bergleri bādāmî vü berāber ve bülend ammā iç berglerinde mîlleri nümāyān, tîğları bālā-yı miyānından keşîde, fitülleri koyu mor, tohm-hānesinden dü bālā, rişterleri şarı, kitābeleri şeş berginde serv gibi bādāmî, 'anber-büyî, pâyîn, dip dağı şarı ve **Gülşen-efrüz** diplidür.

Ser-tîz Müşābihi: Subaşı.

Sürh-püş: Tācir Hāci Muştafā.

Sürh-püş: 'Alî Ağa Çorbāci.

Sürh-gün: Küçük Hāci Ahmed.

[35a Derkenâr] **Vaşf-ı sürh-gün:** Dāmān-ı servi muhîtdür.

[fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün]

Zîver-i evşāf-ı hüsni **Sürh-gün**

Yek-rengi fındıkiye qarîb kırmızıdır. Bün nebātî, kitābeleri neftî vü bādāmî, fitülleri mor ve tohmile berāber, bergleri hançerî, bir miqdār dip gösterir ve ba'zî zahrına kıvrılır. Döndükde rengi bulanup koyulanur.

Ser-keş: Şeyh.

.....

¹¹⁴ Sayfa kesildiği için ifâdenin tamamı okunamamıştır. Diğer nüshalarda bu çiçek hakkında bilgi yoktur.

¹¹⁵ Kedhüdâ-zâde H] Kedhüdâ-zâde Efendi M

Server: Şeyh. 1134 senesinde levha-pîrâ-yı şükûfezâr-ı zuhûr ve ferah-nümâ-yı lâlezâr-ı sürûr olup, ibtida çâr-berg açılan lâledür ki evşâf-ı hüsni dil-ârâmı kenâr-ı şaḥîfede nüviştedür.

[35a Derkenâr]

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Nîze-i dil-rübâyî-i **Server**

Dü-rengi güvez ve beyâz ile mülevven, bün sefid, tîğları sülâse-i erbâ‘î keşîdedür, bergleri ḥançerî vü bārîk ve berâber ü ser-bülend, fitîleleri ‘anber-büyî ve toḥmî ile berâber, kitâbeleri üç iç berglerinde lâjiverdî noḡta, ḥâric berglerinde bî-kitâbedür. Rişteleri [...] endâm **Berber’ ün Pençesi** gibidür.

Mışrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

İnşâf ḥoş ki bî-bedel ü bî-bahânedür

Sürür-engiz: İbrâhîm Ağa.

Sürür-baḥş: Üsküdarî Moralı-zâde Meḥemmed Ağa.

Sürür-ı Dil.

[35b]

Serv-i Nâz: Şeyh.

[35b Derkenâr] Mışrâ‘:

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Behcet-i endâm u hüsni **Serv-i Nâz**

Dü-rengi ziyâde beyâz ile taḥvîl idüp, yek-rengi mor olmaḡ muḫtemeldür. Kitâbeleri sâḡına ḡarîb küçürek, pâzehridür, fitîleleri sisli mor ve toḡmın-dan bâlâ ve pâyeleri sefid, bergleri bādāmî vü bārîk ve berâber, tîğları bîrûn berglerinde zîr-i miyânından ve iç bergleri şülüşânî tîğdur. Endâmda **Çemen-efrüz**’a mu‘âdil ve metânetde **Pençe-i Hürşid**’e muḡâbil olduḡı rûşendür.

Süst-mâ'î¹¹⁶: Kerâsteci 'Alî Çelebi. Nâm-ı diğer **Summâkî** ve **Küçük Gül-reng** dirler.

Süst-mâ'î: Hasan Beg.

Süst-mâ'î: Pervîz-zâde.

Sa'âdet-bağış: Aḥmed Efendi.

Sa'âdet-i Selmân:¹¹⁷ Berber Ḥâcî Aḥmed.

[35b Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı ḥüsn-i **Sa'âdet-i Selmân**

Yek-rengi ala mâ'il açik la'î, dü-rengi nebâtî ile mülevven, bün kendi renginden koyu nebâtî, şarıya mâ'il kitâbe gibi olup yek-renginde döndükde dahı derûnında maḥsûsdur. Fitileleri hurde açik kibrîti ve toḥmından berter, rişterleri ziyâde beyâz, bergleri ḥançeri vü bârik ü berâber, tıḡları şülüşânından ziyâde tıḡ keşidedür. Giriften-i bünde **Turuncî-i Latîf** ve endâmde **Neşât-âveri** evzâ'ındadır.

Sa'dî: Maḥmûd Efendi-zâde Ğarîḡ.¹¹⁸ Muḥâlif-reng gâyet a'la vü ra'nâ lâledür.

Sultân-ı Cihân: Ḥammâmcı Çāvûş.¹¹⁹

Sultân-ı Cihân: Uzun Süleymân Çelebi.

Sultân-ı Cihân: Şeyḡ Velî.

Sultân-ı Cihân Müşâbihi: Ḥammâmcı Çāvûş.¹²⁰

[36a]

Sultân-ı Cihân Müşâbihi: 'Osmân Efendi.

••••••••••

¹¹⁶ Eski harfli metinde "Süst-mânî" olarak yazılmışsa da yetiştiricinin Netâyicü'l-ezhâr'daki lâlesinin adı "açık mavi" anlamında gelen "Süst-mâ'î"dir. Üç çiçekte de bu şekilde düzeltme yapıldı.

¹¹⁷ **Sa'âdet-i Selmân** H] Sa'âdet-i Selmânî M

¹¹⁸ Maḥmûd Efendi-zâde Ğarîḡ H] Maḥmûd Efendi-zâde Kâtib M

¹¹⁹ Ḥammâmcı Çāvûş H] Ḥammâmcı Meḥemmed Çāvûş M

¹²⁰ Ḥammâmcı Çāvûş H] Ḥammâmcı-zâde Meḥemmed M

Selmân-ı Pâk: Berber El-Hâcc Aḥmed.¹²¹

[36a Derkenâr] Mısrâ‘:

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Nüzhet-i ârâyiş-i **Selmân-ı Pâk**

Yek-rengi koyu gül-günî, bün beyâz, fitîlleri benefşe morı, toḥm-hânesiyle rişterleri daḥı nişfına varınca mor, bergleri ḥaçerî vü bārîk ve berâber, döndükde güvez ve beyâz ile döner.

Sincâbî: Kerâsteci.¹²²

Sincâbî: Hammâmçı Çāvüş.

Sincâbî: Muştafa H‘âce.

Sincâbî: Gülcibaşı-zâde.

Sincâbî: Yûsuf Efendi Eyyübî.¹²³

Sincâbî Kırlanğıç: ‘Azîze Kadın.

Sûsenî: Kavukçı.

Süveydâ-yı Selmânî:¹²⁴ Berber El-Hâcc Aḥmed.¹²⁵

[36a Derkenâr]

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Beyân-ı âb-ı ruh-ı **Süveydâ-yı Selmanî**

Yek-rengi **Mor-ı Yûsufî** gibidür. Fitîleleri siyâh, toḥm-hânesiyle berâber, pâyîn beyâz, kitâbeleri mâ‘î celî taḥrîrli, bün ‘**Âli-şân** ve **Pençe**’si gibidür. Dü-rengi koyu benefş ve beyâz ile döner. Taḥrîrli kitâbesi ile ve endâmı **Yûsufî Morı**’ndan müfârıkdur ve rengi **Yûsufî Morı** gibidür. Bergleri [...] tîğları [...] rişterleri [...]

¹²¹ Berber El-Hâcc Aḥmed H] Berber Hâcı Aḥmed M

¹²² Kerâsiteci H] Keresteci ‘Alî Çelebi M

¹²³ Yûsuf Efendi Eyyübî H] Yûsuf Eyyübî M

¹²⁴ **Süveydâ-yı Selmânî** H] Süveydâ-yı Selmân M

¹²⁵ **Berber El-Hâcc Aḥmed** H] Berber Hâcı Aḥmed M

Se-reng: İshâk-zâde.

Sehmü's-sa'âde: Ahmed Efendi Kedhüdâ-yı Re'îs.

[36b]

Sehm-i Sa'âdet: 'Osmân Tâbi'-i Tophâneli-zâde.¹²⁶

[36b Derkenâr] Mısrâ':

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Atıldı kır'aveş **Sehm-i Sa'âdet** açdı devletle

Rengi güvezî, bergleri bādāmî vü berâber, kitâbeleri 'ale's-seviyye siyâh, fitileleri mor, tohm-hânesiyle berâber, bün nebâtî, tıgları nısfına qarîb lâkin dāmānî vü vasî'ü'z-zeyldür.

Sîm-endām: 'Osmân Efendi.

Sîm-i Derûn: Kavuçcı.

Sîmîn-beden:¹²⁷ Süleymân Ağa. Kavuçcı'nuñ dağı vardır.¹²⁸

[36b Derkenâr]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Açdı tañrîk-i nesîm ile seher **Sîmîn-beden**

Rengi gâyetü'l-gâye beyâz-ı şahîh, fitileleri hurde kibrîtî ve tohmından bâlâter ve bülend ve **Hilâlîyye** qarîb ince, rîşteleri dırâz u sepîd-i şahîh-dür. Bergleri bārîk ü berâber, tıgları zîr-i miyânından keşîde [...]

Sî-murg: Süleymân Ağa. Rengi koyu güvez, kitâbesi mâ'î, fitîli mor.

Şādî-bahş: Antaқыyeli-zâde.

Şādî-pîrâ: 1132. Şeyh.

Şāh-ı Hübān: Sene-i zuhûrî 1137. Tophâneli-zâde.

Şāh-ı Şükûfe: Küçük Hacı Ahmed.

.....

¹²⁶ 'Omân Tâbi'-i Tophâneli-zâde H | Tophâneli-zâde 'Osmân Efendi M

¹²⁷ **Sîmîn-beden** H | Sîm-beden M

¹²⁸ M'de ifâde şu şekildedir: "Kavuçcı'nuñ dağı **Sîmîn-beden**'i vardır."

[36b Derkenār]

[mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün]

Libās-ı behcet-i **Şāh-ı Şüküfe**

Yek-rengi koyu gül-günī, pāyīn beyāz, kitābesi lisānū's-sevr çiçeği renginde, bādāmīdür, fitilleri siyāh, tohm-hānesinden kütāh, bergleri hañçerī vü berāber, dü-rengi koyu güvez ve beyāz ile dönüp bergleri dāmānından şikāf gösterir ve bir miqdār çengällemek 'ādetidür.

Şāyeste: 'Osmān Tābi'-i Topḥāneli-zāde. Yek-rengi koyu leylākī beyāz ile televvün ider. Bergleri bārīk, cüz'ī nāķış, şeyn virmez, tığları bālā-yı nīminden keşide, kitābeleri pāzehrī, nev'an nebātī üzerine koyu mā'ī, fitilleri hañmor, tohm-hānesinden kütāh, rişterleri rengīn, sene [...]

[37a]

Şeb-ārā: Şeyḥ.**Şeb-tāb:** Li-müsevidihī.**Şeb-çerāğ:** Gülcibaşı-zāde.**Şeref-efrüz.**¹²⁹**Şeb-reng (2):** 1109. Mismārī Aḥmed. Bir 'atīķ **Şeb-reng** daḥı vardır.¹³⁰**Şarābī:** Gülcibaşı-zāde.**Şerḥatü'l-'uşşāk:** Hāci İsmā'īl.**Şeref:** İsmā'īl Üsküdarī.

Şeref-baḥş: Anṭākiyyeli-zāde. Yek-rengi **Mihr-i Dıraḥşān** gibi leylākī, bün sepīd, fitileleri siyāh, kitābeleri lājiverdī, bergleri tamām döndükde beyāz ile döner. Tığları [...] rişterleri [...]

Şeref-i Gülşen: Sene-i zuḥūrı 1137.

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Tohm-ı nev-bāve-i şāḥib-devlet

●●●●●●●●

¹²⁹ Bu lāle adı H'de kayıtlı değildir. M'den alınmıştır.¹³⁰ M'de bu ifade yer almamıştır fakat iki **Şeb-reng** de kaydedilmiştir.

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Açılursa ma'reke-ārā-yı gülşende birez
Sell-i seyf-i hüsn-i 'âlem-giri imdād istemez

[37a Derkenār]

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Şeref-i Gülşen'i itdi güşāde feyz-i nesīm

Şāhib-devlet efendimüz hazretlerinüñ şeref-i baht-ı bülend ü 'ālī-himmet ü te'sīr-i kevkeb-i burc-ı sa'âdetlerinden nümüne olup sāye-güster-i şüküfezār ve pertev-cfrüz-ı lālezār olan eşerlerinden Kā'riyye Bāğçesi'nde neşv ü nemā bulan;

Mışrā':

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Bir ber-güzide lāle-ruḥ-ı nev-residedür

Yek-rengi açık la'lī, tığları şülüşānından keşide, bergleri bādāmī vü bārīk ve berāber ü mücellā, bün derün u bīrünü beyāz-ı şahīḥ, kitābeleri lājiverdī ve bīrününin maḥsūs, fitillleri mor, riştelerinüñ bālāsı fitili ile nev'ummā rengin ve toḥm-ḥānesinden berterdür.¹³¹

Şeb-reng.

Şermende: Süleymān Ağa. Güvezle dönük, fitili siyāh.

Şeş-tār: Remzī.

[37a Derkenār]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Nağme-i dil-keş-i bārīki-i berg-i **Şeş-tār**

Dü-rengi gül-penbe ve beyāz-ı şahīḥ ile mülevven, bergleri ince bādāmī, ziyāde berāber ü bārīkter, uçları tār-ı ibrişim gibi nişteri, tığları şülüşānī

••••••••••

¹³¹ M'de ayrıca şu mısrā yer almıştır:

Mışrā':

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Nesīm-i feyz-i şeḥer buldı pes **Şeref-gülşen**

meretebe tûğ gösterüp sefidî-i bün, **Feyz Müşâbihi** kadar, dip beyâzlığı şeş berginde **Mühr-i Süleymânî** kitâbe gibi olup bî-kitâbedür. Fitîleleri hürde vü naḥîf, açığı kibrîtî ve toḥmından berter, toḥmları bî-vücûd, rişterleri sefidî-i şaḥîḥ, bî-bündür ve metânet üzere sebât-ı ḥüsni hüveydâdur.

[37b]

Şu‘â‘-efgen: Üsküdarî Hâcî ‘Ömer’üñ toḥmından 1138 senesinde ser-endâz-ı sâḥa-i zuhûr oldu.

Şu‘le: Kıpudan Paşa. Vezîr-i müşârü’n-ileyh ḥazretlerinüñ ravza-i beḥîşt-âşârlarında toḥumlarından 1135 senesinde cilve-berâzende-i zuhûr ve nüzhet-fezâ-yı ser-şîşe-i bezmgâh-ı sürûr olup, müşâhede olunan evşâfi kenâr-ı şaḥîḥde nüviştedür.

[37b Derkenâr] Mışrâ‘:

[müfte‘ilün fe‘ülün müfte‘ilün fe‘ülün]

Remz-i nikât-ı ḥüsni ü vaşf-ı zebân-ı **Şu‘le**

Yek-rengi koyu la‘lî, dönmez. Bergleri bādāmî, bārîk ü berâber ve ser-tîz, bünde derûn u bîrûnın ziyâde beyâz-ı şaḥîḥ müzeyyen ve münevver itmişdür. Kitâbeleri ‘ale’s-seviye şeş berginde lâjiverdî, iç berglerinde bülend ü ezfûn fitîlleri benefşe mori, bergleri toḥmından cüz‘î kütâh, rişterleri bālâsi rengin ve dāmânî sepîd, tûğları [...]

Şu‘le-bâr: Şeyḥ. Evşâfi be-nâm-ı ismiyledür. Dü-rengi güvezi ve ziyâde beyâz ile televvün ider, bergleri ziyâde bārîk ü berâber, tûğları zîr-i miyâından keşîde, fitîlleri mor benefşî ve toḥmından berter, bî-kitâbedür. Bün gâyet ince, mânend-i **Gülşen-efrûz**.

Şu‘le-bâz: Hâcî Mūsâ.

Şu‘le-pâş: ‘Abdî. Yek-rengi koyu kırmızı, pâyîn altun şarısı, fitîleleri mor, kitâbeleri tûlânî nefî, bergleri berâber ü bārîk ve mücellâ vü ḫumâşlı, dü-rengi koyulanup kitâbelerin maḥv ider.

Şu‘le-dâr:

Şu‘le-riz: Şeyḥ.

[37b Derkenâr]

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Vaşf-ı beyân-ı lem'a-i ruhsâr-ı **Şu'le-rîz**

Dü-rengi koyu güvezi ve beyâz ile mülevven, bün ince ve sefid, bergleri bādāmī vü berāber ve bārīk, tıĝları zīr-i miyānından keşide, bī-kitābedür. Fitileleri benefşe morı, tohm-hānesinden berter, rişteleri ziyāde beyāz.

Şu'le-ger: Maḥmūd-ı Üsküdarī. Rengi ergüvānī vü bādıncānī beynindedür. Kitābeleri üç berginde hüveydā, tıĝları nişfindan, bergleri bārīk ü berāber [...]

Şu'le-güster: Şeyhü'l-islām Efendi.¹³²

Şafaḫ-püş: Süleymān Aĝa.

[37b Derkenār] Mısrā':

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Libās-ı hüsn-i zibā-yı **Şafaḫ-püş**

Yek-rengi koyu güvez, dü-rengi beyāz-ı şahīḫ ve koyu la'lı ile döner. Bün, beyāz-ı şahīḫ, fitileleri mor, tohm-hānesinden bālāca, tıĝları nişfindan keşide, bergleri bārīk ü berāber, kitābeleri nīm-mā'ī ve dāmānındadır.

Şafaḫ-rîz: Berber El-Hācc Aḫmed.

[38a Derkenār] Mısrā':

[mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Vaşf-ı ruḫ-ı meh-ṭal'at-i ra'nā-yı **Şafaḫ-rîz**

Dü-rengi beyāza ḡarīb nebātī ve açık güvez ile dönüp, bergleri ḡançerī vü bārīk ve berāber, tıĝları nişfindan keşide, pāyın dip beyāza ḡarīb nebātī, bu hālide kitābe 'alāmeti maḥsūs olup fitili benefşe morı, rişteleri fitili rengine ḡarīb rengde, tohm-hānesi za'f üzere nā-ma'lüm, endāmı Süleymān Aĝa'nun 'İşve-bāz'ı endāmındadır.

[38a]

Şafaḫ-nümā: Üsküdarī Maḥmūd.

.....

¹³² Şeyhü'l-islām Efendi H] Şeyhü'l-islām M

Şems-perver: El-Hâcc Aḥmed Ağa Yūsuf Efendi-zāde.¹³³

Şems-i Cihān: Tavīl.¹³⁴

Şem‘-i Gülşen: Berber El-Hâcc Aḥmed.

Şūr-efgen: Üsküdarī Maḥmūd.

[38a Derkenār] Mısrā‘:

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı āsīb-i tīg-ı **Şūr-efgen**

Yek-rengi açık gül-reng, derūn u bīrūn mücellā, fitīlleri siyāha mā‘īl mor, toḥm-hānesinden kūtāh, bergleri ḥançerī vü berāber ve bārīk, pāyīn beyāz, bī-kitābedür. Rişteleri beyāzıdır. Tīğları, zīr-i miyānından keşīde, endām-da **Nīze-i Gül-gūn** diplidür.

Şūrīde: Feyzu’llāh Efendi. Dü-rengi güvez ü nebātī ile taḥvīl ider. Bergleri bādāmī vü berāber ve ser-tūz, tīğları nişfina qarīb bālā-yı miyānından keşīde, fitīleleri şarı, toḥm-hānesinden [...] rişteleri sepīd ü bī-kitābedür.

Şevk-ārā: İshāk Efendi.

Şevk-efrüz: Hācı İsmā‘īl.

Şevk-efzā: Süleymān Ağa.

[38a Derkenār] www.tuba.gov.tr

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı ḥüsn-i libās-ı **Şevk-efzā**

Yek-rengi ala qarīb gül-penbe, bün beyāz, fitīleleri açık mor ve toḥm-hānesinden berter, kitābeleri ḥafī benefşe morı, bergleri bārīk ü berāber, tīğları zīr-i miyānından keşīde, dü-rengi beyāz u benefş ile döner.

Şevk-efzā Gibi: Süleymān Ağa.

Şevk-efgen: Hācı İsmā‘īl.

Şevk-āmīz: 1136. ‘İzzet Beg.

.....

¹³³ El-Hâcc Aḥmed Ağa Yūsuf Efendi-zāde H | El-Hâcc Aḥmed Yūsuf Efendi-zāde M

¹³⁴ Tavīl H | Tavīl Muştafā Efendi M

[38b]

Şevk-âmîz 1136 senesinde ‘işve-berâzende-i şebistân-ı zuhûr olup;

Mısrâ‘:

[*mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün*]

Bir gün o mihr-i maşrıq-ı ‘İzzet görünmedi

Şevk-engîz: ‘İzzet Beg.

[38b Derkenâr] Mısrâ‘:

[*fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün*]

‘İşve-i pür-hurûş-ı **Şevk-engîz**

Dü-rengi koyu güvez ve beyâz-ı şaḥîḥ ile müzeyyen ve mülevven, bergleri gâyetü’l-gâye bārîk ü berâber ve efzûn u bādāmî, tıḡları şülüṣānî tıḡ keşî-dedür, kitâbeleri mâ’î vü lâjiverdî ḥafî müşâheddür. Fitîlleri ḥurde ve mor, toḡmından kütâh, rişteleri beyâz, endām u evzâ’ı leṭâfet ü nezâket üzere kendiyi maḥşûş vâdidedür.

Şevk-engîz: Dāmâd-zâde Efendi.

Şevk-âver: Dāmâd-zâde Efendi.

Şevk-baḥş: ‘Oṣmân Efendi.

[38b Derkenâr] www.tuba.gov.tr

[*fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün*]

Ṭal’at-ı **Şevk-baḥş**-ı ‘Uşşâkı

Yek-rengi âteşî, tıḡları miyânından keşîde, bergleri bārîk ü berâber, fitûleleri mordur. Döndükde açîk nebâtî ile döner. Kitâbeleri lâjiverdî, bîrûnından maḥşûs, pâyîn zerdî, rişteleri [...]

Şevk-baḥş Müşâbihi: Hâcı Mollâ.

Şevk-i Şānî: Feyzu’llāh Efendi.

Şevk-rîz: 1137. Şeyḡ. Kûlehî-reng lâledür.

Şevk-yâb: Kâra Mollâ.

Şevk Yolında Toḡm: Hâmid-zâde Efendi.

شوقبخش

Şevk-bahş

Şeh-per-i Şeydâ: İmâm Şâlih.

Şeh-per-i Hümâ: ‘Alî Çelebi Tâbi‘-i Çelebi Efendi.¹³⁵ Yek-rengi **Şevk**’den koyu aḥşâm güneşi ta‘bîr olunan levne müşâbihdür. Bün kibritî, fitîlleri siyâha qarîb mor, bergleri bârîk ü berâber, tıḡları mışfindan dü-rengi ayvâ güli ve nebâtî ile dönüp, la‘lî süstler gösterir lâkin berglerinde bir miḡdâr infikâk gösterür ve kitâbesi [...]

[39a]

Şeh-pesend: Kapudan Paşa.

Şeh-levend: Subaşı.

[39a Derkenâr]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Şive-i evşâf-ı hüsn-i **Şeh-levend**

Yek-rengi gül-günî, dü-rengi kendi rengi ve la‘lî vü beyâz iledür. Bergleri hañçerî, içleri cüz‘î nâḡış, tıḡları bâlâ-yı miyânından keşîde ve berceste, pâyîn-i derûmî ve bîrûmî beyâzdur, bî-kitâbedür, fitîlleri şarî, dü-rengi yek-renginden a‘lâdur.

Şeh-nâz: Gülcibaşı-zâde.

Şeh-nâz: Şerîfe-zâde.

Şeh-nâz: Tanbûrî-zâde.

Şehen-şâhî: Hâcî İsmâ‘îl.

Şîrîn: Elvân-zâde.

Şîrîn: Hâcî ‘Alî-zâde **Mülûkî** şâhibi.

Şîrîn-kâr: Süleymân Ağa.

[39a Derkenâr]

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı rengîn-ḡumâş-ı **Şîrîn-kâr**

.....

¹³⁵ ‘Alî Çelebi Tâbi‘-i Çelebi Efendi H] ‘Alî Çelebi Tâbi‘-i Neylî Efendi M

Dü-rengi koyu al ve beyâz-ı şahîh ile dönüp uçların ağardur. Bün ince beyâz, fitûleleri şarı, tohm-hânesiyle berâber, bergleri pehnâver ü hançerî ve mevzûn inceliği, uçlarına qarîbdür. Tîğları bâlâ-yı miyâmindan keşîde, bî-kitâbedür. Yek-rengi al ve beyâz-ı şahîh ile döndükde, müzeyyen ü münakkaş ve dil-ârâdur.

Şive-engiz: Şeyh. 1136 senesinde şive-engiz-i cilvegâh-ı zuhûr olup, mû-hâme-i meşşâta-i ebkâr-ı ma'ânî ser-levha-i nigâristân-ı hayâlde evşâf-ı hüsn ü peyker-i letâfetin nigâşte idüp tereşşüh ider, kaçarât-ı hüsn-ı ibâret-i âb-dârından yek-çend reşhâlardur ki kenâr-ı şahîfede müzeyyen ü vâkî'dür.

[39a Derkenâr]

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Beyân-ı vaşf-ı hüsn-i **Şive-engiz**

Yek-rengi haşhâşî vü leylâkî arasındadır. Dü-rengi ala mâ'îl gül-rengdür. Bergleri gâyetü'l-gâye bârîk ü berâber ve ser-bülend, tîğları şülâse-i erbâ'î tîğ keşîde ve rub'î kitâbedür. Kitâbeleri çifte lâjiverdî tülânî birûnından mahsûs, fitûleleri mor u bülend ve tohmından berter, rişteleri bâlâsı rengin, açık nebâtî. Endâm u giriften-i bün; **Vâlâ-şân** endamında. Metânet ü letâfet üzere olup, nişâb-ı hüsnî vaşfindan birûn ve müstağnidür. Ârâyîş-i kılâde ve zîver-i hulliyyât-ı ta'rîfâtdan müstağni ve efzundur.

Şive-pâş: Hâcî Mûsâ.

Şive-pâş: Hâcî İsmâ'îl.

[39b]

Şive-i Selmânî: El-Hâcc Berber Aḫmed.

Şivekâr: Kerâsteci 'Alî Çelebi.

Şivekâr: Subaşı.

Şivekâr: Ramazan Kapûdân-zâde.

Şâhib-kırân: 'Osmân Efendi. Sene-i zuhûrî 1136.¹³⁶

[39b Derkenâr] Mışrâ':

.....

¹³⁶ Sene-i zuhûrî 1136 M] -H

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Behcet-i ikbâl-i hürşid-efser-i **Şâhib-ķırân**

Rengi turuncıye mâ'il 'unnâbî, dü-rengi nebâtî ve kırmızı ile televvün ider. Bergleri bârîk ü berâber, tîğları zîr-i miyânından keşîde, fitîlleri neftîye ķarîb siyâh, pâyîn kibritü ve bî-bün ve bî-kitâbedür ve ğayetü'l-ğâye hoş-endâm u dil-ârâmdur.

Şubh-ı Bahâr: Süleymân Aĝa.

[39b Derkenâr]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Pertev-i nür-ı tebâşîr-i seher **Şubh-ı Bahâr**

Süleymân Aĝa'nun defterinde kendi zabtı üzere rengi açık kibritü ve Sâ'ir şükûfe-perverân müzâkerelerinde açık nebâtîrek beyâzdir. Bün, **Nîze-i Gül-gün** diplidür. Bergleri berâber ü bârîk, fitîlleri şarı, endâm u harekâtı ekşeriyâ ince ve bâlâ gelür. Bî-hemtâdur.

Şubh-ı Şâdik: Şeyh.

Şubh-ı Neşât: Şeyh. Sene-i zuhûri 1138. Ziyâde beyâzdir.

Şubh-ı Neşât: Şeyh Fahre'd-dîn-i Beşiktaşî.

[39b Derkenâr] Mısrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilün]

Evşâf-ı hüsn-i dil-keş-i **Şubh-ı Neşât-ı** Şeyh

Rengi süstî sefid, fitîleler siyâh ve tülânî ve tolmından berter, rişteleri sepîd ve fitîle ķarîb, nuķât-ı siyâh hüveydâdur. Bergleri hançerî, tîğları bâlâ-yı nîminden keşîde ve bî-kitâbedür.

Şadr-perver: Sene-i zuhûri 1137.

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Eşer-i dil-keş-i şâhib-devlet

[40a]

Şadr-nişîn: Hâcı Mollâ.

صاحبقران

Sâhib-kirân

Subh-ı Bahâr

Şadr-nişîn: Sene-i zuhûri 1137. K̄ara Mollā. Rengi koyu kırmızı, kitābe findikī, şulāse-i erbā'ī tīg keşīdedür ve metānet üzeredür.

Şadriyye: Hāmid-zāde Efendi.

Şağir-güvez: Şeyh.

Şafā-āver: Muştafā Efendi Tavīl.

Şafā-baḥş: Beşiktaşī Yırık.

Şafā-baḥş: Muştafā Efendi Tavīl.

Şafā-perver.¹³⁷

Şaff-şiken.

Şamānī: Sinān Paşa-zāde.

Şun'-ı İlähī: İmām Şālih.

Şun'-ı İlähī: Hācı İsmā'īl.

[40b]

Şun'-ı Hakk: Bostānī Muştafā

Şun'-ı Hudā: Tezkireci.¹³⁸

Şahbā-reng: Hācı Mollā.

[40b Derkenār]

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Neş'e-i pür-hurūş-ı **Şahbā-reng**

Yek-rengi **Sinān**'dan koyu, muşa'sa' la'līdür. Dü-rengi hālinde rengi koyulanup lākin **Bezedi** gibi ziyāde uzamaz, vasatı'l-hāl gelür. Bergleri ḥançerī vü berāber ve bārik, bün ve endām aḥvāli **Bezedi**'ye müşābihdür. Kitābeleri şeş berginde bādāmī vü benefşe morı, bīrūnından maḥsūdur. Fitīlelerinüñ morluğı riştelerinüñ nişfina inmişdür. Tiğları [...]

Şolak-zāde-pesend: İmām-zāde Üsküdarī.

.....

¹³⁷ M'de yetiştirici adı "Beşiktaşī Meḥemmed Çelebi" olarak belirtilmiştir.

¹³⁸ Tezkireci H] Tezkireci Efendi M

Şarı Fitilli:¹³⁹ Hâcî İsmâ'îl.

Şarı Fitilli: Hâcî İsmâ'îl.

Żiyâ-baḥş: 'Oşmân Efendi.

[40b Derkenâr]

[mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Vaşf-ı ruḥ-ı pür-tâb-ı feraḥ-zây-ı **Żiyâ-baḥş**

Yek-rengi **Sinân**'dan koyu kırmızı, dü-rengi nebâtî ve renginüñ koyusıyla döner. Bergleri mevzûn u berâber, pâyîn açık nebâtî, fitîleleri şarı, rişterleri [...] kumâşı berrâk, endâmı [...]

Żiyâ-pâş: Şeyḥ.

Żiyâ-pertev: Berber Hâcî Aḥmed.

Żiyâ-nümâ: Şeyḥ.

[41a]

Żiyâ-yı Mîr: Meḥammed Beg.¹⁴⁰

Żiyâ Yolında Al: 'Oşmân Efendi.

[41a Derkenâr]

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün].gov.tr

Żiyâ Yolında Al'uñ pertev-i ruḥsâr-ı evşâfi

Yek-rengi la'lîye qarîb al, dü-rengi kibrîtü ile döner. Bergleri bārîk ü berâber, tîğları zîr-i miyânından keşîde, fitîlleri şarı ve toḥm-hânesinden bālâ, kitâbeleri yek-renginde, taşrasında, üç berginde siyâha qarîb, süst taḥrîrli kitâbe müşâhede olnup içleri bî-kitâbedür. Döndükde taşrada daḥî kitâbe eşeri qalmaz. Pâyîn kibrîtü, giriften-i bün; delv çevirmede ḥoḳḳavâr nezâketlidir.

Tāvus-ı Gülşen: Meḥammed Beg.¹⁴¹

••••••••••

¹³⁹ Aynı yetiştiricinin bu adla iki lâlesi kaydedilmiştir.

¹⁴⁰ Meḥammed Beg H] Vefâ'î Meḥammed Beg M

¹⁴¹ Meḥammed Beg H] Vefâ'î Meḥammed Beg M

Ṭaşgelin: Subaşı.

Ṭarāvet-nümā: Şeyh.

Ṭarab-rîz: Kapudan Paşa. 1137 senesinde velvele-i zuhûrî kâse-i şımâh-ı Zāl-i zamānî pür-ṭanîn ve letāfet-i pertev-i ḥüsni cebîn-i gonce-i ḥurşîdî pür-şiken ve çîn çîn itmiş iken evşâf-ı ḥüsn-i dil-keşi taḥrîr olunmadı.

Ṭarab-zâ: Feyzu'llāh Efendi.

[4Ia Derkenār]

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Beyân-ı 'işve-i şüh-ı **Ṭarab-zâ**

Dü-rengi ziyāde kırmızı ve beyāz ile taḥvîl ider. Bergleri ḥançerî vü berāber ve ser-bülend ü hemvār, tığları şülüşānına ḫarîb tığdur. Fitîlleri şarı, toḫmından kütāh, rişteleri beyāz, bî-kitābedür.

Ṭulû'-ı Şems: Hâcî İsmâ'il.

Ṭannāz: 1136 senesinde görüldü. Kapudan Paşa. **Ṭannāz**'uñ evşâf-ı ārāyiş-i libās-ı ḥüsni zahr-ı şahîfenüñ kenārında olan serve nüviştedür.

[4Ib Derkenār] Mısrâ':

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı ārāyiş-i cem'iyet-i ḥüsn-i **Ṭannāz**

Dü-rengi leylākî ve beyāz-ı şahîh ile mülevvendür. Bergleri bādāmîye ḫarîb ve gāyetü'l-gāye berāber ü bārîk, bîrûn berglerinden iç bergleri bārîk ü ser-endāz olduğı cümle muḫassenātından aḫsendür ve bî-kitābedür. Fitîlleri mor ve toḫmından berterdür. Rişteleri fitîli ile hem-reng, tığları zîr-i miyānından keşîde, giriften-i bün; dip ṭutmada **Vahîd** ve şîve vü nezâketde **Şür-efgen** endāmında müşāhede olundu.

Zarāfet-nümā: Şeyh.

[4Ia Derkenār] **Zerāfet-nümā**'nuñ evşâfî pāye-i servüñ etrāfını muḫîtdür.

Mısrâ':

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Vaşf-ı ārāyiş-i **Zerāfet-nümā**

Dü-rengi güvez ve beyâz ile mülevven, bergleri bādāmī vü bārīk ve berā-bere qarīb ve ba'zı berglerinüñ şikāfī müşāhede olundu. Fitīleler sisli mor ve toħm kıaddiyle berāber, rişteleri beyāz, tığları řülüřānıma qarīb tığ keşşidedür ve bī-kitābedür. İnce ve ziyāde beyāzduur.

[41b]

Zarīf: şeyh.¹⁴²

‘**Ālü’l-‘al:** Süleymān Ağa. Yek-rengi al-ı řaħiħ, dü-rengi beyāz ve güvez ile döner. Bün beyāz-ı řaħiħ, fitīleleri şarı, toħm-ħānesinden nākıřduur. Bergleri ħaņçerī vü bülend ve berāber, endāmı **Feyzī** gibidür. Bī-kitābedür.

‘**Ālī-tebār:** şeyh.

[41b Derkenār] Mıřrā‘:

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Vaşf-ı vālā-gevher-i ‘**Ālī-tebār**

Yek-rengi koyu ayvā güli, tıđları zīr-i miyānından keřřide, bergleri bādāmī vü berāber ve bālā vü ser-tīz, fitīleleri mor, toħm-ħānesinden riřteleri nebātī, kitābeleri iki kıatduur. Bālāsı koyu mā‘ī ve iç kıatı nebātī, taħrīr ve kıtābe-i mezbūr serv řeklinde ve bīrūnından daħı nebātī ve kıtābeleri maħsūsdur.

‘**Ālī-zāt:** Kıara Mollā. www.tuba.gov.tr

‘**Ālī-řān:** Berber El-Ĥācc Aħmed.

[42a Derkenār] Mıřrā‘:

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bihterīn-i gōņçe-i gülzār-ı cihān ‘**Ālī-řān**

Yek-rengi turuncıye ve nev‘ummā istaķozıye mā‘īl, zībāsı řeffāf aldur. Ĥoř-kumāř, dü-rengi kendi rengi ve nebātī iledür. Bergleri ğāyetü’l-ğāye bārīk ü berāber ve ser-āmed ü tūlānī ve bādāmīdür. Bün altun şarısı rengine qarīb ve nebātülenür. Döndükde fitīleri şarı ve toħm-ħānesinden dü bālā ve toħmı ħurdedür. Bī-kitābedür. Riřteleri, tığları rub‘ī, kıtābe maħallin

.....

¹⁴² M’de ayrıca şu şekilde ek bilgi verilmiştir. “İnce ve ziyāde beyāzduur.”

Âli-şân

çevirüp sülâse-i erbâ'î tîğ keşîdedür. Lâkin döndükde tîğları nışfından keşîde olur ve yeşil sâkları mücellâdur. Hâlet-i keşîde-i bünde bir tûlânî çekme vardır ki kendiyе maḥşûşdur ve yek-rengi ra'nâdur.

Mışrâ':

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Cihân bezmin ser-â-ser sâğar-ı yek-rengi mest eyler

‘**Âlî-ḳadr**: Yûsuf-ı Eyyübî.

‘**Âlî-ḳadr**: İmâm Şâlih.

‘**Âlî-meniş**: Ḳapudan Paşa.

[41b Derkenâr]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Vaşf-ı gülşen behcet-i ‘**Âlî-meniş**

Yek-rengi açık şeftâlî çiçeği ve bir görüldükde rengi koyu gül-reng idi. Kitâbeleri koyu lâjiverdî ve şeş berginde çifte vü celî ve bülend vü bîrûnından maḥşûs, bün beyâz, fitîlleri siyâh ve toḥmından küteh ve kemter, riştelerinüñ nışfı siyâh ve nışf-ı esfeli sepîd, bergleri bādāmî vü bārîk ve berâber, tîğları zîr-i miyânından keşîde, endâm u giriften-i bün; **Bâbüccî** endâmında ve **Bâbüccî** diplidür. Kitâbe çifteligi hafıfcedür ve lâjiverdîdür ve şeş berginde nümâyân ve bîrûnından maḥşûsdur ve bi'l-cümle bisâṭ-ı esbâb-ı tenâsüb ile bezm-i 'işreti ârâyiş ü müzeyyen olduğı hâlde;

Mışrâ'¹⁴³:

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Buldı Pervîn gibi cem'iyet-i ḥüsn ile nîzâm

‘**Âlem-ârâ**.

‘**Âlem-ârâ**: Aḥmed Efendi Kedḫudâ-yı Şeyḫü'l-islâm.¹⁴⁴

‘**Âlem-bahâ**: ‘Oşmân Efendi.

•••••

¹⁴³ Mışrâ' M] -H

¹⁴⁴ Aḥmed Efendi Kedḫudâ-yı Şeyḫü'l-islâm H] Kedḫudâ-yı Şeyḫü'l-islâm M

عاليقتد

Âli-kadr

[41b Derkenār] Mısrâ‘:

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ziver ü arāyiş-i ‘Ālem-bahā

Yek-rengi ala qarīb kırmızı, dü-rengi koyulanup cābecā bergleri kenārında nebātī ve benefş gösterür. Tığları [...] bergleri bārīk ü hançerī, [42a Derkenār bakıyye-i muvaşşaf-ı ‘Ālem-bahā] pāyīn beyāza mā‘il kibritī, kitābeleri her berginde beyāz üzere humrete mā‘il mā‘ī taħrīr-li, derün u bīrūnından maħsūs u müşāheddür. Fitīleleri siyāh ve rişterleri ve kumāşı mücellādur.

[42a]

‘Ālem-pesend: Dāvūdpaşalı Peyk Meħemmed Çelebi.¹⁴⁵

‘Ālem-tāb: Süleymān Ağa. Rengi koyu gül-günī, bün dip beyāz, fitīleleri sarı, mişli yoğ bir lāledür.

‘Ālem-tāb: Kāra Mollā.

‘Ālem-zīb: Kāra ‘Oşmān Paşa.

[42b Derkenār] Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün mefā‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı rengīn-kumāş-ı ‘Ālem-zīb

Dü-rengi leylākī güvez ve nebātī ile mülevven, bergleri bārīk ü berāber ve hançerī, tığları zīr-i miyānından keşīde, şülüşāmına qarīb, nīm-kitābeleri lājiverdī miħrāb gibi şeş berginde celī ve derūnları beyāz, bün beyāz, fitīlleri mor ħurde, rişterleri bālāsı fitīli ile rengīn ve esfeli beyāz, endām u leţāfetde **Bābūccı** yolında.

‘Ālem-zīb: Üsküdarī.¹⁴⁶

‘Ālem-süz: Maħmūd-ı Üsküdarī.

‘Ālem-ziyā: Hācı Mūsā.

●●●●●●●●

¹⁴⁵ Dāvūdpaşalı Peyk Meħemmed Çelebi H] Dāvūdpaşalı Meħemmed Çelebi M¹⁴⁶ Üsküdarī H] Maħmūd-ı Üsküdarī M

‘**Ālem-ziyā**’: Maḥmūd-ı Üsküdarī.

‘**Ālem-tırāz**’: Şeyḥ. Bu, **Şeyḥ’ün Alı**’dur yine **Al-ı Mergüb** başkadur.

‘**Ālem-firīb**’: Şeyḥ.

[42a Derkenār] **Mışrā**:

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

‘İşve-i ārāyiş-i ‘**Ālem-firīb**

Rengi koyu gül-reng, bergleri bādāmī, bārīk ü berāber ve ser-bülend, tūğları şülüşānma qarībdür, bün ince ve sepīd, kitābeleri celī vü çifte ve hemvāre, şeş berginde lājiverdī ve çifte kitābe arasında beyāzla müzeyyen ve bīrūnından maḥsūs, fitīleleri benefşe ve toḥmından bālā, rişteleri toḥmile hem-rengdür.

‘**Ālem-gīr**’: Birāder-zāde. Yek-rengi koyu kırmızı āmīziş itdükte la‘lī olur. Bün beyāz ve incedür, kitābeleri nīm-lājiverdī ve mor, taḥrīri müşāheddür. Fitīleleri siyāh, bergleri bārīk ve iç bergleri nākışcadur.

[42b]

‘**Ālem-nümā**’: Maḥmūd-ı Üsküdarī.

‘**İbret-nümā**’: Beşiktaşī Yırık

‘**Oşmānī Kırlangıç**’: ‘Oşmān Efendi.

‘**Adīmü’l-aqrān**’: Tophāneli-zāde.

‘**Adīmü’n-naẓīr**’: ‘Oşmān Efendi.

[42b Derkenār]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Vaşf-ı şeref-zāy-ı ‘**Adīmü’n-naẓīr**

Yek-rengi açık güvezī, pāyīn beyāz, fitīlleri şarı, bergleri içleri kemter, bīrūn bergleri pehnādur ve meyl ider. Kitābeleri üç berginde ḥafī lājiverdī, rişteleri [...], dü-rengi [...]

‘**İzār-ı Dilber**’: ‘Oşmān Efendi. ‘Oşmān Efendi’nün ‘**İzār-ı Dilber**’i, ‘**Adīmü’n-naẓīr**’ evşāfiyladur. Ancaḥ bunuñ bergleri bārīk ü berāberdür.

‘**İzār-reng**’: Yūsuf Efendi.

[43a Derkenâr] Mısrâ‘:*[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]*Evşâf-ı şüh-ı behcet ü nâz-ı ‘**İzâr-reng**

Yek-rengi **Sinân**’dan açık, koyu gül-günî, bün beyâz, fitîlleri benefşe morı, tohm kıddiyle berâber, kitâbeleri bādāmî, açık benefşe morı, bergleri hançerî, bārîk ü berâber, tîğları nişfindan keşîde, dü-rengi renginüñ koyusu süst ile döner. Mücellâ ve tâb-dârdur.

‘**İzâr**: Kavuçkı.**[42b Derkenâr]** Mısrâ‘:*[mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün]*Ser-bâz-ı nâzikândur Kavuçkı’nuñ ‘**İzâr**’¹⁴⁷

Yek-rengi ala mâ‘îl, pâyîn beyâz-ı şahîh, fitîlleri sarı, bergleri berâber ü bārîk, dü-rengi beyâz ile döner. Derünü mücellâdur, bî-kitâbedür. Rişterleri [...], tîğları [...]

‘**İzârî**: ‘Azîze Kadın.‘**İzâr-ı Yâr**: Kapudan Paşa.

‘**İzâr-ı Yüsufî**: Eyyübî. Yek-rengi gâyet gül-günî, bün sefid, kitâbeleri şeş berginde dahı müsâvî, nîm-kitâbedür, fitîlleri siyâh, bergleri bārîk ü berâber, bün Bâbüccı gibidür. Tîğları miyânından keşîde, rişterleri [...]

‘**Arağ-ı Cebîn**: Mehemmed Beg Vefâ‘î. Rengi beyâzdur.**[43a]**‘**Arüs**: Kavuçkı.‘**Arüs**: Hâcî İsmâ‘îl.‘**Arüs-ı Çemen**: Şeyh.‘**Arüs-ı Selmânî**: El-Hâcc Berber Aḥmed.**[43a Derkenâr]**

.....

¹⁴⁷ Matlam ikinci mısraî sadece M’de yer almıştır:

‘Uşşâk ser-bürehne pâ-mâl [ü] dil-figân

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı hüsn-i ‘Arūs-ı Selmānī

Yek-rengi açık gül-günī, pāyīn açık nebātī, fitülleri mor, tohm-hānesinden ziyāde kütāh, rişteleri dahı nev‘ummā boyalı kitābeleri üç berginde mor, taşradan maḥsūs, bergleri ḥaṅçerī vü bārīk ü berāber, tıǵları nışfindan keşīde, dü-rengi nebātī ve ḳoyu gül-günī ile döner.

‘Arūs-ı Gülşen.

‘İzzet-perver: ‘Alī Beg Efendi.

‘İzzet-me’āb: Ḥācī ‘Ömer.

[43a Derkenār]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Zīver-i ārayış-i ‘İzzet-me’āb

Yek-rengi açık la‘lī, bergleri berāber ü bārīk, tıǵları nışfına ḳarīb, kitābeleri benefşe-reng, servī tūlānī, bīrūnından nümāyān, fitülleri kimyonī, tohm-hānesinden kütāh, rişteleri beyāz, nev‘an fitīli ile rengīn, mūmtāz u müsellemdür.

‘İşve-bāz: Süleymān Aǵa.

[43a Derkenār] Mısrā‘:

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Behcet-i gül-çīn-i hüsn-i ‘İşve-bāz

Yek-rengi ala mā‘īl gül-günī, dü-rengi beyāz ve güvez ile döner, bergleri bārīk ü berāber, kitābeleri ḥafī mā‘īdür. Tıǵları zīr-i miyānından keşīde, fitüleleri siyāh, rişteleri [...]

‘İşve-bāz-ı Şālīhī: İmām.¹⁴⁸

[43b]

‘İşve-tırāz: Li-muḥarririhī.

.....

¹⁴⁸ İmām H] İmām Şālīh M

عشوة باز

İşve-bâz

‘İşve-nümā: Hâcî Mūsâ.

‘Akîk: Kapudan Paşa.

Mışrâ’:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı cevher-cilâ-yı reng-i ‘Akîk

Rengi ziyâde şeffâf kırmızıdır. Bergleri bārîk ü berâber ve gâyet hoş-endâm ü dil-ârâmdur.

‘İlâve-i Bahâr: Şeyh. 1136 senesinde şeref-zây-yı sâha-i zuhûr olduĸda inâyetli şadr-ı vâlâ-himem hâzretleri tesmiye buyurdılar evşâfi şahîfe-i yesârdadır.

[44a Derkenâr] Mışrâ’:

[mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün]

Güş it beyân-ı vaşf-ı ‘İlâve-i Bahâr’ı

Dü-rengi ala mâ‘îl turuncî vü kibrîti ile televvün ider. Kitâbeleri koyu kibrîti, bün birünından hâliş kibrîti, fitülleri bālâ ve açık kibrîti ve tohmından berter, rişteleri altun şarısı, bergleri bādāmî ve gâyetü’l-gâye bārîk ü berâber, sülüşânî tîĸdur. Bi’l-ittifâk endâm u leţâfetde ‘Âli-şân’a mu‘âdildür ki;

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Ser-mâye-bağş-ı ‘âlem ü bāĸ ü bahârdur

Mağşül-i ‘ömr ü mâ-ğaşal-ı rûzgârdur

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]¹⁴⁹

Bağş ider şad Sinân u Ser-tîz’i

Cünbüş ü nâz u Şîve-engîz’i

Seyr idenler Turunci-i Şeyh’i

Ele almaz Turunc-ı Pervîz’i

‘Alev-tâb: Beşiktaşî Yırık.

‘Unnâbi: Kerâsteci.

.....

¹⁴⁹ M’de şu şekilde bir başlık yer alır: “Der Hâkîk-ı ‘İlâve-i Bahâr güfte-şod”

‘**Unnâbî**: Hâcî Mûsâ.

‘**Unnâbî**: Hâcî İsmâ‘îl.

[43b Derkenâr] Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Şafvet ü hüsñ ü reng-i ‘**Unnâbî**

Ka‘riyyeli Hâcî İsmâ‘îl’ün ‘**Unnâbî** lâlesinüñ evşâfidur. Bergleri bārîk ü berâber ve hânçerî vü nişterî, tîğları şülüşânî tîğ keşide, fitîleleri hürde mor ve tohmile berâbere qarîb kûtâh, kitâbeleri fındıķî tahrîrli, fıstıķî vü tûlânî şeş berginde ‘ale’s-seviyye, rişterleri, fitîlleri ile hem-reng-i leţâfet üzere ve nezâketlidir.

‘**Unnâbî**: İmâm-ı Tarsus.

[43b Derkenâr]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Vaşf-ı ‘**Unnâbî** İmâm-ı Tarsus

Rengi ‘unnâbiye qarîb şûh kırmızı, bergleri gâyetü’l-gâye bārîk ü berâber ve nişterî, tîğları şülüşânî tîğ keşide, bün şarıya qarîb nebâtî, fitîleleri siyâh ve tohmından berter, rişterleri kezâlik şarıya qarîb nebâtî, kitâbeleri şeş berginde derûnından sâye gibi pâyîni rengine mahsûs ü müşâheddür, şarıya qarîb nebâtî. 1138 senesinde burc-ı ıtibârda müşâhede olundu.

‘**İnâdiyye**: Kedhüdâ-zâde.

‘**Anberî**: Mehmed Ağâ Bâbücbüyük.¹⁵⁰ 1104, Be-nâm-zede-i **Şolak-zade**.¹⁵¹

‘**Ayn-ı Hayât**: Kedhüdâ Mehemmed Paşa.

[43b Derkenâr]

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı rengin-i hüsñ-i ‘**Ayn-ı Hayât**

••••••••••

¹⁵⁰ Mehmed Ağâ Bâbücbüyük H] Büyük Bâbüccı Mehemmed Ağâ M

¹⁵¹ Be-nâm-zede-i Şolak-zâde H] Müsemma-yı Şolak-zâde M

Rengi süstü sepîd, bergleri ziyâde bârîk ü [44a **Derkenâr** Vaşf-ı ‘**Ayn-ı Hayât**] ve berâber, tîğları zîr-i miyânından keşîde, kitâbeleri kendi renginden koyu açık nebâtî ve üç berginde bîrûnından müşâhede olup, üç berginde hafî, fitûleleri mor hürde ve tohmından kûtâh, rişteleri beyâz ve fitûle qarîb maḥalli rengin yeşil sâkları pâzehrîdür. Endâm-ı feraḥ-fezâsı **Vâlâ-şân** endâmında maṭbû‘ u dil-ârâdur.

[44a]

‘**Ayn-ı Zülâl**: Sene-i zuḥûr 1138. Şeyḥ.

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Şafvet-i cân-fezâ-yı ‘**Ayn-ı Zülâl**

Rengi şafvet ü leṭâfet üzere **Şubḥ-ı Bahâr** renginde açık nebâtîrek beyâza qarîbdür ve hafî hürde güvezi nuḳâṭı müşâheddür. Bergleri bādâmî vü bârîk ve berâber ve iç berglerinde şikâfları olup, tîğları şülüşânî tîğdur ve bî-bündür. Giriften-i bün ve ḥoḳka-sâhten vâdîlerinde bî-naẓîrdür. Sâ‘ir aḥvâli dâmân-ı servde nüviştedür. [44a **Derkenâr** Baḳıyye-i ‘**Ayn-ı Zülâl**.

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Remziyâ kill-i vaşfi mizâb it

Ḥüsn-i ‘**Ayn-ı Zülâl**’i işrâb it

‘**Ayn-ı Zülâl**’ün baḳıyye-i evşâfi: Kitâbeleri pâyîn ü bünde ve iç berglerinde hürde siyâh ve celîdür ve ḥâric berglerinde siyâh ve hafîdür ve bîrûnından maḥsûsdur. Fitûleleri mor ve tohm ḳaddiyle berâber, rişteleri fitûli ile hem-rengdür. Endâmda **Sâğar-ı La‘lîn** endâmında ve metânet üzeredür.¹⁵²

‘**Garrâ**: Şeyḥ.

‘**Gurre-i Kibrîti**: Süleymân Ağa. Kendi zabtı üzere gâyet a‘lâdur. Rengde **Şubḥ-ı Bahâr** gibidür lâkin diplidür ve bergleri birbirin mûmâs ü mûlâbis degildür.

•••••

¹⁵² M’de ayrıca şu beyit yer almıştır:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Ḳaşr-ı ma‘nâya virüp ḥâme-i Remzî mizâb

İtdi erbâb-ı dile ‘**Ayn-ı Zülâl**’i işrâb

1138 senesinde.

Ġam-zidâ: Şeyh.

Ġonce-nümâ: Gülcibaşı-zâde.

Fâyık: Sene-i zühürü 1137. Kapudan Paşa.¹⁵³

Dü-rengi gül-reng ve nebâtî ile âmîziş ider. Bergleri hançerî vü bârîk, tîğları zîr-i miyânından keşîde, kitâbeleri nebâtî, fitîlleri siyâh ve tohm kıddiyle berâber, rişterleri nebâtî, endâm-ı işve-per-dâzı **Cigerdelen** etvârındadır.

Fâyıku'l-akrân: Topġâneli-zâde.¹⁵⁴

Dü-rengi ala mâ'îl sürġ ü sepîd ile mülevven, bergleri berâber ü bârîk, kitâbeleri çiftedür ve şeş berginde 'ale's-seviyye serv gibi bâlâsı lâjiverdî, vasatı pâzehrî, esfeli yine müşelles bir nokta gibi lâjiverdî, fitîlleri mor, tohmı ile berâber, kitâbe mora [44a Derkenâr] mâ'îl, pâyîn beyâzdur. Endâm **Yıldız-zâde Ferîd**'i yolında ve rengi **Zî-şân** rengindedür. Tîğları [...], rişterleri [...]

Fâhîr: Hâcî 'Alî-zâde Süleymâniyye'de.^{155 156}

Yek-rengi ziyâde beyâz-ı şahîġ ile dönmiş câbecâ leylâķî ve sürġ 'alâmetleri var. Bergleri hançerî vü berâber ü bârîk, tîğları zîr-i miyânından keşîde olup, fitîle şarı tohm-ġânesinden, rişterleri beyâz, bî-kitâbedür.

Ferah-efrûz: Tabî'î Ördek Süleymân.

[44b]

Ferah-efzâ: Süleymân Aġa.

[44b Derkenâr] Mısrâ':

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Neş'e-i sāġar-ı **Ferah-efzâ**

¹⁵³ M'de şu mısra yer almıştır:

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı ârâyiş-i ġüsn-i **Fâyık**

¹⁵⁴ M'de şu mısra yer almıştır:

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Behcet ü şân-ı **Fâyıku'l-akrân**

¹⁵⁵ Hâcî 'Ali-zâde Süleymâniyye'de H] Süleymâniyyeli Hâcî 'Alî-zâde M

¹⁵⁶ M'de şu mısra yer almıştır:

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Revnaġ-ı ġüsn-i metâ'-ı **Fâhîr**

Ferah-efzâ

Yek-rengi gâyet koyu ayvâ güli, dü-rengi kendi renginüñ cüz'î koyusu ve beyâz ile döner bün beyâz ve bergleri hançerî ve berâber ü bārîk, kitâbeleri her berginde mâ'î nīm-çifte, fitîlleri mor ve tohmile berâber, endāmı **Gül-şen-efrüz**, tîğları **Bâbüccî**'ya dahı eşbehdür.

Ferah-engîz: Fındıklılı Hüseyñ Çelebi. Yırık **Ser-efrâzi**'ndan açık koyu haşhâşî, pâyîn beyâz, bergleri hançerî vü bārîk ü berâber, kitâbesi şeş berginde koyu benefş, fitîleleri koyu qahverengidür. Sākı, nev'an kırmızıdır.

Ferah-engîz: Hâcî 'Ömer Be-nām-zede-i Şadr-ı 'Âlî.¹⁵⁷ Dü-rengi sürh ve nebâtî mülevven, bergleri bādāmî vü hançerî, miyânında müşterek ü berâber ve bārîk, tîğları bālâ-yı nīminden keşîde, fitîleleri siyâh, tohm-hânesiyle berâber ve bî-kitâbedür. Rişteleri [...]

Ferah-âver: Eyyübî Dede. Rengi gül-günî ala mâ'îl ziyâde beyâz ile mülevvendür, bergleri hançerî vü berâber ve bārîk, tîğları zîr-i miyânından keşîde, fitîlleri hurde şarı, tohmından kütâh, bî-kitâbedür, bün sefid ve ince.

Ferah-bağş: Yūsuf-ı Eyyübî. **Ferah-dil** diyü ma'rûf olan tohmıdır ki ismini tebdîl itdi.¹⁵⁸

[44b Derkenâr] Mısrâ':

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Furûğ-ı pertev-i cām-ı **Ferah-bağş**

Rengi açık güvezi, ziyâde beyâz ile âmîziş ider. Bergleri bārîk ü berâber ve ser-tîz, tîğları şülüşânî tîğ keşîde ve şülüşi kitâbe çevirüp bî-kitâbedür. Fitîlleri hurde şarı, tohm-hânesiyle berâber, rişteleri sepîd, giriften-i bün; dip tıtmada **Tâb-âver** tavrındadır.

Ferah-perver: Süleymân Ağa.

[44b Derkenâr]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı keyfiyyet-i **Ferah-perver**

.....

¹⁵⁷ Hâcî 'Ömer Be-nām-zede-i Şadr-ı 'Âlî H] Müsemma-yı Şadr-ı 'Âlî, İsm-i Evveli Hâcî 'Ömer-i Üsküdarî M

¹⁵⁸ Bu ifade yerine M'de şu bilgi yer alır: "İsm-i evvel **Ferah-dil**'dür."

۷۷

فرح انگیز

Ferah-engiz

Yek-rengi koyu gül-reng, bün beyâz, fitîlleri leylâkî mor ve tohm-hânesinden berter, kitâbeleri lisânü's-şevr çiçegine qarîb, rengîn taḥrîrâta berginde ḥafî bādāmî şeklinde beyâz, kitâbeleri güyâ bâriḳa-i nûru'd-dücâ olup, bergleri ḥaçerî vü berâber, tîğları zîr-i miyânından keşîde, dü-rengi leylâkî vü ayvâ güli ve beyâz ile âmîziş ider.

Ferah-pîrâ: Şeyḥü'l-islâm. Turuncîye mâ'îl nebâtî ile döner ğarî-bü't-taḥvîldür. Tîğları zîr-i miyânından keşîde şülüşânî tîğdür. Bergleri bâriḳ ü berâber ve ğâyetü'l-ğâye ḥayâl-ender ḥayâl-efzûndur ve **Bâbüccî** kitâbelidür.

Ferah-ı Dil.

Ferah-ı Nâz: Hâcî Mûsâ.

Ferah-ı Nâz: İbrâhîm Aĝa. Reng-i ğarîb ve 'Âlem-i Qarîb'e qarîb.

Ferah-nümâ: 'Oşmân Efendi. Yek-rengi tatlu gül-reng, dü-rengi bir miqdâr koyulanur beyâzla döner, bergleri ḥaçerî vü berâber ve uçları beyâzdur. Pâyîn beyâz-ı şahîḥ, bîrûnî 'Adîm gibi, fitîlleri şarı, tohmile berâber, meyzûn u maṭbû'dur. Rişteleri [...] tîğları [...].

Ferah-rîz: Şeyḥ.

[45a]

Ferah-rîz, **Gülşen-ârâ** yolındadır. Kedḥudâ Paşa ḥazretleri tesmiye itdi. Sene 1137.

Ferah-şâd: Hâcî Mollâ.

Ferah-ı Şadî: Süleymân Aĝa. **Aḥmed Aĝa** pesendîdesidür. Rengi güvez, dip beyâz, fitîleleri mor, kitâbesi çatal gibidür. Kendi zabtı üzere.

Ferruh: 'Azîz Fetḥiyyeli.

Ferhunde: Süleymân Efendi'de Tohm-ı Şeyḥ. Yek-rengi güvezî, bergleri bâriḳ ü berâber ve bülend ü ḥaçerî, tîğları bâlâ-yı miyânından keşîde, kitâbe lâjjiverdî vü bādāmî ve hemvâre, peyveste, fitîlleri mor ve tohm-hânesinden kûtâh, rişteleri nebâtî şarıya mâ'îl.

Fürüzende: Subaşı. Rengi mücellâ kibrîtî ve kendi rengiyle kitâbesi vardır. Bergleri berâber, bün **Bâbüccî** gibidür.

Fürüzende

Fürüzende Alı: Hâcî İsmâ'îl Ka'riyyeli.

Fürüg: Subaşı. Rengi nebâtiye mâ'îl kibritîdür. Bergleri ziyâde bârîk ü berâber, fitîleleri şarı, giriften-i bün; dip tütme **Bâbüccı** gibidür. Endâmı maṭbû'dur.

Ferîd: Şeyh.

[45a Derkenâr]

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Mısrâ': Oldı yegâne bezm-i çemende **Ferîd-i Şeyh**

Yek-rengi açık la'lî, kitâbeleri lâjiverdî, bülend ü servî-şekl ü celî ve her berginde müsâvî ve bîrûnından maḥsûs, fitîleleri siyâh ve toḥmından bālâ, rişterleri beyâz, bün bîrûnından beyâz-ı şaḥîḥ, tîğları miyânından keşîdedür.

[45b Derkenâr]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Mısrâ': Mebḥaş-i **Nîze-i Gül-gün** u **Ferîd**¹⁵⁹

Ferîdü'd-dehr ile **Bâbüccı** lâlesinüñ imtiyâzı beyânındadır: **Ferîd**'üñ fitîli, benefşe mori toḥmından kütâh, Bâbüccı'nuñ fitîli siyâha qarîb mor ve toḥmından berterdür. **Ferîd**'de dip, ḥâricden beyâza qarîb nebâtî, **Bâbüccı**'da dip beyâzdur. **Ferîd**'de ve **Bâbüccı**'da kitâbeler fark olunmaz. Her biri çifte mâ'idür. Fe-emmâ, **Bâbüccı**'nuñ kitâbeleri celîdür. **Ferîd**, döndükde nebâtiye qarîb beyâzla döner. **Bâbüccı** döndükde, beyâzla döner ve **Ferîd**'üñ yek-renginde içleri nâķışdur, döndükde tamâm olur. **Bâbüccı**'nuñ tîğları üç berg bîrûnı nîminden ve üç berg enderûnları, bālâ-yı nîminden keşîde olur. **Ferîd**'de daḥı nev'an bu ḥâlet vardır ancak **Bâbüccı**'nuñ tîğları ser-tüz ve imtiyâzı nümâyândur.

Ferîd-i Cihân: 1105. Üsküdarî İmâm-zâde.

[45a Derkenâr]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Revnaķ-ı dil-keş-i **Ferîd-i Cihân**

.....

¹⁵⁹ Başlık bu şekilde olmasına rağmen Ferîdü'd-dehr/Ferîd ile Bâbüccı karşılaştırılmıştır.

Yek-rengi açık leylākī, dü-rengi beyāz u güvez ve leylākī iledür. Kitābeleri lisānū's-sevr çiçeği gibi ve taħrīrlidür ve bīrūnından maħsūsdur. Bergleri bārīk ü berāber, fitīleleri mor ve toħm-hānesiyle berāber, riřteleri pāyīn beyāz, giriften-i bün; hoķķavār peyveste ve hemvār nezāketlidür ve endāmu kendiye maħşūřdur. Riřteleri [...]

Ferīdü'd-dehr: Yıldız-zāde Meħemmed Efendi.¹⁶⁰

[45a Derkenār] Mıřrā':

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Vaşf-ı pīrāye-i **Ferīdü'd-dehr**

Yek-rengi koyu kırmızıdır. Bün beyāza qarīb nebātīdür, kitābeleri çifte mā'īdür **Bābūccı** gibi, fitīlleri mor benefşe ve toħm-hānesinden kūtāh. Hālet-i dü-rengi ve yek-rengi: Bergleri yek-renginde içleri nāķıřdur. Döndükde, koyu güvez ve ayvā güli ve beyāzla dönüp ve bergleri berāber ü tamām olur. Dönügi řatı ra'nā olur hemān **Bābūccı** endāmına müřābih olur.

Ferīd-i Süleymānī: Süleymān Aĝa. Kendinün zabtı üzere rengi açık güvez, dibi beyāz, kitābesi mā'ī, fitīli mordur. **Bābūccı** kitābelidür ve **Bābūccı**'ya müřābeheti vardur ve bir de **Müřābihi** vardur.

[45b]

Ferīd Müřābihi: Süleymān Aĝa.

Ferīde: İmām řālīh.

[45b Derkenār] Mıřrā':

[mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün]

Zihī ħüsn-i dil-ārā-yı **Ferīde**

Rengi koyu güvezī, döndükde beyāz-ı řaħīh ile mülevvendür. Bergleri bādāmī vü bārīk ve bīrūn bergleri tīr-endāz, tīĝları bālā-yı miyānından keřīde, fitīlleri mor ħurde ve toħmindan berter ve toħm ĝāyet ħurde vü za'if, kitābeleri lājiverdī, ħafī ve bīrūnından maħsūs.

.....

¹⁶⁰ Yıldız-zāde Meħemmed Efendi H] Yıldız-zāde M

Fişne: ‘Arif Efendi.

Fişn-âb: Ramazân Kapudan-zâde.

Fişne-reng: Sene 1137. Yûsuf Eyyübî. Yûsuf-ı ma‘hûduñ sene-i mezbûr-
da ser-zede olan Fişne-reng toħmı ziyâde ra‘nâ vü hayret-efzâdur.

Fişne-reng: Dihkânî-zâde.

Fişne-reng: Şeyh. Rengi fişne renginde, bergleri bârîk ü berâber ve ser-
tîz, tîğları miyânından keşîde, kitâbeleri ‘ale’s-seviyye lâjiverdî vü tûlânî,
fitûlleri siyâh ve toħm kıddinden kûtâh, cüz’î rişterleri kitâbe rengiyle reng-
âmîz, bün ince ve beyâz dur.

Filandıra: Kerâsteci.

Feyz-i Eşer: Feyzü’llâh Efendi.

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Câm-ı şahbâ-hurûş-ı **Feyz-i Eşer**

Rengi gül-reng ve ziyâde beyâz ile televvün ider. Bergleri hânçerî vü berâ-
ber, tîğları ancak şülüşî mertebesi tîğdur. Pâyîn dâmân bergleri derûn ü
bîrûmı beyâz dur. Kitâbeleri hafî sebz sislenmiş şâyed lâjiverdî ola, fitûleleri
mor, rişterleri beyâz.

Feyz-i İlahî: Anıtakıyyeli-zâde.

Feyz-i İmâm: Şâlih.¹⁶¹

Feyz-i Bârî: Hâcî İsmâ‘îl.

[46a]

Feyz-i Şânî: Subaşı.

Feyz-i Şânî: Süleymân Ağa.

[46a Derkenâr]

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Neşât-ı bezm-i gülşen **Feyz-i Şânî**-i Süleymânî

.....

¹⁶¹ Şâlih H] Şâlih Efendi M

Yek-rengi la'lı gül-reng, dü-rengi beyâz ile döner. Bün, beyâz-ı şahîh, fitîlleri şarı, bergleri berâber ü bādāmī ve uçların **Şirîn** gibi ağardur ve iç bergleri cüz'î nākışdur. Tığları bālā-yı miyānından keşidedür. Sebz bergleri nāvđānī vü tūlānī ve mülāyim ve koyu neftī ve **İşve-bāz**'dan efzündür.

Feyz-i Hak̄k: Şeyhü'l-islām. Rengi güvezi, fitîleleri mor, kitâbeleri lâjiverdī vü bādāmī, bergleri berâber, iç bergleri birūnından incedür ve bī-nazīrdür.

Feyz-i Hak̄k Müşābihi: Şeyhü'l-islām. Rengi koyu güvezi, bergleri hançerī vü bārīk ve berâber.

Feyz-i Hudā: 'Osmān Efendi. Yek-rengi gül-rengdür. Dü-rengi beyâz ile döner. Bergleri bārīk ü berâber, pāyīn beyâz-ı şahîh, tığları miyānından keşide, fitîlleri şarı ve bī-kitābedür. Endāmı, **Bābüccı** ref'tārındadır.

Feyz-i Hudā Müşābihi: 'Osmān Efendi. Yek-rengi koyu gül-günī, fitîleleri şarı, bergleri bārīk, içleri nākış, endāmı **Bābüccı** yollıdır. Bün beyâz-ı şahîh, bī-kitābedür ve nev'an meylli olmağla, aşı-ı **Feyz**'den müfārıkdur.

Feyz-resān: Kapudan Paşa.

Feyz-i Seher: Kapudan Paşa. 1136 senesinde şöret-i hüsnī 'ālem-gır ve ārāyiş-i libās-ı tenāsübi dil-pezīr olup, evşāf-ı şī'ār u dışarı beyānında nigāşte-i ser-levha-i mecmū'a-i letāfeti olan letāyif-i ta'birātı tesmiye olunmadan taḥrīr olunmağla iştibāh olundu.

Feyz-i Seher: Li-Müsevvidihī.¹⁶²

Feyz-i Süleymānī: Süleymān Ağa.

[46a Derkenār] Mısrā':

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Zihī nūzhet-fezā ārāyiş-i **Feyz-i Süleymānī**

Yek-rengi la'lı gül-reng, dü-rengi beyâz ile dönüp ekseriyyā bütün beyâz olup ba'zı yerlerinde nokta ve medd gibi 'alāmeti kalur. Bün beyâz, fitîlleri şarı ve toḥm-hānesinden berter, bergleri berâber, taşraları bārīk, içleri

.....

¹⁶² Li-Müsevvidihī H | Li-Muḥarririhī M

bir miqdâr bādāmīdür. Tîğları içlerinin keşīdeleri bālā-yı miyānından ve taşralarının zīr-i miyānından sebz bergleri **Ferah-efzā** gibi müstahkem vājeli ve kışadur.

Feyz-i Gül-reng: Feyzū'llāh Efendi. Dü-rengi beyāz ile mülevven gül-reng, bergleri hañçerī vü berāber, bir miqdâr pehnāverdür. Kitābe-leri hañ lājiverdī, taşrasından maḥsūs fitīlleri siyāh ve toḥm-ḥānesiyle berāber, rişterleri beyāz, tîğları şülüşī miqdārı tîğdur. **Dil-şikār** yollu bir lāledür.

Feyz-i Gül-reng:¹⁶³ Hācı Aḥmed Berber.¹⁶⁴

[46a Derkenār] 1136 senesinde evşāf-ı ḥüsn-i dil-ārāsı taḥrīr olup zahr-ı şaḥīfeye nüviştedür.

[46b Derkenār] Mısrā':

[mefā'ilün mefāilün fe'ülün]

Şüküfte nev-demīde **Feyz-i Berber**

Bergleri hañçerī vü bārīk ü berāber, tîğları şülüşānī tîğ keşīde, bī-minnet fitīleleri ḥurde şarı, toḥm-ḥānesinden kütāh ve derün u bīrūn sepīd, rişterleri beyāz, giriften-i bün; dip tutmada ve ḥoḳka çevirmekte **Şür-efgen**'den müstahsen ve maṭbū'u'l-endāmdur.

[46b]

Feyz-i Kerīm: Pertev-zāde.

Feyz-i Mücellā.

Feyz-i Mīr: Meḥammed Beg.

Feyz-i Nev: Şeyḥü'l-islām.

Feyz-i Nesīm: Remzī.

Feyz-i Nesīm: Şeyḥ. 1137 senesinde 'işve-nümā-yı sāḥa-i zuḥūr ve evşāf-ı leṭā'if-i ḥüsn-i kenār-ı şaḥīfede mezkūr oldu.

.....

¹⁶³ 46a derkenārda lālenin adı "**Feyz-i Berber**" olarak kaydedilmiştir.

¹⁶⁴ Hācı Aḥmed Berber H] El-Hācc Berber Aḥmed M

[46b Derkenār]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Vaşf-ı āرایş-i gülşen-ferah-ı **Feyz-i Nesīm**

Fitīlleri līmōnī sarı ve toħmından berter, bergleri bādāmī vü tūğ keşide itdükde inķıā'ı şülüşānından şülüşī hoķka çevirmişdür. Rengi, gül-reng ve ziyāde beyāz ile taħvīl idüp bī-kitābedür. Dip ıtıtmada **Kit'a** ve refıarı Berber El-Hācc Aħmed'ün **Latīf Turuncisi** gibidür.

Feyz-i Neşāt: 1138. Remzī.

[46b Derkenār] Mışrā':

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Mebħaş-i neş'e-i cām-ı ferah-ı **Feyz-i Neşāt**

Yek-rengi la'lı rengine aķrebdür. Kitābelerinün derūnı lājiverdī taħrırlı pād-zehrī ve şānevberiyü'ş-şek ve sākına ķarıb yine lājiverdī kitābeleri peyveste olup, derūn u bīrūnında ve her berginde nümāyāndur ve fitīleleri ħurde ve ķoyu 'anber-büyī ve toħminün ķaddiyle berāberdür, rişteleri sepīd-i şahīh ve derūn u bīrūn bergleri hemvāre berāber ü bārık ve bādāmīdür ve şeş berginde tūğları yek-ser, zīr-i miyānından keşide ve derūn u bīrūnunda bün sepīd, endām **Nīze-i Gül-gün**'dan ra'nā, yek-reng ü şeffer ü ma'reke-ārā-yı meşāff bir lāledür.

Feyz-yāb: Feyzullāh.

[46b Derkenār]

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün]

Vaşf-ı zībā-reng-i ħüsn-i **Feyz-yāb**

Vahīd rengine müşābih olup, rengi açık güvezi ve ħālā **Feyz** rengine kitabeleri olup fitīlleri ħurde mor, rişteleri sepīd, tūğları bālāsından keşide, iķleri nāķşcadur. Berglerinün kitabeleri lājiverdī taħrırlı, derūnı sepīd ve bīrūnından maħsūs **Ferah-perver** nümāyişindedür.

Feyz-i Yezdān: Ķapudan Paşa.**Ķabā-ferīd:** Süleymān Ağa.

[47a]

Ķatmer Lâle: ‘Osmân Efendi.

Ķırmızı-ı Ağa-zâde:¹⁶⁵ İstanbul Aĝası-zâde.¹⁶⁶

[47a Derkenâr]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Lâle-i aĝmer-i Aĝa-zâde

Tuĥfe renginden açık Ķırmızı, bün beyâz ve bîrûnından sâķına Ķarîb maĥalli daĥı cüz’î beyâzdur. Bergleri mücellâ vü berâberdür. Kitâbeleri tûlânî açık benefş, fitil siyâh, tûĝları vasatından ziyâdedecdür, bî-bün;

Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Viridi endâmına cem‘iyyet-i ĥüsn ile nizâm

Ķızıl Ķırlangıç: Meĥammed Çävüş Hammâncı.

Ķızıl-Behmen: Peçli.

Ķıt‘a-i Şeyh: Sene-i zuhûrî 1138. Lâlezârî.

[47a Derkenâr] Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Baĥş-i evşâf-ı ĥüsn-i **Ķıt‘a-i Şeyh**¹⁶⁷

Rengi şîrîn gül-reng yâĥûd açık la‘lîdür, bergleri bādāmî vü bārîkter nişteriye Ķarîb;

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bir nev-bâve-i gülistân-ı letâfetdür kim¹⁶⁸

ve berâber ĥükminde şülâse-i erbâ‘î tûĝ-i keşidedür, bi’l-ittifâķ fitîleleri

¹⁶⁵ 47a derkenârda lâle adı “**Ķırmızı-ı Aĝa-zâde Çelebi**” olarak da kaydedilmiştir.

¹⁶⁶ İstanbul Aĝası-zâde H] İstanbul Aĝası-zâde M

¹⁶⁷ M’de aşıĝıdaki mısra yer almıştır:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

İtdi tûĝuñ keşide **Ķıt‘a-i Şeyh**

¹⁶⁸ Bu beytin ilk mısraı H’de 47a derkenârda yer alırken, ikinci mısraı ise sadece M’de kayıttır: Görmedi mişlini şüret-ger-i deyr-i eĥâm

limonî sarı ve tohm kıddinden bālā, rişteleri serāpā sefid, pāyīn mānend-i billūr beyāz-ı şahīḥ ve beyāzlığı bālāsına şu'ūd itmışdür ve Sā'ir ḥüsnıyyātu mükemmel olup bî-kitābedür.

Kavs-i Kuzah: Çelebi Efendi. Rengi beyāz-ı şahīḥ, fitileleri siyāh ve tohm kıddinden kütāh, bergleri berāber ü bārīk ve ba'zı berglerinüñ kenārında cābecā la'lî zih gösterir. Rişteleri [...]

Kavs-i İlāhî: İmām-zāde Üsküdarî.

Kām-baḥş: Dihkânî-zāde.

Kām-rān: Şeyḥ. 1138.¹⁶⁹

[47a Derkenār] Vaşf-ı Kām-rān: Rengi gül-reng-i şahīḥ, bün beyāz-ı şahīḥ, fitileleri koyu sarı, cüz'î tohmından kütāh, rişteleri sefid, bergleri bādāmî berāber ü bārīk, şülüşānî tîğ-ı keşidedür ve **Nîze-i Gül-gün** endāmındadır.

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Berg ü sâz u ziver-i kalā-yı ḥüsn-i **Kām-rān**

Kām-yāb: Memiş Efendi Beşiktaşî.

[47a Derkenār]

Vaşf-ı kām-yāb:¹⁷⁰ Rengi gül-günî, kitābeleri lājiverdî, fitileleri mor, üç iç berglerinde birer nokţadır, endāmı **Bābüccı** endāmındadır. Sene 1138.¹⁷¹

[47b]

Kibrîti Kırlangıç: Kerāsteci.

Kibrîti: Kālāyıcı.

[47b Derkenār]

[mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün]

Beyān-ı şive-i ḥüsn-i **Kālāyıcı**

.....

¹⁶⁹ 1138 H] 1131 M

¹⁷⁰ M ve M 172'de yazılmayan sondaki kelime net okunamamaktadır.

¹⁷¹ 47a derkenārda ayrıca “**Şirin Gül-reng**” şeklinde başlayan ve sonu net okunamayan bir not yer almıştır.

Rengi **Fürüzende**'den rengin ve cilâdâr, bergleri bârîk ü berâber, ûğları kitâbesi kendi renginden koyucadur ve bir miqdâr diplice ve dâmânîdür ve endâmu metânet üzeredür. Yeşil evrâkı şağîr ve kışadur. Fitûleleri [...] ve rişteleri [...]

Kibrîti: Mehemmed Çāvûş-ı Üsküdarî.

Kibrîti: Şeyh Seyyid'Abdü's-şamed Efendi.¹⁷²

Kibrîti: Süleymân Ağa. Kendi zabtı üzere ismi **Süleymânî Kibrîti**'dür. Rengi koyu kibrîti ve gâyetle incedür.

Kibrîti: Hâcî İsmâ'îl.

Kibrîti: İmâm Şâlih.

Kibrîti: Pervîz-zâde.

Kibrîti: Dihkânî-zâde.

Kibrîti: Şeyh.

Kibrîti-zâde: Yûsuf-ı Eyyübî.

[48a]

Kibrîti-i Ahmer: Berber El-Hâcc Ahmed. Fitîli şarı ve gâyet incedür.

Kebîr-i Elmâsi: Şeyh.

Kebîr-i Hıttâyî: 'Osmân Efendi.

Kebîr-i Şarâbî: Süleymân Ağa.

Kitâbeli: Kâranfilci Muştâfâ Çelebi.

Kirişme-i Nâz: Hâcî 'Abdu'llah Mü'ezzin-i Fenâyî.

Güzide-kırlangıç: 'Abdu'llah Kâpudan Ca'fer Beg-zâde¹⁷³

Güzide: 'Abdullâh Efendi.

.....

¹⁷² Şeyh Seyyid'Abdü's-Şamed Efendi H] Şeyh 'Abdü's-Şamed M

¹⁷³ 'Abdu'llâh Kâpudan Ca'fer Beg-zâde H] Beşiktaşî 'Abdu'llâh Kâpudan M

Güzide: İbrāhīm Ağa.

Gül-endām: Tanbūrī-zāde.

Gül-efşān: Şeyh. 1136 senesinde nesīm-i hüsn ü leţāfeti gül-efşān-ı sāha-i zuhūr olup icmālen evşāfi kenār-ı şaḥīfeye yemīnde nüviştüdür.

[47b Derkenār]

[fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün]

Vaşf-ı ruḥsāre-i **Gül-efşān-ı Şeyh**

Bergleri bādāmī, gāyetü'l-gāye bārīk ü berāber, dü-rengi la'liye ve ala mā'ıl gül-reng ve beyāz-ı şaḥīḥ ile taḥvīl ider. Tıǵları şulāse-i erbā'ī tıǵ ve bī-kitābedür. Fitüleri ḥurde ve siyāhdur ve toḥmından berter, rişteleri nūr-ı sepīd, endām-ı dil-ārāsı vaşfdan müstaǵnī ve ḥarekāt-ı şīve-i ra'nāsı metānet ve istikāmet ve leţāfet üzere mecbūldür ki;

Mışrā':

[mef'ülü fā'ilatü mef'ülü fā'ilün]

Āteş-firūz-ı ḥırmen-i şabr u şekībdür

Gül-püş: Velī Efendi.

[48b]

Gül-i Bih: Üsküdarī Meḥammed Çāvūş.

Gül-pirehen: Süleymān Ağa.

Gül-peyker: 'Azīze Kadın.

Gül-beyāz: Gülcibaşı-zāde.

Gül-çehre: Sene-i zuhūr 1137.

[fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün]

Neyyir-i kevkeb-i şāhib-devlet¹⁷⁴

.....

¹⁷⁴ M'de aşāğıdaki mısrā yer almıştır:

[fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün]

Eşer-i bārīka-i kevkeb-i şāhib-devlet

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Göstermedükce hil'at-i hüsn ü tenāsübün
Nessâc-ı kârgâh-ı sühân ne'ylesün saña
Tâ itmedükce nüshâ-i hüsnün mü'tâla'â
Üstâd-ı kilik-i nâdire-fen ne'ylesün sanâ

[48b Derkenâr] Sa'âdetli şâhib-devlet efendimiz hazretlerinin
Gül-çehre nâm eserlerinin keşret-i müştâkîn ü züvvâr ve dîde-düz-ı
intizâr olanların târ u püd-ı rişte-i enzârından evşâf-ı hüsn-i dil-pezîrleri
tahrîrine lemhatü'l-başar bir ruşşat-ı nezzâreye zafer bulunmayup ve'l-
hâşıl müşâhede olunmayup;

Mışrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Ol mihr-i hüsn-i maşrıq-ı behcet görülmedi

Gül-çîn: Maḥmūd-ı Üsküdarî. Rengi koyu gül-reng, bün-beyâz, fitîlleri
mor, iç bergleri taşrasında gâlib, bî-kitâbedür.

Gül-i Ḥandân: Şeyḫ

Gül-hîz: İmâm Şâlih.

Gül-ruh: Şeyḫ.

Gül-ruhsâr: Ḥacı Aḥmed-ı Eyyübî. 1136 senesinde levḫa-pîrâ-yı sâḫa-i
zuhûr olduḡda Ḥacı Aḥmed'ün toḫmı olmaḡ üzere tesmiye olunmuşdur.
Evsâf-ı hüsnî zahriyye-i şâhîfededür.

[48a Derkenâr] Mışrâ':

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Zihî tecemmül-i zînet 'arūs-ı **Gül-ruhsâr** 1136

Yek-rengi gül-reng, bî-kitâbedür. Bün beyâza qarîb açîḡ nebâtî, bergleri
hançerî vü berâber ü bârîk ve tîḡları zîr-i miyânından keşîde, fitîlleri açıl
şarı olup toḫmı ḫurde ve kemter, rişteleri beyâz, giriften-i bün; aḫvâlinden
Gülşen-efrüz diplidür. Be-ḡavl-i şükûfe-perverân.

Gül-i Rummânî: Remzî.

[49a]

۴۴

گلرُخسار

Gül-ruhsâr

Gül-reng-i A'lâ: 'Osmân Efendi.

Gül-reng-i Ahmedi: 1135-1136. Eyyübî Hâcî Ahmed. Sene-i mezbûrlarda evşâfî zabt olunup, bir kâğıd muqaddem şahîfeye nüviştedür.

[48a Derkenâr]

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Vaşf-ı libās-ı behcet-i **Gül-reng-i Ahmedi**

Dü-rengi hâliş gül-reng ve beyâzla televvün ider. Bergleri bādāmī vü berâber ü bārîk, tığları nişfindan keşîde, fitüleri sarı ve tohmından bālâ vü riştelere beyâz, kitâbe [...] tığları [...].

Gül-reng-i Al: Kavuçkı

Gül-reng-i İmâm: Şâlih Efendi.

Gül-reng-i Hammâmî: Hâcî Mūsâ.

[48b Derkenâr]

[mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün]

Vaşf-ı libās-ı hüsn-i **Gül-reng-i Hâcî Mūsâ**

Sene 1137. Dü-rengi nebâtî ve beyâz ile taḥvîl ider. Bergleri berâber ü bārîk, fitüleri siyâh ve bün **Gülşen-efrüz** diplidür. Endām, **Gül-riz** endāmındadır. **Şun'-ı İlahî** diye zabt itdigi tohmudur.

Gül-reng-i Süleymānî: Süleymân Ağa.

Gül-reng-i Hâcî İbrâhîm: Beşiktaşî Za'îm-zâde.

[48b Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Nev-gül-i gülsitân-ı İbrâhîm

Beşiktaşî Za'îm-zâde Hâcî İbrâhîm'ün tohmından rengi ala mâ'îl gül-reng, pâyîn-i derûm peyveste nebâtî, kitâbeleri hâric üç berginde mâ'î taḥrîrli ve celîdür ve bîrûnından maḥsûsdur ve bün-i bîrûm sefidür. Fitüleri açık sarı ve tohm kıdından bālâ, riştelere sefidür. Bergleri bādāmī vü berâber ve bîrûm bārîk ve tığları şülüşânî tığ keşîdedür. 1138 senesinde zabt olundu.

Gül-reng-i ‘Ālī-şān: Hācı İsmā‘īl.¹⁷⁵

Gül-reng-i ‘Azīz: Fethiyyeli.

Gül-reng-i Feyz: ‘Uşşākī-zāde ‘Oşmān Efendi.¹⁷⁶

[49a Derkenār] Mısrā‘:

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı **Gül-reng-i Feyz-i ‘Oşmānī**

Yek-rengi şūh u maṭbū‘ gül-rengdür. Tıǵları zīr-i miyānından keşīde, bergleri içleri cüz‘ī nākışdur. Şeyn virmez, noķşām fāhiş degildür. Fitīleleri şarı, tohm-hānesinden berter, pāyīn beyāz-ı şahīh ve dip beyāzlığı bālāsına şu‘ūd ider, bī-kitābedür. Rişterleri dü-rengi gül-reng-i şahīh güveziye mā‘īl-dür ve beyāz ile döner.

Gül-reng Kırlanǵıç: Kerāsteci **Gül-rengi**’dür.

[49a Derkenār] **Gül-reng-i Hācı Mollā:** [Kāsımpaşalı Hācı Mollā] Kitābeleri çifte lājiverdī ve gāyet ince lāledür.

[49b]

Gül-reng-i Mehemmedī: Gülcibaşı-zāde.

Gül-reng-i Müsellem: Şeyh Oşmān Eyyübī.

Gül-reng: Mehemmed Kıpudan Ken‘ān H‘āce-zāde. Sene 1138.

Gül-rüy: Kāvukcı.

Gül-riz: Berber El-Hācc Aḥmed. 1136 senesinde ser-meclis-i ‘ale’l-‘āde ḥayret-efzā-yı letāfet ü neş’e-baḥşā-yı nezāket olan sāǵar-ı rengīni tāb-dār oldukda rumūz-ı gāmiz olan nikāt-ı şebistān-ı ḥayāl-i ḥüsninden tırāşīde olınan ‘ibāret, kenār-ı şahīfede nüviştedür.

[49b Derkenār] Mısrā‘:

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı rengīn-şemā‘īl-i **Gül-riz**

¹⁷⁵ Hācı İsmā‘īl H] Ka‘riyyeli Hācı İsmā‘īl M

¹⁷⁶ Derkenārda lālenin yetiştiricisi ayrıca “‘Uşşākī-zāde” olarak kaydedilmiştir.

Gül-reng-i Feyz

Gül-riz

Yek-rengi açık la'fî nebâtî ile bulanmış, bergleri hañçerîden ince, nişteri ve fevka'l-hadd bârîk ü berâber ve ser-endâz u ser-bülend ve ser-tîz ve iç bergleri bîrûn berglerin tecävüz itmiş, fitîlleri hurde şarı, rişterleri [...] tîğları erbâ'-ı aḥmâsî tîğdur. Ḥumsı kitâbe-ḥânesin gird-â-gird peyveste der-âgûş itmişdür ve berglerinüñ uçlarında cüz'î nebâtî ağarmış 'alâmâtü nümâyândur. Dü-rengi ḥâlinde şükûfe berglerinde tülânî mevce-i ebrî müşâhede olunup ve sebz bergleri nâvdânî koyu nefîdür ve'l-ḥâşıl letâ'if-i ḥüsni çok ve şânîsi yokdur.

Mışrâ':

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Görmedi mişlini hiç nâdire-binân-ı zamân

Gül-i Zibâ: Kafes-zâde İbrâhîm Beşiktaşî.¹⁷⁷

Gül-i Zibâ: Birâder-zâde.¹⁷⁸

[49a Derkenâr]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Revnaḳ-ı behcet-i **Gül-i Zibâ**

Rengi, **Dil-şâd**'ından açık, pâk ve mücellâ al gül-günî, bün beyâz, kitâbeleri **Rüy-ı Nigâr** gibi açık lâjiverdî ve iç berglerinüñ kitâbesi nîmdür. Fitîleleri açık mor, bergleri bârîk ü berâber, tîğları ra'nâdur.

Gül-i Şadî: Şeyḫ.

Gülşen-ârâ: İmâm-zâde Üsküdarî.

[49b Derkenâr] Mışrâ':

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Beyân-ı vaşf-ı ḥüsni **Gülşen-ârâ**

Yek-rengi açık leylâķî, dü-rengi güvezî vü ayvâ gülî ve beyâz iledür.

.....

¹⁷⁷ Kafes-zâde İbrâhîm Beşiktaşî H] Kafes-zâde İbrâhîm Beşiktaşî Çelebi M

¹⁷⁸ Defter'de "**Gül-i Zibâ**"nın yetiştiricisi net olarak belirtilmemiş fakat yetiştiricinin ayrıca "**Dil-şâd**" adlı lâlesi olduğu tavsifte söz konusu edilmiştir. Defter'de hem "**Gül-i Zibâ**"nın hem de "**Dil-şâd**"ın sahibi "Birâder-zâde" olarak kaydedildiği için lâle yetiştiricisinin Birâder-zâde olduğu anlaşılmıştır.

Bergleri bārīk ü berāber ve bādāmī, kitābeleri şeş berginde lājiverdī, tıǵları nişfindan keşide, pāyīn beyāzdir. Fitīlleri açık mor ve tohmile berāber, rişteleri fitīli renginde, sākıları hūmrete mā'ıldür. Nā-şüküfte iken açıldıkda yeşil olur. Berglerinüñ nişfindan bālāsma varınca tıǵları iç cānibine piçide olup ve derūnı mücevvef kalem gibi hālet peydā ider.

Gülşen-efrüz: Süleymān Ağa. Hācı Mūsā'da görülen **Gülşen-efrüz** yek-rengi güveziye mā'il gül-rengdür. Evşāf-ı sā'iri kenār-ı şahīfe-i yesār-dadır.

[50a Derkenār]

[mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün]

Zihī rahşende hūsn-i **Gülşen-efrüz**

Yek-rengi koyu gül-reng, dü-rengi döndükde rengi koyulanup beyāz ile döner. Bünde beyāz ve ince bergleri hançerī vü berāber, kitābesi leylākīye mā'il maḥsūs, fitīleleri siyāh tıǵları [...] rişteleri [...] giriften-i bün; dip tutmada **Ferah-efzā**'ya muğāyir olup fark-ı 'azīmi zāhirdür. Ammā Süleymān Ağa'nuñ **Cerīde**'sinde rengi açık güvez yolındadır ve kitābesin mor zabt itmişdür.

Gülşen-bahā: Sene 1137.¹⁷⁹ Kapudan Paşa.

Gülşen-perver: Maḥmūd-ı Üsküdarī.

[50a]

Gülşen-pirā: Fındıklılı Cābī Ḥasan Efendi. İbtidā **Bābüccī** tohmından gelen **Gülşen-pirā**'dur. Fındıklı'da İmām Cābī Ḥasan Efendi eküp anda zuhūr ve Eyyūbli Türk 'Ömer'de şāyi' olup 'Ārif Efendi tesmiye itdi. Şāhib-i tohm budur.

Gülşen-tāb: İmām Şālih.

Gülşen-tāb: Hācı İsmā'il.

Gülşen-tāb: El-Ḥācc Aḥmed Eyyübī. 1136 senesinde Hācı Aḥmed'ün tohmı olmak üzere tesmiye olundu, evşāfi zāhr-ı varakadadır.

.....

¹⁷⁹ Sene 1137 M] -H

[50b Derkenâr]*[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]*Vaşf-ı ‘âlem-fürüz-i **Gülşen-tâb**

1135/1136 senelerinde Eyyübî El-Hâcc Ahmed’de kendi tohumu olmak üzere görülüp tesmiye olundu. Bir lâledür ki dü-rengi koyu erguvânî beyâzla televvün ider. Bün beyâz bergleri bādāmî vü bārîk ve berâber, iç bergleri bîrûnından efzûn mertebesindedür. Tîğları şülüşânî tîğ keşîde, şülüşî delv-girdîde, iç berglerinin tîğları nışfindan keşîde, kitâbeleri bādāmî, hafî mâ‘î, fitîlleri benefşe morı, tohumından berter, rişteleri ziyâde beyâz, endâm u le‘âfetde **Bâbüccî**’ya qarîbdür.

Gülşen-çerâğ: Süleymân Ağa.**[50a Derkenâr]***[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]*Hüsn-i nüzhet pertev-i **Gülşen-çerâğ**

Rengi gâyetü’l-gâye beyâz-ı şahîh ile la‘lî güvezî ve açık güvezî ile mülevvendür, tîğları bālâ-yı nîminden keşîde, kitâbeleri şeş berginde lâjiverdî bülend, bün beyâz-ı şahîh ve incedür. Fitîleleri mor tohumile berâber, hurde nuķuş ile müzeyyen ve mülevven ra‘nâ lâledür. Kendi zabtı üzere güvez ile beyâzla dönük. Fitîli siyahdur.

Gülşen-zîb: Mehemmed Çavuş.**Gülşen-zîb:** Kerâsteci-zâde. 1120 senesinde ‘Ârif Efendi tesmiye itdi.

Gülşen-zîb: Süleymân Ağa. Yek-rengi Sinân gibi koyu gül-günî ve zabtı-ı şânîde al gül-reng, bün beyâz, fitîleleri şarı, bergleri berâber, rişteleri bî-kitâbe. Tîğları [...]

Gülşen-zîver: Kavukçı.**[50a Derkenâr]** Mışrâ‘:*[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]*Vaşf-ı ârâyiş-i **Gülşen-zîver**

Ba‘de vefâtilhî tohumlarından şüküfte ve oğlu Çelebi Hâcî Mollâ’nuñ bağ-çesine götürüp erbâb-ı şüküfeye gösterdiği lâledür ki hâliyâ bir yegâne yedinde şuyü‘ bulmuşdur. Yek-rengi leylâkiye mâ‘îl, bün yek-renginde, dip

beyâz-ı şahîh, fitîlleri hürde ve çivîdî morı ve tohm-hānesinden bālāca ve tohmı za'îf ve kütāh, rişterleri beyâz, bergleri bādāmî vü berāber ve bārîk, bî-kitābedür. Tıĝları miyānından keşîde, pāyîn-i enderūmı beyâz ve beyâz-ı ğı taşra berglerinde kalîl ve iç berglerinde keşîr dü-rengi döndükde rengi koyu benefş ve ziyāde beyâz ile döner ve berglerinüñ hāricinde hafî sāyeveş bir siyekārlık maḥsūs u müşāheddür.¹⁸⁰

Gülşen-süz: Süleymān Aĝa. Yek-rengi koyu leylākî, bün beyâz, fitîlleri siyāh, kitābeleri mor, bergleri nākışcadur. Dü-rengi hālinde kitābelerin maḥv idüp tohm, **Benefş**'e müşābih olur. Ancak **Tohm-ı Benefş**'ün sākları ḥumrete mā'îl olur, bunuñ kitābeleri sislenür farkı budur.

Gülşen-süz Müşābihi: Süleymān Aĝa. Kendi zabtı üzere rengi güvez ve kitābesi olup [...]

[50b]

Gülşen-ziyā: Yūsuf-ı Eyyübî.

[51a Derkenār] Mısrā':

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Vaşf-ı behcet pertev-i **Gülşen-ziyā**

Yek-rengi koyu güvez, pāyîn beyâz, kitābeleri tohm-hānesi dāmeninden mā'adā hafîdür. Fitîleleri koyu benefşe morı, tohm kaddinde bālāca, tıĝları zîr-i miyānından keşîde, bergleri bārîk vü berāber, bün **Şehen-şahi**'ye müşābih, döndükde beyâz ve ala qarîb güvez ve ba'zı zamān hemān beyâz ile daḥı döner.

Gülşen-tırāz: Şeyḥü'l-islām.

Gül-izār: 'Oşmān Efendi.

Gül-gönce:

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ziver-i gülşen-i şāhib-devlet.

.....

¹⁸⁰ M'de şu ifāde ve mısrā yer almıştır:

Fi'l-cümle reng ü levni ve **Ārāyış** tenāsüblü ra'nā vü dil-pezîr ve bî-hemtā olmaĝın;

[mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün]

Nüzhet-fezā-yı bezmgēh-i gül-ruḥāndur

1137 senesinde ‘alem-efrâz-ı sâha-i zühûr ve ‘işve-tırâz-ı bezmgâh-ı sürûr olduğda nehc-i behic-i şükûfe-perverân mu‘tâdları üzere ârâyiş-i endâm ve hüsn-i letâfeti nüvişte olmağın kenâr-ı şahîfede hüveydâdur.

[50b Derkenâr] Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Vaşf-ı hüsn-i besîm-i **Gül-gonce**

Şadr-ı vâlâ-himem hazretlerininûn Ka‘riyye nâm maḥallde vâki‘ şükûfezâr-ı rağbetlerinde ser-zede-i zühûr olan toḥmlarından olup yek-rengi şafvet üzere ayvâ güli, bergleri bârîk ü berâber ve ser-tîz, bün-i derûn u bîrûni beyâz, fitûleleri fındıķı ve toḥm-hânesiyle berâber bî-kitâbedür. Tîğları zîr-i miyânından keşide ve şülüşânî tîğdur. Endâm u evzâ‘-ı dil-nişîni dil-sitân ve hüsn-i ‘âlem-gîri dillerde dâstân olup;

Mısrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Zînet-fezâ-yı şîşe-i çeşm-i bütândur

Senesinde dârü’s-sürûr-ı Çerâğân olan lâlezâr-ı Beşiktaş‘da görülüp;¹⁸¹

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Şevķ ü sürûr-ı cân u dil ü nûr-ı dîdedür

Gül-fâm: Gülcibaşı-zâde.

Gül-fâm: Tanbûri-zâde.

Gül-günî: Kedḥudâ-zâde Efendi.¹⁸²

Gül-günî: Miskî İbrâhîm Çelebi.

Gül-günî: 1137. Memiş Efendi Beşiktaşî.¹⁸³

Gül-gün-ı Ḥasanî: 1109. Câbî Ḥasan Efendi Fındıķlılı.

Gül-i Mey-nüş: Yırık-ı Beşiktaşî.

•••••

¹⁸¹ M‘de buradan sonra şu ifade yer alır: “ve meşâṭta-i vaşşâf, hüsnine ruḥşat verilüp”

¹⁸² Kedḥudâ-zâde Efendi H] Kedḥudâ-zâde M

¹⁸³ M‘de şu şekilde ek bilgi yer almıştır. “Ziyâde ra‘nâdur.”

Gül-i Mey-nüş: Kafes-zāde İbrāhīm Çelebi.¹⁸⁴

[51a]

Gül-miḥ-i Āftāb: ‘Osmān Efendi.

Gül-nār: Ramazān Kapūdān-zāde.

Gül-i Neşāt: Rāsiḥ Meḥemmed Ağa-yı Hışār.¹⁸⁵

[51a Derkenār] Mısrā‘:

[mef’ülü fā’ilätü mefā’ilü fā’ilün]

Evşaf-ı reng ü şafvet-i cām-ı **Gül-i Neşāt** 1138

Rengi ziyāde beyāzla mülevven gül-reng, bergleri bārīk ü berāber ve bādāmiye qarīb hançerī, tıḡları bālā-yı miyānından keşīde, şülüḡi mertebe tıḡdur. Fitileleri kibritü ve toḡmından dü bālā, rişteleri sepīd ü bī-kitābedür.

Gül-nüş: Şerīfe-zāde.

Kimnonī: Şeyḥ Meḥemmed Efendi ‘Acem-zāde.

Güvezī Dipli: Şeyḥ.

Güvezī Toḡm: Tophāneli-zāde.

Gevher-tāb: 1138. ‘Osmān Çelebi Birāder-i Ḥammāmī.¹⁸⁶

[51a Derkenār] Mısrā‘:

[fe’ilätün mefā’ilün fe’ilün]

Vaşf-ı ‘ālem-firüz-ı **Gevher-tāb**

Rengi koyu güvezī ve beyāz-ı şahīḥ ile mülevven, kitābeleri şaḡīr ve siyāh-güne, fitileleri mor ve toḡmından kütāh, rişteleri sefīd ve bālāsı nev’ummā fitilī ile hem-reng, bergleri berāber ü bādāmiye qarīb, tıḡları zīr-i miyānından keşīde.

Leṭāfet-efzā: Meḥemmed Beg-i Vefā’ī. Siyeh fitilli ve **Bābüccı** diplidür.

•••••

¹⁸⁴ Kafes-zāde İbrāhīm Çelebi H] Beşiktaşī Kafes-zāde İbrāhīm Çelebi M

¹⁸⁵ Rāsiḥ Meḥemmed Ağa-yı Hışār H] Rāsiḥ Meḥemmed Ağa-yı Hışārī M

¹⁸⁶ ‘Osmān Çelebi Birāder-i Ḥammāmī H] ‘Osmān Birāder-i Ḥammāmī M

Luṭf-ı Hakk: Hâcı Mūsâ. **Haşhâşî** ile zuhûr idüp 1136 senesinde yazıldı.

Yek-rengi, gül-reng döndükde beyâz-ı şaḥîḥ ile televvün ider. Bergleri ziyâde bârîk [51a **Derkenâr**] ü berâber, tîğları rub'î kitâbe, sülâşe-i erbâ'î keşîdedür. Bî-minnet fitîleleri mor ve toḥmından berter, rişterleri sepîd, cüz'î rengin kitâbeleri kalem-i Şun'-ı kudretten her berginüñ sâkına karîb, pâyîni ve esfeli ve pergârînuñ merkezi maḳâmında bir siyeh neshî noktası nüviştedür kim;

Mısrâ':

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün]

Remz-i nikât-ı sırrımı ḥarf-âşinâ bilür

[51b]

La'1-i Bedaḥş: Re'îs Efendi.

[51b **Derkenâr**]

[fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı gevher-feşân-ı **La'1-i Bedaḥş**

Rengi açık la'lî, bün beyâza karîb mor, fitîlleri mor, toḥm ḳaddiyle berâber kitâbe tîğları sülâşe-i aḥmâsî tîğ keşîde ve ḥamsîni kitâbedür. Bergleri gâyetü'l-gâye bârîk ü berâber, endâm [mim] u giriften-i bün; aḥvâlinden tarz u tavrînuñ ḥarekât-ı garîb ve evzâ'-ı ḥüsn-i dil-firîbi cümleden nâzik ü berter olmağla, nev'-i cinsine muğâyir başka vâdî tarḥ itmîşdür. Gâyet a'lâ bir lâledür.

La'1-püş: Ḳazzâz İbrâḥîm Çelebi.

La'1-peyker: 1109. Tıoyğar Baba Üsküdarî.¹⁸⁷

La'1-i Ruḥsâr: Gülcibaşı-zâde.¹⁸⁸

[51b **Derkenâr**]

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Furûğ-ı ḥüsn-i şūḥ-ı **La'1-i Ruḥsâr**¹⁸⁹

•••••

¹⁸⁷ Tıoyğar Baba Üsküdarî H] Tıoyğar Üsküdarî M

¹⁸⁸ Gülcibaşı-zâde H] Gülcibaşı M

¹⁸⁹ M'de mısırâm "Furûğ-ı âb-rüy-i ḥüsn-i **Ruḥsâr**" şekli yer almıştır fakat lâle adı ile mısırâ uyuşmamaktadır.

Yek-rengi koyu la'līn pāyīn beyāz-ı şahīḥ, fitīleleri siyāh, toḥm-hānesinden bālā, kitābeleri lisānū's-sevr çiçeği renginde ve taḥrīrlı, dü-rengi görülme-mişdür. Bergleri bādāmī, iç bergleri cüz'ī nākış, tıḡları [...]

La'l-reng: Şeyḥ.

La'līn-ten: Muştafā Ağa Aḳsarāyī.

La'līn-ḳabā: Süleymān Ağa.

Lem'a: Subaşı.

[51b Derkenār] Mışrā':

[mefā'ilūn mefā'ilūn fe'ülūn]

Furūḡ-ı pertev-i rengīn-i **Lem'a**

Rengi **Ḳalaycı Kibrītisi**'nden rengīndür. Kitābeleri renginden rengīn ü tūlānī ve bīrūnından maḥsūsdur. Bergleri bārīk ü berāber, taşraları daḡı bārīkdür. Bir miḳdār başın tutmaz. Pāyīn [...] fitīl [...], riştelere [...], tıḡları [...]

Lü'lü: Memiş Efendi.

Leylāḳi: Kerāsteci 'Alī Çelebi.¹⁹⁰ Metānet ü leṭāfetle 'ālem-ārā ve maṭbū'-ı ḡayret-efzā olup Kerāsteci merḡūmuñ eşerlerindendür.

Leylāḳi: İşḡāḳ Efendi.

Mışrā':

[mefā'ilūn mefā'ilūn fe'ülūn]

Zihī **Leylāḳi-i** İşḡāḳ Efendi

Rengi koyu Leylāḳī, bergleri ziyāde bārīk ü berāber, bün sefid ve dip beyāzlığı derūnına pertev-fürüş-ı leṭāfetdür. Tıḡları zīr-i miyānından keşīde, fitīleleri benefşe morı, toḥm-hānesinden kūtāh, riştelere bālāsı fitīlī ile nev'an rengīn, esfeli beyāz kitābeleri 'ale's-seviyye koyu mā'ī.

[52a]

.....

¹⁹⁰ 'Alī Çelebi H] -M

Leylâkî-i Güşâde:¹⁹¹ Çelebi.¹⁹² 1136 senesinde ser-levha-i vâlâda iş-ve-berâzende-i zuhûr olup, evşâf-ı rengîni kenâr-ı şahîfeye müsevvede ve terkîm olundu.

[52a Derkenâr] Mısrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fe‘ülün]

Vaşf-ı kumâş-ı hüsn-i **Leylâkî-i Güşâde**

Yek-rengi açık leylâkî, dü-rengi beyâz-ı şahîh ve koyu benefş ile televvün ider. Bergleri bârîk ü berâber, bün-i derûn u bîrûn beyâz-ı şahîh, tîğları sülüşânına qarîb tîğdur. Fitîlleri mor ve tohm-ğânesinden bâlâ, rişteleri hemvâre sepîd, kitâbeleri lâjiverdiye qarîb sincâbî vü hafîdür. İç berginde tûlânî ve bîrûn berglerinde mihrâbî, giriften-i bün; dip tütmeda ve etvâr u şivede **Mümtâz-ı Cihân**’dan ince ve rengin ve dil-âverdür.

Leylâkî: Şolağ-zâde.¹⁹³

Leylâkî-i Şağîr: Süleymân Ağa.

[52a Derkenâr] Leylâkî-i Şağîr Etrâf-ı Serv

Mısrâ‘:

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Vaşf-ı ferağ-nümâyiş-i **Leylâkî-i Şağîr**

Ba‘de vefâtihî, fî 27 Cemâziye’l-âhir Sene 1132, **Küçük Mor** diyü zabt olunan lâledür. Yek-rengi koyu leylâkî, dü-rengi benefşe morı vü leylâkî ve beyâz-ı şahîh iledür ve bir sene dahı leylâkî vü güvez ve beyâz-ı şahîh ile dönmişdür. Fitîleleri mısr morı ve tohm-ğânesiyle berâber, rişteleri beyâz ve fitîle qarîb mağalli leylâkîdür. Bün beyâz-ı şahîh, kitâbeleri bādāmî beyâz, üç bîrûn berglerinde mâ‘iye qarîb ve kendi renginden koyu taħrîrli, bergleri hançerî, tîğları bâlâ-yı miyânından keşîde, endāmı **Gülşen-süz** diplidür.

●●●●●●●●

¹⁹¹ Derkenârda lâlenin diğeri adı “**Leylâkî-i Çelebi Efendi**” olarak verilmiştir.

¹⁹² Çelebi H] Çelebi Efendi M

¹⁹³ Solâğ-zâde H] Solâğ-zâde Ahmed Ağa M

Leylākī-i Dīger:¹⁹⁴ Süleymān Ağa'nun **Ƙoyu Leylāk**'ı Hācı Aḥmed'e geçdi. 'Ālem-tāb tahtasında zuhūr iden **Ƙoyu Leylāk**'ı bārīk ü berāber, kitābesi mā'īdür. Eyyübī Hācı Aḥmed'e geçdi. Sene 1130.

Leylākī: Hācı Aḥmed Berber. Yek-rengi leylākī, pāyīn ƙoyu nebātī, mā'ī taḥrīrlī, bī-kitābedür. Fitīleleri mor ve toḥmından bālāca, bergleri berāber ve gāyet bārīk, ba'zı berglerinde yırtıkları var. Tīğları şülüşünden keşīde, dü-rengi leylākī vü güvez ve nebātī iledür. Endāmı, **Pençe**'si gibidür.

Leylākī: Şeyḥ.

Leylākī: Hācı Mūsā.

Leylākī: Pervīz-zāde.

Leylākī: Birāder-zāde.

[52a Derkenār] Etrāf-ı pāye-i serv: Birāder-zāde

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Birāder-zāde **Leylākī**'si'nun evşāf-ı garrāsı

Yek-rengi mūmāileyhūn **Nīze-i Elmās**'ından ƙoyuca leylākī, bün beyāz, kitābeleri açık lājiverdī, iç berglerinin dāmānında nūmāyān, derūnında taşra berglerinin bīrūnından maḥsūs ve her berginde nīm-ḥayāl-i lājiverdī kitābeleri daḥı olup fitīlleri mor, bergleri bārīk ü berāber, tīğları miyānından keşīde [...]¹⁹⁵

Leylākī: Zerger Meḥemmed Çelebi Yediḳulleli. Vaşfi mazbūtdur yazıldı. [10]75 senesinde¹⁹⁶ bu lāle, Şolaḳlar Emīni 'Oşmān Ağa'nun toḥmlarından Ƙuyumcı Meḥmed Çelebi'de zuhūr ve bākī sūrīleri Balat'da Mühtedī Ḥarrāccıbaşı-zāde'ye naḳl itdi. Ziyāde ra'nādur.

Leylākī-i Kebīr: Kedḫudā-zāde.

Leylākī-i Dil-keş: 1137. Berber 'Abdī Ortaköyli.

[52a Derkenār] Pāye-i Serv Berber Abdī

.....

¹⁹⁴ **Leylākī-i Dīger** H] Leylākī-i Dīgereş M

¹⁹⁵ M'de şu şekilde ek bilgi yer alır. "Bün Bābūccı dibi gibidür."

¹⁹⁶ 75 senesinde M] -H

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Beyân-ı vaşf-ı **Leylâkî-i Dil-keş**

Bî-kitâbedür ve yek-rengdür. Bergleri hañçerî vü berâber ü bārîk, tığları [...] ¹⁹⁷ fitîleri mor, tohm-ğānesiyle berâber, rişterleri beyâz...

[52b]

Leylâkî-i Güşâde: Çolozlı-zâde. **Nâz u Niyâz** tesmiye itmişler. Rengi açık leylâkî, fitîleleri siyâh, tohmile berâber, bergleri bādāmî, tığları zîr-i miyānından keşîde, endāmı **Bābüccı** eṭvārında ve bî-kitâbedür. Bün sefid, rişterleri [...]

Māye-i Nâz.

Meclis-ārā.

Meclis-ārā: Süleymān Ağa.

[52b Derkenār] Mısrâ':

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı keyfiyyet-i ārāyiş-i **Meclis-ārā**

Yek-rengi koyu gül-reng, bün beyâz, bergleri hañçerî, yek-reng geldükde taşra bergleri cüz'î içlerine gālîb gelür. Kitâbeleri şeş berginde lisānü's-sevr çiçeği renginde, çifte kitâbeli olup iç bergleri mücellâdur. Fitîleleri mor, döndükde rengi koyulanup bir miqdâr beyâz ile döner.

Mücellâ: Dāmād-zâde Efendi.

Mecnûn: Aḥmed Ağa Yūsuf Efendi-zâde. Nām-ı diğeri **Deli Ferîd'**dür ki bir günde birkaç rengle cilve-ger olup tebdîl-i cāme ider.

Mücevher: Şeyh. Sene-i zuhûrî 1138.

[52b Derkenār]

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Sütüde-vaşf-ı vālā-yı **Mücevher**

Rengi açık la'fî ve dönüp beyâz ile televvün itmiş, bergleri mevzûn bādāmî

.....

¹⁹⁷ tığları [...] ifadesi M'de sonda yer alır.

vü bārīk ve berāber, tūğları sülāşe-i erbā'ī tūğ keşīde ve rub'ī kitābedür ve kitābeleri çifte lājiverdī taḥrīr ile pīrāmeni müzeyyen ve beyne-hümāsi beyāzdur. Fitüleri ḥurde mor, toḥm-ḥānesiyle berāber, rişterleri beyāz ve bālāsi ḥafī rengīn, ḳavā'id-i libās-ı ḥüsnü mükemmel ve bī-ḳuşūr ve endām-ı dil-ārāsi neş'e-baḥşā-yı bezmgāh-ı sürürdur ki;

Mışrā':

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün*]

Seyr it çemende pertev-i tūğ-i **Mücevher**'i

Maḥbüb: Muştafā Ağa Tābi'-i Ḳapudan Paşa Çūḳa-dār-ı Derün. 1138 senesinde Topḳapu ḳurbünde vāḳī' bağçelerinde levḫa-pīrā-yı lālezār-ı zuḥūr olup ol nev-bāve-i ḥadıḳa-i letāfet henüz teraḳḳīde olmağla evşāf-ı ḥüsn-i dil-keşi taḥrīr olunmadı.

Maḥbübü'l-ḳulüb: Tanbūrī-zāde.

Muḥteşem: Dihḳānī-zāde.

Meḥmedī Beyāz: Süleymān Ağa.

[53a]

Meḥmedī Güvez: Süleymān Ağa.

Muḥālif-reng: Ḥācī İsmā'īl.

Mir'āt-i Cihān: İmām-zāde Aḳsarāyī.

[53a Derkenār] Mışrā':

[*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]

Şüret-i vaşf-ı şafā-sīret-i **Mir'āt-i Cihān**

Yek-rengi elmāsī, dü-rengi ayvā güli ile mülevven, bergleri ḥançerī vü bārīk ve berāber, tūğları zīr-i miyānından keşīde, fitüleri siyāh ve ḥurde ve toḥmi-le berāber, rişterleri sincābī, kitābeleri kendi renginde servīdür, bün incedür.

Mir'āt-i Ḥalīm: Hāşim Çelebi İbn-i 'Abdü'l-ḥalīm Üsküdarī.

Mir'āt-i Rūḫ: İmām-zāde Aḳsarāyī.¹⁹⁸

.....

¹⁹⁸ İmām-zāde Aḳsarāyī H] Aḳsarāyī İsmā'īl Efendi M

[53a Derkenâr] Mısrâ‘:*[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]*Peyker-i hüsn-i le‘âfet pertev-i **Mir‘ât-ı Rüh**

Rengi güvezi, bergleri hañçeri vü berâber ve nezâketlidir. Tığları zîr-i miyânından keşide, fitîli nîlî mor ve tohm-hânesiyle berâber, rişterleri şarı ve bün şarı, kitâbeleri nîm-hafî ve mordur.

Mir‘ât-i Selmânî: Berber El-Hâcc Aħmed.*[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]*Vaşf-ı zibende-i şüret-i **Mir‘ât**

Bün, ziyâde sepîd, bî-kitâbedür ve bî-bündür, fitûleleri şarı ve sebz bergleri açık yeşil ve tûlânisine ebrîdür. **Pençe**’nün sebz bergleri nâvdânîdür.

[53a Derkenâr]*[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]*Didi Nefîves gören **Mir‘ât-i Şâf-ı Berber**’iBaşına çalsun felek Âyine-i İskender’i¹⁹⁹**Mir‘ât-i Mücellâ:** Feyzu’llâh Efendi.**Mir‘ât-i Muşaffâ:** Şeyh. Zabt olundu. Rengi kırmızı, fitîli şarı.**[53a Derkenâr]** www.tuba.gov.tr*[mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün]*Evşâf-ı perî-şüret-i **Mir‘ât-i Muşaffâ**

La‘lî-reng ve bün beyâz, fitîle benefşe morı ve tohmından kütâh, pâyeleri sefid lâjiverdî, kitâbeler şeş berginde ħurde nümâyân, bergleri hañçeri vü bârîk ve berâber, tığları sülüşânî tığ keşidedür. Endâmı **Şâgar-ı Muşaffâ**’ya şebîh.²⁰⁰

••••••••••

¹⁹⁹ M’de şu beyit yer almıştır:*[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]*

Kâşır beyân-ı şüret-i ta‘rîfine zebân

Mir‘ât-i hüsnî görmege muhtâcdur hemân

²⁰⁰ 53a derkenârda ayrıca “Bu Mir‘ât-ı Muşaffâ dîgerdür.” şeklinde bir ifâde vardır. Sayfa kesildiği için tam okunamamıştır.

Murabbā:²⁰¹ 1138. Şeyh.

Mercân-pāre: El-Hācc Şālih. [53a Derkenār] Zābı olınan **Mercân-pāre**²⁰² güvezle dönmiş fitülleri mor rişteleri rengindedir. Bu Hācī Şālih' üñ olmağ gerek.

Mercân-pāre: Süleymān Ağa. Kendi zābı üzere kırmızı lāledür ve dibi şarıdır.

[53b]

Mercân-pāre-i Şağīr: Yeşilli Mehemmed Çelebi.

Mercân-peyker: Şalgam Ahmed Kāsımpaşalı.

Mergüb: Memiş Efendi.

Mervārīd: İshāk-zāde.

Müjgān-ı Gül-ruh: Süleymān Ağa. Al ve fitili şarıdır.

Müzeyyen: Şeyh. **Bābüccī** yolında hareket iden toħmdur ki bir ismle zābı olunmağ lāzım geldükde müzeyyen ve ecnāsı beyinde mübeyyen oldı.

Mestāne: Süleymān Ağa.

[53b Derkenār] Mısrā':

[fe'ılātün mefā'ilün fe'ılün]

Vaşf-ı reng-i şarāb²⁰³-ı **Mestāne**

Yek-rengi açık şarābīdür. Bergleri iç bergleri bir miqdār nāqışdur, bün dip kirlice beyāzıdır. Bī-kitābedür. Fitülleri siyāh, rişteleri döndükde beyāz ile döner. Kendi zābı üzere rengi güvez, dip beyāz, fitili mor ve a'lādur. Birāder-zāde **Pesendīde**'si ile bir oldı.

Müsteşnā: Kapudan Paşa.

.....

²⁰¹ Bu lālenin üzeri çizilmiştir. 53a derkenārda ise “Murabbā yazılmaya...” şeklinde bir ifade yer almıştır.

²⁰² M'de şu şekilde ek bilgi yer almıştır: “Eyyüb'de görülen **Mercân-pāre**.”

²⁰³ “şarābī” kelimesi vezne uygun olarak bu şekilde okunmuştur.

Müsteşnâ-i Mülûkî:²⁰⁴ Eyyübî Velî Efendi.

Müsellem-i ‘Âlem: Yırık-ı Beşiktâşî.

Müsellem Güvez: Süleymân Ağa. Kendi zabtı üzere **Dönek Güvez** tesmiye idüp, kitâbesi mâ’îdür.

Mesned-nişîn: Şeyhü’l-islâm. **[53b Derkenâr]** Şeyhü’l-islâm selle-mehü’s-selâm hazretlerinin gülşen-serây-ı kerâmetlerinde berâzende-i sâha-i zuhûr olan eşerlerindendir ki rengi mor ve beyâz ile döner. Bergleri hançerî, tığları zîr-i miyânından keşîde

[54a]

kitâbeleri şeş berginde hürde, mihrâbı nümâyân.

[54a Derkenâr] Müşâbih-i Zî-şân: Şeyh.

[53b Derkenâr]

[mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün]

Libâs-ı hüsn ü behâ-yı **Müşâbih-i Zî-şân**

Rengi, **Zî-şân** rengindedür, bergleri bārîk ü berâber ve bādāmî, tığları miyânından keşîde, fitileler siyâh, tohm kıddinden berter, rişteler koyu nebâtî, pâyin-i derûnından koyu nebâtî ve bî-kitâbedür. Senesinde;

Mışrâ’:

[mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün]

Revnağ-firûz-ı encümen-i lâlezârdur

Müşâbih-i Bâbüccî: Şeyh. Evrâk[1] sebzî ve endâmı muğayyirdür. Sene-i zuhûrî 1138.

Müşâbih-i Feyz: Mehemmed Beg-i Vefâ’î.

Müşâbih-i Kızıl Kırlangıç: ‘Osmân Efendi.

Müşâbih-i Yeñidünyâ: Kavuçcı.

Müşîrâne: Kapudan Paşa. İsm-i evveli **Âşaf**dur.

.....

²⁰⁴ **Müsteşnâ-i Mülûkî** H] Mülûkî M

[54a Derkenār] Mısrā‘:*[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]*Şeher ceşy-i çemende sell-i seyf oldı **Müşirāne**

Dü-rengi koyu şarābī vü beyāz ile döner. Bergleri ziyāde bārīk ü berāber, tıǵları şülüşānī tıǵ ve şülüşī hoşka çevirmişdür. Fitİlleri siyāh, bün beyāz, kitābe nīm ve açık mā‘ī ve bīrūnından maḥsūsdur.

Muṣaffā: 1136. Meḥemmed Beg-i Vefā‘ī.**Maṭbū‘:** Kapudan Paşa.**[54a Derkenār]***[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]*Zihī tenāsüb-i ra‘nā vü şive-i **Maṭbū‘**

Bergleri bārīk ü berāber, yek-rengi koyu gül-günīdür, tıǵları bālā-yı miyānından keşīde, kitābe bulması dip ve endām **Gülşen-efzūn** gibidür. Fitİlleri mor, rişteleri fitİle qarīb maḥalli fitİli ile hem-reng, esfeli ve derūn u bīrūn dāmānı beyāz, kitābeleri şeş berginde ‘ale’s-seviyye bedahşī lājiverdī, üç iç berglerinde tūlānī ve bīrūn berglerinde kemter, dā’iren mā-dār kitābe. Dāmānı beyāzdur. Endām-ı dil-ārāsı;

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

İtdi gülşende şeher hil‘at-i ḥüsniyle ḥurām

Muṭarrā: ‘Alī Ağa Yūsuf Efendi-zāde.**Muṭarraz:** Şeyḥü’l-islām.**Maṭla‘u’l-envār:** Hācı Mūsā.**Maṭlūb:** ‘Alī Ağa Yūsuf Efendi-zāde**[54b]****Mu‘teber:** Feyzu’llāh Efendi. Koyu gül-günī ve güzel endāmıdır.**Mu‘teber:** Muştafā Efendi.**Mu‘tenā:** Kapudan Paşa.**Mu‘tenā:** Aḫsarāylı Muştafā Ağa.

Mu‘ciz: Kapudan Paşa.

[54b Derkenâr]

Vaşf-ı hüsn-i şemâ‘il-i Mu‘ciz-i zî-kerâmet ü himmet-i Paşa:

Yek-rengi la‘lîn, bergleri berâber ü bārîk, tîğları zîr-i miyânından keşîde, fitîlleri kıranfil-i huşk renginde ve tohum-hânesinden kütâh, rişterleri dağı kıranfilîdür. Bün beyâz ve pâyîn-i enderûmı beyâza mâ‘il nebâtî, kitâbeleri lâjiverdî ve hâric berglerinde bir miqdâr hafîdür. Ammâ üç iç berglerinde bîrûnından nümâyândur. Baş tutuşı ra‘nâ ve metânet üzeredür. Endâm [u] vâdîde mişli nâ-dîde ve giriften-i bünde ve hüsn ü nezâketde **Gül-reng-i Feyz** gibidür.

Mışrâ‘:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Buldî hüsnile bu şeb meclis-i Pervîn nizâm

Mu‘aţţar: Mehemmed Beg-i Vefâ‘î.

Mu‘azzam: Maḥmūd-i Üsküdarî.

[54b Derkenâr] Mışrâ‘:

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün]

Sütüde-vaşf-ı rengin-i **Mu‘azzam**

Yek-rengi güşâde la‘lî, bergleri bādāmî vü berâber ü ser-tûz, bün beyâz, kitâbeleri lâjiverdî vü hafî nefî tahrîrli yâḥûd pâzehrîdür. Fitûleleri bülend ü büzürg ve açık benefşe reng ve tohumile berâber, rişterleri bālâsı fitûli ile hem-reng ve esfeli sepîd, ziyâde dipsiz ve müstaḥsen görüldi.²⁰⁵

Mu‘allâ: Kapudan Paşa.

[54b Derkenâr] Mışrâ‘:

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün]

Zihî vaşf-ı dil-ârâ-yı **Mu‘allâ**

Yek-rengi koyu güvez kırmızı, **Nür-i Cinân** renginde, fitîlleri mor, tohum

.....

²⁰⁵ M‘de şu şekilde ek bilgi verilmiştir. “Der Bâğçe-i Topḥâneli-zâde.”

معطر

Muattar

maḥalli ile berāberdür. İç bergleri ziyāde şeffāf fe-emmā bir miqdār nākış-
dur ve bīrūn bergleri bir miqdār sislidir. Siyāh süst ḥaṭlar gibi tıḡları zīr-i
miyānından keşīde, şeş berginüñ daḡı içleri şeffāf ve mücellā ve siyāh süst
gibi ḥaṭları vardır.

Mu‘allā: Şeyḡü'l-islām Efendi.²⁰⁶

Mufahḡam: İmām Şālih.

Müferriḡ: ‘Oşmān Efendi.

Müferriḡ-likā: Beşiktaşī Yırık.

[55a]

Müfred: Sene-i zuhūri 1138. Şeyḡ.

[55a Derkenār] Mışrā‘:

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Vaşf-ı yektāyī-i ḡasen **Müfred**

Dü-rengi ḡālīş güvez ve beyāza ḡarīb nebātī ile mülevven, bergleri şaḡīḡ
ḡaṅçerī ve cüz‘ī kemter, tıḡları nişfindan keşīde ve keşīde-i bünde **Gül-
şen-efrüz** ve **Vahīd** dibi gibidür. Endām daḡı **Gülşen-efrüz** endā-
mında, pāyīn beyāza ḡarīb nebātī, kitābeleri şeş berginde celī ve mā‘ī,
fitūleleri ‘anber-büyī, toḡm ḡaddiyle berāber, rişterleri beyāz ve bālāsı
aḡmerü‘l-levndür.

Maḡbūl: ḡacı Mūsā. Kırmızıdır.

Mükerrem: Maḡmūd-ı Ūsküdarī.

Meknūn: Uzun Süleymān Çelebi. Bir al lāledür ki Tezkireci Efendi
tesmiye itdi.

Mollā Çelebi: Vuşulī Meḡammed Efendi.

Melek-peyker: ḡacı İsmā‘īl.

[55a Derkenār]

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

ḡüsn ü ārāyīş-i **Melek-peyker**

.....

²⁰⁶ Şeyḡü'l-islām Efendi H] Şeyḡü'l-islām M

Yek-rengi ala mā'îl güvezdür ve bergleri bārîk ü berâber ve hañçerî ve ser-tîz, tîğları bālâ-yı nişfindan keşîde, kitâbeleri servî vü lâjiverdî, şeş berginde 'ale's-seviyye, fitîleleri mor, tohmından kemterdür.

Mülükâne: Hüseyin Kälâyıcı.

Mülûki: Hâcî 'Alî-zâde.

Mülûki: Hammâmıcı Çâvuş.²⁰⁷ **Aşcı Şa'bân** diyü ma'rûf lâledür ki Eyyübî Aşcı Şa'bân'da şöhret virüp tohm Çâvûş'uñdur.

Mümtâz: Sene-i zuhûrî 1138.²⁰⁸ Beşiktaşî Hâcî İbrâhîm.

[55a Derkenâr] **Mışrâ:**

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı ârâyiş-i hüsn-i **Mümtâz**

Dü-rengi la'lî'ye mā'îl güvez ve beyâz ile taḥvîl ü âmîziş ider. Bergleri bādāmî şeklinde ve bārîk ü cüz'î nâkiş, tîğları zîr-i miyânından keşîde, sülüşânına qarîb şeş bergi daḥî fitîleleri nebâtiye qarîb açık kibritî ve bülend ve tohmın pûşîde itmîşdür. Rişteleri daḥî fitîli ile hem-rengdür, endâmında bālâsı **Şive-engîz**'e ve keşîde-i bün ve giriften-i bünde; **Tâb-âver**'e müşâbihdür. Be-ḳavl-i Şeyḥ.

Mümtâz-ı Al: Tanbûrî-zâde.

[55b]

www.tuba.gov.tr

Mümtâz-ı Cihân: İbrâhîm Efendi Kâğıdemîni Sâbık.²⁰⁹

[55b Derkenâr] **Mışrâ:**

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Vaşf-ı yektâyî-i **Mümtâz-ı Cihân**

Hâlet-i yek-renginde nâ-şüküfte leylâkî renginde ve mora qarîb rengdedür. Hâlet-i taḥvîli beyâz-ı şahîḥ ve koyu benefş ile televvün ider. Bergleri bādāmî vü berâber ve bārîk, tîğları zîr-i miyânından keşîde sülüşânına qarîb,

.....

²⁰⁷ Hammâmıcı Çâvuş H] Hammâmıcı Meḥemmed Çâvuş M

²⁰⁸ 1138 H] 1137 M 55a Derkenârda ayrıca 1137 de yazılmıştır.

²⁰⁹ İbrâhîm Efendi Kâğıdemîni-i Sâbık H] İbrâhîm Efendi Kâğıdhâneli Sâbık M

fitûleleri hürde siyâh ve tohmile berâber, rişteleri dağı fitûli ile hem-reng, bün yek-rengi hâlinde derûn u bîrûnından beyâzlık nümâyân, kitâbeleri siyâha qarîb celî, lâkin sincâbî zabt olundu ve kitâbeleri şeklen hey'etde bîrûn berglerinde müdevvere qarîb ve iç berglerinde tûlânî ve bîrûnından maḥsûsdur. Giriften-i bün; dip tıtmada **Mor-ı Yûsuf** dan ra'nâ ve dipsizdür.

Mümtâz-ı Cihân'ın İbtidâ-yı Zuhûrında Olan Evşâfı: Rengi bir mordur ki, çürük fişneden koyu, bādincânîye qarîbdür. Bîrûn-ı bünde beyâzlık süst ile nümâyân, derûnında kitâbe etrâfında taḥrîr gibi berglerûn kenârı beyâz, kitâbeleri bādâmî siyâha qarîb benefşe morı, bîrûnından nümâyândur. Fitûleleri açık pâzehrî, rişteleri dağı mor ve tohm kıdinden bâlâter, bergleri ḥançerî vü bārîk ü berâber ve uçların iç tarafına piçide idüp kalem gibi içlerin mücevvef ider. Tığları bâlâ-yı miyânından keşidedür.

Mümtâz-ı 'Âlem: Mismârî Aḥmed.

Memdûh: 'Abdullâh Çelebi Lâlezârî. Yek-rengi, tuḥfe renginden açık güvezdür. Pâyîn beyâz, kitâbeleri şeş berginde koyu lâjiverdî ve mevzûndur. Fitûleleri siyâh, bergleri bārîk ve berâber, döndükde kendi rengi kıoyulanur.

Mümeyyizü'l-ehâr: Hâcî İsmâ'îl Ka'riyyeli.

Müntehâ Beyâz: Süleymân Ağa. Rengi, **Dürr-i 'Aden** gibi beyâz-ı şaḥîh, fitûlleri şarı, bergleri berâber ü bārîk olup, tığları zîr-i miyânından keşide, endâm **Dürr-i 'Aden**'den ince ve dipsizdür. Biri Hâcî Mûsâ'ya geçdi ḥayâtında sene 1128 ve biri dağı âḥir-i bahâr-ı 'ömrinde²¹⁰ açdı sene 1130.

Müntehâ Gül-reng: Biñbaşı Hâcî Aḥmed.²¹¹ **Feyz Müşâbihi** gibi dip beyâzlığı bâlâsına şu'üd ider. Ba'de vefâtiḥî, Ğalaṭa'ya nakl itdi.

Müntehâ Gül-reng: Süleymân Ağa. Kendi zabtı üzere dip beyâz, fitûli mor, mâ'icedür.

Manzûr: Şeyḥ. Sene-i zuhûr ve şöḥreti ve tesmiyesi 1138. Manzûr-ı hümâyûn olmağla vech-i tesmiyeye bādîdür.

•••••

²¹⁰ âḥir-i bahâr-ı 'ömrinde M] -H

²¹¹ Biñbaşı Hâcî Aḥmed H] Hâcî Biñbaşı M

Münevver: **Ḳadri Āğa Beyāzi**'dur. Şeyḫ Nakşī Efendi tesmiye itdi. **Ḳadri Āğa Beyāzi** diyü ma'rûf tahta lâlesidür.

Münevver: Şeyḫ.²¹² Rengi beyâz, bergleri bādāmî vü bārîk ve berâber, tûğları miyânından keşîde, fitûlleri siyâh, toḫminuñ ḳaddiyle berâbere ḳarîb, rişteleri beyâz, bî-kitâbedür ve her berginüñ zeylinde sâķına muttaşıl bir sürḫ noḳta vardur.

Münîr: 1138. Şeyḫ.

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı pertev-nişâr-ı ḫüsn-i **Münîr**

Dü-rengi ala ḳarîb gül-rengle ve beyâzla mülevven, kitâbeleri lâjiverdî, sâķına ḳarîb ve bîrûn berglerinde bālâda fitûleleri açîḳ mor ve toḫmindan bālâter, pâyelerinüñ bālâsı nişfindan ziyâde lâjiverdî ve sâķına ḳarîb sefid [55b **Derkenâr**] ve bün beyâz, bergleri berâber ü bādāmî, tûğları zîr-i miyânından keşîde, endām **Mücevher** endāmında²¹³ metânet ü leḳâfet üzeredür.

Mevc-i Sürür: Eyyübî Şerîfe-zâde'nüñdür.

[56a]

Mor: Başdırmacı Eyyübî.

Mor-ı Cedîd: İshâḳ Efendi.

Mor-ı Hammâmî: Ḥâcî Mûsâ.

Mor-ı Berber:²¹⁴ El-Ḥâcc Aḫmed.²¹⁵

Mor Dönük: Süleymân Āğa. **Cihân Bezedi** toḫmindan gelen **Mor Dönük** lâledür ki bergleri berâber, fitûli mor, kitâbesi ismi yoḳdur.

Mor-ı Şâlih: İmâm.

212 M'de şu mısra yer almıştır.

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ilün]

Ḥurûş-ı neş'e-i feyz-i **Münevver**

213 55b derkenârda ayrıca "**Münîr**, **Mücevher** müşâbihidür." şeklinde bir ifade yer alır.

214 **Mor-ı Berber** H] Mor M

215 El-Ḥâcc Aḫmed H] Ḥâcî Aḫmed M

Mor-1 ‘Osmānī: 1138. Birāder-i Hammāmī. Bī-kitābedür. Bün, ziyāde sefīd ve şülüsānī tiğ olmak üzere mervīdür.

Mor-1 Kebīr: Süleymān Ağa.

Mor-1 Maḥmūdī: Üsküdarī.

Mor-1 Yūsufī: Eyyübī.

[56a Derkenār]

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilātün fe‘ilün]

Reng-i bahār-ı bāğ-ı dil ü **Mor-1 Yūsufī**

Rengi çürük fişneye qarīb benefş, bergleri berāber ü bārīk, pāyīn beyāz, fitülleri siyāha qarīb mor, kitābeleri mā‘ī vü bādāmī ve bīrūnından maḥşūs, tiğları zīr-i miyānından keşide, dü-rengi beyāz ve benefş ve kendi rengi ile dönüp dāmānından beyāzlık ile kitābesi rengi nümāyān olarak miyānına qarīb maḥalle dek gelür. Mücellā ve tāb-dār ve bī-nażīrdür.

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Miyān-ı nāzikinde gerçi nāz u ‘işve bellidür

Ḥuşūnet ḥiddet ol şūḥ-ı sitem-gerde cibillīdür

Mevhibe: Kapudan Paşa. **Turuncī-i Ra‘nā** diyü zabt olundu.

[56a Derkenār] Mısrā‘:

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Paşa’ya geldi **Mevhibe** şāh-ı bahārdan

Rengi turuncīye mā‘īl, tiğları nişfına qarīb, bergleri bārīk ü berāber, fitüleri mor ve toḥm-ḥānesinden berter ü bālā, bün nebātī vü sarı ve rişte-leri nebātī, kitābeleri zabt olunmamış. ‘Osmān Efendi’nün **Turuncīsi** yolında olan eşer-i mu‘teberleridür.²¹⁶

[56b]

Meh-pāre: Tanbūrī-zāde.

Meh-tāb: Kapudan Paşa.

●●●●●●●●

²¹⁶ M’de “ki mısrā” şeklinde ifade devam etmiş fakat mısrā verilmemiştir.

Mor-ı Yüsufi

Meh-tâb: İshâk-zâde. Rengi beyâz-ı şahîh, bergleri bādāmî vü berâber, fitilleri sarı, kitâbeleri şeş berginde kibritiye qarîb hafîdür. Rişteleri beyâza mâ'ıldür.

Mihr-efzâ: Memiş Efendi.²¹⁷ 1135 senesinde levha-pîrâ-yı lâlezâr-ı zühür ve evşâfi dergeh-i kenâr-ı şahîfededür.

[56b Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Pertev-i dil-firûz-ı **Mihr-efzâ**

Bergleri hancerî ve bādāmî beyninde müsterek, bārîk ü berâber ve ser-bülend tığları şulâse-i ahmâsî tıgdür. Kitâbeleri bedaşşî lâjiverdî bülend ve şeş berginde hemvâr peyvestedür. Fitileleri mor tohmile berâber bîrûnından maşsûs, rişteleri sepîd, bün beyâz, endām **Bâbüccî**'ya qarîbdür.

Mihr-engîz: Maḥmûd-ı Üsküdarî.

Mihrbân: 1138. Şeyh.

[56b Derkenâr]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Nükte-i evşâf-ı ḥüsn-i **Mihrbân**

Dü-rengi beyâz-ı şahîh ile koyu gül-reng, bergleri bādāmî vü bārîk, cüz'î nâkişdur. Tığları şülüşâmî tıg keşîde, fitileleri limonî sarı, rişteleri serâpâ sefîd, bî-kitâbedür.

Mihr-i Dıraşşân: 'Oşmân Efendi.

[56b Derkenâr] **Evşâf-ı ḥüsn-i nâziki-i Mihr-i Dıraşşân:** Yek-rengi şüh gül-reng, bergleri bādāmî vü berâber, pâyîn beyâz, kitâbeleri mâ'î taḥrîrli, dü-rengi la'lî vü beyâz ile döner. Reh-i fitileleri lâkin bir miqdâr çengâl ider.

Mihr-i Ziyâ:²¹⁸ Sene-i zühürî ve tesmiye şod 1137. Şeyh.

.....

²¹⁷ Memiş Efendi H] Beşiktaşî Memiş Efendi M

²¹⁸ 56b derkenârda şu şekilde bir ifade yer almıştır: “**Mihr-i Ziyâ**’nuñ ism-i evveli “**Sâgar-nüş**” idi.” Bu lâlenin tavsifi için bkz. **Sâgar-nüş**.

Müher-i Süleymānī: Hācı İsmā‘īl.

Müher-i Süleymānī: Süleymān Ağa. **Cihān Bezedi** tohumından gelen dü-reng lāledür ki ‘ayniyle babası gibidür. Fitīli mor ve iki noқта mā‘ī ‘alāmeti vardur.

Müher-i Süleymānī: Sene-i zühürü 1137. Şeyh.

Meh-i Nev: Boşnaq-zāde.

[57a]

Meh-i Nev:²¹⁹ 1137 [57a **Derkenār**] Sene-i mezbürda Kedhüdā Paşa hāzretlerinüñ tohumlarından olmağ üzere yazıldı.

Mīrū‘l-ezhār: İmām-zāde Üsküdarī.

[56a **Derkenār**]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Mebhaş-i şöhret-i **Mīrū‘l-ezhār**

Gülşen-ārā şāhibi İmām Mehemmed Efendi-i Üsküdarī, üstād-ı şüküfe-perverāndan ve şüküfezār-ı suffe-i şehen-şāhī mürebberlerinden āsar-ı keşire şāhibi olup, şöhret-şi‘ār-ı küçe-bend-i lālezār olan on ‘aded nām-dār eşerlerinden biri de bu **Mīrū‘l-ezhār**’dur. Hāliyen ba‘zı erbāb-ı gādr u hīyel ismini tağyire ve **Çemen-ārā** nāmıyla sū-be-sū mübāya‘a vü teşhīr ve āsar-ı selefī taḥkīr ve güm-kerde-i bāzār-ı tezvīr itdükleri ve reh-i rāstden inşirāf u ‘udül idüp semt-i hılāfa gitdükleri destān-serāy-ı maştaba-i Üsküdar’dur.

Mīr-i Ezhār: Yūsuf Eyyübī. **Gül-günī**’ye mā‘īl açığı güvezdür ki beyāz ile taḥvīl idüp[...]

Mey-fām: Gülcibaşı-zāde.

Mey-gün: 1092. ‘Ārif Efendi.

Mīnā-derün: ‘Oşmān Efendi.

Mīnā-kār: Feyzu’llāh Efendi. Rengi gül-günī.

.....

²¹⁹ M’de bu lālenin yetiştiricisi “Boşnaq-zāde Hācı Şālih Efendi” olarak belirtilmiştir.

Mihr-tâb:²²⁰ Bir şarî lâledür. **Nîze-i La'lin** kitâbeli, kitâbe koyu nebâtîye mâ'ıldür. Sene 1163.

Nâdire: Kerâsteci.

Nâ-dîde: Kâfes-zâde.

Nâz-âlüd:²²¹ El-Hâcc Aḥmed Ağa Yûsuf Efendi-zâde.²²²

[57b]

[57b Derkenâr] **Nâz-perver:** Beşiktaşî Yırık.

Nâz-âlüd: Yümnî Efendi.

Nâz-perver: Kerâsteci 'Alî Çelebi. Yek-rengi koyu nâr çiçeği, bün nebâtî, fitilleri şarî, kitâbeleri taşra berglerinüñ tahîrri koyu zeytünî ve iç bergleri bî-kitâbedür. Bergleri ḥaçerî, tîğları mışfindan döndükde [...] ²²³

Nâz-perver: 'Abdullâh Çelebi Lâlezârî.

Nâz-bü: Hâcî Mollâ.

Nâz-dâr: 'Osmân Efendi.

[57b Derkenâr] Mısrâ':

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Mebḥaş-i evzâ'-ı ḥüsn-i **Nâz-dâr**

Yek-rengi açîk gül-günî, bergleri berâber ü bârîk ve fitileleri şarî, pâyîn beyâz-ı şaḥîḥdür. Bî-kitâbedür. Tîğları [...], rişterleri [...]

²²⁰ M 67a derkenârda yer alan bu lâle adı, yetiştiricisi ve tavsifi H'de yoktur.

²²¹ **Nâz-âlüd** H] Nâz-âlüde M

²²² El-Hâcc Aḥmed Ağa Yûsuf Efendi-zâde H] Yûsuf-zâde Hâcî Aḥmed Ağa M

²²³ M'de şu şekilde ek bilgi yer almıştır:

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Beyân-ı vaşf-ı ḥüsn-i **Nâz-perver**

"Lâle Babası" denmekle ma'rûf olan Kerâsteci 'Alî Çelebi, envâ'-ı şüküfede âşâr-ı keşîre şaḥîbi olup bu **Nâz-perver** nâm lâle daḥî ta'biyye-i cümle-i âşârından olmağın lû'lü'-i evşâf-ı dil-nişîmidür.

Mısrâ':

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Zînet-fezâ-yı rişte-i silk-i sûtürdür

Nâz-dâr

Nâz-dâr Yolında Al: ‘Oşmân Efendi*[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]*

Ġonçeler olsa ‘aceb mi pây-mâl
Nev-şüküfte **Nâz-dâr Yolında Al**

[57b Derkenâr]*[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]*

Nâz-dâr Yolında Al’uñ vaşfidur

Yek-rengi al, dü-rengi nebâtî ile televvün ider. Bergleri berâber, fitîleleri şarî, kitâbeleri taşra berglerinde şarî, celî, iç berglerinde hafîdür. Pâyîn nebâtî, rişteleri [...] ^{224 225}

Nâzikter: Maħmûd-ı Üsküdarî.

Nâz-güster: Topħâneli-zâde. 1136 senesinde şafâ-baħşâ-yı bezmgâh-ı zuhûr ve kâsesi reşk-efser-i Fağfûr olup zabt olınan evşâf-ı ħüsnî kenâr-ı şahîfeye nüviştedür.

[57b Derkenâr]*[mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün]*

Feraħ-pirâ-yı ħüsn-i **Nâz-güster**

Dü-rengi la‘lî güvezî ve beyâz ile mülevven, bergleri ħançerî, bârîk ve berâber, tığlarî zîr-i miyânından keşîde, kitâbeleri pâzehrî ve üç iç berglerinde nümâyân, ucında nâ-peydâdur, fitîleleri mor-ı şahîħ ve toħmından berter ve rişteleri fitîli ile rengîn, endâm **Gülşen-ârâ** evzâ‘ı kendiye maħşûş vâdîdür.

Nâzende-i Al: Kavuçkı.

Nâzende: ‘Oşmân Efendi.

••••••••••

²²⁴ M’de **Nâz-dâr Yolında Al** için ayrı bir başlık yoktur. Nâz-dâr ile tavsifler karışmıştır. M’de Nâz-dâr’ın son cümlesi şu şekildedir: “Tığlar nîk keşîdeli dil-keş ve endâm-ı nâzik ü tenâsüb-i ħüsnî perî-veşî **Nâz-dâr Yolında Al**.”

²²⁵ M’de aşğıdaki mısra yer almıştır:

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Kenâr-ı bezm-i güldü güyiyâ bir câm-ı benefşdür

Nâzende Al

Nâzende: Sene-i zühürî 1138. Şeyh.

[57b Derkenâr]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Şive-i dil-keş-i **Nâzende-i Şeyh** 1138

Dü-rengi güvez ve nebâtî ile mülevven, bergleri bārīk ü berāber ve hançerī, tıġları miyānından keşīde, bün şarı ve kitābeleri lājiverdī ve pīrāmenin ihāta idüp, fitīleleri sisli fındıķı, rişterleri nebātīdür.

Nāzenīn:²²⁶ 'Abdu'llāh Çelebi.

[58a]

Naḥl-i Nāz: 1138.

Nāz u Niyāz: 1138, Hācī İsmā'īl Lālezārī.

Nāz u Niyāz: Maḥmūd-ı Üsküdarī.²²⁷

Nāfe-rīz: Li-nāmıķihī

Nāvek-i Zerrīn: Muḥzır-ı Muḥāsebe.

Nāvek-i Müşġin: 1138. Beşiktaşī Kaṭıfecī İbrāhīm. Rengi şafvet üzere haşḥāşī vü mücellā, fitīleler siyāh, toḡmından berter, rişterler sefid-i şahīḥ, çifte kitābeleri benefşī ve beyne-hümāsī sefid, sākına qarīb olan kitābe şülüş noķtası cirminde, bālāsı bādāmīdür ve ortasınıñ beyāzlığı ziyādedür ve bīrūnından bün beyāzdu. [58a Derkenār] Bergleri bādāmī vü mücellā ve berāber, tıġları bālā-yı miyānından keşīde [...]

Nāhīd: 'Oşmān Efendi.

[58a Derkenār]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Kevkeb-i burc-ı leṭāfet **Nāhīd**

Rengi beyāzdu. Bergleri hançerī vü berāber ve bārīk, fitīlleri kibritī, pāyīn **Ḳalaycı** dibi gibidür. Kitābeleri şeş berginde ḥafī vü kibritī maḥsūdur. Ba'de vefātihī Ḥazīne-dārī 'Aṭṭār Muşṭafā Çelebi'de açdı.²²⁸

.....

²²⁶ 57b derkenārda "Bu Nāzenīn su'āl olma." şeklinde bir ifade vardır.

²²⁷ M'de şu şekilde ek bilgi yer almıştır: "Hançerī ve berāber ü bārīk [...]"

²²⁸ M'de şu şekilde ek bilgi yer almıştır: "Mādiḥ tesmiye itdi."

Nā-yāb: Fethiyyeli ‘Azīz.

Nā-yāb: Şeyh.

[58a Derkenār]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Pertev-i tāb-ı ʔal‘at-i **Nā-yāb**

Şeyh’ün ‘aselī-reng lālesidür ki bergleri bārīk ü berāber, tıǵları bālā-yı miyānından keşīde, kitābeleri lājiverdī ve şeş berginde ‘ale’s-seviyye mihrāb gibi olup derūnları yeşildür. Fitīlleri siyeh, mor ve toǵmından bālā, rişterleri daǵı mor, bün ince, endām [...], encām-ı faşl-ı lālede ser-zede oldu.

Netīce:²²⁹ 1132. Maǵmūd-ı Üsküdarī. Müsem mā-yı ‘Abdu’llāh Mollā merḥūm. Zabt-ı evvelinde kitābeleri lājiverdī, derūmı nebātī. Evşāf-ı sā’iri kenār-ı şahīfededür.

[58a Derkenār]

[*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

Neşāt-encām-ı endām-ı **Netīce**

Rengi ala mā’īl güvez, bergleri bārīk ü ḥaṅçerī, iç bergleri cüz’ī nākış ve bīrūnından nümāyān, tıǵları nişfına qarīb, kitābeleri bālāsı bādāmī ve çifte ve pāyīni ḥafī lājiverdī, fitīller koyu mor ve toǵmından kütāh, rişterleri nebātī ve toǵma qarīb maḥallinün rengi ziyade, bün sefid ve **Gülşen-ārā** diplidür. Netīce;

[*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

Letāfet ḥüsn ü ān buldı **Netīce**

Güzellik sende ḥatm oldu netīce

Necmü’s-sa‘āde: Gülcibaşı-zāde.

Necm-i Sa‘ādet: ‘Oşmān Tābi‘-i ʦophāneli-zāde.²³⁰ 1136 senesinde burc-ı iḳbālde pertev-i behcetle bedīdār olduǵda müşāhade olınan ārāyiş-i libās-ı ḥüsn cerīde-i şüküfe-perverīde taḥrīr ü kenār-ı şahīfeye sebt olundu.

•••••

²²⁹ M’de **Netīce**’nin tavsifi **Nā-yāb**’ın sonunda yer almıştır.

²³⁰ ‘Oşmān Tābi‘-i ʦophāneli-zāde H] ‘Oşmān Beg Tābi‘-i ʦophāneli-zāde M

Mısrâ‘:

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün*]

Furûğ-ı behcet-i **Necm-i Sa‘adet**

Dü-rengi ala mâ‘îl gül-reng ve beyâz ile âmîziş ve tahvîl ider. Bergleri gâ-yetü'l-gâye bârîk ü berâberdür ki diğkat-i mü‘âlâ‘asında bârîkîden-i rişte-i nazar şikeste ve ezhâriyân vâlih ü dem-bestedür, be-ğavl-i K̄ara Mollâ. Tîğları şülüşânî tîğdur. Bi'l-ittifâk fitülleri şarı ve tohmından berter kitâ-beleri nev‘an la‘lî, kitâbe maḥsûs, endâm u şive vü vâdîde **Ferah-efzâ**‘ya müşâbih ve **Ferah-efzâ**‘dan dipsizdür.

[58b]

Necm-i Seher: Dihkânî.

Necîb: K̄ara Mollâ.

Nuhbetü'l-ezhâr: Meḥemmed Beg-i Vefâ‘î.²³¹ Beyâz ve nâzîkdür.

Nühzet-ârâ: 1138. Kedḥudâ-yı Şeyḥü'l-islâm. İsm-i evveli ‘**Âlem-ârâ** idi. Evşâf-ı hüsn-i dil-ârâsı kenâr-ı şahîfededür.

[58b Derkenâr] Mısrâ‘:

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Revnağ-ı şive-i **Nühzet-ârâ**

Rengi açık la‘lî ve yek-rengdür. Tîğları [...] kitâbeleri bādāmî ve bütün lâjiverdî, fitûleleri koyu mor ve tohm-hânesinden kütâh, rişteleri nebâtî ve kitâbeleri dipleri derûnında nebâtî ve bîrûnından sâğ dibi daḥı nebâtî, bergleri ziyâde bârîk ü berâber ve gâyet mücellâdur ve hoş-endâm [u] âşüfte-hürâmdur.

Nühzet-efzâ: 1137. Şeyḥ. Şarı fitüllidür ve beyâz ile âmîziş ider gül-rengdür.

Nühzet-i Çemen: 1136. Mollâ Hâcı Muştafâ Der-Bâb-ı Top-[hâne].²³² Sene-i mezbûrda cilve-baḥşâ-yı sâḥa-i zühûr olup evşâfî kenâr-ı şahîfede yazıldı.

•••••

²³¹ Meḥemmed Beg Vefâ‘î H] Maḥmûd Beg Vefâ‘î M

²³² Mollâ Hâcı Muştafâ Der-Bâb-ı Top-[hâne] H] Mollâ Muştafâ Der-Bâb-ı Top-[hâne] M

[58b Derkenār]

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilātün fe'ilün]

Vaşf-ı bahār u tāb-ı ruḥ-ı **Nüzhət-i Çemen**

Dü-rengi güvez ve beyāz-ı şahīḥ ile mülevvendür, bergleri ḥaṇçerī vü berāber, tıḡları miyānından keşīde, bī-kitābedür, fitileleri siyāh, rişterleri sepīddür.

Nüzhət-nümā: Sene-i zuhūrī 1138. Ḥācī İsmā'īl Lālezārī.

[58b Derkenār]

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Vaşf-ı reng-i dil-keş-i **Nüzhət-nümā**

Dü-rengi ḥālīş şarı ile ala mā'īl turuncīdür. Bergleri ziyāde bārīk ü berāber ve ḥaṇçerī vü bādāmī beyninde ve tıḡları zīr-i miyānından keşīdedür. Fitileleri sislī şarı ve toḥmile berāber ve şāyed cüz'ī berter ola, rişterleri şarı ve bün şarıdur.

Nesīm-i Seher.

Nesīm-i Şabā: Şeyḥ.

Nesīb: Kara Mollā.

Neşāt: Li-rāḳımıhī.

Neşāt-ārā: Berber Ḥācī Aḥmed.

[59a]

Neşāt-āver: İlçī İbrāhīm Paşa.

[59a Derkenār] Mışrā':

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Neş'e-i sāḡar-ı **Neşāt-āver**

Yek-rengi **Gülşen-süz**'dan açık leylākī vü mücellā, bergleri bārīk ü berāber, pāyīn-i enderūm nebātī, bīrūmī tarafından açık nebātī, kitābesi üç katdur. Evvelā toḥm-ḥānesinūñ zeylinde lisānū's-sevr çiçeği renginde bir kitābecikdür. Bālāsı fıstıḳīdür. Tekrār bunları muḥīṭ bir daḡı lisānū's-sevr çiçeği renginde bir kitābe daḡı vardur. Bīrūnından bīrūn berglerinūñ iki

kat kitâbesi nümâyân, iç berglerinin ancak bir kat mor kitâbesi nümâyân-
dur. Fitilleri koyu mor, rişterleri lisânü's-şevr çiçeği renginde, tığları zîr-i
miyânından keşîde, döndükde berglerinin taşra tarafları beyâz mer-
tebe-
sinde açık nebâtî, içleri şarıya qarîb kibrîti ile döner. Döndükde dağı ince
ve dipsiz olur. Neşât-âver temkîn bulup beş seneden sonra yine müşâhede
olunduğda dü-rengi açık güvezî nebâtî ile mülevven, bergleri bârîk ü berâ-
ber ve efzûn u ser-tîz, tığları şülüşânî tîğdur, kitâbeleri çifte lâjiverdî, a'lâsı
tûlânî, esfeli müşelleşü's-şekl, tohma qarîb beyne-hümâda şarı döşemesi ve
bîrûnından müşâhede olunduğda beyâz ile mülevven, fitileleri hurde mor,
tohmile beraber; rişterleri, Sâ'ir evşâfi zabt-ı evvel üzeredir.²³³

Neşât-efzâ: Ahmed Ağa Yûsuf Efendi-zâde.

Neşât-efgen: Yûsuf-ı Eyyübî.

Neşât-bahş: Haţţât Bekir Ağa. Yek-rengi açık güvez, pâyin beyâz-ı şahîh,
fitilleri şarı, tohm-hânesiyle berâber, bergleri bādāmî ve uçları bârîk ü
berâber, tığları bālâ-yı miyânından keşîde, dü-rengi²³⁴ koyulanup beyâz-ı
şahîh ile döner. [59a Derkenâr] Kitâbeleri üç bergi mâ'î tahtîrîli, üç bergi
bî-kitâbedür. Döndükde cümlesin silüp eser kalmaz.

Neşât-pîrâ: Be-nâm-zede İshâk Efendi. 1137.²³⁵ Bâbüccî evşâfında ve
siyeh fitillidir.

Neş'e-efgen: Maḥmūd-ı Üsküdarî. Bergleri berâber ü bârîk ve ḥançerî,
tığları nişîndan keşîde, kitâbeleri ḥafî lâjiverdî, rengi gül-reng, bün beyâz,
fitilleri mor, tohmile beraber, rişterleri beyâz.

Neş'e-bahş: Küçük Hâcî Ahmed. Yek-rengi bir güne gül-rengdür ki koyu
ayvâ güline müşâbihdür. Pâyin dip gâyet beyâza qarîb açık nebâtîdür. Fitil-
leri şarı ve tohm-hânesinden bir miqdâr kütâhdur. Bergleri bârîk, dü-rengi
beyâz ve la'lî ile döner. Döndükde dağı dipsiz ve bî-hemtâ olur.

Neş'e-perver: Sene 1136. Abdu'llâh Çelebi. Yek-rengi açık güvezî,
dü-rengi koyu güvezî vü nebâtî ile mülevven, bî-kitâbedür. Fitilleri hurde

●●●●●●●●

²³³ 59a derkenârda Neşât-âver'in yanında "Ziyâde döner şükûfe-perverân Bâbüccî...itdiler."
şeklinde bir not daha yer alır fakat sayfa kesilmesi sebebiyle tam olarak okunamamıştır.

²³⁴ Bu kelime iki defa yazılmıştır.

²³⁵ 1137 H] 1138 M

benefşe morı, rişteleri bālāsı fitīli ile rengīn, esfeli beyāz, bergleri bādāmī ve bārīk ü berāber, tıĝları zīr-i miyānından keşīde, endāmda **Gülşen-efrüz** diplidür.²³⁶

Neş'e-i Bahār: Hācı Mūsā.

Neş'e-pīrā: Maḥmūd-ı Üsküdarī. Rengi gül-reng, fitīlleri mor.

[59b]

Neş'e-pīrā: Hācı Ḥalīl Yaĝlıkcı. Fitīli şarı, dip beyāz, şülüşānī tıĝ, şülüşī kitābe ve fitīl-hānesin pūşīde idüp ve dōnek gelüp mānend-i berf-ı beyāz ile mülevven, ḥurde çiçekdür ve seyr ü taḥşine sezādur. Üsküdarī Maḥmūd'uñ bu sene açılan **Neş'e-pīrā**'sından a'lādur.

Neş'e-dār: 1137. Şeyḥ. Rengi al, döndükde koyu nebātī ile āmīziş ider. Fitīlleri şarı [...]

Neş'e-rīz: Çizmecı-zāde. Bergleri bārīk ü berāber ve efzūn u bādāmī, tıĝları zīr-i miyānından keşīde, kitābeleri çifte lājiverdī, fitīlleri şafrā-i fāki' müferriḥ altun şarısı ve toḥm-hānesiyle berāber, rişteleri siyāh, bi-ḥikmeti'llāhi Te'ālā ve bi-şun'ihı'l-Ḳadīr.

Nişter-i Zerrīn: Muştafa Efendi Tavīl.

Nişter-i Selmānī: Berber El-Hācc Aḥmed.

Nişter-i La'līn: Feyzu'llāh Efendi. Müsem mā-yı Hācı Çelebi.²³⁷

[59b Derkenār]

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı ḥünīn-i **Nişter-i La'līn**

Bergleri ḥançerī vü bārīk ve cüz'ī nāķış, bün beyāz, fitīleleri mor, toḥm-hānesinden berter, rişteleri mülevven, nişfına yaķın bī-kitābedür. Senesinde ḥadīķa-i raĝbetlerinde şeref-māye-i zuhūr oldı.

.....

²³⁶ M'de şu mısra yer almıştır:

[mefā'ilün mefā'ilün fe'ilün]

Gözümde kaldı feyz-i **Neş'e-perver**

²³⁷ 59b derkenārda lāle tavsifinin yer aldığı servinin yanına yazılmıştır.

Nîşter-i Nâz: Şeyh.

Nazîf: Sene-i zühûrî 1137. Kolozlî-zâde.

Nümüne-i Feyz: Kıpudan Paşa.

Nevvâr: Şeyh. Siyâh fitîllî ve ziyâde beyâz ve gâyet ra'nâ lâledür.

Nev-âmede: Terfende-i Maḥmūd.²³⁸ Sene-i zühûrî 1137.

Nev-peydâ: Mü'ezzin-i Pîrî. Sene 1136. **[59b Derkenâr]** İbtidâ zühûrî **Bezedi** iledür. Lâkin şuyû'ı ve tesmiye olduğu bu târîḥdür ve evşâf-ı maḥsûsası bâlâ-yı kenâr-ı şahîfede nüviştedür.

[fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün]

Dide rûşen göründi **Nev-peydâ** Sene 1136

Yek-rengi güşâde la'lî, bün beyâz, derûnî nebâtî, bîrûnî beyâz, bergleri ḥançerî vü bādâmî beyninde müsâvî, bârîk ü beraber; tîğları iç bergleri nişfindan, bîrûn bergleri zîr-i miyânından keşîde bî-kitâbedür. Fitîlleri şarı, toḥmile berâber, rişterleri nebâtî.

[60a]

Nev-Toḥm-ı Toḫâneli-zâde:²³⁹ 1137 senesinde müşârün-ileyhûñ ḥadîka-i felek-mesîr ü bâğçe-i İrem-naẓîrinde levḥa-pîrâ-yı zühûr olduḡda müşâhede olunan evşâf-ı dil-peẓîrî iştîlâḥ-ı ezhâriyân üzere taḥrîr ve kenâr-ı şahîfede teẓkîr olundu.

[60a Derkenâr]

Toḫm-ı nev ġarîb-rengi Toḫâneli-zâdenüñ dü-rengi turuncî envâ'ından istaḡozînüñ açığıdur. Bergleri ḥançerî vü berâber ü bârîk, tîğları zîr-i miyânından keşîde, bün-i derûn u bîrûnî kibritî, fitûleleri mor, toḫm-ḥânesiyle berâber, rişterleri şarı, bî-kitâbedür. Giriften-i bün; dip ūtmada ve berglerinüñ ḥarekâtında **Gül-reng-i Feyz** endâmındadır. Buyurdılar;

Mışrâ':

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Bâreke'llâh böyledür teşḫîşî şâḫîb-devletüñ

•••••

²³⁸ Terfende-i Maḥmūd H] Maḥmūd-ı Üsküdarî M

²³⁹ M'de yetiştirici adı yerine mim konulmuştur.

Nev-tohm-ı Al-ı Boşnak: İbrâhîm Efendi. Şâhib-i **Edhemî**.

Nev-dîde: Maḥmûd-ı Üsküdarî.

Nür-efzâ: Kañlıcalı ‘Ömer. Nâ-şüküfte iken **Ferah-efzâ**’ya teḳârûbi olup.²⁴⁰

Nür-efşân: Şeyh. Sene 1135. Müsemmâ-yı Faḳîr.²⁴¹ Beyâz ile mülevven bülend, gül-reng lâledür. Evşâfi mazbûṭ olup isminde²⁴² iştibâh olmağla bu maḥalle yazılmadı.

Nür-efgen: Kañlıcalı ‘Ömer. **Şür-efgen**’e ḳarîb lâledür.²⁴³

Nür-pâş: İmâm Şâlih.

Nür-baḥş: Hâcî İsmâ‘îl.

Nür-baḥş: Ṭanbûrî-zâde.

Nür-ı Bahâr: Velî Efendi Eyyübî.

Nür-ı Behişt: Üsküdarî İsmâ‘îl.

[60a Derkenâr]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Tâb-ı ḥüsn-i dil-keş-i **Nür-ı Behişt**

Dü-rengi la‘lî ve beyâz ile mülevven, bergleri ḥançerî vü berâber ve bârîk, tığları şülâşe-i aḥmâsî tığdur. Kitâbeleri çifte vü servî, bîrûmî lâjiverdî, derûmî sefîd, fîtûleleri mor, rişteleri kitâbesiyle rengin lâjiverdî, bün **Gül-şen-efrûz** gibidür.

[60b]

Nür-ı Cebîn: Meḥammed Beg Vefâh.

Nür-ı Çemen: Şeyh.

²⁴⁰ M’de cümle şu şekilde bitmiştir: “Müşâbeheti vardır.”

²⁴¹ Müsemmâ-yı Faḳîr H] -M

²⁴² isminde M] -H

²⁴³ lâledür M] -H

Nür-ı Cinân: Velî Efendi Eyyübî.²⁴⁴

Nür-ı Cihân: Velî Efendi Eyyübî.²⁴⁵

Nür-ı Zibâ: Seyyid Yaḥyâ Efendi.

[60b Derkenâr] Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Pertev-i behcet-i **Nür-ı Zibâ**

Dü-rengi gül-reng ü beyâz ile cedvelî mülevven, bergleri ḥançerî ve ziyâde bârîk ü berâber, tîğları zîr-i miyânından keşîde, fitûleleri şarı ve toḥmından cüz‘î bālâ, rişterleri ve bî-kitâbedür. Bün, **Feyz-i Gül-reng** diplidür. Yek-rengi görölmedi.

Nür-ı Sepîd: Şeyḫ.

Nürü’l-‘ayn: Kerâsteci.

Nürü’l-‘ayn: ‘Osmân Efendi.

Nürü’l-‘ayn: İshâk-zâde.²⁴⁶

[60b Derkenâr] Mısrâ‘:

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Pertev-i bâriḳa-i **Nürü’l-‘ayn**

İshâk-zâde Efendi’nün cümle-i âşârından olup dü-rengi beyâz-ı şaḫîḫ ile mülevven, açîk güvez, bergleri bârîk ü berâber ve tîr-endâz, tîğları şülâşe-i erbâ‘ma ḳarîb şülüşânî tîğdur. Kitâbeleri şeş berginde peyveste mâ‘î, nîm-kitâbe ve bîrûnından maḥsûs açîk lâjiverdîdür, fitûlleri şarı toḥm ile berâber, rişterleri sepîd, endâmı **Feyz-i Ḥudâ** yolındadır.

Nürü’l-‘uyûn: Fî ḡurre-i Şa‘bân Sene 1135. ‘İzzet Beg.²⁴⁷

[61b Derkenâr]

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

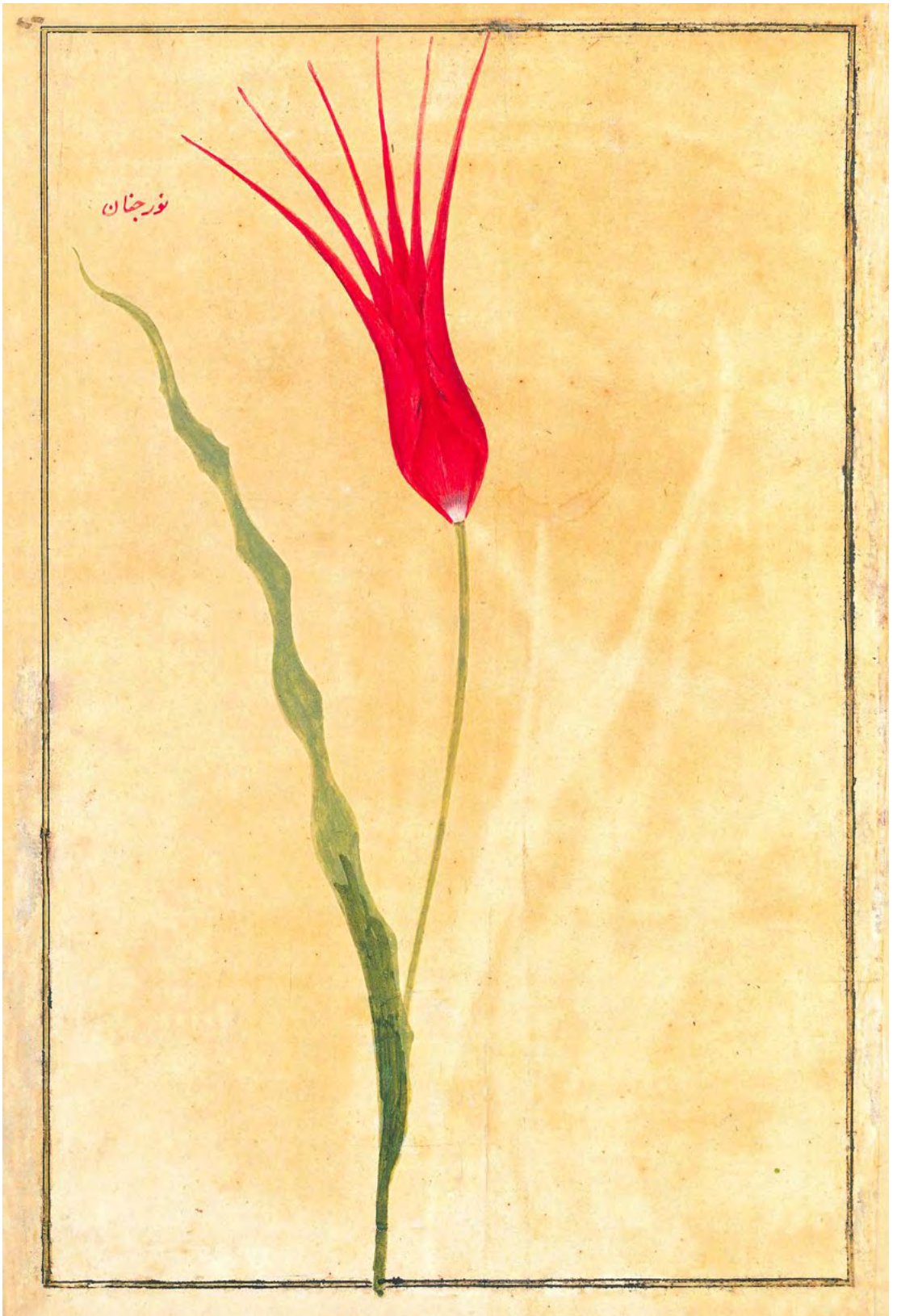
Vaşf-ı nürü’l-‘uyûn-ı **‘İzzet Beg**

244 Velî Efendi Eyyübî H | Eyyübî M

245 Velî Efendi Eyyübî H | Eyyübî M

246 İshâk-zâde H | İshâk-zâde M

247 ‘İzzet Beg H | ‘Alî Beg Efendi M

Nûr-1 Cinân

Dü-rengi güvez ve al ve beyâz ile mülevven, bün beyâz-ı şaḥîḥ, kitâbeleri bütün mâ'î ve bādāmî, fitîleleri mor ve toḥm-hānesinden cüz'î kütâh, rişteleri fitîle ḳarîb maḥallinden nişfina varınca fitîli rengile mülevven, esfeli beyâz, bergleri bādāmî vü bārîk ve berâber, tîğları şülüşânî keşîde, vādî ve endāmı **Turuncî** endāmındadır.

Nürü'l-ḳulüb: Velî Efendi Eyyübî.²⁴⁸

Nür-ı Mücessem: Seyyid Yahyâ Efendi.

[61a]

Nür-ı Maḥmūdî: Üsküdarî.²⁴⁹

Nev-res: Tāvîl Muştafâ Efendi.²⁵⁰ Vaşfi pāye-i servde ḥıyâbân-tırâz-ı gülşen taḥrîr ve ârâyiş-i ḥüsnî mücemmilen taḳrîr olundu.

[61a Derkenâr] Mısrâ':

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı zîbâ-yı işve-i **Nev-res**

Rengi şarı ve nebâtî ile mülevven, bergleri ḥançerî vü bādāmî beyinde ve **Toḥm-ı Şîrin** gibi ḫaraf-ı ḥāricine meyyâl, fitîlleri şarı ve toḥm-hānesiyle berâber, bün şarı ve nebâtî ile dönmiş.

Nev-res: İbrāhîm Ağa. 'Ālî-şân'a nev'an müşābeheti olup [...]

Nev-reste: Dāvūdpaşalı Beg. Fitîli benefş [...]

Nüş-ḫand: Ḥacı Mūsâ. 1136 senesinde levḫa-pîrâ-yı lâlezâr-ı zuḥûr olup temkîn bulmamağla henüz evşâfi raḳam-zede-i silk-i sûtûr olmadı.

Nüş-ḫand: Ḥacı İsmâ'îl Lâlezârî.

[61a Derkenâr] Mısrâ':

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Gönçe-i la'î-i tebessüm-rîz-i ḥüsn-i **Nüş-ḫand**

Dü-rengi gül-reng ü beyâz-ı şaḥîḥ ile mülevven, fitîlleri şarı ve toḥmından

.....

²⁴⁸ Velî Efendi Eyyübî H] Velî Efendi M

²⁴⁹ Üsküdarî H] Üsküdarî Şeyhoğl H

²⁵⁰ Tāvîl Muştafâ Efendi H] Muştafâ Efendi M

bālā, rişteleri serāpā sefīde, bergleri bādāmī vü berāber, tīğları zīr-i miyānından keşīde ve bī-kitābedür. Giriften-i bün; dip ıttmada **Tāb-āver** ve endāmı bir rūḥ-ı muşavverdür.²⁵¹

Nev-zuhūr: Kerāsteci.²⁵²

Nev-zuhūr: Fī Cemāziye'l-āḥir, 1132. 'İzzet Beg.

[61a Derkenār]

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Revnaḳ-ı ḥālet-fezā-yı **Nev-zuhūr**

Yek-rengi güvez, ayvā güli vü leylākī ile nebātī ile mülevven, bün nebātī, bergleri ḥançerī ve bārīk ü berāber, tīğları bālā-yı miyānından keşīde, fıtüleri mor ve toḥm-ḥānesinden bālāca ve kitābeleri nefī ve çiftedür.

Nev-'arūs: Kürd-zāde Ahmed Beg. Ḥammāmı Çāvūş'uñ toḥmından mezbūrda şuyū' bulup [...]

Nev-'arūs: Ḥācı Mūsā.²⁵³

Nev-neş'e: Şeyḥ.²⁵⁴

[61b]

Neyyir-i Gülşen: Çelebi Efendi. Sene-i zuhūrı 1137. Çelebi Efendi. 1137 senesinde ser-levḫa-i ḥadīka-i āmālde ve ser-şīşe-i çeşm-i ḥayālde cılve-berāzende-pīrüz u zuhūr olduḳda muḥayyir-i 'ukül olan evşāf-ı ḥüsn-i dil-āvīzi 'ibāret-i ezḥāriyān ile ta'bīr ü kenār-ı şaḫīfeye taḥrīr olundu.

[61b Derkenār] Mışrā':

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Cām-ı zerrīn-i **Neyyir-i Gülşen**

.....

²⁵¹ M'de şu mısra yer almıştır:

Mışrā':

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Äyine-i ḥayālde mişili görölmedi

²⁵² Kerāsiteci H | Keresteci 'Alī H

²⁵³ Ḥācı Mūsā H | Ḥācı Mūsā Ḥammāmī M

²⁵⁴ 61a der kenārda "Su'āl...Neş'e...midür" şeklinde başlayan bir ifade vardır. Bu ifade sayfa kesilmesi sebebiyle okunamamıştır.

Bir âftâb-ı zer-târ-ı lâmi‘ ve bir nâzende-i rengîn-ķabâ-yı safrâ-i fâķi‘dür ki evşâf-ı ĥüsn-i dil-pezîri ve şîve-i ĥarekât-ı bî-nażîri pesendîde vü nâ-dîde olup rengi **Zer-püş**’a ķarıb şarı, bergleri ġâyetü’l-ġâye bārîk ü berâber ve ser-tîz tîġları şülâşe-i erbâ‘î tîġdur. Kitâbe aĥvâli üç iç berglerinde ġâyet ķoyu kitâbeleri olup rengi ĥafî ve bîrûn berglerinüñ kitâbeleri ġâyet ķoyu rengîn, şanevberiyü’ş-şekl, fitülli şarı ve toĥm-ĥânesiyle berâber ve bi’l-cümle endâm-ı dil-ârâm u nezâfeti ve ‘işve vü nâżikî-i leţâfeti sitâyîş ve ta’rîf olunan evşâfla mevşûf ve şîve-i pākânla ma’rûf olup, meclis-ârâ-yı ķemen olduķda;

Mışrâ‘:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Virdi bezm-i ķarab u ‘ıyş-ı ġülistâna nizâm

Ķıı‘a:

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Tîġ-ı zer-tâb-ı şafâ-baĥşî tesürrü’n-nâżirîn²⁵⁵

Neyyir-i ġülşen ķemende sell-i seyf olmuş ġelür

Seyri ĥoşdur lâlenüñ şüküfte vü nev-ĥîz iken

Nev-resîde tâzedür kim nîm-keyf olmuş ġelür

Nîze-i Āteşin: Tâbi‘-i Dâmâd-ı Debbâġ-zâde. Yek-rengi ķoyu aldur. Bün nebâtî, fitülli mor, toĥm-ĥânesiyle berâber, kitâbeleri ĥafî zeytünî, bergleri bārîk ü berâber, tîġları nişfindan keşîde, dü-rengi nebâtî ve ķoyu al ile döner.

Nîze-i Ergüvânî: Ĥammâmî-i Ĥîşâr.²⁵⁶ Rengi açık ġüvez ile ve beyâza ķarıb açık nebâtî ile televvün ider. Bergleri berâber ü bārîk, fitülli şarı, bî-kitâbedür. Tîġları [...]

Nîze-i Elmâs: Süleymân Aġa. Yek-rengi leylâķiye ķarıb elmâsî, bün beyâz ve ĥoķķavâr nezâketli, fitülli siyâh, toĥm-ĥânesinden kemter, bergleri bā-

•••••

²⁵⁵ “Bakanların ĥoşuna ġider.”

(Onlar) dediler ki: “Bizim için Rabbine dua et, onun rengi nedir, bize açıklasın.” (Musa a.s) dedi ki: “Muhakkak ki O (Allah) buyuruyor ki, o mutlaka ġörenlerin ĥoşuna ġidecek parlak sarı renkte bir inektir.” Kur’ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi/69

²⁵⁶ Ĥammâmî-i Ĥîşâr H] Ĥammâm M

dāmī vü bārīk ve berāber, dü-rengi döndükde berglerinüñ kenārları ve uçları bir miq̄dār la‘lī gösterüp leylākī ve beyāz ile döner. Sāk̄ları cüz‘ice rengīndür.

Nīze-i Elmās: Birāder-zāde. Yek-rengi leylākī, bün sefid, fitīli siyāh, tıǵları bālā-yı nīminden keşīde, kūteh-endām ve iç bergleri nev‘an qaşīr, kitābeleri nīm-lājiverdī, bālāca [...]

Nīze-i Elmās: Hācı İsmā‘il.

Nīze-i Elmās-gün: Maḥmūd-ı Üsküdarī. Yek-rengi elmāsī, fitīleleri mor, bī-kitābedür. Tıǵları nişfindan, bergleri bārīk ü berāber [...]

Nīze-i Elmāsī: Şeyḫ.

Nīze-bāz: Mü‘ezzin Bālī Ağa.

Nīze-i Şānī: İmām Şālīḫ.

Nīze-i Haşḫāşī: Hācı Mūsā.

[62a Derkenār]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Şahn-ı bāğa dikilen **Nīze-i Haşḫāşī**dür

Rengi haşḫāşīye mā‘il, bün nev‘an **Gülşen-ārā** diplidür. Kitābeleri üç kat tülānī lājiverdī, dip katı ḫafī lājiverd, iç berglerinde iki kat kitābedür ve taşra berglerinde üç kat ve bīrününden maḥsūsdir. Fitīleleri mordur ve toḥm kaḫdiyle hem-ser ve mordur rişterleri beyāz ve fitīle qarīb maḥallī ḫafī mor, bergleri ḫaṇçerī vü berāber ve bārīk, tıǵları zīr-i miyānından keşīde ve ‘inde’l-ba‘z nişfindan bi’l-itifāk; fe-emmā iç berglerinde şikāfları olup raḫnedārdur ve yine iç berglerinde nişfindan bālāya bir ḫatt-ı lājiverdī nümāyāndur.

Nīze-dār: Süleymān Ağa. [61b Derkenār] Yek-rengi ‘Oşmān Efendi’nüñ **Nāz-dār**’ı gibi gül-günī, bün sefid ve bī-kitābedür. Fitīlleri şarı, bergleri bārīk ü berāber, dü-rengi döndükde rengi ḫoyulanup bir miq̄dār beyāz ile döner.

[62a]

ve endāmı **Bābüccı** yolındadır ve ra‘nādur. Süleymān Ağa **Nīze-dār**’ınuñ [...] ²⁵⁷

.....

²⁵⁷ Süleymān Ağa **Nīze-dār**’ınuñ... H] -M

Nîze-dâr: Hâcî İsmâ'îl. Rengi şeftâli çiçeği renginde, bün gâyet sefid ki her berginüñ iki cânibin der-âgûş itmışdür. Bergleri berâber ü hañcerî ve bādāmî beyinde, tığları şülüşânından ziyâde tığdur. Fitîlleri hurde kibritî, rişteleri beyâz ve bî-kitâbedür ve gâyetü'l-gâye güzide lâledür.

Nîze-dâr: Kañlıcalı 'Ömer.²⁵⁸

Nîze-i Rummānî: Meħmed Beg-i Vefâ'î.

[62a Derkenâr]

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı şühî-i **Nîze-i Rummân**

Rengi dâne-i enâr renginde, şeffâf ve latîf, bergleri ziyâde bārîk ü nişterî ve berâberdür. Tığları şülüşānî tığdur. Fitîlleri siyâh hurde ve toħm-hâne-sinden bālâter, dü-rengi ağreb-i ğarîb nuķûş ile mülevvendür, ba'zı **Rûy-i Nigâr** gibi rişteleri ve kitâbe ahvâli zabt olunmamış.

Nîze-i Rengîn: Kıpudan Paşa.

Nîze-i Rengîn: Râsiħ Meħmed Ağa-yı Hişârî.

[62a Derkenâr]

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Beyân-ı **Nîze-i Rengîn-i Râsiħ**

Rengi koyu güvez ve beyâz ile âmîziş ider. Bergleri hañcerî ve bādāmî beyinde berâber, tığları bālâ-yı miyânından keşide olup şülüşünden ziyâdece tığ-zendür. Pâyîn-i bîrûnından nebâtî vü derûnında şarıya ğarîb nebâtî, kitâbeleri çifte, bālâsı pâzehrî vü nebâtî, esfeli findıķı ve sâķna ğarîb maħalli lâjiverdî gibidür. Birbirini mülâbis üç dürlü reng müşâheddür. Fitîleleri benefşe morı ve toħm kaddiyle berâber, rişteleri sepîd, berglerinüñ kenârlarında şikenleri nümâyândur, şikâf gibi; ve iç bergleri bir miķdâr pehnâdur.

Nîze-i Rengîn: Eyyübî Sinân Lâlesi'dür. Dāvüdpâşa-zâde'den şâyi'dür.

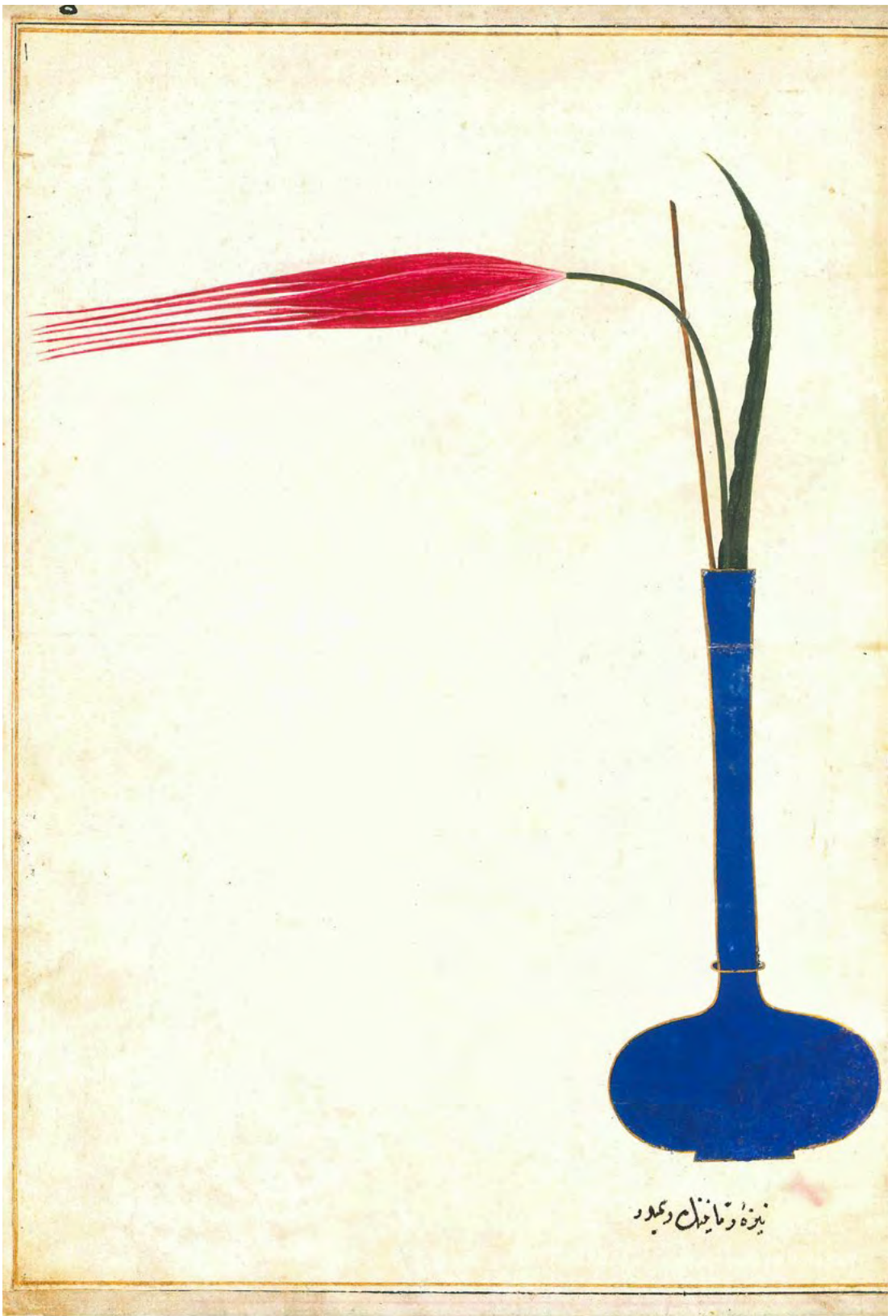
.....

²⁵⁸ Kañlıcalı 'Ömer H] Kañlıcalı Mü'ezzin 'Ömer M

نیزه رومانی

Nîze-i Rummânî

Nîze-i Rummânî

نیزه سنان

Nîze-i Sinân

Nîze-i Sürh: 1136, Be-nâm-zede-i İshâk Efendi. Memiş Efendi Beşiktaşî.²⁵⁹
Rengi açık la'lı vü şeffâf, tığları miyânından keşîde, bergleri bādāmî vü berâber [...]

Nîze-i Selmâni: Hâcî Aḥmed Berber.²⁶⁰

Bergleri bārîk ü berâber ve tîr-endâz, tığları şülüşânî tığdur. Fitîlleri kibritî ve toḥm-hânesi rişteleri nebâtî, dü-rengi nebâtîye mâ'îl beyâzla döner. Yek-rengi açık güvez, bî-kitâbedür. **Mir'ât**'ına müşâbihdür. Metânet üzere [...]

Nîze-i Summâki: Üsküdarî Maḥmûd.

Nîze-i Sîm: Tānbürî-zāde.²⁶¹

Nîze-i Sîmîn: Hâcî Mūsâ.

[62b]

Nîze-i Şarâbi: Kāhramān-zāde.

Nîze-i Şadriyye: Hāmid-zāde Aṭāu'llāh Efendi.²⁶²

Nîze-i Şadriyye Müşâbihi: Velehu.²⁶³

Ney-sîmâ: Tānbürî-zāde.

Nîze-i Şâlihi: İmâm.

[62b Derkenâr] www.tuba.gov.tr

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Nevk-i ḥün-rîz-i **Nîze-i Şâlih**

Yek-rengi ayvâ güli ile gülpenbe beyninde mazbûṭ olup dü-rengi beyâz ile müşâheddür. Bergleri bārîk ü berâber ve tîr-endâz, tığları şülüşânî tığ keşîde, kitâbeleri servî ve süst lâjiverdî, fitîlleri mor, toḥmundan berter, riş-

.....

²⁵⁹ Memiş Efendi Beşiktaşî H] Memiş Efendi M

²⁶⁰ M'de şu mısra yer almıştır:

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı ḥünin-i **Nîze-i Selmân**

²⁶¹ Bu lâle ve yetiştiricisi 62b'de tekrar geçmiştir.

²⁶² Hāmid-zāde Aṭāu'llāh Efendi H] Hāmid-zāde Efendi M

²⁶³ Velehu H] Hāmid-zāde Aṭāu'llāh Efendi M

teleri bi-‘aynihî mor, bün-i derûn u bîrûn pāk u sefid ve incedür. Endāmı, **Şubh-ı Bahār** şeklindedür.

Nîze-i Sîm: Tanbûrî-zâde Eyyübî.

Nîze-i Fettân: İbrâhîm Ağa.

Nîze-i Gül-reng: Küçük Hâcı Aḥmed.²⁶⁴

Yek-rengi koyu gül-reng, pâyîn ve bün gâyet pāk ü nazîf ve beyâz, bî-kitâ-bedür ve Bâbüccî yolındadır. Fitîlleri şarı ve toḥm ḳaddinden berter, bergleri tamâmlıḳda **Feyz Müşâbihi**’nden iyüdür. Bir miḳdâr nâḳış olsa, **Feyz Müşâbihi** gibi olur. Tîḡları [...]

Nîze-i Gül-gün:²⁶⁵

Nîze-i La’lîn: Meḥemmed Beg Vefâ’î.

[62b Derkenâr] Mısrâ’:

[fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün]

Vaşf-ı rengin-i **Nîze-i La’lîn**

Yek-rengi gâyet şâf la’lîdür. Pâyîn taşradan nazar olunduḳda beyâza ḳarîb nebâtîdür. Reng-i pâyîn-i enderûnı iç berglerinüñ kitâbesi taḫrîr gibi toḥm-hânesi dibinden ihâta idüp ve taşra berglerinüñ ṭulânî kitâbesi taşradan maḥsûsdur ve şeklen kitâbeleri bādâmî ve siyâha ḳarîb mor ve yâhud ‘anber-büyî rengine olup, pād-zehrî taḫrîrli, müşelleşü’ş-şekl-i tülânî, ağreb-i ḡarîb büzürg ü bülend ve bî-bahânedür ve fitîlleri daḡı siyâha ḳarîb mor ve toḥm-hânesinden cüz’î kütâh, riştelere daḡı mordur. Bergleri bârîk ü berâber, tîḡları zîr-i miyânından keşîde [...]

Nîze-i La’lîn-i Yûsufî: Eyyübî. Metânet üzere [62b Derkenâr] al ve mücellâdur. Bergleri bârîk ü berâber ve ḡançerî kitâbeleri üç berginde ḡafî lâjiverdî, bün nebâtî [...]

Nîze-i Maḥmûd: Üsküdarî.

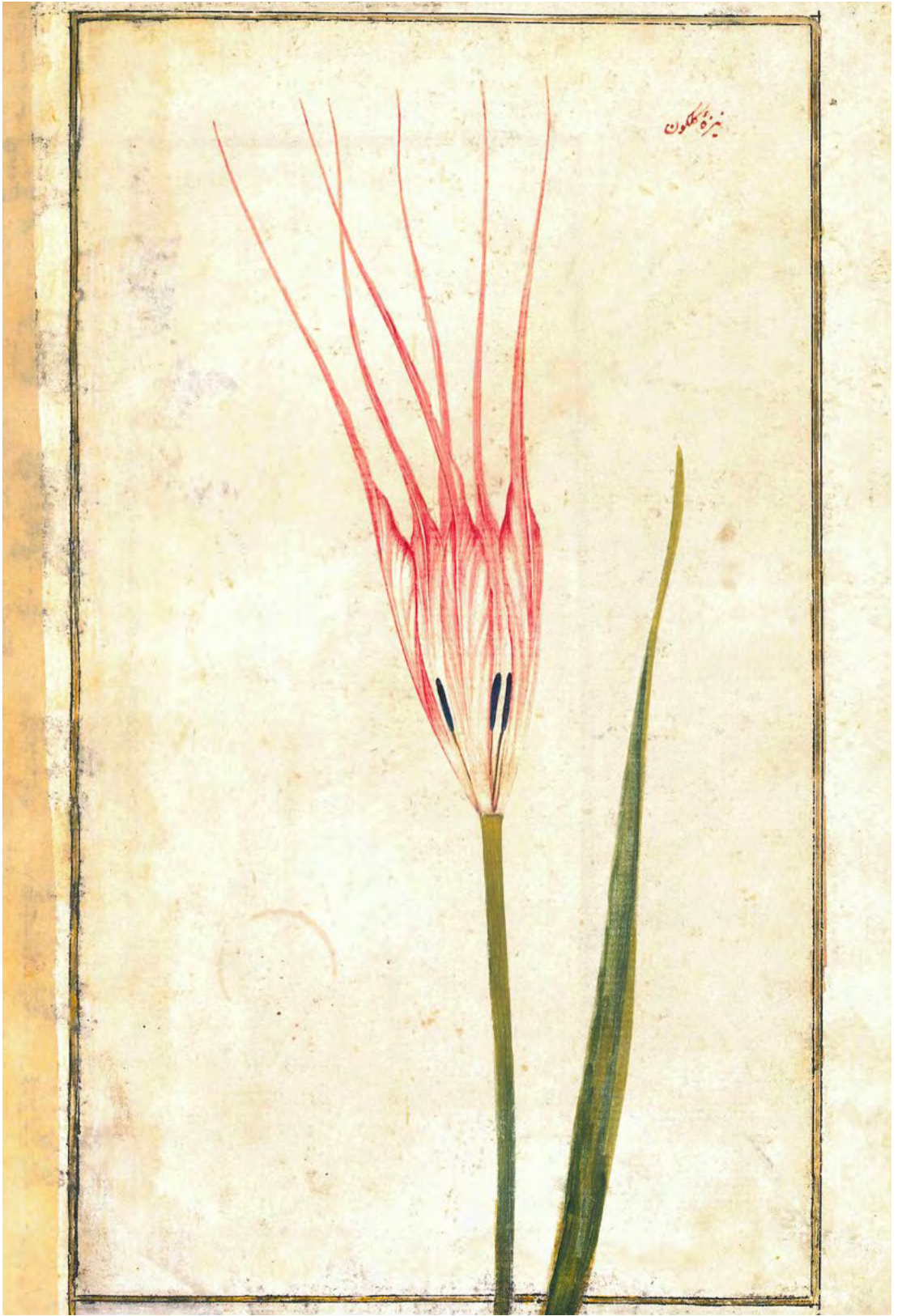
.....

²⁶⁴ M’de aşâḡdaki mısrâ yer almıştır:

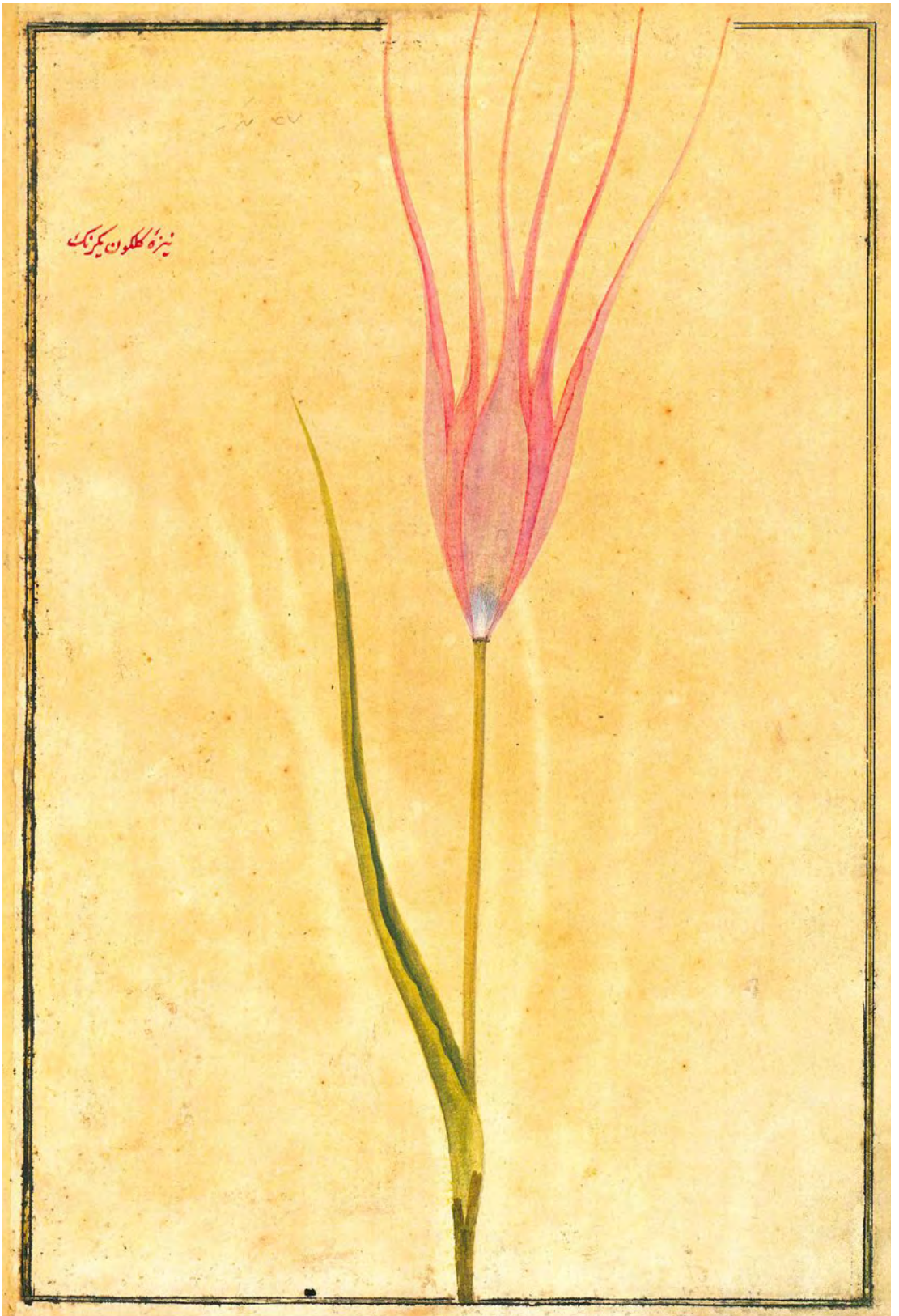
[fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün]

Şâhid-i şeng-i **Nîze-i Gül-reng**

²⁶⁵ M’de şu şekilde ek bilgi yer almıştır: “Bâbüccî Lâlesi’dür.”

Nize-i Gül-gün

Nize-i Gül-gûn-ı Yek-reng

[63a]

Nîze-i Mollâ: Kâsımpaşalı.

Nîze-nümâ: Kavuçcu.

Nîze-i Yâkût: Subaşı.

Nîze-i Yâkût: T̄anbūrî-zâde. Rengi yâkût rengindedür, dü-rengi kendi rengi ve beyâz ile televvün ider, pâyîn beyaz, fitîlleri mor ve tohm-h̄ânesiy-le berâberdür, bergleri bârîk ü berâber.

Vâlâ: Dâmâd-zâde Efendi.

Vâlâ-şân:²⁶⁶ Şeyh.

[63a Derkenâr] Mışrâ‘:

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Hüsn-i hâlet-fezâ-yı **Vâlâ-şân**

Yessera’llâhu seyru t̄al’atehu. Rengi enâr çiçeğine mâ‘îl aldur. Bergleri bādāmî ve gâyetü’l-gâye berâber ü bârîk-tîz ve ser-tîz, t̄ıgları şülüşânî t̄ığdur. Bî-kitâbe, bün nebâtî ve bîrûnından dağı peyveste nebâtî, fitîlleri şarı, tohm-h̄ânesinden bālâter, rişteler nebâtî, le‘âfâf ü nezâket ve kavâ‘id-i hüsn ü behcet ile mâ‘adâyı sebkat itmişdür. ‘**Âlî-şân**’a mu‘âdil olmağla **Vâlâ-şân** tesmiye olundu.

Vecnetü’l-‘azrâ: Peçli Hâcı Mehemmed.

Vahîd: Birâder-zâde.

[63b Derkenâr]

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Neş‘e-i cân-fezâ-yı cām-ı **Vahîd**

Yek-rengi koyu ayvâ güli, dü-rengi döndükde rengiyle ve gâh beyâz ile döner. Bün ve endâm **Sâğar-ı La‘lîn** ve **Şûr-efgen** etvârındadır. Fitîlleri siyâh ve tohmından kütâh, pâyîn beyâz ve bî-kitâbedür. Fe-emmâ döndükde kitâbesi maḥv olup eṣeri qalmaz diyü ittifaḥ olundu ve fî 1135

.....

²⁶⁶ **Vâlâ-şân** H] Vâlâ M

senesinde bergleri berāber ü bārīk ve ḥayāl-ender-ḥayāl taşra tarafından iç berglerinüñ pāyīninde beyāzlığı nümāyān ve ekseriyyā iç berglerinüñ pāyīnde renginden noḡta-miṣāl niṣāneleri olduğı taşrasından dalı mahsūs-
dur. Tıḡları şulāşe-i erbā'ī tıḡdur. Riṣteleri sefid, girifen-i bün; dip tıtmada **Şehen-şāhi** gibi ma'yüb degildir. İnceligi nāzikānedür.

Vahid-i Cedid: Üsküdarī.

Velvele-ārā: 'Osmān Efendi.²⁶⁷

[63a Derkenār]

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Behcet-i ḥüsn-i **Velvele-ārā**

Rengi bādincāniye qarīb koyu leylākī, pāyīn beyāz, fitileleri mor, kitābeleri cüz'ī mā'ilik nümāyān, bergleri bādāmī, bir miqdār nākış, bī-bün dipsizliği katı ra'nādur. Dü-rengi beyāz ile döner.

[63b]

Hāven-i Sīm: Tanbūrī-zāde.

[64a Derkenār]

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Vaşf-ı ḥikmet-me'al-i **Hāven-i Sīm**

Rengi **Dürr-i Aden** gibi beyāzdur. Bergleri berāber ü bārīk, fitilleri şarı, kitābesi nebātiye qarīb celī şarı ve bādāmīdür. Tıḡları miyānından keşīde, velākin bir miqdār çengāl itmek 'ādeti olmaqla;

Mışrā':

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Ol serv-i sīm ḥüsn ile şermendedür birez

Hilāliyye: Kerāsteci.

Hümāyün: Evliyā-zāde.

Hem-dem: Şeyḥ.

.....

²⁶⁷ M'de şu şekilde ek bilgi verilmiştir: "Müsemnā-yı Ḥasan Beg Kāđi-i Mışr"

Hem-ser: İmâm Şâlih Efendi.²⁶⁸

Hemvâr:²⁶⁹ İmâm Şâlih Efendi.²⁷⁰ Dü-rengi al ve nebâtî iledür. Bergleri hançerî vü bārîk ü berâber ve nîşteri, tîğları zîr-i miyânından keşîde, fitülleri şarı, bî-kitâbedür. Rişteleri [...]

Hüş-rubâ: ‘Oşmân Efendi.

Lâhür: Peçli Hâcı Mehemmed.

Lâ-nazîr: Şeyh.

Fî Harfû'l-Yâ

[64a]

Yâkût-ı Ahmer: Hâcı Mollâ.

Yâkût-ı Hamrâ: Kavuçkı.

Yâkût-berg: Hazîne-dâr Muştafâ Ağa.²⁷¹

Yâkût-reng: Şeyh.

Yâkût-fâm: Çelebi Efendi. 1136 senesinde şeref-efzâ-yı ser-levha-i zühür olduğda nehc-i behîc-i şükûfe-perverân üzere evşâf-ı hüsn ü endâmı taşhîh ve kenâr-ı şahîfede taşrîh olundu.

[64a Derkenâr] Mısrâ': www.tuba.gov.tr

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Vaşf-ı rengîn-pertev-i **Yâkût-fâm**

Yek-rengi ala qarîb gül-reng, bergleri hançerîye qarîb bādāmî vü ezfün u bülend, lâkin içleri cüz'î nâkışdur. Tîğları şülüşânî tîğdur. Bün-i derün u bîrününnda dip nebâtî, kitâbeleri çifte, bālâsı lâjiverdî, esfeli pâzehrî ve bîrününndan maşsûs, fitüleri hurde ve tohm-hânesiyle berâber, rişteleri nebâtî, endâm **Gülşen-ârâ** endâmındadır.

²⁶⁸ İmâm Şâlih Efendi H] İmâm Şâlih M

²⁶⁹ **Hemvâr** H] Hem-vâre M

²⁷⁰ İmâm Şâlih Efendi H] İmâm Şâlih M

²⁷¹ Hazîne-dâr Muştafâ Ağa H] Aşsarâyî Hazîne-dâr Muştafâ Ağa M

Yākūtī: Tezkireci.

Yākūtī: Hammāmī Meḥmed Çāvūş.

Yākūtī: Gülcibaşı-zāde.

Yed-i Beyzā: Kavuçcı.

Yeşil Melek: İmām-zāde Üsküdarı.

Yegāne-i Gülşen: Şeyh. 1135 senesinde nüzhet-ārā-yı lālezār olduğı ser-nāme-i cerīde-i dilde nüviştedür.

Yek-dāne: Feyzu'llāh Efendi.

[64b]

[64b Derkenār]

[mef'ülün mef'ülün fe'ülün]

Zihī **Yek-dāne**-i feyz-i İllāhī Sene 1134

Hālā Şadr-ı Rūmili olan Feyzu'llāh Efendi ḥazretleri'nün āsar-ı lālezār-ı rağbetlerinde ser-zede olan nāzikterin-i **Yegāne** ve **Yek-dāne** nām tohm-larınun evşāfi: Rengi güvez beyāz ile mülevven, bergleri ḥançerī vü bārīk ü berāber ve ḡayet ser-tiz, fiṭlleri siyāh ve tohm-ḥānesinden kemter, rişterleri beyāzdur, bī-kitābedür. Bün ince, tıḡları bīrūnī bergleri nişfindan ziyāde iç bergleri nişfindan keşidedür ve kavā'id-i ḥüsni leṭāfet ü metānet üzeredür.²⁷²

Yek-dāne: 1134. İmām Şāliḥ.²⁷³

[64b Derkenār]

[mef'ülü fā'ilätü mef'ülü fā'ilün]

Evşāf-ı ḥüsni ü behcet-i **Yek-dāne**-i İmām

Dü-rengi ala mā'il kırmızı ve beyāz iledür. Bergleri ḥançerī vü bārīk ve berābere qarīb ve ser-bülend, tıḡları zīr-i miyānından keşide, bün ince

••••••••••

²⁷² M'de şu mısra yer almıştır:

Mısrā':

[mef'ülü fā'ilätü mef'ülü fā'ilün]

Avāz-ı ḥüsni-i ḡuş-ı melāle residedür

²⁷³ İmām Şāliḥ H] İmām Şāliḥ Efendi M

ve beyâz, **Bâbüccî**'dan incedür. Bî-kitâbedür. Fitîlleri şarı ve tohm-hânesinden rişteleri [...] Şâlih Efendi'nün bu nev ber-güzîdesi cümlesinün pesendîdesi olmışdur.

Yek-dâne-i Dîger: 1135.²⁷⁴ İmâm Şâlih.²⁷⁵

Yek-dâne-i Dîger: İmâm Şâlih.²⁷⁶

Yeñidünyâ: Kerâsteci 'Alî Çelebi.²⁷⁷

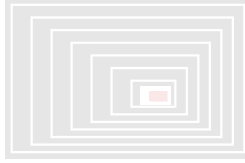
[*mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

Egerçi meclise âhırde geldi **Yek-dâne**²⁷⁸

Şafâ-yı neş'e-i evvel irişdi rindâne

'Aceb o gönce-leb ü lâlê-ruḥ mıdır sâkî

Neşât-ı tâze viren meclis-i gülistâne

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

••••••••••

²⁷⁴ 1135 H] -M

²⁷⁵ İmâm Şâlih H] İmâm Şâlih Efendi M

²⁷⁶ İmâm Şâlih H] İmâm Şâlih Efendi M

²⁷⁷ Kerâsteci H] 'Alî Çelebi M

²⁷⁸ Bu kit'anın "Yek-dâne"lerden birine ait olması gerekir. Buraya yanlışlıkla yazılmıştır.

Kaynaklar

- AKTEPE, Münir, “Damat İbrâhîm Paşa Devrinde Lâle”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, İstanbul 1953, C.4, S.7, s.85-126.
- AKTEPE, Münir, “Damat İbrâhîm Paşa Devrinde Lâle”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, İstanbul 1953, C.5, S.8, s.85-104.
- AKTEPE, Münir, “Damat İbrâhîm Paşa Devrinde Lâleye Dair Bir Vesika”, **Türkiyat Mecmuası**, İstanbul 1954, S.9, s.115-130.
- AKTEPE, Münir, “Damat İbrâhîm Paşa Devrinde Lâle”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, İstanbul 1954, C.6, S.9, s.23-38.
- AKTEPE, Münir, “Mehmed Efendi Lâlezârî, Şeyh”, **İA**, C.VII, s.579.
- ALTINAY, Ahmet Refik, **Lale Devri (1718-1730)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2012.
- ANDIÇ, Fuat ve Süphan, **Batıya Açılan Pencere Lale Devri**, Eren Yayınları, İstanbul 2006.
- ATASOY, Nurhan, **Hasbahçe Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek**, İstanbul 2002.
- AYVAZOĞLU, Beşir, **Ateş Çiçek Lale**, İstanbul 2003.
- AYVERDİ, Ekrem Hakkı, **18. Asırda Lale**, haz. Uğur Derman, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2006.
- BAYTOP, Turhan, **İstanbul Lalesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- BÜYÜKKARCI YILMAZ, Fatma “Risâle-i Takvîm-i Lâle”, **Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları Ağâh Sırrı Levend Hatıra Sayısı**, C.III, Harvard University, 2000, s.81-127.
- ÇELEBİ İlyas, “Lâlezârî”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.27, s.89-90.

- DOĞAN, Muhammed Nur, **Lâle Devri Şairi Şeyhülislâm Es'ad ve Divânı**, MEB Yayınları, İstanbul 1997.
- DOĞAN, Muhammed Nur, **Şeyhülislam İshak Dîvânı**, MEB Yayınları, İstanbul 1997.
- DOĞAN, Muhammed Nur, "İshak Efendi, Ebûishakzâde", **TDV İslam Ansiklopedisi**, 2000, C.22.
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib, "Çırağan Sarayı", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.III.
- GÖKYAY, Orhan Şaik, "Gonce-i Lâle-zâr-ı Bâğ-ı Kadîm", **Güçlük Nerede? Seçme Makaleler**, İletişim Yayınları, İstanbul 2002, s.169-190.
- GÜLERSOY, Çelik, **Çırağan Sarayları**, İstanbul 1992.
- HAKVERDİOĞLU, Metin, **Neşehirli Damat İbrâhîm Paşa İçin Yazılan Lale Devri Kasideleri**, Sage Matbaacılık, Ankara 2012.
- İLGÜREL, Mücteba, "1704-1707 Tarihleri Arasında Balıkesir'e Ait Narh Düzenlemeleri", **Osmanlı Araştırmaları**, C.XXIII, 2003, s.11-21.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "Damadzâde Ahmed Efendi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, 1993, C.8.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "Damadzâde Feyzullah Efendi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, 1993, C.12.
- İREPOĞLU, Gül, **Lale, Doğada, Tarihte, Sanatta**, YKY, İstanbul 2013.
- KAHRAMAN, Seyit Ali, **Osmanlı Çiçekçileri ve Çiçekleri**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 2014.
- KARADAŞ, Ebru, **Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ezhâr (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi SBE, (Devam eden yüksek lisans tezi.)
- KARTAL, Ahmet, **Klasik Türk Şiirinde Lale**, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.
- KILIÇ, Esra, **Ubeydî'nin Netâyicü'l-ezhâr Adlı Çiçek Yetiştiricileri Tezkiresi (İnceleme-Tenkitli Metin)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015.
- KOÇ KESKİN, Neslihan, "Şükûfe-perest Bir Osmanlı Ali Çelebi ve Şükûfe-nâme'si", **Gazi Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Bahar 2011, S.8, s.257-284.
- KOÇ KESKİN, Neslihan, **Osmanlı Lâle Şenlikleri/Çerâğân**, SFN Yayınları, Ankara 2014.
- KOÇ KESKİN, Neslihan-KILIÇ, Esra, "Osmanlı Çiçek Kültürünün En Önemli Kaynağı Ubeydî'nin Netâyicü'l-Ezhâr'ı", **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.11-77.

- KOÇ KESKİN, Neslihan-BATĞI, Özlem, “Mehmed Aşki'nin Karanfilleri”, **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.119-181.
- KOÇ KESKİN, Neslihan-BATĞI, Özlem, “Mehmed Aşki'den Lâle ve Zerrin Yetiştirmeye Dair Bir Eser: Mizânü'l-ezhâr” **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.182-201.
- KOÇ KESKİN, Neslihan-BATĞI, Özlem, “18. Yüzyılda Yazılmış Bir Lâle Şükûfe-nâmesi: Ferâh-engîz”, **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.233-263.
- KOÇ KESKİN, Neslihan-BATĞI, Özlem, “Osmanlı Fal Kültüründe Çiçek ve Udmî'nin Şükûfe-nâmesi Üzerine”, **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.509-548.
- KOÇ KESKİN, Neslihan-KUTLU, Halil İleriş, “Fenni'nin Tuhfetü'l-lhvân'ına Göre Osmanlı Girit Lâlesi Yetiştiriciliği”, **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.202-232
- KOÇ KESKİN, Neslihan-DİNÇER BERDİBEK, Zeynep, “Ahmed Kâmil Belgradî'nin Risâle-i Esâmî-i Lâle'si”, **Çiçek Kitabı**, edt. Emine Gürsoy Naskali, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.264-282.
- KOÇ KESKİN, Neslihan, “Yeni Bilgiler Işığında Osmanlı Lâlesi”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi Sayı: 85 Metafor ve Gerçeklik Arasında Lale Devri Hakkında Bilgiler**, 2018.
- KUBAN, Doğan, **İstanbul Bir Kent Tarihi, Bizantion, Kostantinapolis**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010.
- KUBAN, Doğan, **Kaybolan Kent Hayalleri Osmanlı Sarayları**, Yem Yayın, İstanbul 2013.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat, “Narh”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, 2006, C.32.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat, **Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1640 Tarihli Narh Defteri**, Enderun Yayınları, İstanbul 1983.
- Mehmed Süreyya Sicill-i Osmanî**, haz. Nuri Akbayar, Kültür Bakanlığı-Tarih Vakfı Ortak Yayınları, İstanbul 1998, C.1-3.
- Mustafa Safâyî Efendi, **Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr)**, haz. Pervin Çapan, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.
- ÖZCAN, Tahsin, “Lâlezârî Mehmed Efendi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.28, s.456.
- PAVORD, Anna, **The Tulip: The history of flower that has made men mad**, Bloomsburry Publishing, USA 2000.
- Râmiz ve Âdâb-ı Zürefâsı**, İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks-Sözlük, haz. Sadık Erdem, AKM Yayınları, Ankara 1994.

Râşid Mehmed Efendi ve Çelebizâde İsmâil Âsım Efendi, **Târîh-i Râşid ve Zeyli**, haz. Abdulkadir Özcan, Yunus Uğur, Baki Çakır, Ahmet Zeki İzgöer, Klasik Yayınları, İstanbul 2013, C.I-III.

Sâlim Efendi, **Tezkiretü’ş-Şu’arâ**, haz. Adnan İnce, AKM Yayınları, Ankara 2005.

Saray’ın Laleleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 2006.

SONA, Fatih, “Mehmed Fennî ve Tuhfetü’l-İhvân İsimli Şükûfe-nâmesi”, **International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 9/9 Summer, 2014, s. 923-943.

Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, haz. Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı Naci Okçu ve Turgut Karabey, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998

TUMAN, Mehmet Nâil, **Tuhfe-i Nâilî**, haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001.

UNAT, Faik Reşat, **1730 Patrona İhtilâli Hakkında Bir Eser Abdi Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

ÜNVER, İsmail, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi**, C.XI, S.1, Ankara, 1993, s.51-89.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
e-Kaynaklar

<http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com>

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

www.tuba.gov.tr

Dizin

A

- Abdî 82, 140, 141, 167, 173
- Acemzâde Sarısı 25
- Acemzâde Şeyh Mehmed Efendi 25, 96, 114, 141, 172, 173
- Açık Erguvânî 22, 59, 110, 153, 192
- Açık La'li Ala Karîb 59, 121, 146
- Âdem-zîb 187
- Adimü'l-akrân 87, 205
- Adimü'n-nazîr 87, 113, 206
- Âftâb 59, 150, 187
- Ağazâde Ebrisi 25
- Ahmedî 61, 110, 116, 158, 159, 199, 200
- Ahmed Kâmil Belgradî 21
- Ahmed Kâmil Efendi 29
- Ahmed Paşazâde Vefâi Mehmed Beğ 73, 79, 86, 88, 91, 96, 99, 103, 105, 108, 115, 133, 141, 169, 173
- Ahmed Rüşdî 33
- A'lâ-güvez 61, 131, 159, 200
- A'lâ-yı Ağazâde 61, 141
- Akîk 88, 151, 188
- Aksarâyî Hazînedâr Mustafâ Ağa 61, 69, 96, 99, 109, 141, 174
- Aksarâyî İmâmzâde İsmâil Efendi 64, 98, 141, 174
- Al 25
- Âlem-ârâ 87, 117, 141, 154, 193
- Âlem-bahâ 87, 163, 206
- Âlem-firîb 87, 155, 194
- Âlem-gîr 87, 143, 176
- Âlem-nümâ 87, 165, 210
- Âlem-pesend 87, 143, 177
- Âlem-sûz 87, 165, 210
- Âlem-tâb 87, 151, 159, 189, 201
- Âlem-turâz 87, 155, 194
- Âlem-zîb 87, 130, 152, 165, 190, 210
- Âlem-ziyâ 87, 148, 165, 184, 210
- Alev-tâb 88, 113, 116, 142, 176
- Al-ı Boşnak 60, 153, 192
- Al-ı Cedîd 60, 141, 163, 174, 206
- Al-ı Diğer-i Yüsufî 60, 121, 146
- Al-ı İbrâhim Beğ 59, 144
- Al-ı Kavukcu 60, 110, 149, 186
- Al-ı Kebîr 60, 144, 154, 177, 193
- Al-ı Mergûb 60, 155, 194
- Al-ı Mücellâ 60, 146, 181
- Al-ı Ömer 60, 150, 188
- Al-ı Sâlih 60, 116, 147, 182

Al-ı Tezkireci 60, 110, 162, 205
 Ali Çelebi 21, 49
 Ali Çelebi Tâbi-i Çelebi Efendi 84, 141, 174
 Âli-kadr 86, 87, 146, 147, 180, 182
 Âli-meniş 87, 151, 188
 Ali Paşazâde İbrâhîm Beğ 64, 68, 141, 174
 Âli-şân 43, 47, 50, 86, 117, 162, 205
 Âli-tebâr 86, 117, 155, 194
 Alizâde Efendi 132
 Âli-zât 86, 117, 151, 189
 Al Kurlangıç 60, 110, 164, 208
 Al Turnaklı 60, 146, 180
 Al-tohm 60, 131, 166, 212
 Altun Sarısı 61, 116, 144
 Âlü'l-âl 86, 201
 Anberî 89, 116, 117, 119, 143, 176
 Ankadı 22, 25, 62, 110, 117, 153, 192
 Antakyyelizâde 60, 82, 91, 141
 Arak-ı Cebîn 88, 141, 173
 Ârâyiş 59, 110, 155, 194
 Arûs 88, 117, 148, 149, 152, 155, 162, 183, 186, 190
 Arûs-ı Çemen 88, 113, 155, 194
 Arûs-ı Gülşen 88, 148, 185
 Arûs-ı Selmânî 88, 162, 205
 Âsaf 117
 Âsaf-perver 59, 116, 122, 124, 127, 159, 200
 Âsaf-pesend 59, 116, 151, 188, 203
 Âşûb-ı Cihân 59, 110, 164
 Âşûb-ı Çemen 59, 122, 158, 199
 Âşûfte 59, 159, 165, 200, 210
 Âteşîn-ruhsâr 59, 110, 163, 206
 Âteş-i Sûzân 59, 158, 199
 Âteş-tâb 59, 110, 148, 151, 158, 183, 189, 199
 Attâr Mustafa Çelebi 132
 Ayn-ı Hayât 89, 153, 193

Ayn-ı Zülâl 89, 122, 155, 194
 Ayvâ Güli 25, 62, 117, 128, 159, 162, 201, 205
 Ayva Güli-i Yıldızzâde 211
 Azize Kadın 69, 70, 81, 88, 93, 111, 112, 114, 141, 142, 172, 174
 Aziz Mahmûd Hüdâyî 28, 30

B

Bâbüccü 130
 Bâğ-ı 'Aşk 32
 Bahâ-pîrâ 64, 117, 130, 141, 147, 174, 182
 Bahçesaray 37
 Bahşâyîş-i İllâhî 62, 163, 206
 Bahşende 62, 144, 161, 177, 203
 Bahş-ı Hudâ 62, 116, 120, 164, 208
 Baht-âver 62, 166, 211
 Bâlâ-kadd 62, 155, 194
 Bâlâ-nişîn 62, 110, 119, 127, 149, 159, 186, 201
 Bâlâ-nümâ 62, 121, 123, 161, 204
 Bâlâ-pervâz 62, 121, 161, 203
 Bâlâ-şân 62, 150, 187
 Balat 132
 Bâlâter 62, 117, 151, 188
 Bahkçı Ebrîsi 25
 Bârik 62, 143, 176
 Bedahşi 63, 110, 130, 149, 186
 Bedr-i Münir 63, 158, 199
 Bedr-i Rahşende 63, 116, 150, 187
 Behcet-âmîz 64, 147, 182
 Behcet-ârâ 64, 155, 194
 Behcet-efgen 64, 161, 204
 Behcet-efrûz 64, 117, 141, 165, 174, 210
 Behcet-efzâ 64, 165, 210
 Behcet-nümâ 64, 152, 190
 Behişt-ârâ 64, 110, 119, 148, 164, 183, 209

- Behzâd 64, 117, 158, 199
 Benefş 64, 146, 147, 182
 Bercis 63, 158, 199
 Besim 63, 162, 205
 Beşâret 63, 121, 164, 208
 Beşiktaş 131
 Beşiktaşî Caferbegzâde Abdullâh Kapudan 113
 Beşiktaşî Cafer Beğzâde Abdullâh Kapudan 93, 142, 172, 175
 Beşiktaşî Çiçekçi Mehmed Çelebi 70, 85, 142, 175
 Beşiktaşî Kadifeci İbrâhîm 78, 103, 142, 175
 Beşiktaşî Kafeszâde İbrâhîm Çelebi 72, 94, 96, 102, 111, 114, 115, 142, 172, 175
 Beşiktaşî Karga Mehmed Çelebi 63, 110, 142, 172, 175
 Beşiktaşî Memiş Efendi 65, 92, 95, 96, 98, 101, 107, 142, 175
 Beşiktaşî Şeyh Fahreddin 72, 85, 142, 175
 Beşiktaşî Yırık Müezzîn Ali Çelebi 63, 73, 74, 78, 79, 85, 87, 88, 96, 98, 100, 102, 110, 111, 112, 113, 115, 142, 172, 175
 Beşiktaşî Zaîmzâde Hâci İbrâhîm 80, 94
 Beşir-i Seher 63, 122, 154, 193
 Beyaz 25
 Beyâz-ı Abdî 65, 116, 153, 191
 Beyâz-ı Diğer-i Pervîz 65, 158, 199
 Beyâz-ı İmâm 65, 147, 182
 Beyâz-ı Kalaycı 65, 144, 178
 Beyâz-ı Mehmedî 65, 122, 142, 175
 Beyâz-ı Nev-tohm 65, 121, 154, 193
 Beyâz-ı Pervîzzâde 65, 158, 199
 Beyâz-ı Sagîr 65, 155, 194
 Beyaz Katmer Alevî 22
 Beyzâ-ı Ziyâ 65, 116, 166, 212
 Bezedi Tohm 63, 159, 201
 Bezm-ârâ 63, 120, 155, 194
 Bezm-efrûz 63, 155, 194
 Bezm-efzâ 63, 122, 123, 158, 199
 Bezm-i Gülşen 32
 Bıyıklı 65, 110, 145
 Bi-adil 65, 163, 206
 Bi-hemtâ 65, 121, 123, 151, 155, 188, 194
 Bıkr 63, 121, 151, 188
 Bi-mânend 25
 Bi-misl 65, 117, 154, 165, 193, 210
 Bi-nazîr 65, 117, 153, 191
 Binbaşı Hâci Ahmed 100, 143, 176
 Birâder-i Nahîfî 63, 77, 143, 170, 176
 Birâderzâde Mustafâ Efendi 61, 62, 63, 74, 87, 94, 97, 106, 108, 115, 143
 Boğdan 37
 Boşnakzâde Hâci Sâlih Efendi 98, 102, 114, 115
 Bukalemun 64, 110, 117, 166, 211
 Burunsuz Kethüdâsi Hasan Ağa 25
 Bülend-i Elmâsî 63, 110, 164, 209
 Bülend-i Mor 193
 Bülend-i Mor 63, 116, 149, 154, 186
 Büyük Al 64, 144, 155, 178, 194, 212
 Büyükbâbüccî Çorbacı Mehmed Ağa 89, 143
- C**
- Cağalazâde 140
 Câm-ı Cem 68, 117, 153, 191
 Câm-ı Neşât 68, 158, 199
 Cân-bahş 68, 159, 201
 Câzib 68, 159, 201
 Celis 69, 165, 210
 Cemâl-i Sâkî 32
 Cihân-ârâ 70, 117, 120, 150, 151, 187, 188

Cihân Bezedi 70, 117, 130, 145, 159, 178
 Cihân Bezedi Tohmı 70, 159
 Cihân-efrûz 70, 120, 155, 194
 Cihân-fürûğ 70, 117, 121, 155, 194
 Cihân-gîr 22, 70, 153, 174, 192
 Cihân-gîr Müşâbihî 70, 111, 142, 174
 Cihangîr şeyhî Hasan Efendi 24
 Cihân-nisâb 70, 159, 162, 201, 205
 Cihân-pesend 70, 155, 194
 Cihân-sûz 70, 165, 210
 Cihân-zîb 70
 Cihân-ziyâ 70, 165, 210
 Cilve-bahş 69, 111, 162, 163, 205, 206
 Cilve-dâr 69, 151, 189
 Cilve-ger 32
 Cilve-nümâ 69, 121, 124, 146, 181
 Cilve-rîz 69, 120, 147, 155, 182, 194
 Cizmecizâde 176
 Cüce Ablağı 213
 Cüce Hüseyin Çelebi 213
 Çeleng 69, 159, 200
 Çemen-ârâ 69, 116, 117, 149, 186
 Çemen-efrûz 69, 117, 120, 148, 155, 164, 184, 194, 208
 Çemen-pîrâ 69, 149, 186
 Çemen-tâb 69, 141, 174
 Çemen-zîb 69, 143, 147, 159, 161, 177, 181, 201, 204
 Çemen-ziyâ 70, 122, 142, 175
 Çerâğ-ı Gülşen 69, 116, 152, 155, 190, 195
 Çerâğ-ı Gülşen Yolında 69, 155, 195
 Çevgân-ı Şâhî 69, 142, 174
 Çivicizâde Ahmed Efendi 80, 172, 176
 Çivicizâde Efendi 143
 Çizmecizâde 104
 Çorbacı Ablağı 22, 213
 Çorbacı Ali Ağa 80, 112, 172, 177
 Çorbacı Mehmed Ağa 213

Çorbacı Müşâbihî 22
 Çükâdâr-ı Derûn Mustafâ Ağa Tâbi-i Kapudan Mustafâ Paşa 97

D

Dâd-ı Hakk 72, 116, 151, 188
 Dâd-ı Hudâ 72, 111, 116, 119, 163, 165, 206, 210
 Dâmâdzâde Ahmed Efendi 69, 71, 78, 83, 97, 108, 177
 Dâvudpaşalı Peyk Mehmed Çelebi 87, 106, 143, 177
 Dâvud Paşazâde Süleymân Beğ 41
 Defterdâr Beg Sarısu 25
 Defterdâr İzzet Beğ 71, 83, 106, 140, 143, 177
 Defterdâr Mehmed Paşa 25
 Defterdârızâde Beğ Efendi 41
 Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul 59, 125, 127, 139, 215
 Dervîş-pesend 72, 144, 178
 Deşne-i Nâz 73, 155, 195
 Dîbâ nâm-ı diğeri Güllü Dîbâ 22
 Dihkânî 103, 143, 170, 173, 177
 Dihkânîzâde Mustafâ Efendi 60, 62, 67, 68, 73, 74, 77, 80, 90, 92, 97, 111, 144, 169, 170, 173, 177
 Dil-âmîz 73, 145, 179
 Dil-ârâ 73, 145, 146, 147, 165, 182
 Dil-ârâm 73, 147, 165, 182, 210
 Dil-âvîz-i Şarâbî 73, 111, 142, 175
 Dil-âvîz Müşâbihî 73, 163, 207
 Dil-beste 73, 121, 144, 146, 151, 177, 181, 188
 Dil-cû 73, 111, 116, 145, 163, 178, 179, 207
 Dil-dâr 74, 147, 182
 Dil-dûz 74, 144, 153, 178, 191
 Dil-efrûz 73, 163, 207
 Dil-firîb 74, 111, 142, 175

- Dil-gîr 74, 153, 191
 Dil-güşâ 75, 116, 146, 163, 207
 Dil-hâh 73, 141, 173
 Dil-keş 74, 153, 191
 Dil-nişîn 74, 111, 121, 127, 150, 153, 159, 191, 200
 Dil-nüvâz 74, 75, 147, 152, 182, 190
 Dil-perver 73, 123, 145, 179
 Dil-pesend 73, 111, 119, 142, 166, 175, 211
 Dil-pezir 73, 122, 148, 149, 151, 184, 186, 188
 Dil-rübâ 74, 111, 116, 145, 147, 151, 158, 162, 163, 179, 182, 188, 199, 205, 207
 Dil-rübûd 74, 144, 177
 Dil-sitân 74, 116, 120, 162, 206
 Dil-sûz 74, 116, 149, 163, 185, 207
 Dil-şâd 74, 121, 143, 152, 164, 176, 190, 208
 Dil-şikâr 74, 149, 186
 Dûd-ı Dil 75, 111, 122, 149, 186
 Dü-peyker 75, 111, 164, 208
 Dürre 72, 159, 201
 Dürre-i Beyzâ 72, 141
 Dürr-i Aden 72, 159, 201
 Dürr-i Meknûn 21
 Dürr-i Şâhvâr 72, 146, 180
 Dürr-i Şehvâr 72, 117, 166, 212
 Dürr-i Yektâ 72, 73, 142, 147
 Düstûr-ı Mükerrrem 73, 149, 186
- E**
- Ebr-i Bahâr 60, 155, 195
 Ebrî-i Kebîr/Gevher-i Nigîn 25
 Ebr-i Müncelî 61, 153
 Ebruvân 61, 165, 210
 Ebussuûd Efendi 28
 Eflak 37
 Elçi İbrâhîm Paşa 104, 123, 144, 178
 Elmâsî 61, 110, 117, 145, 179
 Elmâsî-i Kebîr 61, 154, 193
 Elmâsî-i Sagîr 61, 155, 195
 Elmâs-pâre 61, 110, 117, 147, 154, 161, 163, 182, 193, 203, 207
 Elmâs-pâre-i Bî-nazar 61, 159, 201
 Elmâs-pâre-i Kitâbeli 61, 117, 159
 Elmâs-peyker 61, 143, 176
 Elmâs-trâş 61, 151, 189
 Elvânzâde 84, 144, 178
 Enâr Çiçeği 61, 62, 117, 144, 154, 178, 193
 Enis 62, 165, 210
 Enisül-üşşâk 62, 207
 Erguvân 117
 Erguvânî 59, 119, 154, 155, 194, 195
 Erikdibi 61, 154, 193
 Evliyâzâde 108, 144, 178
 Evreng-zib 62, 110, 164, 209
 Eyüplü Ömer 132
 Eyyûbî 61, 65, 144, 168, 169, 172, 178
 Eyyûbî Ali Hâce 71, 111, 144, 178
 Eyyûbî Basdırmacı 63, 72, 101, 132, 144, 178
 Eyyûbî Berber Abdullâh Çelebi 68, 144, 172
 Eyyûbî Dede 62, 74, 89, 144, 178
 Eyyûbî Dökmeciler İmâmı 71, 144, 178
 Eyyûbî İbn-i Amm Dâvud Paşazâde Beğ 59, 64, 107, 144, 178
 Eyyûbî Kalaycı Hüseyin Beşe 65, 92, 100, 113, 144
 Eyyûbî Kara Mustafâ 79, 144, 178
 Eyyûbî Müezzîn Pîri Çelebi 70, 104, 145, 178
 Eyyûbî Şerîfezâde Es-seyyid Abdülbâkî Efendi 73, 84, 96, 101, 111, 113, 145, 178
 Eyyûbî Şeyh Osmân 94, 114, 145, 172, 179

Eyyûbî Tanbûrizâde Mustafâ Çelebi 61,
66, 68, 71, 73, 74, 76, 77, 84, 93, 95,
97, 100, 101, 105, 107, 108, 110, 111,
113, 114, 145, 168, 172, 179
Eyyûbî Velî Efendi 41, 65, 72, 73, 76, 81,
93, 98, 105, 110, 111, 112, 114, 115,
145, 168, 169, 172
Eyyûbî Yûsuf Efendi 59, 60, 66, 72, 75,
81, 86, 88, 89, 90, 92, 95, 101, 102,
104, 108, 146, 168, 180

F

Fâhir 89, 166, 212
Faik Reşat Unat 167
Fânûs-ı Şem' 32
Fâyık 89, 121, 151, 188
Fâyku'l-akrân 89, 205
Fazl-ı Kerem 32
Fennî 24
Ferah-âbâd 131
Ferah-âver 89, 144, 178
Ferah-bahş 25, 89, 118, 146
Ferah-efrûz 89, 161, 204
Ferah-efzâ 89, 130, 139, 159, 201
Ferah-engîz 21, 31, 32, 58, 89, 113, 116,
147, 164, 182, 185, 208
Ferah-ı Dil 90, 118, 166, 212
Ferah-ı Nâz 90, 148, 149, 184, 185
Ferah-ı Şâdî 90, 160, 201
Ferah-nümâ 90, 121, 163, 207
Ferah-perver 89, 159, 201
Ferah-pîrâ 89, 161, 204
Ferah-rîz 90, 155, 195
Ferah-şâd 90, 153, 160, 191, 201
Ferhunde 161, 204
Ferîd 90, 130, 155, 160, 164, 195, 201
Ferîde 90, 147, 182
Ferîd-i Cihân 90, 113, 119, 164, 209
Ferîd-i Süleymânî 90, 116, 160, 201

Ferîd Müşâbihi 90, 160, 201
Ferîdü'd-dehr 90
Ferruh 90, 113, 146
Fethiyeli Aziz Efendi 64, 71, 73, 76, 90,
94, 103, 111, 113, 115, 146, 172
Fez-i Bârî 91, 116, 152, 190
Fez-i Eser 91, 131, 146, 181
Fez-i Gül-reng 91, 120, 146, 162, 181,
205
Fez-i Hakk 91, 116, 161, 204
Fez-i Hakk Müşâbihi 91, 161, 204
Fez-i Hayât 32
Fez-i Hudâ 91, 113, 116, 163, 207
Fez-i Hudâ Müşâbihi 91, 163, 207
Fez-i İlahî 91, 116, 141, 174
Fez-i İmâm 91, 147, 182
Fez-i Kerem 32
Fez-i Kerîm 91, 158, 199
Fez-i Mîr 91, 141, 173
Fez-i Mücellâ 91, 141
Fez-i Nesim 91, 121, 155, 159, 195, 200
Fez-i Neşât 91, 122, 159, 200
Fez-i Nev 91, 161, 204
Fez-i Sâni 91, 160, 161, 201, 203
Fez-i Seher 91, 120, 151, 159, 188, 200
Fez-i Süleymânî 91, 160, 201
Fez-i Yezdân 92, 116, 151, 188
Fez-resân 32, 91, 151, 185, 188
Fezullâh Efendi 57, 60, 63, 65, 66, 69,
72, 73, 76, 78, 79, 83, 86, 91, 98, 99,
102, 104, 109, 146, 168, 181
Fez-yâb 91, 146, 181
Fılandıra 22, 91, 113, 153, 192
Fındıklı Bekir Ağa 69, 147, 181
Fındıklı Câbi Hasan Efendi 95, 96, 114,
147, 172, 182
Fındıklı Hüseyin Çelebi 89, 147, 182
Fındıklı İmâm Mehmed Sâlih Efen-
di 60, 61, 64, 65, 67, 68, 69, 71, 73,
74, 75, 76, 77, 78, 84, 85, 87, 88, 90,

- 91, 92, 93, 94, 95, 100, 101, 105, 106, 107, 108, 109, 147, 167, 168, 172
- Fındıklılı Kazzâz 66, 77, 148, 183
- Firdevsî 45
- Fişn-âb 90, 158, 199
- Fişne 90, 113, 153, 177, 180, 192
- Fişne-reng 90, 91, 116, 121, 144, 146, 155, 177, 180, 195
- Fürûğ 90, 161, 203
- Fürûzende 90, 161, 190, 203
- Fürûzende Ah 90, 152, 190
- G**
- Gam-zidâ 89, 155, 195
- Garrâ 89
- Gevher-tâb 96, 122, 158, 199
- Gonce-i Lâlezâr-ı Bağ-ı Kadîm 37, 124
- Gonce-nümâ 89, 148, 183
- Gonce-rîz 32
- Gurre-i Kibrîtî 89, 116, 160, 195, 201
- Gül-beyâz 93, 114, 148, 183
- Gülcibazîzâde Mehmed Efendi 59, 64, 76, 77, 81, 82, 84, 89, 93, 94, 95, 96, 102, 103, 109, 110, 112, 114, 115, 148, 168, 169, 172, 183
- Gül-çehre 93, 121, 124, 159, 200
- Gül-çîn 93, 165, 210
- Gül-efşân 93, 120, 155, 195
- Gül-endâm 93, 114, 117, 145, 179, 190
- Gül-fâm 95, 114, 145, 148, 179, 183
- Gül-gonce 95, 121, 132, 159, 200
- Gül-gûn-ı Hasanî 96, 114, 119, 147, 182
- Gül-gûnî 95, 121, 142, 154, 157, 175, 193, 198
- Gül-hîz 93, 147, 182
- Gül-i Bih 93, 114, 164, 209
- Gül-i Bi-hâr 25
- Gül-i Handân 93, 155, 195
- Gül-i İşret 32
- Gül-i Mey-nûş 96, 114, 142, 175
- Gül-i Neşât 96, 158, 199
- Gül-i Rummânî 93, 117, 159, 200
- Gül-i Şâdî 94, 155, 195
- Gül-izâr 114, 158
- Gül-i Zibâ 94, 114, 142, 143, 175, 176
- Gül-mîh-i Âftâb 96, 114, 163, 207
- Gül-nâr 96, 114, 122, 158, 199
- Gül-nûş 96, 145, 179
- Gül-peyker 93, 114, 142, 175
- Gül-pîrehen 93, 160, 201
- Gül-pûş 93, 114, 145
- Gül-reng 94, 114, 117, 122, 153, 157, 160, 162, 176, 179, 184, 190, 198, 201
- Gül-reng-i Ahmedî 93, 162, 205
- Gül-reng-i Aflâ 93, 158
- Gül-reng-i Al 93, 149, 186
- Gül-reng-i Âli-şân 94, 152, 190
- Gül-reng-i Aziz 94, 146
- Gül-reng-i Feyz 94, 130, 163, 207
- Gül-reng-i Hâcî İbrâhîm 94, 116, 143, 176
- Gül-reng-i Hâcî Mollâ 94, 191
- Gül-reng-i Hammâmî 94, 121, 148
- Gül-reng-i İmâm 94, 147, 182
- Gül-reng-i Mehemedî 94, 114, 148, 183
- Gül-reng-i Müsellem 94, 114, 145, 179
- Gül-reng-i Safâ 32
- Gül-reng-i Süleymânî 94, 160, 201
- Gül-reng Kırlangıç 22, 94, 114, 153, 192, 213
- Gül-rîz 94, 120, 162, 206
- Gül-ruh 93, 155, 195
- Gül-ruhsâr 93, 120, 162, 206
- Gül-rûy 94, 114, 149, 186
- Gülşen-ârâ 94, 130, 164, 209
- Gülşen-bahâ 95, 151, 188
- Gülşen-çerâğ 95, 160, 201

Gülşen-efrûz 95, 114, 121, 130, 160, 201
 Gülşen-perver 95, 165, 210
 Gülşen-pîrâ 95, 132, 147, 182
 Gülşen-sûz 95, 130, 131, 160, 201
 Gülşen-sûz Müşâbihi 95, 160, 201
 Gülşen-tâb 95, 120, 147, 152, 162, 182, 206
 Gülşen-turâz 95, 161, 204
 Gülşen-zîb 95, 114, 119, 160, 164, 165, 201, 209, 210
 Gülşen-zîver 95, 149, 186
 Gülşen-ziyâ 95, 146
 Güvezi Dipli 96, 155, 195
 Güvezi Tohm 96, 162, 205
 Güzide 93, 142, 149, 185, 186
 Güzide-Kırlangıç 93, 113, 142, 175

H

Habîb Beg Kırmızı 25
 Habîb Beg 25
 Habîbü'r-rûh 70, 116, 122, 152, 190
 Hâci Abdullâh Müezzîn-i Fenâyî 79, 93, 148, 184
 Hâci İsmâil Lâlezârî 95
 Hâci Mûsâ 64, 65, 67, 68, 69, 73, 78, 79, 82, 84, 87, 88, 89, 90, 94, 96, 97, 99, 100, 101, 104, 106, 107, 132, 148, 168, 173, 185
 Hacı Ömer Beyâzi 25
 Hâci Ömer Efendi 25
 Hadeng-i Nâz 71, 143, 177
 Hâfız Mehmed Efendi 33
 Hâkisterî 71, 117, 157, 158, 198, 199
 Hakkâk İbrâhîm Efendi 88, 148, 173, 185
 Hâlet-bahş 70, 151, 188
 Hâlet-efzâ 70, 116, 151, 188
 Hâlet-fezâ 70, 159, 200
 Hamâmî-i Hisâr 106, 140, 148, 185

Hâmidzâde Ataullâh Efendi 83, 85, 107, 148
 Hançer-i Gül-gûn 72, 150, 188
 Hançer-i La'îl 72, 188
 Hançer-i Ser-tûz 32
 Hançer-i Yâkût 72, 111, 117, 155, 195
 Hân mân 71, 111, 144, 178
 Haraçbaşızâde 132
 Hasib 70, 120, 151, 190
 Hasodabaşı Mehmed Ağa 25
 Hattat Abdî Çelebi 131
 Hattât Bekir Ağa 74, 76, 104, 149, 185
 Havâss-pesend 72, 122, 155, 195
 Hâven-i Sîm 108, 131, 145, 179
 Hâver-i Gülşen 71, 143, 177
 Hayât-âver 71, 157, 198
 Hayât-bahş 71, 116, 152, 162, 190, 206
 Hayât-efzâ 71, 144, 155, 178, 195
 Hayâtü'l-kulûb 71, 111
 Hayret-efzâ 32, 71, 152, 190
 Hem-dem 108, 155, 195
 Hem-ser 108, 147, 182
 Hemvâr 108, 147, 182
 Hesnâ 70, 151, 188
 Hutâyî 72, 111, 145
 Hilâliyye 22, 108, 115, 153, 192
 Himmet Efendi Kubbelisi 25
 Hoş-âmed 71, 111, 160, 201
 Hoş-âyende 71, 111, 149, 163, 186, 207
 Hoş-bû 71, 121, 153, 192
 Hoş-bûy-ı Sâlihî 71, 147, 182
 Hoş-endâm 71, 111, 163, 207
 Hoş-kâm 72, 159, 200
 Hoş-nümâ 72, 111, 142, 146, 175, 181
 Hoş-reng 71, 111, 146, 154, 193
 Hoşter 71, 120, 149, 185
 Huceste 71, 155, 195
 Hudâ-dâd 71, 111, 145, 164, 179, 209

Hûr-endâm 70, 121, 122, 151, 164, 189, 209
 Hûr-peyker 70, 152, 190
 Hurrem 71, 155, 195
 Hurşid 71, 152, 166, 212
 Hurşid-nümâ 71, 152, 190
 Hülâsatü'l-ezhâr 72, 111, 116, 153, 155, 192, 195
 Hümâyûn 108, 144, 178
 Hüseyinî 70, 111, 116, 162, 205
 Hüsn-dâr 70, 159
 Hüsn-efzûn 70, 111, 117, 149, 186
 Hüsn-i Hasan 25
 Hüsvrev-i Dihlevî 49

I

I. Ahmed 30
 III. Ahmed 26, 28, 30, 37
 III. Selim 27
 I. Mahmûd 30, 32
 IV. Mehmed 28
 IV. Murad 41
 İbrâhîm Ağa (III. Ahmed'in Damadı, Sadrazam İbrâhîm Paşa'nın Oğlu Genc Mehmed Paşa'nın Kethüdâ-sı) 67, 71, 79, 80, 90, 93, 106, 107, 112, 149, 185
 İbrâhîm Efendi 66, 140, 149, 172, 185, 186, 188
 İbrâhîm Efendizâde 105, 149, 186
 İbrâhîm Hanzâde Mehmed Bey 25
 İbrâhîm Paşazâde Mehmed Beğ 41
 İbret-nümâ 87, 142, 175
 İcâz 61, 140
 İlâve-i Bahâr 88, 120, 155, 195
 İmâm-ı Sultânî-i Sâni Abdullâh Efendi 75, 93, 111, 149, 186
 İmâm-ı Tarsus Kavukçu İbrâhîm Efendi 60, 62, 63, 66, 69, 70, 71, 73, 74, 77, 78, 80, 81, 82, 88, 89, 93, 94, 95,

99, 103, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 115, 149, 168, 172, 186
 İmâm Mahmûd Efendi 69, 149, 186
 İnâdiyye 89, 154, 193
 İnce Ferid 62, 160, 202
 İnce Kırmızı 62, 162, 206
 İnce Mor 62, 161, 204
 İnce Şirin 22
 İnebolu 37
 İn'âm-ı Hudâ 62, 152, 190
 İshâkzâde Efendi 59, 62, 63, 65, 66, 70, 76, 77, 81, 98, 101, 105, 150, 169, 187
 İstanbul 37
 İstanbul Ağasızâde 92, 150, 187
 İşâret 61, 121, 161, 204
 İşve-bâz 88, 160, 202
 İşve-bâz-ı Sâlihî 88, 116, 147, 182
 İşve-nümâ 88, 148, 184
 İşve-trâz 88, 159, 200
 İzâr 88, 149, 180, 186
 İzâr-ı Dilber 87, 117, 158
 İzâr-ı Yâr 88, 117, 151, 189
 İzâr-ı Yûsufî 88, 116, 117, 146, 180
 İzârî 88, 142, 175
 İzâr-reng 88, 146
 İzzet Ali Beğ Efendi 88, 105, 150, 187
 İzzet-me'âb 88, 164, 208
 İzzet-perver 88, 150, 187

K

Kabâ-ferid 92, 160, 202
 Kaba Mahmûd Paşa 25
 Kaddî İbrâhîm Efendi 74, 80, 111, 150, 172, 187
 Kâdi-i Mısır Hasan Beğ 80
 Kâdi-i Mısır Hasan Beğ 68, 150, 187
 Kadri Ağa 100, 150, 172, 188

- Kağıdemini Sâbık İbrâhîm Efendi 100, 150
- Kahramânzâde 72, 107, 150, 188
- Kâm-bahş 92, 144, 177
- Kâm-rân 92, 122, 155, 195
- Kâm-yâb 92, 122, 142, 175
- Kanlıcalı Müezzîn Ömer 60, 105, 107, 150, 188
- Kapudan Mustafâ Paşa 57, 59, 62, 63, 64, 65, 68, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 82, 84, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 95, 98, 99, 101, 104, 107, 131, 143, 151, 168, 177, 188
- Kara Mollâ 59, 61, 69, 70, 83, 85, 86, 87, 103, 113, 131, 151, 169, 189
- Karanfilî Mustafâ Çelebi 93, 113, 152, 172, 190
- Kara Osmân Paşa 87, 152, 190
- Kariyyeli Bekir Ağa 67, 152, 190
- Kariyyeli Hâcî İsmâîl Lâlezârî 62, 64, 66, 67, 69, 70, 71, 74, 75, 76, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 98, 100, 101, 103, 105, 106, 107, 152, 168, 190
- Kâsımpaşalı Bozacı Abdî 63, 65, 74, 153, 191
- Kâsımpaşalı Hâcî Mollâ 65, 68, 72, 74, 78, 79, 83, 85, 86, 90, 94, 102, 108, 109, 153, 168, 169, 191
- Kâsımpaşalı Mahmûd 60
- Kâsımpaşalı Serrâc Hâcî Mustafâ 71, 153, 192
- Kâsımpaşalı Şalgam Ahmed 98, 114, 153, 172, 192
- Katmer Lâle 92, 163, 207
- Kavs-i İlâhî 92, 113, 116, 164, 209
- Kavs-i Kuzah 25, 92, 166, 211
- Kavukçu İbrâhîm Efendi 140
- Kazasker Ârif Efendi 41, 79, 90, 102, 112, 113, 115, 153, 172, 192
- Kazzâz İbrâhîm Çelebi 78, 96, 153, 192
- Kebîr-i Elmâsî 92, 155, 195
- Kebîr-i Hitâyî 92, 158
- Kebîr-i Şarâbî 93, 160, 202
- Keresteci Ali Çelebi 59, 61, 62, 63, 70, 80, 81, 84, 88, 91, 92, 94, 96, 102, 105, 106, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 153, 168, 170, 172, 192
- Kethüdâ Mehmed Paşa 89, 153, 193
- Kethüdâ-yı Şeyhülislâm 63, 87, 103, 154, 171, 193
- Kethüdâzâde Efendi 60, 61, 63, 65, 71, 80, 89, 95, 97, 154, 169, 193
- Kettânî Hâcî Ahmed 25
- Kevkeb-i Münîr 32
- Kıbrısî Sarı 25
- Kırmızı 25
- Kırmızı-ı Ağazâde 92, 150, 187
- Kıta-i Şeyh 92, 113, 122, 155, 195
- Kızıl-Behmen 92, 117, 158, 199
- Kızıl Kırlangıç 92, 113, 164, 207, 209
- Kibrîtî 92, 113, 116, 144, 147, 152, 155, 158, 160, 161, 164, 177, 178, 180, 182, 190, 195, 199, 202, 204, 209
- Kibrît-i Ahmer 92, 162, 206
- Kibrîtî Kırlangıç 92, 113, 153, 178, 192
- Kibrîtüzâde 92, 146, 180
- Kimnonî 96, 114, 116, 141, 173
- Kirişme-i Nâz 93, 148, 184
- Kitâbeli 49, 93, 113, 152
- Kolozlüzâde 65, 68, 75, 97, 104, 154, 193
- Köprülü Ahmed Paşa 24
- Küçük Gül-reng 22
- Küçük Hâcî Ahmed 59, 66, 80, 82, 104, 154, 194
- Kürd Gurâmî 194
- Kürdzâde Ahmed Beg 106, 154, 172, 194

L

- Lâhûr 109, 158, 199
- La'l-i Bedahş 96
- La'lîn-kabâ 96, 202

- La'lin-ten 96, 141
 La'l-i Ruhsâr 148, 183
 La'l-pâre 116
 La'l-peyker 96, 114, 117, 119, 211
 La'l-pûş 96, 153, 192
 La'l-reng 96, 155, 195
 Lâlezârî Abdullâh Çelebi 100, 102, 103, 104, 154
 Lâlezârî Mehmed 21, 25, 26, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 155, 156, 157, 167, 168, 170, 173, 194
 Lâlezârî Mehmed Tahir 26
 La'l-i Bedahşî 25
 Lâ-nazîr 109, 156, 195
 Lem'â 96, 203
 Letâfet-efzâ 96, 141, 173
 Leylâki 96, 97, 117, 118, 119, 132, 143, 148, 153, 154, 156, 158, 160, 161, 162, 166, 176, 177, 184, 192, 193, 195, 199, 203, 204, 206, 211, 212
 Leylâki-i Diğer 97, 119, 160, 202
 Leylâki-i Dil-keş 97, 121, 157, 198
 Leylâki-i Güşâde 96, 97, 120, 154, 166, 193, 212
 Leylâki-i Kebîr 97, 154, 193
 Leylâki-i Sagîr 97, 118, 119, 160, 202
 Lutf-ı Hakk 96, 116, 120, 148, 184
 Lutf-ı Safâ 32
 Lü'li 96, 117, 142
- M**
- Mâdih 132
 Mahbûb 97, 117, 122, 143, 177
 Mahbûbü'l-kulûb 97, 145, 179
 Mahmud Ağa 24
 Mahmud Ağa Beyâzi 25
 Makbûl 100, 148, 184
 Manzûr 100, 122, 156, 195
 Matbû' 99, 151, 189
 Matla'u'l-envâr 99, 148, 184
 Matlûb 99, 166, 212
 Mâye-i Nâz 97, 114, 141
 Meclis-ârâ 97, 141, 160, 202
 Mecnûn 97, 166, 212
 Mehmedî Beyâz 98, 160, 202
 Mehmedî Güvez 98, 160, 202
 Meh-i Nev 102, 115, 121, 143, 176
 Mehmed Aşki 21, 27, 29
 Mehmed Efendi Müezzîn-i Toklu 71, 157, 198
 Mehmed Kapudân Kenân Hâcezâde 94, 114, 157, 172, 198
 Meh-pâre 101, 145, 179
 Meh-tâb 101, 150, 151, 187, 188
 Mekkûn 100, 115, 164, 208
 Melek-peyker 100, 152, 190
 Memdûh 100, 154, 194
 Memiş Ağa 77, 140, 157, 198
 Mercân-pâre 98, 114, 116, 143, 160, 164, 176, 202
 Mercân-pâre-i Sagîr 98, 114, 164, 209
 Mercân-peyker 98, 114, 153, 192
 Mergûb 98, 142, 175
 Mermerlik Bahçesi 131
 Mervârid 98, 150, 187
 Mesned-nişîn 99, 161, 204
 Mestâne 98, 160, 202
 Mevc-i Sürûr 101, 145, 178
 Mevhibe 57, 101, 151, 189
 Mey-fâm 102, 115, 148, 183
 Mey-gûn 102, 115, 118, 119, 153, 192
 Mihrbân 101, 122, 156, 196
 Mihr-efzâ 101, 119, 142, 175
 Mihr-engîz 101, 165, 210

- Mihr-i Dirahşân 32, 101, 131, 163, 207
 Mihr-i Münîr 25
 Mihr-i Ziyâ 121, 196
 Mihr-tâb 102, 141
 Mînâ-derûn 102, 163, 207
 Mînâ-kâr 102, 146, 181
 Mir'ât-ı Cihân 141
 Mirât-ı Cihân 116
 Mir'ât-ı Halim 209
 Mir'ât-ı Musaffâ 156
 Mir'ât-ı Mücellâ 146
 Mir'ât-ı Rûh 141
 Mir'ât-ı Selmânî 206
 Mîr-i Ezhâr 102, 146, 180
 Mîrû'l-ezhâr 102, 115, 209
 Miskî İbrâhîm Çelebi 71, 76, 95, 157
 Mismârî Ahmed 82, 100, 112, 115, 157,
 172, 198
 Mîzânü'l-ezhâr 21, 26
 Mollâ Çelebi 100, 166, 211
 Mollâ Hâcî Mustafâ Der Bâb-ı Top-[hâ-
 ne] 103
 Monlâ Çelebi 211
 Mor 101, 116, 118, 144, 160, 161, 162,
 178, 180
 Mor Dönek 101, 160, 202
 Mor-ı Berber 101, 116, 162, 206
 Mor-ı Cedîd 101, 161, 204
 Mor-ı Hammâmî 101, 148
 Mor-ı Kebîr 101, 160, 202
 Mor-ı Mahmûdî 101, 165, 210
 Mor-ı Osmânî 101, 122, 158, 199
 Mor-ı Sâlih 101, 116, 147, 183
 Mor-ı Yûsufî 101, 146
 Mostar 37
 Mu'azzam 210
 Mufahham 100, 147, 183
 Muhâlif-reng 98, 152, 190
 Muhteşem 97, 144, 177
 Muhzır-ı Muhâsebe 103, 140, 157, 198
 Mu'allâ 99, 151, 189, 204
 Mu'attar 99, 141
 Mu'azzam 99
 Mu'ciz 99, 151, 189
 Mu'teber 99, 146, 204
 Mu'tenâ 99, 141, 151, 189
 Murabbâ 57
 Musaffâ 98, 99, 120, 141, 173, 196
 Mustafâ Bostanî (Hasköy'de) 85
 Mustafâ Hâce 81, 112, 157, 172, 198
 Mutarrâ 99, 166, 212
 Mutarraz 99, 161, 204
 Mutek-i Eyyübî Velî Efendi 67, 157, 198
 Mücellâ 97, 98, 143, 177, 181
 Mücevher 97, 114, 122, 156, 196
 Müezzîn Bâlî Ağa 157
 Müferrih 100, 163, 175, 207
 Müferrih-likâ 100, 115, 142, 175
 Müfred 100, 122, 156, 196
 Mühr-i Süleymânî 101, 102, 117, 121,
 152, 156, 160, 190, 196, 202
 Müjde-keşân 32
 Müjgân-ı Gül-ruh 98, 160, 202
 Mûkerrem 100, 165, 210
 Mülûkâne 100, 130, 144, 178
 Mülûkî 25, 100, 115, 118, 130, 164, 166,
 209, 212
 Mümeyyizü'l-ezhâr 190
 Mümtâz 100, 117, 122, 143, 176
 Mümtâz Al 100
 Mümtâz-ı Al 145, 179
 Mümtâz-ı Âlem 100, 115, 157, 198
 Mümtâz-ı Cihân 100, 117, 150, 188
 Münevver 100, 101, 150, 156, 188, 196
 Münîr 101, 122, 156, 196
 Müntehâ Beyâz 100, 119, 132, 160, 202
 Müntehâ Gül-reng 100, 116, 143, 160,
 176, 202

Müsellem Güvez 99, 118, 160, 202
 Müsellem-i Âlem 98, 142, 175
 Müstesnâ 98, 151, 189
 Müstesnâ-i Mülûkî 98, 145
 Müşâbih-i Bâbüccî 99, 122, 156, 196
 Müşâbih-i Feyz 99, 141, 173
 Müşâbih-i Kızıl Kırlangıç 99, 115, 163, 207
 Müşâbih-i Sultân-ı Cihân 207
 Müşâbih-i Yenidünyâ 99, 115, 149, 186
 Müşâbih-i Zî-şân 99, 156, 196
 Müşîrâne 99, 117, 151, 189
 Müzeyyen 98, 156, 196

N

Nâdîde 102, 115, 117, 142, 175
 Nâdire 102, 117, 153, 192
 Nâfe-rîz 103, 159, 200
 Nâhid 103, 132, 163, 207
 Nahl-i Nâz 103, 122, 141
 Nakş-ı Hüsn 32
 Nâvek-i Müşgîn 103, 122, 142, 175
 Nâvek-i Zerrîn 103, 157, 198
 Nâ-yâb 103, 115, 146, 156, 196
 Nâz-âlûd 102, 166, 212
 Nâz-bû 102, 153, 192
 Nâz-dâr 102, 163, 207
 Nâz-dâr Yolında Al 102, 163, 207
 Nâzende 103, 122, 156, 158, 163, 196, 207
 Nâzende-i Al 103, 149, 186
 Nâzenîn 58, 103, 154, 194
 Nâz-güster 120, 162
 Nazîf 104, 121, 154, 193
 Nâzikter 102, 165, 205, 210
 Nâz-perver 21, 102, 115, 142, 153, 154, 176, 192, 194
 Nâz u Niyâz 103, 122, 152, 165, 190, 210

Necib 103, 151, 190
 Necm-i Sa'âdet 103, 120, 158, 198
 Necm-i Seher 103, 143, 177
 Necmü's-sa'âde 103, 115, 183
 Nesib 103, 151, 190
 Nesim-i Sabâ 103, 156, 196
 Nesim-i Seher 103, 141
 Neşât 103, 159, 161, 162, 178, 180, 200, 204, 212
 Neşât-ârâ 104, 162, 206
 Neşât-âver 104, 123, 144, 178
 Neşât-bahş 104, 149, 185
 Neşât-efgen 104, 146, 180
 Neşât-efzâ 104, 166, 212
 Neşât-pîrâ 104, 121, 161, 204
 Neş'e-bahş 104, 154, 194
 Neş'e-dâr 104, 121, 156, 196
 Neş'e-efgen 104, 210
 Neş'e-i Bahâr 104, 184
 Neş'e-i Şevk 32
 Neş'e-perver 104, 120, 154, 194
 Neş'e-pîrâ 104, 210, 211
 Neş'e-rîz 104, 143
 Netâyicü'l-ezhâr 21, 22, 25, 34, 59, 140, 215
 Netîce 103, 119, 165, 210
 Nev-âmede 104, 121, 165, 210
 Nev-arûs 106, 148, 154, 184
 Nev-dîde 105, 165, 210
 Nev-neş'e 106, 156, 196
 Nev-peydâ 104, 120, 145, 178
 Nev-res 105, 106, 149, 162, 177, 185, 204
 Nev-reste 106, 120, 143, 177
 Nev-tohm-ı Al-ı Boşnak 105, 149, 186
 Nev-tohm-ı Tophânelizâde 105, 116, 121, 162, 205
 Nevvâr 104, 115, 156, 196
 Nev-zuhûr 22, 106, 115, 119, 143, 153, 177, 193

- Ney-sîmâ 107, 145, 179
 Neyyir-i Gülşen 106, 121, 166, 212
 Nigâh-ı Arûs 32
 Nişter-i La'lin 104, 146
 Nişter-i Nâz 104, 156, 196
 Nişter-i Selmânî 104, 162, 206
 Nişter-i Zerrîn 104, 162, 204
 Nizâmî-i Gencevî 49
 Nize-bâz 106, 157, 198
 Nize-dâr 106, 107, 150, 152, 160, 188, 190, 202
 Nize-i Âteşîn 106, 161, 204
 Nize-i Elmâs 106, 143, 152, 160, 165, 176, 190, 196, 202, 211
 Nize-i Elmâs-gûn 106, 165, 211
 Nize-i Elmâsî 115, 156
 Nize-i Erguvânî 106, 148, 185
 Nize-i Fettân 107, 149, 185
 Nize-i Gül-gûn 107, 115, 130, 141
 Nize-i Gül-reng 107, 158, 200
 Nize-i Haşhâşî 106, 131, 148
 Nize-i La'lin 108, 115, 141, 174
 Nize-i La'lin-i Yûsufî 108, 146
 Nize-i Mahmûd 108, 165, 211
 Nize-i Mollâ 108, 153, 192
 Nize-i Rengîn 107, 144, 151, 158, 178, 189, 199
 Nize-i Rummânî 107, 115, 133, 141, 174
 Nize-i Sadriyye 107, 148, 185
 Nize-i Sadriyye Müşâbihî 107, 148, 185
 Nize-i Sâlihî 107, 147, 182
 Nize-i Sâni 106, 147, 182
 Nize-i Selmânî 107, 162, 206
 Nize-i Sim 107, 145, 179
 Nize-i Simîn 107, 148
 Nize-i Summâki 107, 165, 211
 Nize-i Sürh 107, 120, 142, 175
 Nize-i Şarâbî 107, 150, 188
 Nize-i Yâkût 108, 117, 145, 161, 179, 203
 Nize-nümâ 108, 149, 186
 Nuhbetü'l-ezhâr 103, 141, 174
 Numûne-i Feyz 104, 151, 189
 Nûr-bahş 23, 105, 145, 152, 179, 191
 Nûr-efgen 105, 150, 188
 Nûr-efşân 105, 119, 156, 196
 Nûr-efzâ 105, 150, 188
 Nûr-ı Bahâr 105, 115, 145
 Nûr-ı Behişt 105, 165, 210
 Nûr-ı Cebîn 105, 141, 174
 Nûr-ı Cihân 105, 115, 145
 Nûr-ı Cinân 105, 115, 145
 Nûr-ı Çemen 105, 156, 196
 Nûr-ı Mahmûdî 105, 116, 165, 210
 Nûr-ı Mücessem 105, 161, 203
 Nûr-ı Sepid 105, 156, 196
 Nûr-ı Zibâ 105, 161, 203
 Nûr-pâş 105, 147, 183
 Nûrû'l-ayn 105, 150, 153, 187, 193, 207
 Nûrû'l-kulûb 105, 115, 145
 Nûrû'l-uyûn 105, 119, 150, 187
 Nûş-hand 106, 120, 148, 152, 191
 Nûzhet-ârâ 103, 117, 122, 154, 193
 Nûzhet-efzâ 103, 121, 156, 196
 Nûzhet-i Çemen 103, 120, 157, 198
 Nûzhet-nümâ 103, 122, 152, 191
- O**
- Ortaköyli Berber Abdî 97, 157, 198
 Osmân Beğ Tâbi-i Tophânelizâde 81, 82, 103, 158, 198
 Osmân Çelebi Birâder-i Hammâmî 96, 101, 158, 199
 Osmân Efendi 87, 92, 93, 95, 132
 Osmânî Kurlangıç 87, 113, 116, 163, 207
 Özili Memiş Efendi 64, 140, 158, 199

P

- Paşacıkzâde 68, 78, 158, 199
 Peçli Hâcı Mehmed 59, 71, 78, 92, 108, 109, 158, 199
 Penbe-i Nâz 32
 Pençe-i Âftâb 63, 116, 161, 203
 Pençe-i Hurşîd 64, 121, 166, 212
 Pençe-i La'lîn 64, 148, 184
 Pençe-i Mercân 34, 64, 151, 188
 Pençe-i Selmânî 64, 133, 162, 206
 Pençe-i Tâb 63, 143, 176
 Perr-i Pirstû 63, 153, 191
 Perr-i Zâğ 63, 110, 117, 142
 Pertev-efgen 63, 110, 165, 211
 Pertev-endâz 63, 110, 116, 156, 196
 Pertevzâde 91, 158, 199
 Pervîzzâde Abdülkerîm 65, 75, 77, 80, 92, 97, 140, 158, 199
 Pesendide 21, 25, 63, 110, 143, 144, 146, 153, 176, 178, 181, 193
 Pesend-i Morî 63, 110, 142, 176
 Peyâm-ı Safâ 32
 Peyker 22
 Peyker-i Nâz 65, 120, 148, 184
 Peyk-i Bahâr 65, 116, 144, 178
 Pinyâl 64, 166, 212
 Pirâye-i Gülşen 65, 117, 154, 193
 Pirâye-i Sâlihî 65, 147, 183

R

- Rahşân 75, 116, 118, 151, 188, 207
 Rahşende 75, 116, 152, 163, 191, 207
 Ra'nâ 76, 117
 Ra'nâ Al 76, 150
 Ramazân Kapudanzâde 59, 84, 90, 96, 110, 113, 114, 158, 172, 199
 Ra'nâ Al 187
 Râsih Mehmed Ağa-yı Hisârî 59, 74, 79, 96, 107, 158, 199

- Reis-i Kethüdâ Ahmed Efendi 61, 63, 81, 96, 107, 110
 Remzî 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 69, 70, 72, 76, 78, 79, 82, 88, 91, 93, 103, 117, 118, 123, 124, 126, 127, 130, 131, 132, 139, 140, 159, 167, 168, 171, 172, 173, 200, 215
 Rengâreng 76, 160, 202
 Rengîn 76, 156, 196
 Rengînter 32
 Reşk-âver 76, 162, 165, 204, 211
 Reşk-efzâ 75, 117, 131, 156, 196
 Reşk-i Cihân 76, 159, 200
 Reşk-i Gülşen 76, 118, 133, 164, 208
 Revân-bahş 76, 149, 185
 Revnak-bahş 76, 151, 188
 Revnâk-efrûz 76, 160, 202
 Revnâk-efzâ 76, 156
 Revnak-ı Bahâr 76, 116, 119, 156, 196
 Revnak-ı Gülşen 76, 116, 145, 179
 Revnak-ı Meclis 76, 148, 183
 Risâle-i Esâmî-i Lâle 21, 30, 58
 Risâle-i Takvîm-i Lâle 21, 28, 140
 Rişte-i Cân 75, 120, 127, 156, 196
 Rişte-i Nâz 44, 75, 112, 121, 156, 196
 Rûganîzâde Ahmed Ağa 61, 159, 200
 Rûh-bahş 76, 116, 145, 147, 162, 182, 206
 Rûh-efzâ 76, 116, 146, 157, 181, 198
 Rûh-ı Âşinâ 76, 122, 156, 196
 Ruh-ı Dilber 75, 117, 166, 211
 Rûh-ı Kudsî 32
 Rûh-perver 76, 116, 130, 152, 163, 191, 207
 Ruhsâr 75, 96, 114, 117, 130, 183
 Rûhü'l-kulûb 76, 112, 145
 Rumeli 37
 Rummânî 76, 156, 196

Rûy-ı Arûs 77, 112, 117, 119, 148, 149,
164, 186, 209
Rûy-ı Dil 77, 162, 206
Rûy-ı Hûbân 77, 117, 143, 176
Rûy-ı Maksûd 32
Rûy-ı Nigâr 25, 77, 112, 117, 156, 164,
196, 209
Rûy-ı Nigâr Müşâbihi 77, 164, 209
Rüşdî Ahmed Efendi 25
Rüşdî Efendi 41

S

Saçlı İmâmzâde 78, 159, 200
Sadrazam İbrâhîm Paşa 35, 37, 41, 59,
74, 77, 82, 85, 93, 95, 124, 126, 132,
139, 159, 167, 169, 170, 171, 200
Sadriyye 85, 148, 185
Sadr-nişîn 85, 113, 121, 151, 153, 190,
192
Sadr-perver 85, 121, 159, 200
Safâ-âver 85, 162, 205
Safâ-bahş 85, 113, 116, 142, 162, 176,
205
Safâ-perver 85, 142, 175
Safâyî 33
Saff-şiken 85, 113, 141
Sâgar-ı Garrâ 78, 116, 152, 191
Sâgar-ı Gül-gûn 79, 116, 122, 149, 185
Sâgar-ı Gülşen 78, 79, 112, 116, 119,
130, 148, 149, 153, 184, 185, 192
Sâgar-ı La'lîn 79, 112, 119, 156, 197
Sâgar-ı Leb-rîz 79, 116, 121, 158, 199
Sâgar-ı Musaffâ 79, 116, 121, 144, 156,
178, 197
Sâgar-ı Müstesnâ 79, 116, 122, 152, 191
Sâgar-ı Neşât 79, 116, 120, 148
Sâgar-ı Rengîn 78, 79, 116, 122, 149,
159, 186, 200
Sâgar-ı Sahbâ 78, 116, 153, 192
Sâgar-ı Sâni 78, 116, 158, 199

Sâgar-ı Sîm 78, 112, 116, 131, 166, 212
Sâgar-ı Şâdi 78, 116, 151, 188
Sâgar-nişîn 79, 116, 165, 211
Sâgar-nûş 79, 121, 156, 197
Sâgar-nümâ 79, 116, 153, 191, 192
Sâgar-nümâ Müşâbihi 79, 116, 153, 191
Sâgar-şinâs 78, 116, 165, 211
Sagîr-i Güvez 85, 156, 197
Sagîr Mercân-pâre 209
Sahbâ-reng 86, 153, 192
Sâhib-kırân 85, 113, 120, 130, 163, 207
Sa'âdet-bahş 81, 116, 158, 200
Sa'âdet-i Selmân 81, 206
Sa'dî 81, 208
Saîd Paşa 30
Sâki-i Çeşm 32
Sâki-ruhsâr 32
Sâlâr-ı Gülşen 79, 116, 141, 174
Sâlih Efendi 75, 143, 167, 172, 176
Sâlîm 33
Sâmânî 85, 161
Sâmî-şân 79, 119, 131, 132, 160, 202
Sandal Bedestanı Kethüdâsı Süleymân
Ağa 61, 62, 63, 67, 68, 69, 70, 71,
72, 76, 79, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87,
88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97,
98, 99, 100, 101, 102, 106, 111, 113,
114, 139, 159, 160, 168, 200
Sarı Fitilli 86, 116, 152, 191
Sehâbî 79, 112, 153, 192
Seher-i Feyz 32
Sehm-i Sa'âdet 81, 158, 198
Sehmü's-sa'âde 81, 158, 200
Selmân-ı Pâk 81, 162, 206
Semen-sîmâ 25
Ser-âmed 80, 165, 211
Ser-bâz 80, 121, 143, 176
Ser-bülend 80, 150, 154, 187, 193
Serdâr-ı Ekrem 32
Ser-efrâz 79, 80, 112, 142, 149, 176, 187

- Ser-efrâz-ı Cedid 80, 144, 177
 Ser-efrâz-ı Turuncî 80, 143, 176
 Se-reng 81, 150, 187
 Ser-keş 80, 156, 197
 Ser-tîz 80, 161, 203
 Ser-tîz Müşâbihi 80, 161, 203
 Server 80, 119, 156, 197
 Serv-i Nâz 80, 156, 197
 Seyyid Yahyâ Efendi 105, 161, 203
 Sîm-endâm 81, 163, 207
 Sîm-i Derûn 81, 112, 149, 187
 Sîmîn-beden 81, 82, 149, 160, 187, 202
 Sî-murg 82, 117, 160, 202
 Sinân Paşazâde Saîdî Süleymân Beğ 67, 85, 161, 172, 203
 Sincâbî 22, 81, 112, 117, 146, 148, 153, 157, 164, 175, 180, 183, 193, 198, 209
 Sincâbî Kırlangıç 81, 112, 117, 142, 175
 Sîpâhî 25
 Sîpâh Mehmed Ağa 62, 161, 203
 Sîrâc 79, 116, 141
 Sîrâc-ı Gülşen 79, 152, 191
 Siyâh u Sepîd 25
 Solakzâde Ahmed Ağa 66, 68, 97, 161, 203
 Solakzâde Halil Çelebi 41
 Solakzâde-pesend 86, 113, 116, 164, 210
 Subaşı 61, 62, 63, 65, 66, 80, 84, 86, 90, 91, 96, 108, 161, 169, 203
 Subh-ı Bahâr 85, 113, 116, 139, 160, 202
 Subh-ı Neşât 85, 122, 142, 156, 175, 197
 Subh-ı Sâdık 85, 156, 197
 Subh-ı Yezdân 32
 Su'bân 68, 118, 148
 Sultân-ı Cihân 81, 112, 145, 163, 164, 208, 209
 Sultân-ı Cihân Müşâbihi 81, 112, 163, 164, 207, 209
 Sultânî Gül-gûn 25
 Summâkî 22
 Sun'ı Hakk 85, 116, 157, 198
 Sun'ı Hudâ 85, 205
 Sun'ı İlâhî 85, 116, 147, 152, 182, 191
 Sun'ı Kadem 32
 Sûsenî 81, 112, 117, 149, 187
 Sürh-gûn 80, 131, 154, 194
 Sürh-pûş 80, 112, 116, 143, 162, 204
 Sürür-bahş 80, 116, 166, 211
 Sürür-engîz 80, 149, 185
 Sürür-ı Dil 80, 166, 211
 Süst-mâ'î 22, 80, 112, 116, 117, 150, 153, 158, 187, 193, 199
 Sütüde 79, 146, 181
 Süveydâ-yı Selmânî 81, 162, 205
 Şâdî-bahş 82, 141, 174
 Şâdî-pîrâ 82, 119, 156, 197
 Şafak-nümâ 83, 165, 211
 Şafak-pûş 83, 160, 202
 Şafak-rîz 83, 162, 206
 Şâh-ı Gülşen 211
 Şâh-ı Hübân 82, 117, 121, 162, 205
 Şâh-ı Şükûfe 82, 131, 154, 194
 Şarâbî 82, 112, 148, 184
 Şâyeste 82, 158, 198
 Şeb-ârâ 82, 156, 197
 Şeb-çerâğ 82, 112, 116, 148, 184
 Şeb-nem-i Feyz 32
 Şeb-reng 82, 112, 119, 141, 157, 198
 Şeb-tâb 82, 159, 200
 Şehen-şâhî 84, 152, 191
 Şeh-levend 21, 84, 161, 203
 Şehnâme 45
 Şeh-nâz 84, 112, 113, 145, 148, 178, 179, 184
 Şeh-per-i Hü mâ 84, 117, 141, 174
 Şeh-per-i Şeydâ 84, 147, 182
 Şeh-pesend 84, 151, 188
 Şem'î Gülşen 83, 116, 162, 206

Şems-i Cihân 83, 116, 162, 204
 Şems-perver 83, 166, 212
 Şeref 82, 141, 159, 165, 174, 200, 210
 Şeref-bahş 82, 116, 141, 174
 Şeref-efrûz 82, 141
 Şeref-i Gülşen 82, 116, 121, 159, 200
 Şerhatü'l-uşşâk 82, 152, 191
 Şermende 82, 160, 202
 Şeş-târ 82, 159, 200
 Şevk-âmîz 83, 120, 143, 177
 Şevk-ârâ 83, 161, 204
 Şevk-âver 83, 143, 177
 Şevk-bahş 83, 116, 163, 192, 208
 Şevk-bahş Müşâbihi 83, 153, 192
 Şevk-efgen 83, 152, 191
 Şevk-efrûz 83, 152, 191
 Şevk-efzâ 83, 116, 160, 203
 Şevk-efzâ Gibi 83, 160, 203
 Şevk-engîz 83, 143, 177
 Şevk-i Sâni 83, 146, 181
 Şevk-rîz 83, 121, 157, 197
 Şevk-yâb 83, 151, 189
 Şevk Yolunda Tohm 83, 148, 185
 Şeyh-i Hırka 66, 140, 161, 204
 Şeyh Necmî Süleymân Efendi 161, 204
 Şeyh Seyyid Abdüssamed Efendi 62, 69, 92, 161, 204
 Şeyhülislâm İshâk Efendi 61, 62, 64, 75, 78, 83, 89, 91, 95, 96, 99, 101, 104, 161, 167, 169, 170, 171, 204
 Şîrin 84, 113, 130, 144, 160, 166, 178, 193, 208, 212
 Şîrin-kâr 84, 160, 203
 Şive-efşân 32
 Şive-engîz 84, 157, 197
 Şive-i Selmânî 84, 162, 206
 Şive-kâr 84, 113, 153, 158, 161, 193, 199, 203
 Şive-pâş 84, 117, 148, 152, 184, 191
 Şu'â-efgen 82, 122, 208

Şu'le 82, 116, 119, 188
 Şu'le-bâr 82, 157, 197
 Şu'le-bâz 82, 148, 184
 Şu'le-dâr 82, 141
 Şu'le-ger 82, 211
 Şu'le-güster 83, 204
 Şu'le-pâş 82, 116, 141
 Şu'le-rîz 82, 157, 197
 Şûr-efgen 83, 130, 165, 211
 Şûride 83, 146, 181
 Şükûfe-nâme 22

T

Tâbân 65, 151, 188
 Tâb-âver 65, 130, 161, 203
 Tâb-bahş 66, 161, 203
 Tâb-dâr 66, 150, 152, 187, 191
 Tâb-efgen 65, 146, 181
 Tâb-efzâ 65, 116, 150, 187
 Tâb-endâz 66, 157, 197
 Tâbende 66, 146, 181
 Tâbi-i Dâmâd-ı Debbâğzâde 106, 161, 204
 Tâbi-i Ördek Süleymân 89, 161, 204
 Tâbiş-dâr 66, 165, 211
 Tâc-dâr 25
 Tâc-dâr-ı Kerim Çelebi 25
 Tâc-ı Bahâr 66, 116, 145, 179
 Tâc-ı Edhemî 66, 117, 149, 185
 Tâcir Hâcı Mustafâ 80, 112, 162, 204
 Takvîmü'l-kibâr min Mi'yâri'l-ezhâr 21, 58, 59, 140, 214
 Tanbûri 117
 Tanbûri (Sipâhî) 117
 Tannâz 86, 120, 151, 189
 Tarab-rîz 86, 121, 151, 189
 Tarab-zâ 86, 146, 181
 Tarâvet-nümâ 86, 157, 197

- Taşgelin 86, 161, 204
 Tataristan 37
 Tavîl Mustafâ Efendi 76, 83, 85, 99, 104, 105, 162, 204
 Tâvûs-ı Gülşen 86, 117, 141, 174
 Tefsiri Ahmed Efendi 25
 Tekne Moru 68, 111, 164, 209
 Tekne Moru 116
 Temkîn 68, 141
 Tenhâ-hırâm 68, 147, 182
 Tevfik 32, 68, 151, 189
 Tezkireci Efendi 118
 Tezkireci Memikzâde Mehmed Efendi 25, 60, 62, 70, 85, 109, 110, 115, 162, 172, 205
 Tırfil Beyâzı 25
 Tîg-i Gül-Berg 32
 Tîg-i Sürh 68, 150, 160, 187, 203
 Tîr-endâz 68, 124, 141, 174
 Tohm-ı Benefş 66, 117, 131, 163, 208
 Tohm-ı Cedîd 66, 121, 146, 148, 149, 154, 161, 162, 180, 183, 187, 194, 203, 204, 205
 Tohm-ı Cedîd-i Diger 66, 121, 162, 205
 Tohm-ı Cedîd-i Güvez 66, 116, 121, 162, 205
 Tohm-ı Diger 66, 121, 146, 180
 Tohm-ı Hitâyî 66, 163, 208
 Tohm-ı Hurşid 66, 145, 179
 Tohm-ı Şîrin 66, 111, 164, 209
 Tohm-ı Yenidünyâ 66, 163, 208
 Tophânelizâde Osmân Efendi 66, 82, 87, 89, 96, 105, 162, 171, 205
 Tophâne Şeyhi Hüseyin Efendi 70, 111, 162, 205
 Topkapı 131
 Topkapılı El-Hâc Berber Ahmed 62, 63, 64, 66, 67, 69, 71, 74, 76, 77, 81, 83, 84, 86, 88, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 101, 104, 107, 133, 162, 168, 205
 Topkapılı Mollâ Mustafâ 74, 162, 206
 Tozkoparan 68, 111, 145, 179
 Tuhfe 130
 Tuhfe-i Mîr 25
 Tuhfe-i Selmânî 66, 162, 206
 Tuhfetü'l-ihvân 21, 24
 Tuhfetü'l-uşşâk 66, 208
 Tulû'-ı Şems 86, 152, 191
 Turfanda 67, 163, 208, 212
 Turuncî 22, 67, 121, 131, 152, 160, 161, 162, 177, 178, 190, 191
 Turuncî-i Ali 67, 116, 157, 198
 Turuncî-i Bâlâ 67, 144, 177
 Turuncî-i Cedîd 67, 144, 152, 177, 191
 Turuncî-i Fitîli Mor 68, 131, 144, 177
 Turuncî-i Hattât 67, 152, 190
 Turuncî-i İmâm 67, 147, 182
 Turuncî-i Latîf 67, 162, 206
 Turuncî-i Müferrih 67, 117, 157, 197
 Turuncî-i Müstesnâ 67, 121, 148, 184
 Turuncî-i Ra'nâ 57
 Turuncî-i Sagir 67, 119, 157, 197
 Turuncî-i Siyeh Fitîlli 67, 120, 121, 148, 184, 185
 Turuncî-i Siyeh Fitîlli ve Kitâbeli 67, 121, 148
 Turuncî-i Süleymânî 67, 116, 160, 203
 Turuncî-i Şehen-şâhî 67, 161, 203
 Turuncî-i Vâlâ 68, 161, 203
 Turuncî-i Vasat 68, 111, 144, 178
 Turuncî-i Zibâ 67, 149, 185
 Tütüya-yı Çeşm 68, 144, 178
 Tüvânâ 68, 121, 154, 193
- U**
- Ubeydî 21, 22, 25, 213
 Unnâbî 22, 88, 89, 113, 116, 122, 148, 149, 152, 153, 187, 191, 193, 212
 Unnâbî Kırlangıç 193

Uşşâkizâde Osmân Efendi 59, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 81, 83, 85, 86, 87, 90, 91, 92, 94, 96, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 108, 110, 111, 113, 114, 115, 163, 167, 168, 172, 206

Uzun 208

Uzun Gül-gûnî 62

Uzun Süleymân Çelebi 60, 71, 81, 100, 110, 111, 112, 115, 164, 172, 208

Üsküdarî 108, 166, 172

Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyi 106

Üsküdarî Aziz Mahmûd Hüdâyî 59, 61, 63, 64, 65, 66, 70, 72, 73, 76, 78, 79, 80, 83, 87, 93, 95, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 110, 210

Üsküdarî Garik Mehmed Efendi Mahmûd Efenizâde 62, 74, 81

Üsküdarî Hâcî Ömer Câbî 63, 76, 78, 82, 88, 89, 113, 133, 164, 208

Üsküdarî Hamâmcı Mehmed Çavuş 59, 66, 68, 69, 75, 77, 81, 92, 93, 95, 100, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 164, 168, 169, 172, 208

Üsküdarî Hâşim Çelebi İbn-i Abdülhalim 70, 98, 209

Üsküdarî İmâmzâde Yeşilli Mehmed Çelebi 62, 63, 64, 71, 77, 86, 90, 92, 94, 98, 102, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 209

Üsküdarî İsmâil 82, 105, 210

Üsküdarî Kayışbıçakzâde 64, 210

Üsküdarî Kerestecizâde 62, 69, 95

Üsküdarî Mehmed Ali 62, 73, 75, 166, 211

Üsküdarî Morahzâde Mehmed Ağa 80, 211

Üsküdarî Toygar Baba 64, 96, 110, 114

Vahid-i Cedid 108

Vâlâ 108, 143, 177

Vâlâ-şân 108, 115, 157, 197

Vecnetü'l-azrâ 108, 119, 158, 199

Vefa Bahçeleri 131

Vefâi Mehmed Beğ 139

Velvele-ârâ 108, 163, 208

Vusûli Mehmed Efendi 100, 166, 172, 211

Y

Yağlıkcı Hâcî Halil 104, 166, 211

Yâkût-berg 109, 141, 174

Yâkût-fâm 109, 120

Yâkût-ı Ahmer 109, 153, 191

Yâkût-ı Hamrâ 109, 149, 187

Yâkûtî 109, 115, 148, 162, 164, 184, 205, 209

Yâkût-reng 109, 157, 197

Yed-i Beyzâ 109, 117, 149, 187

Yedikulleli Zerger Mehmed Çelebi 97, 166, 211

Yegâne 35, 57, 109, 146, 157, 181, 197

Yegâne-i Gülşen 109, 119, 157, 197

Yek-dâne 57, 109, 119, 146, 147, 181, 182, 183

Yek-dâne-i Diğer 109, 119, 147, 182, 183

Yenidünya 21, 109, 115, 193

Yeşil Melek 109, 115, 164, 210

Yıldızzâde Mehmed Efendi 25, 41, 90, 166, 172, 211

Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi 78, 92, 96, 106, 109, 112, 166, 170, 171, 211

Yorganî el-Hâc Alizâde Mehmed Çelebi 84, 89, 100, 113, 115

Yûsuf Efendi 90, 166, 212

Yûsuf Efenizâde Ali Ağa 99, 166, 212

V

Vah 115

Vahid 108, 130, 143, 176

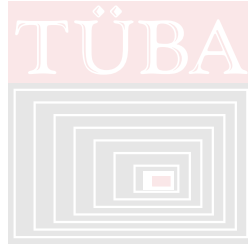
Yûsuf Efendizâde Hâcî Ahmed Ağa 64,
71, 72, 83, 97, 102, 104, 166, 212
Yümmî Efendi 60, 64, 65, 102, 166, 172,
212

Z

Zarâfetnü mâ 86, 113, 131, 157, 197
Zarîf 86, 197
Zehebî 75, 146, 180
Zekî Ali Efendi 41
Zemîn ü Zemân 77, 145, 179
Zer-âver 77, 148, 183
Zer-efşân 77, 112, 157, 197
Zerger Mehmed Çelebi 132
Zer-pâş 77, 157, 197
Zer-peyker 77, 117, 147, 182
Zer-pûş 77, 144, 178
Zerrîn-alem 77, 112, 122, 157, 197
Zer-tâb 77, 117, 150, 187
Zevk-âver 75, 121, 154, 193
Zevk-bahş 75, 116, 147, 152, 182, 190
Zibâ 77, 158, 199
Zib-ârâ 77, 157, 198
Zib-âver 78, 117, 119, 159, 161, 165,
200, 204, 210

Zib-âver-i Sâlihî 78, 147, 182
Zibende 78, 112, 142, 176
Zib-i Cihân 78, 117, 159, 200
Zib-i Gülşen 78, 122, 142, 175
Zihli Beyâz 77, 116, 157, 197
Zînet-efzâ 78, 112, 131, 157, 197
Zînet-i Gülşen 78, 116, 121, 146, 181
Zî-şân 75, 119, 130, 157, 158, 161, 199,
204
Zî-şân Müşâbihi 75, 157, 197
Zîver 78, 158, 164, 170, 177, 199
Zîver-bahş 78, 149, 187
Zîver-i Behişt 78, 143, 177
Zîver-i Gülşen 78, 118, 164, 208
Zîver-yâb 78, 119, 147, 182
Ziyâ-bahş 86, 163, 208
Ziyâ-nümâ 86, 116, 157, 197
Ziyâ-pâş 86, 157, 197
Ziyâ-pertev 86, 162, 205
Ziyâ-yı Mir 86, 141, 174
Ziyâ Yolunda Al 86, 163, 208
Zübdetü'l-ezhâr 77, 117, 188
Zülfe-dâr 77, 117, 121, 157, 198
Zümür-rüd-fâm 77, 117, 121, 159, 200

Tıpkıbasım

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

www.tuba.gov.tr

٦٤

و وصفت
کلی هر نام
یا قوت عام

یا قوت نام

بیمه کنی
از بستر عجز
بدرستی
بدرستی
و افزون
ولندانی
ای که هر روز
نایم صد
تغییر یافتی
تبع در رب
درون و بیرون
دین تبت
کامل روی
بالا می
استغفار از هر
محسوس زبانی
و تو خانی سله
رشته زبانی
کلیش را از انامنه
و مفر
حکمت ما را
نکی در دین
بر با بر
قلمرو صابر
تو را
و تو
بدرستی
در دین
و تو
بدرستی
قلمرو صابر
تو را

ما رویم

اول هر سیم جمله ششده
برند

یا قوت اجر
یا قوت حوا
یا قوت برک
یا قوت نیک
یا قوت فام
یا قوت
یا قوت
یا قوت
بد بیضا
یشل ملك
بکانه کلشن
یکدانه

داری ملا
تاریفی
نوزن با
مصطفی
شیخ
جلالی
تذکره
جمالی
کلیای
تاریفی
احاطه
اشکالی
شیخ
فقیهانه

در شرق از سر لوجه
او ذره او صاف حسن
یا قوت

صحت مند نه زحمت
یکدانه

isi

طنبوری خاوه	ماون سیم	<p>نوشته در میان قفسه های کتاب در روزهای و ماهی ایله دئی بن نوزدم سائولون و سوزون اطوارنه فصلنامه و محمدن کوناه نایم مایونوی کتابه فاقا روزنه کتابه سی محرابی و قالمز دسیرا تفاق اولدئی برکلی مر اربا اولد و سخا الوند خمالش طرفدن ایچ کلرک بایندن بیاضون مایان و آنکمال ایچ کلرک رکندن نقطه سال رضایه اولدئی طنبور سوزون محسوس در سوزون مایونوی</p>	رحمیه
اکرانچی	حلا نیه		
اولیاراره	مایون		
شیخ	محمد		
اما صالح افندی	عمر		
اما صالح افندی عثمان افندی	هموار در روزهای آل و بناقی ایله در بکلری سنجوی و باریک میرا هر ونیشتری تیغلی ز بر صبا نندن کشیده فیگلری صاری بی کاجدن ریشی		هو شربا
بعلی حاجی	لاهور		
شیخ	لاقطبر		
	فی حرفه النبیه		
			<p>اولد کوناق در روزهای و سوزون ایله دئی بن نوزدم سائولون و سوزون اطوارنه فصلنامه و محمدن کوناه نایم مایونوی کتابه فاقا روزنه کتابه سی محرابی و قالمز دسیرا تفاق اولدئی برکلی مر اربا اولد و سخا الوند خمالش طرفدن ایچ کلرک بایندن بیاضون مایان و آنکمال ایچ کلرک رکندن نقطه سال رضایه اولدئی طنبور سوزون محسوس در سوزون مایونوی</p>

۶۴

بیت صلا

بیت نما

بیت باوقوت

بیت باوقوت
 رکعت باوقوت رکندند در دو رکعت کنده رکعتی در میان اوله تا لون اید با این برافش کلک
 مورد و تخم خانیله برابر در بر کلوی با و یک و برابر

والا

ولاشان

وجنة العذاب

وحد

وحد جدا

ولو له آرا

بیت باوقوت
 رخ ز روی کار
 بیت باوقوت
 دخی بوسته باوقوت
تقدیر صلوات
 خانه شدن ایلاترا
شسته نازک لطافت
 و نراکت و قوامت
 و محبت الله ما عبادي
 سسقت ایستند **عالمه فانه**
 عادل و مؤمله و کاش
 تسمه اولدند
بیت سن و وله آرا
 رکعتی باوقوتی به فریضه
 ایلاتی با این ما ض **وله آرا**
 مورد **آرا** جزوی
 ما فی کک ثابت
کلوی باوقوت
 باوقوت باوقوت
 در **آرا** باوقوت

فاسمه باوقوت
 قاریقی
 سو باوقوت
 طبری
 رامه زاره
 شیخ
 علی حاجی
 بره زاره
 اسکادی
 بن

ولاشان
 ولوله آرا

بالک وسفید و آنچه در انای سبج هار شکند در

قبر مزاره	نوع شرابی
حامد الله عطا الله اندری	نوع صدیه
وله	نوع صدیه
طنجه	فی سما
اما	نوع ضالی
ابوبی	نوع سبج
ابراهم	نوع فنان
کولج	نوع طربک کرتی قریب کلزک با این وین غایت بالک وسطیف و باض فی کتا بردن و باقی بولند در قتل و صاری و تخم قد ن بر بر کلزی تا ملند فیض شاه بندن ایود در صد از ناض اوله مخم نوع ملکون
محمدتک و قالیچ	نوع حلین
ابوبی	نوع العلیغی
اسکدری	نوع محمود

مناست اوزن

آل و مجلدن کلز با اینک ابر و مخموی تا ابراج کرده مخی و لا نوزده بر منایف

نوع حلین
نوع طربک
نوع صدیه
نوع شرابی
نوع ضالی
نوع سبج
نوع فنان
نوع ملکون
نوع العلیغی
نوع محمود

نوع حلین
نوع طربک
نوع صدیه
نوع شرابی
نوع ضالی
نوع سبج
نوع فنان
نوع ملکون
نوع العلیغی
نوع محمود

نوع حلین
نوع طربک
نوع صدیه
نوع شرابی
نوع ضالی
نوع سبج
نوع فنان
نوع ملکون
نوع العلیغی
نوع محمود

نوع حلین
نوع طربک

نیرکشون

سز نظوروی

سز عینت بر لوه سوبه آماده و سوبه سینه سنه ناله بلع بر آرن روز و لوه نوز
 جگر معلول و کان او صاف سیم و دوزی مبارتا از عا ران اله تیره و ناز حقیقت
 غم و ازلدی

نیرخ آشنی

بکوی تو آل در بن نایق قیلاری مورد نیم خانه سیله برابر کتا بزی خفی
 زینوی برکوی بارک و برابر قیلاری صفتدن کشیده دوزکی نایق
 و غیر اوال ایله دعتر

نیرخ اغونی

دکی بین کوز ایله و باجیه قریب آق نایق اله نلون ایدد برکوی برابر
 و بارک قیلاری صاری شی تا به در نیتلاری

نیرخ الماس

بکوی لوه قیصر الماسی بن بیاض و سفید و از نزلوه قیلاری سازه نیتلاری
 کمر برکوی باغای و یارلیش برابر دوزکی و نوز کوه برکوی نکل کنار دوزکی
 بر مقدار لولی کورتر و یارلیق و باغی ایله حوزر سائلوی جوتو کتا به در

نیرخ الماس

بکوی لیلای بن سفید قیلای ساه قیلاری بلای تمیدن کشیده کوبه
 اندام و حج برکوی نوز عا قصیر کتا به لری نیم کادوردی کتا به

نیرخ الماس

نیرخ الماسکون

بکوی الماسی قیلاری موردی کتا به در نیتلاری صفتدن برکوی بارک و برابر

نیرخ الماسی

نیرخ باز

نیرخ نایی

نیرخ خوشک

نیرخ وار

نیرکشون

سز عینت بر لوه سوبه آماده و سوبه سینه سنه ناله بلع بر آرن روز و لوه نوز
 جگر معلول و کان او صاف سیم و دوزی مبارتا از عا ران اله تیره و ناز حقیقت
 غم و ازلدی

نیرخ آشنی

بکوی تو آل در بن نایق قیلاری مورد نیم خانه سیله برابر کتا بزی خفی
 زینوی برکوی بارک و برابر قیلاری صفتدن کشیده دوزکی نایق
 و غیر اوال ایله دعتر

نیرخ اغونی

دکی بین کوز ایله و باجیه قریب آق نایق اله نلون ایدد برکوی برابر
 و بارک قیلاری صاری شی تا به در نیتلاری

نیرخ الماس

بکوی لوه قیصر الماسی بن بیاض و سفید و از نزلوه قیلاری سازه نیتلاری
 کمر برکوی باغای و یارلیش برابر دوزکی و نوز کوه برکوی نکل کنار دوزکی
 بر مقدار لولی کورتر و یارلیق و باغی ایله حوزر سائلوی جوتو کتا به در

نیرخ الماس

بکوی لیلای بن سفید قیلای ساه قیلاری بلای تمیدن کشیده کوبه
 اندام و حج برکوی نوز عا قصیر کتا به لری نیم کادوردی کتا به

نیرخ الماس

نیرخ الماسکون

بکوی الماسی قیلاری موردی کتا به در نیتلاری صفتدن برکوی بارک و برابر

نیرخ الماسی

نیرخ باز

نیرخ نایی

نیرخ خوشک

نیرخ وار

بکوی پنهان خدیجان نازداری کچی کلکوفی نه سفید و بی کتا به در نیتلاری
 برکوی بارک و برابر دوزکی موردی کتا به در نیتلاری و نوز بر مقدار بیاض ایله

نیرکشون

سز عینت بر لوه سوبه آماده و سوبه سینه سنه ناله بلع بر آرن روز و لوه نوز
 جگر معلول و کان او صاف سیم و دوزی مبارتا از عا ران اله تیره و ناز حقیقت
 غم و ازلدی

نیرکشون

نیرکشون

سز عینت بر لوه سوبه آماده و سوبه سینه سنه ناله بلع بر آرن روز و لوه نوز
 جگر معلول و کان او صاف سیم و دوزی مبارتا از عا ران اله تیره و ناز حقیقت
 غم و ازلدی

نیرکشون

سز عینت بر لوه سوبه آماده و سوبه سینه سنه ناله بلع بر آرن روز و لوه نوز
 جگر معلول و کان او صاف سیم و دوزی مبارتا از عا ران اله تیره و ناز حقیقت
 غم و ازلدی

اصطلاحه مورف ریشی ایا الله مورف اوله جلی آری ایلدی و ایلدی

نیرکشون

جلی

نام و ناماد

جامی

سلیما

برلور

جامی

مورد

شیخ

مورثدن

اصالح

جامی

سلیما

تغاری ثلثانی مع کثیره ماد و انالی ترخی ادا صدکده

محمد علی
شیخ
ولی الله
ولی الغنی
سیدی
کراسچی
عبدالله
استی
عزت علی
ولی الغنی
سیدی

نور چین
نور چین
نور جان
نور جهان
نور زیبا
نور سپید
نور العین
نور العین
نور العین
نور العین بی عین
نور القلوب
نور مجسم

نور چین
نور چین
نور جان
نور جهان
نور زیبا
نور سپید
نور العین
نور العین
نور العین
نور العین بی عین
نور القلوب
نور مجسم

نور چین
نور چین
نور جان
نور جهان
نور زیبا
نور سپید
نور العین
نور العین
نور العین
نور العین بی عین
نور القلوب
نور مجسم

نور چین
نور چین
نور جان
نور جهان
نور زیبا
نور سپید
نور العین
نور العین
نور العین
نور العین بی عین
نور القلوب
نور مجسم

نور چین
نور چین
نور جان
نور جهان
نور زیبا
نور سپید
نور العین
نور العین
نور العین
نور العین بی عین
نور القلوب
نور مجسم

نور زیبا
نور العین
نور العین

نماز برای اوج برگی مانی تحریر اوج برگی بی کتابه در مذهب سلسله سنیوب اشرف المذنب

نشاط آور

نشاط افضل

نشاط افکن

نشاط بخش

برگی آید که در باغین باض صفت صافی تمام تا سبزه را بر کوهی بادای و
 او صوری با رنگ صبر بر شوی باوی میانه کن کشیده دور کوی مرکز و کوی
 باض صغیر المله دونه ۶

نشاط بیا

بام زده استی افند

نشاط افکن

باز بجز او صافند و سینه عالی بد

نشاط بخش

بگری آید که در باغین باض صفت صافی تمام تا سبزه را بر کوهی بادای و
 او صوری با رنگ صبر بر شوی باوی میانه کن کشیده دور کوی مرکز و کوی
 باض صغیر المله دونه ۶

نشاط بیا

بام زده استی افند

برگی کلونک نعلی مور

نشاط آور

نشاط افضل

نشاط افکن

نشاط بخش

نشاط بیا

نشاط آور

نشاط افضل

نشاط افکن

نشاط بخش

نشاط بیا

دفعاً
قره ملا
صحبك
کونهای
شیخ
ملا
دربار
صحت
جایی
شیخ
قره ملا
لرینه
همه
آمد

نجم سحر
نجیب
نخبه لانهار
تخت آرا ۱۱۳
تخت آرا ۱۱۴
تخت آرا ۱۱۵
تخت آرا ۱۱۶
تخت آرا ۱۱۷
نجم سما
نجم سما
نجم سما
نشاط
نشاط آرا

بیاض و نارنگد
اسم اول عالم آرا ایدی او صاف حسرتی و کلا راسی کنار صحیفه ده در
صاری قملی درو بیاض الیه آمیزش ایدر کلر کند
سبز پرورده جلوه بجنای ساحه ظهور اولوب وصافی کنار صحیفه
تربیحی در

تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا

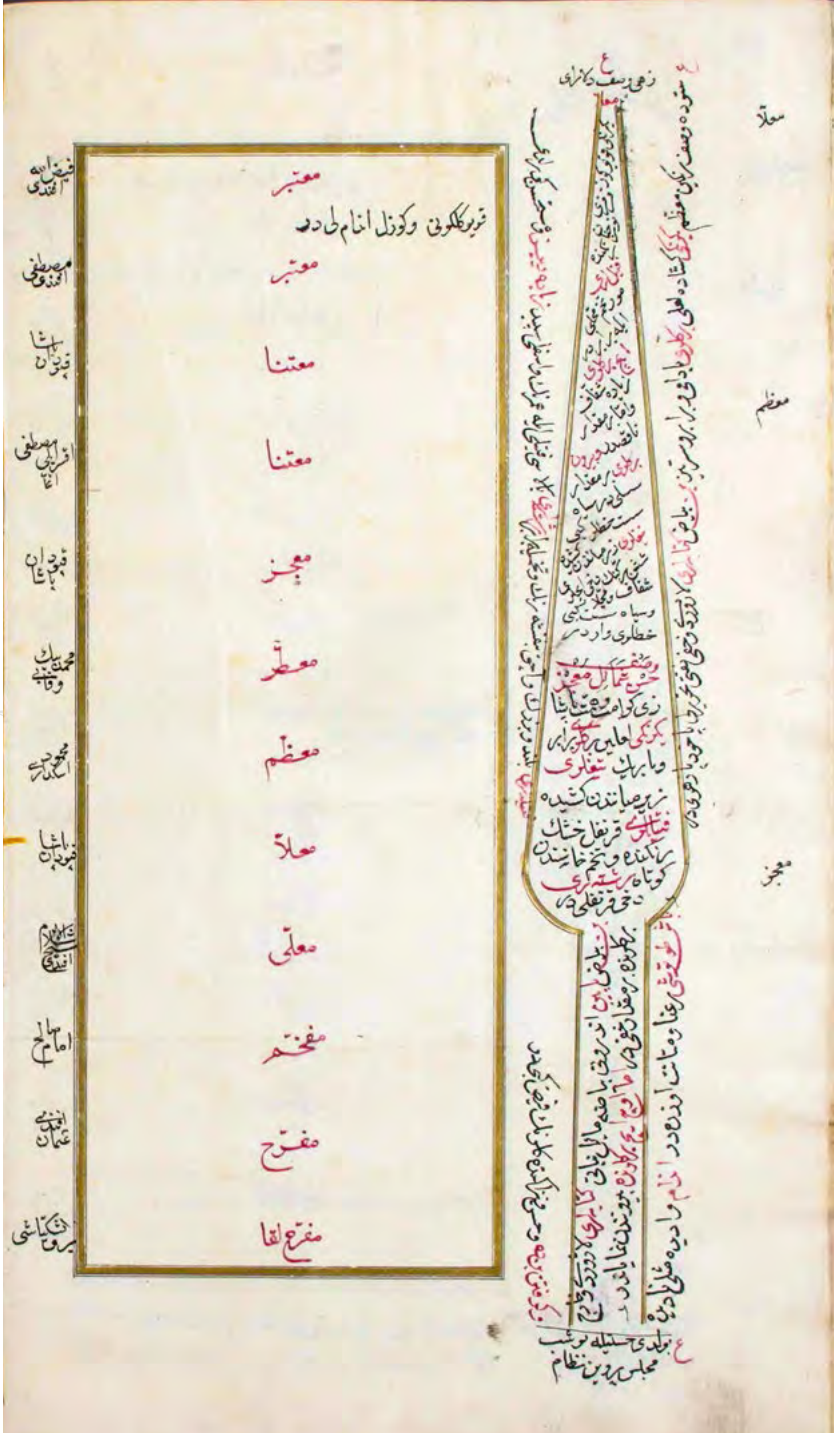
در صفت رنگ دلگت تخت آرا
در رنگی تا لوصاری الیه
که مایل ترنجی در رنگی
زیاده باریک و برابرو
سخنی برادتی بینند
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا

تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا

تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا

تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا
تخت آرا

سنجدی	مهابه	او صاف حسن مهربان
فنونان	معتاب	مهربان
سختی	معتاب	دور از آینه... مهربان
مترافی	مهر آفرینا	بهره مند... مهربان
مشق آوری	مهر آفرین	مهربان... مهربان
شیخ	مهربان ۱۱۳۱	دوره... مهربان
شفا آنگاه	مهر چرخان	مهر خندان
شیخ	مهر ضیا <small>لا اله الا الله محمدی و آله</small>	مهر آفرین
حاجی اسمعیل	مهر کلبا	
بیمانا	مهر کلبا	
شیخ	مهر کلبا <small>همان زدی چندان کنی در ناله در که عذبله با با سی کجی در غلی بودی</small>	
شفا آنگاه	مه نو <small>مافی غلامتی وار در... بهم ظهوری</small>	

بشای محمد چلی	مرجان پانچ	آل و قلی صاری در	مستانه
شاه احمد تاسلی پانچ	مرجان بیکو	باونجی اولنده حرکت ابرها محمد که بر اسمله ضبط اولتق لارم کلد کج فری واجناسی هینه مین اولدی	لباس مین باونجی پانچ زکی ذیشان مرکتی در برکلی بارلر بر ابرها تیلری میاندن کشیدن قتله سیه تخم قوزن برتر تیلری راقوز
مصلحتی	مرغوب	مزان کلخ	مستانه
استغزاده	مرورید	مزان کلخ	مستانه
سلیمان	مزان کلخ	مزان کلخ	مستانه
شیخ	مزان کلخ	مزان کلخ	مستانه
سلیمان انا	مستانه	مستانه	مستانه
مردان انا	مستانه	مستانه	مستانه
ابو ولی اغدی	مستانه	مستانه	مستانه
برق بشای	مستانه	مستانه	مستانه
سلیمان انا	مستانه	مستانه	مستانه
ابو ایلام بشای	مستانه	مستانه	مستانه

کندی ضبط لوزده دوزک کوز نسبه لوب کاپرسی مای در

شیخ اسلام سلله اسلام حضرت لوزیک کلشن لوزی کوا متلوزن برازنده ساشه ظهور
اوانه انزلوننده که زکی مور و مباحن الیه دوزن بر کلوی تجوی تیلری بر مینانده

صفحه نو و قلی صاری در

سیرت ائمه	اعل رخش	<p>فرفع بود بگویند همه رنگی غلامی که نینسند در گویند تا بر روی کند که در مویان بود در حسن و در</p> <p>فرفع بود بگویند همه رنگی غلامی که نینسند در گویند تا بر روی کند که در مویان بود در حسن و در</p> <p>فرفع بود بگویند همه رنگی غلامی که نینسند در گویند تا بر روی کند که در مویان بود در حسن و در</p>
نواز از ابراهیم جلیله	اعل پوش	
طوغا را با ابا اسکنداره	اعل پیکر ۱۱۰۹	
کلیدی از شیخ	اعل رخسار	
شیخ	اعل رنگ	
مصطفی انقا	اعلین تن	
اسلامیان	اعلین قبا	
سوابشی	لمعه	
سنت افندی	لولو	
کراسه بی	لیلاف	
سختی افندی	لیلاف	

مناست و لطافله عالم آرا و مطبوع حضرت افزا اولوس کراسه بی بر روی
 از لوزن در

در روزنه بر فروش لطافند و متعلق زیر همانند در کشیده و قلمه و در زخم خانه سندن کوتاه
 در سینه از بی باسی و منبلی ابله تو عار کنی با سنی با سنی کتاب لری علی السور بر روی موافق

فرفع بود بگویند همه رنگی غلامی که نینسند در گویند تا بر روی کند که در مویان بود در حسن و در

فرفع بود بگویند همه رنگی غلامی که نینسند در گویند تا بر روی کند که در مویان بود در حسن و در

فرفع بود بگویند همه رنگی غلامی که نینسند در گویند تا بر روی کند که در مویان بود در حسن و در

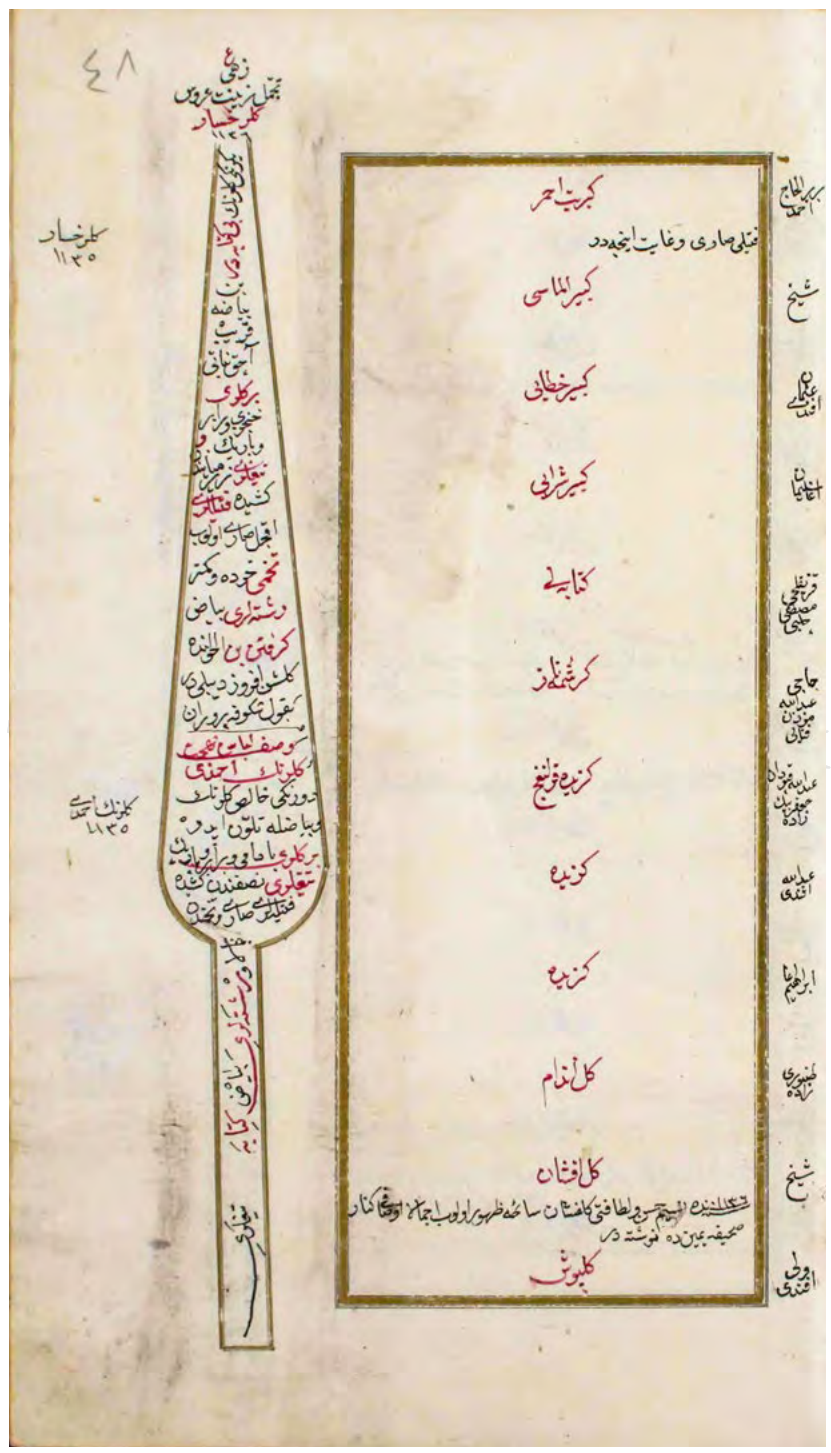

کلزک قوی
 کلزک سلم
 کلزک
 کلروی
 کلر بز
 کلزبیا
 کلزبیا
 کلزبیا
 کلزبیا
 کلشن آرا
 کلشن آروز
 کلشن بیا
 کلشن پور

در وقتیکه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...
 کلمه ...

کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...
 کلزک ...

کلزک قوی
 کلزک سلم
 کلزک
 کلروی
 کلر بز
 کلزبیا
 کلزبیا
 کلزبیا
 کلزبیا
 کلشن آرا
 کلشن آروز
 کلشن بیا
 کلشن پور

و بارك و باد و دروشن كند و تهلری كسرتن بر میانند كشد و درین
دسته نده بن سید انعام بنوه گلگون در عشا یونك و شفاف و معرکه
آكرای مصاف بر گلد در

فیض کرم
فیض مجلا
فیض مصر
فیض نو
فیض نسیم
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

بروز نرینه
جمین
شایخ
دغزی
فیض آقه
مردانه
ایطمان

تا قصیده بر کلونك كتابی كز دردی خورلی درونی سید بزم بزمی
فیض برود نایشه می

فیض کرم
فیض مجلا
فیض مصر
فیض نو
فیض نسیم
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض نسیم
کشتن فیض نسیم
فیض نایب
فیض بزم
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض سیاب
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض بزم
فیض بزم
قبایرید

فیض کرم
فیض مجلا
فیض مصر
فیض نو
فیض نسیم
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض کرم
فیض کرم
فیض مجلا
فیض مصر
فیض نو
فیض نسیم
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض مجلا
فیض مجلا
فیض مصر
فیض نو
فیض نسیم
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض مصر
فیض مصر
فیض نو
فیض نسیم
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض نو
فیض نو
فیض نسیم
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض نسیم
فیض نسیم
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض نایب
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض نشاط
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض سیاب
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

وصف فیض بزم
فیض بزم
قبایرید

فیض کرم
فیض مجلا
فیض مصر
فیض نو
فیض نسیم
فیض نایب
فیض نشاط
فیض سیاب
فیض بزم
قبایرید

فره‌ریز گلشن آرا و لند در کدها با شاه‌فره‌ری شمه اینده

فره‌شاد

اجدا غابستد به سید زنگی کوز دیباجی غیلری مور کابه سی
چال خرد کند و منجلی لند

فرخ

بکون کندی بر کولی بارک مبر به بلند و خجری غیلری ابای مساند کندی
کتابه فرودی و بادای رحمان بوسته غیلری مور و خم خانستند
کتابه مرشتری نانی

فرزین

مرئی جملا کبری و کندی رکله کتابی دارد بر کولی بارک ابوی
نجدی

فرزین آلی

چینی نانی به ماثل کبری در بر کولی مزایه بارک بر غیلری صادی
سرخ بن دیب طومنه با بختی چی در اتمای مطیع دین

فرید

فرید جهان

فرید الله

فرید سلیمان

کندیک ضلعی لند نهی آجوز دیباجی کتابی مانی غیلری مور در
با بر چی کتابی و با بر چی به مشایخی دارد در **فرید** مشایخی دارد

فرید الله

فرید سلیمان

بیکون آجوز غیلری
کتابی مانی غیلری مور کابه سی
چال خرد کند و منجلی لند

فره‌ریز گلشن آرا و لند در کدها با شاه‌فره‌ری شمه اینده

فرید الله

فرید سلیمان

حاجی ملا

شیخ

فرید الله

شیخ

اسلام

شیخ

سویاشی

حاجی

اسماعیل

فرید الله

سویاشی

شیخ

اسلام

شیخ

فرید الله

شیخ

بیکون آجوز غیلری
کتابی مانی غیلری مور کابه سی
چال خرد کند و منجلی لند

فرید الله

فرید سلیمان

کندیک ضلعی لند نهی آجوز دیباجی کتابی مانی غیلری مور در
با بر چی کتابی و با بر چی به مشایخی دارد در **فرید** مشایخی دارد

فانوی
جای ابراهیم
شیخ
للاج
علی
جای
امامان
امام

عروس
عروس
عروس چین
عروس بلخی
عروس کلان
عزت پروا
عزت قاب
عشوه باز
عشوه باز گل

۴۴

عروس
عروس
عروس چین
عروس بلخی
عروس کلان
عزت پروا
عزت قاب
عشوه باز
عشوه باز گل

عروس
عروس
عروس چین
عروس بلخی
عروس کلان
عزت پروا
عزت قاب
عشوه باز
عشوه باز گل

عروس
عروس
عروس چین
عروس بلخی
عروس کلان
عزت پروا
عزت قاب
عشوه باز
عشوه باز گل

ظرف نشو

عالالعمال

عالیتبار

عالی ذات

عالیشان

عالیقصد

عالیقصد

عالی منش

عالم آسرا

عالم آسرا

عالمبها

ظرف نشو

ع زبور و آراش عالمها بگوئی که قریب قرنی دور کی یکی تو یولا وزین جا بیجا
بر کروی تارنه سانی و بنفش کو سزین بختاری بر کروی بارلب و شجری

دور کی ای صبح دور کی باض رکوز الیه دور سی باض صبح ختیار صاری ختیار
فانتصد بر کروی شجری و بلند و بر آتقای رضی دور ج کما و کما

دور کی ای صبح دور کی باض رکوز الیه دور سی باض صبح ختیار صاری ختیار
فانتصد بر کروی شجری و بلند و بر آتقای رضی دور ج کما و کما

بردی پروین کجی معیت حسن

۴)

مشاورانه آلاء
بر تو ز سار و سقا

ضیاء اولند

ضیاء میسر

ضیاء اولند

طالع کلشن

طاش کلن

طراوقنا

طوب مرتز

طوبزل

طالع شمس

طنانز

ظرافتقا

محمدیك

غما آقا

محمدك

سواباشی

شیخ

میردیان

افندی

ماچی

میرجان

شیخ

بازار و
برای
نرم و
کشیه
صافی و
سازند
بالا
بوکنده
اموج
فربست
آقا
ایچوری
دندان
کنا
کبرجی
حقه
دروزی
و

نزدقنا
بار
آفرانی

مشاورانه آلاء
بر تو ز سار و سقا
کنا
کبرجی
حقه
دروزی
و

صهارناک
صنع حق
صنع خدا
صهارناک
صوکان زیاده
صاری ثلثی
صاری ثلثی
صیا بجغ
صیا پاش
صیا برتو
صیا نما

صهارناک
صنع حق
صنع خدا
صهارناک
صوکان زیاده
صاری ثلثی
صاری ثلثی
صیا بجغ
صیا پاش
صیا برتو
صیا نما

صهارناک
صنع حق
صنع خدا
صهارناک
صوکان زیاده
صاری ثلثی
صاری ثلثی
صیا بجغ
صیا پاش
صیا برتو
صیا نما

صهارناک
صنع حق
صنع خدا
صهارناک
صوکان زیاده
صاری ثلثی
صاری ثلثی
صیا بجغ
صیا پاش
صیا برتو
صیا نما

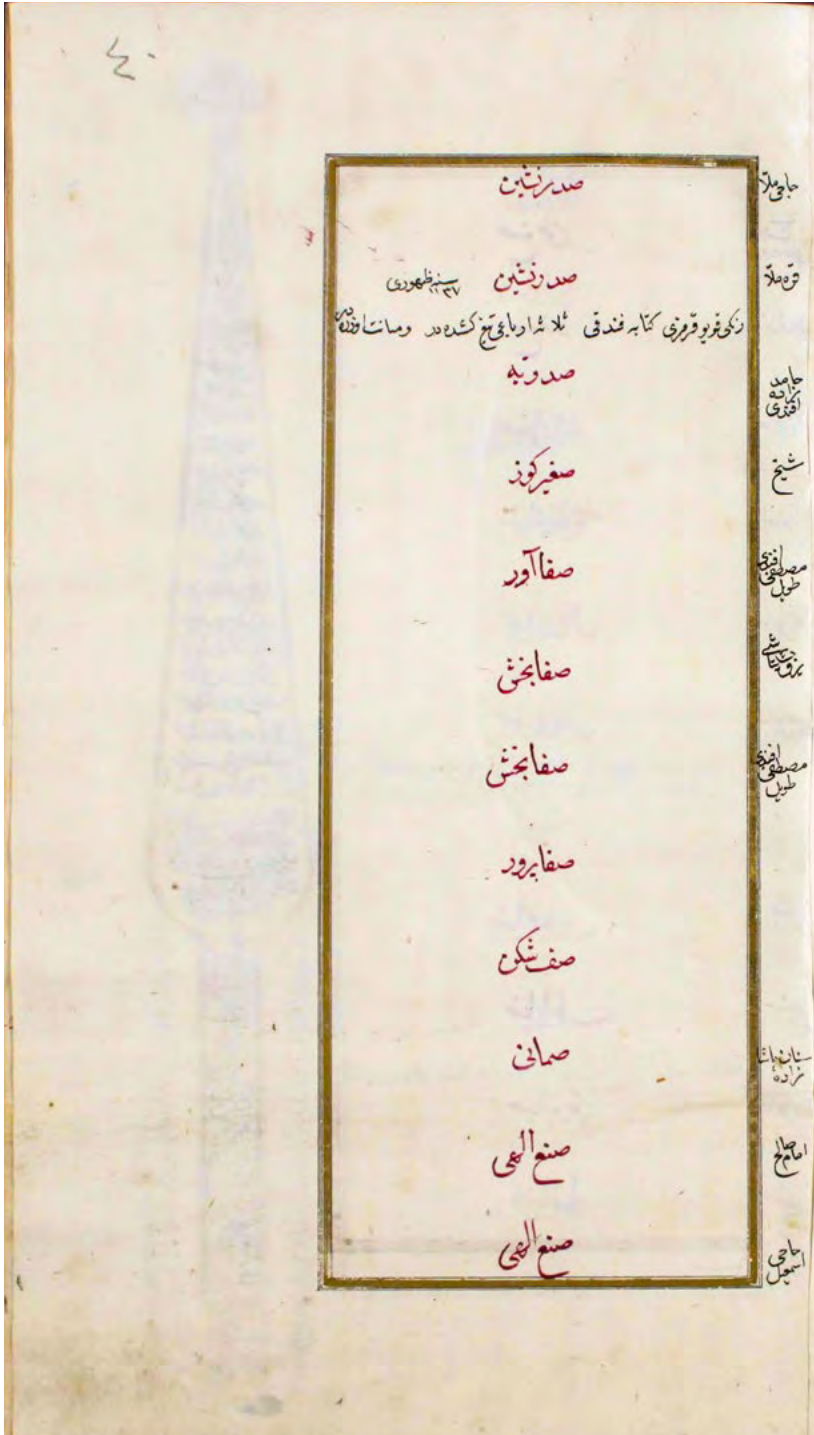
مصطفی
تذکره جی
حاجی ملا
امامزاده اسکندری
حاجی اسمعیل
حاجی اسمعیل
عثمان اودی
شیخ
حاجی احمد
شیخ

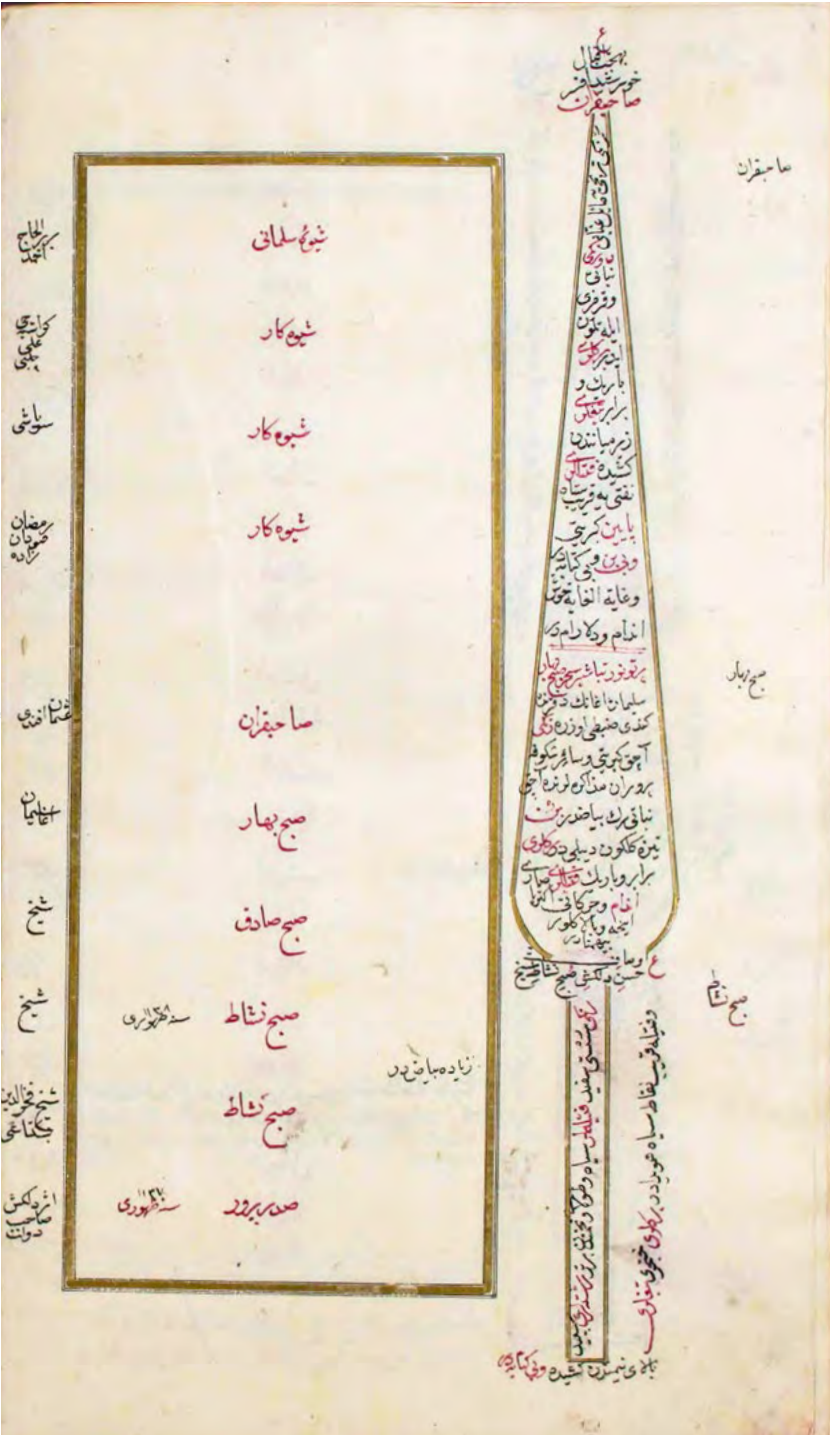
صهارناک
صنع حق
صنع خدا
صهارناک
صوکان زیاده
صاری ثلثی
صاری ثلثی
صیا بجغ
صیا پاش
صیا برتو
صیا نما

صهارناک
صنع حق
صنع خدا
صهارناک
صوکان زیاده
صاری ثلثی
صاری ثلثی
صیا بجغ
صیا پاش
صیا برتو
صیا نما

صهارناک
صنع حق
صنع خدا
صهارناک
صوکان زیاده
صاری ثلثی
صاری ثلثی
صیا بجغ
صیا پاش
صیا برتو
صیا نما

صهارناک
صنع حق
صنع خدا
صهارناک
صوکان زیاده
صاری ثلثی
صاری ثلثی
صیا بجغ
صیا پاش
صیا برتو
صیا نما

شوق آینه عشق آینه شبنم است ظاهر دل و باطن بر کرد او مهر شوق غریب کو خوشه

عزت بیک	شوق آنگیز	دوستی تو در روزی که با من بودی باید که منم میزبانی و ملبوس بر یکای غایب عالم بالین کوی و آرزوی و با دمی	شوق آنگیز
داماد زاده آغدی	شوق آنگیز	تو که شوقی کتابی جاری و لای زردی صغی مشاهد در تپناک خود و صورت خود کویه رشتت در این	
داماد زاده آغدی	شوق آرد	انگام و اوضاعی لطافت وزنات و وزه کندی مخصوص و رادی در	
عثمان اغدی	شوق بخت	ملکت شوقش عشاق کوئی آنشی بغلی مسائلا کشید بر لبی باو لب و بر لب فیه لب	شوق بخت
حاجی ملا	شوق بخت	مورد در روزی که با من بودی باید که منم میزبانی و ملبوس بر یکای غایب عالم بالین کوی و آرزوی و با دمی	
نمض آغدی	شوق تانی		
شیخ	شوق برز ۲۷		
قره ملا	شوق قیاب		
ساجد زاده آغدی	شوق یونان		
امام صالح	شهر پریا		
علی پاشا آغدی	شهرها		

یکی شوقدن تو بواختام کوشش تو بر او مان لو نه صفا به دور بن کبرتی فتالوری

سایه قریب و بر کلری ادا شد بر تپنوری نه سفندین دوری او که خوشی تانی
ایله در قیاب اعلی سسلر کو سیرین کوزین بر مقدار انکال کومر و کتابی

شوق آنگیز

شوق بخت

شوق آنگیز

شورآهنگ

۴۸

دردی باشه فرزند زلفی
 دوزخه طلوع رهنای
 عشق زیند
 دردی باشه فرزند زلفی
 دوزخه طلوع رهنای
 عشق زیند
 دردی باشه فرزند زلفی
 دوزخه طلوع رهنای
 عشق زیند

شوق نما

شس برور

شس جهان

شع کلشن

شور آهنگ

شورین

شوق آمل

شوق افروز

شوق افزا

شوق افزای

شوق افکن

شوق آمیز

الکداری
 محمود
 لعل افغانا
 طویل
 برزجاج
 الکداری
 فیضیه
 انوری
 انوری
 حاجی اسمیل
 سلیمان
 سلیمان
 حاجی اسمیل
 عزیز

دردی که کوز دنیا فی المله غویل برور برکوی باد و بر سر تریز نیلوی نصفه
 قریب پای میان کن کشین فی تللی صاری تخم ناستن
 سیدین شوق آمل

ختم نامه
 نامعلوم
 عشق باغی از منزه
 دردی باشه فرزند زلفی
 دوزخه طلوع رهنای
 عشق زیند

شوق افزا

در نکات شرح و وصف بیان

شعله

باز باری
و بر سر
و بر سر
بر سر
در سر
و بر سر
ز یاد تراض
صمیم
و منور
نمایند
شش رکنه
لازوردی
بر کلون بلند
نقار
نخندن
رشته
و درها ن سیدنا

شعله

شعله افکن
اسکاری حاجی مکر نخندن شعله سنده سوانا از ساعه ظهر اولی

شعله
وزیر مشا ارایه صفر بزرگ در صنفه هشت آثار و نر نخندن شعله صلع
بر آن زمانه ظهور و زهتقزای سر شیشه بزما که سرور اولوب مشاعده اولان
اوصافی کنار بجهتده نوشته دد

شعله بار
در روز کوزی و زیاد با ضایله نولناید باکی زیاد باران و بر سر شعله ای
کشیده شعله ای مور بنشی و نخندن و زنی کاه در عاقبت ایجه مانند بخش اروز

شعله باز

شعله باش
یک یکی قوبر قرمزی پایین النون صا ریشی فیلداری مور کتابری
طولانی نفق بر کلهی بار و بارک و مجله و فاشلی دور یکی یکی
قوپولا نوب کتابری بخوابد شعله دار

شعله ریز

شعله کوه
سکی ارفغانی و باد بخانی بینده در کتابری اوج بر کینه هو بل تغاری
نصفندن بر کلهی بارک و بر سر

شعله کستر

شفق پوش

شفق ریز

رسانه سن بدانی شفق پوش کوه کوروز در کوهی با صبح قوبر اولی به مدبر
بن با صبح شعله ای می

شعله ریز
شفق پوش

شوخ
عبدی
شوخ
اگرادی
محمود
سید امام
سید امام
سید امام

مصراع
آلندی فرقه شکر سعادت
آهیدی در کتله

عشق انعام
طوبی حلاله

عشق انعام

قاروچی

سلیمان
قاروچی
و خدیجه

سلیمان

اسطوخودوس
سزاده

شیخ

طوبی حلاله
سزاده

کرمی
عبد

عشق انعام
طوبی حلاله
سزاده

سیم سعادت

سیم انعام

سیم درون

سیم بدین

سیم مرغ

رنگی فرو کوز کتابی مانی فنیلی مور

شادی بخش

شادی پیرا

شاه نوان
سنه ۱۱۶۷ هجری

شاه شکوفه

شایسته

کرکی قوبیلاقی باض ایله نون ایدر برکلی اربک جزوی ناقص شین و برز تنبیه

ایلی نه نکشیره کما لری با زهری نواعا نایق اوزدینه قورمانی فنیلی خنوی
نختم خاندنندن نوتاه مرشته لری برکلی

سیم سعادت

سیم بدین

سیم مرغ

شاه شکوفه

کرمی قورمانی
عشق انعام
طوبی حلاله
سزاده
قاروچی
سلیمان
قاروچی
و خدیجه
سلیمان
اسطوخودوس
سزاده
شیخ
طوبی حلاله
سزاده
کرمی
عبد
عشق انعام
طوبی حلاله
سزاده

آلندی فرقه شکر سعادت
آهیدی در کتله

کرمی قورمانی
عشق انعام
طوبی حلاله
سزاده
قاروچی
سلیمان
قاروچی
و خدیجه
سلیمان
اسطوخودوس
سزاده
شیخ
طوبی حلاله
سزاده
کرمی
عبد
عشق انعام
طوبی حلاله
سزاده

46

توخت انوشیروان
سلطان بزرگ

سلمان پاک

سویلی شریف

سلطان جهانگیر

سلطان پاک

سجایی

سجایی

سجایی

سجایی

سجایی

سجایی

سجایی

سجایی

سوسنی

سویلی سلمانانی

سه سزک

سهر السجاده

عماد الدین

المامون

کراچی

جامعہ پلوچ

مصطفیٰ

عزیز چاہ

کلچر ایسوسی ایشن

پوسٹل ایڈریس

غزنیہ تارین

قادیانی

المامون

اسٹیٹ لائبریری

احمد آباد

کراچی

کونکی موروسنی کونکی
تقلید از سیاہ ختم
خاندان سلطنتی ہر پادشاہ
بیاض کتابت از عارف
جلت ختم بر بن عالی شان
و چند سی گنبد در کونکی
تو بر نقش و بیاض الیہ
دو روز جو کونکی کتابت
الہ و انبی و پیغمبر

میرزا حسن
میرزا حسن
میرزا حسن

۴۷

ساغر طشتن ۱۱۴۰

ساغر گلگون سنه ظهوری

ساغر لعابین ۱۱۴۱

ساغر لیز سنه ظهوری

و کا پردر دکنی بایضه خمبول بخش گلگون برنگوی اباریک و بر بر خیلای صاری و
تختین برتر بیلوی لای میا سندن کشید مشابه ضیفی بر نمده در

ساغر مشتنا

مشکله سندن مشوم برای شاه ظهور اولوب و صاق ظهور و رفته در

ساغر مصفا سنه ظهوری

ایدی رنگن شکته مرجانک صفوق ساغر مصفا نلدش

ساغر صفا

ساغر شفا

۱۱۴۲ **ساغر غرای** و نمکاه ظهوری و رخ بهای سرور اولوقه آینه کلون
حسناقی رفته زده سلك مخور و نمنا حیدنه قاعده شگوفه بر درن او زده
قبیر اولدی

ساغر زین

ساغر غنما

یکدی قرقره زین رکنه و چنانه بر مقدار بقصد برنگوی اباریک و بر و درون
بروقی جلا فیلوری بفضله موری و مخور خانه سندن برتر در کتا بری نسا
دیبلری لغتی و باهاسی مور

ساغر غنما

ساغر خوش ۱۱۴۳

مشکله ظهور و ظهوری

نشان
ساغر طشتن
ساغر گلگون
ساغر لعابین
ساغر لیز
ساغر مشتنا
ساغر مصفا
ساغر صفا
ساغر شفا
ساغر زین
ساغر غنما
ساغر غنما
ساغر خوش

ابراهیم باغ
ابراهیم باغ
آه مائل گلگوندد
شیخ
راست باغی
حاجی
حاجی
موصوفی
آبروی
ساجدی
محمود اسکندری
ساجدی
ساجدی
شیخ

سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش
سازمکنش

وصف شرح لباس ساغر خوش که رنگد و رنگ منانی به مویست و تو کوزی بن غایت
منافی رنگ برنگوی اینجه بابا می و خجری کی و اراگین و زنده بربر و لانه اراغ
و در موزن در سب و شمه ساری ساق رنگ و سنی رنگ بر برین پوست لاندردی
یم مد و رنگا آبروی مزاید و فیلوری بستی و تختین برتر شتر زدی امید انالی لایقی
توسیل

زبور باب ۱۱۵

ساغر تازان

ساغر تازان اوصاف الطوائف امان سروده در

ساغریم

و کجی باغی خیمه لوری ساه خیمه بر سر بر کلوی برادر و بارک و جوستی بر کلوی
کنا رنه خنی جا بجا ره علامتی کور سوز سیکلوی زیر میا شدن کشیدن بنا و نما
با بوی رختارن در

ساغر تازان

ساغر تازان

ساغر صها

بزرگی قول فرستادن کتاه طمشه طرفین بر دخی ساقه وار بنجه کنده کنده
با این اندرون صاردین نعللوی مغمسه مودی بر کلوی بارک و بلند اولوب
جزوی چلوی ناقصدر دوز که کنده - مریکدن قورجه سالیله دوز

ساغر عمر

ساغر کلشن

ساغر کلشن

ساغر کلشن

زبور باب

ساغر تازان

ساختن این طوائف از کجی باغی خیمه لوری ساه خیمه بر سر بر کلوی برادر و بارک و جوستی بر کلوی
کنا رنه خنی جا بجا ره علامتی کور سوز سیکلوی زیر میا شدن کشیدن بنا و نما
با بوی رختارن در

ساغریم

و کجی باغی خیمه لوری ساه خیمه بر سر بر کلوی برادر و بارک و جوستی بر کلوی
کنا رنه خنی جا بجا ره علامتی کور سوز سیکلوی زیر میا شدن کشیدن بنا و نما
با بوی رختارن در

ساغر تازان

ساغر صها

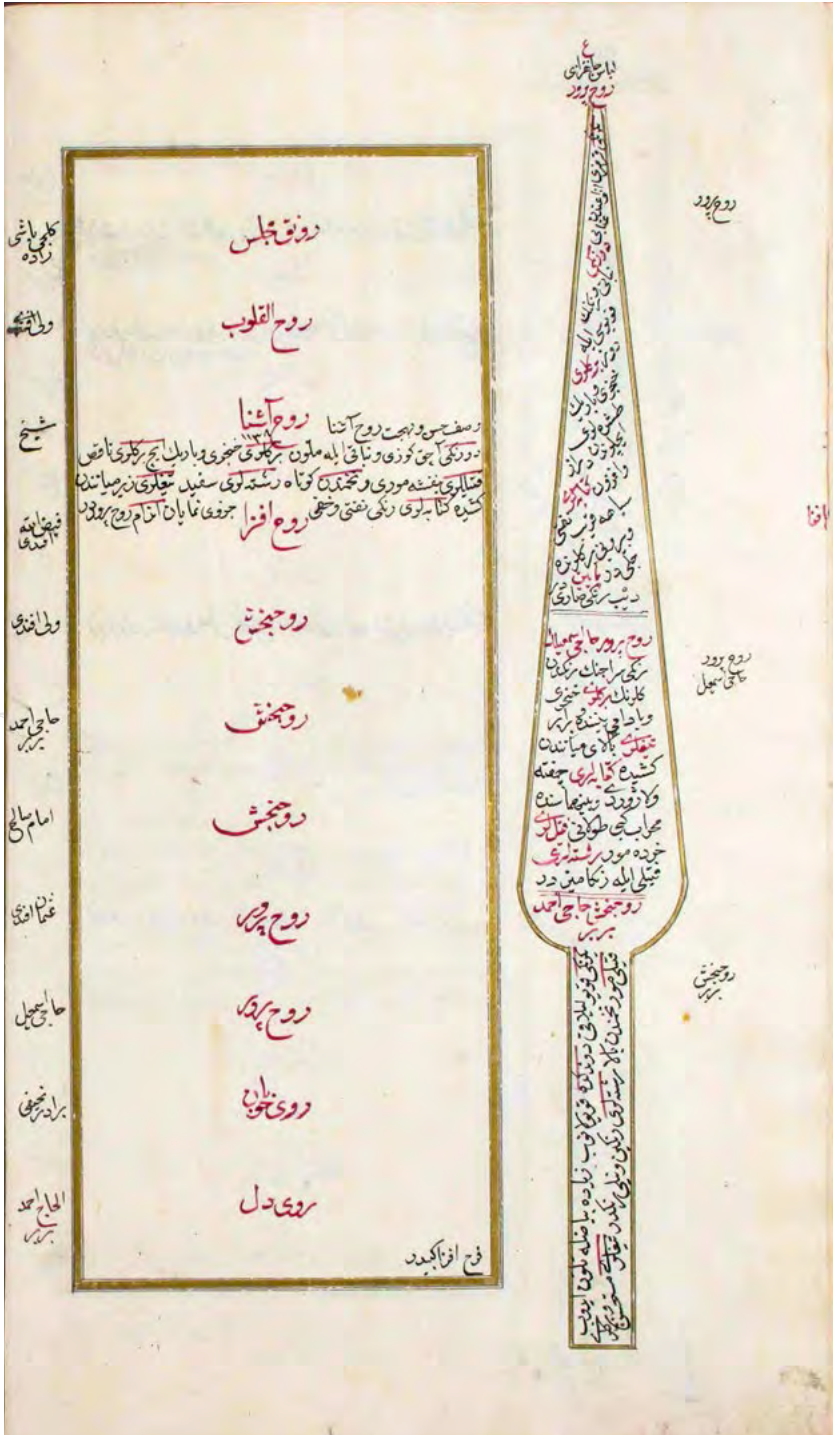
بزرگی قول فرستادن کتاه طمشه طرفین بر دخی ساقه وار بنجه کنده کنده
با این اندرون صاردین نعللوی مغمسه مودی بر کلوی بارک و بلند اولوب
جزوی چلوی ناقصدر دوز که کنده - مریکدن قورجه سالیله دوز

ساغر عمر

ساغر کلشن

ساغر کلشن

ساغر کلشن

<p>دلموروز کبکی انصاف علی باد</p> <p>منصب زینب از فری رتبه کشتن</p> <p>میرا به ساعده ظهور روز خنقزای زمگاه سرور و لولوی مصفاکاره محمدرضا</p> <p>زیر در اوصاف بنا می نیزی که یکی ایلاق به ما ملکی روزی در بینی بیاض فصیح الیه انقای لطافت او زود بن سفیده</p> <p>میرا به ساعده ظهور روز خنقزای زمگاه سرور و لولوی مصفاکاره محمدرضا</p> <p>زیر در اوصاف بنا می نیزی که یکی ایلاق به ما ملکی روزی در بینی بیاض فصیح الیه انقای لطافت او زود بن سفیده</p> <p>سیرت او نور و نورش و این چو ابدی در غایت رنگ رخسار او چون انداقت جزوی با تو جمعی خطیله</p> <p>مصفا آراش علی بن ندون که تو زوی و بیایم صفا ملون در بر چرخ ابروی عقلی ثلثا در فریشتی کتابه زوی حسی به</p> <p>رتبه کشتن</p> <p>بر شمع سر سرخ باغ وزا بدور</p>	<p>مشک کشتن</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p> <p>سعدنا</p>	<p>ماریج بابی</p> <p>غریب خان</p> <p>انصافان</p> <p>شیخ</p> <p>ایمان</p> <p>شیخ</p> <p>کافان خطاط</p> <p>ایمان</p> <p>شیخ</p> <p>مندان پهلوان</p> <p>شیخ</p> <p>میلوری</p>
---	---	--

ریشگان

ریشگان استغوی آل در

محمد علی	ریش دلبیر	
صالح انطوی	ریش خار	
محمد علی	ریش چنان	
امین علی	ریشند	
حاج علی	ریشند	

ریشته جان

کتابچه در بیان از سابع طیبی و ریشته مت نامند مایه نور او پس با او مستطین عالمی نادره بینان سکون برودان حدیابصر مطالع دلیه تجویز و غیره کتاب و تحقیقه از اردی

ریشته نان

بی کتاب در فیله لومر و ریشته برتر دورنگای حق خزوی و باطن صبح الیه سلوک برکلی ابانجی را بر هوادیک ثلثانی تبع کتیده سقده جو بر همه ده لطیف ترنجی در

ریشک افرا

یکوی با صبح زانه عزیزه کتور در ریشک دامان و ساقه متصل از مادار سرخ کتفه لولید اولور فیله لوساه تخمیه براره قرین سینه کتیده باطن صبح و کتاب در برنگر کتابه و باریک و ابانجی بنجر نشاندن

ریشک آرد

ریشک چنان

وصف عالم شرف ریشک چنان یکی کیمک و شقایق قوی لولی ریشک دادایی

۲
از چند برتر شسته سدید صبح فیللی بالای میاندن کتیده و کتیده
و اما نامه فیض نشاط اطوارش در

منبر بر و باریک کتیده ساقه قرین شمشکی کتیده درون کاغذ باریکی
 این کتاب در فیله لومر و ریشته برتر دورنگای حق خزوی و باطن صبح الیه سلوک برکلی ابانجی را بر هوادیک ثلثانی تبع کتیده سقده جو بر همه ده لطیف ترنجی در
 یکوی با صبح زانه عزیزه کتور در ریشک دامان و ساقه متصل از مادار سرخ کتفه لولید اولور فیله لوساه تخمیه براره قرین سینه کتیده باطن صبح و کتاب در برنگر کتابه و باریک و ابانجی بنجر نشاندن
 وصف عالم شرف ریشک چنان یکی کیمک و شقایق قوی لولی ریشک دادایی

ریشگان

ریشگان استغوی آل در

ریش دلبیر

ریش خار

ریش چنان

ریشند

ریشند

ریشته جان

ریشته نان

ریشک افرا

ریشک آرد

ریشک چنان

ریشگان

ریشگان استغوی آل در

ریش دلبیر

ریش خار

ریش چنان

ریشند

ریشند

ریشته جان

ریشته نان

ریشک افرا

ریشک آرد

ریشک چنان

۱ بلدی مو قد در بر ریشته جان
۲ ریشته جان

۱۱۴۶

4

صالح
افندی
حاجی
اسماعیل
غفرانی
عبد
الله
عبدی
امام
ثانی
ابو
سید
یونس
تور
کرمان
صالح
حاجی
اسماعیل
موسق
ابوبی
نور
محمد
سید
عبد
الله
سید

برکلی بوزکلی بن باغین میج قیلری موردنم خانسدن کوتاه برکلی بارالغیر
تعلوی زیر اماندن کشته تلخی حقه در دورکی باغین ولعلی کالی الماسی اله
دور برکلی صاحب بخندد میجو **دکنواز**

دکنواز

دلکشا

دویدل

دلکشا

ذوق آور سپه نغموری

ذوقش

برکلی بوزکلی در کفری و باغین اله ملون برکلی خوی در نیز و یارین بوزق ناقص
تغذای برینه کولدی تعلوی زیر باغین کشته شاوکه زاده اوله تعلیلر موذ خلیه
کتاب لرلی مولانی آردردی رشته لری قلی اله برکلی بن بجه بر مقدار میانی سکی

ذوقش

ذهبی

ذیشان

ذیشان

ذیشان

ذیشان

نکه جمعا مدفیه کولرو

عاشق
اسماعیل
سید

برکلی بوزکلی بن باغین میج قیلری موردنم خانسدن کوتاه برکلی بارالغیر
تعلوی زیر اماندن کشته تلخی حقه در دورکی باغین ولعلی کالی الماسی اله
دور برکلی صاحب بخندد میجو **دکنواز**

موسق
ابوبی
نور
محمد
سید
عبد
الله
سید

ذیشان

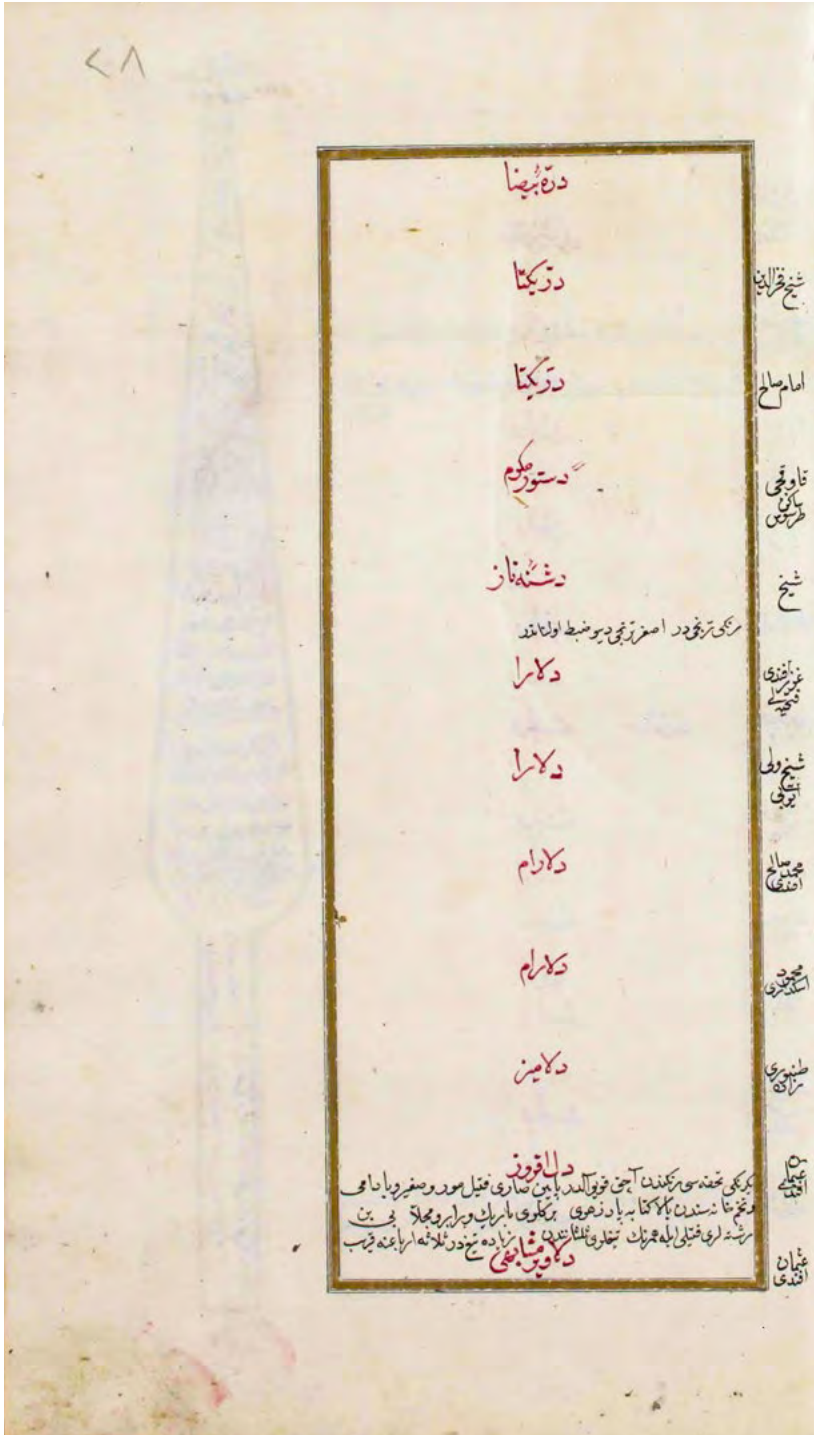
ذیشان

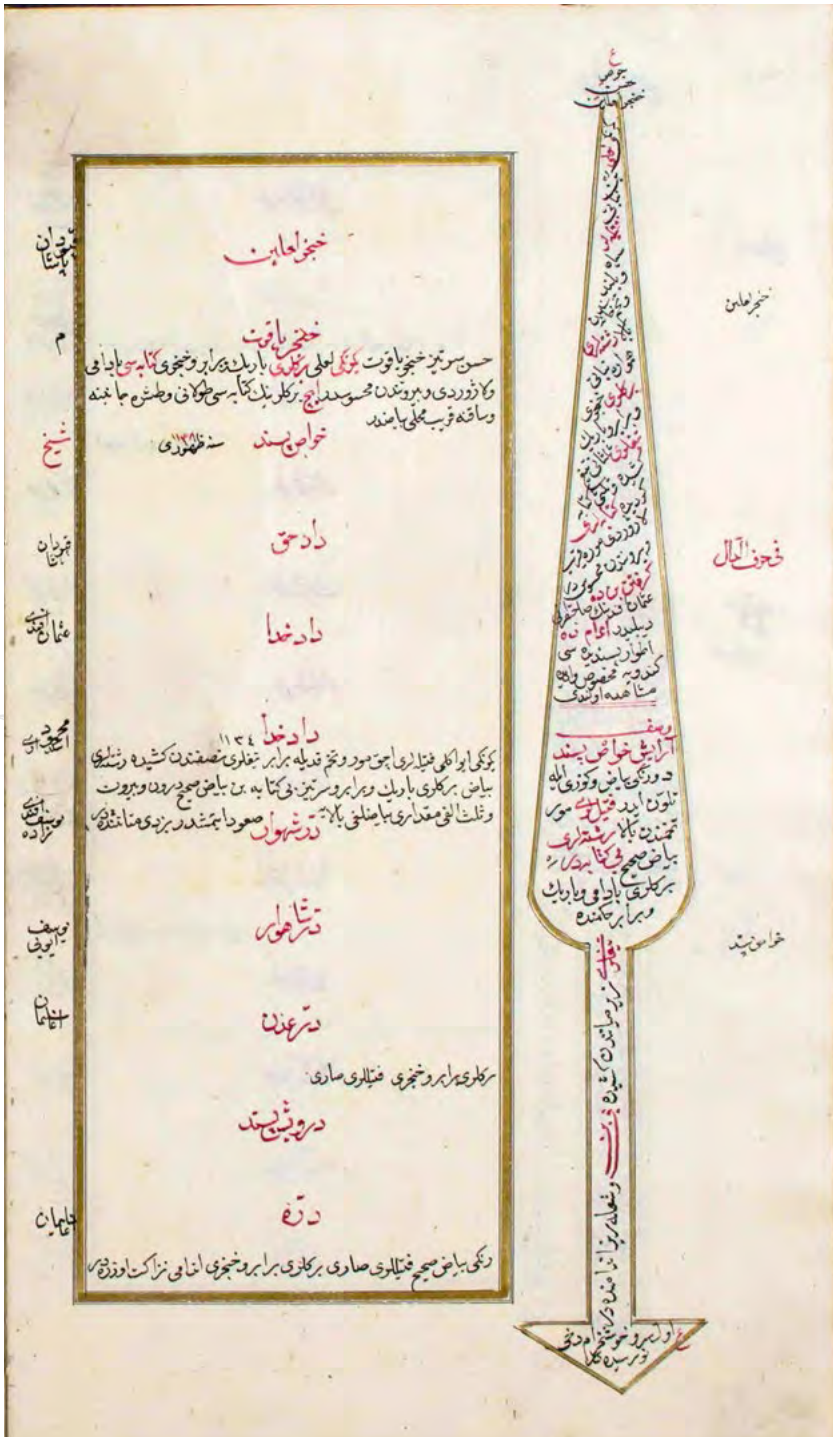
ذیشان

ذیشان

ذیشان

عاشق
اسماعیل
سید

خجریا هابت

خجریا هابت

حسن سرتین خجریا هابت یکی اعلیٰ یکی اعلیٰ بار یک و بار و خجریا کتابی مادی
و لا زوری و پروندن محسود ارج بر کل بدل کتابی سولانی و طش و جا بنده
و سابقه قریب محلی باشند

خواص هابت

داد حق

داد خدا

داد خدا

یکی او اکل فیله ای هم مور و تخم قدیمه برابر خجری تصفیدن کشیده در شلوی
بیاض بر کلوی بار یک و بار بر سرتین فی کتابه بن بیاض صمغ درود و پروت
و ثلث فی مقدار ای با صلتی با...
در شهر...

در شهر...

در شهر...

در شهر...

در شهر...

رنگی بیاض صمغ خجری صاری بر کلوی برابر و خجری انانی نراکت او زوری

Handwritten text in a narrow column on the right side of the diagram, containing various notes and instructions.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including the word 'خجریا هابت' and 'فجرت الاله'.

Handwritten text in a narrow column on the left side of the diagram, containing various notes and instructions.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including the word 'خجریا هابت'.

Handwritten text in a narrow column on the left side of the diagram, continuing the notes and instructions.

نارینه
آشوری

شیخ

المیراده
اسکندری

طنبردی
سمرقند

عزیزک

شیخ

احد اعلی
سمرقند
اسزاده

حاجی اسمعیل

اسکندری

عزازدی

فانوجی

خاور کلشن

نخسته

خداداد

خداداد

خندانکاز

خوم

خورشید

خورشید نما

خوش آمد

خوش اندام

خوش آینه

خوش آبدن

لباس حسن بریزد

مکن خود بر زلفش
چون زلفش بر زلف تو
و در هر روز
باز بر سرش
کلاه در سر
سرو را در سر
دبیرش با سر
سنگی در سینه
قرینش در سر
باز بک و در سر

و در هر روز
باز بر سرش
کلاه در سر
سرو را در سر
دبیرش با سر
سنگی در سینه
قرینش در سر
باز بک و در سر

کوتاه در راه
شکافش در راه
باز بر سرش
کلاه در سر
سرو را در سر
دبیرش با سر
سنگی در سینه
قرینش در سر
باز بک و در سر

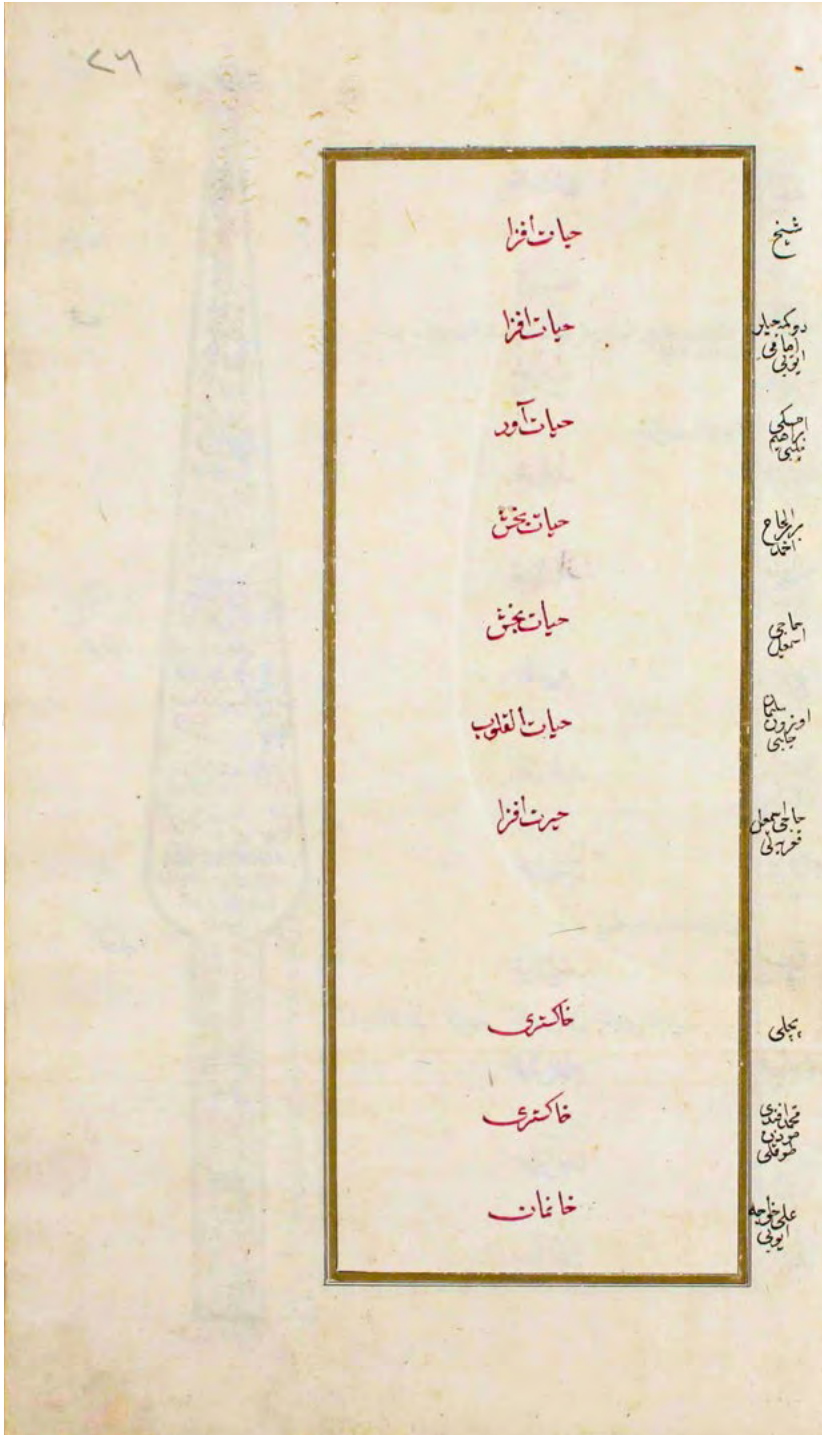
کوتاه در راه
شکافش در راه
باز بر سرش
کلاه در سر
سرو را در سر
دبیرش با سر
سنگی در سینه
قرینش در سر
باز بک و در سر

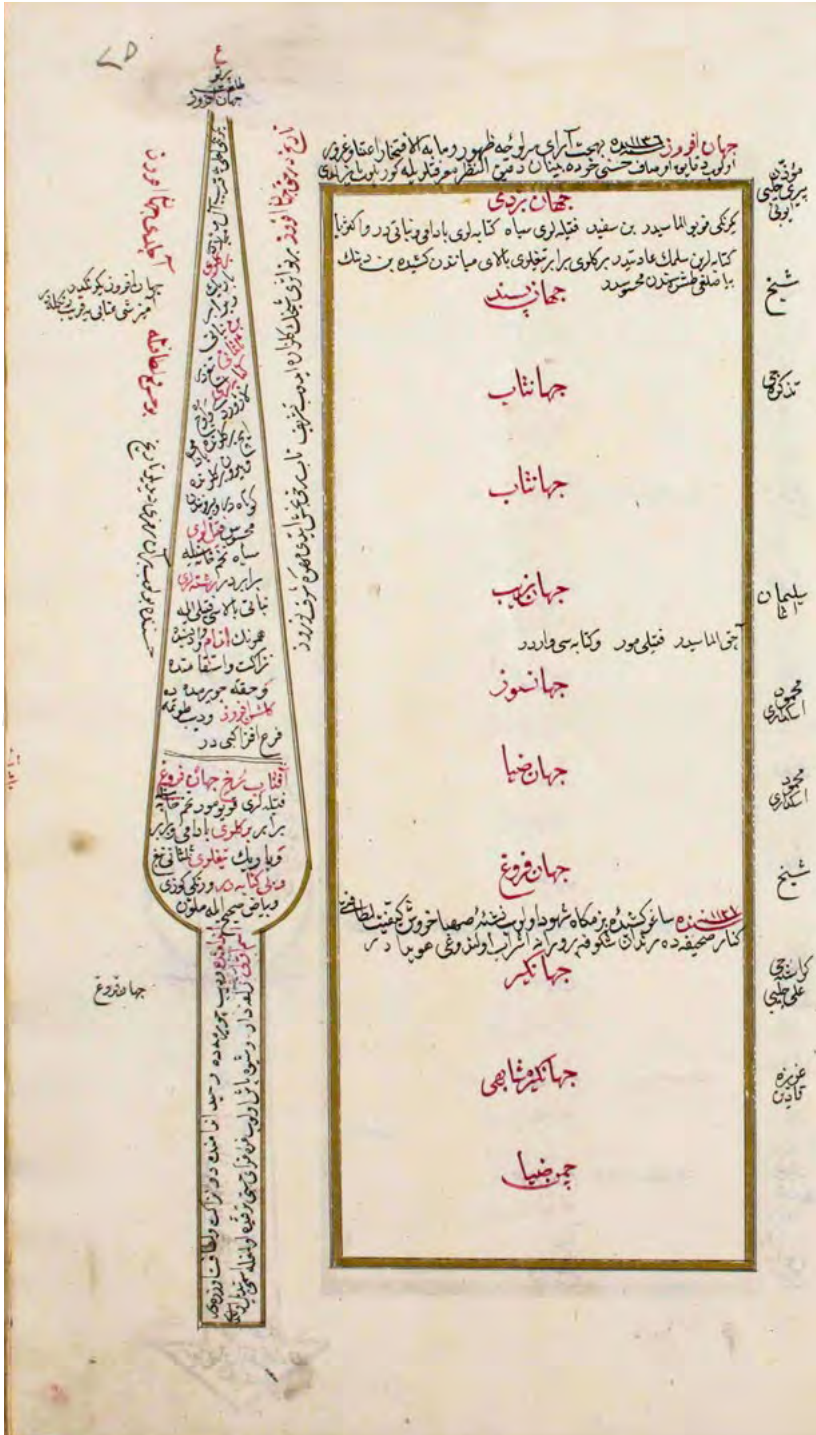
عجب

نخراوت

خورشید نما

کوز پوزه کلزنگ فیلی صور کتابی مانی باوچی کتاب لیدر

صلح
شعبه اشعشان
نجمان موسی

طنبوری
قدحان
ایضاح
مغنی
قصص
ایضاح
حاجی
ایضاح
حاجی
ایضاح
حاجی

توز قزانت

توفیق

نیر انداز

دو رنگ هادی اهل کربلا بر کبری دارک و بر لرزه میشتر زین سبغوی زرمبانی
کشیده شایان لثانی اوله تمثیله لو که بی تخم خار سندن کوتاه لکن کوزئی کوزئی
محتما بدون که ثابت اوله

تیغ سرخ

مرقوم حسن یکم تخمدن سرزده و ظهور بعد وفاته ایضاح صدره شریف و موعود

تیغ سرخ

کوزدر وریب باصندر

تعبات

تغذیه سرلونه و لاده جلوه ویز واژد زنه ای سحر انگیز اولو بنامه
بره زبانه حسن بانه که چه فاصردا ایضاح نوشته اولندان رهبر
فامضی آثار صحیفه نیر نوشته دد

جاذب

جام جم

جام نشا

جامنجش

شعبان

بمبند

دو رنگ هادی اهل کربلا بر کبری دارک و بر لرزه میشتر زین سبغوی زرمبانی
کشیده شایان لثانی اوله تمثیله لو که بی تخم خار سندن کوتاه لکن کوزئی کوزئی
محتما بدون که ثابت اوله

تیغوی
نسخه کتبی
تلثانی کتبی
قتله لر ساری
تمثیله برابر
رشدن نیافت
وی کتابت
انغام و لطف فده
دکارام و سر سلسله
وشوع و زلفه
مربطی و عثمانی و ادبند
اولوب حقا که شهر شعان
آفاق و لولای اوقاب
تصنیف سلیاق او
لکن صنوبر کوزئی کوزئی
وصف ارض کوزئی
دور کوزئی کوزئی

عابری کتبی
تلثانی کتبی
رشدن

اوصاف حضرت محمد بن يوسف

تخم جدید ۱۱۶۱

تخم جدید کبک ۱۱۶۷ سنه ظهوری

تخم جدید کبک ۱۱۶۷ ظهوری

تخم خورشید

تخم خطا

تخم دریک ۱۱۶۷

تخم شیرین

تخم کبک دنیا

ترننده

ترنجی هام

ترنجی علی

تخم جدید ۱۱۶۱

تخم جدید کبک ۱۱۶۷ سنه ظهوری

تخم جدید کبک ۱۱۶۷ ظهوری

تخم خورشید

تخم خطا

تخم دریک ۱۱۶۷

تخم شیرین

تخم کبک دنیا

ترننده

ترنجی هام

ترنجی علی

ابو یوسف

طیغچه

طیغچه

طیغچه

عبدی

ابو یوسف

جانبی

عبدی

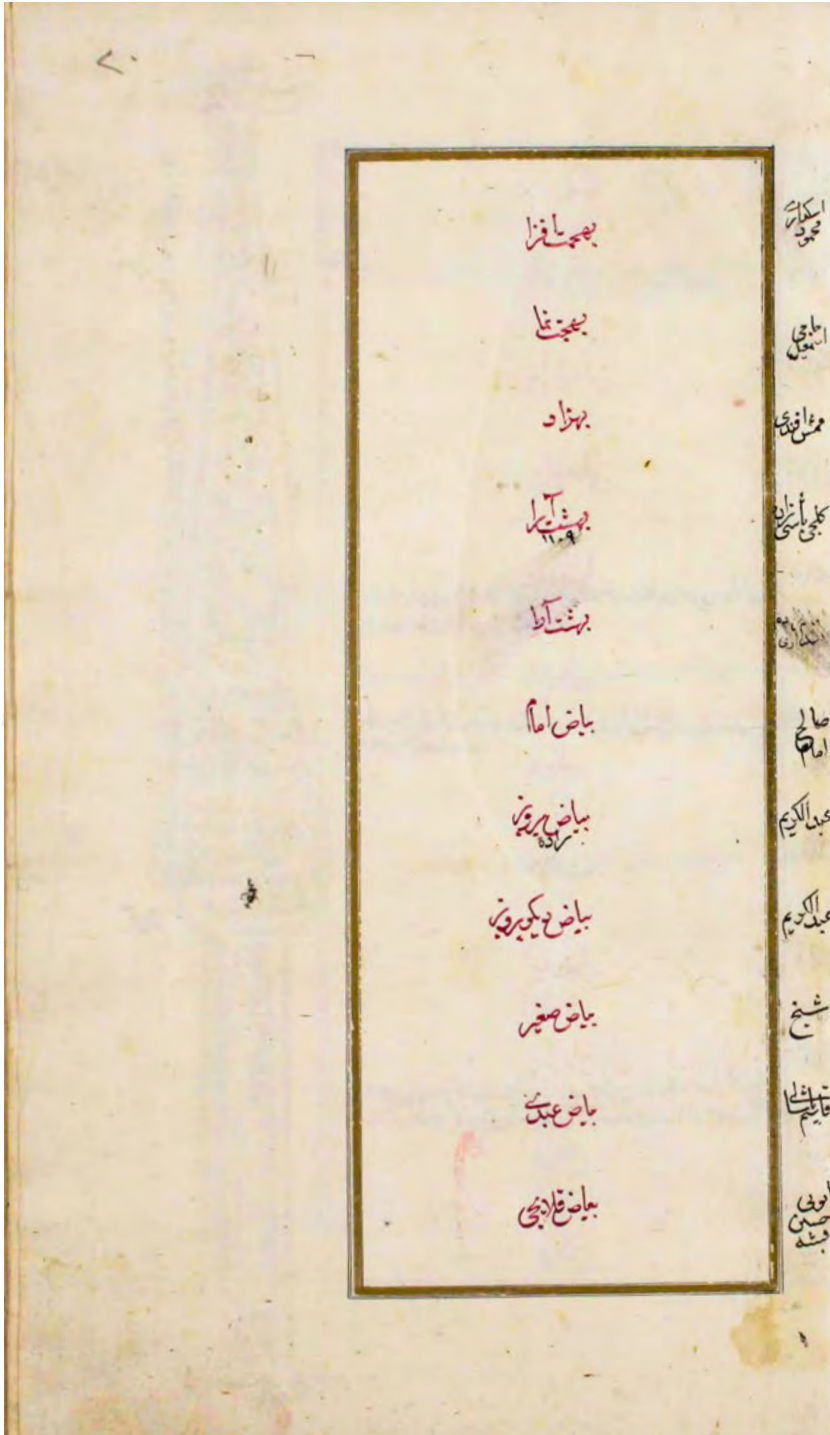
عبدی

اصحی

مستور

ع الوعد وما بلکه کان کوا

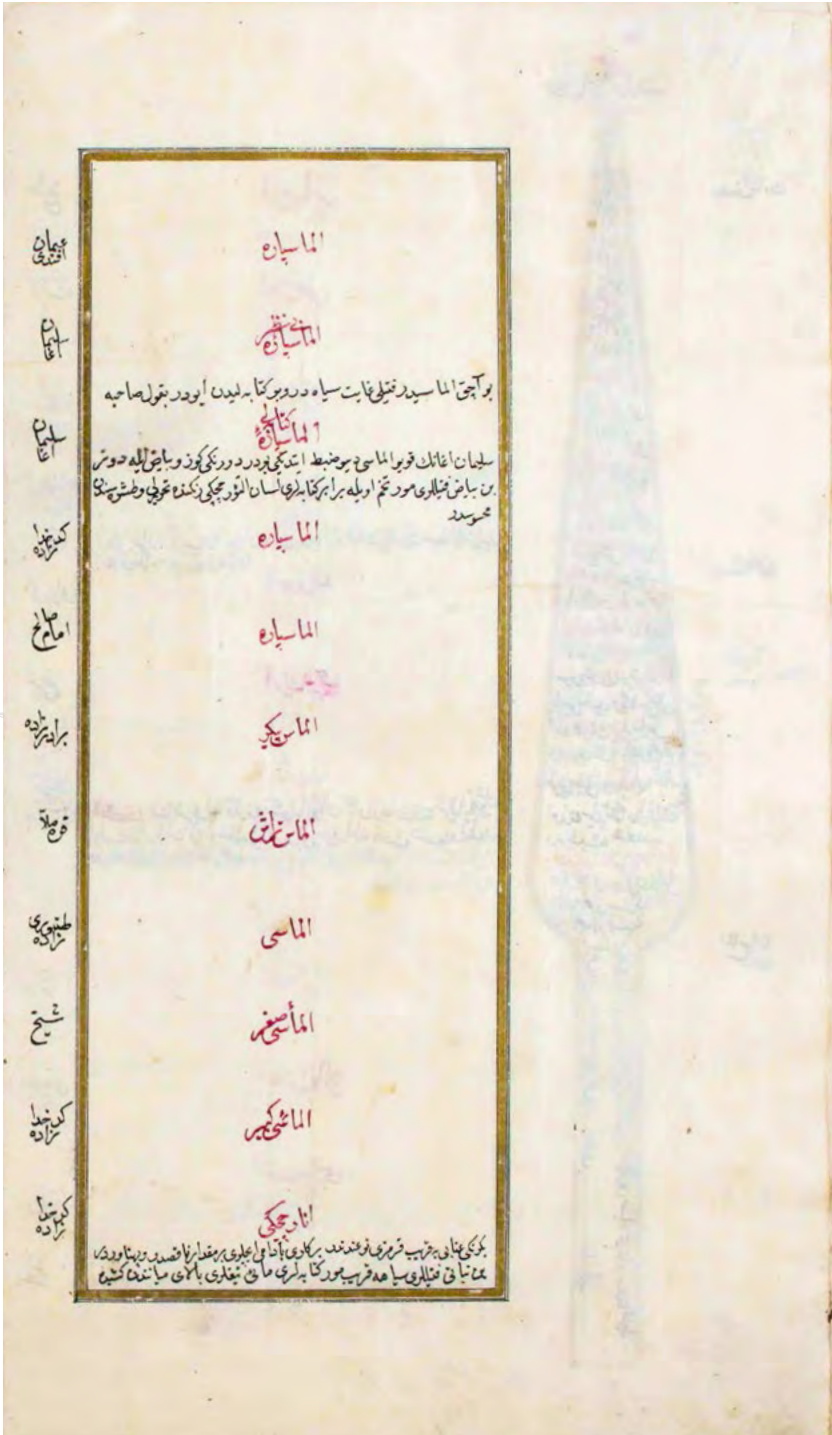

انجمنه مورد
در حق وارد
استیغنی از بدین

۱۷

انارچکی	درباری
انجمنه مورد	تعلیم
انجمنه قزوی	طبری
انجمنه فرید	سپاس
انعام خدا	تاری
انفندی	کتابخانه
انیس	کتابخانه
بگوئی اناسی فنیلی سیاه کتاب لری اوج برگده لازوردی در	
انیرالوقان	عقبات
اوزنکزیب	امامزاده
اوزونکاکون	اکتاری
ابوالطی	بنام
ابوالطی	عقبات
	تذکره
	سپاس

الما ساجه

الما ساجه

بر آهني الماسيد ز نيل غايت سياه در درين كتاب ليدن ا بود بقول صاحب

الما ساجه

سليمان افانك قوبر الماسه بر منبطه ايندكي زود در دري كوز و باين ايله دوسر
 بن باين نيلوي مور تخم اوليه بر اهرنگا بري اسان النور چكي ركنه غولي و طسره
 محسود

الما ساجه

الما ساجه

الما ساجه

الما ساجه

الما ساجه

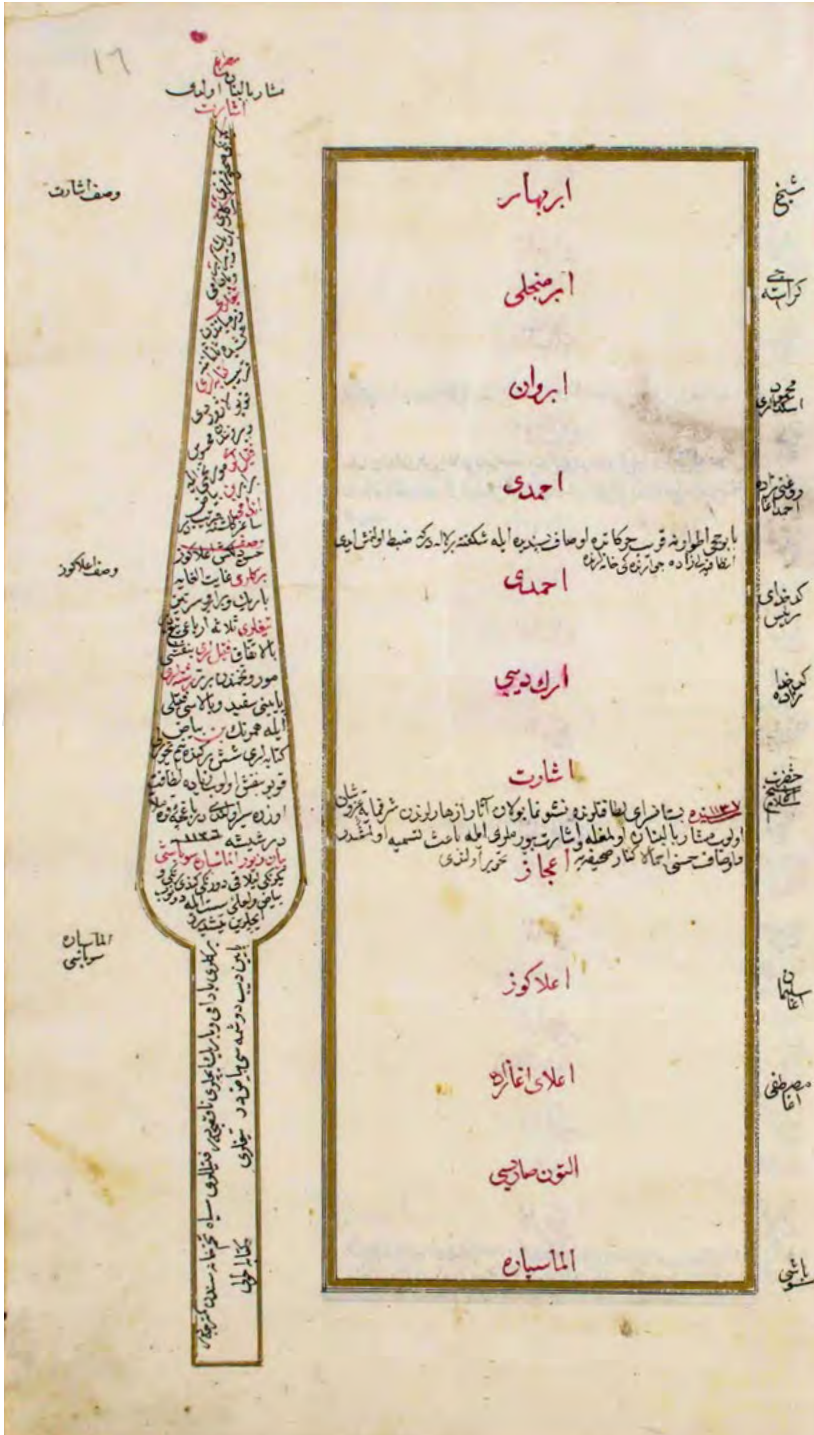
الما ساجه

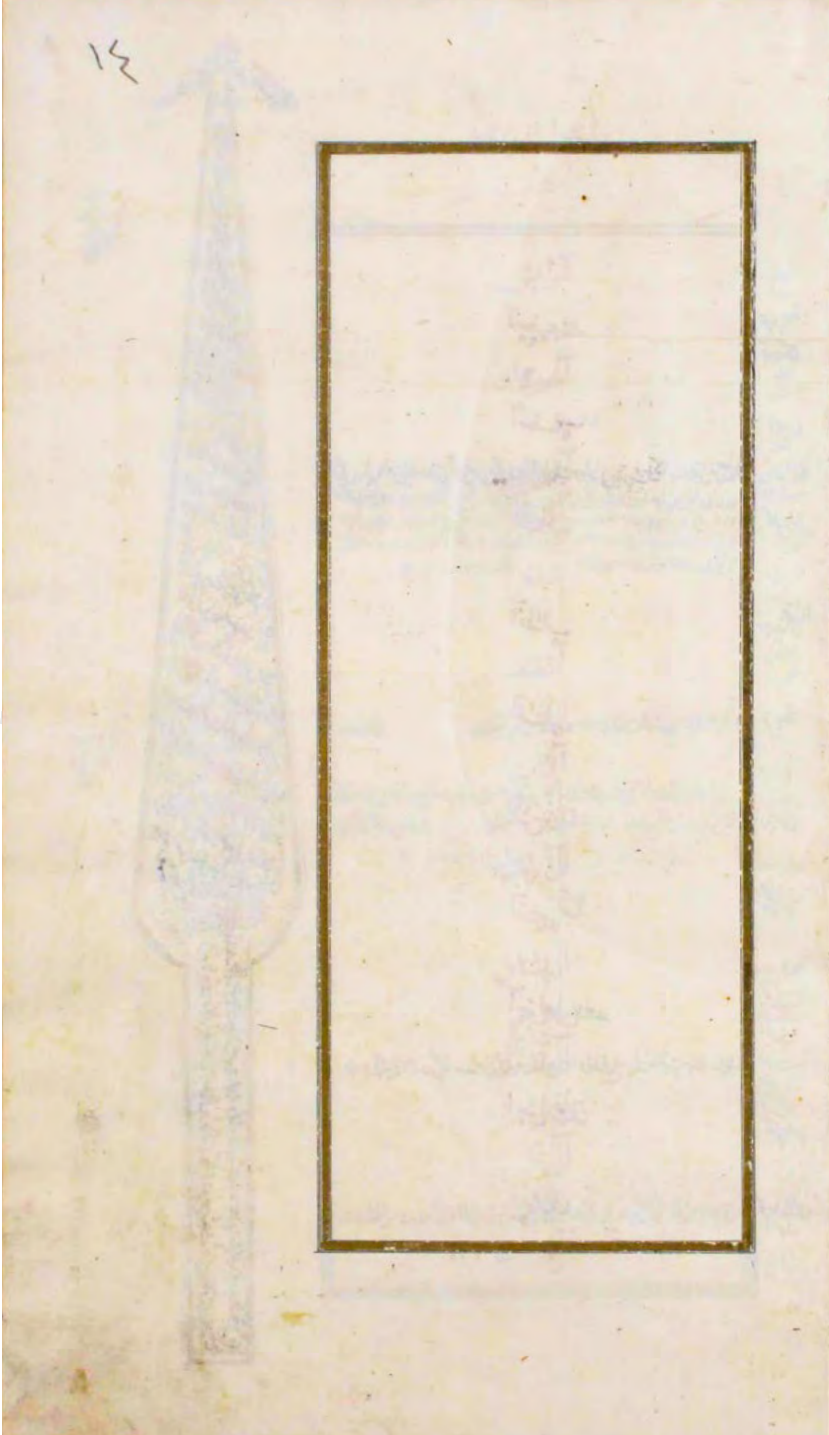
الما ساجه

الما ساجه

بركي نمای به خراب فرزند فرزندند بر لاری انا و اولی بر مغلازا فصدور و بر با و در
 بن تا فی نيلوي سياه فریب مورنگا بر لری مانی نيلوي باهي ميا نند كشي

الما ساجه
 الما ساجه
 الما ساجه
 الما ساجه
 الما ساجه
 الما ساجه
 الما ساجه
 الما ساجه
 الما ساجه

ایله **الایه** لم یطهرهن اکثر جمله و کجا آن اوصافیه موصوفان زنین
 بری و شاقی البسه فاخره مرکازانک بله حضورهما یوزع اولان
 آغا یان کبی خودار و **بریشیل** و **دراقی** خود دروازده حسنه طرف
 طرفض ابطان و بستانین کبی قول قول دلا شوب و بوسه فیتحه آنه
 سوز کبی آردن بساط عشرت و صلفه حلقه نجی آرای صحبت و سرورین
 کبی الفت و اشی تیلر نه **الایه** و **الفتت الساق** و **الساق** حالان هوبدا
 ویدارا بتدکین عنده کچمای سبه قبا ی خامه زری و در **سطل** **سطل** **سطل**
 ایله مشاهده ایتکین اوصاف و اشکال و البسه کون کون غریبه
 و هیئت مخصوصه و حرکات مشهوره من عجیبه آری ایله در خاطر و اذه
 و حروف تجلی اوزره علی الاسای هر د فدا اید و **سده** و **الاعتیاد** **الایه**

و انما اولئک		نماقه
بلبل چارباغ نوصنه روم	باد بیمای این در وقت	
قارغ از قید دانه خوشن	روز کاری در برین کنتم	

14

حسن تربیه سعی و وقت تام وقت انجاء و غیره تمام
بمعنی شوکت هر روز این عصر فزون شتا به مالک اولوب اهل توری زیاده
 اولمعله سبب شهرت و مدار و معاشی اولین ایلچون کچند شروطنیه
 والتزام ایند کوری معانی مضیی دستور ارار مکتوب ملزمن و آنا مکتوب
 اولمعله شاعت و نشا الزنا و با خاظر نشان زرقه ازها ریاند

وصف اشعی عشر شیدا و نقش

سردار علم افراز شاه بهاری و پیش چون و سپه دار صف آرای کاس
 سر و سخن اولان آفت نغیبه لب کالدرغ قناتک بشل اولوق دت
 کالافروش حوسری دولت و غاشیه برید و شک و کسب غریبی و
 مشاطه علم بر خبا نه و نکارستان حسن و لطافتی و خیابان طرز
 کاستان به معنی اولمعله انواع و اجناسی دلالت و تمیزه خود عبرت
 بر کتاب حکمت و بر محبوبه عبرت اولوب حضرت اشارت نکات و تلخیص
 و رمزات فن تشریح و یک کوناکونده مطالعه اولتا حکایات
 مطبوع عجبیه پسندید و اطوار غریبه نادیه لوی حرف آشنای
 بهارستان معارف اولان ازها اولانک ورق ورق از پرورد و
 و سنامه جریبه خاطر و دفتر لرزه نوشته اولدی مستقیم بیان
اشرفان شوکتی عنایتلی خلیفه روی زمین حضرت لوی عادت حسته
 خروان سلف اوزره تفریح کنان سایه انداز عاطفت و اجلال اولدی
 ساسلمانه بشکنا شید واقع مقر سعادت لرزه اولان لاله زاره حرکت
 هماونلوی اشناسده **فی النمل** حکمای اسلافین قیانا غورت و حیدری
 نام کیمکن اظهار حکمت و توتیر کرامت ایله سلیمان نبی علیه السلام
 عسکرینه مقابل عسکر کورستر کچی فلاطون کاله دخی استقبال
 طریقله و تبریک جویغان داعیه سیله بر تم یازدن عساکر لرزه

مکبات تلاطون عقلی مضمونی اوزده استفاده و تراشیدن اولنان شجرات
 جو او معانی بود که حرارت غالب و هوای برودت طالع بر بزرگوار
 کلدیکه عقوت و نقلت بخارا رصدن سالم شرقی و شمالی و مرتفع
 بر محل فرح افزوده تریبه اولنه که مزاج شمیم متواجده مواقتد اگر چه
 شدت علیان هواده محافظه سندن بعضی عسرت و تکلفاتی و استیجاب
 جزوی مجذوری و اراسته افتداری اولنله صیانتی بسیر و جلب منفعتی برده

سره سودای هوای ذلف بار اکس نکل
مرتفع بردارگون روز کار اکس نکل

بر قول مؤکد و بود عوای مؤتی در که شعور شعاع شهر و دیار او و صفت
 از لری هوادار آنچه لونه نشو و نما بولوب کثیف بر لونه و آینه دک علیا
 لاله بر آرزو شرف ظهور و نابدع ساعه سرور و لما یوب لطافه از
 شکوفه سیر و لما یوب سلیمان غانک متندا تخماری قوز غنچ نام مجلد
 پیدا و نشو و نما بولوب خاتمی آنچه سندن کوکی کبی ضامنه بچون
 آچما یوب و حسن تریبه ابله شکفته اولنلورک دخی کمیند میانده
 نهفته اولان بضاعه و سرمایه سی و نقد وقت حسن بر لری
 مصروف بهار تیر اوکان برک و ساز عشرت و حاصلی تریبه کفایت
 ایتمیوب قوزیدن و قدیل ایچدن عاری فی الجملة مضرت عقلمت هوا

سبب اهلیت فن شکوفه برهمن

سالک شاهراه کلسنا فلاحات اولنلورن میدان عمر و ریح صدق
 و زور با ندی شکوفه هرورده مشار با لبیان روی زمین اولن
 دستگیری عنایت باری ابله عدد انامل کبی عشق کامله نکل صدق
 هوس و شوق روحانی استعداد و جمعی عوضه داره خال جوهر
 قوت ماله و بدینده مناکره استان معاوضه و ستان دانش و تقابل

۱۴

ضروی چندان نمایان دکلدر اما احوال بخار و غنوجی زیاده اولمغله نشاد
 ایدوب تهرجه بله سم سوخت کیی فخرقی سارید و نیم احتیاط طهرستان ^{کامیور}

وسف لطف هوا و جای رفیع

اگر چه جمله نیک بخاری اولوب فی الجملة اعتبار و اکثر عیار اولان جوهر ضاکی
 پیدا و زینیه مکندر لکن لطف هوا به دست بر سر بر عیبه دشوار اولوب بزرگ
 بقرار و ناپایداری که شیوه حرکت و موضعی نادر برابر و لطف و قهری
 نامرط اولوب ^{نفس} سوده نسخه مجوز انسون و تسخیری تعویذ با زود افعال
 بهار و تلافیه کردن بوقه نل روزگار لوقه ^{نفس} فنیف نیم سمت کرد کار در

زنجی صاحب زلف شریفین بهار یکیم
 زینیک مرده کازن برفن لیکد احیا

اشرف نال بونه آرازی قدرت اوله سبحان الله: اگر چه سرچشمه ضعیف یاری همون
 جریاند و افاضه جود نجات نسیم ایتکه سیرغ ابر هو الطواف عالمه هم
 طبریز اولوب نایان نال جمله سی آری حوادن مستفیض کنن بحکم ^{الله}
 و قدس هر برینه بر یوزن سرمایه بخش فیض تجلی اولمغله استعداد از حد
 کوره فصولا بعدن بعضی صیقل شتا و پاییز ده و اکثر فصل معین
 شرفیاب ظهور اولوب بهار ده شکفته اولنور دخی متعاقب اولوب
 نال دیور و الوصاف شکل و شمایل و بهجت و نقوش و خاصیت بازی اولمغله
 کی زمانلری دخی بر اولمازوب **صالحین** ^{نفس} اولان ناله سر لشکر جیش ^{باز}
 عسکر تا ناز زمستانه انزمام ویر لکده حرکت پر جوشی فصل شتا بهرین
 و متعاقب اولمغله اولن شرقی ظهور و آغزیا اول بهارک اولنور و وسط
 بهارک اولمغله و افع اولوب مدت درخی قرار دخی باد شرقی و شمالی
 امتداد و امتداد نه کوره اولمغله و کل کی لاله نال و پاز نال حرارت شه
 و تره و پاز تجلی اولمازوب و کلدن زیاده برودت هوا تجلی اولدی بوعین

si

کسب هوا و شکر صلی الله بهر به باب اینکه محتاجند **لکن اصله سنه**
 اولدن ضعف اوزده غرس اولتان یا خون کلسک یا خام خاکلر قوتور
 واخراف مزاج ایدن یا خورد شکر و سی انچه کلسون دیو عین دیکلین یا خورد
 وقتنر پیچوب یا وقتندن اول دیکلور استیلای بارانن یا اولوی
 آغچلی یا انچه لرده کونش تریبه سندن دورا اولان **لکونیا** انچه تریبه اولور
 بهر تقدیر ضعیف رطوبتی غالب اولوب تریبه رطوبت محتاج اولور
 علی الدوام برده محض ضرر و **وصق صق** صولور سه لکن امر مقرر تر

بعث خاک و یونق تریبه

استان طغریان سلف که **همده** کشتی بحو محیط چمتک قولونی
 و فنی فلاحت کاردان ذوق تلیدر و حکمای فلاحت نوبتک نوبت
 استخرا اینکلری قوله مابل سپاه قسالی نیراق که اصطلا حلزده نطیه
 در برلر طایغ انکلر تک اوزده اوت برلر نون برلرک یوزدن
 آلوب و انچه لر تک کونشلی کشاده برلر نون خومین خندی چچی کچی
 یغدر یوب و ابام حان ده بر قیاج کره آلتر نونسته جو بر دیر تریبه **ششم**
 پرورده و فعل کشاده بر نون مالدن المبد تصفیبه و بر حال اوزده نونسته
 مکنت و اوزر نون اولور یوب کسب استعداد لطافت ایند کجه خاملون
 شو قندن احترازا یوب چچک تحمه لرینه قوما زلری بری مع هذا **یونق**
 لاله و شکر نون دسترس بولم شکر لکن بواحتمای التزام ایردر ایسی

بحو تریبه ایله اولمده بهر باب
 ناپسندا اولور کن چه غیر تمام اولسده

اکثر یا شکر و ضعف اوزده کلوب و نظام منده آچلما یوب برسیده اولمسته
ع متعریف فساد تریبه خاملی خاکلر لکن بردقت و جد و اقسام شکر
 و التزام اولما یوب بعضی جو عرض اولور برلرک یوزدن و قوتی کسه طرر نون انغله

عزری

دو قطره قوی چکونیک کاشحالی حدیث پرورد سرخ و خوش طبعی کونیک
 اولوب بکنکی نظامند آید دقیقه ثبات حسنه حمل صحیح و حکم صحیح
 اولنا یوبت شایسته اسم اولمزکن کتید **غیبی** و با یوبکی بک دروق
 و حنیات ساری شرف غزوشانه برهان باصه و ادله ظاهره
 مسند نشین انجین ناز کا ندر روزن نری بزعه که کلر خان در

بوشی پرده حسن ترینه

بودن کیش حاله تقویت و برین حسن تربیه دندر که اول طوی برنگ قاری
 خوش خرم لاکه خود مقصورات فی الخیام اوصاف شریفه مشبهه و
 واقع اول شد و جو خور و شاکو فیه و روانک تدبیر قفسه و سابان اینه ای
 منافع کثیره بی شعور حکمته دایره مضار که سایان و تفنک زینر اینه
 استراحتند برورده سوده اولوب **سینه** سی التمش بن بندار ال کت
 و کون کورمش ارکه نشین بینا ساری غزواناز و فرط حسن بجهت کفران
 عالم برنجیه قوت نشو و شایعین آفتلو شهلونی بلند پروازانک انجین آری
 حسن معاشرت و بربر بلیه هم خوش و زانو زنده تسلیمیت و ماندن روین
 کره تبت الفت و تبسم نیز و خوشند لطافت اولدقاری حاله بینه بربر لریک
 نازونیا زوسیم صحبت و بر تو آقا و طبع تلوزن انساب حلاوت غریزه
 واستجاب بر طوبت اصلیه اید کلری حاله خوشحال و مرقه البال لومکه
 و حلاوت شمدن و آفات سازه دن مصون اولوب فی الجمله انکای
 ایتمد کلوزن شکوفه و پازینیک بقای حسن قوی و زمان زمان
 کره تبت بازلر نشان و شهرت لوی کالتشیش وسط النهار روشنند
 خصوصاً معاذاته بعض آفات سماویه مخاطره لونه و قوامی و همان
 استیلا سده و شبنم آرزده لکن سحر کرده شمه کور سحر صیقل
 و کثرت امطاره شکوفه سی جلدن ستر اولتق اولاد و اناکه و سیکاه

نورانی در زلف و روز و آفتاب

لباس شیوه و تزئینات و انواع جواهر نظایر آنکه ممالک این آفرینش نظام حسنه
 خلل پذیر گشتایش و برقع نمایش اولوب صحیفه جویده لطافتین بر مرصعه شمع
 و امساعه کجوه شکرین چارموند در کعبه نام بلند طبعی ناچار است اولور
فصور تربیه فساد خاوی خاک تغییرات هوا عدم تأثیر فیض نما
 بو وصف اولوب شرمند و برده نشین زیر تجملت اولان باک نژاد مستوره
 نهاده عوارض مزبور نیک تعلقلری سببی الیه نظام صمدی اهل اولوب بر اینان
 چمنصفه غریب ناز اولما اولوب کشیدک تغلری آلمانا سه ده بابا آلمانان
 اجمال دفتر بیان حسنه بر برکی کافی و نسخه و مجرب شایق در
 در شرقی **شی کلک** آرا و غیره بلو کجی کاهجه اولوب اکثری ناشایسته نفاذ
 حرکت و عشاقی طلعت دلفریب گذشته سته حسرت این لاله لاله ^{الاول}
 لطف **هوا** و فیض **نما** و حسن **تربیه** و مهر **اکتساب** در خاکه مقارن اولوب ^{الاول}
 نازنده کمال صحیده و مستویا اکتساب فیض بولند قه کاهجه بر اولوب کلوی کله
 قوی ارضه مزبور نیک هوا فقللری بولنما اولوب شکسته خاطر حوادث
 روزگار غدار اولوب فی الاصل عوارض جویدن نازنده بعضی آثار علت
 مستتر اولغله بوزلیق عادی اولنلر زینت قزلی ماشیه اولنلری
اللیق اولوب فیما اچان کاله
 بود حتی قوام قوی و نظام شهری ساند قبا کلر لاله لاله اولوب بوجمله دن
 دون و مطرون و مخالف مردود در اما **الشی** کشف بعضه ملاحظه
 ترک اولنما اولوب تاریخ کتبده صحبت شبانه شبانه حسنه خطر آورده و کتا
 نازنگایی آفرینش نما **الاکتساب** لاله لاله **ع** روی دکان و شاهد با اولوب اولور
بر کلش **حالی** **دخی** اولوب قنبر آچلان و بر ساق اوزده بر قاج شکوفه لطفها
 و نمودار ابدن لاله لاله **ع** و چار بک و چچ ترک آچلا نلرک اولوب با اولوب
 ضمیمه قوتسته و تأثیرات کوا کبه حمل اولوب و نم اولوانک و جویدور

وصف مدی عشر کلس جالی

برونخی اوصاف سنده متعلق اولوب ای این عیب جزئی متعین بر معانی
بر قیاج و جهله تمیز و تعریف اولور. **ری فنا اولوب ایچ آجلان لاله ری**
ای اولوب هم ای چلان لاله **وی ری** ای اولوب ایچ آجلان لاله **وی ری**
ایچ اولوب فنا آجان لاله **لک ری** وصف کیفیت کتایشی در

ایچ اولوب ای آجلان لاله

حسن تربیه قوت خاک لطف طبع هوا افراط فیض نما
حسن تعبیه لاله دلکش اولوب ایندیرن دالوری کریبان چاک

حسن تربیه فیض نامه در

لطف طبع هوا و قوت خاک

اصلند زانی بعضی عوارض جو سببیه حلال بزر و شاد حد حسن تربیه طبع
اولعله رتبه اعلا و سر و جوه و لادن دون لاله لک ری کایجه
و سراندا اولوب فرور طبع لعل نیک آتش افروز تور محبت اولمه و بعضی
مرتبه ای آجله سی آثار خواص صحبت نیکانند اولوب بود کز اولمان
چار بارک زور نازوی محبت و امداد و اتعاق و معا و نگر یله در خاصاً
بینه نازق فساد طینتندن دامنده بر شرر و پیشانده بر اثر جو برادر

کندی اعلا و ای چان لاله

زائنده رعنا و دکلا باش محبه لاله لوی که ذکر اولمان عوارض جو بدین خرا
و آرایش جو هر حسنیان ایله مرتین و محلا اولوب بغای حسرت عالم افروز اولور
بالاده ذکر اولمان حسن تربیه و قوت جو هر تاک و لطف طبع هوا و نازق فیض
صفا و اولدک ماله اولدک کلس جالی **ع** تربیت قزای و وضه غلبدیرین اولور

ای اولوب ایچ آجلان لاله

یکی در کودری آینه جو هر ذاتی نور لطف اقله جمله و انام نازک و کازانی

طلب شرح شیخ ایام

چرخ برین اولوب **واپسون** رشته و قیلله لریم خانه سیله من حیث الجمع
 بیکو کا بد کاله بر حوض و شقیه لر له قواره مثال اولوب **وغا الحقیقه**
 بر تزیینه غریبه و بر طلقه کسوده غریبه الهیه در که اطرافده اولان
 رشته لر له قیلله لر شبانه لباس و عصاره حبشی با سبالر شایسته
 مقام خدمتک قیام و حفظ و حواسته مدلم بخلات اسباب سفر
 بر سر اولوب زمان دور کل کاله زاد و کشت چنین وقت اونی
 سر عسکر و رش دور بیاله لایه ای ایهام ایدور بجه تشبیحات استماع
 حقیق و معین اولوب و نایق شکین اموان کی لازمه سر
 بهجتندن اولغله **مصاع** فیض یا فیض کلمه استکیار در

بجای ایام کاله و حقیق عم

آراش اولوزم حسندن اولوب کتاب بولوب دسب طونده
 وسیع کشیده ایمه ده و بکلری لریک و بر ابر اولمه سنده و صناعت
 و خوش ننده بکرکی و دور کی احوالده و آینه رش و بیله اولوزنه
 و سایر اوضاعده و الحاصل بوجومعدنه حاصل اولوب لباس
 ظاهر حسندن اولان هیئت مخصوصه و نئاسیکی دلیزیر نه
انعام تجلی دیدار نظر اولدوقده البته معروف مشهور اولان باش حجه
 کاله لرندن بهضیلرینه مشابیهتی بولنور اکثر اطوارنه مناسبتی
 نسبت اولنور فلان انامنده و فلان بولنده دیر **خطاط طرز حصار**
 و ادبسی اجوت سمتی شیخ بولیدر دیر کلری کی **مزاج و نغمه اولور که**
 بر نوابزه لاله زار لطافت بومدر عبودین صبر اولوب الجملة حسنیایله
 فرین اولدوغی حالده بر شیوه لکشمه هویدا و کندی مخصوص اولدی
 و انام کلرام الیه بید اوله اول جمله ارباب افروز و بیش اول شکور
 و معتبر و مجالی **اعز کلام استخار بوجور بقره الدج سر شیده بالی بزم کارد**

شرح شیخ ایام
 اول کلام اولوب
 جمله فریضه ایام
 و قصه قوره
 و غیره اولان
 عالم اولور
 سایر اوضاعده
 امکان تمام اولور
 ایدینه طوق اولان
 عشاقی کلمه
 حصار
 و ادبسی
 بر نوابزه
 فرین اولدوغی
 و انام کلرام
 معتبر و مجالی

9

شقی خورده بلند بالا کوتاه جسم قوی ضعیف
بولندقلری حالات و کیفیتلری قرار داده اولما بولوب تحویل و توبه کی
و آیز شندن وضعف قوتند کاش حاله کون حرکتلری و حال تلوی
تغیر از نه اولوب و قدیم قائللری تخشک قدی ابله توفیق عیاش اولور

عشتمین وصف ششهای قیل

با یقه قیل اولان سرشته لری دخی شیراز بند مجموعه حسنی و دلمطه جزین
اوصافندین اولوب اولان غریبه ابله رنگین و سفید اولور و مانند شمع
کافوری دایره اما دار بزکاه شستان عشرتین زین و انواع کالده تبیین
چون همین زمین اولور و شاد بالیمان اولمغله انکت اشارت اولوب
بر کویان شکوفه روزلنی بی زبان و انکت بردهان ایلر رنگلوی
الوان غریبه ابله بولوب رنگامیری و کورکی اولور بعضی قیل ابله
همزک بعضی قیله قریب محلی قیل ابله نو عازنکین زور و کالده سی اولور
بر رنگه دکل بعضی قیلله غفار رنگ بعضی دسب رنگه اولور و بعضی نایک
بعضی ده کوتاه و بعضی قوی و بعضی اولور غریبه ده بعضی رنگین بعضی

هویدا در **در وصف سرشته نوشته شد** بینه آنکالی

نالده در شسته شوار زلف جان **عازد کینه و رازدی سر رشته بود**
استقامتله اولان با بجهت مفیم **بزکاه حرم مجلس جانانه کبور**

نهمین وصف حسین خا تلم

بوتی تمیلات اسرار عجیبه مشاهده اولوب مثلا شرف شمس نهارده
ولوسطه نهارده آجلد قده نسبه کالده مسلمان کی هر وقت مسکن
با خود مرقع با نه صحیفه شمسندک مرکز دایره بر کاره قطب خانه سندن
ولع منشأ پاکان اولان محل که تخم خانه سیدر قیل لوله شمس بکند
مانند بر مجموعه نادید و لطافت رنگ آویسته سانه و عقده وین

بودید جوتمه اصولی دخی بر فاعله قرار داده در کما و ضاع حرکات
 و شوره رفتار پسندید سنی مشعر اولوب بر غنچه نیک مانند خوردید
 مشرق لطافتدن ابتدای طلوعنده شهر شعرا آنلق و ولولدا ناز نطق
 اولوب آواز طنطنه شان و شهر یله طاس سپهر و کاسه صماح نزل
 ندرتیه بر طین و اصم و قامت سراناز و سر یلند کاراسی کارزار اساطیر
 کلشنه حسن کوسوز بهجری و لطافتله علم اولمه سن دلالت ایتدده
 دیب ایجه کنی و دیب جگه سی سیف صبارم و زجران قاطعه

حالت گلشن شبنم بن

دیب چه کیفیتیی بودر که بر کل کتاب محکم دایره اطرافله ناز کا ندرسته
 پر این داهاننی بر برینده پیوسته ایذب و دیب ایجه کنی سورجیه دیلی
 حقه کنی اولوب مال صحت تعریف حق تعبیر مشهور بودر که لاله نیک
 دیب جگه سی و دیب ایجه کنی و دیب ایجه کنی **قبضه نزه افش موز**
 کنی و تغلری نون سی کنی کرده که که صنوبری مشکلی شمشاد هیندانه اولمه
 و انفضالی و انفتالی اولمه فاما عالیشانانک دیب جگه سی شمشاد که
 صورخ دیجی کنی کدی بر مخصوص بر کشیده و آرد بر و صفده تمامه اولد
 و زلای برینه

وصف عفتم بان حسن قیل

فتیله در حق آرایش کالای شعارندن اولوب چراغ شبنان عشق
 جمعیت لایله روشن و زرمکاه صحبت شبا ندرستی همین الفلایله زین
 اولوب سرد ارشاد کچر اولد که دلایانک البسه قاضی لطفانق
 تشخیص تمیز و بیان حسنی اشناسته مجاب و لبیان سرکشان
 انصار بانک مجلس محاوره لری هنگامه کبر اولدده سوبی نایب جمیع
 و عباسی علملرله در روانه حسن حفظ و سواست و جیت جوده
 اولملرله شرح بیانی حاشیه گفت و کرده در **نیکلری**

دینار کمالی و دینار

T

<p>ورنگی طش سندن محسوس مید وینه دیلری بیاض و بنانی نه ایسه رنگی بالاسنه نمرینه صوغ ایتمشد وهورکنده برهالتو مساومیدر یوخسه ایچ برکلرزه اولان زبور وارکنلری بشقه میدر مشاهده اولوب ع سفیدای بیاض اولدقه ذیل معنیله</p>	
<p>حواشی پنج و شرح کتابه اولاله</p>	
<p>تغازی کارگاه قدرت اولان کالای لاله ناک کتابه سنک شیکه عنوان و تهرست دیباچه کلستان و صافی کتابه صغیر و حروف زایچه اشکالی براملایه کلنر اکن صحایف ترقع باره دفتر اوله نوشته اولوبن برهوق سندی بازوبند شاه بهار و قلاده کرنی شش جهات روزگار اولوب ع بر نسخه تبرک فیض فیم چفته کتابیکه ع نیم کتابیکه ع خفی کتابیکه ع ع جلی کتابیکه بلند و بالا ع خرد و کوتاه ع بزرگ و دراز ع کونک ع اود و رنگ لبه مستقیم و کج ع خوده بالا و معدوم ع کباب کج انواع رسومات بکری و شکل و شمائل و الوان غریبه کونا کون و نقطه ای و جفته کتابیکه اولوبن آرنه اولان تحریراتی و مالا عجیبه لری و لاله ناک بکرکنده و آمیزش و تیره کی و تحویلده کتابه کومستوفیه سلمه ای فایده کتابه حوالی حشده عشر و نظامی و تمیلات همایون نامه قدر برداستانه تحلی اوزرجه تقدیر نورو ز سلطانی ده خزینه قدرت مری ایله مهور شاه بهار دن تحویل کوه سید کیم تعیین خرم تهنیه لاله ناک</p>	
<p>قطعه</p>	
<p>لاله درک کرجیش جنک مزاری تغله بوکنا یله لبا نهجیت</p>	<p>مهرا یله خاکه آصف عالی شاندر شاه کلدن آکه مهر قلم شاندر</p>
<p>وصف حسن کوفته</p>	

زه کوزمه دن سالم اوليق بود چي آداب حسندن ورنکلك اوصافند
 که ندرنگوله تحويل بدرسده ضبط اولوز بنگله اجناسي سئال اولوز
بکنکي و دورکي و آميزشي و نواکس کيفيت حسني بيجه دو مصط اولوز
 و بکونک اولوز دن ايسه بيه ندرنگله و نه حالت ايله آميزش ايدرسه
 ضبط اولوزد و بعضي يلدري دونکده رنگي توپولا نوب نقوش غريب اولزه
 حالت افزا اولوزده عادتانه اولان ايله مستحق اولوز ضبط اولوز
 و سائردن امتيازا اولوز **تقشلي** خوده ميدر جلي ميدر مشهور
 جد و طر ميدر و عجزه و صدکبي و بره نقطه ميدر جا يا نقاط ميدر
 موصيه کبي و ابري ميدر و عالیشان ظهور بنگله بناتي و صارا ايله
 آميزش و تحويل ايدن لاله باعنا و اولوز ايدري سائرسنياني مکمل اولوز
 لباس حسني اصل اولزه **جمله سبقت** ع سر لوجه لطافته ناولوز

دفعه جايي بجه ايدرسه

جاويعين و صف بن و رنگ قماش باين

بود چي لازمه تياب حسن و لطافت اولوب نطافت لباس حساري باينده
 طوبل الذيل جالات غريبه بي شامل هر حکاير اکن حور چيني و بره
 صبرزيان توپراين طرفي بساط عشرت شبانه کبي طلي اولوز خوبانه
 دلچ بولنان رفته باه پيشين و نطع رنگين درکه اجمالاي ازان بنگله
 عز حضور قلندي نظر اولينده لاله ننگ بيلدي **سايض** بياضه
 بناتي بناتي کيرتي **صاري** بونلور دن رنگه ايسه رنگه صغوت
 اوزده ميدر کيرط ميدر و کذي رنگي تحويل رنگه ذيلي رنگ رنگي نهقاش
 اوزده تموج ايدر و آفتاب حسني نيره حويل ايسه ضبط اولوز ندر
 کندی بکونک اولوز و عي حالده رنگ ذيلي قبل الوقوع سنه آتيره اولاجي
 حالات تحويل آميزش دکالت فراهام ايدر و بيه مطالع اولوزده دکالتي
 اولان دروزده بره رنگه ميدر طرفيدک عمر ي آخو رنگوله ميدر

درنگلي

T

وصف نحای دوم بصفت زک و نجوش

لازمه سابعه حسندان بریده نغارید که در جات حس و لها اتمندک
 مراتب اعتباری و بر ریدن تفاوت شوق عز و نازی بر سر بر اولدی علی طالع
 ارسنه شاه مقدر و مقدر نعل کجی اندازان بوقول کشیده اولدی و مخلصین نمایان
 ارباع انجاسی تیغ اولدقه اشخص الحاصد رسا بر جذباتی اولدقه نادره
 نایاب در ثلاثه برای تیغ اولدقن خاص الحاصد باش نخه لاله لرینک ^{لرینک}
 تلفاتی تیغ اولدقه خواص دند باش نخه لاسیدر نصفی تیغ اولدقه
 اعالی در ایکجی نخه لاسیدر نصفه قریب تیغ اولدقه اواسط لرینک
 ناسه اوله منتخباتی ندر و اولدی نخه لاله لرینک تلفاتی تیغ اولدقه اواسط
 قریب کزین لاله لرینک ربعی تیغ اولدقه ادانی بغیر اولدی اکر انجاسه
 لاله لرینک در اولدقه دخی مراتب وارد رسا بر وجه ابله ^{تس} تسج اولدی
 اسفل اولدی در و اعتباردن ساقط اولان لاله لرینک شایسته لرینک

وصف نکیب سیم بصفت زک والوان

سکنت بالغه مرانی در که مزین اولدی بو قصر کردون بویاغ صفت کزین
 ربع مسکون بوالوان مختلفه کونا کون سائرت کوفده اولما اولدی
 لاله لرینک صوم اولدی اجناس متنوعه سی دخی حدردن بیرون اولدی حمان
 بنه رنگلوی ابله تمیز و تشخیر اولدی و رنگلوی دخی صنوت تقیر و
 آیزیشی و آلایشی و نقوش عجیب لری و حریف لطافتی بری بر ریدن رعنا
 و مستننات لویب بر تپه عز و شانه لری و رونق و عنوان لری بنه کندی علفندی
 و بری برینه مخالفت لرینک سیکال اولدی بر حسیم جنتی قماش حسنی ^{بلک}
 بحال ابدی صفوت هنر تر کند ارسه مدوح اولان رنگنده صافی
 اولدی بره کئی و بونا تلفاتی اولدی ^{بجلا} و شفاف اولدی و آلایشی و
 دوق و مسلکی اولدقه ^{نظافت} پاک اولدی کزین اولدی

اعتدال اوزره خوشترقی مناسبت واستقامت وعتقه و شیشه ده دعام
و نبات واستقرار شرف ذراته دلالت ایلیه **قسم** تلخیص کلونیک لازمه مستند
اولوب سرجیق اولوق زیاده لطف مستحیولکن چنانچه که داننا ناران
لعل جذبات کاغذ آبارکی کما صغوت ولها تمدن جسمی معنی فرولوب
برجانبندن برجانبی مشاعده اولوب بنده اولوا فله سس انظم و سرجیق
اولوب کیمی حواری تحمل ایلیه سایر سنیا فی باجم عوارض عبودین سالم اولوب
حاله اختص خواصند در بحالت زیاده بعضیله نه مخصوص **قسم**
بر کلونیک لازمه حسن مطاقتندن بری دخی هموزر اعدر که مثلاً در اولوب
میلکی و طریلی و رخنه دار اولوب کافلوی اولوبه ویر کلونیک و تجمیلونیک
کنا روزه دنا نوری و قرینتیلوی و بعضی خوف قلم کیمی و مجوز مرم کیمی
اولوب بیرون طرفلرینه میال اولوب جنگال ایله لوی اولوب ایله جمله اولوب
عبودین سالم اولوا اما کیمیک کندی بر مخصوص حالات غیره لری شاعده
بالطبع هموار اولدن مضرب و سخن بلول علامتله بریزدن امتیاز
و میسین در بقدر چه انواع حسندن معدود در کیمیک در برین خالی
سوی کیمیک و کیمیک آینه ضمیرنه موصله جوهر کورنیه بریزدن
شکوفه و رانک رای صایب سمل صحیح و زرق و قولونیه مقوض معنای قوی
اول جام معینی بزم چمنه کورمه محتاج جد همان **قسم** ایله شیره لایق
که بارلیک برنده سنک ذرزه اعلا سیدر غایت لغایه بارلیک بر کلونیک
و افراط حسنی باندند در مرسم شرط مزبورین مکمل مشاهده و ملاحظه
اولندقد تصون بحالت بولتورسه زیاده بر کلونیک تراک شیره
بشرط آنکه شش کک اوچلری نارشاع شور شید و رسته ابر کیم
فواهم اولوب **قسم** همانند سنه نمودر چکلونیک چشم مزورین کندر ایلیه
مع عذا که جنگال ملک عبیددن همرا اولورسه مهری سدی کویله خلیفه

در کلونیک

بر کلونیک

T

ظاهرة دند و بعضی سرخ نقطه لوزن دخی سالم او و رسد اولیو
 نسخه حسنه انک نقطه شک زیاده دیلی و امانی اولوق
 دیسین لویا بوجی لاسی قدر اوله زیاده انکی اولوق عیدین زیاده
 دیسین و کتابه و حقه سز اولوق بعضی سوری دیلیدیگی اصل کتابه
 تغییر ساق اوزره برکلی دی طوبوب کتابه بولسب حقه جویری
 محاک اسمید بزم اصطلاح و استعماله زنه عرف اولوب عنای آخر مرد
 ایوب بولاله کتابه لیدن کتابه سوز دین بکن ذکر محل اراده حال غیله
 بی شک اولوب لایق اولوق فارنسز اولوب ظروف ظرافتدن خالی و لایق
 و لباس حسنه حسن عاری اولوق که خلاصی کلدی در اولوب
 تم تکم اولوب زیاده عاری اولوق که کویله دی در بر کلونک مورد تزی
 اولونلک دیلی و یاغی اولوب و یاغی اولوق فاقما تزیخی اولوب کلون
 مستندا در عالیشان دخی بولور ندرت ساق اولوب و ماتت اوزره اولوب
 باش طوبوب کلن نازکانه نما اولوق شیوه حسنه اندر حسن
 بیانه کلور قدر قامتی اولوب و یاغی تصیر اولوق علی حد قدر قامتی اولوب
 عیدین ساق اولوب قابل اولوق نیشل ساق اولوب حسنه زیاده قابل اولوق
 دخی نازک حسنه مام و قیسی عیالیم در

نظام طبع و کتابت

از ذلک دیباچه نسخه حسنه بربر بربر اولوب کویله و میان و مرآت
 عرفه ساق اولوب متضیق اولوب سیر این کویله ساق اولوب ساق اولوب
 شهر و دیباچه شایسته اولونلک اوصاف قیامت حسنه اندن
 بین آنها آداب مناظره اوزره موضوع بحث اولونان اون کی ساق اولوب
 بربری برینه مرابطه امتیاز در انواع حسنه شامل اولوب ندرت
 بیان در کتابت صحیفه برنش

ساق اولوب برینه نشاط لانه مرقم شش باره برکنه اولوب خوش حسنه

مستاد
 بود

تاریخ
 ۱۳۰۰

تاریخ

انفکالی و **انفصالی** بر کوی برین پوسته ملاس و بر هزده آغوش
 او ملایوب کتابی بحالی آره لقلی اولوق او زمک بعضی بر کوی **تشیخ و تحریف**
 علت فساد مزاجند بر عارضه ساریدر قواعدین و آفات هوان
 بوزله عجبی ترک آینه سه فنادر **تعلوی** **یحیی** و **محمد اولوق** سابق
 سابق اوزره **انفصا** او ملایوب بر کوی که اگر کتاب جان پرشید و **انفصا**
 تعلوین کشته **عربان** ایموب برینه **یحیی** و **محمد اولوق** **تعلوی**
یحیی و **محمد** **اولوق** سابق معروف اوزره **تعلوین** **عربان** کشته
 اید و یکن **محمد** **یحیی** و **محمد** **اولوق** **انفصالی**
اولوق اوست بر کلینک تیغ کشیده اید و کی **محلدن** او **پهلوی** **آری**
میال او **لوب** **چنگال** **تیک** **بر کوی** **سست** **اولوق** **استر** **تانی**
اولوب **سست** **مزاج** و **برج** **انفعال** **اولوق** **شد** **عظیم** **بر کلینک**
تک **لوی** و **میل** **لری** **اولوق** **درون** و **بر** **فرنده** **میل** **تجرب** **اولوق**
 بر عارضه مذمومه در **خفی** و **جزوی** او **ورسه** **قبها** **اکول** **ماز**
قل **عجز** **اولوق** **بر کلینک** **اوزره** **اوست** **بر کلینک** **انفصالی** **اولوق**
تعبیر **اولوق** **بر حالت** **فاحش** **بر کیفیت** **قبیه** **موجز** **که** **اوست**
بر کوی **ماس** **اولوب** **ساج** **بر کلینک** **اوزرینه** **توسک** **دور** **توسک**
بر کلینک **شکافی** **برق** **قول** **لری** **بر حالت** **بر** **جزوی** **اولوب** **اولوب**
رعنا **در** **کندک** **معانی** **همواره** **اولوب** **بقی** **کوسترمک** **کشیده** **بقی**
کتاب **محل** **آری** **بقی** **کوسترمک** **بر کوی** **طوفانی** **در** **اولوق** **سلی** **تانی**
کبری **اولوق** **توری** **وزنه** **کوسه** **لری** **اولوب** **تانی** **اولوب** **کبری**
رکنده **کمال** **رتبه** **صفتی** **و شدت** **لونی** **مستحق** **مدد** **کبری** **توان** **لری**
شونده **کی** **قصو** **سندت** **اولوب** **کبری** **اولوب** **لری** **اولوب** **کبری**
بر **لاشوق** **تعبیر** **بر** **صفت** **و جلی** **صفت** **رکنده** **جمله** **سی** **مافدر** **تانی**

و کشیدند بیشکاه عز حضور در که خدا و بزرگان سابق سلطنت محمد
 غازی نور آینه مرقد حضرت کلید زمان سلطنت و آوان معدن لؤلؤ
 چو کجی باشی او را صوفی زاده چلی و تدریجی افندی و در قزوین زاده ایستاد
 و سردار ابراهیم پاشا زاده بک افندی و عارف افندی وزیر علی افندی
 و اجوبی و بی افندی و داور پاشا زاده بک و بلیز زاده چلی و بی
 سر مجلیش کوشه پسر وزیران او لؤلؤ حدی و حصری او لما و بیگانه انداز
 نعیم طنا ز شکره زار محبت و بستان ساری الغل زنده و سحر قندل البضا
 مکرمین بنده در کاه محمد زری بدر معنوی و سادام افصح شعر شری افندی
 تفریحی با به دینه چین سماط صعبتاری و لولو غم جلدن زما زمان
 چچک مناکه لوی خوشمده و عکامه محاوره زری کوشنده قاصد و صحبت
 مؤخر او لغله هر چند بزرگ بنده لوداده و هر غنچه دن زنده است
 و خاطر نشانه اولوب کل اناه بز شمع نافه مدلول او زره شبنم است
 باوه کوا لغله لاله و صفین نعل لکه موضوع بحث اولان محل لرو ذکر و افتا
 عیب و عجز لودر که دستور العمل اولوق دکل همان بیسنده مذاق طبع
 شکو خای شیریکار لوی اولوق آمدی الیه معروض دستکاه و نایب
 و بیشکاه عالم معینه و نایب و اهدا قلند ماملول او در کعبه نظر بدیدر لوی

عبودیکانه بزرگ عجز و دران سلف

لاله دلا و انک کو چچه مصر ملاحظ و بیوسفستان لطافت در روح انصاری
 کاسداید و بی نایب کای صبح با شکی لوی بر عدد عوارض و بیگانه
 ایچ بر کلیدیک نقصانی جزئی ناقص اولور سه لایس ده سایر حسنی
 مکمل و آراشیز آنگله اجمل ایسنده بدیدر سر زاده و خبر اولو بود که
 ایچلوی ششده سنه غلبه کوسده بر کلوی بی اولوق و ایچ بر کلوی
 اولوق دخی عدیدر مستحق اولون ایچلوی بیرونندن ایچده اولوق کلیدیک

صورتیست

٤

و نگاه کج بیان
منحرف

و عند البعض طابع مختلف اوله باش تخمه لالمربنه و کج تخمه قبال
بر امر اعتبار بدو دیر لکن بر معنای بعید هر دو و قول هر دو در
و حسد و حسد در ناشی در با خود عدم فهم ذکا و غلطت ^{بسیارند}
در اجماع شیاه قیمت حس و بها تفاوت و بری بریدن ^{بجای طاعت}
متقی و فزاین اولوب تاد در میان موثکا فانک فهم و فرست و ذهن
کیاست و طبیعتارینه محول و مقوض بر معنای ذوقیده که ^ع مجلس
بجلس اخرا قیامت رکعت و کواولمز غوالی زره تعریف بیانده ^ع زبان ^{قطع}
لال و دهان مهر سکوت اولوب فرط حس و طلعنی مشاهده سنن ^{طریقه}
جهان بر عالم دیکر اولور اول جمله که ^ع اسباب حسنی خوب اوله اما شرط
تودیه سی نمایان اوله پس خوبانده قواعد اسباب حس اعداد و بیان اولند
کچر یونده دخی جادی در وجود حسنه نغمه و شکسته کئی و طالع
لطافت اولان عوارض عیون بیخی واقع و ساری در مادام که اولان
فاصلت الطریق داما ان لباس حسنی ذکر و وابسته قید بیان اولان
آلایش عوارض عیون بدین مبر اولوب کلازمه شوم و زکات و استیاب
حس و لطافت اولان قلاذه محسنات المله کردن اوصافه و آراش المرفی
محملا اولیده سرشینه شکوفه خاندان در دور و بر لوجه اعتبار در ^{محملا}

قطعه

افق المیده لومجی فی شیانده	احسن ایده زهی حسنی لطافت جهان
ذوق بر عیشا بر اولیده امانده	چاک ایده چچه و همینه کربانمعی
نقطه نیک خط اولیده عزانده	زر قلمله باز لیده دفتر وصف حسنی

نکته استیاب سوق سخی

بو تقدیه بی بیان صد دینه موضع بجهت متعاقب اولوب پیش تخمه سینه
و صدق له مکنون اکان کچیدن کالی منور زینت فزلی رشته سحر

نشئه اولیہ برع جین

نشئه داران مجالس شکر و پروران سلف دسا غرکشان بزکاه خلفان
 خفی پوشیده دکلر که مسوق الذکر لاله نادر و شکوہ شایرہ ناک جہاں
 مناکن و معبتاوی و جین جین عقد مجلس جمعی تلوی و وزیرا و وکلا
 و کبار و علما و مشایخ کرامک مرغبت و الفلوی همان شمس اولمہ
 بلکه اسلاف سلاطین جہا نیا ن و قیاصت فاهو عثمانیا ناک طریقت
 زمان سعادت نوزن بر و جاری اولوب قتلون بر لسان مشاعر
 مشایخ کرامک نمونہ است اولوله نظر حقیقت و عای غیب مستجاب
 سراسطہ سبلہ آثار متبرکہ کہ لریبرکہ حالیا نوزین پیدا و آنگا ناگا
 شرف اختیاری سرلوٹہ ظهور و مایہ و ابتعا ج سرور اولمہ

لا لیه بصبان و نفس شکر دکل
 از لیدر و هو او بر هوس شمدی دکل

ابن خاثر بخت هارون نجسته فال پادشاهی توند هما پرواز و زین سبایه
 شهبال عقای شکوه دولتان و جہا عالمه و عالم صد شین کلیس و کلا
 ناز اولوب سلیان لاله نزار معد تلون و مرقه البال اولان بنده لریک
 سرلوٹہ ریاضا الماند و شریعتہ ایقانہ کلا طوع کران و ظهور
 بر خیا شیت چشم تصور لوبہ مایہ نور و جلا سرور اولو جہا پری
 ناز کان جین مجلس رایاع و سرور و مایہ عیالات و کاذ و عی و کلا خطری
 قلب بر قبیلند **ذکر تحقیق بجهت لاله** بجهت لاله بجهت لاله بجهت لاله
 بس بووینہ العذران و کلین و احسن و الطف و مستحسن و دلبر و بجهت
 کلا نوح قاناک اگر چه جمله سی صبغه اتد اولوب هر برزہ بر حالت آخر
 و حسن بکونوزی معان نظریه باقلسه اعتبار اولنیا ن تحه لاله لریه
 ثبات و ثبات و آرایش و استقامت و تقوی عجبہ والوان غریبہ یاد

و عند الصبی

و در این کتاب در بیان صفات و احوال

4

و اعراض مختلفه و ضعفان و سوسا و ما الخولیا بی دافع و حاصل
 دل و جان بهر حال سر و نماش اسندن انواع سرور و صفا حاصل
 اولدوغی اثری العید مشاهده کده عزم چند خسته جای کردن بود
سببشان و شهرت لاله
 بر جمله دن بری لاله از عا کماله در که کارگاه قدرته بر داخته
 برقانی کوزل شکوفه و لوب الوان عجیبه و اطوار غریبه ده جانها
 و حالت انزوا و برسدن مرغی ایله جناب ثلوث شاقین این در ^{تخلیه} و غیر
 مالک اولد و غندن قطع نظر کشتین ترازی دیاره اولو ابصار نه
 سنجیده اولد و قوه جواهر حروف لفظه الله ایله همک این بو لغوی
 حرف آشنای مکتب عرفان اولو اهل فاهم وارد با طبیعت انزل و بیان
 و رنگین شفته و الوی لری و نبرغ و تغیری مناسبتی ایله اصحابت و علم
 و رجال دولت فرقیته و آرایش کتابه لری و کما بصغر لظا یفتخرو
 نکات غریبه و مجوعه اولو قاری شهرتی ایله قول علما نظر فاخر لری
 و سینه مجموع و زخمندان و دل د اندازی تقریبی ایله در زندان
 محبت و عشاق الهی هو سکاری و الوان غریبه ده ناز کونین ^{شربت}
 و اطرافنده اشکال عجیبه رنگین کتابه لری بهر امرین اولو ان شش بیان
 قنیللری طعنه زنا عتدیر برین فلاده نمون و غبطه قمرای ^{بهر} ^{قلم}
 اولوب بجه زین کربان خلوت خوردشید اولو ان بر کلرینک حرکات
 بسندین زور اولوی خون آینه دل کونده عکس اینمکله رطلدان
 بروج سماوی بی حیرته و مهر و مای چشم و کوش حیرتیه توری
نطعه
 ارغوان ناک عهدن ^{دو کوی صا جلد}
 کورچک مال ترین ایلدیه و سکنه نیک
 نوره و س کلک ^{چلد} جهاز چخ
 زلفش اولد و کونیک صبا نسفین

خواجه بابت اولمش کولوری جهان بیجا تعبر این سلسله **ع** یا ایلدی حق بولیم
 هر مصره لده جامع از هر **قطعه** قلدی فرو شکوه و لسانیه **د** و در باطن فانی
 دار تعبه **ب** بیت حمور اولوب جهان ابدی **ه** هر بری بر مقام ابراهیم **یا علی**
 سر و قدان نیابان طراز **ک** و لنگوی اولوب جلالت و صلابت الیه
 خیزین اولان اغایان مزیدون عنایتی سر جمله نرم صفایه **ش** خیزین
 و صدر اعظم عالیشان فی دست هر لم این روز قشبان الیه کلوز قریح **ا** کلوز
 اوغله قلته الحنهارستان عالمده کاله باغچه زین ماعدل **ج** هر کله کرا
 محل تا ایوب عمارا کریران کل نانشیاردن گرفته و دامی بریندی کو خیم
 هر دم بهار بر ارض و لیکوز **غ** فیجی اول بیل نجه **ق** کلیمه و خاک کای سعادت
 و کف مکتوز **ص** کلیمه و زار اوراق کل خیزین و شکوفه با دام کوی **ک** بر صلیحه

قطعه

کلیدک جام عشق خرم اولدیم	هر دم بهار دولتی بیت متالید
توفیق حقه منظر اولد لر می صاحبی	فلو امرد دولتی شوکت خیالید

روی و کاه چاسوی جهان

استاسر امتعه فخر حیات دنیا دن آراشیده کار باشر افلاک
 اولان زیندر و زینت انواع دن زیاده سخن بهر ابرار بحر خضر
 اولور **ع** خیرت نهشت لیا اولان سکوفد کرا کب جردن زهره منور **ا** لیدر
 اوغله بالخاصه ذوق شوق و نشاط و صفا و عین **ق** و شمره **ص** متعلق
 فرجی نایاز و انواع شکوفه نیک نرنگ و بویندی بهر حال **د** روح انسانی
 تمتع و نظر کاه خدا اولان قلوب **ع** عین تنوع و اولو اولیا **ب** تان فی **ک**
 عبره کادلی **ا** البصار ترغیبی اوزره مجموعته بهارستان **د** بیع طرقت
 اوغله مطالعینده جهانی بهر امانافع صوری و تجارت معوی
 حاصل اولد و غنای ماعدل ظاهرده **د** حق نیجه خاص کتوبه فی شامل و

دولت کلستان کاه

اولو

جہان شاہان و خاندانہ شاد باد
تاریخ
بادشاہ عثمانیہ
بادشاہ عثمانیہ

انفالک
جہان شاہان
سورہ فتح
من عند اللہ
ارکان تاریخ
عائیت الہیہ
تختیہ عالیہ
لحمہ فیضانیہ
ارکان تاریخ فقیر

ایچملک صدر چمنصفہ صحرا و زمین غیر کسرتنید اولان قابلیہ نوز
خضر ازهار متوقمہ کونا کون الیہ جرش و جانی و بازار شاد عالی لوز
طومار سوسن و صحیفہ سوسن کچی نزل اولی بند و بنفشہ و زیتون عال علا
واد تانک سرفشت فطر تیزد بوم تبیض و جوه و نسود و جوه مہر بوم
مشاہدہ اولوب ہر کدان صوفی صفادہ صد باغ ارم نمودار و غبار
و ہلکان لالہ نازی کحل الحی اہر بڑہ اعیان و لولو کابصار ایچی **غزل اولی**
تحدید لوزین اول مالک الملک کشتورستان جبروت و کھوت اول سلطان عزیز
سر مرئی و یقین و عدت سر لوفات لاکاہ عظمت و وقایہ صد بخند
سایہ پروردہ شجر ایمان و سعادت و مظهر مجد و عنایت اولان
امت احمد و ملت ابرہیمہ الیہ سکونہ سردار مساکر ظفر کز طار
انداز علی الکفار و قافلہ سالار شریف و مستذنب بر شرف لوت
جہانیا شہر تو خوشید عنایت و فضل بر سخی اول بر باد شاہ اسکند ہر بر
سرور بر آصف ظہیر ک حسن سلوک تدبیر و مرئی صاحب لہیز لوزی **تاریخ**
سرملہ سا بن فرح ایاد ابالت نا طہوی و ممالک عرب و ایران زمین عجم
آب شمشیر معدنی الیہ تریان و عطیہ فرمای چمنستان روضہ رضوان
و خلد برین و قمر کاکہ قلندہ لہ باغی و صاویجہ تبر لوزی اولان اولاد
با این حالیا چار باغ چہار بار تری و لالہ زہرہ زہینان اولشہ و غیرہ
سرد مالک روم الی و باغچہ مرئی و قمران زمین نا تار و بوکت نرسری
دار الخلافہ استنبول کہ ارم داشت لہذا الی ہم خلیفہ شامہا فی المیلان
شانندہ فی المثل ما تمی یارند حالیا عدل و داد و شوکت و دولت اولیہ
دار عبد المؤمن کچی مہر و باران لوب کھوشہ می کلکت و مہر سانجی
رکت آباد و الحاصل نگران سعادت لرنہ الم و آدم مہر و مہر و مہر
ساحہ سورا ولد و غزین غیری آصف بر علی التیم لوزیک خود مزمان

مرکب

رانیوں پر مومسار و ناظران ہوندا

درد
 $\frac{66}{76}$
 = ۲۴
 مدح لایزال باد قدیم

نور
 ۱۱۹۰

بو کتاب الشمس درت یا ابرق اولعب بردن وق اسکره قدر اسکره یا ابرق
 والی طغوز بنی یا ابرق سکره سکره سو کو کدر ۹ ۷ مان ۱۱۹۰

Şükûfe-nâmeler, Osmanlı lâle yetiştiriciliği ile ilgili bilgi veren yazılı kaynaklardır. Lâle Devri'nde lâle yetiştirmeye duyulan ilginin daha da artmasıyla birlikte lâle yetiştirmenin usullerini anlatan ve lâle adlarını kayıt altına alan çeşitli şükûfe-nâmeler yazılır. Bu eserlerden ilki Remzî'nin *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm* isimli eseridir. Remzî'nin eserinin ilk bölümü *Gonce-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'dir. Eserde lâle yetiştirmenin sistemleşmiş ve terimleri olan bir bilim olduğu vurgulanır ve dikkat çekici bir şekilde "lâlezârîlerin", lâleleri pek çok açıdan değerlendirdiğine dair önemli tespitler yer alır. Sadrazam İbrâhîm Paşa adına kaleme alınan *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'in ikinci bölümü, *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul* başlığını taşır. Bu bölüm, konuyla ilgili ilk lâle sözlüğü olması açısından son derece önemlidir. "1138 İstanbul lâlesinin" kayıtlı olduğu eserde Remzî; Lâle Devri ortalarında, kendisi de lâle yetiştiren Sadrazam İbrâhîm Paşa başta olmak üzere Osmanlı devlet ricâli ve hemen hemen her meslekten insanların lâleye duydukları ilgiyi gözler önüne serer.

Remzî, *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm*'in kenarlarına çizdiği lâle şekilleri ile bir "İstanbul bahçesi teması" ortaya koymaya çalışmıştır. *Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*'daki lâle adlarından birçoğu 18. yüzyıl klasik Türk şiirinde lâle adlarıyla ilgili yazılmış manzumelerde geçmektedir. *Defter* bu bağlamda Klasik Türk şiirine kaynaklık da etmektedir.

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
31

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

ISBN: 978-605-2249-58-1

